

ព្រះ
ព្រះបិតាជាតិ
និង
សេចក្តីព្រះបាទាសាធិបតី

សុត្តន្តបិដក
ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស
បឋមភាគ

៦៤

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត ភ្នំពេញ

ព.ស. ២៥០២

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បឋមភាគ

៦៤

ព.ស. ២៥០២

សុត្តន្តបិដក
ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ
តេរសមោ ភាគោ

ឧបោ ឧស្ស ភិក្ខុតោ អរហនោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

អដ្ឋវគ្គិកោ
បថមោ កាមសុត្តនិទ្ទេសោ

[១] កាមំ កាមយេមាឧស្ស ឧស្ស ចេ តំសមិជ្ឈតិ
អន្ធា បីតិមនោ ហោតិ លទ្ធា មនោយនិច្ឆតិ។

[២] កាមំ កាមយេមាឧស្សតិ កាមាតិ ឧទ្ធាឧតោ
ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។

កាតមេ វត្ថុកាមា ។ មនាបិកា រូបា មនាបិកា
សន្ធា មនាបិកា ភន្ធា មនាបិកា រសា មនាបិកា
ដោដ្ឋតា អន្ធាណា តាមុរណា តាសីនាសា អដេជ្ឈកា
កុក្កុដសុកា ហត្ថិកាស្សវជ្ឈា ទេត្តំ វត្ថុ មារត្តំ
សុវត្ថំ កាមចិត្តមាដនាធិយោ វដ្ឋតា ដនមនោ ច
កោសោ ច កោដ្ឋាតាវត្ថុ យំកិត្តំ រដនីយវត្ថុ
វត្ថុកាមា ។ អបិច អតីតា កាមា អនាគតា កាមា

សុត្តន្តបិដក
ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស
តេរសមភាគ

សូមមេស្តាព្រះមានព្រះភោគ អរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គនោះ ។

អដ្ឋវគ្គិកៈ

កាមសុត្តនិទ្ទេស ទី ១

[១] (ព្រះមានព្រះភោគត្រាស់ថា) កាលសក្កប្រាជ្ញកាម បើវត្ថុ
នោះសម្រេចដល់សក្កនោះ សក្កវេសន៍មានចិត្តប្រកបដោយ
បីគំនិត (ព្រោះ) សក្កប្រាជ្ញាធូរវត្ថុណា បាន (ឆ្លៀតចូល) ។

[២] នាគ្យថា កាម ក្នុងនាគ្យថា កាលសក្កប្រាជ្ញកាម ដូច្នេះ បើកាម
ទុខាច បានដល់កាម ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។

ពួកវត្ថុកាម ដូចម្តេច ។ បូជាវិគាបចិត្ត សំឡេងជាវិគាបចិត្ត
ក្នុងវិគាបចិត្ត រសជាវិគាបចិត្ត ផ្សេងវិគាបចិត្ត កម្រាល គ្រឿង
ស្បែកពាក់ ខ្សែស្រ ខ្សែប្រស ព័ត៌ ចៀម មាត់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះ ឈ្មោល
សេះញី ស្រែ ចង្ការ ប្រាក់ មាស ស្រុក ឱកម រាជធានី ដែន ជម្រក
បន្ទាយ ឃ្លាំង ឱវត្ថុដែលគួរត្រេកអរ ណាមួយ ឈ្មោះថា វត្ថុ
កាម ។ មួយទៀត កាមទាំងឡាយជាអតីត កាមទាំងឡាយជាអនាគត

បច្ចុប្បន្នា កាមា អដ្ឋិតា កាមា ពហិន្ទា កាមា អដ្ឋិ-
 ត្តាហិន្ទា កាមា ហិរា កាមា មជ្ឈិមា កាមា បណីតា
 កាមា អាហយិកា កាមា ហនុសីកា កាមា ទិញា
 កាមា បច្ចុប្បដ្ឋិតា កាមា ទិដ្ឋិតា កាមា បរទិដ្ឋិតា កាមា
 មរិត្តហិតា កាមា អមរិត្តហិតា កាមា មនាយិកា កា-
 មា អមនាយិកា កាមា សត្វេបិ កាមាវចរា ធម្មា
 សត្វេបិ វុច្ឆាវចរា ធម្មា សត្វេបិ អវុច្ឆាវចរា ធម្មា តណ្ហា-
 វត្ថុកា តណ្ហាវច្ឆណា កាមនិយដ្ឋេន វនិយដ្ឋេន
 មនិយដ្ឋេន កាមា និមេ វុច្ឆន្តិ វត្ថុកាមា ។

កតមេ កិលេសកាមា ។ ធម្មោ^(១) កាមោ
 ភតោ^(២) កាមោ ធនុភតោ កាមោ សង្កប្បោ កាមោ
 ភតោ កាមោ សង្កប្បភតោ កាមោ យោ កាមេសុ
 កាមច្ឆោ កាមភតោ កាមនន្ទំ កាមតណ្ហា

១ ធម្ម ឆន្ទានិ ឧប្បស្សនោ ។ ២ ភតោនិ ភតោ ឧប្បស្សនោ ។ អន្ធិពថា ។

កាមទាំងឡាយជាបច្ចុប្បន្ន កាមទាំងឡាយជាធនុភត្ត កាមទាំងឡាយ
 ជាធនុក្រៅ កាមទាំងឡាយទាំងធនុភត្តទាំងធនុក្រៅ កាមទាំងឡាយ
 ជាធនុប កាមទាំងឡាយជាធនុល កាមទាំងឡាយដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ កាម
 ទាំងឡាយ មានក្នុងអបាយ កាមទាំងឡាយ មានក្នុងមនុស្ស កាមទាំង
 ឡាយជាទិព្វ កាមទាំងឡាយ ដែលកំរើតឡើងឯង កាមទាំងឡាយ ដែល
 ខ្ពង់ខ្ពស់ កាមទាំងឡាយ ដែលអ្នកជ្រើសរើស កាមទាំងឡាយ ដែល
 បុគ្គលហ្មឺនហែន កាមទាំងឡាយ ដែលបុគ្គលមិនបានហ្មឺនហែន កាមទាំង
 ឡាយ ដែលបុគ្គលរាប់គានថាជាបេសអញ កាមទាំងឡាយ ដែលបុគ្គល
 មិនរាប់គានថាជាបេសអញ ពួកធម៌ជាតាមវិចារាំងអស្ក្រិ ពួកធម៌ជា
 ច្បៅវិចារាំងអស្ក្រិ ពួកធម៌ជាច្បៅវិចារាំងអស្ក្រិ ដែលជាវត្ថុនៃកណ្តា
 ជាការម្ស្រាងនៃកណ្តា ឈ្មោះថា កាម ដោយអក្ខរា ឬប្រាថ្នា ដោយអក្ខ
 រា ឬត្រេកអរ ដោយអក្ខរាឬស្រវឹង ទាំងនេះហៅថា វត្ថុកាម ។

ពួកកិលេសកាម ដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នា ឈ្មោះថាកាម សេចក្តី
 ត្រេកអរ ឈ្មោះថា កាម សេចក្តីត្រេកអរដ៏មានកម្លាំង ឈ្មោះថាកាម
 សេចក្តីត្រិះរិះ ឈ្មោះថាកាម ការម្រក ឈ្មោះថាកាម ការម្រកដោយការ
 ត្រិះរិះ ឈ្មោះថាកាម បានផល សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាម ក្នុងកាមទាំង
 ឡាយ សេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាម សេចក្តីរីករាយក្នុងកាម តណ្ហាក្នុងកាម

តាមស្មោហ តាមបរិណ្ឌហោ តាមមុត្តា តាមជ្ឈោ-
សាធំ តាមោយោ តាមយោតោ តាមុតាណាធំ តាម-
ច្ន្នងិវិណំ ។

អនុសំ តាម តេ ម្ពុនំ សុត្តប្បា តាម ជាយសិ
ន តំ សុត្តប្បយិស្សមំ វរំ តាម ន ហេហិសិ^(១) ។
នមេ វុទ្ធន្តំ តិលេសតាមា ។ តាមំ តាមយមាទស្សតិ
តាមំ តាមយមាទស្ស វុទ្ធមាទស្ស សាទិយមាទស្ស
បតុយមាទស្ស បិហយមាទស្ស អភិជប្បមាទស្សតិ
តាមំ តាមយមាទស្ស ។

[៣] តស្ស ទេ តំ សមិជ្ឈតិ តស្ស ទេ តស្ស ទត្ថិ-
យស្ស វំ ព្រាហ្មណស្ស វំ វេស្សស្ស វំ សុទ្ធស្ស វំ
កហជ្ជស្ស វំ បព្វជិតស្ស វំ ទេវស្ស វំ មនុស្សស្ស វំ ។
តន្តិ វុទ្ធតាមា វុទ្ធន្តំ មនាបិកា វុតា មនាបិកា សន្តា
មនាបិកា តត្ថា មនាបិកា រសា មនាបិកា ដោដ្ឋតា ។
សមិជ្ឈតិ វុទ្ធន្តំ សមិជ្ឈតិ លកតិ បដិលកតិ អភិក-
ច្នតិ វុទ្ធន្តំ តស្ស ទេ តំ សមិជ្ឈតិ ។

• ១. ម. ហេហិសិ ។

សេចក្តីស្នេហាក្នុងតាម សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងក្នុងតាម ការជ្រុបក្នុងតាម ការ
ដប់ចុះក្នុងតាម អន្ទន់តិកាម គ្រឿងប្រកបតិកាម ការផ្គត់ផ្គង់តិកាម ឆិវ-
លោភិកាមច្ចុះ (និងពាក្យដែលព្រះមាតាព្រះភាគត្រាស់ថា)

នៃតាម គឺជាគត បានឃើញឫសគល់ ចេសអ្នកហើយ
នៃតាម អ្នកឯងកើតអំពីសេចក្តីត្រិះរិះ គឺជាគត មិនត្រិះរិះ
ចំពោះអ្នកទេ នៃតាម អ្នកមិនមែនមានយ៉ាងនេះទេ ។

ពំនឹងនេះ លោកហៅថា កិលេសតាម ។ ពាក្យថា កាលសត្វប្រាជ្ញា
តាម គឺ កាលត្រូវការ កាលចង់បាន កាលត្រេកអរ កាលកាំងទុក កាល
ស្រឡាញ់ កាលជាប់ជំពាក់ ចំពោះតាម ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
កាលសត្វប្រាជ្ញាតាម ។

[៤] អធិប្បាយពាក្យថា បើវត្ថុនោះ សម្រេចដល់សត្វនោះ ត្រង់
ពាក្យថា មើលដល់សត្វនោះ គឺដល់សត្វនោះ ពោះក្សត្រក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី
វេស្សក្តី សុទ្ធិក្តី ត្រហស្តក្តី បព្វជិតក្តី ទេវក្តី មនុស្សក្តី ។ ពាក្យថា
វត្ថុនោះ លោកសំដៅយកវត្ថុតាម គឺ ប្រដាប់ភាពចិត្ត សំឡេងដាច់
ភាពចិត្ត ភ្លេងដាច់ភាពចិត្ត សេដាច់ភាពចិត្ត វិទ្យុដាច់ភាពចិត្ត ។ ពាក្យថា
សម្រេច គឺស្រេច ស្រេចបាច់ បាន បានចំពោះ បានសិប បានច្រើន
ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើវត្ថុនោះ សម្រេចដល់សត្វនោះ ។

[៤] អន្តា បីតិមនោ ហោតីតិ អន្តាតិ ឯកស-
 វេនំ និស្ស័សយវេនំ និក្ខត្តវេនំ អន្តេជ្ឈវេនំ អន្តេ-
 ជ្ឈកាវេនំ និរោកវេនំ អបណ្ណកាវេនំ អវិគ្គាបនវេន-
 មនេតំ អន្តាតិ ។ បីតិមំ យោ បញ្ចកាមគុណាប្បជ័-
 សញ្ញត្តា បីតិ មាមុជ្ឈំ អាមោទនា បមោទនា ហាសោ
 បហាសោ វិភ័ត្តំ តុដ្ឋំ ទុទត្ថំ អត្តមនោ អភិប្បណតា
 ចិត្តស្ស ។ មនោតិ យំ ចិត្តំ មនោ មាណសំ មាណ-
 បណ្ណំ មនោ មនាយកំ មន្ត្រិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណ-
 កុន្តោ តត្ថា មនោវិញ្ញាណាតតុ អយំ វុច្ចតំ មនោ ។
 អយំ មនោ សំមាយ បីតិយោ សហគតោ ហោតិ សហ-
 គតោ សំសដ្ឋោ សម្បយុត្តោ ឯកុប្បនោ ឯកនិរោ-
 គោ ឯកវត្ថុកោ ឯកាម្មណោ ។ បីតិមនោ ហោតីតិ
 តុដ្ឋមនោ ហដ្ឋមនោ បហដ្ឋមនោ អត្តមនោ ទុទត្ថម-
 នោ សមុទិតមនោ^(១) ហោតីតិ អន្តា បីតិមនោ ហោតិ ។

១ ឧ.ម. មុទិតមនោ បមោទិតមនោ

[៤] អចំប្បយតាភ្យថា សត្វមេតិមានចិត្តប្រកបដោយបីតិពិត ត្រង់
 តាភ្យថា ពិត គឺជាតាភ្យប្រាប់សេចក្តីដោយដាច់ខាត ប្រាប់សេចក្តីដោយ
 មិនមានសង្ស័យ ប្រាប់សេចក្តីមិនមានឡើងវិញ ប្រាប់ដំណើរមិនមានពីរ
 ប្រាប់ហេតុមិនបែកដាច់ពីរ ប្រាប់ការប្រកបដោយទៀងទាត់ ប្រាប់ហេតុមិន
 ខុស តាភ្យថា ពិត គឺជាតាភ្យប្រាប់សេចក្តីពិត ។ តាភ្យថា បីតិ បាន
 ដល់ បីតិ ភាពនៃចិត្តរីករាយ ភាពរីករាយខ្ពស់ ភាពរីករាយសព្វគ្រប់ សេច
 ក្តីស្រស់ស្រាយ សេចក្តីស្រស់ស្រាយសព្វគ្រប់ សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តី
 ពេញចិត្ត ភាពនៃចិត្តអបអរ ភាពនៃចិត្តត្រេកត្រអាល ភាពនៃចិត្តដ៏ពេញ
 លេញក្រៃលែង ដែលប្រកបដោយកមគុណ ៩ ។ តាភ្យថា ចិត្ត គឺចិត្ត
 មនៈ មានសៈ ហឫយៈ បណ្ណៈ មនៈ មនាយកនៈ មន្ត្រិយៈ វិញ្ញាណ
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណាតតុ ដែលកើតគឺពិតមិ មានស្សៈជានិម
 នោះ ណា នេះ ណាកហៅថា ចិត្ត ។ ចិត្តនេះ ជាចម្បងក្នុងដំណើរ
 កើតជាមួយ ច្រឡំ ប្រកប មានការកើតឡើងក្នុងទីជាមួយ មានការលេង
 ក្នុងទីមួយ មានវត្ថុនៃមួយ មានការម្ស្រាងនៃមួយ ជាមួយ ទីនៃបីតិខេ ។
 តាភ្យថា មានចិត្តប្រកបដោយបីតិ គឺមានចិត្តត្រេកអរ មានចិត្តរីករាយ
 មានចិត្តរីករាយខ្ពស់ មានចិត្តជាច្រស់ខ្ពស់ មានចិត្តខ្ពស់ មានចិត្តស្រស់
 ស្រាយ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) មានចិត្តប្រកបដោយបីតិពិត ។

(៥) លន្ទា មហោ យនិច្ឆតិ លន្ទា ល-
 ភិត្តា បដិលភិត្តា អនិច្ឆតា វិនិច្ឆតា ។ មហោតិ សត្តោ
 ឈរោ មាលារោ ចោសោ បុត្តលោ ដីរោ ជាតុ^(១) ជន្ត
 វន្តក្ខ^(២) មនុស្សោ ។ យនិច្ឆតិ យំ វិនិច្ឆតិ យំ សាធៈ
 យតិ យំ បត្តតិ យំ បិយេតិ យំ អភិជឿតិ រូបំ វ
 សន្តំ វ ភន្តំ វ វសំ វ ដោជ្ជតំ វតិ លន្ទា មហោ
 យនិច្ឆតិ ។ តេនាហ ភកវ

កាមំ កាមយមាណស្ស តស្ស ចេ តំ សមិជ្ឈតិ

អន្ទា មិត្តមនោ ហោតិ លន្ទា មហោ យនិច្ឆតិ ។

(៦) តស្ស ចេ កាមយមាណស្ស^(៣) ជន្តជាតស្ស ជន្តតោ

តេ កាមា បរិហាយន្តំ សល្លវិដ្ឋោវ វប្បតិ ។

(៧) តស្ស ចេ កាមយមាណស្សាតិ តស្ស ចេតិ

តស្ស ខត្តិយស្ស វ ប្រាញណស្ស វ វេស្សស្ស វ

១ ម. ជន្ត ។ ២. ជន្ត ។ ៣ ហិវ្យុតិមិ ឃាវោ ។ ៣ ១. កាមយានស្ស ។

(៥) អនិច្ចាយពាក្យថា សត្វប្រាជ្ញាម្បិក្ខណា បាទ (ម្បិក្ខនោះ) ត្រង់
 ពាក្យថា បាទ គឺបាទហើយ បាទច្បាហើយ បាទសិប្បហើយ បាទសម្រេច
 ហើយ បាទប្រាកដហើយ ។ ពាក្យថា សត្វ គឺសត្វ ផង មានឈ
 បុរស បុគ្គល សត្វមានជីវិត សត្វមានជាតិ សត្វមានផង សត្វចៅ
 ដោយគ្រឿង សត្វកើតអំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា សត្វប្រាជ្ញាម្បិក្ខណា
 គឺសត្វប្រាជ្ញាម្បិក្ខណា ត្រេកអរក្នុង ក្នុងការកំលាំង ស្រឡាញ់ក្នុង
 ជាប់ជំពាក់បំពាក់ក្នុង ទោះជាបុគ្គិ សំឡេងក្តី ក្នុងក្តី សេក្តី ឬក្នុង
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សត្វប្រាជ្ញាម្បិក្ខណា បាទ (ម្បិក្ខនោះ) ។
 ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា

កាលសត្វប្រាជ្ញាកាម បើក្នុងនោះសម្រេចដល់សត្វនោះ

សត្វវេទនាចិត្តប្រកបដោយបីតិចិត (ព្រោះ) សត្វ
 ប្រាជ្ញាម្បិក្ខណា បាទ (ម្បិក្ខនោះ) ។

(៦) បើកាលសត្វនោះ មានចន្ទៈកើតហើយ កំពុងប្រាជ្ញា
 កាមចំណងនោះ សាចស្តាប់ទៅវិញ សត្វវេទនាក្តី
 ត្រហាយ ដូចត្រូវត្រឡប់មក ។

(៧) អនិច្ចាយពាក្យថា បើកាលសត្វនោះកំពុងប្រាជ្ញា ត្រង់ពាក្យថា
 បើកាលសត្វនោះគឺកាលសត្វនោះទោះជាគ្រឿងក្តី ប្រាញណក្តី វេស្សក្តី

សុត្តស្ស វា កហម្ពស្ស វា បព្វជិតស្ស វា វេស្ស វា
 មនុស្សស្ស វា ។ កាមយមាទស្សតិ កាមយមាទស្ស
 វេទមាទស្ស សាទិយមាទស្ស បតុយមាទស្ស បិហាយ-
 មាទស្ស អភិជប្បមាទស្ស ។ អដវា កាមតណ្ហាយ
 យាយតិ ធិយ្យតិ វុយ្យតិ សំហរិយតិ ។ យថា បាតុយា-
 រេន វា អស្សយារេន វា តោយារេន វា អជយារេន
 វា មេស្ណាកយារេន វា ឱដ្ឋយារេន វា ទរយារេន វា
 យាយតិ ធិយ្យតិ វុយ្យតិ សំហរិយតិ វា មេវ កាម-
 តណ្ហាយ យាយតិ ធិយ្យតិ វុយ្យតិ សំហរិយតិ តស្ស
 វេ កាមយមាទស្ស ។

[៨] ធនុជាតស្ស ជន្តុបាតិ ធនុបាតិ យោ កាមេស្ស
 កាមច្ឆន្ទោ កាមរតោ កាមធនុំ កាមតណ្ហា កាម-
 ស្មេហោ កាមបរិធនុហោ កាមមុត្តា កាមជ្ឈោ សាទំ
 កាមោយោ កាមយោតោ កាមុបាទាទំ កាមច្ឆន្ទធិ-
 វរណំ តស្ស សោ កាមច្ឆន្ទោ ជាតោ ហោតិ សញ្ញាតោ
 ធិត្ថតោ អភិធិត្ថតោ បាតុត្ថតោ ។ ជន្តុបាតិ សុត្តស្ស
 ធនុស្ស មាណវស្ស ចោសស្ស បុគ្គលស្ស ជីវស្ស ជាតុស្ស^(១)
 ជន្តុស្ស វេទុតុស្ស មនុស្សតិ ធនុជាតស្ស ជន្តុបា ។

១ ឧ.ម. ធិតុស្ស ។

សុត្រៈក្តី ត្រហស្តក្តី បព្វជិតក្តី វេស្តក្តី មនុស្សក្តី ។ ពាក្យថា
 កំពុងប្រាថ្នា គឺ កំពុងត្រូវការ កំពុងចង់បាន កំពុងត្រេកអរ កំពុងរីករាយ
 ទុក កំពុងស្រឡាញ់ កំពុងជាប់ចំពាក់ ។ មួយទៀត សត្វមន្ទិល
 ចេញទៅ សោត់ទៅ ប្រមូលទៅ តាមកាមតណ្ហា ។ បុគ្គលមន្ទិល
 ចេញទៅ សោត់ទៅ ប្រមូលទៅ ដោយយានដី យានសេះ យានភោ-
 យានពរិយា យានច្រៀម យានឧដ្ឋ ឬយានលា យានិណ្ឌ សត្វមន្ទិល
 ចេញទៅ សោត់ទៅ ប្រមូលទៅ ដោយកាមតណ្ហា យានិទានវិសេ-
 ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើកាលសត្វនោះ កំពុងប្រាថ្នា ។

[៨] ពាក្យថា ធនុៈ គឺជាការថា កាលសត្វមានធនុៈកើតហើយ គឺ
 សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាម សេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាម សេចក្តីរីករាយក្នុងកាម
 តណ្ហាក្នុងកាម សេចក្តីស្នេហាក្នុងកាម សេចក្តីអន្ទះអន្ទែនក្នុងកាម ការ
 ជ្រប់ក្នុងកាម ការរឹបបំប៉នក្នុងកាម អន្ទឹងក្នុងកាម គ្រឿងប្រកបគឺកាម ការផ្គត់
 ផ្គង់កាម ឆ័វរណៈគឺកាមច្ឆន្ទៈ ក្នុងកាមចង់ឡាយណា កាមច្ឆន្ទៈនោះ
 របស់សត្វនោះ ជាសកាតកើតហើយ កើតព្រមហើយ កើតឡើងហើយ
 កើតចំពោះហើយ កើតប្រាកដហើយ ។ ពាក្យថា កាលសត្វ គឺកាល
 សត្វ ជន មាណា បុរស បុគ្គល ជីវសត្វ សត្វមានជាតិ សត្វមានដណ្ត
 សត្វទៅដោយវត្ថុនៃយ សត្វកើតអំពីមនុស្ស ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) កាលសត្វមានធនុៈកើតហើយ ។

ចោក ហវន្តំ កថាខោ អត្ថិ ឧបាតិ ឧស្សតិ
 អត្ថោ អន្តោ ឧបាតិ^(១) សវី សមាភិក្ខុហំ
 ឯតទុញ្ញាយ មេធាវី កុញ្ញេ ច ធនេ ច
 ធនា ច កុត្វា ច យជាទុកាវី
 អធិដ្ឋិតោ សត្តមុបេតិ ហិ ធន្តិ ។

តេ កាមា បរិហាយន្តំ ។

[១០] សល្លវិន្ទោវ វុឃ្យតិ យថា អយោមយេន
 ក សល្លេន វិន្ទោ អដ្ឋិមយេន ក សល្លេន ធន្តមយេន
 ក សល្លេន វិសាសាមយេន ក សល្លេន តដ្ឋិមយេន
 ក សល្លេន វិន្ទោ វុឃ្យតិ កុឃ្យតិ យដ្ឋិយតិ បិដ្ឋិយតិ
 ព្យាធិតោ ធម្មធនស្សិតោ ហោតិ ឯវមេវ វត្ថុកាខានំ
 វិបរិណាមញ្ញាជាកាវា ឧប្បដ្ឋន្តំ សោកាបវនេវធម្មនោ-
 មធនស្សនាយាសា សោ កាមសល្លេន^(២) វិន្ទោ វុឃ្យតិ
 កុឃ្យតិ យដ្ឋិយតិ បិដ្ឋិយតិ ព្យាធិតោ ធម្មធនស្សិតោ
 ហោតិ តិ សល្លវិន្ទោវ វុឃ្យតិ ។ តេធាហ ភគវា

តស្ស ។ តេ កាមយោនា ធនស្សនាយាសា ធន្តមយេន
 តេ កាមា បរិហាយន្តំ សល្លវិន្ទោវ វុឃ្យតិ ។

១ ម. អសហន្តេ ឧបាតិ ។ ២ ឧ. កាមសល្លេន ច សោកាសល្លេន ច ។

ចោរទាំងឡាយ ប្រារព្ធជាទាំងឡាយ តាំងក្រឡាទៅ ក្នុង
 ឆេះទ្រព្យ ប្រយោជន៍វិនាសទៅ បុគ្គលលះបង់សរេៈ ព្រម
 ទាំងលេសដែលហ្មឺនហែង ដោយបរោហៈ អ្នកប្រាជ្ញ ត្រូវ
 សេចក្តីនោះហើយ គប្បីបរិភោគផង ឲ្យបានផង លុះបាន
 ឲ្យបាន មិនបរិភោគ កាមសមគួរដល់អាទុការហើយ រមែង
 ជាបុគ្គល ដែលមិនត្រូវគន្លង ហើយចូលទៅកាន់ឋានសួគ៌ ។
 កាមទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា រមែងសាបសូន្យ ។

[១០] ពាក្យថា សក្ករមេនីក្កក្រហាយ ដូចត្រូវប្រែប្រួល គឺសក្ក
 ដែលត្រូវប្រែប្រួលដកមុត ឬត្រូវប្រែប្រួលផ្គុំ ត្រូវប្រែប្រួល ត្រូវប្រែប្រួល-
 វិស្វត ឬត្រូវប្រែប្រួលឈើមុត រមែងក្តៅក្រហាយ ញាប់ញ័រ ចង្អៀតចង្អៀត
 លំបាក ឈឺចាប់ ភូចចិត្ត យ៉ាងណា សេចក្តីសោក ទ្វេក្ខន្ធល ទុក្ខ
 ចោមឧស្ស មិនសេចក្តីចង្អៀតចង្អៀតទាំងឡាយ រមែងកើតឡើង
 ត្រូវប្រែប្រួល ត្រាស់ត្រាស់ចាកកុកកាមទាំងឡាយ បុគ្គលនោះត្រូវប្រែប្រួល
 គឺកាមមុត រមែងក្តៅក្រហាយញាប់ញ័រ ចង្អៀតចង្អៀត លំបាក ឈឺចាប់
 ភូចចិត្ត យ៉ាងនោះឯង ហេតុនោះ (ច្រើនត្រាស់ថា) សក្កក្តៅក្រហាយ
 ដូចត្រូវប្រែប្រួលមុត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
 បើកាលសក្កនោះ មានឆន្ទៈកើតហើយ កំពុងប្រាថ្នា កាមទាំងឡាយ
 នោះ សាបសូន្យទៅវិញ សក្ករមេនីក្កក្រហាយ ដូចត្រូវប្រែប្រួលមុត ។

(១១) យោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ សប្បស្សន្តេ បនា សិកេ
សោមំ វិសត្តិកំ លោកេ សតោ សមត្ថត្ថតំ ។

(១២) យោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ យោតិ យោ យា-
និសា យជាយុត្តោ យជាវិហិតោ យជាបកាភេ
យណ្ឌាធម្មតោ យំធម្មសមន្មាតោ ទត្ថិយោ វា ព្រាហ្ម-
ណោ វា វេស្សា វា សុត្តោ វា ភហាដ្ឋា វា បទ្ធជិតោ
វា ធូរេ វា មនុស្សោ វា ។ កាមេ បរិវេជ្ជតិ កាមាតិ
ទុដ្ឋានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា
ច ។ ចេ ។ ឥមេ វុច្ឆន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ឆន្តិ
កិលេសកាមា ។ កាមេ បរិវេជ្ជតិ ធ្វើហិ ការណេ-
ហិ កាមេ បរិវេជ្ជតិ វិក្ខម្ពនតោ វា សមុទ្រនតោ វា ។

កតំ វិក្ខម្ពនតោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ ។ អដ្ឋិកត្ត្ថល្អបមា
កាមា អប្បស្សន្តេ ធម្មជាតិ បស្សន្តោ វិក្ខម្ពនតោ កាមេ
បរិវេជ្ជតិ មំសេស្សបមា កាមា ពហុសាធារណធម្មជាតិ

(១១) បុគ្គលណា វៀកាមទាំងឡាយ ដូចបុគ្គលវៀរ
ក្បាលរលំ ដោយជើង បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានសតិ
វេទនាទុក្ខវិសត្តិកាអណ្តាខ្លះ ក្នុងលោក ។

(១២) អធិច្បយពាក្យថា បុគ្គលណា វៀកាមទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យ
ថា បុគ្គលណា ធិជនណា បែបណា ប្រកបដោយប្រការណា តាំងនៅ
ដោយប្រការណា មានប្រការយ៉ាងណា ដល់ដានណា ប្រកបដោយធម៌
ណា ទោះជាព្យាប្រាណ្ឌំ វេស្សៈ សុទ្ធៈ គ្រហស្ថ បទ្ធជិត ទេវតា
ឬមនុស្ស ។ ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ ក្នុងពាក្យថា វៀកាមទាំងឡាយ
ដូច្នេះ បើតាមទុក្ខ បានដល់កាម ២ គឺវត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។
ទាំងនេះ លោកហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះ លោកហៅថា កិលេស-
កាម ។ ត្រង់ពាក្យថា វៀកាមទាំងឡាយ គឺបុគ្គលវៀកាមទាំងឡាយ
ដោយហេតុ ២ គឺដោយភិវេទនាសន្តិកំសន្តិកំ ឬដោយការភ្លេចបំភ្លៃ ។

បុគ្គលវៀកាម ដោយភិវេទនាសន្តិកំសន្តិកំ គឺដូចម្តេច ។ បុគ្គល
កាលឃើញថា កាមទាំងឡាយ មានទុបមាដូចរាងកាយ ដោយសេចក្តី
ថា មានសេចក្តីត្រេកអររិច ឈ្មោះថាវៀកាម ដោយភិវេទនាសន្តិកំ
សន្តិកំ កាលឃើញថា កាមទាំងឡាយ មានទុបមា ដូចផុសរាង
ដោយសេចក្តីថា ជាបេសសាធារណ៍ ដល់សត្វ មានប្រមាណប្រមាណ

បស្សន្តោ វិក្កុម្ពននោ កាមេ បរិវេជ្ជនំ វិណ្ឌក្កបមា
 កាមា អនុនហនដ្ឋេនាតិ បស្សន្តោ វិក្កុម្ពននោ កាមេ
 បរិវេជ្ជនំ អត្ថិរកាស្ទបមា កាមា មហាបរិណ្ឌហដ្ឋេនាតិ
 បស្សន្តោ វិក្កុម្ពននោ កាមេ បរិវេជ្ជនំ សុមិនក្ខបមា
 កាមា ឥត្តបច្ចុបថ្នាដដ្ឋេនាតិ បស្សន្តោ វិក្កុម្ពននោ
 កាមេ បរិវេជ្ជនំ យាចិតក្ខបមា កាមា តាវកាលិក-
 ដ្ឋេនាតិ បស្សន្តោ វិក្កុម្ពននោ កាមេ បរិវេជ្ជនំ វុក្ខ-
 ដល្យបមា កាមា សន្តញ្ញបរិកញ្ញនដ្ឋេនាតិ បស្សន្តោ
 វិក្កុម្ពននោ កាមេ បរិវេជ្ជនំ អសិស្កន្ទបមា កាមា
 អនិក្កន្តនដ្ឋេនាតិ^(១) បស្សន្តោ វិក្កុម្ពននោ កាមេ បរិ-
 វេជ្ជនំ សន្តិសុល្យបមា កាមា វិនិវដ្ឋនដ្ឋេនាតិ បស្សន្តោ

១១. ម. អនិវដ្ឋនដ្ឋេនាតិ ។

ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសន្តិកំសន្តិកំ កាលឃើញថា កាមទាំង
 ឡាយ មានបេមដូចគ្នាស្រដៀង ដោយសេចក្តីថា ផុតកំដៅរឿយ ។
 ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសន្តិកំសន្តិកំ កាលឃើញថា កាម
 ទាំងឡាយ មានបេមដូចគ្នាស្រដៀង ដោយសេចក្តីថា មាន
 កិរិយាស្តៅកាលរាបភ្លឺ ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសន្តិកំសន្តិកំ
 កាលឃើញថា កាមទាំងឡាយ មានបេមដូចគ្នាស្រដៀង ដោយ
 សេចក្តីថាមានកិរិយាកំផ្លាស់ផ្លាស់ដ៏ស្រួលស្រាយ ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយ
 កិរិយាសន្តិកំសន្តិកំ កាលឃើញថា កាមទាំងឡាយ មានបេមដូច
 គ្នាស្រដៀង ដោយសេចក្តីថាជាចេតនាច្រើនជាងមួយដងមួយកាល
 ចុះឈ្មោះ ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសន្តិកំសន្តិកំ កាលឃើញ
 ថា កាមទាំងឡាយ មានបេមដូចគ្នាស្រដៀង ដោយសេចក្តីថា
 មានកិរិយាបាត់ខ្លួន ឬបាត់ជាប់គ្នា ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយ
 កិរិយាសន្តិកំសន្តិកំ កាលឃើញថា កាមទាំងឡាយ មានបេម
 ដូចគ្នាស្រដៀង ដោយសេចក្តីថាជាចេតនាច្រើន ឈ្មោះថាវៀរកាម
 ដោយកិរិយាសន្តិកំសន្តិកំ កាលឃើញថា កាមទាំងឡាយ មាន
 បេមដូចគ្នាស្រដៀង ដោយសេចក្តីថាចាត់ចែង ឈ្មោះថាវៀរកាម

វិក្កុម្ពនតោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ សប្បសិរុបមា កាមា
 សប្បដិកយដ្ឋេនាតិ បស្សន្តោ វិក្កុម្ពនតោ កាមេ
 បរិវេជ្ជតិ អត្ថិក្កុម្ពនតោ កាមា មហត្ថិតាបនដ្ឋេនាតិ^(១)
 បស្សន្តោ វិក្កុម្ពនតោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ ។ ពុទ្ធានុស្សតិ
 ភាវេនន្តោមិ វិក្កុម្ពនតោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ ធម្មានុស្សតិ
 ភាវេនន្តោមិ សង្ខារនុស្សតិ ភាវេនន្តោមិ សីលានុស្សតិ
 ភាវេនន្តោមិ ចាតានុស្សតិ ភាវេនន្តោមិ នេវេតានុស្សតិ
 ភាវេនន្តោមិ អាតាទានុស្សតិ ភាវេនន្តោមិ មរណានុស្សតិ
 ភាវេនន្តោមិ កាយភត្តសតិ ភាវេនន្តោមិ ឧបសមាទានុស្សតិ
 ភាវេនន្តោមិ វិក្កុម្ពនតោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ ។ បឋមំ ឈានំ
 ភាវេនន្តោមិ វិក្កុម្ពនតោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ នុតិយំ ឈានំ
 ភាវេនន្តោមិ វតិយំ ឈានំ ភាវេនន្តោមិ ចតុត្ថំ ឈានំ
 ភាវេនន្តោមិ អាកាសានញ្ញាយភនសមាបត្តិ ភាវេនន្តោមិ
 វិញ្ញាណញ្ញាយភនសមាបត្តិ ភាវេនន្តោមិ អាកាសញ្ញាយ-
 ភនសមាបត្តិ ភាវេនន្តោមិ នេវេសញ្ញាណញ្ញាយភនស-
 មាបត្តិ ភាវេនន្តោមិ វិក្កុម្ពនតោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ ។

១. ៥. មហាវិភាគបិដក ។

ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន កាលឃើញថា កាមទាំងឡាយ មានឧបមា
 ដូចក្បាលគស់វិក ដោយសេចក្តីថា ប្រកបដោយភិយាចារឹកមុខ
 ឈ្មោះថាវៀកោម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន កាលឃើញថា កាម
 ទាំងឡាយ មានឧបមាដូចអំពូក្នុង ដោយសេចក្តីថា ក្តៅរលោភល
 ដោយភ្លើង ឈ្មោះថាវៀកោម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន ។ បុគ្គល
 កំពុងចំរើនពុទ្ធានុស្សតិ ឈ្មោះថាវៀកោម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន
 កំពុងចំរើនធម្មានុស្សតិ កំពុងចំរើនសង្ខារនុស្សតិ កំពុងចំរើន
 សីលានុស្សតិ កំពុងចំរើនចាតានុស្សតិ កំពុងចំរើននេវេតានុស្សតិ
 កំពុងចំរើនអាតាទានុស្សតិ កំពុងចំរើនមរណានុស្សតិ កំពុងចំរើន
 កាយភត្តសតិ កំពុងចំរើនឧបសមាទានុស្សតិ ឈ្មោះថាវៀកោម
 ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន ។ បុគ្គលកំពុងចំរើនបឋមជ្ឈានត្ថិ ឈ្មោះថា
 វៀកោម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន កំពុងចំរើនទុតិយជ្ឈានត្ថិ កំពុង
 ចំរើនតតិយជ្ឈានត្ថិ កំពុងចំរើន ចកុត្ថជ្ឈានត្ថិ កំពុងចំរើនតាកា-
 សានញ្ញាយភនសមាបត្តិ កំពុងចំរើន វិញ្ញាណញ្ញាយភនសមាបត្តិ
 កំពុងចំរើនអាកាសញ្ញាយភនសមាបត្តិ កំពុងចំរើននេវេសញ្ញាណញ្ញា-
 យភនសមាបត្តិ ឈ្មោះថាវៀកោម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន ។

ឯវំ វិក្កម្ពននោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ ។

កថំ សមុច្ឆននោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ ។ សោតាមត្ថិ-
មត្ថំ ភាវេន្តោបិ អនាមិមត្ថំ កាមេ សមុច្ឆន-
នោ បរិវេជ្ជតិ សកាតាមមត្ថំ ភាវេន្តោបិ ឱន្ធូរិកា
កាមេ សមុច្ឆននោ បរិវេជ្ជតិ អនាមិមត្ថំ ភាវេន្តោបិ
អណ្តសហគតេ កាមេ សមុច្ឆននោ បរិវេជ្ជតិ អវហត្ថ-
មត្ថំ ភាវេន្តោបិ សព្វេន សត្វំ សព្វថា សត្វំ អសេសំ
ចិស្សសំ សមុច្ឆននោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ ។ ឯវំ សមុច្ឆ-
ននោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ យោ កាមេ បរិវេជ្ជតិ ។

[១៣] សម្បស្សេវ បរិសោតិ សម្បោ វុច្ចតិ អហំ ។
កេនត្ថេន សម្បោ ។ សំសម្បោ តច្ចតិ តិ សម្បោ ។ កុ-
ជំនោ តច្ចតិ តិ កុជំតោ ។ ឧរេន តច្ចតិ តិ ឧរតោ ។ បន្ទ-
សំរោ តច្ចតិ តិ បន្ទតោ ។ សំរេន សមតិ តិ^(១) សំរិសោ ។

១ ម. សម្បតិ ។

បុគ្គលវៀកាម ដោយភិយាសន្តត្ថសន្តិម យាវនេ ។

បុគ្គលវៀកាម ដោយការងារចម្អិន គឺដូចម្តេច ។ បុគ្គលកាល
ចំរើនសោភាមត្តិមត្តិ ឈ្មោះថាវៀកាម ដែលជាហេតុទៅកាន់អបាយ
ដោយភិយាសន្តត្ថសន្តិម កាលចំរើនសកទានាមមត្តិ ឈ្មោះថាវៀកាម
ដ៏ស្រាតស្រាត ដោយភិយាសន្តត្ថសន្តិម កាលចំរើនអនាមមត្តិ ឈ្មោះថា
វៀកាមដ៏ល្អិត ដោយភិយាសន្តត្ថសន្តិម កាលចំរើនអវហត្តមត្តិ ឈ្មោះថា
វៀកាម ដោយសព្វគ្រប់ គ្រប់ព័ន្ធអស់ មិនមានសសសល់ ឥតសស
សល់ដោយភិយាសន្តត្ថសន្តិម ។ បុគ្គលវៀកាម ដោយការងារចម្អិន
យាវនេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) បុគ្គលណាវៀកាមព័ន្ធខ្លាយ ។

[១៣] ពាក្យថា ដូចបុគ្គលវៀកាលព័ន្ធនាស់ ដោយជើង អចិប្បាយ
ថា អហិសក្ខ លោកហៅថា ពស់ ។ ដែលហៅថា ពស់ ដោយ
សេចក្តីដូចម្តេច ។ សក្ខណល្លូតទៅ ហេតុនោះ សក្ខនោះ ឈ្មោះថា
ពស់ ។ សក្ខណ ពស់ ពេន ហេតុនោះ សក្ខនោះ ឈ្មោះថា កុជនៈ ។
សក្ខណទៅដោយទ្រូង ហេតុនោះ សក្ខនោះ ឈ្មោះថា ពស់ ។ សក្ខណ
មានក្បាលខ្លាច ហេតុនោះ សក្ខនោះ ឈ្មោះថា ពស់ ។ សក្ខណ
ល្លូតទៅដោយក្បាល ហេតុនោះ សក្ខនោះ ឈ្មោះថា ពស់ ។

វិសេ សយត្ថិតិ វិសេសយោ^(១) ។ តុហាយំ សេត្ថិតិ^(២)
 តុហាយំ ។ ធាណា តស្ស អាវុដោតិ ធាណាវុដោ ។
 វិសំ តស្ស យោវុដំ យោវិសោ ។ ជីវ្ហំ តស្ស ទុវុ-
 ដោតិ ទុជីវ្ហំ ។ ទីហំ ជីវ្ហហំ វសំ សាយត្ថិតិ ជិវសញ្ញា ។
 យថា បុរិសោ ជីវិតុកាមោ អមិតុកាមោ សុខកាមោ
 ទុក្ខប្បដិគ្យលោ ទាទេន សប្បសិវំ វដ្ឋេយ្យ វិវដ្ឋេយ្យ
 បរិវដ្ឋេយ្យ អភិវិវដ្ឋេយ្យ វិវដ្ឋេយ្យ បរិវដ្ឋេយ្យ អភិវិ-
 វដ្ឋេយ្យ កាមេ វដ្ឋេយ្យ វិវដ្ឋេយ្យ បរិវដ្ឋេយ្យ អភិវិ-
 វដ្ឋេយ្យតិ សប្បស្សេវ មថា សិរោ ។

(១៤) សោមំ វិសត្ថិតំ លោកេ សតោ សមត្ថិ-
 វត្ថិតិ សោតិ យោ កាមេ បរិវដ្ឋិតិ ។ វិសត្ថិតា
 វុដ្ឋិតិ តស្ស យោ វតោ សាវតោ អទុនយោ អទុ-
 រោដោ ទុដ្ឋំ ទុដ្ឋិវតោ ជិត្តស្ស សាវតោ វត្ថា

១- វិសេសយោតិវិចារោ ។ ២- ម. សយត្ថិតិ ។

សត្វណាដេតក្នុងខ្លួន ហេតុនោះ សត្វនោះឈ្មោះថា វិសេសយ ។ សត្វ
 ណា ដេតក្នុងតុហា ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា តុហាស័យ ។ សត្វ
 នោះមានចង្អុលជាតាវុដ ហេតុនោះ សត្វនោះឈ្មោះថា ទាណាវុដ ។ សត្វ
 នោះ មានសិស្សជីវិត ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា យោវិសោ ។
 សត្វនោះមានអណ្តាតិវិ ហេតុនោះ សត្វនោះឈ្មោះថា ទុជីវ្ហំ ។ សត្វណា
 ជញ្ជក់ស ដោយអណ្តាតិវិ ហេតុនោះ សត្វនោះឈ្មោះថា ជិវសញ្ញា ។
 បុរសអ្នកចង់រស់ មិនចង់ស្លាប់ ប្រាថ្នាសេចក្តីសុខ ភ្លើងសេចក្តីទុក្ខ
 គួររៀន គួរចៀសចេញ គួរគេចចេញ គួររៀនស្រឡះចេញ ដូចក្បាល
 ពស់ដោយជើង យ៉ាងណា បុគ្គលអ្នកប្រាថ្នាសេចក្តីសុខ ភ្លើងសេចក្តី
 ទុក្ខ គួររៀន គួរចៀសចេញ គួរគេចចេញ គួររៀនស្រឡះចេញ ដូច
 កាមចង់ឡាយ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដូចបុគ្គល
 រៀនក្បាលពស់ ដោយជើង ។

(១៤) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានសក្តិ វេទន៍
 កន្លងវិសត្ថិតាកស្ត្រនោះ ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះ គឺបុគ្គល
 ដែលរៀនកាម ។ តស្ស លោកហៅថា វិសត្ថិតា បានដល់ គម្រោក
 គម្រោកមានកំឡាំង សេចក្តីក្អួចកាន់ សេចក្តីក្រេកអរ សេចក្តីរីករាយ
 សេចក្តីរីករាយក្នុងគម្រោក គម្រោកមានកំឡាំងដល់ចិត្ត សេចក្តីប្រាថ្នា

ធុត្តា អន្លោសាវំ គេតោ បលិគេតោ សង្កា^(១) បង្កា
 ឯជា មាយា ជនិកា សញ្ញនំ សិទ្ធិនំ ជាលិនំ សវត្តា
 វិសត្តកា សុត្តំ វិសជា អាយុហនំ ទុតិយា បណិនំ
 កវណ្ឌត្តំ វនំ វនជា សទ្ធកំ ស្មេហោ អបេត្តា បដិទត្តា
 អាសា អាសីសនា អាសីសិតត្តំ រុទាសា សទ្ធាសា
 តទ្ធាសា រសាសា ដោដ្ឋត្តាសា លាភាសា ធនាសា^(២)
 បុត្តាសា ជីវិតាសា ជប្បា បដប្បា អភំជប្បា ជប្បា ជប្ប-
 នា ជប្បិតត្តំ លោលុប្បា លោលុប្បាវេនា លោលុប្បា-
 យិតត្តំ បុច្ឆត្ថិតតា សាទុតត្ថិតា អនដ្ឋាតោ វិស-
 មលោភោ ឯកត្ថំ ឯកាមនា បត្តនា បិហនា សម្បត្តនា
 កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា រូបតណ្ហា អរូប-
 តណ្ហា ឯវេទតណ្ហា រូបតណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា តទ្ធិតណ្ហា
 រសតណ្ហា ដោដ្ឋតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ឱយោ យោគោ

១ សង្កាតិយំ ធារេ ។ ២ ម.ធនាសា ។

សេចក្តីផ្តល់បុរៈ កិរិយាផ្តល់បុរៈ សេចក្តីចំពាក់ចិត្ត សេចក្តីចំពាក់បរិ កិរិយស
 ជាគ្រឿងជាប់ កិរិយសផ្តល់បុរៈ កិរិយាស្វន្ធក ការណ៍កំពុង កិរិយស
 ជាគ្រឿងញ៉ាំងសក្ខីកើត គ្រឿងញ៉ាំងទុក្ខកើត គ្រឿងចាក់ប្រះ
 កិរិយសជាគ្រឿងផ្តល់បណ្តាញ កិរិយសជាគ្រឿងច្បារ ផ្សាយចេញ ក្រសែ គឺ
 កណ្តា កិរិយសជាគ្រឿងទូលាយ គ្រឿងញ៉ាំងអាយុឡើងវិញ កណ្តា
 ជាគ្រឿងបំបែក គ្រឿងតម្កល់ទុក គ្រឿងនាំសត្វចោលកំណត់ កិរិយស-
 ជាគ្រឿងផ្តល់ប្រាក់ ផ្តល់ប្រាក់ក្នុង ការស្នេហា សេចក្តីស្នេហា សេចក្តី
 កាល័យ សេចក្តីជាប់ចំពាក់ សេចក្តីប៉ិនប៉ង សេចក្តីឆ្លើយតប កាត
 នៃចិត្តឆ្លើយតប បំណងរូប បំណងសំឡេង បំណងក្លិន បំណងរស
 បំណងផ្សែង បំណងលាភ បំណងទ្រព្យ បំណងចក្រ បំណងជីវិត ការជាប់
 ការជាប់ទូលំ ការជាប់ក្រសែង ការជាប់ កិរិយាជាប់ ភាពនៃចិត្តជាប់
 ការដក់ស្លុត កិរិយាដក់ស្លុត ភាពនៃចិត្តដក់ស្លុត ភាពនៃចិត្តរៀបរៀប
 ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាប្រាណ កម្រេកទុសតន្ត្រីធម៌ សេចក្តីលោភមិនស្មើ
 សេចក្តីកាល័យ កិរិយសជាគ្រឿងទូលាយ សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តី
 ស្រឡាញ់ សេចក្តីប្រាថ្នាគ្រប់យ៉ាង កាមកណ្តា ភវកណ្តា វិភវកណ្តា
 រូបកណ្តា អរូបកណ្តា ឯវេទកណ្តា រូបកណ្តា សទ្ធិកណ្តា តទ្ធិកណ្តា
 សេកណ្តា ដោដ្ឋកណ្តា ធម្មកណ្តា អន្លំ គ្រឿងប្រកបទុក

តន្តោ ឧបាសានំ អារាហំ ជីវាណំ ធនំ តទ្ធនំ^(១) ឧបស្សនិ-

លេសោ អនុសយោ បរិយុដ្ឋានំ លតា វេរិទ្ធំ ធុត្តម្បលំ

ធុត្តនិទានំ^(២) ធុត្តប្បករោ មារតសោ មារតលិសំ

មារិសយោ គល្លាធនំ គល្លាជាលំ គល្លាតទ្ធនំ

គល្លាសមុទ្ទោ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលម្បលំ ។

វិសត្តិកាតិ កេនត្ថេន វិសត្តិកា ។ វិសតាតិ

វិសត្តិកា ។ វិសាលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសជាតិ វិសត្តិកា ។

វិសត្តតិ វិសត្តិកា ។ វិសហតិ វិសត្តិកា ។

វិសវាតិ វិសត្តិកា ។ វិសម្បលាតិ វិសត្តិកា ។

វិសដលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសបរិភោគាតិ វិសត្តិកា ។

វិសាលា វា បទ សា វុបេ គល្លា សន្ទេ តន្ទេ រសេ

១ ធុត្តនិទានំ អនុបាសនំ វិស្សនំ ។ ២ ឧបស្សនិ បរិយាយ ។

ត្រៀងចាក់ស្រែះ ត្រៀងប្រកាន់ទុក កិរិយាពរិសំ កិរិយាទប់ កិរិយា
ប្រក់ កិរិយាធនំ កិរិយាសៅហ្មង កិរិយាដេកដេប្បើយ ។ កិរិយាស្លាប់ វិល្ល

គិក្ខុ រសេត្តិប្រាថ្នាផ្សេងៗ ឫសគល់នៃទុក្ខ ហេតុនៃទុក្ខ ផែនភពនៃ
ទុក្ខ អនាគតនៃមារ សន្ធិចនៃមារ វិសយនៃមារ ស្នឹងគិក្ខុ បណ្តាញគិ
ក្ខុ ដងដោយគិក្ខុ សម្បត្តិក្ខុ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលម្បលំ ។

សំនួរគ្រង់ពាក្យថា វិសត្តិកា គេវិសត្តិកា ដោយរសេត្តិប្រាថ្នាផ្សេងៗ

ក្ខុណា ផ្សេងៗ ព្រោះហេតុនោះ ក្ខុណា ឈ្មោះថា វិស-
ត្តិកា ។ ក្ខុណា ផ្សេងៗ ព្រោះហេតុនោះ ក្ខុណា ឈ្មោះ

ថា វិសត្តិកា ។ ក្ខុណា ប្រក្រតីយ៍ ព្រោះហេតុនោះ ក្ខុណា ឈ្មោះ

ថា វិសត្តិកា ។ ក្ខុណា អភិជ្ឈា ព្រោះហេតុនោះ ក្ខុណា

ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ ក្ខុណា ប្រមូលផ្សេងៗ ព្រោះហេតុ
នោះ ក្ខុណា ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ ក្ខុណា ញ៉ាំងសក្ខី

ពោលទុស ព្រោះហេតុនោះ ក្ខុណា ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។

ក្ខុណា មានឫសគល់ជាតិស ព្រោះហេតុនោះ ក្ខុណា ឈ្មោះ

ថា វិសត្តិកា ។ ក្ខុណា មានផ្លែជាតិស ព្រោះហេតុនោះ ក្ខុណា ឈ្មោះ

ថា វិសត្តិកា ។ ក្ខុណា មានគ្រឿងបរិភោគជាតិស ព្រោះហេតុ
នោះ ក្ខុណា ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ មួយទៀត ក្ខុណា ឈ្មោះថា
កិលេសជាតិទូលាយ ពោលថា ផ្សេងៗ ក្នុងរូប សំឡេង ក្លិន រស

ដោយឡែក ក្រុមនេះ គេហៅ អារិយ លាភ យស
 បស្ច័យ សុទ្ធ ចំពោះ បីស្លាតតេសេស យស ឧត្តិសា-
 នប្បទូយ ភេសជ្ជៈបរិក្ខារ កាចនាគុយ រូបនាគុយ
 អរូបនាគុយ កាចនាគុយ រូបនាគុយ អរូបនាគុយ សញ្ញាគុយ
 អសញ្ញាគុយ ទេវសញ្ញាគុយ សញ្ញាគុយ ឋានភោគារគុយ
 ធម្មភោគារគុយ បញ្ញាភោគារគុយ អតីតេ អនាគតេ
 បទុប្បន្នេ ធិដ្ឋសុតមុតិញ្ញាតទ្វេសុ ធម្មេសុ វិសេសា
 វិគ្គតាតិ វិសត្ថិតា ។

[illegible]

ស្រោត ចតុប្បិ ការណ៍ បិ ស្រោ កាយ កា-
យា ឧបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ការវេទ្គោ ស្រោ វេទនាស្ម
ចិត្តេ ធម្មេសុ ធម្មា ឧបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ការវេទ្គោ
ស្រោ ។ អបរេហិមិ ចតុប្បិ ការណ៍ បិ ស្រោ អសតិ-
បរវេទ្គនាយ ស្រោ សតិការណីយានំ ធម្មានំ កតត្តា
ស្រោ សតិប្បដិបត្តានំ^(១) ធម្មានំ ហតត្តា ស្រោ
សតិវិមិត្តានំ ធម្មានំ អប្បមុដ្ឋត្តា ស្រោ ។ អបរេ-
ហិមិ ចតុប្បិ ការណ៍ បិ ស្រោ សតិយា សមុទ្គាកតត្តា

១. ម. សន្តិភាពស្នាម ។

ជូន ក្នុងត្រកូល គណៈ អាពាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ
ក្នុងចំរើន បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គំរាលឡូកេសជ្ជបរិការ ក្នុងកាមរាគ
ប្រធាតុ អប្បធាតុ ក្នុងកាមភព បេតភ អប្បេតភ ក្នុងសញ្ញាភព
អសញ្ញាភព ខេសញ្ញាខាសញ្ញាភព ឯកវេតាកភព ចតុវេតាកភព
បញ្ចវេតាកភព ក្នុងកាលជាអភិគ អនាគត បច្ចុប្បន្ន ក្នុងពេលឆ្នាំចំរើន
ខ្យល់ផលខ្លះឃើញ ឮ បំរោល ឬគប្បីផង ព្រោះហេតុនោះ កណ្តា
នោះ រលាយជា វិសគិត ។

ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវ-
លោក ឧទេលោក ឆាគលោក គាយតនលោក ។

កាក្យថា ជាអ្នកមានសតិ គឺមានសតិ ដោយហេតុ ៤ យ៉ាងគឺ
 មានសតិ កាលចំរើនការបន្តបន្សល់ស្រាប់បង្គោន ក្នុងកាយ ក្នុង
 វេទនាចាំនិព្វាយ ក្នុងចិត្ត មានសតិ កាលចំរើនការបន្តបន្សល់ស្រាប់
 បង្គោន ក្នុងធម៌ចាំនិព្វាយ ។ មានសតិ ដោយហេតុ ៤ យ៉ាងទៀត
 គឺមានសតិ ដោយការរៀន ចាកការមិនមានសតិ មានសតិដោយការ
 បានធ្វើធម៌ចាំនិព្វាយដែលខ្លួនឥឡូវធ្វើដោយសតិ មានសតិ ដោយ
 ការបានតំបាត់ នូវធម៌ចាំនិព្វាយជាទំនាស់ដែលសតិ មានសតិដោយ
 ការមិនរក្សាភូតិ នូវធម៌ចាំនិព្វាយជាធម៌ក្លាយសេសសល់ ។ មានសតិ
 ដោយហេតុ ៤ យ៉ាងទៀត គឺមានសតិ ដោយការប្រាប្រឹក្សាដោយសតិ

សតោ សតិយោ វសិតត្ថា សតោ សតិយោ ចាតុញ្ញតាយ
 សតោ សតិយោ អបដ្ឋោរោហណតាយ សតោ ។
 អបរេហិចិ ឧត្តហិ កាវណហិ សតោ សតត្ថា សតោ
 សន្តត្ថា សតោ សមិតត្ថា សតោ សន្តធម្មសម្មាស-
 តត្ថា សតោ ។ ទុទ្ធាទុស្សតិយោ សតោ ធម្មាទុស្សតិ-
 យោ សតោ សទ្ធាទុស្សតិយោ សតោ សីលាទុស្ស-
 តិយោ សតោ ចាតាទុស្សតិយោ សតោ វេសតាទុស-
 តិយោ សតោ អាតាមាទុស្សតិយោ សតោ មរណា-
 ទុស្សតិយោ សតោ កាយតតាមតិយោ សតោ ឧប-
 សមាទុស្សតិយោ សតោ ។ យោ សតិ អទុស្សតិ បដិស្ស-
 តិ សតិ សវណតា ធារណតា អបិលាបនតា អស្ស-
 ធម្មស្សនតា សតិ សតិវុទ្ធិយំ សតិពលំ សម្មាសតិ សតិ-
 សម្ពោជ្ឈន្តោ ឯកាយធម្មតោ អយំ វុទ្ធតិ សតិ ។ ក-
 មាយ សតិយោ ឧបេតោ ចោតិ សមុបេតោ ឧបតោ
 សមុបតោ ឧបបេតោ សមុបបេតោ សម្មាសតោ សោ
 វុទ្ធតិ សតោ ។

មានសតិ ព្រោះជាអ្នកស្ងាត់ក្នុងសតិ មានសតិ ព្រោះជាអ្នកជឿក្នុងសតិ
 មានសតិ ព្រោះជាអ្នកប៉ះឃ្លៀងឃ្លាតចាកសតិ ។ មានសតិដោយហេតុ
 ៤យ៉ាង ផ្សេងទៀតគឺមានសតិ ព្រោះជាអ្នកមានស្មារតី មានសតិ ព្រោះ
 ជាអ្នកស្ងប់ មានសតិ ព្រោះជាអ្នកម្លាប់ មានសតិ ព្រោះជាអ្នកប្រកប
 ដោយសប្បុរសធម៌ ។ មានសតិ ព្រោះការលឺតរឿយ ។ ចំពោះព្រះពុទ្ធ
 មានសតិ ព្រោះការលឺតរឿយ ។ ចំពោះព្រះធម៌ មានសតិ ព្រោះការ
 លឺតរឿយ ។ ចំពោះព្រះសង្ឃ មានសតិ ព្រោះការលឺតរឿយ ។ ចំពោះ
 សីល មានសតិ ព្រោះការលឺតរឿយ ។ ចំពោះការលះ មានសតិ ព្រោះ
 ការលឺតរឿយ ។ ចំពោះគុណធម៌ខ្មៅងងឹត មានសតិ ព្រោះការលឺត
 រឿយ ។ ចំពោះខ្យល់ជាំភ្លឺម្លេចញូល មានសតិ ព្រោះការលឺតរឿយ ។
 ចំពោះមរណៈ មានសតិ ព្រោះការលឺតរឿយ ។ ចំពោះកាយ មានសតិ
 ព្រោះការលឺតរឿយ ។ ចំពោះឧបសម្ព័ន្ធគឿន ។ កិរិយាលឺត លឺត
 រឿយ លឺតចពោះ ឈ្មោះថាសតិ ភាពខិតិយាលឺត ភាពខិតិយាចាំ
 ទុក ភាពខិតិយាមិនក្អេកក្អង ភាពខិតិយាមិនវង្វេង ឈ្មោះថាសតិ
 សតិម្រិយ សតិពលៈ សម្មាសតិ សតិសម្ពោជ្ឈន្ត ឯកាយធម្មត (ផ្លូវជា
 ច្រើនព្រឹត្តិទៅឲ្យបុគ្គលម្នាក់ឯង) នេះឈាតហៅថាសតិ ។ បុគ្គលណា
 ត្រឡប់កើត អបរេហ ចូលទៅជិត ចូលផ្អែកផ្អិត មូលម៉ែត្រ ហិមូល
 ប្រកបដោយសតិនេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ។

សោមំ វិសត្ថិកំ លោកេ សតោ សមតិវត្ថុតិ
 យា លោកេ វិសត្ថិកា វមំ លោកេ វិសត្ថិកំ សតោ
 ភវតិ ឧត្តរតិ បុត្រតិ សមតិក្កមតិ វិវិវត្ថុតិ សោមំ
 វិសត្ថិកំ លោកេ សតោ សមតិវត្ថុតិ ។ តេជានា
 ភវតិ

យោ កាមេ បរិវេដ្ឋតិ សមស្សេវ បនា សិរោ
 សោមំ វិសត្ថិកំ លោកេ សតោ សមតិវត្ថុតិ ។

[១៥] ខេត្តំ វត្ថុំ ហិរញ្ញំ វា ភវស្សំ នាសោវិសំ

ខីយោ តទ្ធិ បុទ្ធិ កាមេ យោ នវា អនុតិជ្ឈតិ។

[១៦] ខេត្តំ វត្ថុំ ហិរញ្ញំ វា ខេត្តន្តំ សាលេក្ខត្ថំ
 វិហិត្ថត្ថំ ឥត្ថិត្ថំ មាសក្ខត្ថំ យវត្ថុត្ថំ តោទ្ធិមក្ខត្ថំ
 តំលក្ខត្ថំ ។ វត្ថុន្តំ យវត្ថុ កាដ្ឋត្ថុ បុរេវត្ថុ បញ្ចវត្ថុ
 អាវាមវត្ថុ វិហារវត្ថុ ។ ហិរញ្ញន្តំ ហិរញ្ញំ វត្ថុតិ កម្មា-
 បណាតិ ខេត្តំ វត្ថុំ ហិរញ្ញំ វា ។

ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានស្មារតី រមែងកន្លងឲ្យវិសត្ថិកាគណៈ
 នេះ ក្នុងលោក សេចក្តីថា គណៈឈ្មោះវិសត្ថិកាគណៈ ក្នុងលោក បុគ្គល
 មានស្មារតី រមែងកន្លង ក្នុងឡើង ក្នុងកាត់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លងឲ្យ
 គណៈឈ្មោះវិសត្ថិកានេះ ក្នុងលោក ហេតុនោះ (ច្រើនត្រាស់ថា) បុគ្គល
 នោះ ជាអ្នកមានស្មារតី រមែងកន្លងឲ្យវិសត្ថិកាគណៈនេះ ក្នុងលោក ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលណា វៀរកាមចាំនិឡាយ ដូចបុគ្គលវៀរក្បាលពស់
 ដោយរើង បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានស្មារតី រមែងកន្លង
 ឲ្យវិសត្ថិកាគណៈនេះ ក្នុងលោក ។

[១៨] ជនណា ប្រាថ្នាជឿយ ។ ខ្ចីស្រ ចិត្តន្ត ប្រាក់ គោ សេះ
 ទាសៈនឹងឡកបុរស ស្រី ដៅវាជឿយពាមចាំនិឡាយ ច្រើន ។

[១៩] អធិប្បាយពាក្យថា ស្រ ចិត្តន្ត ប្រាក់ គ្រងពាក្យថា
 ស្រ គឺ ស្រស្រវិសាលី ស្រស្រវិធម្មកា ចម្ការសណ្តែកពុយ
 ចម្ការសណ្តែកកដមាស ស្រស្រវិដំណើច ស្រស្រវិ ចម្ការល្ង ។
 ពាក្យថា ចិត្តន្ត គឺចម្លុះ ចំជ្រក ចម្លុះ (ផ្ទះ) ចំគ្រាយ (ផ្ទះ) ចំស្នូន
 ចិត្តន្តនោះ ។ កហាបណៈ លោកហៅថា ប្រាក់ ក្នុងចងថា ប្រាក់
 ហេតុនោះ (ច្រើនត្រាស់ថា) ស្រ ចិត្តន្ត ប្រាក់ ។

(១៧) គភ៌ស្សំ ធាសចោវសន្តិ កវន្តិ កាភេ វុច្ឆន្តិ ។
 អស្សន្តិ បសុកាធម្មោ វុច្ឆន្តិ ។ ធាសាតិ ចត្តារោ
 ធាសា អន្តោជានកោ ធាសោ ធម្មត្ថិតកោ ធាសោ
 សាមិ វា ធាសវិយំ ឧបេតិ អកាមកោ វា ធាសវិយំ
 ឧបេតិ ។

អាមាយ ធាសាមិ កវន្តិ ហេតោ
 ធម្មេន កីតាមិ កវន្តិ ធាសា
 សាមញ្ញ ឯកេ ឧបយេន្តិ ធាសំ
 កយាបទុណ្ណាមិ កវន្តិ ធាសា ។

ចោវសន្តិ តយោ បុរិសា កជកា កម្មកា ឧបជីវេនោតិ
 គភ៌ស្សំ ធាសចោវសំ ។

(១៨) ជិយោ ធម្មចុដ្ឋ កាមេតិ ជិយោតិ វិគ្គិយវត្ថុ-
 យោ វុច្ឆន្តិ ។ ធម្មតិ ចត្តារោ ធម្ម ញាតិធម្មវាមិ ធម្ម
 កោត្តធម្មវាមិ ធម្ម មន្តធម្មវាមិ ធម្ម សិប្បធម្មវាមិ ធម្ម ។

(១៧) ពាក្យថា គោ សេរ ចាសៈ ធីន្តិកបុរស អធិប្បាយថា
 គោព័ន្ធខ្យាយ លោកហៅថាគោ ។ ពួកសត្វ មានសត្វចំពឹងជាដើម
 លោក ហៅថា សេរ ។ ពាក្យថា ចាសៈ បានដល់ខ្ញុំ ៤ ពួក គឺខ្ញុំដែលកើត
 ខាងក្នុងផ្ទះ^(១) ១ ខ្ញុំដែលរលះ ដោយទ្រព្យ ១ បុគ្គលដែលចូលមកជា
 ខ្ញុំដោយខ្លួនឯង ១ បុគ្គល ដែលមិនមានប្រាថ្នា តែចូលមកជាខ្ញុំ^(២) ១ ។

បុគ្គលពួកមួយ ជាខ្ញុំកើតអំពីចាស់ក៏មាន ជាខ្ញុំដែលរលះ
 ដោយទ្រព្យក៏មាន បុគ្គលពួកមួយ ចូលមកជាខ្ញុំដោយខ្លួនឯង
 ក៏មាន បុគ្គលដែលត្រូវក៏យក្របសន្តិកមកធ្វើជាខ្ញុំក៏មាន ។

ពាក្យថាពួកបុរស បានដល់បុរស ៣ ពួក គឺអនុរាជការ ១ កម្មករ ១ អ្នក
 ជំនួញ ១ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) គោ សេរ ចាសៈ ធីន្តិកបុរស ។

(១៨) ពាក្យថា ស្រ្តី វេរិតន្ស ឬកាមព័ន្ធខ្យាយច្រើន អធិប្បាយថា
 ស្រ្តីជាភិរិយា លោកហៅថា ស្រ្តី ។ ពាក្យថា វេរិតន្ស បានដល់វេរិត-
 ន្ស ៤ ពួក គឺវេរិតន្សជាប់ដោយញាតិ ១ វេរិតន្សជាប់ដោយគោត្រ ១
 វេរិតន្សជាប់ដោយមន្ត ១^(៣) វេរិតន្សជាប់ដោយសិល្បសាស្ត្រ ១^(៤) ។

១ បានដល់ ខ្ញុំដែលកើតឡើង ក្នុងផ្ទៃម្តាយជាខ្ញុំគេស្រាប់ ។ ២ បានដល់ ខ្ញុំដែលគេ
 បែងចែក យកទាំងអំណាច ។ អន្តិកថា ។ ៣-៤ បុគ្គលដែលបានរៀនមន្ត ឬសិល្បៈ ក្នុង
 សំណាក់អាចារ្យជាមួយគ្នា ហៅថា មន្តនុស្សឬសិល្បនុស្ស ។ អន្តិកថា ។

បុគ្គ កាមេតិ ឥហ្វ កាមេ ។ ឯតេ បុគ្គ កាមា មនា-
មិកា រូរា ។ បេ ។ មនាមិកា ដោដ្ឋត្វាតិ ជិយោ ពទ្ធ
បុគ្គ កាមេ ។

[១៩] យោ នរោ អនុតិជ្ឈតិ យោតិ យោ យា-
និសោ យជាយុត្តោ យជាវិហិតោ យជាមគារោ
យស្គា ឧប្បុត្តោ យធម្មសមន្តាគតោ ទត្ថិយោ វា ព្រាហ្ម-
ណោ វា វសេន្ត វា សុត្តោ វា តហាថ្វា វា បព្វជិតោ វា
នេវេវ វា មនុស្សោ វា ។ នរោតិ សុត្តោ នរោ មាណវោ
នោសោ បុគ្គលោ ជីវេវ ជាតុ ជន្តុ សន្តត្ថ មនុស្សោ ។
អនុតិជ្ឈតិ តិលេសកាមេន វត្ថុកាមេសុ តិជ្ឈតិ
អនុតិជ្ឈតិ បលិតិជ្ឈតិ បលិតជ្ឈតិ យោ នរោ
អនុតិជ្ឈតិ ។ តេជាហា ភគវា

ទេត្ថំ វត្ថុំ ហិរញ្ញំ វា តវាស្សំ ធាសោវេសំ

ជិយោ ពទ្ធ បុគ្គ កាមេ យោ នរោ អនុតិជ្ឈតិ ។

[២០] អពលា នំ ពលីយន្តំ មនុស្សោ នំ បរិស្សយា

ភក្សថា កាមចានំឡាយច្រើន គីកាមមានប្រមាណច្រើន ។ កាមមាន
ប្រមាណច្រើននុ៎ះ គីបូចានំឡាយជាវិគាបំចិត្ត ។ បេ ។ វេទ្យជាវិគាបំចិត្ត
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ស្រ្តី ដៅពន្យ កាមចានំឡាយ ច្រើន ។

[២១] អតិប្បាយភក្សថា ផនណាប្រាថ្នារឿយៗ គ្រង់ភក្សថា ផន
ណា គីបុគ្គលណា បែបណា ប្រកបដោយប្រការណា កាន់នៅដោយប្រ-
ការណា មានប្រការយ៉ាងណា ដល់ខ្ញុំហ៊ានណា ប្រកបដោយផលណា
ពោះបីជាក្សត្រ ឬព្រាហ្មណ៍ ជាវេស្សៈ ឬសុទ្ធៈ ក៏គ្រហស្ថបូបពូជគ
ជាវេរោ ឬមនុស្ស ។ ភក្សថា ផន បានដល់ សត្វ ផន មាណព ឬស
បុគ្គល សត្វមានជីវិត សត្វមានជកិ សត្វមានជណ សត្វទៅដោយឥន្ទ្រិយ
សត្វកើតអំពីមនុស្ស ។ ភក្សថា ប្រាថ្នារឿយៗ គីចង់បាន ប្រាថ្នារឿយៗ
ជាប់ចិត្ត ញ៉ាម ក្នុងវត្ថុកាមចានំឡាយ ដោយសារកិលេសភាវ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ផនណាប្រាថ្នារឿយៗ ។ ។ ព្រោមហេតុនោះ ព្រះមាន
ព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា

ផនណាប្រាថ្នារឿយៗ ខ្ញុំស្រី ច័ក្ខុន្ត ប្រាថ្នា គោ សេរ

ពាសៈនីតិក្ខុកបុរស ស្រ្តី ដៅពន្យ ឬកាមចានំឡាយច្រើន ។

[២០] កិលេសមិនមានកំច្បាំងចានំឡាយ វេមនិសង្កកំសង្កិន

បុគ្គលនោះ^(១) អន្តរាយចានំឡាយ វេមនិញ្ញាញបុគ្គលនោះ

១ ដោយបុគ្គលប្រាសចាកកិលេស ៥ ប្រការមានសត្វលះចានីម ។ ឧទ្ទិសថា ។

តតោ ឯ នុត្តរមទ្ធទិ ធាវំ កិច្ចមិវាទកំ ។

(២០) អតលា ឯ តលីយន្តិកំ អតលាតិ អតលា តិ-

លេសា នុត្តលា អប្បតលា អប្បដាមកា ហីនា ឯហីនា

បរិហីនាឱមកា លាមកា ជតុត្តា បរិត្តា ។ តេ តិលេ-

សា តំ បុត្តលំ សហន្តំ បរិសហន្តំ អភិកវន្តំ អដ្ឋោត្តវន្តំ

បរិយាធិយន្តំ មន្តន្តិកំ ឯវម្បំ អតលា ឯ តលីយន្តិ ។

អដកំ អតលំ បុត្តលំ នុត្តលំ អប្បតលំ អប្បដាមកំ

ហីនំ ឯហីនំ បរិហីនំ ឱមកំ លាមកំ ជតុត្តំ បរិត្តំ

យស្ស នត្ថំ សន្នាតលំ វិរិយតលំ សភិតលំ សហន្ត-

តលំ បញ្ញាតលំ ហិរិតលំ ឱតប្បតលំ តេ តិលេសា

តំ បុត្តលំ សហន្តំ បរិសហន្តំ អភិកវន្តំ អដ្ឋោត្តវន្តំ

បរិយាធិយន្តំ មន្តន្តិកំ ឯវម្បំ អតលា ឯ តលីយន្តិ ។

ទុក្ខវេទន៍ជាប់កាមបុគ្គលនោះ ព្រោះគុណយន្តនោះ ដូច

ជាទឹក កាលប្រាប់ចូលកាន់នាវា ដែលបែកឆ្កាយ ។

(២១) អធិប្បាយពាក្យថា កិលេស មិនមានកម្លាំងចំណីឡាយ

វេទន៍សន្តិកំសន្តិកំបុគ្គលនោះ ត្រង់ពាក្យថា កិលេសមិនមានកម្លាំងចំណី

ឡាយ គឺកិលេសចំណីឡាយ មិនមានកម្លាំង មានកម្លាំងថយ មាន

កម្លាំងកិច្ច មានសេចក្តីប្រឹងប្រែងកិច្ច ថោកទាប ស្លូតស្តឹង អូសថយ

ជ្រោកជ្រោក លាមក កាត្រក់ កិច្ចក្នុង ។ កិលេសចំណីឡាយនោះ វេទន៍

ញ៉ាញ ទ្រោន សន្តិកំ គ្របសន្តិកំ បរិវេ លេចល្អិតបុគ្គលនោះ ហេតុ

នោះ (ទ្រង់ប្រាស្តថា) កិលេសមិនមានកម្លាំងចំណីឡាយ វេទន៍សន្តិកំ

សន្តិកំ បុគ្គលនោះ យ៉ាងនេះទេ ។ មួយទៀត កិលេសចំណីឡាយនោះ

វេទន៍ញ៉ាញ ទ្រោន សន្តិកំ គ្របសន្តិកំ បរិវេ លេចល្អិតបុគ្គលមិន

មានកម្លាំង មានកម្លាំងថយ មានកម្លាំងកិច្ច មានសេចក្តីប្រឹងប្រែងកិច្ច

ថោកទាប ស្លូតស្តឹង អូសថយ ជ្រោកជ្រោក លាមក កាត្រក់ កិច្ចក្នុង ខ្លី

បុគ្គល ដែលមិនមានកម្លាំងនិសង្ខារ កម្លាំងនិព្វាយាម កម្លាំងនិសក

កម្លាំងនិសមាធិ កម្លាំងនិបញ្ញា កម្លាំងនិហិរិ កម្លាំងនិធម្មប្បៈ ហេតុ

នោះ (ទ្រង់ប្រាស្តថា) កិលេសមិនមានកម្លាំងចំណីឡាយ វេទន៍សន្តិកំ

សន្តិកំបុគ្គលនោះ យ៉ាងនេះទេ ។

(២២) មន្ត្រេន្ត ធំ បរិស្សយានិ បរិស្សយានិ ទ្វេ
បរិស្សយា នាកដបរិស្សយា ច ចម្លង្គន្តបរិស្សយា ច ។

កកមេ នាកដបរិស្សយា ។ សីហា ព្យក្សា ធំបិ
អិច្ឆតា កោកា កោមហិសា ហត្ថិ អហំ វិជ្ជិតា
សតបដិ ចោរា វា អស្សុ មាលាវា កកតា វា អកក-
តា វា ចក្ករោតោ សោតរោតោ យាធរោតោ ជិញ្ញរោ-
តោ កាយរោតោ សីសរោតោ កណ្តរោតោ មុទរោតោ
នន្តរោតោ កាសោ សាសោ បិដាសោ ឧហោ ជិរោ កុដ្ឋិ
រោតោ មុត្តា បត្តិកា សុលា វិសុដិកា កុដ្ឋិ កណ្តា
កិលាសោ សោសោ អបមារោ នន្ត កណ្តា កេច្ឆ រទ-
សា វិកុដ្ឋិតា លោហិតំ បិទ្គំ មនុស្សោ អំសា បិដ្ឋកា
កតន្តលា បិទ្គសមុដ្ឋាជា អាពាជា សេដ្ឋសមុដ្ឋាជា អា-
ពាជា វិកសមុដ្ឋាជា អាពាជា សង្ខិចានិកា អាពាជា
ឧត្តបរិណាមជា អាពាជា វិសមបរិហារជា អាពាជា ឧ-
បក្កមិកា អាពាជា កម្មវិចារជា អាពាជា សិកំ ឧស្សំ

(២២) អធិប្បាយពាក្យថា អន្តរាយចាំន៍ ឡាយ វេសន៍ញ៉ាញបុគ្គល
នោះ ត្រង់ពាក្យថា អន្តរាយចាំន៍ ឡាយ សំដៅយកអន្តរាយ ២ យ៉ាងគឺ
អន្តរាយប្រាស ១ អន្តរាយកំបាំង ១ ។

អន្តរាយប្រាស កើតដូចម្តេច ។ សីហា៖ ទ្វាធំ ទ្វាធំម្យ៉ាង ទ្វាយុធំធំ
ទ្វាត្រី ត្រៃ គោ ក្របី ជំរំ ពស់ ទ្វាយ ក្បែរ ពួកមាណា កំពុងលូចក្តី
ធ្វើចោកម្លេហើយក្តី ^(១) មិនទាន់ធ្វើចោកម្លេហើយក្តី ^(២) រោតក្នុងភ្នែក
រោតក្នុងគ្រឿង រោតក្នុងច្រមុះ រោតក្នុងអណ្តាត រោតក្នុងកាយ រោតក្នុង
ក្បាល រោតត្រង់ស្បែកគ្រឿង រោតក្នុងទាត់ រោតត្រង់ធ្មេញ រោតក្នុង រោត
ចំរើក រោតក្រៅច្រមុះ រោតគ្រុឌនៅក្រហាយ រោតរំងៃ រោតក្នុងរោង រោត
ឡប់ចាប់ រោតទ្វាភ័យាម រោតចុកសៀត ចុះរាគ យូន រោតពត ស្រង
ស្រក់អណ្តែត ក្នុងផ្នែក ដំបូងវិស មោស កម រោតអេក្វាយ យូន
ដែក មូលឈាម រោតប្រមាត់ ប្រមេរទឹកបាយ ឫសផ្លុំផុះ ក្នុងឈាម
ឫសផ្លុំបាត អាពាធពើរកំបិប្រមាត់ អាពាធពើរកំបិស្វេស្វ អាពាធពើរ
កំបិឡប់ អាពាធពើរកំបិប្រជុំខែ (ឡប់ប្រមាត់ស្វេស្វ) អាពាធពើរកំបិ
ការងារសំបូរដូរ អាពាធពើរកំបិការក្បត់យោបថមិនស្មើគ្នា អាពាធពើរ
កំបិសិលចក្ខុព្យាយាមទ្វាធំ ^(៣) អាពាធពើរកំបិជលកម្ម ក្រដាត់ ក្តៅ

១ សំដៅកំពុងកាន់កាប់ផ្ទះផ្ទាល់ ។ ២ ទើបចំណេញទៅ ។ ឈ្មោះអន្តរាយ ។
៣ អាពាធពើរ កើតកំបិការងារក្បត់ យោបថមិនស្មើគ្នា ឬ មានសម្លាប់ឬបង់ជាដើម ។ អន្តរាយ ។

ជីយថ្នា មិចាសា ឧច្ចារោ បស្សារា វិសមកាស-
វតាតបសិវិសបសម្មស្សា វតិ វា វមេ វុទ្ធន្តិ បាគា-
ធមវិស្សយា ។

កាតមេ បដិច្ចន្តមវិស្សយា ។ កាយទុច្ចរិតំ វិចិទុច្ច-
រិតំ មនោទុច្ចរិតំ កាមច្ចន្តវិវណំ ច្យាតាធម៌វណំ ជីន-
មិន្ធន្តវណំ ឧទ្ធច្ចក្កុច្ចន្តវណំ វិចិកិច្ចាធម៌វណំ វកោ
រោសោ មោហោ កោតោ ឧបហោ មក្ខោ បលា-
សោ វស្សា មច្ចិយំ មាយា សាវេយ្យំ ជិម្ពោ សារម្ពោ
មាតោ អតិមាតោ មតោ បមាតោ សទ្ធេ កិលេសា
សទ្ធេ ទុច្ចរិតា សទ្ធេ ធរថា សទ្ធេ បរិឡាហា សទ្ធេ
សត្វាតា សព្វាគុសលាភិសម្ពាវា វមេ វុទ្ធន្តិ បដិច្ចន្ត-
មវិស្សយា ។

បរិស្សយាតិ កេនេត្ថេន បរិស្សយា ។ បរិសហន្តិតិ
បរិស្សយា ។ បរិហាឆាយ សិវត្តន្តិតិ បរិស្សយា ។ ត្រា-
សយាតិ បរិស្សយា ។

កមិ បរិសហន្តិតិ បរិស្សយា ។ ភេ បរិស្សយា តំ

ឃ្លាង ប្រែក ខ្លះៗ បស្សាវៈ សម្មស្ស វេទាម មូស ខ្យល់ កំផៅថ្ងៃ
នឹងពស់ក្នុងពស់ធំទាំងឡាយ ទាំងនេះ លោកហៅថា អន្តរាយប្រាណ
ដូច្នេះចង ។

អន្តរាយកំប៉ាង តើដូចម្តេច ។ កាយទុច្ចរិត វិចិទុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត
កាមច្ចន្តវិវណៈ ច្យាបាទវិវណៈ ជីនមិន្ធន្តវិវណៈ ឧទ្ធច្ចក្កុច្ចន្តវិវណៈ
វិចិកិច្ចាធម៌វណៈ វកៈ រោសៈ មោហៈ សេចក្តីក្រាច ការចងក្រាច
ទុក ការបុបបាងគុណអ្នកដទៃ ការលើកទ្វង សេចក្តីឈ្នាតិស សេចក្តី
កំណាញ់ ពុកក្បូក ការអួតអាង ការរើសអើង ការប្រណាំងប្រជែង ការប្រ-
កាន់ទ្វង ការមើលងាយគេ សេចក្តីស្រវឹង សេចក្តីប្រហែសឆ្កេស កិលេស
ទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីស្រវល់ត្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះ
អវន្តទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់ ការភាពរីករាយអកុសលទាំង
អស់ ទាំងនេះ លោកហៅថា អន្តរាយកំប៉ាង ។

សិទ្ធក្រងីពាក្យថា អន្តរាយ តើអន្តរាយ ដោយអក្ខរាវិរុទ្ធម្តេច ។
អន្តរាយ ព្រោះហេតុទូទ្រាង អន្តរាយ ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី
សេចក្តីវិនាស អន្តរាយ ព្រោះហេតុគាត់យកសិរិះនោះ ។

អន្តរាយព្រោះហេតុទូទ្រាង តើដូចម្តេច ។ អន្តរាយទាំងឡាយនោះ

បុគ្គលំ សហន្តំ បរិសហន្តំ អភិកវន្តំ អន្លោត្តរន្តំ
 បរិយាធិយន្តំ មន្តន្តំ ។ បរិ បរិសហន្តំតិ បរិស្សយា ។
 កាចំ បរិហាតាយ សំវត្តន្តំតិ បរិស្សយា ។
 ភេ បរិស្សយា កុសលានំ ធម្មានំ បរិហាតាយ
 អន្តរាយាយ សំវត្តន្តំ ។ កកមេសំ កុសលានំ
 ធម្មានំ ។ សម្មាសម្ពុទ្ធិយាយ អនុលាមប្បដិបទាយ
 អបច្ចដិកប្បដិបទាយ អនុត្តប្បដិបទាយ ធម្មានុធម្ម-
 ប្បដិបទាយ សីលេសុ បរិម្មាតារិកាយ វិជ្ជាជ្ជាយស្ម
 កុត្តន្តារិកាយ ភោជនេ មត្តញ្ញកាយ ជាករិយានុយោ-
 កស្ស សតិសម្បជញ្ញស្ស ចតុន្នំ សតិប្បដ្ឋានានំ ភាវ-
 ណានុយោកស្ស ចតុន្នំ សម្មប្បដ្ឋានានំ ភាវណានុយោ-
 កស្ស ចតុន្នំ វិនិច្ឆ័យានំ ភាវណានុយោកស្ស បញ្ចន្នំ
 វិជ្ជាជ្ជាយានំ ភាវណានុយោកស្ស បញ្ចន្នំ ពលានំ ភាវណា-
 នុយោកស្ស សត្តន្នំ ពោជ្ឈន្តានំ ភាវណានុយោកស្ស
 អរិយស្ស អដ្ឋន្តិកស្ស មត្តស្ស ភាវណានុយោកស្ស

ញាញិ ទ្រុឌាន គ្របសន្តិកំ រូបិកេ បំផាញ ញិញកំ មូហុក្កលនោះ ។
 អន្តរាយ ព្រោះហេតុទ្រុឌាន យ៉ាងនេះ ។

អន្តរាយ ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីវិនាស កើតដូចម្តេច ។
 អន្តរាយទាំងនោះ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីវិនាស ដើម្បីអន្តរាយផលធម៌
 ទាំងឡាយជាតុសល ។ ធម៌ទាំងឡាយជាតុសល កើតដូចម្តេច ។ អន្តរាយ
 ទាំងឡាយនោះ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីវិនាស ដើម្បីអន្តរាយផលធម៌
 ទាំងឡាយជាតុសលទាំងនេះ គឺសេចក្តីប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ សេចក្តីប្រតិ-
 បត្តិដ៏សមគួរ សេចក្តីប្រតិបត្តិមិនជាសត្រូវ សេចក្តីប្រតិបត្តិសមគួរផលអកុ-
 សេចក្តីប្រតិបត្តិអាចធម៌សមគួរផលធម៌ ភាពនៃបុគ្គលអ្នកធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ក្នុង
 សីលទាំងឡាយ ភាពនៃបុគ្គលអ្នកមានការគ្រប់គ្រងក្នុងវិជ្ជាទាំងឡាយ
 ភាពនៃបុគ្គលអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយៗទូទាំងជ្រៀង
 ញាតិវេទិក សតិវិនិច្ឆ័យនោះ ការប្រកបរឿយៗ ក្នុងកិរិយាចំរើនសតិ-
 ប្បដ្ឋាន២ ការប្រកបរឿយៗក្នុងកិរិយាចំរើនសម្មប្បដ្ឋាន២ ការប្រកបរឿយៗ
 ក្នុងកិរិយាចំរើនវិនិច្ឆ័យ១ ២ ការប្រកបរឿយៗ ក្នុងកិរិយាចំរើនវិជ្ជា១ ២
 ការប្រកបរឿយៗ ក្នុងកិរិយាចំរើនពល១ ២ ការប្រកបរឿយៗ ក្នុងកិរិយា
 ចំរើនពោជ្ឈន្ត ៧ ការប្រកបរឿយៗ ក្នុងកិរិយាចំរើនអដ្ឋន្តិកម្តងប្រសើរ

នមេសំ កុសលាធំ ធម្មាធំ បរិហាជាយ អន្តរាយាយ
សំវត្ថុធំ ។ ឯវំ បរិហាជាយ សំវត្ថុដ្ឋិតិ បរិស្សយា ។

កថំ ត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។ តត្ថេតេ ចាបកា
អកុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ឈិតំ អត្តកាសន្តិស្សយា ។ យថា
ពិលេ ពិលាសយា ចាណា សយន្តិ នកេ ធនាសយា
ចាណា សយន្តិ វនេ វនាសយា ចាណា សយន្តិ វុក្ខេ
វុត្តាសយា ចាណា សយន្តិ ឯវំមេវ តត្ថេតេ ចាបកា
អកុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ឈិតំ អត្តកាសន្តិស្សយាតិ ឯវំម្យំ
ត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

វុត្តំ ហេតុំ កតវតា សាឡោវសិកោ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ សា-
ចរិយកោ ធុត្ថំ ធម្មាសុ វិហារតិ ។ កថំ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ
សាឡោវសិកោ សាចរិយកោ ធុត្ថំ ធម្មាសុ វិហារតិ ។

អន្តរាយ ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីវិនាស យ៉ាងនេះ ។

អន្តរាយ ព្រោះហេតុកាស្រយ ក្នុងសក្ការៈនោះ កើតដូចម្តេច ។
ធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក ជាអកុសលនុ៎ះ កាស្រយនៅក្នុងអត្តភាព កើត
ឡើង ក្នុងសក្ការៈនោះ ។ ពួកសត្វ កាស្រយនៅក្នុងខ្លួន ដេកនៅក្នុង
ខ្លួន ពួកសត្វកាស្រយនៅក្នុងទឹក ដេកនៅក្នុងទឹក ពួកសត្វកាស្រយនៅ
ក្នុងព្រៃ ដេកនៅក្នុងព្រៃ ពួកសត្វ កាស្រយនៅលើដើមឈើ ដេក
នៅលើដើមឈើ យ៉ាងណាមិញ ធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក ជាអកុសលនុ៎ះ
កាស្រយនៅ ក្នុងអត្តភាព កើតឡើង ក្នុងសក្ការៈនោះ យ៉ាងនោះដែរ
ព្រោះហេតុនោះ អន្តរាយ ព្រោះកាស្រយក្នុងសក្ការៈនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ព្រាស់ជា ម្ចាស់
កិត្តុទាំងឡាយ កិត្តុអ្នកនៅជាមួយអន្តរាសិក អ្នកនៅជាមួយអាចារ្យ
វេទន៍នៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយទេ ។ ម្ចាស់កិត្តុទាំងឡាយ កិត្តុអ្នក
នៅជាមួយអន្តរាសិក អ្នកនៅជាមួយអាចារ្យ វេទន៍នៅជាទុក្ខ មិន
សប្បាយ កើតដោយប្រការដូចម្តេច ។ ម្ចាស់កិត្តុទាំងឡាយ ធម៌

ឥន កិក្ខុវេ កិក្ខុនោ ចក្កុនា រូបំ ធិស្វា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 យេ ចាបកា អកុសលា ធម្មា សរសន្តប្បា សញ្ញា-
 ជនីយា ក្យស្ស អន្តោ វសន្តិ អន្តាស្សវន្តិ ចាបកា
 អកុសលា ធម្មានិ ភស្មា សារន្តវាសិកោតិ វុច្ឆតិ តេ
 នំ សមុទាចារន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មានិ ភស្មា
 សាចរិយកោតិ វុច្ឆតិ ។ បុន ធម៌វំ កិក្ខុវេ កិក្ខុនោ
 សោភេន សន្តំ សុត្វា ឃានេន តន្តំ ឃាយិត្វា ដង្កុយ
 រសំ សាយិត្វា កាយេន ដោដ្ឋង្គំ ធុសិត្វា ឧទសា ធម្មំ
 វិញ្ញាយ ឧប្បជ្ឈន្តិ យេ ចាបកា អកុសលា ធម្មា សរ-
 សន្តប្បា សញ្ញាជនីយា ក្យស្ស អន្តោ វសន្តិ អន្តាស្ស-
 វន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មានិ ភស្មា សារន្តវាសិកោតិ
 វុច្ឆតិ តេ នំ សមុទាចារន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មានិ
 ភស្មា សាចរិយកោតិ វុច្ឆតិ វិវំ ទោ កិក្ខុវេ កិក្ខុ
 សារន្តវាសិកោ សាចរិយកោ ធុត្ថំ ន ជាសុ វិហារតីតិ។

ព័ន្ធខ្យាយដ៏លាមក ជាអកុសល ណា ជាសច្ច័ត្រិវិរោ ដោយអំ
 ណាច នៃតិរិយាលីកាយិញ ជាទីតាំងនៃសំយោជនៈ កើតឡើង
 ដល់កិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ ព្រោះឃើញរូបដោយចក្ក ធម៌ព័ន្ធខ្យាយ
 ដ៏លាមក ជាអកុសលនោះ វេមន៍នៅ វេមន៍ជាប់ភាមក្នុងសន្តាន នៃកិក្ខុ
 នោះ ព្រោះហេតុនោះ កិក្ខុនោះ គឺជាគតហៅថា អ្នកនៅជាមួយអន្ត-
 វាសិក ធម៌ព័ន្ធខ្យាយដ៏លាមក ជាអកុសលនោះ វេមន៍ត្រួតត្រាកិក្ខុនោះ
 ព្រោះហេតុនោះ កិក្ខុនោះ គឺជាគតហៅថា អ្នកនៅជាមួយភាពាវ ។
 ម្ចាស់កិក្ខុព័ន្ធខ្យាយ មួយទៀត ធម៌ព័ន្ធខ្យាយដ៏លាមក ជាអកុសលណា
 ជាសច្ច័ត្រិវិរោដោយតិរិយាលីកាយិញ ជាទីតាំងនៃសំយោជនៈ កើត
 ឡើងដល់កិក្ខុ ព្រោះស្តាប់សម្លេងដោយត្រចៀក ហិតភ័ន្តដោយច្រមុះ
 លិខ្មសដោយអណ្តាត បំបោលជ្រូងដោយកាយ ដឹងធម្មាធម្មណ៍ដោយ
 ចិត្ត ធម៌ព័ន្ធខ្យាយដ៏លាមក ជាអកុសលនោះ វេមន៍នៅ វេមន៍ជាប់ភាម
 ក្នុងសន្តាននៃកិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ កិក្ខុនោះ គឺជាគតហៅថា អ្នកនៅ
 ជាមួយអន្តវាសិក ធម៌ព័ន្ធខ្យាយដ៏លាមក ជាអកុសលនោះ វេមន៍ត្រួត
 ត្រាកិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ កិក្ខុនោះ គឺជាគតហៅថា អ្នកនៅជាមួយ
 ភាពាវ ។ ម្ចាស់កិក្ខុព័ន្ធខ្យាយ កិក្ខុអ្នកនៅជាមួយអន្តវាសិក អ្នកនៅជា
 មួយភាពាវ វេមន៍នៅជាទុក្ខ មិនសច្ចុយដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។

ឯវិជ្ជា ត្រូវតាមយោគី បរិស្សយា ។

វិជ្ជា ហេតុ កក្កដា តយោ មេ កិក្ខុវេ អន្តរាមលា
 អន្តរាមមិត្តា អន្តរាសបត្តា អន្តរាវេណា អន្តរាបច្ចុត្តិកា ។
 កក្កដា តយោ ។ លោភោ កិក្ខុវេ អន្តរាមលា អន្ត-
 រាមមិត្តា អន្តរាសបត្តា អន្តរាវេណា អន្តរាបច្ចុត្តិកា
 លោភោ កិក្ខុវេ អន្តរាមលា អន្តរាមមិត្តា អន្តរាសប-
 ត្តា អន្តរាវេណា អន្តរាបច្ចុត្តិកា លោភោ កិក្ខុវេ អន្ត-
 រាមលា អន្តរាមមិត្តា អន្តរាសបត្តា អន្តរាវេណា អន្ត-
 រាបច្ចុត្តិកា ។ ឥមេ ទោ កិក្ខុវេ តយោ អន្តរាមលា អន្ត-
 រាមមិត្តា អន្តរាសបត្តា អន្តរាវេណា អន្តរាបច្ចុត្តិកាតិ ។

អនត្ថជនោ លោភោ លោភោ ចិត្តប្បកោបថោ
 កយមន្តរោ ជាតំ តំ ជនោ បាវត្តុជ្ជតិ
 លុទ្ធា អត្ថំ ន ជាតាតិ លុទ្ធា ធម្មំ ន បស្សតិ
 អន្តតមំ តនា ហោតិ យំ លោភោ សហេតេ នំ

អន្តរាយ ព្រោះហេតុតាមយោ ក្នុងសរីរនោះ យ៉ាងនេះទូទៅ ។

មួយទៀត ពាក្យនេះ ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់ប្រាសថា ម្ចាស់កិក្ខុ
 ពាំងឡាយ ធម៌ពាំងឡាយ ឈ នេះ ជាមន្ទិលទាំងក្នុង ជាអមន្ទិលទាំងក្នុង
 ជាសក្រវាទទាំងក្នុង ជាពេជ្រយានទាំងក្នុង ជាបច្ចាមន្ទិលទាំងក្នុង ។ ធម៌ពាំង
 ឡាយ ឈ តែវុច្ចមុច្ចរះ ។ ម្ចាស់កិក្ខុពាំងឡាយ លោកៈជាមន្ទិលទាំងក្នុង
 ក្នុង ជាអមន្ទិលទាំងក្នុង ជាសក្រវាទទាំងក្នុង ជាពេជ្រយានទាំងក្នុង ជាបច្ចាមន្ទិល
 ទាំងក្នុង ម្ចាស់កិក្ខុពាំងឡាយ មោសៈ ជាមន្ទិលទាំងក្នុង ជាអមន្ទិលទាំងក្នុង
 ជាសក្រវាទទាំងក្នុង ជាពេជ្រយានទាំងក្នុង ជាបច្ចាមន្ទិលទាំងក្នុង ម្ចាស់
 កិក្ខុពាំងឡាយ មោហៈជាមន្ទិលទាំងក្នុង ជាអមន្ទិលទាំងក្នុង ជាសក្រវាទ
 ទាំងក្នុង ជាពេជ្រយានទាំងក្នុង ជាបច្ចាមន្ទិលទាំងក្នុង ។ ម្ចាស់កិក្ខុពាំងឡាយ
 ធម៌ ឈ នេះឯង ជាមន្ទិលទាំងក្នុង ជាអមន្ទិលទាំងក្នុង ជាសក្រវាទទាំងក្នុង ជា
 ពេជ្រយានទាំងក្នុង ជាបច្ចាមន្ទិលទាំងក្នុង ។

លោកៈជាភិក្ខុសញ្ញាវិសេចក្តីវិនាសឱ្យកើត លោកៈជាភិក្ខុស
 ញ្ញាវិចិត្តឱ្យកើត ភ័យកើតហើយទាំងក្នុង ជនវេមន្ទិលយល់
 ច្បាស់ខ្ញុំភ័យនោះទេ បុគ្គលអ្នកលោក វេមន្ទិលមិនដឹងអត្ត បុគ្គលអ្នក
 លោក វេមន្ទិលមិនឃើញធម៌ លោកៈគ្របសង្កត់ជនលោក សេចក្តី
 ធីតិកាយ៍ស្បែក (ខែជននោះ) ក៏វេមន្ទិល មាន ក្នុងកាលនោះ

អហំតាយ ទុក្ខាយ អដាសុវិហារាយ នោសោ ទោ
 មហារាជ បុរិសស្ស ឆន្ទោ អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ឈមាធា ឧប្ប-
 ជ្ឈតិ អហំតាយ ទុក្ខាយ អដាសុវិហារាយ នោហោ ទោ
 មហារាជ បុរិសស្ស ឆន្ទោ អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ឈមាធា ឧប្បជ្ឈ-
 តិ អហំតាយ ទុក្ខាយ អដាសុវិហារាយ ។ នមេ ទោ
 មហារាជ តយោ បុរិសស្ស ឆន្ទោ អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ឈមាធា
 ឧប្បជ្ឈតិ អហំតាយ ទុក្ខាយ អដាសុវិហារាយាតិ ។

លោកោ នោសោ ច នោហោ ច បុរិសំ ចាបចេតសំ
 ហំសន្តិ អត្តសម្ពុតា តចសារវំ សម្មលន្តិ ។

ឯវម្បី តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

វុត្តំ ហេតុំ ភគវតោ

រាតោ ច នោសោ ច នំតោនិធានា

អរតី ភតិ លោមហំសោ នំតោ ជំរោតោ

នំតោ សឫដ្ឋាយ មនោវតត្តា

តុហារតោ ឆន្ទមិវោស្សជ្ឈន្តិតិ ។

ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីការនៅមិនសប្បាយ បតិក្រមហា-
 រាជ ទោសៈ ជាបុរិសធម៌ កាលកើតឡើងក្នុងសត្វាន វេមន៍កើតឡើង
 ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីការនៅមិនសប្បាយ បតិក្រមហា-
 រាជ ទោហៈជាបុរិសធម៌ កាលកើតឡើងក្នុងសត្វាន វេមន៍កើតឡើង
 ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីការនៅមិនសប្បាយ ។ បតិក្រ-
 មហារាជ បុរិសធម៌ ពុទ្ធនេមន៍ កាលកើតឡើងក្នុងសត្វាន វេមន៍កើត
 ឡើង ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីជាទុក្ខ ដើម្បីការនៅមិនសប្បាយ ។

លោកៈ ទោសៈ នំនំទោហៈ កើតអំពីខ្លួន វេមន៍បៀតបៀន
 នូវបុរស អ្នកមានចិត្តត្រក់ ដូចជាឈឺមានសំបកជារឺម
 (ឫស្សី) ដែលវិនាសដោយសារផ្ទុយសំខ្លួន ។

អន្តរាយ ព្រោះហេតុតាស្រ័យ ក្នុងសក្ការៈនោះ យ៉ាងនេះរូង ។

មួយវិញទៀត ពាក្យនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភគៈនំនំទោសៈ មានអន្តរភាពនេះជាហេតុ សេចក្តីមិនត្រេក
 អរ នំនំសេចក្តីត្រេកអរ នំនំការព្រៃពេម កើតអំពីអន្តរភាព
 នេះ មនោវតត្ថៈទាំងឡាយកាំងឡើងហើយ អំពីអន្តរភាព
 នេះ វេមន៍ទៅ (នូវចិត្ត) ដូចជាកុមារធនបង្គាយនូវក្អែក ។

វាវម្បិ ត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

មន្តោន្ត ធំ បរិស្សយាតិ តេ បរិស្សយា តំ បុគ្គលំ
សហន្តិ បរិសហន្តិ អភិកវន្តិ អន្តោត្តរន្តិ បរិយាធិយ ម្ហូ
មន្តន្តិ មន្តោន្ត ធំ បរិស្សយា ។

[២៣] តតោ ធំ ទុក្ខមន្តតិ តតោ តតោ បរិស្ស-
យតោ តំ បុគ្គលំ ទុក្ខំ អន្តេតិ អនុគន្ធិតិ អន្តាយេកំ
ហោតិ ជាតិទុក្ខំ អន្តេតិ អនុគន្ធិតិ អន្តាយេកំ ហោតិ
ជរាទុក្ខំ អន្តេតិ អនុគន្ធិតិ អន្តាយេកំ ហោតិ ព្យាធិ-
ទុក្ខំ អន្តេតិ អនុគន្ធិតិ អន្តាយេកំ ហោតិ មរណទុក្ខំ
អន្តេតិ អនុគន្ធិតិ អន្តាយេកំ ហោតិ សោកបរិទេវទុក្ខ-
នោមនស្សតាយាសទុក្ខំ អន្តេតិ អនុគន្ធិតិ អន្តាយេកំ
ហោតិ នោយេកទុក្ខំ តិវច្ឆានយាធិកទុក្ខំ បិក្ខវិស-
យេកទុក្ខំ អន្តេតិ អនុគន្ធិតិ អន្តាយេកំ ហោតិ មាទុ-
សិកទុក្ខំ តត្តាគ្គន្តិម្ភលកទុក្ខំ តត្ត បិក្ខម្ភលកទុក្ខំ
តម្កវដ្ឋានម្ភលកទុក្ខំ ជាតស្សបទិពន្ធិកទុក្ខំ ជាតស្ស-
បរាធយ្យកទុក្ខំ អត្ថបក្កមទុក្ខំ បុរេក្កមទុក្ខំ អន្តេតិ

អន្តរាយ ព្រោះហេតុកាស្រ័យ ក្នុងសិរីនោះ យ៉ាងនេះទេ ។

ពាក្យថា អន្តរាយទាំងឡាយ វេទនាញាតិបុគ្គលនោះ បានសេចក្តី
ថា អន្តរាយទាំងឡាយនោះ វេទនាទ្រព្យនោះ ដឹងដឹង គ្របសង្កត់ រូបវិក
ចំវាញ ញាតិបុគ្គលនោះ ហេតុនោះ (ព្រងឹតស្រស់ថ្លា) អន្តរាយ
ទាំងឡាយ វេទនាញាតិបុគ្គលនោះ។

[២៤] ពាក្យថា ទុក្ខ វេទនាជាប់រវាងបុគ្គលនោះ ព្រោះអន្តរាយនោះ
អធិប្បាយថា ទុក្ខ វេទនាជាប់រវាង ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ឆ្លុះបញ្ចាំងនោះ
ព្រោះសេចក្តីអន្តរាយនោះ ។ គឺជាទុក្ខ វេទនាជាប់រវាង ទៅតាម ប្រព្រឹត្ត
តាម ជរាទុក្ខ វេទនាជាប់រវាង ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ព្យាធិទុក្ខ វេទនាជាប់
រវាង ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម មរណទុក្ខ វេទនាជាប់រវាង ទៅតាម ប្រព្រឹត្ត
តាម សោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្សតាយាសទុក្ខ វេទនាជាប់រវាង ទៅតាម
ប្រព្រឹត្តតាម ទុក្ខក្នុងនាម ទុក្ខក្នុងកំណើតនិរោធន ទុក្ខក្នុងបិក្ខវិស័យ វេទនា
ជាប់រវាង ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ទុក្ខក្នុងព្រឹក្សមនុស្ស ទុក្ខមានកិរិយាចុះកាន់
គភ៌ជាមូល ទុក្ខមានកិរិយាខាងក្នុងគភ៌ជាមូល ទុក្ខមានកិរិយាចេញ
ចាកគភ៌ជាមូល ទុក្ខប្រកបដោយគ្រឿងចង (១២) របស់សត្វដែលកើត
ហើយ ទុក្ខព្រោះកាស្រ័យអ្នកដទៃ របស់សត្វដែលកើតហើយ ទុក្ខព្រោះ
ការព្យាយាមរបស់ខ្លួន ទុក្ខព្រោះការព្យាយាមរបស់អ្នកដទៃ វេទនាជាប់រវាង

អនុគត្ថនិ អន្ធាយិតំ ហោតិ ធុត្ថុធុត្ថំ អន្ធាយិតំ អនុ-
 គត្ថនិ អន្ធាយិតំ ហោតិ សង្ខារធុត្ថំ វិបរិណាមធុត្ថំ ច-
 ត្ថុរោតោ សោតរោតោ ឃានរោតោ ជីវ្ហរោតោ កាយ-
 រោតោ សីលរោតោ កណ្ណរោតោ មុទរោតោ ទិន្ទរោតោ
 កាសោ សាសោ បិណសោ ឧហោ ជរោ កុដ្ឋរោតោ
 មុត្តា បន្ទុដ្ឋកា សុលា វិសុច្ចកា កុដ្ឋំ កណ្ណំ កតិលា-
 សោ សោសោ អបមារោ ទិន្ទ កណ្ណ កុដ្ឋ រាសា វិត្ថិ-
 កា លោហិតំ បិទ្គំ មនុស្សោ អិសា បិដ្ឋកា ភគទ-
 លា បិទ្គុសមុដ្ឋាជា អាតាជា សេដ្ឋុសមុដ្ឋាជា អាតាជា
 វតសមុដ្ឋាជា អាតាជា សង្ខតានិកា អាតាជា ឧត្ថបរិ-
 ណាមជា អាតាជា វិសមបរិមារជា អាតាជា ឧបក្កមិ-
 កា អាតាជា កត្មវិចាកជា អាតាជា សីតំ ឧស្ម័នំ ជ័-
 យញ្ញា បិណសា ឧច្ចារោ បស្សរោ វិសមកសវិតាតប-
 សិវិសមសម្មស្សធុត្ថំ ខាតុមរណធុត្ថំ បិតុមរណធុត្ថំ
 កាតុមរណធុត្ថំ ភតិបិមរណធុត្ថំ បុត្តមរណធុត្ថំ ជិ-
 តុមរណធុត្ថំ ញាតិព្យសនធុត្ថំ កោតព្យសនធុត្ថំ
 រោតព្យសនធុត្ថំ សីលព្យសនធុត្ថំ ទិដ្ឋព្យសនធុត្ថំ

ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ទុក្ខទុក្ខ រមែងជាប់តាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម
 សង្ខារទុក្ខ វិបរិណាមទុក្ខ រោគក្នុងវត្ថុ រោគក្នុងគ្រឿង រោគក្នុងច្រមុះ
 រោគក្នុងអណ្តាត រោគក្នុងកាយ រោគក្នុងក្បាល រោគក្នុងស្បែកគ្រឿង
 រោគក្នុងមាត់ រោគក្នុងចេញ រោគក្នុង រោគហឹត រោគក្រៅច្រមុះ រោគ
 គ្រុឌក្រៅក្រហាយ រោគវិវិវ រោគក្នុងពោះ ខ្យល់ចាប់ រោគបាក់ឈាម
 ចុះសៀត ចុះរោគ យូន រោគពក ស្រែង ស្រែកស្រែង ឆ្អឹងជ្រូក ជំនួចជំនួស
 រមាស់ ភម រោគអេះកាយ យូនផែក មូលឈាម រោគប្រមាត់ ប្រមេរជក
 បាយ ឫសដូងដុះ ក្អកឈាម ឫសដូងបាត អាពាធកើតអំពីប្រមាត់ អាពាធ
 កើតអំពីស្នេស្ន អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធកើតអំពីប្រជុំ (ខែខ្យល់ប្រ-
 មាត់ស្នេស្ន) អាពាធកើតអំពីការផ្លាស់ប្តូរផ្លូវ អាពាធកើតអំពីរក្សាវិយា-
 បថមនៈស្ម័គ្រ អាពាធកើតអំពីសេចក្តីរាហ័យាមទាំង អាពាធកើតអំពី
 ផលកម្ម ក្រដាត់ ក្តៅ ឃ្លាន ស្រេក ឧច្ចារៈ ចស្សាវៈ សម្ព័ស្សនៃអបាយ
 មូស ខ្យល់ កំរើវិថ្វ រឹងតស់តូចតសំរឹ ទុក្ខព្រោះកិរិយាស្លាប់នៃមាតា
 ទុក្ខព្រោះកិរិយាស្លាប់នៃបិតា ទុក្ខព្រោះកិរិយាស្លាប់នៃបងប្អូនប្រុស ទុក្ខ
 ព្រោះកិរិយាស្លាប់នៃបងប្អូនស្រី ទុក្ខព្រោះកិរិយាស្លាប់កូនប្រុស ទុក្ខព្រោះ
 កិរិយាស្លាប់កូនស្រី ទុក្ខព្រោះវេទាសញាតិ ទុក្ខព្រោះវេទាសភោគសម្បត្តិ
 ទុក្ខព្រោះវេទាសគិរោត ទុក្ខព្រោះវេទាសសីល ទុក្ខព្រោះវេទាសគិរិដ្ឋ

អន្ទេតិ អនុគច្ឆតិ អប្បាយេកំ ហោតិ តតោ ឯ ទុក្ខំ មន្ទេតិ ។

(២២) ឆាវំ កិច្ចមិវោទកន្លិ យថា កិច្ចំ ឆាវំ ទុក្ខំ អប្បាយេកំ^(១) តតោ តតោ ទុក្ខំ អន្ទេតិ អនុគច្ឆតិ អប្បាយេកំ ហោតិ បុរោហិ ទុក្ខំ អន្ទេតិ អនុគច្ឆតិ អប្បាយេកំ ហោតិ បដ្ឋតោបិ ហេដ្ឋតោបិ បស្សតោបិ ទុក្ខំ អន្ទេតិ អនុគច្ឆតិ អប្បាយេកំ ហោតិ វេរមេវ តតោ តតោ បរិស្សយតោ តំ បុគ្គលំ ទុក្ខំ អន្ទេតិ អនុគច្ឆតិ អប្បាយេកំ ហោតិ ជាតិទុក្ខំ អន្ទេតិ អនុគច្ឆតិ អប្បាយេកំ ហោតិ ។ បេ ។ ធិដ្ឋិព្យាសនទុក្ខំ អន្ទេតិ អនុគច្ឆតិ អប្បាយេកំ ហោតិ ឆាវំ កិច្ចមិវោទកន្លិ ។ តេជានា ភគវា

អនលា ឯ តលីយន្តិ មន្ទន្តេ ឯ បរិស្សយា
តតោ ឯ ទុក្ខមន្ទេតិ ឆាវំ កិច្ចមិវោទកន្លិ ។

១ ខ. ឆាវំ អប្បាយន្តិ ន ទិស្សតិ ។

វេរមេវជាបំភាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម (ឡូបុគ្គលនោះ) ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) ទុក្ខវេរមេវជាបំភាមបុគ្គលនោះ ព្រោះអន្តរាយនោះ ។

(២២) ពាក្យថា ដូចជា ជីកកាល ជ្រាបចូល កាន់នាវាដែលបែកធ្លាយ សេចក្តីថា ជីកប្រព្រឹត្តតាមទុក្ខ ដែលបែកធ្លាយ គឺជីកវេរមេវជាបំភាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ត្រង់ទីដែលធ្លាយនោះ ។ ជីកវេរមេវជាបំភាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ត្រង់ទីទាំងមុខខ្លះ ជីកវេរមេវជាបំភាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ត្រង់ទីទាំងក្រោយខ្លះ ត្រង់ទីទាំងក្រោមខ្លះ ត្រង់ទីទាំងខ្លះ យ៉ាងណាមិញ សេចក្តីទុក្ខវេរមេវជាបំភាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ឡូបុគ្គលនោះ ព្រោះ សេចក្តីអន្តរាយនោះ ។ ជាតិទុក្ខ វេរមេវជាបំភាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ។ បេ ។ ទុក្ខព្រោះកិរិយាវិនាសគឺជីដ្ឋី វេរមេវជាបំភាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) ដូចជា ជីកកាល ជ្រាបចូល កាន់នាវាដែលបែកធ្លាយ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះ ភាពទ្រង់ប្រាសថា

កិលេសមិនមានកម្លាំងទាំងឡាយ វេរមេវសន្តិកំសន្តិបុគ្គល
នោះ អន្តរាយទាំងឡាយ វេរមេវញ្ញាញិបុគ្គលនោះ ទុក្ខវេរមេវ
ជាបំភាមបុគ្គលនោះ ព្រោះអន្តរាយនោះ ដូចជា ជីកកាល
ជ្រាបចូល កាន់នាវាដែលបែកធ្លាយ ។

[២៥] តស្មា ជន្នុ សធា សតោ កាណាធំ បរិវេជ្ជយេ
 តេ បហាយ តេ ឱយំ ឆាវ សំគ្វាវ ចារត្ថ ។

[២៦] តស្មា ជន្នុ សធា សតោតិ តស្មាតិ តស្មា
 តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិធានា^(១) ឯតំ
 អាទិទំ សម្បស្សនាថោ កាមេស្វតិ តស្មា ។ ជន្នុតិ
 សត្តោ ធមោ មាណវោ គោសោ បុគ្គលោ ជីវោ ជាតុ
 ជន្នុ ឥន្ទកុ មនុស្សោ ។ សធាតិ សធា សត្វធា សត្វ-
 កាលំ និព្វកាលំ ធុត្តកាលំ សតតំ សមិតំ អញ្ចេ-
 កិណ្ឌំ ចោទានុនាទំ^(២) ឧទក្កម្មតាជាតំ អវិចិ សន្តតិ
 សហិតំ ធុសិតំ បុរេភត្តំ បច្ឆាភត្តំ បុរិមយាមំ មជ្ឈិម-
 យាមំ បច្ឆិមយាមំ កាឡេ ជុល្លោ វិស្ស ហេមន្តេ តិម្លេ
 បុរិមេ វិយោទន្តេ មជ្ឈិមេ វិយោទន្តេ បច្ឆិមេ វិយោ-
 ទន្តេ ។ សតោតិ ចត្វាហិ ការណេហិ សតោ កាយេ
 កាយាទុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ កាវេន្តោ សតោ

១ តំនិធានា បឋមោ ។ ២ ម. ចោទានុនាទំ ។

[២៧] ព្រោះហេតុនោះ ដទៃអ្នកមានស្មារតី គ្រប់កាល ឧប្បិ
 រៀនស្រឡះខ្លះកាមទាំងឡាយ ដទៃលុះលះបង់កាមទាំងនោះ
 រៀបចំធុនឈ្នះបាន ដូចច្បងអ្នកដល់គ្រើយ ព្រោះស្មារតី ។

[២៨] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ដទៃអ្នកមានស្មារតី
 គ្រប់កាល គ្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺព្រោះហេតុដូច្នោះ ព្រោះ
 ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបង្ខំយ៉ាងនោះ ព្រោះគំរើងនោះដោ
 ហេតុ ដទៃកាលឃើញច្បាស់នូវទោសនុ៎ះ ក្នុងកាមទាំងឡាយ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ស្រាវជ្រាវ) ព្រោះហេតុនោះ ។ ពាក្យថា ដទៃគឺ សត្វ
 នោះ មាណព បុរស បុគ្គល សត្វមានជីវិត សត្វមានជាតិ សត្វ
 មានផល សត្វទៅដោយវង្វែងយល់ សត្វកើតអំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា
 គ្រប់កាល គឺសត្វកាល កាលរំលោ អស់កាលទាំងពួង អស់កាលជាដើម
 អស់កាលដ៏ទៀងទាត់ ប៉ុន្មាន រឿយ ។ បុរិមនិ ញឹកញាប់ មាន
 សភាពដូចជាលក់ទឹក មិនដាច់ ជាប់គ្នា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នា ចំរើនដាច់
 គ្នា កាលមុនភក្ត កាលក្រោយភក្ត យាមទាំងដើម យាមកណ្តាល
 យាមទីបីផុត ក្នុងកាលរោច ភ្លើង វិស្សនេស្វរិ ហេមន្តេដូរ
 និម្មាដូរ តំរើយទាំងដើម តំរើយកណ្តាល តំរើយទីបីផុត ។
 ពាក្យថា មានសភិ គឺមានសភិ ដោយហេតុ ៤ យ៉ាង គឺមានសភិ
 កាលចំរើនកាយាទុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងកាយ ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ

វេទនាសុ ចិត្តេ ចក្ខេសុ ចម្បានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ
កាវេន្តោ សតោ ។ អបរេហិមិ ចត្វហិ កាវណោហិ សតោ
។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោភិ តស្មា ជន្នុ សនា សតោ ។

[២៧] កាមាធិ បរិវេជ្ជយេតិ កាមាធិតិ ទុក្ខននោ
ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។
នីមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ នីមេ វុច្ចន្តិ កិលេស-
កាមា ។ កាមាធិ បរិវេជ្ជយេតិ ធូហិ កាវណោហិ កាមេ
បរិវេជ្ជយេ វិក្កម្ពននោ កំ សឌ្ឍននោ កំ ។ កាមំ
វិក្កម្ពននោ កាមេ បរិវេជ្ជយេ ។ អដ្ឋកង្គ័ល្យបមា កាមា
អប្បស្សននដ្ឋេនាតិ បស្សន្តោ វិក្កម្ពននោ កាមេ បរិ-
វេជ្ជយេ មិសបេសុបមា កាមា តហុសាធាវណៈដ្ឋេនាតិ
បស្សន្តោ វិក្កម្ពននោ កាមេ បរិវេជ្ជយេ តិណ្ឌក្ខបមា
កាមា អនុនមាធដ្ឋេនាតិ បស្សន្តោ វិក្កម្ពននោ កាមេ
បរិវេជ្ជយេ ។ បេ ។ នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនសមា-
បត្តិ កាវេន្តោបិ វិក្កម្ពននោ កាមេ បរិវេជ្ជយេ ។

ក្នុងចិត្ត មានសតិ កាលចំរើនធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ក្នុងធម៌ទាំង
ឡាយ ។ មានសតិ ដោយហេតុ ៤ យ៉ាងដូច្នេះ ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ
លោកហៅថា អ្នកមានសតិ ហេតុនោះ (ច្រើនត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ
ជនអ្នកមានស្មារតី គ្រប់កាល ។

[២៧] អធិច្បាយពាក្យថា ឥច្ចិវៀស្រឡះ ឡូកាមទាំងឡាយ
ត្រង់ពាក្យថា កាម បើកាមទុក្ខាន បានដល់កាម ២ យ៉ាង គឺវត្ថុកាម ១
កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំងនេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះ
ហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា ឥច្ចិវៀស្រឡះឡូកាមទាំងឡាយ
គឺឥច្ចិវៀស្រឡះ ដោយហេតុ ២ យ៉ាង គឺកិរិយាសន្តិកសន្តិក ១
កិរិយាភ្នំចំបង់ ។ បុគ្គលវៀកាម ដោយកិរិយាសន្តិកសន្តិក គេដូច
ម្តេច ។ បុគ្គលកាលឃើញថា កាមទាំងឡាយ មានបេធាដូចកង្កែប
ដោយសេចក្តីថាមានសេចក្តីត្រេកអរចំ ឈ្មោះថា វៀកាមដោយកិរិយា
សន្តិកសន្តិក កាលឃើញថា កាមទាំងឡាយមានបេធាដោយដុំសាច់
ដោយសេចក្តីថាវេសសាធារណ៍ ដល់សត្វមានប្រមាណច្រើនឈ្មោះ
ថាវៀកាម ដោយកិរិយាសន្តិកសន្តិក កាលឃើញថា កាមទាំងឡាយ
មានបេធាដូចកង្កែបស្មៅ ដោយសេចក្តីថាដុតកំដៅវៀយ ។ ឈ្មោះថា
វៀកាម ដោយកិរិយាសន្តិកសន្តិក ។ បេ ។ កំពុងចំរើននៃសញ្ញានា-
សញ្ញាយកលហេតុក្តី ឈ្មោះថាវៀកាម ដោយកិរិយាសន្តិកសន្តិក ។

ឯវំ វិសុទ្ធិនតោ កាមេ បរិវេជ្ជយេ ។ មេ ។ ឯវំ សមុ-
ច្ឆេនតោ កាមេ បរិវេជ្ជយេតិ កាមាធិ បរិវេជ្ជយេ ។

[២៨] តេ បរិយាយ តេ ឱយន្តិ តេតិ វត្ថុកាមេ
បរិវេជ្ជនតោ កិលេសកាមេ បរិយាយ បដហិត្វា វិចោ-
ធិត្វា ព្យាប្បករិត្វា អនភាវន្តមិត្វា កាមច្ឆន្ទនិវរណំ ប-
រិយាយ បដហិត្វា វិចោធិត្វា ព្យាប្បករិត្វា អនភាវន្ត-
មិត្វា ព្យាប្បនិវរណំ មីនមិត្វនិវរណំ ឧទ្ធចក្កក្កច្ឆ-
និវរណំ វិចិត្តនិវរណំ បរិយាយ បដហិត្វា វិចោធិត្វា
ព្យាប្បករិត្វា អនភាវន្តមិត្វា កាមោយំ ភវោយំ ធិដោយំ
អវិដោយំ តេយេ ឧត្តរេយេ មតេយេ សមតិក្ក-
មេយេ វិគិវត្តេយេតិ តេ បរិយាយ តេ ឱយំ ។

[២៩] ចាវំ សិត្វាវ ចាវត្ថុតិ យថា តុកំ ចាវំ ភាវតំ
ឧទតំ សិត្វិត្វា ឱសិត្វិត្វា ធម្មិត្វា លហុកាយ
ចាវយ ចំប្បំ លហំ អប្បកសិវេនេវ ចាវំ តេជ្ជយេ
ឯវំមេវ វត្ថុកាមេ បរិវេជ្ជនតោ កិលេសកាមេ បរិ-
យាយ បដហិត្វា វិចោធិត្វា ព្យាប្បករិត្វា អនភាវន្តមិត្វា

បុគ្គលវៀកាម ដោយកិរិយាសន្តិកំសន្តិកំ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។ មេ ។
បុគ្គលវៀកាម ដោយកិរិយាដ្ឋានំ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ប្រាសថា) ឧប្បវៀស្រឡះ ឲ្យកាមចាំឡាយ ។

[២៨] ពាក្យថា កាមចាំនោះ ក្នុងបទថា ជនលុះលះបង់កាមចាំន-
ោះ រើបន្តឱ្យឈឺបាន គឺជនកំណត់ដឹងឲ្យវត្ថុកាមចាំឡាយ លះបង់
កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន ឲ្យកិលេសកាម
ចាំឡាយ លះបង់ កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើត
មាន ឲ្យកាមច្ឆន្ទនិវរណៈ លះបង់ កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើ
មិនឲ្យកើតមាន ឲ្យព្យាប្បនិវរណៈ មីនមិត្វនិវរណៈ ឧទ្ធចក្កក្កច្ឆន្ទនិវរណៈ
វិចិត្តនិវរណៈ ឧប្បវ្វន្ត ឧប្បវ្វន្តច្រើន ឧប្បវ្វន្តកាត់ ឈានកន្លង
ប្រព្រឹត្តកន្លងឲ្យឈឺ គឺកាមឈឺគឺកត ឈឺគឺចង្អុល ឈឺគឺក្នុង ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) ជនលុះលះបង់កាមចាំនោះ រើបន្តឱ្យឈឺបាន ។

[២៩] ពាក្យថា ដូចបុគ្គលអ្នកដល់ក្រើយ ព្រោះស្ដារនាវ
គង់ហូរយថា បុគ្គល បាច ស្ដារ ជនចោលឲ្យទឹកក្នុងនាវ មានគ្រឿងផ្អែម
ផ្អែម ហើយដល់ក្រើយនាវហើយ មិនលំបាក ដោយសារនាវស្រាល
យ៉ាងណាមិញ បុគ្គលកំណត់ដឹងឲ្យវត្ថុកាមចាំឡាយ លះបង់ កំចាត់បង់
បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន ឲ្យកិលេសកាមចាំឡាយ

កាមច្ឆន្ទនិវេណំ ច្យាបាទនិវេណំ មីនមិច្ឆនិវេណំ
 ទុច្ឆន្ទកុក្កុច្ឆនិវេណំ វិចិត្តិញ្ញានិវេណំ បហាយ បជ-
 ហិត្វា វិទោធិត្វា ឡន្តិកវិត្វា អនោវត្ថមិត្វា មិច្ឆំ លហំ
 អប្បកសិរេនេវ ចាវ ឥច្ឆេយ្យ ។ ចាវ វុច្ឆតិ អមតំ
 និព្វានំ យោ សោ សទ្ធិសម្ពាសមោ សទ្ធិបដិប្បដិធិ-
 ស្សត្តោ ឥណ្ឌាត្តយោ វិរាតោ និរោជោ និព្វានំ ចាវ
 ឥច្ឆេយ្យ ចាវ អនិច្ឆេយ្យ ចាវ មុសេយ្យ ចាវ សច្ចិ-
 ករេយ្យ ។ ចារត្វតិ យោមិ ចាវ ឥន្ទុកាមោ សោមិ
 ចារត្វ យោមិ ចាវ ឥច្ឆតិ សោមិ ចារត្វ យោមិ
 ចាវ ឥតោ សោមិ ចារត្វ ។ វុត្ថំ ហេតំ ភកវកា
 តិណ្ណោ ចារតតោ មិលេ តិដ្ឋតំ ព្រាហ្មណេតំ ។
 ព្រាហ្មណេតំ ទោ កិក្កុវេ អរហតោ ឯតំ អនិ-
 វេនំ សោ អភិញ្ញាចារត្វ បរិញ្ញាចារត្វ បហានិច្ចាចារត្វ
 កាវេនាចារត្វ សច្ចិកិរិយាចារត្វ សមាបត្តិចារត្វ អភិញ្ញា-
 ចារត្វ សទ្ធិនន្ទានំ បរិញ្ញាចារត្វ សទ្ធិធុត្តានំ បហានិ-

លេបនំ កំចាតបនំ បរោចនំ ធ្វើឱ្យវិនាស ធ្វើមិនឱ្យកើតមាន ខ្លាចកាមច្ឆន្ទ-
 និវេណៈ ឡាបាទនិវេណៈ មីនមិច្ឆនិវេណៈ ទុច្ឆន្ទកុក្កុច្ឆនិវេណៈ វិចិត្តិញ្ញា-
 ណៈ ហើយដល់ត្រើយតាច់ហើយ ដោយមិនលំបាក ក៏យ៉ាងនោះ
 ដែរ ។ អមតនិព្វាន ការម្លាប់សង្ខារទាំងពួង កិរិយាលេបនំកិលេស
 ទាំងពួង ការអស់កល្យាណ ការប្រាសចាកកម្រេក ការលាតំ (នៃ
 កិលេស) ការចេញចាកកល្យាណ លោកពោលថា ត្រើយ បុគ្គលនិមួយ
 ដល់ត្រើយ បានត្រើយ ចំពាល់ត្រើយ ធ្វើឱ្យដាក់ច្បាស់ខ្លួនត្រើយនោះ។
 ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកដល់ត្រើយ គឺបុគ្គលណា ប្រាថ្នាដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ
 បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា អ្នកទៅកាន់ត្រើយ បុគ្គលណា កំពុងទៅកាន់
 ត្រើយ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា អ្នកទៅកាន់ត្រើយ បុគ្គលណាដល់ហើយ
 ខ្លួនត្រើយ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា អ្នកទៅកាន់ត្រើយ ។ សមមូលពាក្យ
 នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ព្រាហ្មណ៍ទាំងដល់ត្រើយ
 បិតាទៅលីនាគ ។ ម្ចាស់កិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ នេះ
 ជាឈ្មោះនៃព្រះអរហន្ត ព្រះអរហន្តនោះ ឈ្មោះថា អ្នកដល់ត្រើយ
 ដោយការត្រាស់ដឹង អ្នកដល់ត្រើយដោយការកំណត់ដឹង អ្នកដល់
 ត្រើយដោយការលេបនំ អ្នកដល់ត្រើយដោយការចំរើន អ្នកដល់
 ត្រើយ ដោយការធ្វើឱ្យដាក់ច្បាស់ អ្នកដល់ត្រើយដោយសមាបត្តិ អ្នក
 ដល់ត្រើយ ដោយការត្រាស់ដឹងនិងទាំងពួង អ្នកដល់ត្រើយដោយការ

ចានត្ថុ សព្វត្ថិក្កិលេសានំ កាវតោចានត្ថុ ចតុន្នំ អរិយ-
 ឧត្តានំ សច្ច្រកិរិយាចានត្ថុ វិរោធស្ស សមាបត្តិចានត្ថុ
 សព្វសមាបត្តិកំ សោ វសិប្បត្ថោ ចានមិប្បត្ថោ អរិយស្មី
 សីលស្មី វសិប្បត្ថោ ចានមិប្បត្ថោ អរិយស្មី សមាធិស្មី
 វសិប្បត្ថោ ចានមិប្បត្ថោ អរិយាយ ចញ្ញាយ វសិប្បត្ថោ
 ចានមិប្បត្ថោ អរិយាយ វិមុត្តិយា សោ ចានតោ ចានប្ប-
 ត្ថោ អន្តតោ អន្តប្បត្ថោ កោដិកតោ កោដិប្បត្ថោ
 ចរិយន្តតោ ចរិយន្តប្បត្ថោ វេសានតោ វេសាន-
 ប្បត្ថោ កាលាតតោ កាលាប្បត្ថោ លេណតតោ លេណ-
 ប្បត្ថោ សវណតតោ សវណប្បត្ថោ អភយតតោ អភយ-
 ប្បត្ថោ អនុតតោ អនុប្បត្ថោ អមតតតោ អមតប្ប-
 ត្ថោ វិញ្ញាណតតោ វិញ្ញាណប្បត្ថោ សោ វុដ្ឋិកាសោ វិណ្ឌិច-
 រណោ តតន្តោ តតន្តិសោ តតតោដិកោ ចាលិក្ក្រុឡា-
 ចរិយោ ឧត្តមនិដ្ឋិប្បត្ថោ កាវតមត្ថោ បហិនត្ថិក្កិលេសោ

កំណត់ដ៏ទុក្ខទាំងនេះ អ្នកដល់ត្រើយ ដោយការលះបង់កិលេសទាំង
 បួន អ្នកដល់ត្រើយ ដោយការចំរើនអាយុមគ្គទាំង ៤ អ្នកដល់ត្រើយ
 ដោយការធ្វើឲ្យដាក់ច្បាប់នូវនិរោធសច្ចៈ អ្នកដល់ត្រើយ ដោយការ
 ចូលទៅកាន់សមាបត្តិទាំងបួន ព្រះអរហន្តនោះដល់នូវកាតដ៏ស្ងាត់ ដល់
 នូវក្រុមភាពក្នុងសីលដ៏ប្រសើរ ដល់នូវកាតដ៏ស្ងាត់ ដល់នូវក្រុមភាព
 ក្នុងសមាធិដ៏ប្រសើរ ដល់នូវកាតដ៏ស្ងាត់ ដល់នូវក្រុមភាព ក្នុងបញ្ញា
 ដ៏ប្រសើរ ដល់នូវកាតដ៏ស្ងាត់ ដល់នូវក្រុមភាព ដោយវិមុត្តិដ៏ប្រសើរ
 ព្រះអរហន្តនោះ ឈ្មោះថា ទៅកាន់ត្រើយ ដល់ត្រើយ ទៅកាន់ចំបំផុត
 (វិទេសន្តិក) ដល់ចំបំផុត ទៅកាន់ចំរាងច្រក ដល់ចំរាងច្រក ទៅកាន់
 ចំបំផុតជុំវិញ ដល់ចំបំផុតជុំវិញ ទៅកាន់ចំអវសាន ដល់ចំអវសាន
 ទៅកាន់ចំពិធាក់ ដល់ចំពិធាក់ ទៅកាន់ចំពឹងក្នុង ដល់ចំពឹងក្នុង ទៅ
 កាន់ចំជាចំពឹង ដល់ចំជាចំពឹង ទៅកាន់ចំមិនមានភ័យ ដល់ចំមិនមាន
 ភ័យ ទៅកាន់ចំមិនច្យុត ដល់ចំមិនច្យុត ទៅកាន់ចំមិនស្លាប់ ដល់ចំមិន
 ស្លាប់ ទៅកាន់ចំព្យាបាល ដល់ចំព្យាបាល ព្រះអរហន្តនោះ មានធម៌ជាគ្រឿង
 អបរិកោស្រពហើយ មានកិរិយាប្រព្រឹត្តិ ប្រព្រឹត្តហើយ មានផ្លូវឆ្ងាយ
 ភីសន្តិក្រន្ទនហើយ មានទិសគឺព្រះនិព្វានដល់ហើយ មានវិបំផុតនៃ
 ព្រះនិព្វានដល់ហើយ មានក្រហាយធម៌អក្ករហើយ ដល់ហើយនូវ
 ការឃើញដ៏ក្រុម មានមគ្គចំរើនហើយ មានកិលេសលះបង់ហើយ មាន

បដិវដ្តាកុម្មោ សច្ចិកាតងិរោជា ធុត្ថំ វស្ស បរិញ្ញា-
 តំ សមុទយោ បហីនោ មត្តោ ការិកោ ធិរោជា
 សច្ចិកោតា អភិញ្ញេយ្យំ អភិញ្ញាតំ បរិញ្ញេយ្យំ បរិញ្ញាតំ
 បហាតត្ថំ បហីនំ ភាវេតត្ថំ ភាវិតំ សច្ចិកាតត្ថំ
 សច្ចិកាតំ សោ ឧត្តមនិបបរិយោ សង្កិន្តិយ-
 វិក្កោ អនុធូសិកោ ធិរត្តធូរ អវិយោ បន្ទន្ទដោ
 បន្ទភារោ វិសញ្ញត្តោ បញ្ចន្តិវិប្បហីនោ ធម្មន្តិ-
 សមន្ទាតតោ ឯការិក្កោ ធុត្ថាបសេស្សនោ បទុណ្ណ-
 បាទ្ធុកសាមោ សមវយសេដ្ឋសនោ អនាវិលសង្ក-
 ចេរោ បស្សន្ទកាយសម្ពាសេ សុវិមុត្តចិត្តោ សុវិមុត្ត-
 ប្បញ្ញោ កោវលី វុសិតវា ឧត្តមបុរិសោ បរមបុរិសោ

អហត្ថផលជាធម្មជាតិមិនកម្រិតគ្រាស់ដឹងហើយ មាននិរោធិត្រៃនិព្វាន
 ធ្វើឱ្យដាក់ច្បាស់ហើយ ខុត្តប្រាសហន្តនោះកំណត់ដឹងហើយ សមុទយៈ
 លរបង់ហើយ មន្តចម្រើនហើយ និរោធម៌បានធ្វើឱ្យដាក់ច្បាស់ហើយ
 គ្រាស់ដឹងហើយនូវហេតុផលគួរគ្រាស់ដឹង កំណត់ដឹងហើយនូវហេតុ
 ផលគួរកំណត់ដឹង លរបង់ហើយនូវហេតុផលគួរលរបង់ ចំរើនហើយ
 នូវហេតុផលគួរចំរើន ធ្វើឱ្យដាក់ច្បាស់ហើយនូវហេតុផលគួរធ្វើឱ្យដាក់
 ច្បាស់ ។ ប្រាសហន្តនោះ មានសសរគោល គឺអំពីផ្លាស់ប្តូរហើយ
 មានស្នាមភ្លោះគឺជាតិសន្សំរលុបអស់ហើយ មានសសរឡើងគិតល្អាត
 ចេញហើយ មិនមានឥន្ទ្រច្បា គឺឧត្តមនិបបរិយោជន៍ ជាអោយៈ មិនមាន
 កិលេស មានទំនំគឺមានទំលាក់ហើយ មានត្រៀងជូន^(១) ទំលាក់ចេញ
 ហើយ ជាអ្នកប្រាសចាកកិលេស លរបង់អន្តរាគមន៍រំលោភហើយ ប្រកប
 ព្រមហើយដោយអន្ត្រ្យមួយ^(២) មានការរក្សាដោយធម៌តម្បយភិសិក
 មានធម៌ជាត្រៀងទំនំផ្អែកប្រការ មានទំនំសច្ចាដោយវិជ្ជាធម៌ហើយ
 មានការស្មន្តិកទាំងពួងលរបង់ហើយដោយប្រពៃ មានសេចក្តីត្រិះរិះមិន
 មានល្អក់ មានកាយសង្ខារស្របរម្ងាប់ហើយ មានចិត្តផុតស្រឡះហើយ
 ដោយប្រពៃ មានបញ្ញាផុតស្រឡះហើយដោយប្រពៃ ជាមុត្តលបច្ចេក
 មានព្រហ្មចរិយធម៌ប្រព្រឹត្តចប់ស្រេចហើយ ជាត្ថមបុរស ជាបរមបុរស

១ ខុទ្ទកៈ កិលេសកៈ អភិបន្តាភារៈ បញ្ចកមនុណភារៈ មានភារៈ ។ ២ អំពី
 មានលក្ខណៈបញ្ញា ដោយកំណាចចេញ កំណត់បង់ទូលេចក្តីថ្លឹងថ្លា ឬ លោមនស្សក្នុង
 អារម្មណ៍ទាំង ៦ មានប្រាម្មណ៍ជាដើម ។ អន្តិកា ។

បរមបុត្តិប្បត្តោ សោ នេវ អចិច្ចាតិ ន អបចិច្ចាតិ អប-
 ចិច្ចាតា បិកោ នេវ បដិមាតិ ន ឧបាទិយតិ បដិមាតា
 បិកោ នេវ វិសិន្ននេតិ ន ឧស្សិនេតិ វិសិន្ននេតា បិកោ
 នេវ វិទុបេតិ ន សន្តុបេតិ វិទុបេតា បិកោ អសេក្ខេ-
 ន សីលកុទ្ធន ឧបសម្មាសតត្តា បិកោ អសេក្ខេន
 សមាទិកុទ្ធន អសេក្ខេន ចញ្ញាទ្ធន អសេក្ខេន
 វិមុត្តិកុទ្ធន អសេក្ខេន វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនកុទ្ធន
 សម្មាសតត្តា បិកោ សង្ខំ បដិមាទយិត្វា បិកោ វិ-
 សមតិក្កមិត្វា បិកោ កិលេសត្ថំ បរិយាទយិត្វា បិកោ
 អបរិកមនតាយ បិកោ ក្វដំ សមាទាយ បិកោ មុត្តិ-
 ប្បដិសេនតាយ បិកោ មេត្តាយ ចារិសុទ្ធិយា បិកោ
 កុរុណាយ មុទិតាយ ឧបេក្ខាយ ចារិសុទ្ធិយា បិកោ
 អច្ចន្តចារិសុទ្ធិយា បិកោ អកម្មញ្ញតាយ ចារិសុទ្ធិយា
 បិកោ វិមុត្តត្តា បិកោ សន្តុសតត្តា បិកោ ទទ្ធបរិយន្ត
 បិកោ ធាតុបរិយន្ត បិកោ អាយតនបរិយន្ត បិកោ

ផល់មូលការផល់ជីវិតស្រី ព្រះអរហន្តានោះ មិនសង្ស័យ មិនកំចាត់បង់
 លោកនឹងជឿព្រោះកំចាត់បង់ មិនលះបង់ មិនប្រកាន់ លោកនឹងជឿ
 ព្រោះលះបង់ មិនចាត់ស្រេច មិនកំភើប (ដោយគណ្តាំ ឆឹងមាន៖)
 លោកនឹងជឿ ព្រោះចាត់ស្រេច មិនរំលង មិនចង្អាត (ថ្ងៃកើតគឺ
 កិលេស) លោកនឹងជឿ ព្រោះរំលង លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះប្រកប
 ដោយសីលក្នុងអសក្ខៈ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះប្រកបដោយសមាទិ-
 ក្នុងអសក្ខៈ ដោយចញ្ញាទទួលអសក្ខៈ ដោយវិមុត្តិក្នុងអសក្ខៈ
 ដោយវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្នុងអសក្ខៈ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះយល់
 ច្បាស់នូវសច្ចធម៌ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះកន្លងផុតយ៉ាងនេះ លោក
 ខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះរំលងកើតគឺកិលេស លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះមិនមាន
 ជំណើរកៅស៊ូ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះចាប់បាននូវកិលេស (ជ័យជំនះ)
 លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះកិរិយាសន្តត្តធម៌ជាគ្រឿងផុតស្រឡះ លោក
 ខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះមេត្តាជាគុណជាគឺបរិសុទ្ធ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះកុរុណា
 មុទិតា ឧបេក្ខា ជាគុណជាគឺបរិសុទ្ធ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះផល់
 វិបស្សនាសេចក្តីបរិសុទ្ធ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះសេចក្តីបរិសុទ្ធ មិន
 គួរផល់ការងារ (នៃគណ្តាំឆឹងមាន៖) លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះផុត
 ស្រឡះ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះជាបុគ្គលសន្តោស លោកខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុង
 វិបស្សនាទទួល លោកខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងវិបស្សនាធាតុ លោកខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុង

ភតិបរិយេន្តេ បិសោ ឧបបត្តិបរិយេន្តេ បិសោ បដិសន្ធិ-

បរិយេន្តេ បិសោ ភវបរិយេន្តេ បិសោ សំសារបរិយេន្តេ

បិសោ វដ្តបរិយេន្តេ បិសោ អន្តិមភវេ បិសោ អន្តិម-

សមុស្សយេ បិសោ អន្តិមទេហាធកេ អវហា ។

តស្សាយំ បច្ឆិមកោ ភវេ ចរិមោយំ សមុស្សយោ

ជាតិមវលាសំសារេ ទត្ថិ តស្ស បុទត្តភេតិ ។

ហវំ សិគ្គាវ ចារត្ថ ។ តេធាហ ភកក

តស្ស ជន្តិ សនា សតោ តា មាធិ បរិវន្ធិយេ

តេ បហាយ តវេ ឱយំ ហវំ សិគ្គាវ ចារត្ថតិ ។

បរមោ កាមសុត្តន្តទ្កេសោ ទំព័រ ១

ទីបំផុតនៃកាយកនៈ លោកទ្វាបំប្លែងក្នុងទីបំផុតនៃភពិ លោកទ្វាបំប្លែងក្នុង
ទីបំផុតនៃឧបបត្តិភពិ លោកទ្វាបំប្លែងក្នុងទីបំផុតនៃបដិសន្ធិ លោកទ្វាបំប្លែង
ក្នុងទីបំផុតនៃភពិ លោកទ្វាបំប្លែង ក្នុងទីបំផុតនៃសន្សារ លោកទ្វាបំប្លែង
ក្នុងទីបំផុតនៃវដ្តៈ លោកទ្វាបំប្លែង ក្នុងភពជាទីបំផុត លោកទ្វាបំប្លែងក្នុង
សារៈ ជាទីប្រជុំក្នុងទីបំផុត ទ្រទ្រង់ពន្លឺកាយជាទីបំផុត ជាព្រះអរហន្ត ។

ភពនេះ ជាទីបំផុតរបស់ព្រះអរហន្តនោះ អក្កភពនេះ

ជាខាងក្រោយបង្អស់ ការអន្តោលចៅដោយជាតិ ខឹង

មរណៈ ភពថ្មី របស់ព្រះអរហន្តនោះ មិនមានទេ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដូចជាបុគ្គលអ្នកផល់ក្រើយ ព្រោះស្តារ

នាវា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ព្រោះហេតុនោះ ផលអ្នកមានស្មារតី គ្រប់កាល គប្បីរៀន

ស្រឡះ ខ្លាចកាមចាំងឡាយ ផលលុះលះបង់នូវកាមចាំង

នោះ ទើបឆ្លងឱ្យបាន ដូចបុគ្គលអ្នកផល់នូវ ក្រើយ

ព្រោះស្តារនាវា ។

ចប់ កាមសុត្តន្តទ្កេស ទី ១ ។

ទុតិយោ គុហដ្ឋិកលុត្តនិទ្ទេសោ

[៣០] សន្តោ គុហាយំ តហុនាភិធន្នោ
តិដ្ឋំ នរេក មោហនស្មី បកាធម្មោ
នុរេ វិវេកា ហិ គរាវិវេកា សោ
កាមា ហិ លោកេន ន ហិ សុប្បហាយា ។

[៣១] សន្តោ គុហាយំ តហុនាភិធន្នោតិ សន្តោតិ
ហិ ចោ វុត្តំ ។ អបិច គុហា តាវ វុត្តញា ។ គុហា
វុត្តតិ កាយោ ។ កាយោតិ វា គុហាតិ វា ធម្មោតិ
វា សន្នេហោតិ វា ធាវាតិ វា វេជ្ជាតិ វា ធម្មាតិ
វា វិជ្ជុកោតិ វា វិជ្ជុន្តិ វា ធម្មន្តិ វា តុដ្ឋិតិ^(១)
វា តណ្ហាតិ វា តុម្ពោតិ វា កាយសង្កតិ^(២) អធិ-
វេទំ ។ សន្តោ គុហាយន្តិ គុហាយំ សន្តោ វិសន្តោ
អាសន្តោ លន្តោ លត្ថិតោ បលិតុន្តោ ។ យថា
ភិត្តិទិលេ វា ហេតុនន្តោ វា កល្យាណំ សត្តំ វិសត្តំ អា-
សត្តំ លត្តំ លត្ថិតំ បលិតុន្តំ ឯវមេវ គុហាយំ សន្តោ
វិសន្តោ អាសន្តោ លន្តោ លត្ថិតោ បលិតុន្តោ ។

១ ម. ធម្មកោតិ វា ធម្មន្តិ វា វិជ្ជុន្តិ វា កុដ្ឋិតិ វា ។ ២ ត. តុម្ពោតិ វា តាណោតិ វា កាយស្បោតិ ។ ម. តុម្ពោតិ វា តាណោតិ វា កាយស្បោតិ ។

គុហដ្ឋិកលុត្តនិទ្ទេស ទី ២

[៣០] (ព្រះមានព្រះភាគក្រាស់ថា) ខេដនណា កាល
បិភានៅ ជាប់នៅក្នុងគុហា ត្រូវកិលេសដ៏ច្រើន ចំទុំទុំ
សិច្ចុះ ក្នុងនោះ (តាម្បែរជាគ្រឿងវិវេក) ខេដន
មានសភាពដូច្នោះនោះ វិវេកបិភានៅក្នុងចិត្តយកពីវិវេក
ផ្សែកកាមទាំងឡាយ ក្នុងលោក បុគ្គលមិនមែនលះបង់
បានដោយងាយទេ ។

[៣១] អធិប្បយនាក្យថា ជាប់នៅក្នុងគុហា ត្រូវកិលេសដ៏ច្រើន
ចំទុំទុំ ត្រូវពាក្យថា ជាប់នៅ ព្រះអង្គពោលក៏ពិតហើយ ។ កែវង្គ
សូមពោលត្រូវពាក្យថា គុហា ជាមុខសិន ។ កាយ លោកហៅថា
គុហា ។ ពាក្យថា កាយក្តី គុហាក្តី ទេហាក្តី សន្នេហាក្តី ឆាតក្តី វេក្តី
ធនក្តី ជីបូកក្តី សម្បកក្តី ឧគក្តី កុដ្ឋក្តី ចូសក្តី ក្នុងក្តី នេះជាឈ្មោះ
នៃកាយ ។ ពាក្យថា ជាប់នៅក្នុងគុហា គឺជាប់នៅផ្សេងៗ ជាប់ទូលៅ
ទាក់នៅ ថ្នក់នៅ ព័ន្ធព័ន្ធនៅ ក្នុងគុហា ។ កល្យាណដែលជាប់នៅ ជាប់
ផ្សេងៗ ជាប់ទូលៅ ទាក់នៅ ថ្នក់នៅ ព័ន្ធព័ន្ធនៅ ឮដ៏ចម្រើន ដែល
ជាគន្លងផ្លូវក្តី ឮដ៏វិវត្តក្តី យ៉ាងណា ខេដនជាប់នៅ ជាប់ផ្សេងៗ
ជាប់ទូលៅ ទាក់នៅ ថ្នក់នៅ ព័ន្ធព័ន្ធនៅ ក្នុងគុហា គឺយ៉ាងនោះដែរ ។

[៣២] តំដ្ឋំ នរោ មោហនស្មី បកាណ្ហតំ តំដ្ឋំ
 នរោតិ តំដ្ឋំត្ថោ នរោ រត្តោ ភគវសេន តំដ្ឋំតិ ធុរដ្ឋា
 នោសវសេន តំដ្ឋំតិ ម្ភុណ្ណោ មោហវសេន តំដ្ឋំតិ វិ-
 ជិតត្ថោ មាណវសេន តំដ្ឋំតិ បរាមដ្ឋា ជិដ្ឋិវសេន តំដ្ឋំតិ
 វិក្កេបគតោ ឧទ្ធច្ចវសេន តំដ្ឋំតិ អនិច្ឆន្តិកោ វិចិត្តិកា-
 វសេន តំដ្ឋំតិ ជាមគតោ អនុសយវសេន តំដ្ឋំតិ
 ឯវម្យំ តំដ្ឋំ នរោ ។

វុត្តំ ហេតុំ ភគវតា សន្តិំ ភិក្ខុវេ ធម្មវិន្យាយា រុតា
 នដ្ឋា កត្តា មហាចា ចិយរុតា កាមុបសន្តាតា រដិដ្ឋយា
 កញ្ច ភិក្ខុ អភិទន្ធិតិ អភិទន្ធិតិ អដ្ឋោសាយ តំដ្ឋំតិ
 សន្តិំ ភិក្ខុវេ សោតវិន្យាយា សន្តា យានវិន្យាយា
 កត្តា ជិដ្ឋិវិន្យាយា រសា កាយវិន្យាយា ដោដ្ឋញ្ចា
 មហេញ្ញាយា ធម្មា នដ្ឋា កត្តា មហាចា ចិយរុតា

[៣២] អធិប្បាយពាក្យថា នរោគាលបិតានៅ... លំបច្ចុក្កនិមាហៈ
 ត្រង់ពាក្យថា នរោគាលបិតានៅ បានដល់នរោគាលកំអក់ គឺគ្រូក
 ត្រកាលដោយអំណាចពនៈ ហើយកំអក់ ប្រទូស្តដោយអំណាចពនៈ
 ហើយកំអក់ វេជ្ជន៍ដោយអំណាចនិមាហៈ ហើយកំអក់ ជាប់ក្នុង
 កាម្មណីវេជ្ជន៍ ។ ដោយអំណាចពនៈ ហើយកំអក់ ស្តាបអន្ត្រល
 ដោយអំណាចជិដ្ឋិ ហើយកំអក់ រាយមាយដោយអំណាចឧទ្ធច្ចៈ ហើយ
 កំអក់ មិនដល់នូវសេចក្តីចូលចិត្ត ដោយអំណាចវិចិត្តិកា ហើយកំអក់
 មានកម្លាំងដោយអំណាចអនុស័យ ហើយកំអក់ នរោគាលបិតានៅ
 យ៉ាងនេះទៀត ។

សមដូចព្រះពុទ្ធអីការនេះ ដែលព្រះមានបុណ្យគ្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុ
 តាំងឡាយ ប្រតាំងឡាយធម្មវិន្យាយាដ៏ច្បាស់ដោយចក្ខុ ជាទីប្រាថ្នា ជាទី
 ត្រេកអរ ជាទីពេញចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាម គួរ
 រីករាយ បើភិក្ខុត្រេកអរ រីករាយនឹងរូបនោះហើយ វេជ្ជន៍កំអក់ក្នុងសេច
 ក្តីប្រាថ្នាមិនខាន ម្ចាស់ភិក្ខុតាំងឡាយ សំឡេងតាំងឡាយដែលធម្មវិន្យាយា
 ច្បាស់ដោយត្រចៀក ក្នុងតាំងឡាយដែលធម្មវិន្យាយាដ៏ច្បាស់ដោយច្រមុះ រស
 តាំងឡាយដែលធម្មវិន្យាយាដ៏ច្បាស់ដោយអណ្តាត ផ្សំតាំងឡាយដែលធម្មវិន្យាយា
 ដ៏ច្បាស់ដោយកាយ ធម្មាម្មណ៍តាំងឡាយ ដែលធម្មវិន្យាយាដ៏ច្បាស់ដោយ
 ចិត្ត ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីពេញចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់

កាមុបសញ្ញតា រដិយា ភក្ខោ ភិក្ខុ អភិទន្ធនំ អភិ-

វននំ អដ្ឋោសាយ តិដ្ឋតិ ។ ឯវម្បី តិដ្ឋ ឧរោ ។

វត្ថុ ហេតុ ភក្ខវត្ថុ រូបនាយ ក ភិក្ខុវេ វិញ្ញាណំ
តិដ្ឋនាម តិដ្ឋតិ រូបាវុស្សា រូបម្បតិដ្ឋ ទន្ធបសេវនំ វត្ថុ
វិជ្ជា វេយ្យា អាបដ្ឋតិ វេទនាយ ក ភិក្ខុវេ សញ្ញនាយ
ក ភិក្ខុវេ សង្ខារនាយ ក ភិក្ខុវេ វិញ្ញាណំ តិដ្ឋនាម
តិដ្ឋតិ សង្ខារាវុស្សា សង្ខារម្បតិដ្ឋ ទន្ធបសេវនំ វត្ថុ
វិជ្ជា វេយ្យា អាបដ្ឋតិ ។ ឯវម្បី តិដ្ឋ ឧរោ ។

វត្ថុ ហេតុ ភក្ខវត្ថុ ភក្ខវត្ថុវេ ឧ ភិក្ខុវេ អាហារេ
អត្ថំ វាតោ អត្ថំ ធនំ អត្ថំ តណ្ហា បតិដ្ឋតំ តត្ថ វិញ្ញាណំ
វិជ្ជា យត្ថ បតិដ្ឋតំ វិញ្ញាណំ វិជ្ជា អត្ថំ តត្ថ បាមរូប-
ស្សវត្ថុនិ យត្ថ អត្ថំ បាមរូបស្សវត្ថុនិ អត្ថំ តត្ថ សង្ខា-
រាមំ វត្ថុនិ យត្ថ អត្ថំ សង្ខារាមំ វត្ថុនិ អត្ថំ តត្ថ អាយតិ

ប្រកបដោយកាយ គូរីកាយ បើកិក្ខុត្រកា វិភាយ នីតិកាម្មណ៍
នោហិយ វេយ្យាភិក្ខុ ក្នុងសេចក្តីប្រាថ្នា មិនខាន ។ នរោកាល
ប៉ុន្មាន យ៉ាងនេះទេ ។

មួយទៀត ព្រះពុទ្ធដ៏ការនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគប្រសើរជា
ម្ចាស់កិក្ខុបាំងឡាយ វិញ្ញាណមានរូបជាដូច្នេះហើយក្តី មានរូបជាតាម្មណ៍
តាំងនៅក្នុងរូប សេចក្តីសេចក្តីត្រកា កាលសម្ប វេយ្យាសម្ប
(ក្នុងការម្មណ៍នោះ) ក៏ដល់នូវសេចក្តីចំរើន លូតលាស់ ធំឡើង ម្ចាស់
កិក្ខុបាំងឡាយ វិញ្ញាណមានវេទនាជាដូច្នេះហើយក្តី ម្ចាស់កិក្ខុបាំងឡាយ
វិញ្ញាណមានសញ្ញាជាដូច្នេះហើយក្តី ម្ចាស់កិក្ខុបាំងឡាយ វិញ្ញាណមានសង្ខារ
ជាដូច្នេះហើយក្តី មានសង្ខារជាតាម្មណ៍ តាំងនៅក្នុងសង្ខារ សេចក្តីសេចក្តី
ត្រកា កាលសម្ប វេយ្យាសម្ប (ក្នុងការម្មណ៍នោះ) ដល់នូវសេច
ក្តីចំរើន លូតលាស់ ធំឡើង ។ នរោកាលប៉ុន្មាន យ៉ាងនេះទេ ។

ន័យមួយទៀត ព្រះពុទ្ធដ៏ការនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគប្រសើរជា
ម្ចាស់កិក្ខុបាំងឡាយ បើមានព្រះ មានសេចក្តីត្រកា មានតណ្ហា ក្នុង
កវិជ្ជាភិក្ខុ វិញ្ញាណតាំងនៅលូតលាស់ក្នុងវិជ្ជា វិញ្ញាណតាំងនៅ
លូតលាស់ ក្នុងវិជ្ជានោះ ការចុះកាន់ខែនាមរូប មានក្នុងវិជ្ជា ការចុះកាន់
ខែនាមរូប ក៏មានក្នុងវិជ្ជានោះ សេចក្តីចំរើនឡើង ខែសង្ខារបាំងឡាយ
មានក្នុងវិជ្ជា សេចក្តីចំរើនឡើងខែសង្ខារបាំងឡាយ ក៏មានក្នុងវិជ្ជានោះ

បុណ្យកិច្ចក្នុង យត្ថ អត្ថ អាយតី បុណ្យកិច្ចក្នុង
អត្ថ តត្ថ អាយតី ជាតិជរាមរណំ យត្ថ អត្ថ អាយតី
ជាតិជរាមរណំ សសោកន្តំ ភិក្ខុវេ សរជំ សឧបា-
យាសន្តិ វនាមិ ជស្សេ ច ភិក្ខុវេ អាហារេ មនោ-
សញ្ចេតនាយ ច ភិក្ខុវេ អាហារេ វិញ្ញាណោ ច
ភិក្ខុវេ អាហារេ អត្ថ រកោ អត្ថ ទន្ធិ អត្ថ តណ្ហា
បតិដ្ឋិតំ តត្ថ វិញ្ញាណំ វិរុទ្ធិ យត្ថ បតិដ្ឋិតំ វិញ្ញាណំ
វិរុទ្ធិ អត្ថ តត្ថ ធាមរុបស្សវត្តន្តិ យត្ថ អត្ថ ធាមរុប-
ស្សវត្តន្តិ អត្ថ តត្ថ សម្ពាវាទំ វិទ្យុយត្ថ អត្ថ សម្ពាវាទំ
វិទ្យុ អត្ថ តត្ថ អាយតី បុណ្យកិច្ចក្នុង យត្ថ អត្ថ អាយតី
បុណ្យកិច្ចក្នុង អត្ថ តត្ថ អាយតី ជាតិជរាមរណំ
យត្ថ អត្ថ អាយតី ជាតិជរាមរណំ សសោកន្តំ ភិក្ខុវេ
សរជំ សឧបាយាសន្តិ វនាមិ ។ វេទ្យំ តិដ្ឋំ ជរោ ។

មោហនស្មី មហាទ្បោតិ មោហនា វុច្ឆន្តិ បញ្ចកាម-
តុណា ចត្តុវិញ្ញយ្យា រុចា វេដ្ឋា កត្តា មនាទា មិយ-

ការកើតឡើង នៃកតប្បីគរោ មានក្នុងវិណា ការកើតឡើង នៃកតប្បី
គរោ ក៏មានក្នុងវិណា ជាតិ ជរា មរណៈ គរោ មានក្នុងវិណា
ជាតិ ជរា មរណៈ គរោ មានក្នុងវិណា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ គរោ-
គត ពោលខ្លះជាតិ ជរា មរណៈ គរោ ប្រកបដោយសេចក្តីសោក
ប្រកបដោយចូលី ប្រកបដោយសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ
បើក្នុងវិញ្ញាណា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ បើក្នុងមនោសញ្ចេតនាហរ
ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ បើមានព្រះ មានសេចក្តីក្រអៅ មានកណ្តា
ក្នុងវិញ្ញាណាហរ វិញ្ញាណ កាំងនៅ ដុសដាលឡើង ក្នុងវិណា
វិញ្ញាណក៏កាំងនៅដុសដាល ក្នុងវិណា ការចុះកាន់នៃធាមរុប មានក្នុង
វិណា ការចុះកាន់នៃធាមរុប ក៏មានក្នុងវិណា សេចក្តីចំរើននៃសង្ខារ
ទាំងឡាយ មានក្នុងវិណា សេចក្តីចំរើននៃសង្ខារទាំងឡាយ ក៏មាន
ក្នុងវិណា ការកើតនៃកតប្បីគរោ មានក្នុងវិណា ការកើតនៃកតប្បី
គរោ ក៏មានក្នុងវិណា ជាតិ ជរា មរណៈ គរោ មានក្នុងវិណា
ជាតិ ជរា មរណៈ គរោ ក៏មានក្នុងវិណា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ
គរោគត ពោល ខ្លះជាតិ ជរា មរណៈ គរោ ប្រកបដោយសេចក្តី
សោក ប្រកបដោយចូលី ប្រកបដោយសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ។ វេទ្យំ
កាលបើគរោ យ៉ាងនេះ ។

ពាក្យថា លិចចុះក្នុងមោហៈ សេចក្តីថា កាមគុណ៤ហៅថា មោហៈ
បានដល់រូបវិសេសដឹងដោយចក្ខុ ជាវិប្បដ្ឋា ជាវិប្រកាស ជាវិញ្ញាណ

រូបា កាមុបសន្តិកា រដិយា សោតវិញ្ញយ្យា សន្តា-
 យានវិញ្ញយ្យា កត្វា ជីវ្ហវិញ្ញយ្យា សោ កាយ-
 វិញ្ញយ្យា ដោត្តតា នំដ្ឋា កត្តា មហាថា មិយ្យុតា
 កាមុបសន្តិកា រដិយា ។ កំការណា មោហថា
 វុទ្ធនំ បញ្ច កាមតុណា ។ យេកុយ្យេន ដេវេនុស្សា
 បញ្ចសុ កាមតុណសុ មុយ្ហនំ សម្មយ្ហនំ សម្មមុយ្ហនំ
 មុទ្ឋា សម្មទ្ឋា សម្មមុទ្ឋា អវិជ្ជាយ អនិច្ចកតា អាវុជា
 វិវុជា ឱវុជា មិហិតា បដិច្ចដ្ឋា បដិកុដ្ឋិតា កំការណា
 មោហថា វុទ្ធនំ បញ្ច កាមតុណា ។ មោហនស្មី បតា-
 ន្នោតិ មោហនស្មី បតាន្នោ ឱតាន្នោ អន្នោតាន្នោ
 ជីម្ពត្តោតិ តិដ្ឋំ នរោ មោហនស្មី បតាន្នោ ។

(៣៣) ធូរវិវេកា ហិ តថាវិចោ សោតិវិវេកាតិ
 តយោ វិវេកា កាយវិវេកា ចិត្តវិវេកា ឧបទិវិវេកា ។

កតមោ កាយវិវេកា ។ នំន កិក្កុ វិវុត្តំ សេនា-
 សំ កជតិ អរញ្ញំ វុត្តម្យលំ បទ្ធកំ កត្តំ តិវុត្តហំ សុ-
 សាធំ វេបត្ថំ អត្តោកាសំ បលាលម្ពត្ថំ កាយេន ន
 វិវេកា វិហារតិ សោ ឯកោ កត្ថតិ ឯកោ តិដ្ឋតិ ឯកោ

មានសភាពស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាម ភូរិកាយ សំឡេងដែល
 ឆប្បជីវីដោយគ្រឿង ក្នុងដែលឆប្បជីវីដោយច្រមុះ សៅដែលឆប្ប
 ជីវីដោយអណ្តាត ផ្សព្វដែលឆប្បជីវីដោយកាយ ជាច្រើន ជាច្រើន
 ត្រេកតា ជាច្រើនចិត្ត មានសភាពស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាម
 ភូរិកាយ ។ កាមតុណ ៥ លោកហៅថា មោហៈ គឺព្រោះហេតុអ្វី ។
 ទៅកាន់មនុស្សដោយច្រើន វង្វេង ក្មេងស្មារតី កាន់កាន់នឹក ក្នុង
 កាមតុណទាំង ៥ ជាអ្នកវង្វេង ក្មេងស្មារតី កាន់កាន់នឹក ត្រូវក្រៃដូច
 ច្រើននឹង ខ្ពស់ កំរិត ហ៊ុម ភ្នែក គ្រប ហ្មឺម ផ្កាប់ហើយ ព្រោះហេតុ
 នោះ កាមតុណទាំង ៥ លោកហៅថា មោហៈ ។ ត្រង់ពាក្យថា លិច
 ចុះក្នុងមោហៈ គឺចូលទៅ ផ្កាប់ចុះ ចូលទៅស៊ប់ ជ្រមុចចុះ ក្នុងមោហៈ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស្រ័យ) នរោ កាលបើនរោ លិចចុះ ក្នុងមោហៈ ។

(៣៣) អចិច្ចាយពាក្យថា នរោមានសភាពផ្សេងនោះ (បើក
 នៅ) ក្នុងចំនាយគំរិវិវេកា ត្រង់ពាក្យថា វិវេកា បានដល់វិវេកា ៣ គឺ
 កាយវិវេកា ១ ចិត្តវិវេកា ១ ឧបទិវិវេកា ១ ។

កាយវិវេកា គឺដូចម្តេច ។ កិក្កុ ក្នុងសាសនានេះ គប់កេ
 សេនាសនៈស្លាប់ គឺ ព្រៃ គល់ឈើ ភ្នំ ល្អាង កុហា ព្រៃស្ន-
 លាម ព្រៃឆ្ងាយ ទំរល់ ដីគំនរចំប៉ង ជាអ្នកនៅ ស្ងប់ស្ងាត់
 ដោយកាយ កិក្កុនោះ ទៅម្នាក់ឯង ឈរម្នាក់ឯង អង្គុយម្នាក់ឯង

ទុតិយោ ពុហន្តិកសុត្តន្តទ្វេសោ

និសីទតិ ឯកោ សេយ្យំ កាម្យតិ ឯកោ តាមំ បិណ្ឌាយ
បរិសតិ ឯកោ បដិក្កមតិ ឯកោ រហោ និសីទតិ
ឯកោ ចន្ទមំ អនិដ្ឋាតិ ឯកោ ចរតិ វិហរតិ វិយតិ
វត្តតិ វាលតិ យបេតិ យាបេតិ អយំ កាយវិវេកោ ។

កតមោ ចិត្តវិវេកោ ។ បឋមំ ឈានំ សមាបទ្ធស្ស
និវេណោហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ ទុតិយំ ឈានំ សមាបទ្ធស្ស
វិតក្កវិចារហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ តតិយំ ឈានំ
សមាបទ្ធស្ស បីតិយា ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ ចតុត្ថំ ឈានំ
សមាបទ្ធស្ស សុទ្ធទុក្ខហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ អាគា-
សានញ្ញាយតនំ សមាបទ្ធស្ស រូបសញ្ញាយ បដិយ-
សញ្ញាយ ធានត្ថសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ វិញ្ញាណ-
ញ្ញាយតនំ សមាបទ្ធស្ស អាគាសានញ្ញាយតន-
សញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ អាកាសញ្ញាយតនំ
សមាបទ្ធស្ស វិញ្ញាណញ្ញាយតនសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិត្តំ
ហោតិ វេសញ្ញាធាសញ្ញាយតនំ សមាបទ្ធស្ស អាកា-
សញ្ញាយតនសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ សោតាបទ្ធស្ស
សញ្ញាយនិដ្ឋយា វិចិត្តិដ្ឋាយ សីលត្ថបកមាសា

ជេកម្នាក់ឯង ចូលទៅកាន់ស្រុកដើម្បីបំណុលម្នាក់ឯង គ្រឡប់មកវិញ
ម្នាក់ឯង អង្គុយនៅក្នុងទីស្ងាត់ម្នាក់ឯង អង្គុយទប់ច្រវិចម្នាក់ឯង គ្រាប់
ទៅ ទៅ (ញ៉ាំងអិយាបថ) ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ប្រព្រឹត្ត ក្សេ (អិយាបថ)
ប្រព្រឹត្តទៅ ដើរទៅ ម្នាក់ឯង នេះ ឈ្មោះថា កាយវិវេក ។

ចិត្តវិវេក កើតដូច្នេះម្តេច ។ ភិក្ខុចូលបឋមដ្ឋាន ចិត្តស្ងាត់ចាក
និវេណៈទាំងឡាយ ភិក្ខុចូលទុតិយដ្ឋាន ចិត្តស្ងាត់ចាកវត្តៈនឹងវិចារៈ
ចូលតតិយដ្ឋាន ចិត្តស្ងាត់ចាកបីតិ ភិក្ខុចូលចតុត្ថដ្ឋាន ចិត្តស្ងាត់ចាក
សុទ្ធនឹងទុក្ខ ភិក្ខុចូលអាគាសានញ្ញាយតនដ្ឋាន ចិត្តស្ងាត់ចាករូបសញ្ញា
បដិយសញ្ញា ធានត្ថសញ្ញា ភិក្ខុចូលវិញ្ញាណញ្ញាយតនដ្ឋាន ចិត្តស្ងាត់
ចាកអាគាសានញ្ញាយតនសញ្ញា ភិក្ខុចូលអាកាសញ្ញាយតនដ្ឋាន ចិត្ត
ស្ងាត់ចាកវិញ្ញាណញ្ញាយតនសញ្ញា ភិក្ខុចូលវេសញ្ញាធាសញ្ញាយត-
នដ្ឋាន ចិត្តស្ងាត់ ចាកអាកាសញ្ញាយតនសញ្ញា ភិក្ខុផល់សោតៈ
ចិត្តស្ងាត់ ចាកសញ្ញាយនិដ្ឋ ចាកវិចិត្តិដ្ឋា ចាកសីលត្ថបកមាសា

និដ្ឋានុសយា វិចិត្តិក្ខានុសយា តនេកក្កេដ្ឋហិ ច កិលេសេហិ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ សត្តន្តាតាមិស្ស ឱឡារិកា កាមរាគសញ្ញាជនា បដិយសញ្ញាជនា ឱឡារិកា កាមរាគានុសយា បដិយានុសយា តនេកក្កេដ្ឋហិ ច កិលេសេហិ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ អនាតាមិស្ស អណ្តសហគតា កាមរាគសញ្ញាជនា បដិយសញ្ញាជនា អណ្តសហគតា កាមរាគានុសយា បដិយានុសយា តនេកក្កេដ្ឋហិ ច កិលេសេហិ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ អរហនោ រូបរកា អរូបរកា មាថា ឱទ្ធច្ចា អវិជ្ជាយ មាថានុសយា ភវរាគានុសយា អវិជ្ជានុសយា តនេកក្កេដ្ឋហិ ច កិលេសេហិ តហិដ្ឋា ច សត្វចិមិត្តេហិ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ អយំ ចិត្តវិវតោ ។

ភក្កោ ឧបសិវិវតោ ។ ឧបសិវិវត្ថំ កិលេសា ច ទដ្ឋា ច អភិសង្ការ ច ។ ឧបសិវិវតោ វិជ្ជតិ អមតំ ជិត្យាមំ យោ សោ សត្វសង្ការសម្មោសោ សត្វបដិច្ចនិមិត្តោ តណ្ហានុយោ វិវតោ ជិវេនោ ជិត្យាមំ អយំ ឧបសិវិវតោ ។

ពាក្យនុសយ ពាក្យវិចិត្តិក្ខានុសយ ខឹងកិលេសដែលបិទនៅជាមួយនឹង កិលេសទាំងនោះ ក៏ក្នុងស្ថានភាព ចិត្តស្ងប់ចាកកាមរាគសញ្ញា ជនៈ ពាក្យបដិយសញ្ញាជនៈ ជិវេនោគត្រាជនៈ ពាក្យកាមរាគានុសយ ពាក្យបដិយានុសយ យ៉ាងគ្រោកគ្រោក ពាក្យកិលេសទាំងឡាយដែលបិទ នៅជាមួយនឹងកិលេសទាំងនោះជនៈ ក៏ក្នុងស្ថានភាព ចិត្តស្ងប់ចាក កាមរាគសញ្ញាជនៈ ពាក្យបដិយសញ្ញាជនៈយ៉ាងល្អិតជនៈ ពាក្យកាម រាគានុសយ ពាក្យបដិយានុសយ យ៉ាងល្អិតជនៈ ពាក្យកិលេសទាំងឡាយ ដែលបិទនៅជាមួយគ្នា ខឹងកិលេសទាំងនោះជនៈ ក៏ក្នុងស្ថានភាព ចិត្តស្ងប់ចាករូបរកៈ អរូបរកៈ មានៈ ទុក្ខៈ អវិជ្ជា មានានុសយ ក្រវកានុសយ អវិជ្ជានុសយជនៈ ពាក្យកិលេសទាំងឡាយ ដែលបិទនៅ ជាមួយនឹងកិលេសទាំងនោះជនៈ ពាក្យនិមិត្តស្របយ៉ាងទាំងស្រុងជនៈ នេះ ឈ្មោះថា ចិត្តវិវតោ ។

ឧបសិវិវតោ កេដ្ឋចម្ពុច ។ កិលេសទាំងឡាយ ទុក្ខទាំងឡាយ នឹងអភិសង្ការទាំងឡាយ លោក ហៅថា ឧបសិវិវតោ ។ អមតនិព្វាន លោកហៅថា ឧបសិវិវតោ បានដល់ការម្ចាស់សង្ការទាំងឡាយ ការលះ បង់ឧបសិវិវតោ ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាករកៈ ការលត់ (ភង ទុក្ខ) ការចេញចាកតណ្ហា នេះ ឈ្មោះថា ឧបសិវិវតោ ។

កាយវិវេកោ ច វុបកដ្ឋកាយាមំ នេត្តម្មាភិវត្តា-
មំ ចិត្តវិវេកោ ច បរិសុទ្ធចិត្តាមំ បរមរោនានប្បត្តាមំ
ឧបនិវេកោ ច ឯវុបនិមំ បុត្តលាមំ វិសង្ខារតតាមំ ។

នូវ វិវេកា ហ៊ុត យោ សោ ឯវុបាយំ សត្តោ
ឯវុ ឧបាស្សន្តោ កិលេសេហិ នន្ទោ ឯវុ មោហនស្មី
បកាឡោ សោ កាយវិវេកាមិ នូវ ចិត្តវិវេកាមិ នូវ
ឧបនិវេកាមិ នូវវិនុវេ សុវិនុវេ ន សន្តិកេ ន សាមញ្ញ
អនាសន្នេ អនុបកដ្ឋេ^(១) ។ តថាវិនោតិ តថាវិនោ
តាមិសោ តស្សន្តាភិកោ តប្បតាហេ តប្បជីកាភោ
យោ សោ មោហនស្មី បកាឡោតិ នូវ វិវេកា ហិ
តថាវិនោ សោ ។

[៣២] កាមា ហិ លោកេ ន ហិ សុប្បហា-
យាតិ កាមាតិ ឧទ្ធានតោ ធ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច
កិលេសកាមា ច ។

១ ម. វិហរន្ត ។

កាយវិវេក (កើតមាន) ដល់ពួកបុគ្គលដែលចេញចាកពួក ក្រេតកា
ក្នុងការចេញចាកកាមផង ចិត្តវិវេក (កើតមាន) ដល់ពួកបុគ្គលដែលមាន
ចិត្តបរិសុទ្ធ ដល់ទូរសេចក្តីផ្សេងៗក្រវិលនឹង ឯវុបវិវេក (កើតមាន)
ដល់ពួកបុគ្គលដែលមិនមានកិលេស ដល់ទូរគ្រាន់តែ ដែលប្រាស
ចាកសង្ខារផង ។

ពាក្យថា ក្នុងវិជ្ជាយាមវិវេក បានដល់នរណា ជាប់ចំណក់
ក្នុងគុហយ៉ាងនេះ ត្រូវពួកកិលេសដ៏ច្រើនបំផុតយ៉ាងនេះ លំចេះ
ក្នុងមោហៈយ៉ាងនេះ នរណានោះ (ឈ្មោះថាប៉ិកាវេ) ក្នុងវិជ្ជាយាម អំពី
កាយវិវេកផង ក្នុងវិជ្ជាយាមអំពីចិត្តវិវេកផង ក្នុងវិជ្ជាយាម ឆ្ងាយពេក
ឆ្ងាយពេកណាស់ មិនមែនជិត មិនមែននៅក្បែរ មិនមែននៅប្រាក្រឹក
ឃ្លានអំពីឧបនិវេកផង ។ ពាក្យថា មានសភាពដូច្នេះ គឺមានប្រការ
ដូច្នេះ ប្រាកដដូច្នេះ ប៉ិកាវេដោយអាការនោះ ប៉ិកាវេដោយប្រការ
នោះ ជាចំណែកនៃប្រការនោះ ដែលលំចេះក្នុងមោហៈនោះ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នរណាមានសភាពដូច្នេះនោះ (ប៉ិកាវេ) ក្នុង
វិជ្ជាយាមអំពីវិវេក ។

[៣២] អធិប្បាយពាក្យថា ជ្រកកាមវិនិច្ឆ័យ ក្នុងលោក
បុគ្គលមិនមែនលេងបានដោយនិយាយ ត្រង់ពាក្យថា កាម បើកាម
ទុក្ខន បានដល់ កាម ៦ យ៉ាង គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។

កក្កោម វត្តកាមា ។ មនាបិកា រុនា មនាបិកា សន្តា
 មនាបិកា តន្តា មនាបិកា រសា មនាបិកា ដោជ្ជត្វា
 អនុរណា តាបុរណា តាសិណសា អនេជ្ជតា កុក្កុដ-
 សុកា ហត្ថិកាស្សវន្តា ទេត្តំ វត្ត ហិរញ្ញំ សុវណ្ណំ
 តាមនិកមាវតាវិយោ រដ្ឋត្វា ជនបនោ ច កោ-
 សោ ច កោដ្ឋាតារញ្ច យន្តិញ្ច រជិយវត្ត វត្តកា-
 មា ។ អបិច អតីតា កាមា អនាគតា កាមា
 បទុប្បន្នា កាមា អជ្ឈតា កាមា តហិដ្ឋា កាមា
 អជ្ឈត្តតហិដ្ឋា កាមា ហិដ្ឋា កាមា មជ្ឈតា កាមា
 មណីតា កាមា អនាមិកា កាមា មាទុសិកា កា-
 មា និញ្ច កាមា បទុប្បន្នតា កាមា និម្មិតា កាមា
 បរិនិម្មិតា កាមា បរិនិម្មិតា កាមា អបរិនិម្មិតា
 កាមា មមាមិកា កាមា អមមាមិកា កាមា
 សទ្ទេមិ កាមាវចនា ធម្មា សទ្ទេមិ រុនាវចនា ធម្មា
 សទ្ទេមិ អរុនាវចនា ធម្មា តណ្ហា វត្តកា តណ្ហា-
 រម្មណា កាមនីយដ្ឋាន រជនីយដ្ឋាន មននីយដ្ឋាន
 កាមា នមេ វត្តន្តំ វត្តកាមា ។

វត្តកាម កើតដូចម្តេច ។ ប្រជាវិគាបចិត្ត សំឡេងជាវិគាបចិត្ត
 ក្នុងជាវិគាបចិត្ត សេដ្ឋាវិគាបចិត្ត ដូន្តជាវិគាបចិត្ត កម្រាល គ្រឿង
 ស្បែកតាក់ ខ្ញុំស្រី ខ្ញុំបុរស ពរិត ចៀម មាត់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះ
 លា ស្រែ ចង្ការ ប្រាក់ មាស ស្រុក និងម រាជធានី ផែន
 ជនបទ បន្ទាយ ឃ្លាំង នឹងវត្តដែលគួរត្រេកអរ ណាមួយ ហៅថា
 វត្តកាម ។ មួយទៀត កាមទាំងឡាយជាអតីត កាមទាំងឡាយជា
 អនាគត កាមទាំងឡាយជាបច្ចុប្បន្ន កាមទាំងឡាយជាទានក្នុង កាម
 ទាំងឡាយជាទានស្រី កាមទាំងឡាយ ទាំងទានក្នុងទានស្រី កាម
 ទាំងឡាយកើតជាប កាមទាំងឡាយកើតជាគណ្តាល កាមទាំងឡាយដ៏ទុក្ខម
 កាមទាំងឡាយមានក្នុងអបាយ កាមទាំងឡាយមានក្នុងមនុស្ស កាម
 ទាំងឡាយជាទិព្វ កាមទាំងឡាយ ដែលទាំងឡើងឯង កាមទាំងឡាយ
 ដែលទទួលបាន កាមទាំងឡាយ ដែលគួរដឹងនិម្មិត កាមទាំងឡាយ
 ដែលគេហ្នឹងហ្នឹង កាមទាំងឡាយដែលគេមិនហ្នឹងហ្នឹង កាមទាំងឡាយ
 ដែលគេប្រកាន់ថាបរសំអញ កាមទាំងឡាយ ដែលគេមិនប្រកាន់ថាបរសំ
 អញ ពួកធម៌ជាតាមវិចារទាំងអស់ក្តី ពួកធម៌ជាតាមវិចារទាំងអស់ក្តី ពួក
 ធម៌ជាតាមវិចារទាំងអស់ក្តី ដែលជាវត្ថុនៃកល្យាណ ជាតាមវិចារនៃកល្យាណ
 ឈ្មោះថា កាម ដោយអក្ខរក្ខត្តប្រាជ្ញ ដោយអក្ខរក្ខត្តប្រកាស ដោយ
 អក្ខរក្ខត្តប្រាជ្ញ កាមទាំងអស់ក្តីស្រដៀងទៀត ទាំងនេះ ហៅថា វត្តកាម ។

កតមេ កំលេសកាមា ។ នន្ទោ កាមោ វគោ
 កាមោ ធន្តរកោ កាមោ សន្តិប្បា កាមោ វគោ
 កាមោ សន្តិប្បវគោ កាមោ យោ កាមេសុ កាម
 ច្ចន្ទោ កាមវគោ កាមទន្ទំ កាមតណ្ហា កាមស្មេហោ
 កាមវេទ្យោ កាមឌុប្បា កាមជ្ឈោសាសំ កាមោ-
 យោ កាមយោគោ កាមុបាធានំ កាមច្ចន្ទនីវរណំ

អន្តសំ កាម ភេ មូលំ សន្តិប្បា កាម ជាយសិ
 ន តំ សន្តិប្បយិស្សមិ វិវំ កាម ន ហេហិសិ ។
 នីមេ វុច្ចន្ទំ កំលេសកាមា ។ លោកេតិ អនាយ-
 លោកេ មទុស្សលោកេ ទេវលោកេ ទន្ធលោកេ
 ធាតុលោកេ អាយតនលោកេ ។ កាមា ហិ លោកេ
 ន ហិ សុច្ចហាយានំ កាមា ហិ លោកេ ទុច្ចហាយា

កំលេសកាម ភិដ្ឋូចម្ពេច ។ សេចក្តីពេញចិត្ត ឈ្មោះថា កាម
 សេចក្តីត្រេកអរ ឈ្មោះថា កាម សេចក្តីត្រេកអរមានកម្លាំង ឈ្មោះថា
 កាម សេចក្តីត្រិះរិះ ឈ្មោះថា កាម គម្រេក ឈ្មោះថា កាម សេចក្តី
 ត្រេកអរដោយការត្រិះរិះ ឈ្មោះថា កាម បានផលសេចក្តីពេញចិត្តកិកាម
 សេចក្តីត្រេកអរកិកាម សេចក្តីត្រេកអរសាសនិកាម សេចក្តីប្រាថ្នាកិកាម
 សេចក្តីស្រឡាញ់កិកាម សេចក្តីក្តៅក្រហាយ ធិកាម កាស្រ្តប់ធិកាម
 សេចក្តីចូលចិត្តធិកាម អន្ទន៍ធិកាម យោគធិកាម ទុបាធិកាម
 វេរណធិកាមច្ចន្ទៈ ក្នុងកាមទាំងឡាយ (នឹងពាក្យ ដែលព្រះមាន
 ព្រះភាគតាមដឹង)

ម្ចាស់កាម គឺជាគតទុខយើងដើមកំណើតអ្នកហើយ ម្ចាស់
 កាម អ្នកនឹងកើតអំពីសេចក្តីត្រិះរិះ គឺជាគត មិនត្រិះរិះ
 ចំពោះអ្នកទៀតទេ ម្ចាស់កាម កាលបើយ៉ាងនេះ អ្នកនឹង
 មិនមានឡើយ ។

ទាំងនេះ លោកហៅថា កំលេសកាម ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក
 គឺ ក្នុងអបាយលោក ក្នុងមទុស្សលោក ក្នុងទេវលោក ក្នុងទន្ធលោក
 ក្នុងធាតុលោក ក្នុងអាយតនលោក ។ ពាក្យថា ជឿត កាមទាំង
 ឡាយ ក្នុងលោក បុគ្គលមិនមែនលះបង់បាម ដោយនិយាយ បាន
 សេចក្តីថា ជឿតកាមទាំងឡាយ ក្នុងលោក គេលះបង់បាមដោយព្រា

ទុក្ខជា ទុក្ខរាជ្ជជា ទុក្ខមុខយា ទុក្ខនិវេទយា ទុក្ខក
 ទុក្ខតក ទុក្ខមុខតិក្កា ទុក្ខនិវេទតិក្កា កាមា ហិ
 លោកេន ន ហិ សុច្ឆហាយា ។ តេនាហ ភកក

សត្តា តុហាយំ តហុយាភិទន្នោ

តិដ្ឋំ នរោ មោហនស្មី បកាដ្ឋោ

ធូរេ វិវត្តា ហិ តតាវិនោ សោ

កាមា ហិ លោកេន ន ហិ សុច្ឆហាយាតិ ។

(៣៨) ឥន្ទ្រាធិបាតា ភវសាតតន្ទ្រា^(១)

តេ ទុក្ខមុខត្តា ន ហិ អញ្ញមោត្តា

បច្ឆា ធូរេ វាចំ អបេត្តមាធា

ឥវេវ កាមេ ធូរេវេវ ជច្ឆំ ។

១ ពន្លឺ ហេតុពេ វាសាតតន្ទ្រា ធាតោ ទំល្បង ។

បោយនីបាមោយក្រ លនីលនីបាមោយក្រ ញីញីបាមោយក្រ
 រោស្រាយបាមោយក្រ គួនបាមោយក្រ គួនភាគបាមោយក្រ
 កត្តនីបាមោយក្រ លនីបាមោយក្រ ហេតុនោះ (ប្រតិទ្រាស់ថា)
 កាមតាំងឡាយក្នុងលោក ឬក្នុងមិនមែនលេបនីបាមោយនិយាទ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រាស់ថា

ខាជនកាលបំភានេ ជាប់នៅក្នុងតុហា ត្រូវកិលេសដ៏ច្រើន

ប៉ុន្មាន លេចធុរក្នុងមោហៈ ខាជនមានសភាពដូច្នោះ

នោះ (បំភានេ) ក្នុងទីន្ទ្រាយអំពីវិវេក ឲ្យកាមតាំងឡាយ

ក្នុងលោក ឬក្នុងមិនមែនលេបនីបាមោយនិយាទ ។

[៣៩] ភូតសត្វតាំងនោះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ ជាប់

ចំពាក់ដោយសេចក្តីអូសអូតក្នុងការចំរើន ការឡើងកាលយ

ក្នុងកាល ជាខាងក្រោយ ឬក្នុងកាលមុន ប្រាថ្នាខ្លីកាម

តាំងនេះ ឬខ្លីកាម ក្នុងកាលមុន រមែងរួចបាមោយក្រ

តាំងក្នុងឫក្ខណ៍ទី១ឲ្យរួចមិនបាន ។

[៤០] ភាគៗថា មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ ជាប់ចំពាក់ ដោយ

(៣៦) វិជ្ជាជំនាញ កវសាតតន្តាតិ វិជ្ជាតិ វុច្ចតិ
 ភណ្ឌា យោ វាគោ សាវាគោ អនុធម្មោ អនុវេទោ
 ទន្ធិ ទន្ធិវាគោ ចិត្តស្ស សាវាគោ វិជ្ជា មុច្ចា អន្លោ-
 សាធំ គេតោ បលីគេតោ^(១) សន្តោ បន្តោ ឯជា មា-
 យា ជជំណា សញ្ញទធំ សិវុទ្ធិ ជាលីធំ សវិតា វិ-
 សន្តិកា សុត្តំ វិសជា អាយុហធំ ពុតិយា បលីធំ
 កវនេត្តិ វធំ វធំជា សន្តវេ ស្មេហោ អបេត្តា បដិ-
 តន្តា អាសា អាសីសនា អាសីសិតត្តំ រូបាសា សន្តា-
 សា តន្តាសា វសាសា ដោដ្ឋញ្ចាសា លាភាសា ធនា-
 សា មុត្តាសា ជីវិតាសា ជម្យា បជម្យា អភិជម្យា
 ជម្យា ជម្យនា ជម្យិតត្តំ លោលុប្បា លោលុប្បាយ-
 នា លោលុប្បាយិតត្តំ មុច្ចត្យាភតា សាទុកម្យតា

១ ម.ហេតោ បលីហេតោ ។

សេចក្តីត្រេកអរក្នុងការចំរើន អធិប្បាយថា ភណ្ឌា លោកហៅថា សេចក្តី
 ប្រាថ្នា បានដល់ គម្រោក គម្រោកមានកម្លាំង សេចក្តីក្អួចកាន់ សេចក្តី
 ត្រេកអរ សេចក្តីរីករាយ សេចក្តីរីករាយខឹងគម្រោក គម្រោកដ៏មានកម្លាំង
 របស់ចិត្ត សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីជ្រប់ចុះ កិរិយាដប់ចុះ សេចក្តីចំពាក់
 ចិត្ត សេចក្តីចំពាក់ចាំ គ្រឿងដប់ កត់ កិរិយាស្វនិកេ ការលាក់ពុក
 កិរិយាដាក់ជាគ្រឿងញ៉ាំងសត្វឱ្យកើត ជាគ្រឿងញ៉ាំងទុក្ខឱ្យកើត ជា
 គ្រឿងពាក់ស្រែះ កិរិយាដាក់ដូចជាសំណាញ់ ជាគ្រឿងពូជទៅ ផ្សាយ
 ទៅ ក្រសែ គឺភណ្ឌា កិរិយាដាក់ដ៏ទូលាយ ជាគ្រឿងញ៉ាំងកាយឱ្យ
 វិនាស (របស់សត្វ) ជាគំរប់ព័រ ជាគ្រឿងកំលង់ទុក ជាគ្រឿងនាំសត្វ
 ទៅកាន់កក កិរិយាដាក់ដូចជាព្រៃធំ ដូចជាព្រៃតូច សេចក្តីស្ម័គ្រស្មាល
 សេចក្តីស្នេហា សេចក្តីគាល់យ សេចក្តីដាប់ចំពាក់ សេចក្តីប៉ិនប៉ង
 សេចក្តីទឹកជញ្ជីង កាត់ខែចិត្តទឹកជញ្ជីង បំណងរូប បំណងសំឡេង
 បំណងក្លិន បំណងរស បំណងផ្សព្វ បំណងលាភ បំណងទ្រព្យ
 បំណងកូន បំណងជីវិត ការដាប់ ការដាប់ទូទៅ ការដាប់ក្រែលង
 ការដាប់ កិរិយាដាប់ កាត់ខែចិត្តដាប់ កាត់ដក់ស្អិត កិរិយាដក់ស្អិត
 កាត់ខែចិត្តដក់ស្អិត កាត់ខែចិត្តរៀបរៀប កាត់ខែចិត្តប្រាថ្នាខ្លាំងក្លា

អនុម្ពាតោ វិសមណោភោ មិក្ខុន្តំ មិក្ខាមនា មនុស្សា
 ចិហនា សម្បត្តនា កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា
 រូបតណ្ហា អរូបតណ្ហា មិរោធិតណ្ហា រូបតណ្ហា សន្តិ-
 តណ្ហា កង្ខតណ្ហា រាសតណ្ហា ដោជ្ជតណ្ហា ធម្មតណ្ហា
 ទិយោ យោតោ កេត្តោ ទូតាណិ អាវរណ មវរណំ
 ធនំ តទ្ធនំ ឧបត្តិលេសោ អនុសយោ បរិយុដ្ឋានំ
 លតា វេរិដ្ឋំ ទុក្ខម្យលំ ទុក្ខនិទានំ ទុក្ខប្បករោ មារតា-
 សោ មារតន្ត្រីសំ មារវិសយោ តណ្ហាធនំ តណ្ហាជានំ
 តណ្ហាតទ្ធករំ តណ្ហាសមុទ្ពោ អភិជ្ឈា លោភោ អក្ក-
 សលម្យលំ ។ នំប្រាជីនាតាតិ នំប្រាជីនាតា^(១) នំប្រាហេ-
 តុកា នំបាបច្ចយា នំប្រាការណា នំប្រាបកវាតិ នំប្រាជី-
 នាតា ។ កវសាតតន្តាតិ ឯតំ កវសាតំ សុចា វេទនា ។

១ ម.និប្បាទិកា ។

កម្រេកមិនត្រូវកាមធម៌ សេចក្តីលាភបំរើស្មើ សេចក្តីកាល័យ កិលេស-
 ជាតិជាវិហល័យ សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីស្រឡាញ់ សេចក្តីប្រាថ្នាគ្រប់
 យ៉ាង ចំណង់ក្នុងកាម ចំណង់ក្នុងសេចក្តីចម្រើន ចំណង់ក្នុងសេចក្តីវិនាស
 ចំណង់ក្នុងរូប ចំណង់ក្នុងអរូប ចំណង់ក្នុងនិរោធិ ចំណង់ក្នុងរូប ចំណង់
 ក្នុងសំឡេង ចំណង់ក្នុងក្លិន ចំណង់ក្នុងរាស ចំណង់ក្នុងវស្សា ចំណង់
 ក្នុងធម៌ អន្តរំ គ្រឿងប្រកបទុក គ្រឿងដោតគ្រង គ្រឿងប្រកាន់ កិរិយា
 ករណី កិរិយាទប់ កិរិយាប្រក់ កិរិយាចង កិរិយាសេហ្មន៍ កិរិយា
 ផេត្រា កិរិយាស្តាក់ វល្លិភិកណ្ណ សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេងៗ បូសគល់នៃ
 សេចក្តីទុក្ខ ហេតុនៃសេចក្តីទុក្ខ ផែនកើតនៃសេចក្តីទុក្ខ អន្តរកាលនៃមារ
 សន្ធូលនៃមារ វិស័យនៃមារ ស្ទឹងភិកណ្ណ បណ្ណាញភិកណ្ណ ជនីដោយ
 ភិកណ្ណ សមុទ្ធិភិកណ្ណ អភិជ្ឈា លោកៈ បូសគល់នៃអកុសល ។
 ពាក្យថា មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ គឺមានសេចក្តីប្រាថ្នាជាឧបាទ មាន
 សេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាចម្លើយ មានសេចក្តីប្រាថ្នា
 ជាការណ៍ មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាផែនកើតមុន ហេតុនោះ (ប្រជុំគ្រាស់
 ថា) មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ ។ ពាក្យថា ជាប់ជំពាក់ដោយសេចក្តី
 ព្រេកអរក្នុងការចម្រើន គឺសេចក្តីព្រេកអរក្នុងការចម្រើន ឯសុខវេទនា ។

[៣៧] តេ ទុច្ឆម្ភញ្ញា ន ហិ អត្តាមោក្ខាតំ តេ
 វ កវសាគវត្ថុ ទុច្ឆម្ភញ្ញា សត្តា វ ឯត្តោ ទុម្ពោចយា ។
 កាចំ តេ កវសាគវត្ថុ ទុច្ឆម្ភញ្ញា ។ សុតា វេទនា
 ទុច្ឆញ្ញា វជ្ជំ វត្ថុ ទុច្ឆតំ យោទ្ធានំ ទុច្ឆតំ អាណេត្យំ
 ទុច្ឆតំ ជីវិតំ ទុច្ឆតំ លាភោ ទុច្ឆតោ យសោ ទុច្ឆតោ
 មសំសា ទុច្ឆតោ សុចំ ទុច្ឆតំ មនាមិកា រូបា ទុច្ឆតោ
 មនាមិកា សន្តា កត្តា វសា ជោដ្ឋតា ទុច្ឆតោ ចក្ក-
 សម្មតា ទុច្ឆតោ សោគសម្មតា យាមសម្មតា ជីក្ក-
 សម្មតា កាយសម្មតា មនោសម្មតា ទុច្ឆតោ
 ទុច្ឆម្ភញ្ញា ទុម្ពោចយា ទុច្ឆមោចយា ទុច្ឆិទ្ធផយា

[៣៧] ពាក្យថ ពួកសត្វទាំងនោះ វេទន៍រួចបានដោយក្រ ទាំង
 ក្បាច់បុគ្គលជីវិតឱ្យរួចមិនបាន អត់ច្បាយថា ការម្នាក់ជាវត្ថុនៃសេចក្តី
 ក្រេកអរ ក្នុងការចំរើនទាំងនោះ ពួកសត្វដោះបានដោយក្រ ឬពួក
 សត្វរួចបានដោយក្រ ចាកការម្នាក់នេះ ។
 ការម្នាក់ជាវត្ថុនៃសេចក្តីក្រេកអរ ក្នុងការចំរើនទាំងនោះ ពួកសត្វ
 ដោះបានដោយក្រ ភីដូចម្តេច ។ សុខវេទនា សត្វដោះបានដោយកម្រ
 វត្ថុជាទីប្រាថ្នា សត្វដោះបានដោយកម្រ ភាពនៅក្នុង សត្វដោះបាន
 ដោយកម្រ ការមិនមានរោគ សត្វដោះបានដោយកម្រ ជីវិត សត្វដោះ
 បានដោយកម្រ លាភ សត្វដោះបានដោយកម្រ យស សត្វដោះបាន
 ដោយកម្រ សេចក្តីសរសើរ សត្វដោះបានដោយកម្រ សុខ សត្វដោះ
 បានដោយកម្រ រូបទាំងឡាយជាទីគាប់ចិត្ត សត្វដោះបានដោយកម្រ
 សំឡេង ក្លិន រស ផស្សៈ ជាទីគាប់ចិត្ត សត្វដោះបានដោយកម្រ
 ចក្កសម្មតា សត្វដោះបានដោយកម្រ សោគសម្មតា យាមសម្មតា
 ជីក្កសម្មតា កាយសម្មតា មនោសម្មតា សត្វដោះបានដោយកម្រ
 ដោយស្រឡាបានដោយកម្រ ដោយចេញបានដោយកម្រ ដោយចេញ
 ស្រឡាបានដោយកម្រ ក្បាច់បុគ្គលបានដោយកម្រ ដោះចេញបានដោយកម្រ

ធុត្តនិកាយ ធុត្តន ធុប្បតក ធុស្សមគិល្លាន ធុត្ថិ-
 វត្តា ។ ឯវន្ត កវសាគវត្ត ធុប្បមញ្ញ ។

កង សត្វ ឋិត ធុត្តោចយា ។ សុខាយ វេទ-
 នាយ សត្វ ធុត្តោចយា វេទនា វត្តនា ធុត្តោចយា
 យោឡា ធុត្តោចយា អាហារ ធុត្តោចយា ជីវិត
 ធុត្តោចយា លាភ ធុត្តោចយា យស ធុត្តោចយា បស-
 សាយ ធុត្តោចយា សុខ ធុត្តោចយា មនាបិកេហិ
 រូបេហិ ធុត្តោចយា មនាបិកេហិ សន្តេហិ កន្តេហិ
 រសេហិ ដោជ្ជេហិ ធុត្តោចយា ចក្ខុសម្បទាយ ធុត្តោ-
 ចយា លោកសម្បទាយ យាធសម្បទាយ ជីវ្ហសម្ប-
 ទាយ កាយសម្បទាយ មនោសម្បទាយ ធុត្តោ-
 ចយា ធុច្ចុតោចយា ធុត្តនា ធុស្សធុត្តនា ធុត្តដ្ឋាបនា
 ធុស្សធុត្តាបនា ។ ឯ សត្វ ឋិត ធុត្តោចយា ក
 តេ ធុច្ចុតោចយា ។

၌သုခသေသကဗျ ၌သုခသေသကဗျ ၌သုခသေသကဗျ
 လေသုခသေသကဗျ ၇ ကာယသေသကဗျ ၇ ကာယသေသကဗျ
 သိသေသကဗျ ၇ ကာယသေသကဗျ ၇ ကာယသေသကဗျ

ពួកសត្វរួចបានដោយក្រ ពាក្យចម្លើយ៖ តើដូចម្តេច ។ ពួកសត្វរួចបាន
ដោយកម្រ ពាក្យសុខវេទនា រួចបានដោយកម្រ ពាក្យក្តីជាទីជ្រាបថ្នាំ រួច
បានដោយកម្រ ពាក្យភាពនៅក្នុង រួចបានដោយកម្រ ពាក្យការមិនមាន
រោគ រួចបានដោយកម្រ ពាក្យជីវិត រួចបានដោយកម្រ ពាក្យលាភ រួច
បានដោយកម្រ ពាក្យយស រួចបានដោយកម្រ ពាក្យសេចក្តីសរសើរ
រួចបានដោយកម្រ ពាក្យសុខ រួចបានដោយកម្រ ពាក្យបំរើទ្បាយ
ជាទីគាប់ចិត្ត រួចបានដោយកម្រ ពាក្យសំឡេង ភ្លេង សេ ឥន្ទ
ជាទីគាប់ចិត្ត រួចបានដោយកម្រ ពាក្យចក្ខុសម្បទា រួចបានដោយ
កម្រ រួចស្រឡាបានដោយកម្រ រើចញ្ញាបានដោយកម្រ សូមឡើង
បានដោយកម្រ ក្រោកឡើងបានដោយកម្រ លោកឡើងបានដោយ
កម្រ ពាក្យសោភសម្បទា ឃានសម្បទា និក្ខិសម្បទា កាយសម្បទា
មនោសម្បទា ។ ពួកសត្វរួចបានដោយក្រ ពាក្យចម្លើយ៖ យ៉ាងនេះ
ហេតុនោះ (ជ្រងំក្រាស់ថា) ពួកសត្វទាំងនោះ រួចបានដោយក្រ ។

ន ហំ អញ្ញោមោក្ខាតិ តេ អត្តនា បលីមបលីមន្តា
 ន សញ្ញាភ្នំ បរិ បលីមបលីមន្តំ ឧទ្ធចរិតំ ។ វុត្តំ ហេតុ
 កកវតា សោ វត ចុន្ទ អត្តនា បលីមបលីមន្តោ បរិ
 បលីមបលីមន្តំ ឧទ្ធចរិស្សតិកំ ធនំ ហំ វិជ្ជតិ សោ
 វត ចុន្ទ អត្តនា អនន្តោ អវិជិតោ អបរិជិតោ បរិ
 ធមេស្សតិ វិជេស្សតិ បរិជិតាមេស្សតិកំ ធនំ ហំ
 វិជ្ជតិកំ ។ ឯ ហំ អញ្ញោមោក្ខា ។ អនិកា ធនុញ្ញា
 កោចិ មោចេតុំ តេ យនិ មុទ្ធយ្យំ សកេន ថាមេន
 សកេន ពលេន សកេន វិរិយេន សកេន បរញ្ញ-
 មេន សកេន បុរិសត្ថាមេន សកេន បុរិសតលេន
 សកេន បុរិសវិរិយេន សកេន បុរិសបរញ្ញមេន
 អត្តនា សម្មាសម្ពុទ្ធិនំ អនុលោមប្បដិច្ចនំ អបច្ច័-
 កប្បដិច្ចនំ អនុត្តប្បដិច្ចនំ ធម្មានុធម្មប្បដិច្ចនំ បដិ-
 បដ្ឋនាថា មុទ្ធយ្យន្តំ ។ ឯ ហំ អញ្ញោមោក្ខា ។

ពាក្យថា ពិនិត្យឃើញអ្នកដទៃឱ្យរួចបាន សេចក្តីថា សត្វពិនិត្យ
 ជាអ្នកលិចកប់ក្នុងភក់ដោយខ្លួនឯង មិនអាចនឹងស្រងឹបបុគ្គលដទៃ ដែល
 លិចកប់ក្នុងភក់បានទេ ។ សមរម្យពាក្យនេះ ដែលព្រះមាត់ព្រះកាន
 ទ្រង់ក្រាស់ថា ម្ចាស់ចុន្ទៈ បុគ្គលនោះឯង លិចកប់ក្នុងភក់ដោយខ្លួនឯង
 នឹងស្រងឹបបុគ្គលដទៃដែលលិចកប់ក្នុងភក់បាន ហេតុដូច្នេះនេះ មិនមានទេ
 ម្ចាស់ចុន្ទៈ បុគ្គលនោះឯង មិនទាន់ទូន្មានខ្លួន មិនទាន់ប្រៀនប្រដៅ
 ខ្លួន មិនទាន់លក់កិលេស ដោយខ្លួនឯងទេ នឹងទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅ
 បុគ្គលដទៃ (នឹងញ្ញាតិបុគ្គលដទៃ) ឱ្យលក់កិលេសបាន ហេតុដូច្នេះ
 នេះ មិនមានទេ ។ ពួកសត្វមិនអាចញ្ញាតិអ្នកដទៃឱ្យរួចបាន យ៉ាងនេះ
 ទ្វេរ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលដទៃណាមួយ អាចញ្ញាតិបុគ្គលដទៃឱ្យរួចបាន
 មិនមានទេ ប្រសិនបើ ពួកសត្វនោះអប្បរួច លុះតែប្រតិបត្តិសុត្វា-
 ចដិបថា អនុលោមប្បដិច្ចថា អប្បច្ចនិកប្បដិច្ចថា អនុត្តប្បដិច្ចថា ធម្មានុ-
 ធម្មប្បដិច្ចថា ដោយខ្លួនឯង ដោយកំរិតញ្ញាណរបស់ខ្លួន ដោយពល-
 ញ្ញាណរបស់ខ្លួន ដោយព្យាយាមរបស់ខ្លួន ដោយការប្រឹងប្រែងរបស់
 ខ្លួន ដោយកំរិតបុរសរបស់ខ្លួន ដោយពលញ្ញាណនៃបុរសរបស់ខ្លួន
 ដោយព្យាយាមនៃបុរសរបស់ខ្លួន ដោយការប្រឹងប្រែងនៃបុរសរបស់ខ្លួន
 ទើបរួចបាន ។ ពួកសត្វមិនអាចញ្ញាតិអ្នកដទៃឱ្យរួចបាន យ៉ាងនេះទ្វេរ ។

វិគ្គ ហេតុ ភក្កវត្ថា

នាហំ សមីស្សមិ បរោចនាយ
កង់កង់^(១) ឆោតត កក្កំ លោកេ
ធម្មត្ថា សេដ្ឋំ អភិជាធមាធា
ឯវំ តុវំ ឱយមិមំ តសីតិ

ឯវំ ធម្មំ ន ហិ អត្ថាមោក្ខា ។ វិគ្គ ហេតុ ភក្កវត្ថា
អត្ថនា បកតំ នាបំ អត្ថនា សន្តិសិស្សតិ
អត្ថនា អកតំ នាបំ អត្ថនា វិសុជ្ឈតិ
សុដ្ឋំ អសុដ្ឋំ បច្ចុត្ថំ នាញោ អញ្ញំ វិសោធនេតិ។
ឯវំ ធម្មំ ន ហិ អត្ថាមោក្ខា ។ វិគ្គ ហេតុ ភក្ក-
វត្ថា ឯវំ មេវ ទោ ព្រាហ្មណ តិដ្ឋតេវ ឯព្វានំ តិដ្ឋតិ
ឯព្វានតាមិមក្កោ តិដ្ឋាមហំ សមាធិបេតា អថ
ច បទ មម សាវកា មយា ឯវំ ឱវធិយមាធា
ឯវំ អនុសាសនេមាធា អរិយកុលេ អច្ចន្តឯដ្ឋំ ឯព្វានំ
អាកធន្តំ ឯកុលេ ឯព្វានំ ឯកុលេ ឯព្វានំ ព្រាហ្មណ
ករោមិ មត្តត្ថាយិ ព្រាហ្មណ តតាតតោ មត្ត
តុន្តោ អាចិត្តតិ អត្ថនា បដិច្ចដ្ឋានា មុទ្ធយុត្តិ ។

១ ម. ធម្មតិ ។

មួយទៀត ពាក្យនេះ ព្រះមានប្រែភាគគ្រាស់ហើយថា

ម្ចាស់នាគភៈ គឺជាគភ៌មិនអាចញ៉ាំងបុគ្គលណាមួយ ដែល
មានសេចក្តីសន្ស័យក្នុងលោក ឱ្យចេញបានទេ អ្នកកាលដឹង
ច្បាស់នូវធម៌ដ៏ប្រសើរ នឹងគង់អន្តរៈនេះ យ៉ាងនេះទេ ។

ពួកសត្វ មិនអាចនឹងញ៉ាំងអ្នកដទៃឱ្យចេញបាន យ៉ាងនេះទេ ។ មួយទៀត

ពាក្យនេះ ព្រះមានប្រែភាគគ្រាស់ហើយថា

បុគ្គលធ្វើបាប ដោយខ្លួនឯង នឹងសៅហ្មងដោយខ្លួនឯង
មិនធ្វើបាបដោយខ្លួនឯង វេទន៍ចរិសុទ្ធ ដោយខ្លួនឯង
សេចក្តីចរិសុទ្ធ នឹងមិនចរិសុទ្ធ កើតចំពោះខ្លួន បុគ្គល
ដទៃ នឹងញ៉ាំងបុគ្គលដទៃឱ្យចេញបាន មិនបានទេ ។

ពួកសត្វមិនអាចញ៉ាំងបុគ្គលដទៃឱ្យចេញបាន យ៉ាងនេះទេ ។ មួយទៀត

ពាក្យនេះ ព្រះមានប្រែភាគគ្រាស់ហើយថា ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ព្រះនិព្វាន
ក៏កំរើកនៅ ថ្វីតែជាទីពេញព្រះនិព្វានក៏កំរើកនៅ គឺជាគភ៌ជាអ្នកណែនាំ ក៏
ប៉ះពាល់ យ៉ាងនេះឯង ប៉ុន្តែសាវកទាំងឡាយរបស់គេជាគភ៌ ដែលគេជាគភ៌
កាលខ្លួនយ៉ាងនេះ កាលប្រៀនប្រដៅយ៉ាងនេះ ពួកគេបានព្រះនិព្វាន
ជាទីសម្រេចទីបំផុត ពួកគេមិនបាន ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ គឺជាគភ៌នឹងធ្វើដូច
ម្តេច ចំពោះសាវកទាំងនេះ ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ព្រះគឺជាគភ៌ជាអ្នកប្រាប់ថ្វី
ព្រះពុទ្ធរំមែនប្រាប់ថ្វី ពួកសត្វកាលប្រគិតគ្នា គប្បីចេះដោយខ្លួនឯង ។

ឯវម្បិ ឧ ហិ អញ្ញោមោក្ខាតិ តេ ទុប្បមុញ្ចា ឧ ហិ
អញ្ញោមោក្ខា^(*) ។

[៣៨] បន្ទា ឬរេ វាបិ អបេក្ខមាណាតិ បន្ទា វុច្ចតិ
អនាគតំ ឬរេ វុច្ចតិ អតីតំ ។ អបិច អតីតំ ទុណាយ
អនាគតត្ថា បទុប្បន្នត្ថា បន្ទា អនាគតំ ទុណាយ
អតីតត្ថា បទុប្បន្នត្ថា ឬរេ ។

តាដំ ឬរេ អបេក្ខំ ករោតិ ។ ឯវុរោ អ-
ហោសី អតីតមន្ទាទន្តំ តត្ថ ទន្តំ សមន្ទាគមេតិ^(២)
ឯវុរោ អហោសី ឯវុសញ្ញោ អហោសី ឯវុសង្ខា-
រោ អហោសី ឯវុវិញ្ញាណោ អហោសី អតីតមន្ទា-
ទន្តំ តត្ថ ទន្តំ សមន្ទាគមេតិ ។ ឯវម្បិ ឬរេ អបេក្ខំ
ករោតិ ។ អដវា នំតិ មេ ចក្កា អហោសី អតីត-
មន្ទាទំ នំតិ រុទាតិ តត្ថ ទទ្ធកតប្បដិទន្តំ ហោតិ
វិញ្ញាណំ ទទ្ធកតប្បដិទន្តត្ថា វិញ្ញាណស្ស កធម៌ទទ្ធតិ
កធម៌ទទ្ធន្តោ ឯវម្បិ ឬរេ អបេក្ខំ ករោតិ ។

១ ម. តេ ទុប្បមុញ្ចា ឧ ហិ តេ ទុប្បមុញ្ចា ឧ ហិ អញ្ញោមោក្ខា ។ ២ ម. សមន្ទាគមេតិ ។

ភូតសត្វមិនកាចញ៉ាំងអ្នកដទៃឱ្យរួចយ៉ាងនេះទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់គ្រាស់
ថា) ភូតសត្វទាំងនោះ រួចបានដោយក្រ ទាំងញ៉ាំងអ្នកដទៃឱ្យរួចមិនបាន ។

[៣៨] ពាក្យថា កាលប្រាថ្នាកាម ក្នុងកាលជាទាំងក្រោយ
ឬក្នុងកាលមុន អធិប្បាយថា អនាគត លោកហៅថា កាលជាទាំង
ក្រោយ អតីត លោកហៅថា កាលមុន ។ ម្យ៉ាងទៀត អនាគត
នឹងបច្ចុប្បន្ន ដែលអស្រ័យនឹងអតីត ឈ្មោះថា កាលទាំងក្រោយ
អតីតនឹងបច្ចុប្បន្ន ដែលអស្រ័យនឹងអនាគត ឈ្មោះថា កាលមុន ។

នរោជន្ត្រី ឡើយសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាលមុន តើដោយប្រការដូច
ម្តេច ។ នរោជ ញ៉ាំងសេចក្តីត្រេកអរឱ្យភើប ក្នុងប្រាម្នាក់នោះថា
តាងអញ មានរូបយ៉ាងនេះហើយ ក្នុងអតីតកាល ដល់ព្រមឡើយសេចក្តី
ត្រេកអរក្នុងវេទនាជាដើមនោះថា តាងអញមានវេទនាយ៉ាងនេះហើយ
មានសញ្ញាយ៉ាងនេះហើយ មានសង្ខារយ៉ាងនេះហើយ មានវិញ្ញាណ
យ៉ាងនេះហើយ ក្នុងអតីតកាល ។ នរោជន្ត្រីឡើយសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុង
កាលមុន យ៉ាងនេះទេ ។ មួយវិញទៀត វិញ្ញាណជាប់ពាក់ដោយ
ធន្តក ក្នុងកាយគនៈនោះថា អញមានចក្ខុដូចនេះ មានរូបដូចនេះ
ហើយ ក្នុងអតីតកាល នរោជន្ត្រីត្រេកអរនឹងកាយគនៈនោះ ព្រោះ
វិញ្ញាណជាប់ពាក់ ដោយធន្តក កាលត្រេកអរនឹងកាយគនៈនោះ
ឈ្មោះថា ធ្វើឡើយសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាលមុន យ៉ាងនេះទេ ។

ឯវម្បិ ចង្កា អមេត្តំ ករោតិ ។ អដកំ សីតិ មេ ចក្កុ
សិយា អបាគតមន្ទានំ សីតិ ក្កនាតិ អប្បដិលទ្ធស្ស
បដិលាកាយ ចិត្តំ បណិទហតិ ចេតសោ បណិទា-
នប្បច្ចយា តទភិទន្តតិ តទភិទន្តន្តោ ឯវម្បិ ចង្កា
អមេត្តំ ករោតិ ។ សីតិ មេ សោតិ សិយា អបា-
គតមន្ទានំ សីតិ សុប្បាតិ ។ សីតិ មេ យានំ សិ-
យា អបាគតមន្ទានំ សីតិ ក្កនាតិ ។ សីតិ មេ ជីវា
សិយា អបាគតមន្ទានំ សីតិ សោតិ ។ សីតិ មេ
កាយោ សិយា អបាគតមន្ទានំ សីតិ ដោជ្ជនាតិ ។ សីតិ
មេ មនោ សិយា អបាគតមន្ទានំ សីតិ ចម្នាតិ អប្ប-
ដិលទ្ធស្ស បដិលាកាយ ចិត្តំ បណិទហតិ ចេតសោ
បណិទានប្បច្ចយា តទភិទន្តតិ តទភិទន្តន្តោ ឯវម្បិ
ចង្កា អមេត្តំ ករោតិ ។ អដកំ សីទិយា សីលេន
វា ខុទេន វា តមេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា ទេវេន វា
ភវីស្សនិ ទេវញ្ញតោ វាតិ អប្បដិលទ្ធស្ស បដិលា-
កាយ ចិត្តំ បណិទហតិ ចេតសោ បណិទានប្បច្ចយា

នរោត្តម ធ្វើខ្ញុំសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ យ៉ាងនេះ ៗ
មួយទៀត នរោត្តមក៏លំបិត ដើម្បីបានចំពោះខ្ញុំកាយគនៈ ដែលមិន
ចង់បានថា អញ្ញាប្បធានចក្ខុវិស័យនេះ មានរូបវិស័យនេះ ក្នុងអនាគតកាល
ដូច្នេះ វេទន៍ត្រេកអរនឹងកាយគនៈនោះ ព្រោះការកំលំបិតជាបច្ច័យ
កាលត្រេកអរនឹងកាយគនៈនោះ ឈ្មោះថាធ្វើខ្ញុំសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាល
ជាខាងក្រោយ យ៉ាងនេះ ៗ ថា អញ្ញាប្បធានសាតៈវិស័យនេះ មាន
សំឡេងវិស័យនេះ ក្នុងអនាគតកាល ៗ ថា អញ្ញាប្បធានធានៈវិស័យនេះ
មានធានៈវិស័យនេះ ក្នុងអនាគតកាល ៗ ថា អញ្ញាប្បធានជីវ្ហវិស័យនេះ
មានសេដ្ឋីវិស័យនេះ ក្នុងអនាគតកាល ៗ ថា អញ្ញាប្បធានកាយវិស័យនេះ
មានវត្ថុវិស័យនេះ ក្នុងអនាគតកាល ៗ នរោត្តមក៏លំបិត ដើម្បីបាន
ចំពោះខ្ញុំកាយគនៈ ដែលខ្លួនមិនចង់បានថា អញ្ញាប្បធានចក្ខុវិស័យនេះ
មានធម្មាស្រ្តវិស័យនេះ ក្នុងអនាគតកាល ដូច្នេះ វេទន៍ត្រេកអរនឹង
កាយគនៈនោះ ព្រោះការកំលំបិតជាបច្ច័យ កាលត្រេកអរនឹងកាយគនៈ
នោះ ឈ្មោះថាធ្វើខ្ញុំសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ យ៉ាងនេះ
ៗ មួយទៀត នរោត្តមក៏លំបិត ដើម្បីបានចំពោះខ្ញុំអក្ខរភាព ដែល
ខ្លួនមិនចង់បានថា អញ្ញាប្បធានអក្ខរភាពនេះ (មានអក្ខរភាពប្រើ)
ឬជាទៅកាន់កាយ ដោយសារសីលក្តី ភ្នែក ឆ្មារ ក្តី ប្រាថ្នាចាំយៈនេះ
ក្តី ដូច្នេះ វេទន៍ត្រេកអរនឹងអក្ខរភាពនោះ ព្រោះការកំលំបិតជាបច្ច័យ
កាលត្រេកអរនឹងអក្ខរភាពនោះ ឈ្មោះថាធ្វើខ្ញុំសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាល

(៤០) កាមេស្ម តិដ្ឋា បសុតា បម្មន្តាតិ កាមាតិ
 ឧទ្ធានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច តំលេសកាមា
 ច ។ បេ ។ ឆែ វុច្ឆន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឆែ
 វុច្ឆន្តិ តំលេសកាមា ។ គេតោ វុច្ឆន្តិ គណ្ណា យោ
 វតោ សារាតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុ-
 សលទ្ធុលំ ។ តំលេសកាមេន វត្ថុកាមេស្ម វត្ថុ
 តិដ្ឋា គតិកា មុច្ឆិកា អដ្ឋិបន្តា លត្តា លត្តិកា
 បលិត្តាតិ កាមេស្ម តិដ្ឋា ។ បសុតាតិ យេមិ កា-
 មេ ឯសន្តិ គវេសន្តិ បរិយេសន្តិ កទ្ធវិកា កទ្ធិហុល
 កត្តុកា កន្ទិដ្ឋា កប្បោណា កប្បញ្ញាណ កនិមិត្តា
 កនាជិបតេយ្យា ភេមិ កាមប្បសុតា ។ យេមិ គណ្ណា-
 វិសេន រូបេ ឯសន្តិ គវេសន្តិ បរិយេសន្តិ សន្តេ កន្ទ
 រាស ជាដូច្នេះ ឯសន្តិ គវេសន្តិ បរិយេសន្តិ កទ្ធវិកា
 កទ្ធិហុល កត្តុកា កន្ទិដ្ឋា កប្បោណា កប្បញ្ញាណ

(៤១) អភិប្បាយពាក្យថា អ្នកជាប់ចំពាក់ អ្នកទូលំទូលាយ អ្នកស្រឡាត់
 ក្នុងកាមវាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា កាម បើតាមទុក្ខាន បានផលកាម
 ៦ យ៉ាង គឺ វត្ថុកាម ១ តំលេសកាម ១ ។ បេ ។ ចំណេះនេះ លោក
 ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ចំណេះនេះ លោកហៅថា តំលេសកាម ។
 គណ្ណា លោកហៅថា ការជាប់ចំពាក់ បានផល សេចក្តីត្រេកអរ
 សេចក្តីត្រេកអរចង់ច្បាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។
 ពួកសត្វជាអ្នកត្រេកអរ ជាប់ចំពាក់ គ្នាគំចុះ ឱ្យឆាប់ ជ្រុលជ្រប់ ចាក់
 ថ្នក់ កង្វល់ ក្នុងវត្ថុកាម ព្រៃលើសកាម ហេតុនោះ (ត្រង់ត្រាស់
 ថា) អ្នកជាប់ចំពាក់ ក្នុងកាមវាំងឡាយ ។ ពាក្យថា អ្នកទូលំទូលាយ
 សេចក្តីថា ពួកសត្វណា ប៉ុនប៉ង ស្វែងរក ស្វែងស្វែង ម្ល៉ៃកាមវាំងឡាយ
 ជាអ្នកត្រាច់ទៅកាមនោះ ច្រើនដោយកាមនោះ ធ្ងន់ក្នុងកាមនោះ
 ទុកទៅកាមនោះ សសៀទៅកាមនោះ ឈរទៅកាមនោះ
 ស្វែងទៅកាមនោះ ធ្វើម្ល៉ៃកាមនោះឱ្យជាធំ ពួកសត្វនោះឯង ឆ្មោច
 អ្នកទូលំទូលាយក្នុងកាម ។ ពួកសត្វណា ប៉ុនប៉ង ស្វែងរក ស្វែងស្វែង
 ម្ល៉ៃកាមវាំងឡាយ ប៉ុនប៉ង ស្វែងរក ស្វែងស្វែង ម្ល៉ៃសំឡេង ក្លិន រស
 វៀរកាមវាំងឡាយ ដោយអំណាចគណ្ណា ជាអ្នកត្រាច់ទៅកាមម្នាក់
 នោះ ច្រើនដោយកាមម្នាក់នោះ ធ្ងន់កាមម្នាក់នោះ ទុក
 ទៅកាមម្នាក់នោះ សសៀទៅកាមម្នាក់នោះ ឈរទៅកា

គន្ថិម្ពត្តា គនាធិបតេយ្យ តេបិ កាមប្បសុតា ។
 យេបិ តណ្ហាវសេន រូបេ បដិលកង្គិ សន្នេ កន្ថេ
 វសេ ដោជ្ជេ បដិលកង្គិ កច្ចវតា កត្តហុលា កត្ត-
 រុកា កង្គិញា តប្បោណា តប្បញ្ញាណ គន្ថិម្ពត្តា គនា-
 ធិបតេយ្យ តេបិ កាមប្បសុតា ។ យេបិ តណ្ហា-
 វសេន រូបេ បដិកុញ្ញត្ថិ សន្នេ កន្ថេ វសេ ដោជ្ជេ
 បដិកុញ្ញត្ថិ កច្ចវតា កត្តហុលា កត្តរុកា កង្គិញា តប្បោ-
 ណា តប្បញ្ញាណ គន្ថិម្ពត្តា គនាធិបតេយ្យ តេបិ
 កាមប្បសុតា ។ យេហិ កលហការកោ កលហ-
 ប្បសុតោ កត្ថការកោ កត្ថប្បសុតោ កោចេវ ចរត្តា
 កោចវប្បសុតោ ឈាយី ឈានប្បសុតោ វិវមេវ

ការម្នាក់នោះ ស្ទើរទៅក៏ការម្នាក់នោះ ធ្វើការម្នាក់នោះ ឱ្យដាច់
 ពួកសត្វនោះឯង ឈ្មោះថាអ្នកទូលំទូលាយក្នុងកាម ។ មួយទៀត
 ពួកសត្វណា បានចំពោះ ឆ្លៀតចំពោះ ឆ្លៀតចំពោះ ឆ្លៀតចំពោះ
 ក្នុង វស ផ្សព្វចំពោះ ដោយអំណាចគណ្ណ ជាអ្នកគ្រប់ចំពោះ
 ការម្នាក់នោះ ច្រើនដោយការម្នាក់នោះ ធ្ងន់ក្នុងការម្នាក់នោះ ទេ
 ទៅក៏ការម្នាក់នោះ សរស្សីទៅក៏ការម្នាក់នោះ ឈរទៅក៏ការម្នាក់
 នោះ ស្ទើរទៅក៏ការម្នាក់នោះ ធ្វើការម្នាក់នោះ ឱ្យដាច់ ពួកសត្វ
 នោះឯង ឈ្មោះថាអ្នកទូលំទូលាយក្នុងកាម ។ មួយទៀត ពួកសត្វណា
 បរិភោគឆ្លៀតចំពោះ បរិភោគឆ្លៀតចំពោះ ក្នុង វស ផ្សព្វចំពោះ
 ដោយអំណាចគណ្ណ ជាអ្នកគ្រប់ចំពោះការម្នាក់នោះ ច្រើនដោយ
 ការម្នាក់នោះ ធ្ងន់ក្នុងការម្នាក់នោះ ទេទៅក៏ការម្នាក់នោះ សរស្សី
 ទៅក៏ការម្នាក់នោះ ឈរទៅក៏ការម្នាក់នោះ ស្ទើរទៅក៏ការម្នាក់
 នោះ ធ្វើការម្នាក់នោះ ឱ្យដាច់ ពួកសត្វនោះឯង ឈ្មោះថាអ្នកទូលំ
 ទូលាយក្នុងកាម ។ ដទៃអ្នកធ្វើឱ្យការឈ្មោះ ឈ្មោះថាអ្នកទូលំទូលាយ
 ក្នុងការឈ្មោះ អ្នកធ្វើឱ្យការឈ្មោះ ឈ្មោះថាអ្នកទូលំទូលាយក្នុងការឈ្មោះ
 អ្នកប្រព្រឹត្តក្នុងកាម ឈ្មោះថាអ្នកទូលំទូលាយក្នុងកាម អ្នកមានឈាន
 ឈ្មោះថាអ្នកទូលំទូលាយក្នុងឈាន យ៉ាងណា ពួកសត្វណា ប៉ុនប៉ង

យេចំ កាមេ ឯសន្តិ កវេសន្តិ បរិយេសន្តិ តច្ចរិតា
 តត្ថហុណ តត្តុកា តន្តិដ្ឋា តប្បោណា តប្បញ្ញា
 តនធិមុត្តា តនាធិបតេយ្យា តេចំ កាមប្បសុតា ។

យេចំ តណ្ហាវសេន រូបេ ឯសន្តិ កវេសន្តិ បរិយេ-
 សន្តិ សន្តេ តន្តេ វសេ ដោជ្ជេត្ថេ ឯសន្តិ កវេសន្តិ
 បរិយេសន្តិ តច្ចរិតា តត្ថហុណ តត្តុកា តន្តិដ្ឋា
 តប្បោណា តប្បញ្ញា តនធិមុត្តា តនាធិបតេយ្យា តេចំ
 កាមប្បសុតា ។ យេចំ តណ្ហាវសេន រូបេ បដិល-
 កន្តិ សន្តេ តន្តេ វសេ ដោជ្ជេត្ថេ បដិលកន្តិ តច្ចរិតា
 តត្ថហុណ តត្តុកា តន្តិដ្ឋា តប្បោណា តប្បញ្ញា
 តនធិមុត្តា តនាធិបតេយ្យា តេចំ កាមប្បសុតា ។

ស្រីវរក ស្រីស្រី ខ្ញុំកាមតាំងឡាយ ជាអ្នកគ្រាប់ចៅកកាមនោះ
 ច្រើនដោយកាមនោះ ដូចក្នុងកាមនោះ ឧទៅកកាមនោះ សស្សៀ
 ចៅកកាមនោះ ឈមចៅកកាមនោះ ស្រីចៅកកាមនោះ ធ្វើកាម
 នោះឲ្យជាធំ ពួកសត្វនោះ ឈ្មោះថា អ្នកខ្វល់ខ្វាយក្នុងកាម ។ មួយ
 ទៀត ពួកសត្វណា ប៉ុនប៉ង ស្រីវរក ស្រីស្រី ខ្ញុំរូបតាំងឡាយ
 ប៉ុនប៉ង ស្រីវរក ស្រីស្រី ខ្ញុំសំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វតាំងឡាយ
 ដោយអំណាចកណ្តា ជាអ្នកគ្រាប់ចៅកកាម្មណ៍នោះ ច្រើនដោយ
 កាម្មណ៍នោះ ដូចក្នុងកាម្មណ៍នោះ ឧទៅកកាម្មណ៍នោះ សស្សៀ
 ចៅកកាម្មណ៍នោះ ឈមចៅកកាម្មណ៍នោះ ស្រីចៅកកាម្មណ៍
 នោះ ធ្វើកាម្មណ៍នោះឲ្យជាធំ ពួកសត្វនោះ ឈ្មោះថា អ្នកខ្វល់ខ្វាយ
 ក្នុងកាម ។ មួយទៀត ពួកសត្វណា បានចំពោះខ្ញុំរូបតាំងឡាយ
 បានចំពោះខ្ញុំសំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ តាំងឡាយ ដោយអំណាច
 កណ្តា ជាអ្នកគ្រាប់ចៅកកាម្មណ៍នោះ ច្រើនដោយកាម្មណ៍នោះ ដូច
 ក្នុងកាម្មណ៍នោះ ឧទៅកកាម្មណ៍នោះ សស្សៀចៅកកាម្មណ៍
 នោះ ឈមចៅកកាម្មណ៍នោះ ស្រីចៅកកាម្មណ៍នោះ ធ្វើកាម្មណ៍
 នោះឲ្យជាធំ ពួកសត្វតាំងនោះ ឈ្មោះថា អ្នកខ្វល់ខ្វាយក្នុងកាម ។

យេមិ តណ្ហាវសេន រូបេ បរិកុញ្ញន្តំ សន្នេ តន្តេ វសេ
 ដោជ្ជេ បរិកុញ្ញន្តំ តទ្ធវិគា តទ្ធិហុលា តត្តុកា តន្តិញ្ញា
 តប្បណា តប្បញ្ញា តនិមិត្តា តនាមិបតេយ្យា តេមិ
 តាមប្បសុតា ។ បម្បន្នាតិ យេកុយ្យេន ទេវមនុស្ស
 បតុសុ តាមតុណ្ហសុ មុយ្យន្តំ សម្មយ្យន្តំ សម្មមុ-
 យ្យន្តំ មុយ្យន្តំ សម្មយ្យន្តំ សម្មមុយ្យន្តំ អវិជ្ជាយ អន្ធិត-
 តា^(១) អាវុជា ធិវុជា ធិវុជា ចិបិកា បដិច្ចន្តា បដិ-
 កុដ្ឋិតាតិ កាមេសុ តិញ្ញា បសុតា បម្បន្នា ។

(២២) អវិជ្ជាយោ តេ វិសមេ ធិវុជ្ជាតិ អវិជ្ជា-
 យាតិ អវិជ្ជន្តន្តិចិ អវិជ្ជាយោ ។ មច្ឆវិជ្ជាចិ វុច្ឆន្តិ
 អវិជ្ជាយោ ។ តុច្ឆានំ តុច្ឆស្សាវកានំ វចនំ ត្បបនំ
 ទេសនំ អនុសិដ្ឋី យាទិយន្តិចិ អវិជ្ជាយោ ។

១ អនុតកាសិបិ បាលី ។

មួយទៀត ពួកសត្វណា បរិភោគទ្រព្យទាំងឡាយ បរិភោគទ្រព្យសិទ្ធិ
 ក្នុង សេ ផ្សេងទាំងឡាយ ដោយអំណាចគណៈ ជាអ្នកក្រាបចំទៅកេ-
 តាម្នាក់នោះ ច្រើនដោយកាម្មណ៍នោះ ឆ្លងក្នុងកាម្មណ៍នោះ ទុកទៅ
 កេតាម្នាក់នោះ សរសៀរទៅកេតាម្នាក់នោះ ឈមទៅកេតាម្នាក់
 នោះ ស្ទើរទៅកេតាម្នាក់នោះ ធ្វើកាម្មណ៍នោះឱ្យដាច់ ពួកសត្វនោះ
 ឈ្មោះថាអ្នកខ្វល់ខ្វាយក្នុងកាម ។ ពាក្យថា អ្នកវង្វេង បានបំបែកទៅកា-
 នីមនុស្សទាំងឡាយដោយច្រើន វង្វេង ភេតស្មារតី កាន់កាន់កាន់
 ក្នុងកាមកុលាទាំង ៩ ជាអ្នកវង្វេង ភេតស្មារតី កាន់កាន់កាន់ ក្រៅ
 អវិជ្ជាធ្វើឱ្យនឹងក រូបំ វង្វេង ហ៊ុម ភ្នែក គ្រប ចង្រ្កឹម ផ្កាប់ ហេតុនោះ
 (ព្រង់ក្រាស់ថា) អ្នកជាប់ចំពាក់ អ្នកខ្វល់ខ្វាយ អ្នកវង្វេង ក្នុងកាម
 ទាំងឡាយ ។

(២៣) អនិច្ចរយពាក្យថា អ្នកប្រកាន់ថាភពាប អ្នកកាន់នៅក្នុង
 អំពើមិនស្មើទាំងនោះ គ្រង់ពាក្យថា អ្នកប្រកាន់ថាភពាប គឺអ្នកប្រកាន់
 ថាភពាប ព្រោះហេតុទៅកាន់ទីភពាប គឺបាន ។ ពួកដទៃមានសេច-
 ក្តីកំណាញ់ លោភហៅថា អ្នកប្រកាន់ថាភពាប គឺបាន ។ អ្នកប្រ-
 កាន់ថាភពាប ព្រោះហេតុមិនកាន់យកទ្រព្យសិទ្ធិ ឆ្លងក្នុងពាក្យ ឆ្លា-
 ទេសនា ឆ្លាតក្សត្រៀមប្រដៅ របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ របស់សាវ័ក
 នៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ គឺបាន ។

កតំ អវុទ្ធពុទ្ធិតិ អវតានិយា ។ អវុទ្ធពុទ្ធិតិ ជិវយំ
កុច្ឆន្តិ តិវច្ឆានយោជំ កុច្ឆន្តិ មិត្តិវិសយំ កុច្ឆន្តិ ឯវិ
អវុទ្ធពុទ្ធិតិ អវតានិយា ។

កតំ មច្ឆរិយោ វុច្ឆន្តិ អវតានិយា ។ មញ្ច មច្ឆ-
រិយានិ អាវាសមច្ឆរិយំ ឥស្សមច្ឆរិយំ លាភមច្ឆរិយំ
វណ្ណមច្ឆរិយំ ធម្មមច្ឆរិយំ យំ ឯវុច្ឆន្តិ មច្ឆរិយំ មច្ឆក-
យនា មច្ឆរិយនត្ថំ វេរិច្ឆំ កុណិយំ កុណុកកុណុកតា
អក្កហិតត្ថំ ចិត្តស្ស ឥនំ វុច្ឆន្តិ មច្ឆរិយំ ។ អមិច មច្ឆ-
មច្ឆរិយម្យំ មច្ឆរិយំ ធាតុមច្ឆរិយម្យំ មច្ឆរិយំ អាយតន-
មច្ឆរិយម្យំ មច្ឆរិយំ កាលោ ឥនំ វុច្ឆន្តិ មច្ឆរិយំ ។
ឥមិចា មច្ឆរិយេន អវិនិច្ឆ័យោ សមន្តាសតា ជនា
បមន្តា ឯវិ មច្ឆរិយោ វុច្ឆន្តិ អវតានិយា ។

អ្នកប្រកាន់ថេរកថា ព្រោះហេតុទៅកាន់ទីថេរកថា តើដូចម្តេច ។
ត្រង់ពាក្យថា ទៅកាន់ទីថេរកថា គឺទៅកាន់ទេព ទៅកាន់កំណើត
គឺច្រើន ទៅកាន់ចិត្តវិសយ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកប្រកាន់ទីថេរកថា
ព្រោះហេតុទៅកាន់ទីថេរកថា យ៉ាងនេះ ។

ពួកជនមានសេចក្តីកំណាញ់ លោកហៅថា អ្នកប្រកាន់ថេរកថា
តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីកំណាញ់ ៥ យ៉ាងគឺ សេចក្តីកំណាញ់ភាវសៈ ១
សេចក្តីកំណាញ់ត្រកូល ១ សេចក្តីកំណាញ់លាភ ១ សេចក្តីកំណាញ់
វណ្ណៈ (សម្បត្តិ ទុក្ខណ) ១ សេចក្តីកំណាញ់ធម៌ ១ សេចក្តីកំណាញ់
តាការិនសេចក្តីកំណាញ់ តាតិនសេចក្តីកំណាញ់ តាតិនសេចក្តី
កំណាញ់យ៉ាងល្មម តាតិនសេចក្តីកំណាញ់រឹង សេចក្តីព្រាត ការិន
ការមិនយកចិត្តយកច្រើន មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា
សេចក្តីកំណាញ់ ។ មួយទៀត សេចក្តីកំណាញ់ខ្ពង់ កំណាញ់ថា
កំណាញ់ សេចក្តីកំណាញ់តាត្តិ កំណាញ់ថា កំណាញ់ សេចក្តី
កំណាញ់កាយឆនៈក្តី កំណាញ់ថា កំណាញ់ សេចក្តីប្រកាន់ (ដោយ
កំណាញ់ទៅសេចក្តីព្រាត) នេះ លោកហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។
ពួកជនប្រកថាដោយសេចក្តីកំណាញ់នេះ ព្រោះមិនដឹង ខ្ញុំប្រកាន់
ថេរកថា ឈ្មោះថាអ្នកប្រកាន់ ពួកជនមានសេចក្តីកំណាញ់ លោក
ហៅថា អ្នកប្រកាន់ថេរកថា យ៉ាងនេះ ។

កាដំ ពុទ្ធានំ ពុទ្ធសព្វវគ្គានំ វចនំ ឡបនំ ទេសនំ
 អនុសិទ្ធិំ ធានិយន្តិកំ អវនានិយា ។ ពុទ្ធានំ ពុទ្ធសព្វ-
 វគ្គានំ វចនំ ឡបនំ ទេសនំ អនុសិទ្ធិំ ធានិយន្តិកំ ឧ-
 ស្សស្សសន្តិកំ ឧ សោតំ ឧទហន្តិកំ ឧ អញ្ញា ធិត្តំ
 ឧបដ្ឋេយន្តិកំ អនុស្សាវា អវចនកា បដិលោមវត្ថុនោ
 អញ្ញោនេវ មុចំ កាហន្តិ ឯវំ ពុទ្ធានំ ពុទ្ធសព្វវគ្គានំ
 វចនំ ឡបនំ ទេសនំ អនុសិទ្ធិំ ធានិយន្តិកំ អវ-
 នានិយា ។

តេ វិសមេ ធិវិជ្ជាតិ វិសមេ កាយកម្មេ ធិវិជ្ជា
 វិសមេ វេទិកម្មេ ធិវិជ្ជា វិសមេ មហោកម្មេ ធិវិជ្ជា
 វិសមេ ចាលាភិចាតេ ធិវិជ្ជា វិសមេ អនិច្ឆាទានេ
 ធិវិជ្ជា វិសមេ កាមេសុ មិច្ឆាចារេ ធិវិជ្ជា វិសមេ
 មុសាវានេ ធិវិជ្ជា វិសមាយ មិសុណាយ វាចាយ
 ធិវិជ្ជា វិសមាយ ផុសាយ វាចាយ ធិវិជ្ជា វិសមេ
 សម្មប្បលាបេ ធិវិជ្ជា វិសមាយ អភិជ្ឈាយ ធិវិជ្ជា
 វិសមេ ព្យាចានេ ធិវិជ្ជា វិសមាយ មិច្ឆាធិដ្ឋិយា
 ធិវិជ្ជា វិសមេសុ សង្ការេសុ ធិវិជ្ជា វិសមេសុ
 ចក្ខុសុ កាមតុណេសុ ធិវិជ្ជា វិសមេសុ

អកប្រកាសំថាភាប ព្រោះហេតុមិនកាន់យកទូលំដំ ឬទុក្ខនិព្វាន
 ទូលំដំ ឬពាក្យប្រៀនប្រដៅ របស់ព្រះពុទ្ធថាវិក្កយ របស់សា-
 វ័ក្កនៃព្រះពុទ្ធថាវិក្កយ កើតឡើង ។ ពួកនេះមិនកាន់យក មិនស្តាប់
 មិនប្រុងត្រចៀក មិនកាន់ចិត្តដើម្បីឱ្យជឿ ទូលំដំ ឬទុក្ខនិព្វាន ទេស-
 នា ពាក្យប្រៀនប្រដៅ របស់ព្រះពុទ្ធថាវិក្កយ របស់សាវ័កនៃព្រះ
 ពុទ្ធថាវិក្កយ ជាអ្នកមិនស្តាប់ទេ មិនធ្វើតាមពាក្យ ប្រព្រឹត្តទុក្ខ
 បែរមុខទៅកាន់ទីដទៃទៀត មិនជឿកាន់សំដី ឬទុក្ខនិព្វាន ទេសនា
 និព្វាននៃព្រះពុទ្ធថាវិក្កយ របស់ព្រះពុទ្ធថាវិក្កយ របស់សាវ័កនៃព្រះ
 ពុទ្ធថាវិក្កយ ព្រោះហេតុនោះ ឈ្មោះថា អកប្រកាសំថាភាប
 យ៉ាងនេះ ។

ពាក្យថា កាន់នោះ ... អ្នកកាន់នៅក្នុងគំនិតមិនស្មើ អធិប្បាយថា
 ពួកសត្វកាន់នៅក្នុងកាយកម្មមិនស្មើ កាន់នៅក្នុងវចនកម្មមិនស្មើ កាន់
 នៅក្នុងមហោកម្មមិនស្មើ កាន់នៅ ក្នុងចាលាភិចាតមិនស្មើ កាន់នៅ ក្នុង
 អនិច្ឆាទមិនស្មើ កាន់នៅ ក្នុងកាមេសុមិច្ឆាចារមិនស្មើ កាន់នៅ ក្នុង
 មុសាវានមិនស្មើ កាន់នៅ ក្នុងមិសុណាវាចាមិនស្មើ កាន់នៅ ក្នុងផុស-
 វាចាមិនស្មើ កាន់នៅ ក្នុងសម្មប្បលាបមិនស្មើ កាន់នៅ ក្នុងអភិជ្ឈាមិន
 ស្មើ កាន់នៅ ក្នុងព្យាចានមិនស្មើ កាន់នៅ ក្នុងមិច្ឆាធិដ្ឋិមិនស្មើ កាន់នៅ
 ក្នុងសង្ការមិនស្មើ កាន់នៅ ក្នុងកាមតុណាមិនស្មើ ៥ មិនស្មើ

មកុស្ត វិវេណស្ត វិវិដ្ឋា វិសមាយ ទេតនាយ វិស-
មាយ មត្តនាយ វិសមាយ មណីនិយា វិវិដ្ឋា មត៌ង្គតា
អស្ម័តា ឧបតតា អដ្ឋោសិតា អធិប្បត្តា លត្តា លត្តិតា
មលិត្តន្ទាតិ អនិទានិយា តេ វិសមេ វិវិដ្ឋា ។

(២៣) ទុក្ខបដិសា បរិនេយ្យដ្ឋិតិ ទុក្ខបដិសាតិ
 ទុក្ខបដិសា ទុក្ខប្បត្តា ទុក្ខសម្បត្តា ទុក្ខបធាតា មារ-
 ប្បត្តា មារសម្បត្តា មារុបធាតា មារលាប្បត្តា មារលា-
 សម្បត្តា មារលាបធាតិ ទុក្ខបដិសា ។ បរិនេយ្យដ្ឋិ-
 តិ លមន្តិ លាលមន្តិ សោធន្តិ កិលមន្តិ បរិនេយ្យដ្ឋិ
 ទុក្ខាឡិ កន្ធន្តិ សង្កេហំ អាបដ្ឋន្តិ ទុក្ខបដិសា
 បរិនេយ្យដ្ឋិ ។

(២២) កើស្ម កវីស្ម្មម វិចោ ចុតា សេតិ វិ-
 ចោ ចុតា កើស្ម កវីស្ម្មម ឈាយីកា កវីស្ម្មម
 គិរញ្ញនយោជីកា កវីស្ម្មម ចិត្តវិសយីកា កវីស្ម្មម
 មទុស្ស កវីស្ម្មម ធន កវីស្ម្មម រូប
 កវីស្ម្មម អរូប កវីស្ម្មម សត្វ កវីស្ម្មម
 អសត្វ កវីស្ម្មម ទេវសត្វធាសត្វ កវីស្ម្មម

កាំងនៅ ក្នុងនិវេណៈតាំងបីម៉ែស្មី កាំងនៅ កំពស់នៅ ស្លឹកដាប់ ចូល
 ទៅជិតដល់ ជ្រុលជ្រប់ បង្ហាត់ទៅ ដាប់នៅ ទាក់ ថ្នក់ ក្នុងព័ទ្ធ ក្នុងចេតនា
 មិនស្មី ក្នុងសេចក្តីប្រាថ្នាមិនស្មី ក្នុងការកាំងបីម៉ែស្មី ប៉ោតុនោះ
 (ជ្រងំត្រាស់ថា) អ្នកប្រកាន់ថាគបាប អ្នកកាំងនៅ ក្នុងគំពើមិនស្មី ។

(២៣) គង់ច្បាយពាក្យថា អ្នកដល់សេចក្តីទុក្ខ រមែងរឿកឡូល
 ត្រង់ពាក្យថា អ្នកដល់សេចក្តីទុក្ខ គឺអ្នកចូលទៅដល់ទុក្ខ ដល់នូវទុក្ខ
 ដល់ព្រមនូវទុក្ខ ចូលទៅរកទុក្ខ ដល់នូវនាវា ដល់ព្រមនូវនាវា ចូល
 ទៅរកនាវា ដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ ដល់ព្រមនូវសេចក្តីស្លាប់ ចូលទៅរក
 សេចក្តីស្លាប់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) អ្នកដល់សេចក្តីទុក្ខ ។ ពាក្យ
 ថា រមែងរឿកឡូល គឺរមែងយំរៀបរាប់ យំអណ្តើកអណ្តែត លោកសា
 លំបាក រឿកឡូល គង់ទ្រង់ កន្ទក់កន្ទេញ ដល់នូវសេចក្តីរំភ័ន្ត
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) អ្នកដល់សេចក្តីទុក្ខ រមែងរឿកឡូល ។

(២២) ពាក្យថា យើងទាំងឡាយ ច្រកចាកអន្តរាគមន៍ទៅ និង
កើតជាអ្វីម្ខំ សេចក្តីថា ចូរយើង ច្រកចាកអន្តរាគមន៍ទៅ កើត
កើតជាអ្វី គឺទៅកើតជាសត្វទេ ឬកើតជាសត្វតិរច្ឆាន កើតជាបិដ្ឋុស័យ
កើតជាមនុស្ស កើតជាទេវតា កើតជាបុព្វហូ កើតជាអប្បប្រហូ
កើតជាសត្វព្រហ្ម កើតជាអសត្វព្រហ្ម កើតជាទេសត្វនាសត្វព្រហ្ម

កវិស្សាម ទុ ទោ មយំ អនាគតមន្ទានំ ន ទុ ទោ
 កវិស្សាម អនាគតមន្ទានំ កី ទុ ទោ កវិស្សាម
 អនាគតមន្ទានំ កាចំ ទុ ទោ កវិស្សាម អនាគតម-
 ន្ទានំ កី ហុត្វា កី កវិស្សាម ទុ ទោ មយំ អនាគ-
 តមន្ទានំន្ទំ សំសយបក្កុថា វិមតិបក្កុថា ទ្វេឡ្ហកជាតា
 លបន្តិ លាលមន្តិ សោចន្តិ កេលមន្តិ បរិនេវន្តិ ឧរ-
 ក្កាជ្ឈី កាន្តន្តិ សម្មោហំ អាបន្តន្តិកំ កីសុ កវិស្សាម
 នតោ ចុតាសេ ។ តេជាយា ភគវា

កាមេសុ តិច្ឆា បសុតា បម្បន្តា
 អវនាធិយា តេ វិសមេ ជិវិត្វា
 ទុក្ខបដិកា បរិនេវយន្តិ
 កីសុ កវិស្សាមនតោ ចុតាសេតិ ។

(៤៩) តស្មា ហិ សិកេតេ ននេវ ជន្ត
 យន្តិកំ ជញ្ញា វិសមន្តិ លោកេ
 ន តស្ស ហេតុ វិសមំ ចរេយ្យ
 អប្បញ្ញំ ជីវិតនាហុ ជីវិត ។

យេនីតំនិច្ឆាយនីតិកេត ក្នុងអនាគតកាល ឬហ្ន៎ ឬនឹងមិនកើតក្នុង
 អនាគតកាលទេ នឹងជាអ្វីហ្ន៎ ក្នុងអនាគតកាល នឹងកើតក្នុងអនាគត-
 កាលដោយសណ្ឋានដូចម្តេចហ្ន៎ យេនីតំនិច្ឆាយនីតិបានជាអ្វី កើតជាអ្វី
 ក្នុងអនាគតកាល ពួកដង្កូវកម្រុក ដោយសេចក្តីសន្ស័យ អ្នកត្រួត
 ដោយសេចក្តីឡើងចូល អ្នកបែកចេញជាដំបៅណាត វេលាដំបៅបរិបូណ៌
 យំអណ្តើកអណ្តើក សោកសៅ ដំបាក ទ្វ័កទ្វ័ល ភក់ច្រូង ភក់-
 កន្ទេញ ដល់ខ្លះសេចក្តីឡើង ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថ) យេនី
 តំនិច្ឆាយ ច្បុកចាកអត្តភាពនេះទៅ នឹងកើតជាអ្វីហ្ន៎ ។ ហេតុនោះ
 ព្រមទៅព្រះភាគប្រាសថ

ដង្កូវដង្កូវកម្រុក អ្នកខ្វល់ខ្វាយ អ្នកឡើង ក្នុងកាលនៃ
 ច្បាយ អ្នកប្រកាន់ថាភពាប អ្នកកាំងនៅក្នុងដំបៅមិនស្មើ
 អ្នកដល់សេចក្តីច្បុកចាំងនោះ វេលាទ្វ័កទ្វ័លថា យេនីតំនិ
 ច្ឆាយ ច្បុកចាកអត្តភាពនេះទៅ នឹងកើតជាអ្វីហ្ន៎ ។

(៥០) ប្រោតហេតុនោះ ដង្កូវសាសនាមៈ គប្បីសិក្សា គប្បីដឹង
 ខ្លួនក្នុងធម្មយុគ ក្នុងលោក ថាមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តខ្លួន
 ក្នុងមិនស្មើ ប្រោតហេតុនៃធម្មមិនស្មើនោះទេ ដ្បិតថា ជីវន
 តំនិច្ឆាយ បាននោលខ្លួនជីវនេះ ថាគិច ។

(២២) ឥឡា ហិ សិក្ខេន នំនេន ជន្មតិ ឥឡាតិ
 ឥឡា តំការណា តំហេតុ ឥឡា តំនិទានា ឯតំ
 អាទិទំ សម្មសម្មាសោ កាមេស្វតិ ឥឡា ។ សិក្ខេ-
 ញតិ តិស្សេ សិក្ខា អធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា
 អធិប្បញ្ញសិក្ខា ។

កតមា អធិសីលសិក្ខា ។ នំនេ ភិក្ខុ សីលវា
 ហោតិ ធាតិមោក្ខសំវាសំវុតោ វិហាតិ អាចារកោចា-
 សម្មន្តោ អណ្តមត្តេសុ វជ្ជេសុ កយនស្សវិ សមា-
 នាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ ខុទ្ទកោ សីលក្ខន្ធា
 មហេន្តោ សីលក្ខន្ធា សីលំ បតិដ្ឋា អាទិ ចរណំ
 សំយោ សំវារោ មុទំ បមុទំ កុសលានំ ធម្មានំ
 សមាបត្តិយា អយំ អធិសីលសិក្ខា ។

កតមា អធិចិត្តសិក្ខា ។ នំនេ ភិក្ខុ វិវិច្ឆេន
 កាមេហិ វិវិច្ឆ អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតត្តំ
 សវិចារំ វិវេកេនំ បីតិសុទំ បឋមំ ឈានំ ខុបសម្មជ្ជ
 វិហាតិ ។ វិតត្តវិចារានំ វុបសមា អជ្ឈត្តំ សម្មសាទនំ
 ចេតសោ ឯកោនិកាវំ អវិតត្តំ អវិចារំ សមាទិដ្ឋំ
 បីតិសុទំ ធុតិយំ ឈានំ ខុបសម្មជ្ជ វិហាតិ ។

(២២) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ជនក្នុងសាសនានេះ
 ឥឡាសិក្ខា ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺ ព្រោះដំណើរនោះ
 ព្រោះការណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ
 ជនកាលឃើញច្បាស់ខ្លះៗសង្ខារ ក្នុងកាមចាំឡាយ ហេតុនោះ (ច្រើន
 ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ។ ពាក្យថា ឥឡាសិក្ខា បានសំសិក្ខា (ការ
 សិក្សា) ៗ គឺ អធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិប្បញ្ញសិក្ខា ។

អធិសីលសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាគ្រូ
 មានសីល សង្រួមក្នុងធាតុមោក្ខសំវារៈ បំប្លែងដោយកថាវិនិច្ឆ័យ
 ឃើញកំរយក្នុងសង្ខារប្រមាណវិច មហាទានសិក្សា ក្នុងសិក្ខាបទ
 ចាំឡាយ សីលក្ខន្ធច្រូត សីលក្ខន្ធចំ សីល ចំគល់ ចំខាងដើម
 ការប្រព្រឹត្តិ ការសង្រួម ការកំរើក ប្រធាន ប្រមុខ នៃការបាន
 ខ្ញុំកុសលធម៌ចាំឡាយ នេះ ឈ្មោះថា អធិសីលសិក្ខា ។

អធិចិត្តសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ស្វាគំនាត
 កាមចាំឡាយ ស្វាគំនាតកុសលធម៌ចាំឡាយ ហើយចូលកាន់បឋ-
 មជ្ឈាន ប្រកបដោយវិភក្តៈ វិនិច្ឆ័យ មានបីគឺវិនិច្ឆ័យៈ ដែលកើតអំ-
 ពីសេចក្តីស្ងាត់ ។ ព្រោះម្យ៉ាងវិភក្តៈ វិចារៈ ចូលកាន់ខុត្តិយជ្ជាន ជា
 ចំនួនបីប្រព្រឹត្តទៅខាងក្នុង ញ៉ាំងសមាធិចិត្តឱ្យកើត ឥតមានវិភក្តៈ
 វិនិច្ឆ័យៈ មានតែបីគឺវិនិច្ឆ័យៈ ដែលកើតអំពីសមាធិ ។

មីតិយា ច វិហារា ឧបេក្ខតោ ច វិហារតិ សតោ ច
 សម្មាសាមេស្មា សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេតិ យដ្ឋំ
 អវិយោ អាចិត្តន្តំ ឧបេក្ខតោ សតិមា សុខវិហារីតិ
 ត្ថតិយំ ឈានំ ឧបសម្មជ្ឈំ វិហារតិ ។ សុខស្ស ច
 បហាថា ធុត្តស្ស ច បហាថា បុត្រោ សោមនស្សនោ-
 មនស្សានំ អត្តន្តំ ឧបេក្ខតោ ឧបេក្ខតោ សតិចារិសុត្តំ
 ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្មជ្ឈំ វិហារតិ អយំ អធិចិត្តសិក្ខា ។

កតតោ អធិចិត្តសិក្ខា ។ នំ កិក្ខុ បញ្ញាវា
 ហោតិ ឧទយត្ថកាមិយោ បញ្ញាយ សមន្តាគតោ
 អវិយាយ មិច្ឆេតិកាយ សម្មាធុត្តក្ខយតាមិយោ
 សោ នំ ធុត្តន្តំ យថាក្ខតំ បដាទាតិ អយំ ធុត្តសមុ-
 ទយោតិ យថាក្ខតំ បដាទាតិ អយំ ធុត្តនិរោធាតិ
 យថាក្ខតំ បដាទាតិ អយំ ធុត្តនិរោធតាមិយំ បដិប-
 ទាតិ យថាក្ខតំ បដាទាតិ នមេ អាសវាតិ យថា-
 ក្ខតំ បដាទាតិ អយំ អាសវសមុទយោតិ យថាក្ខតំ
 បដាទាតិ អយំ អាសវនិរោធាតិ យថាក្ខតំ បដា-
 ទាតិ អយំ អាសវនិរោធតាមិយំ បដិបទាតិ យថាក្ខតំ
 បដាទាតិ អយំ អធិចិត្តសិក្ខា ។

ព្រោះប្រាសចាកបរិវេណ ជាអ្នកប្រកបដោយឧបេក្ខតា មានសតិ ធម៌
 សម្មាសម្ពុទ្ធន៍ សោយសុខដោយនាមកាយផង ចូលកាន់ភកិយដ្ឋាន
 ដែលព្រះអរិយៈចាំឱ្យយ សរសើរបុគ្គលអ្នកប្រកបភកិយដ្ឋាននោះ ថា
 ជាអ្នកមានឧបេក្ខា មានសតិ ទៅជាសុខដូច្នេះ ។ ព្រោះលេបធុសុខផង
 លេបធុទុក្ខផង រំលងសោមនស្សន៍ រោមនស្សចាំឱ្យយ ក្នុងកាល
 មុនផង ចូលកាន់ចក្ខុដ្ឋាន វេទកុត្ត វេទសុខ មានសតិដ៏បរិសុទ្ធ
 ដោយឧបេក្ខា នេះ ឈ្មោះថា អធិចិត្តសិក្ខា ។

អធិចិត្តសិក្ខា គឺដូចម្តេច ។ កិក្ខុនិសាសនានេះ ជាអ្នក
 មានបញ្ញា ប្រកបដោយបញ្ញាប្រព្រឹត្ត ក្នុងកិរិយាកើតឡើងនឹងវិធានទៅ
 ជាបញ្ញាដ៏ប្រសើរ ជាគ្រឿងចំណុះចំណាយ ជាគ្រឿងដ៏ទូលំទូលាយទៅ
 ខែទុក្ខដោយច្រវែង កិក្ខុនោះ តែងដឹងច្បាស់ភាមពិតថា នេះ ទុក្ខ ដឹង
 ច្បាស់ភាមពិតថា នេះ ហេតុនាំឱ្យកើតទុក្ខ ដឹងច្បាស់ភាមពិតថា នេះ
 ចំណង់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់ភាមពិតថា នេះ សេចក្តីប្រតិបត្តិជាដំណើរទៅ
 កាន់ចំណង់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់ភាមពិតថា នេះ កាសវៈ ដឹងច្បាស់ភាមពិត
 ថា នេះ ធម៌នាំឱ្យកើតកាសវៈ ដឹងច្បាស់ភាមពិតថា នេះ ចំណង់
 កាសវៈ ដឹងច្បាស់ភាមពិតថា នេះ សេចក្តីប្រតិបត្តិជាដំណើរទៅកាន់
 ចំណង់កាសវៈ នេះ ឈ្មោះថា អធិចិត្តសិក្ខា ។

នំនា តិស្សោ សិក្ខា អាវុដ្ឋោ នា សិក្ខោយ្យ
 ជាធានោ សិក្ខោយ្យ ចស្សនោ សិក្ខោយ្យ បទ្កេត្តោ
 សិក្ខោយ្យ ចិត្តំ អចិដ្ឋហនោ សិក្ខោយ្យ សន្ទាយ អចិ-
 ឌ្ឍនោ សិក្ខោយ្យ វិរិយំ បត្តល្អានោ សិក្ខោយ្យ សតិ
 ឧបដ្ឋហនោ សិក្ខោយ្យ ចិត្តំ សមាធិហនោ សិក្ខោយ្យ
 បញ្ញាយ បជាធានោ សិក្ខោយ្យ អភិញ្ញោយ្យ អភិជា-
 នោ សិក្ខោយ្យ បរិញ្ញោយ្យ បរិជាធានោ សិក្ខោយ្យ
 បហាតត្ថំ បដិហនោ សិក្ខោយ្យ ការតត្ថំ ការេន្តោ
 សិក្ខោយ្យ សច្ចិកាតត្ថំ សច្ចិកាធានោ សិក្ខោយ្យ
 អាចរេយ្យ សមាចរេយ្យ សមាធាយេ វត្ថោយ្យ ។ នំនាតិ
 នំមិស្សា និដ្ឋិយា នំមិស្សា ឧដ្ឋិយា នំមិស្សា រុដ្ឋិយា
 នំមស្មី អាធាយេ នំមស្មី ធម្មេ នំមស្មី វិជយេ នំមស្មី
 ធម្មវិជយេ នំមស្មី ចាវចរេ នំមស្មី ព្រហ្មចរិយេ នំមស្មី
 សត្តសាសនេ នំមស្មី អត្តការេ នំមស្មី មនុស្ស-
 លោកេ ។^(១) ជន្នុតិ សត្តោ ធារេ ។ ថេ ។ មនុស្សោតិ
 កស្មា ហំ សិក្ខោនំ នំនេវ ជន្នុ ។

១ ម. ធម្មស្មយ នេន វុច្ចិ ពិធានី វិស្សា ។

ភិក្ខុកាលខំក ឈ្មោះថាសិក្សា កាលដឹង ឈ្មោះថាសិក្សា កាល
 ឃើញ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលពិចារណា ឈ្មោះថាសិក្សា កាលគិតលំ
 ចិត្ត ឈ្មោះថាសិក្សា កាលបង្កើតចិត្តដោយសង្ខារ ឈ្មោះថាសិក្សា
 កាលផ្គត់ផ្គង់ឱ្យយាម ឈ្មោះថាសិក្សា កាលគិតលំស្មារតី ឈ្មោះថា
 សិក្សា កាលគិតលំចិត្ត ឈ្មោះថាសិក្សា កាលដឹងច្បាស់ដោយ
 បញ្ញា ឈ្មោះថាសិក្សា កាលដឹងច្បាស់ឱ្យអភិញ្ញោយ្យធម៌ ឈ្មោះថាសិក្សា
 កាលកំណត់ដឹង ឱ្យបរិញ្ញោយ្យធម៌ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលលះបង់ឱ្យ
 បហាតត្ថធម៌ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលចំរើនឱ្យការតត្ថធម៌ ឈ្មោះថាសិក្សា
 កាលធ្វើឱ្យជាប់ច្បាស់ ឱ្យសច្ចិកាតត្ថធម៌ ឈ្មោះថាសិក្សា ប្រព្រឹត្តទួល
 ប្រព្រឹត្តដោយល្អ ប្រព្រឹត្ត សមាទាន ឱ្យសិក្ខាពិនិត្យ ព ខេ ។ ពាក្យថា
 ក្នុងសាសនានេះ គឺក្នុងចិដ្ឋិនេះ ក្នុងសេចក្តីគួរនេះ ក្នុងសេចក្តីគាប់ចិត្ត
 នេះ ក្នុងសេចក្តីប្រកាន់នេះ ក្នុងធម៌នេះ ក្នុងវិន័យនេះ ក្នុងធម៌វិន័យ
 នេះ ក្នុងពាក្យជាប្រធាននេះ ក្នុងព្រហ្មចរិយៈនេះ ក្នុងសាសនានៃគ្រូ
 សាស្ត្រានេះ ក្នុងអត្តការនេះ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ។ ពាក្យថា ដន
 បានដល់សត្វ ខវេន ។ បេ ។ សត្វតើអំពីមនុស្ស ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ប្រកាសថា) ព្រោះហេតុនោះ ដនក្នុងសាសនានេះ គប្បីសិក្សា ។

[៤៩] យេន្តីភ្នំ ជញ្ញា វិសមន្ត លោកោត យេន្តី-
 ភ្នំត្រី សព្វេន សន្ធិ សព្វជា សន្ធិ អសេសំ ចេស្សសំ
 បរិយាទាយវេទនេន យេន្តីភ្នំត្រី ។ ជញ្ញា វិសមន្តតិ
 វិសមំ កាយកាមំ វិសមន្ត ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ វេទកម្មំ
 វិសមន្ត ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ មនោកម្មំ វិសមន្ត ជាឈ្មេយ្យ
 វិសមំ ចាណាតិចាតំ វិសមោតិ ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ
 អនិច្ចាទានំ វិសមន្ត ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ កាមេសុ មិច្ឆា-
 ចារំ វិសមោតិ ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ ឥសារានំ វិសមោតិ
 ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ ចិសុណំ វិសមោតិ ជាឈ្មេយ្យ
 វិសមំ ឧសុ វិសមោតិ ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ សម្ម-
 ប្បលាមំ វិសមោតិ ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ អភិជ្ឈំ វិសមោតិ
 ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ ព្យាទានំ វិសមោតិ ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ
 មិច្ឆាទិដ្ឋិ វិសមោតិ ជាឈ្មេយ្យ វិសមេ សង្ខារ វិសមោតិ
 ជាឈ្មេយ្យ វិសមេ បញ្ចកាមគុណា វិសមោតិ ជាឈ្មេយ្យ
 វិសមេ បញ្ចវិវាណា វិសមោតិ ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ
 ចេតនំ វិសមោតិ ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ បត្តនំ វិសមោតិ
 ជាឈ្មេយ្យ វិសមំ បណិច្ចំ វិសមោតិ ជាឈ្មេយ្យ អា-
 ជាឈ្មេយ្យ វិជាឈ្មេយ្យ បដិវិជាឈ្មេយ្យ បដិវិជ្ជេយ្យ ។

[៥០] អនិច្ចាទាយក្សត្រ គប្បីដឹងនូវកម្មណាមួយ ក្នុងលោក
 ថាមិនស្មើ ត្រង់ពាក្យថា ណាមួយ គឺទាំងអស់ ដោយសារការទាំងអស់
 ទាំងពួង ដោយប្រការទាំងពួង មិនមានសេសសល់ ឥតសេសសល់
 ពាក្យថា ណាមួយ មុន ជាពាក្យប្រែមេ ។ ពាក្យថា គប្បីដឹងថា
 មិនស្មើ គឺគប្បីដឹងនូវកាយកម្មមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវវេទកម្ម
 មិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវមនោកម្មមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹង
 នូវចាណាតិចាតកម្មមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹង នូវអនិច្ចាទានមិនស្មើ
 ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវកាមេសុមិច្ឆាចារមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវ
 ឥសារានំមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវចិសុណានំមិនស្មើ ថាមិនស្មើ
 គប្បីដឹងនូវឧសុវិនិច្ឆ័យមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវសម្មប្បលាមមិនស្មើ
 ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវអភិជ្ឈានំមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវព្យាទាន
 មិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវមិច្ឆាទិដ្ឋិមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹង
 នូវសង្ខារទាំងឡាយមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវបញ្ចកាមគុណាទាំង
 មិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវបញ្ចវិវាណាទាំង មិនស្មើ ថាមិនស្មើ
 គប្បីដឹងនូវចេតនាមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវបត្តនាមិនស្មើ
 ថាមិនស្មើ គប្បីដឹង គប្បីដឹងទូទៅ គប្បីដឹងវិសេស គប្បីដឹង
 ប្រាកដ គប្បីចាត់ចុះនូវកិរិយាភក្តិ (ចិត្ត) មិនស្មើ ថាមិនស្មើ ។

លោកេតិ អតាយលោកេ ។ យេ ។ អាយតនលោកេ-
តិ យេត្តិញ្ចំ ជញ្ញា វិសមន្តំ លោកេ ។

(៤៨) ន ឥស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យតិ វិសមស្ស
កាយកេឌ្ឋស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមស្ស វច័-
កេឌ្ឋស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមស្ស មនោកេឌ្ឋ-
ស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមស្ស ចាណាតិចា-
តស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមស្ស អនិច្ចាតា-
នស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមស្ស កាមេស្ស
មិច្ឆាចារស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមស្ស មុសា-
ភនស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមាយ មិសុណាយ
ភតាយ ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមាយ ធុរុសាយ
ភតាយ ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមស្ស សម្មប្ប-
លាមស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមាយ អភិ-
ជ្ឈាយ ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមស្ស ត្យាបាទស្ស
ហេតុ វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា ហេតុ
វិសមំ ន ចរេយ្យ វិសមាចំ សម្ពាទំ ហេតុ វិសមេ

ពាក្យថា ភ្នំលោក គឺភ្នំអប្បមាយលោក ។ យេ ។ ភ្នំអាយតនលោក
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឥឡូវនឹង ឮកម្មណកម្ម ភ្នំលោក
ថាមិនស្មើ ។

(៤៨) ពាក្យថា មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តកម្មមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃកម្មមិន
ស្មើនោះ អធិប្បាយថា មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តកាយកម្មមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃ
កាយកម្មមិនស្មើ មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តវចកម្មមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃវចកម្មមិន
ស្មើ មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តមនោកម្មមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃមនោកម្មមិនស្មើ
មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តចាណាតិបាតមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃចាណាតិបាតមិនស្មើ
មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តអនិច្ចាតនមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃអនិច្ចាតនមិនស្មើ មិន
ឥឡូវប្រព្រឹត្តកាមេស្សមិច្ឆាចារមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃកាមេស្សមិច្ឆាចារ
មិនស្មើ មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តមុសាភនមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃមុសាភនមិន
ស្មើ មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តមិសុណាភតមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃមិសុណា-
ភតមិនស្មើ មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តធុរុសភតមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃធុរុសភត
មិនស្មើ មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តសម្មប្បលាមមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃសម្មប្ប-
លាមមិនស្មើ មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តអភិជ្ឈាមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃអភិជ្ឈាមិន
ស្មើ មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តត្យាបាទមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃត្យាបាទមិនស្មើ
មិនឥឡូវប្រព្រឹត្តមិច្ឆាទិដ្ឋិមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃមិច្ឆាទិដ្ឋិមិនស្មើ មិនឥឡូវ
ប្រព្រឹត្តសម្ពាទំសម្ពាទំឡាយមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃសម្ពាទំសម្ពាទំឡាយមិនស្មើ

ន ចរេយ្យ វិសមាធិ បញ្ចន្ត កាមគុណាធិ ហេតុ
 វិសមេ ន ចរេយ្យ វិសមាធិ បញ្ចន្ត ជីវណាធិ ហេតុ
 វិសមេ ន ចរេយ្យ វិសមាយ ចេតនាយ ហេតុ វិសមាយ
 បត្តនាយ ហេតុ វិសមាយ មណិនិយា ហេតុ វិសម
 ន ចរេយ្យ ន អាចរេយ្យ ន សមាចរេយ្យ ន សមា-
 នាយ វត្ថុយ្យាទិ ន តស្ស ហេតុ វិសម ចរេយ្យ ។

(២៩) អប្បញ្ញដំ ជីវិតមាហុ ជីវិត ជីវិតន្ត អាយុ
 មិត្ត យបនា យាបនា សិរិយនា វត្តនា ចាលនា ជី-
 វិតំ ជីវិត្យន្តយំ ។ អមិច ជ្ជីហិ កាវណហិ អប្បកំ
 ជីវិតំ មិត្តបរិត្តតាយ ន អប្បកំ ជីវិតំ សរសបរិត្ត-
 តាយ ន អប្បកំ ជីវិតំ ។

កាមំ មិត្តបរិត្តតាយ អប្បកំ ជីវិតំ ។ អតីតេ
 ចិត្តក្ខណោ ជីវិតុ ន ជីវិតំ ន ជីវិស្សតិ ។ អនាគ-
 តេ ចិត្តក្ខណោ ជីវិស្សតិ ន ជីវិតំ ន ជីវិតុ ។ បច្ចុ-
 ប្បន្នេ ចិត្តក្ខណោ ជីវិតំ ន ជីវិតុ ន ជីវិស្សតិ ។

មិនប្បប្រតិក្កតាមគុណ ទាំង៥ មិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃកាមគុណទាំង៥
 មិនស្មើ មិនប្បប្រតិក្កត្តិវិសេសទាំង ៥ មិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃ
 វិសេសទាំង ៥ មិនស្មើ មិនប្បប្រតិក្កត្តិ មិនប្បប្រតិក្កត្តិទៅ មិន
 ប្បប្រតិក្កត្តិដោយប្រពៃ មិនប្បប្រតិក្កត្តិសមាទាន (នូវចក្ខុនាមាសដើម)
 មិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃចក្ខុនាមាសមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃសេចក្តីប្រាថ្នាមិនស្មើ
 ព្រោះហេតុនៃកិរិយាគំរល់ (ចិត្ត) មិនស្មើ ហេតុនោះ (ច្រើនក្រាស់ថា)
 មិនប្បប្រតិក្កត្តិនូវតម្លៃមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃតម្លៃមិនស្មើនោះទេ ។

(២៩) អធិប្បាយពាក្យថា ជីវិតទាំងឡាយ បានហោសព្វជីវិត
 នេះ ជាតិច ត្រង់ពាក្យថា ជីវិត បានដល់អាយុ ការកំរើកនៅ ការទៅ
 ការកំរើកអត្តភាពច្រើនប្រព្រឹត្តទៅ ការដើរទៅ ការប្រព្រឹត្តទៅ ការរក្សា
 ការរស់នៅ ឥន្ទ្រិយធិការរស់នៅ ។ ម្យ៉ាងទៀត ជីវិតគឺថា ដោយ
 ហេតុ ៦ យ៉ាង គឺ ជីវិតគឺថា ព្រោះជាធម្មជាតិកំរើកនៅគឺថា ជីវិតគឺថា
 ព្រោះកើតចូលរស់ឡើងគឺថា ។

ជីវិតគឺថា ព្រោះជាធម្មជាតិកំរើកនៅគឺថា កើតដូចម្តេច ។ សត្វ
 ដែលរស់នៅហើយ ក្នុងខណៈចិត្តជាអតីត មិនរស់នៅ នឹងមិនរស់
 នៅ ។ សត្វនឹងរស់នៅ ក្នុងខណៈចិត្តជាអនាគត មិនរស់នៅ
 មិនរស់នៅហើយ ។ សត្វកំរើករស់នៅ ក្នុងខណៈចិត្តជាបច្ចុប្បន្ន
 មិនបានរស់នៅហើយ នឹងមិនរស់នៅ ។

ដីវតី អត្តភារា ច សុខទុក្ខា ច កោវលា
 ឯកចិត្តសមាយុត្តា លហុសោ វត្តតិក្ខុណា^(១)
 ចុឡាសីតំសហស្សានំ កប្បា តិច្ឆន្តិ យេ ឥរុ
 ច ត្រេត ភេតិ ដីវត្តិ ភ្នំហិ ចិត្តហិ សមាហិតា
 យេ ចិរុទ្ធា ឥន្ទស្ស តិច្ឆមានស្ស វា វំច
 សាខេវ សនិសា ទន្ធា ភតា អប្បចិសន្តិកា
 អនន្តរា ច យេ ភត្តិ យេ ច ភត្តិ អនាភតា
 តនន្តរេ ចិរុទ្ធានំ វេសម្មំ នត្ថិ លក្ខណា
 អនិច្ចត្តេន ច ជាតោ បច្ចុប្បន្នេ ច ដីវតី
 ចិត្តភត្តិមតោ^(២) លោកោ បញ្ញត្តិ បរមត្ថយា
 យថា ចិរុទ្ធា បវត្តន្តិ នន្ទេន បរិណាមិតា
 អន្តិទ្ធាវា^(៣) វត្តន្តិ សឡាយតនប្បច្ចយា
 អនិជានភតា ភត្តិ បុញ្ញា នត្ថិ អនាភតេ

១ ឃ. វត្តតេ ខណ្ឌ ។ ២ ឃ. ចិត្តភត្តិមតោ ។ ៣ ឃ. អន្តិទ្ធាវា ។

ដីវតី អត្តភារា សុខនីទុក្ខតាំងអស់ ប្រកបដោយខណៈ
 ចិត្តតែមួយ ព្រោះខណៈប្រព្រឹត្តទៅហើយ ពួកទៅវាណា
 បិកនៅអស់៨៤.០០០ក៏ល្ប ទៅវាទាំងនោះ មិនមែនប្រកប
 ដោយចិត្តពីរ ហើយរស់នៅទេ ខ្លួនទាំងឡាយណា របស់
 បុគ្គលដែលស្លាប់ទៅក្តី រស់នៅក្តី រលក់ហើយក្នុងលោកនេះ
 ខ្លួនទាំងអស់នោះ ក៏ដូចគ្នា ទៅបដិសន្ធិៀតមិនបាន ខ្លួន
 ទាំងឡាយណា ដែលកន្លងជាលំដាប់ បែកបាក់ហើយផង
 ខ្លួនទាំងឡាយណា ជាអនាគតនឹងបែកបាក់ផង សេចក្តី
 ផ្សេងគ្នា នៃខ្លួនទាំងឡាយជាបច្ចុប្បន្ន ដែលរលក់ហើយក្នុង
 ចម្លោះនៃខ្លួនទាំងពីរនោះ វាមិនមែនមានក្នុងលក្ខណៈ សក្ខ-
 លោកមិនមែនកើត ដោយអនាគតខ្លួន ដែលមិនទាន់កើត
 មិនមែនរស់នៅក្នុងបច្ចុប្បន្នទេ សក្ខលោកស្លាប់ដោយការ
 បែកបាក់នៃចិត្ត ការបញ្ចក្ខប្រកបដោយបរមត្ថ ប្រែប្រួលទៅ
 ដោយន្តរៈ ដូចជាទីបាប វាមិនប្រព្រឹត្តទៅដូច្នោះ វាទា
 ទាំងឡាយ មានសឡាយកនៈជាបច្ច័យ មានវារៈមិនជាប់
 តែងប្រព្រឹត្តទៅ ខ្លួនទាំងឡាយដែលបែកបាក់ហើយ ក៏មិន
 ដល់ស្លូតិយាកំលាំងទុក្ខទេ គំនរនៃខ្លួនក្នុងអនាគតក៏មិនមាន

និព្វត្តាយេវ និព្វត្តិ អារត្តេ សាសប្បបទា
 និព្វត្តាបញ្ច ធម្មាធិ កត្តោ ធម៌ បុរេកុតោ^(១)
 បណោកធម្មា និព្វត្តិ បុរាណាហិ អមិស្សិតា
 អនុស្សនតោ អាយត្តិ កត្តា ធម្មត្ថិ ធម្មត្ថិ
 វិជ្ជាប្បនោវ អាត្មាសេ ឧប្បជ្ជន្តិ វេយ្យន្តិ ចាតិ ។

ឯវំ មិគ្គិមវត្តតាយ អប្បកំ ជីវិតំ ។

កតំ សរសបរត្តតាយ អប្បកំ ជីវិតំ ។ អស្ស-
 សុបនិព្វត្តំ ជីវិតំ បស្សសុបនិព្វត្តំ ជីវិតំ អស្ស-
 សប្បស្សសុបនិព្វត្តំ ជីវិតំ មហាក្កុបនិព្វត្តំ ជីវិតំ
 ឧស្សបនិព្វត្តំ ជីវិតំ កវន្តិក្កិយហារុបនិព្វត្តំ ជីវិតំ
 វិញ្ញាណុបនិព្វត្តំ ជីវិតំ ។ មូលម្បំ សមេសំ ឧត្ត-
 សំ ។ បុព្វហេតុមិ សមេសំ ឧត្តលា ។ យេមិ បច្ច-
 យា ភេមិ ឧត្តលា ។ យេមិ បតវិកា ភេមិ
 ឧត្តលា ។ សហក្ខមិ^(២) សមេសំ ឧត្តលា ។

១ ម. បុព្វតោ ។ ២ ម. សហក្ខមិ ។

ខន្ធចំនិព្វាយវេលាកើតឡើងហើយ រមែងកំនើត បឋមា
 ដូចជាគ្រាប់ស្ពឺ ដែលជាប់នឹងចុងដៃក្របួច កាលបើខន្ធ
 ចំនិព្វាយកើតឡើងហើយ ការបែកក្លាយ នៃខន្ធចំនិព្វាយ
 ក៏បែកនៅ ក្នុងខាងមុខ ឯសភាវៈដែលត្រូវវិនាសចំនិព្វាយ
 (ខន្ធ) ក៏ពុំនិបតនៅ មិនច្របូកច្របៀង ដោយខន្ធថាវរៈ
 ពួកសក្ខមកអំពីចម្លើយមិនឃើញ តែងទៅកាន់ចម្លើយមិន
 ឃើញ មុនអំពីការបែកក្លាយ តែងកើតឡើង ចំនិព្វត
 វិនាសទៅវិញ ដូចជាផ្កាបន្លា ឮដីតាកាស ។

ជីវិតតិច ព្រោះការកំនើតនៅតិច យ៉ាងនេះ ។

ជីវិតតិច ព្រោះកិច្ចរបស់ខ្លួនតិច តើដូចម្តេច ។ ជីវិតជាប់ចំពាក់
 ដោយដង្ហើមចូល ជីវិតជាប់ចំពាក់ដោយដង្ហើមចេញ ជីវិតជាប់ចំពាក់
 ដោយដង្ហើមចូលនឹងដង្ហើមចេញ ជីវិតជាប់ចំពាក់ដោយមហាក្កុប ជីវិត
 ជាប់ចំពាក់ដោយភ្នំនិរាតុ ជីវិតជាប់ចំពាក់ដោយកវន្តិក្កិយហារុ ជីវិត
 ជាប់ចំពាក់ដោយវិញ្ញាណ ។ មូលនៃធម៌ចំនិព្វាយ ក៏មានកម្លាំងថយ ។
 បុព្វហេតុចំនិព្វាយ នៃធម៌ចំនិព្វាយ ក៏មានកម្លាំងថយ ។ សូម្បី
 ធម៌ចំនិព្វាយណាជាប់ចំពាក់ ធម៌ចំនិព្វាយ ក៏មានកម្លាំងថយ ។ សូម្បី
 ធម៌ចំនិព្វាយណាជាប់ដៃមកកម្រិត ធម៌ចំនិព្វាយ ក៏មានកម្លាំងថយ ។
 ពួកធម៌ដែលកើតជាមួយ នឹងធម៌ចំនិព្វាយ ក៏មានកម្លាំងថយដូចគ្នា ។

សម្បទានកាមី សមេសំ ធុត្ថលា ។ សហជាមី សមេសំ
 ធុត្ថលា ។ យាមី បាយោជិតា សាមី ធុត្ថលា ។
 អញ្ញមញ្ញំ ធុត្ថធុត្ថលា សមេ ។ អញ្ញមញ្ញំ អនុត្តតា
 សមេ ។ អញ្ញមញ្ញំ បរិចាគយន្តិ សមេ ។ អញ្ញមញ្ញ-
 ស្ស ហិ ធុត្ថ តាយិតា ។ ធុ ចាមី បាយោជិតា អញ្ញមញ្ញ-
 មីមេ ។ យោមី ធុត្ថត្ថតា សោ ធុ វិជ្ជតំ ។ ធុ ច
 កេធុ កោចិ ហាយតិ ។ កង្ក្រ្កា^(១) ធុ សមេ ហិ
 សត្វសោ ។ បុរិមេហិ បកាវិតា សមេ ។ យោមី
 បកាវិតា តេ បុរេ មតា ។ បុរិមាមិច បន្តិមាមិច អញ្ញ-
 មញ្ញំ ធុ កកោចិ អន្តសំស្វតិ ។ ធុ ស្រសបរិគ្គតា-
 យ អប្បកំ ជីវិតំ ។

អមិច ចាតុម្ពហាវិទ្យាសំ ទេវាសំ ជីវិតំ ធុតាតាយ
 មនុស្សាសំ អប្បកំ ជីវិតំ បរិគ្គតិ ជីវិតំ ថោកំ ជីវិតំ
 ទណ្ឌកំ ជីវិតំ លហុកំ ជីវិតំ ឥន្ទ្រំ ជីវិតំ អនន្តរាយំ ជីវិ-
 តំ ធុ ចិវដ្ឋិតតំ ជីវិតំ ។ តាវត្ថីសាសំ ទេវាសំ ។ យោ មាសំ
 ទេវាសំ ។ តុសិតាសំ ទេវាសំ ។ ធុម្ពាធរតិសំ ទេវាសំ ។

១ ម. ធុត្ថ ។

ពួកធម៌ដែលសម្បទានកាមីធម៌ទាំងនេះ មានកម្លាំងថយ ។ សហជាត-
 ធម៌នៃធម៌ទាំងនេះ មានកម្លាំងថយ ។ គណ្ណាណាជាគ្រឿងប្រកប គណ្ណា
 នោះ មានកម្លាំងថយ ។ ធម៌ទាំងនេះ មានកម្លាំងថយជាច្រើន ចំពោះគ្នា
 មិនគ្នា ។ ធម៌ទាំងនេះ មិនទុរកម្លាំងមិនគ្នា ។ ធម៌ទាំងនេះ កម្លាំងមិន
 គ្នាឱ្យភ្ញាក់ចុះ ។ ព្រោះថា មិនបានជាទីពឹងដល់គ្នាមិនគ្នា ។ មួយទៀត
 ធម៌ទាំងនេះ មិនលើកកម្លាំងមិនគ្នា ។ ធម៌ណា ជាអ្នកបង្កើត ធម៌នោះ
 មិនមានទេ ។ ធម៌មួយ មិនមែនសាបសូន្យ ដោយធម៌ណាមួយទេ ។
 ព្រោះថា ធម៌ទាំងនេះ បែកបាក់ទៅ ទាំងអស់ ។ ធម៌ទាំងនេះ កើត
 ហើយ ដោយសារហេតុមិនបច្ច័យជាទាំងដើម ។ ហេតុមិនបច្ច័យទាំង
 ឡាយណាដែលឱ្យកើតមុន ហេតុមិនបច្ច័យទាំងនោះ ក៏ស្លាប់មុនទៅ
 ហើយ ។ ធម៌ទាំងឡាយទាំងដើមមិនទាំងពុំ មិនបានឃើញគ្នាមិនគ្នា
 ក្នុងកាលណាឡើយ ។ ជីវិតកិច ព្រោះកិចរបស់ខ្លួនកិច យ៉ាងនេះ ។

មួយទៀត មនុស្សទាំងឡាយ មានជីវិតកិច ជីវិតស្តូចស្តើង
 ជីវិតក្នុង ជីវិតមានក្នុងមួយទណ្ឌៈ ជីវិតហេស ជីវិតបាត ជីវិតមិនមាំមួន
 ជីវិតមិនទាំងនៅអស់កាលយូរចំព្រៀបចៀបមិនជីវិតរបស់ពួកទៅវាជាទំ
 ចាតុម្ពហាវិទ្យា ។ របស់ពួកទៅវាជាទំភាវិក្ខុន្ស ។ របស់ពួកទៅវាជាទំ
 យាមៈ ។ របស់ពួកទៅវាជាទំតុសិត ។ របស់ពួកទៅវាជាទំម្ពាធរតិ ។

បរិនិព្វានសវត្ថុនំ ធម្មានំ ។ ព្រហ្មកាយិកានំ ធម្មានំ
 ជីវិតំ ឧបាធាយ មនុស្សានំ អប្បកំ ជីវិតំ បរិត្តកំ
 ជីវិតំ យោកំ ជីវិតំ ទណ្ឌកំ ជីវិតំ លហុកំ ជីវិតំ
 សត្តរំ ជីវិតំ អនន្ធនិយំ ជីវិតំ ន ចរដ្ឋិតកំ ជីវិតំ ។ វត្ថុ
 ហេតុ កតវតា អប្បមិទំ កិច្ចវេ មនុស្សានំ អាយុ កម-
 យោ សម្បវាយោ មន្តាយ ដោជ្ជកំ កត្តកំ កុសលំ
 ចរិតកំ ព្រហ្មចរិយំ នត្ថំ ជាតស្ស អមរណំ យោ
 កិច្ចវេ ចរំ ជីវិតំ សោ វស្សសតំ អប្បំ ក កិយ្យោ ។

អប្បមាយុ មនុស្សានំ ហិធឿយ្យ នំ សុខោភិសោ
 ចរេយ្យនិក្ខសំសោវ នត្ថំ មនុស្ស ឆាតមោ
 អច្ចយន្តំ អហោវត្តា ជីវិតំ ឧបុជ្ឈតិ
 អាយុ ទីយតិ មទ្ធានំ កុទ្ធនិវេ ឧទក្ខន្តំ ។

អប្បញ្ញនំ ជីវិតមាហុ ជីវិតំ ជីវិតំ ជីវិតមាតិ ជីវិតំ ។

របស់ពួកទេវតាជាប់បរិនិព្វានសវត្ថុ ។ មនុស្សទាំងឡាយមានជីវិតក៏ច
 ជីវិតស្តូចស្តើង ជីវិតភ្នំ ជីវិតមានក្នុងមួយឈ្មោះ ជីវិតហើស ជីវិត
 ភាច់ ជីវិតមិនមាំមួន ជីវិតមិនកាំងនៅអស់កាលយូរ បើប្រៀបធៀប
 នឹងជីវិត របស់ពួកទេវតាព្រហ្មកាយិកៈ ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែល
 ព្រះមានប្រភោគ ក្រាស់ហើយថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អាយុរបស់
 មនុស្សទាំងឡាយនេះក៏ច បរិលោកក្រៅទៅដោយឯក បុគ្គលគប្បីប៉ះ
 ពាល់ ដោយចក្ខុ ក្រូចកុសល ក្រូចប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ បុគ្គល
 ដែលកើតហើយ មិនមែនមិនស្លាប់ទេ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ បុគ្គល
 ណា រស់នៅយ៉ាងយូរ បុគ្គលនោះ គប្បីរស់ នៅ ១០០ ឆ្នាំ ក៏ចជាង
 នេះ ឬច្រើនជាងនេះ (មានទូរ) ។

អាយុរបស់មនុស្សទាំងឡាយក៏ច បុរសអ្នកមានប្រាជ្ញា គួរ
 ត្រូវប្រាសនឹងអាយុខ្លះ គប្បីប្រព្រឹត្ត ឱ្យដូចបុគ្គលដែល
 ក្រូចភ្នំនិរទេក្សាល ការមិនមកនៃមនុស្ស មិនមានទេ ថ្ងៃនឹង
 យប់ វេទន៍កន្លងទៅ ជីវិតក៏លេចទៅដែរ អាយុនៃសត្វ
 ទាំងឡាយ វេទន៍អស់ទៅ ដូចទឹកនៃស្ទឹងក្នុង ។ ។

អធិប្បាយពាក្យថា ជីវិតទាំងឡាយ ពោលនូវជីវិតនេះថា ក៏ច
 ត្រង់ពាក្យថា ជីវិតទាំងឡាយ គឺឈ្មោះថា ជីវិត ព្រោះហេតុថា
 អ្នកមានប្រាជ្ញា ។

ជិតិសម្បជ្ជាតិ ជីវ ។ ជិក្ខុតកាតាតិ ជីវ ។ ជី វិទ្យុតិ
 បញ្ញា យា បញ្ញា បដិទេសា វិចាយោ បរិចាយោ
 ធម្មវិចាយោ សល្យក្ខណា ឧបលក្ខណា បច្ចុបលក្ខ-
 ណា បណ្ឌិត្តំ កោសល្យំ ធម្មញ្ញំ វេកឡា ជិន្នា ឧបប-
 រិក្ខា ភ្នំ មេធា បរិណាយិកា វិបស្សនា សម្បជ្ជញ្ញំ
 បរោសោ បញ្ញា បញ្ញាវ្យុយំ បញ្ញាពលំ បញ្ញាសត្វំ
 បញ្ញាតាសាដោ បញ្ញាអាសោកោ បញ្ញា ឱកាសោ
 បញ្ញាបដិដោតោ បញ្ញាវតំ អនោហោ ធម្មវិចាយោ
 សម្មាធិដ្ឋំ តាយ បញ្ញាយ សម្មាធិតត្តា ជីវ ។
 អបិច ទន្ធដីក ឆាតុដីក អាយតនដីក បដិច្ចសមុប្បា-
 នដីក សតិប្បដ្ឋានដីក សម្មប្បដ្ឋានដីក ឥន្ទ្រានដីក
 ឥន្ទ្រិយដីក ពលដីក ពោជ្ឈង្គដីក មត្តដីក ផលដីក
 ចិញ្ចនដីក ។ តេ ជីវ វិវាហាសុ មនុស្សានំ អប្បកំ
 ជីវិតំ បរិត្តកំ ជីវិតំ ដោតំ ជីវិតំ ទណ្ឌតំ ជីវិតំ
 លហុកំ ជីវិតំ ឥន្ទរំ ជីវិតំ អនន្តនិយំ ជីវិតំ

ឈ្មោះថា ជីវជន ព្រោះហេតុជាអ្នកបរិច្ចាណ៍ដោយប្រាថ្នា ។ ឈ្មោះ
 ថា ជីវជន ព្រោះហេតុជាអ្នកនិរដ្ឋិលបាប ។ បញ្ញា លោកហៅថា
 ជី បាទដល់ប្រាថ្នា ការជឿ ការពិចារណា ការពិចារណាសត្វ ការ
 ពិចារណាធម៌ ការគំណត់ ការគំណត់តំ ការគំណត់មាំមួន ភាគជា
 បណ្ឌិត ភាគជាអ្នកឈ្លាន ភាគជាអ្នកល្អិតល្អន់ ភាគជាអ្នកវិនិច្ឆ័យ
 ការតែង ការគ្រិះរិះ ប្រាថ្នាផ្ទុយជាផែនដី ប្រាថ្នាជាគ្រឿងទំលាយបង្គំ
 (ខ្ញុំកំលែស) ប្រាថ្នាជាគ្រឿងដឹកនាំ ការយំញញ័រ ការជឿខ្លួន ចន្ទញ
 គំបញ្ញា បញ្ញា បញ្ញាវ្យុយ កម្លាំងគំបញ្ញា សស្រ្តាគំបញ្ញា ប្រាសាទ
 គំបញ្ញា ឆន្ទិគំបញ្ញា ស្ម័គ្រិគំបញ្ញា ប្រចំបគំបញ្ញា កែវគំបញ្ញា ការមិន
 កាន់ច្រឡំ ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ឈ្មោះថា ជីវជន ព្រោះ
 ប្រកបប្រមាដោយបញ្ញានោះ ។ មួយទៀត ពួកជីវជនខាងខ្លួន ជីវជន
 ខាងឆាតុ ជីវជនខាងអាយតនៈ ជីវជនខាងបដិច្ចសមុប្បាទ ជីវជន
 ខាងសតិប្បដ្ឋាន ជីវជនខាងសម្មប្បដ្ឋាន ជីវជនខាងឥន្ទ្រាន ជីវជន
 ខាងឥន្ទ្រិយ ជីវជនខាងពលៈ ជីវជនខាងពោជ្ឈង្គ ជីវជនខាងមត្ត
 ជីវជនខាងផល ជីវជនខាងព្រះនិព្វាន ។ ពួកជីវជនទាំងនោះ បាទ
 ពេលយ៉ាងនេះថា មនុស្សទាំងឡាយ មានជីវិតតិច ជីវិតស្ងួតស្ងួត
 ជីវិតអ្វី ជីវិតប្រកបដោយទណៈ ជីវិតហឹងស ជីវិតឆាប់ ជីវិតមិនមាំមួន

ន ចិវន្តិតំ ជីវិតន្តិ ឯវមាហំសុ ឯវំ កាដេន្តិ ឯវំ
កណ្តន្តិ ឯវំ ជីបយន្តិ ឯវំ កេហរន្តិតិ អប្បញ្ញ័យំ ជីវិ-
តមាហុ ជីវា ។ តេហោ កកវា

តស្មា ម៉ា សិក្ខេជ សនេវ ជន្ត
យន្តិត្យំ ជញ្ញា វិសមន្តិ លោកេ
ន តស្ស ហេតុ វិសមំ ចរេយ្យ
អប្បញ្ញ័យំ ជីវិតមាហុ ជីវិត ។

[៥០] បស្សមិ លោកេ បរិជន្នមានំ

បរិ សមំ តត្ថាតតំ កវេសុ
ហីនា នវា មទុមុទេ លចន្តិ
អវិតតត្ថាសេ កវកវេសុ ។

[៥១] បស្សមិ លោកេ បរិជន្នមានន្តិ បស្សមីតិ
មំសចត្តុបាមិ បស្សមិ ទិព្វចត្តុបាមិ បស្សមិ បញ្ញា-
ចត្តុបាមិ បស្សមិ ពុទ្ធចត្តុបាមិ បស្សមិ សមន្តចត្តុ-
បាមិ បស្សមិ ធិត្តាមិ ឱលោកេមិ ជិដ្ឋាយាមិ ឧបបរិ-
ត្តាមិ ។ លោកេតិ អទាយលោកេ មទុស្សលោកេ

ជីវិតមំខតំនេវអស់កាលយូរ ជីវិតទាំងឡាយ បានកាលយ៉ាងនេះ
សំដែងយ៉ាងនេះ ភណិទាយ៉ាងនេះ ប័ក្ខយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ជីវិតទាំងឡាយ បានកាលដូចជីវិតនេះ
ថា គឺច ។ ហេតុនោះ ព្រះមានប្រាសាទ ក្រាស់ថា

ព្រោះហេតុនោះ ជនក្នុងសាសនានេះ គប្បីសិក្សា គប្បី
ជីន់ដូរកម្មណាមួយ ក្នុងលោកថា មិនស្មើ មិនគប្បី
ប្រព្រឹត្ត ដូរកម្មមិនស្មើ ព្រោះហេតុខែកម្មមិនស្មើនោះទេ
ដូរកថា ជីវិតទាំងឡាយ បានកាលដូចជីវិតនេះថា គឺច ។

[៥២] គថាគតាយិញ ដូរពាក្យសត្វនេះ ដែលលុះក្នុងអំណាច

គណៈ ក្នុងភពទាំងឡាយ កំពុងញាប់ញ័រ ក្នុងលោក
នរោទាំងឡាយថាគតាប មិនទាន់ក្នុងគណៈក្នុងភពក្នុង
ខ័នភពទាំងឡាយទេ រមែងយំរៀបរាប់ ក្នុងមាត់មច្ច ។

[៥៣] អធិប្បាយពាក្យថា ឃើញ (ដូរពាក្យសត្វ) កំពុងញាប់ញ័រ

ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា ឃើញ គឺឃើញដោយមិសចក្កក្តី ឃើញដោយ
ទិព្វចក្កក្តី ឃើញដោយបញ្ញាចក្កក្តី ឃើញដោយពុទ្ធចក្កក្តី មើល
ឃើញ ក្រឡេកមើល សំឡឹងមើល ពិចារណាមើល ដោយសមន្ត-
បក្កក្តី ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺ ក្នុងអបាយលោក មទុស្សលោក

ទេវលោកេ ទទ្ទលោកេ ឆានុលោកេ អាយតនលោ-
 កេ ។ បរិដទ្ធានន្តំ តណ្ហាដទ្ធាយ ដទ្ធានំ និដ្ឋិ-
 ដទ្ធាយ ដទ្ធានំ កំលេសដទ្ធាយ ដទ្ធានំ បរិយោ-
 តដទ្ធាយ ដទ្ធានំ វិចាកដទ្ធាយ ដទ្ធានំ ធុត្តវិ-
 តដទ្ធាយ ដទ្ធានំ រក្ខាភេទ ដទ្ធានំ ធុដ្ឋោ-
 សេន ដទ្ធានំ មុឡាមាហេន ដទ្ធានំ វិនិច្ឆ័យ-
 នេន ដទ្ធានំ មហាមជ្ជនិដ្ឋិយា ដទ្ធានំ វិក្កេបភគ-
 ទទ្ទទ្ធន ដទ្ធានំ អនិច្ឆន្តវិនិច្ឆ័យ ដទ្ធានំ តាម-
 ភគអនុស្សហិ ដទ្ធានំ លាភេន ដទ្ធានំ អលា-
 ភេន ដទ្ធានំ យសេន ដទ្ធានំ អយសេន ដទ្ធានំ
 បសិសាបា ដទ្ធានំ និព្វាយ ដទ្ធានំ សុខេន ដទ្ធានំ
 ធុត្តេន ដទ្ធានំ ជាតិយា ដទ្ធានំ ជរាយ ដទ្ធានំ
 ព្យាធិតា ដទ្ធានំ មរណេន ដទ្ធានំ សោតបរិទេវ-
 ធុត្តតោមនស្សតាយាសេហិ ដទ្ធានំ ទោយិភេន

ទេវលោក ទទ្ទលោក ឆានុលោក អាយតនលោក ។ ពាក្យថា
 កំពុងញាប់ញ័រ កំពុងញាប់ញ័រ ដោយការញាប់ញ័រព្រោះភក្ត្រ កំពុង
 ញាប់ញ័រ ដោយការញាប់ញ័រព្រោះចង្គៃ កំពុងញាប់ញ័រ ដោយការ
 ញាប់ញ័រព្រោះកំលេស កំពុងញាប់ញ័រ ដោយការញាប់ញ័រព្រោះកម្ម
 ជាស្រ្តីធិប្រភប កំពុងញាប់ញ័រ ដោយការញាប់ញ័រព្រោះវិបាក កំពុង
 ញាប់ញ័រ ដោយការញាប់ញ័រព្រោះទុក្ខនៃ កំពុងញាប់ញ័រ ដោយ
 ភម្រកដែលព្រកអរហិយ កំពុងញាប់ញ័រ ដោយចាស់ដែលប្រទូស្ត
 ហើយ កំពុងញាប់ញ័រ ដោយមាហាដែលវង្វេងហើយ ញាប់ញ័រ
 ដោយមាន ដែលជាប់ចំពាក់ហើយ ញាប់ញ័រ ដោយចង្គៃដែលស្តាប់
 អង្គុលហើយ ញាប់ញ័រ ដោយទទ្ធនៈ ដែលដល់នូវសេចក្តីឈឺចាប់
 ញាប់ញ័រ ដោយវិនិច្ឆ័យ ដែលដល់នូវសេចក្តីមិនដាច់ស្រេច ញាប់ញ័រ
 ដោយអនុស្ស ដែលដល់នូវកំព្រើន ញាប់ញ័រ ដោយលាភ
 ញាប់ញ័រ ដោយអលាភ ញាប់ញ័រ ដោយយស ញាប់ញ័រ ដោយ
 ការមិនមានយស ញាប់ញ័រ ដោយសេចក្តីសរសើរ ញាប់ញ័រ ដោយ
 ខ្មោច ញាប់ញ័រ ដោយសុខ ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ ញាប់ញ័រ
 ដោយជាតិ ញាប់ញ័រ ដោយជរា ញាប់ញ័រ ដោយព្យាធិ ញាប់ញ័រ
 ដោយមរណៈ ញាប់ញ័រ ដោយសោត បរិទេវៈ ទុក្ខៈ តោមនស្សៈ
 ។ បាយាសៈទាំងឡាយ ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ ដែលកើតក្នុងខេត្ត

អំសារេ បិណ្ឌកាយ កកម្ភុលាយ បិទ្កុសមុដ្ឋានេន
 អាតាទេន សេដ្ឋុសមុដ្ឋានេន អាតាទេន វាតសមុដ្ឋា-
 នេន អាតាទេន សង្ខតាតិកេន អាតាទេន ឧត្ត-
 បរិណាមវេន អាតាទេន វិសមបរិហារវេន អាតា-
 ទេន ឧបក្កមិកេន អាតាទេន កម្មវិបាកវេន
 អាតាទេន សីតេន ឧស្សោន ជ័យង្វាយ បិទាសាយ
 ឧប្បារេន បស្សវេន ឧសមគសវាតាតបសិវិសបសម្ម-
 ស្សេន ធុត្ថេន ខាតុមរណេន ធុត្ថេន បិទុមរណេន
 ធុត្ថេន កាតុមរណេន ធុត្ថេន កតិដមរណេន ធុត្ថេន
 បុត្តមរណេន ធុត្ថេន ធីតុមរណេន ធុត្ថេន ញាតិ-
 ព្យសនេន កោតព្យសនេន កេតព្យសនេន សីលព្យ-
 សនេន ធិដ្ឋិព្យសនេន ធុត្ថេន ដន្ទមាណំ សម្មន្ទមាណំ
 វិជ្ជន្ទមាណំ វេទមាណំ បវេទមាណំ សម្បវេទមាណំ បស្សមិ
 នក្ខាមិ ឱលោកេមិ ឯជ្ឈយាមិ ឧបបរិក្ខាមិតិ
 បស្សមិ លោកេ បរិជ្ជន្ទមាណំ ។

(៥២) បដំ ឥមំ តណ្ហាតតំ កវេស្មតិ បជាតិ សក្កា-
 ជិវេនំ ។ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា សធុតណ្ហា តន្តតណ្ហា

បុសដ្ឋុដ្ឋុះ បុស បុសដ្ឋុដ្ឋុតាត អាតាទតាំងឡើងអំពីប្រមាត់ អាតាទតាំង
 ឡើងអំពីស្មុស្ម អាតាទតាំងឡើងអំពីទ្រូល អាតាទតាំងអំពីឆាតុរាំង
 ប្រជុំគ្នា អាតាទតាំងអំពីផ្ទៃប្រែប្រួល អាតាទតាំងអំពីក្បួនវិយាបថមិម
 ស្មើ អាតាទតាំងអំពីសេចក្តីព្យាយាម (របស់គេមានវិយាបថជាដើម)
 អាតាទតាំងអំពីផលនៃកម្ម ក្រដាក់ ក្តៅ ឃ្លាន ស្រេក ច្បាប់
 បស្សវៈ ទុក្ខដោយសម្ព័ន្ធស្បនៃរបាម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ រាស់ក្នុង
 ដំណាស់ធំ ទុក្ខព្រោះស្លាប់មាតា ទុក្ខព្រោះស្លាប់បិតា ទុក្ខព្រោះស្លាប់
 បងប្អូនប្រុស ទុក្ខព្រោះស្លាប់បងប្អូនស្រី ទុក្ខព្រោះស្លាប់កូនប្រុស ទុក្ខ
 ព្រោះស្លាប់កូនស្រី ទុក្ខព្រោះវិនាសភ្នំព្រាហ្មតិ វិនាសកោតៈ វិនាស
 ភិរេត វិនាសសីល វិនាសទិដ្ឋិ ភយភត ឃើញ មើល ក្រឡេក
 មើល សំឡឹងមើល វិចារណឃើញ (ឡើងក្នុងសត្វ) កំពុងញាប់ញ័រ
 ញាប់ញ័រប្រាប់ ញាប់ញ័រផ្សេងៗ ខ្ពស់ ខ្ពស់ខ្លាំង ខ្ពស់ក្រៃលែង ហេតុ
 នោះ (ច្រង់ក្រាស់ថា) ឃើញ (ឡើងក្នុងសត្វ) កំពុងញាប់ញ័រក្នុងលោក ។

(៥២) អធិប្បយពាក្យថា ពួកសត្វនេះ ដែលលុះក្នុងអំណាច
 ភណ្ឌា ក្នុងភពពាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ពួកសត្វ គឺជាឈ្មោះនៃសត្វ ។
 ពាក្យថា ភណ្ឌា បានដល់ រូបភណ្ឌា សធុតភណ្ឌា តន្តភណ្ឌា

សេកល្ហា ដោដ្ឋន្តកល្ហា ធម្មកល្ហា ។ តល្ហាតត្ថំ
 តល្ហាតត្ថំ តល្ហាទុតត្ថំ តល្ហាទុសដំ តល្ហាយាបដ្ឋំ
 តល្ហាយេ មត៌តំ អភិក្កតំ បរិយាទិទ្ធន៍ ។ កវេស្សតិ
 តាមកវេ រូបកវេ អរូបកវេតិ បដំ វិមុត្តំ តល្ហាតត្ថំ
 កវេសុ ។

(៥៣) ហ៊ីនា នវា មទ្ធម្មទេ សមម្ព័តិ ហ៊ីនា
 នវាតិ ហ៊ីនេន កាយកម្មេន សម្មាសាសនំ ហ៊ីនា។
 ហ៊ីនេន វិចីកម្មេន សម្មាសាសនំ ហ៊ីនា ។ ហ៊ីនេន
 មនោកម្មេន សម្មាសាសនំ ហ៊ីនា ។ ហ៊ីនេន នា
 ណាតំនាគេន សម្មាសាសនំ ហ៊ីនា ។ ហ៊ីនេន អធិដ្ឋា-
 នានេន ។ ហ៊ីនេន កាមេស្មមិត្តានានេន ។ ហ៊ីនេន
 មុសាវានេន ។ ហ៊ីនាយ មិសុណាយ វាចាយ ។
 ហ៊ីនាយ ជុសាយ វាចាយ ។ ហ៊ីនេន សម្មប្បណា-
 បេន ។ ហ៊ីនាយ អភិជ្ឈាយ ។ ហ៊ីនេន ត្យាតានេន។
 ហ៊ីនាយ មិត្តានិមិត្តយា ។ ហ៊ីនេហិ សម្ពាវេហិ ។

សេកល្ហា ដោដ្ឋន្តកល្ហា ធម្មកល្ហា ។ ពាក្យថា លុះក្នុងកល្ហា
 គឺដោក្នុងកល្ហា ទៅតាមកល្ហា ផ្សាយទៅតាមកល្ហា លិចចុះក្នុងកល្ហា
 ទាក់ក្នុងកល្ហា (ត្រូវកល្ហា) គ្របសង្កត់ហើយ មានចិត្ត (ត្រូវកល្ហា)
 សង្កត់សង្កិនហើយ ។ ពាក្យថា កតតាំងឡាយ បានផល តាមកត
 រូបកត អរូបកត ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) តួកសត្វនេះ ដែលលុះ
 ក្នុងអំណាចកល្ហា ក្នុងកតតាំងឡាយ ។

(៥៤) អធិច្បាយពាក្យថា នរោទ័យតាំងឡាយ ដោយកតាប វេទន
 យំរៀបរាប់ ក្នុងមាត់វិទេមច្ចុ ត្រង់ពាក្យថា នរោទ័យតាំងឡាយដោយកតាប
 គឺនរោទ័យកតាប ព្រោះហេតុជាអ្នកប្រកបដោយកាយកម្ម ដ៏ដោយកតាប ។
 នរោទ័យកតាប ព្រោះហេតុជាអ្នកប្រកបដោយវិចីកម្ម ដ៏ដោយកតាប ។
 នរោទ័យកតាប ព្រោះហេតុជាអ្នកប្រកបដោយមនោកម្ម ដ៏ដោយកតាប ។
 នរោទ័យកតាប ព្រោះហេតុជាអ្នកប្រកបដោយបាណភិក្ខុត ដ៏ដោយ
 កតាប ។ ដោយអធិដ្ឋានាន ដ៏ដោយកតាប ។ ដោយកាមេស្មមិត្តានាន ដ៏ដោយ
 កតាប ។ ដោយមុសាវាទ ដ៏ដោយកតាប ។ ដោយមិសុណាវាទ ដ៏ដោយ
 កតាប ។ ដោយជុសាវាទ ដ៏ដោយកតាប ។ ដោយសម្មប្បណាប ដ៏ដោយ
 កតាប ។ ដោយអភិជ្ឈាន ដ៏ដោយកតាប ។ ដោយត្យាតាន ដ៏ដោយកតាប ។
 ដោយមិត្តានិមិត្ត ដ៏ដោយកតាប ។ ដោយសម្ពាវេហិ ដ៏ដោយកតាប ។

ហិណេហិ បត្យាហិ កាមតុណេហិ ។ ហិណេហិ បត្យា-
 ហិ វិវរណេហិ ។ ហិបាយ ចេតនាយ ។ ហិបាយ
 បត្យាយ ។ ហិបាយ បណិដិយា សម្មាសតាតិ ហិបា
 វិហិបា ធិមកា ធិមកា ជតុកា បរិក្ខាតិ ហិបា
 នក ។ មច្ចុមុខេ លបន្តិកំ មច្ចុមុខេ មាមុខេ មរណ-
 មុខេ មច្ចុប្បត្តា មច្ចុសម្បត្តា មច្ចុចាគតា មាម្បត្តា
 មាសម្បត្តា មាចាគតា មរណម្បត្តា មរណសម្បត្តា
 មរណុចាគតា លបន្តិ លាលបន្តិ សោចន្តិ កាលបន្តិ
 បរិទេវន្តិ ឧត្តាន្តិ កន្តិ លាម្ពាហំ អាបន្តិកិ
 ហិបា នក មច្ចុមុខេ លបន្តិ ។

(៥៤) អវិគតណ្ហសេ កវាភវេស្វតិ តណ្ហតិ
 រូបតណ្ហ ។ រូប ។ ធម្មតណ្ហ ។ កវាភវេស្វតិ
 កវាភវេ កម្មភវេ បុណ្ណវេ កាមភវេ កម្មភវេ
 កាមភវេ បុណ្ណវេ រូបភវេ កម្មភវេ រូបភវេ
 បុណ្ណវេ អរូបភវេ កម្មភវេ អរូបភវេ បុណ្ណវេ

ដោយកាមគុណចំនួន៥ ដ៏ថោកទាប ។ ដោយវិវរណៈចំនួន៥ ដ៏ថោក
 ទាប ។ ដោយចេតនា ដ៏ថោកទាប ។ ដោយសេចក្តីព្រាង ដ៏ថោកទាប ។
 នរោថថោកទាប ថោកទាបពោក ទេវតាប លាមក កាប្រក់-កំរាប-
 កំរាប ព្រោះហេតុដូច្នេះក្រុមប្រកបដោយការកំលំចិត្ត ដ៏ថោកទាប ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ប្រាសថា) នរោថចំនួន៧យថោកទាប ។ ពាក្យថា វេទន៍យំរៀប
 រាប់ ក្នុងមាត់នៃមច្ចុ សេចក្តីថា ពួកជនដល់ម្ល៉េះមច្ចុ ដល់ព្រមនូវមច្ចុ
 ចូលទៅកម្មច្ចុ ដល់ម្ល៉េះមា ដល់ព្រមនូវមា ចូលទៅកមា ដល់ម្ល៉េះ
 មរណៈ ដល់ព្រមនូវមរណៈ ចូលទៅកមរណៈ វេទន៍យំ យំរៀបរាប់
 សៅសោក លំបាក ទ្វិកទ្វល គត់ទ្រង់ ដល់ម្ល៉េះសេចក្តីវិនិច្ឆ័យ ក្នុងមាត់
 នៃមច្ចុ ក្នុងមាត់នៃមា ក្នុងមាត់នៃមរណៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា)
 នរោថចំនួន៧យថោកទាប វេទន៍យំរៀបរាប់ ក្នុងមាត់នៃមច្ចុ ។

(៥៥) អនិប្បាយពាក្យថា មិនទាន់កន្លងនូវគណ្ណ ក្នុងកតក្ខត្តនិច្ច
 កតចំនួន៧យ ត្រង់ពាក្យថា គណ្ណ បានដល់ រូបគណ្ណ ។ រូប ។
 ធម្មគណ្ណ ។ ពាក្យថា ក្នុងកតក្ខត្តនិច្ចកតចំនួន៧យ គឺក្នុងកម្មភព
 បុណ្ណព ឈ្មោះថាក្នុងកតក្ខត្តនិច្ចកតចំនួន៧យ គឺក្នុងកម្មភព ឈ្មោះកម្មភព
 ក្នុងកម្មភព ឈ្មោះបុណ្ណព ក្នុងរូបភព ឈ្មោះកម្មភព ក្នុងរូបភព
 ឈ្មោះបុណ្ណព ក្នុងអរូបភព ឈ្មោះកម្មភព ក្នុងអរូបភព ឈ្មោះបុណ្ណព

បុទប្បដំ កថា បុទប្បដំ គតិយា បុទប្បដំ ឧបបត្តិយា
 បុទប្បដំ បដិសន្ធិយា បុទប្បដំ អត្តភាវកិដិប្បត្តិយា ។
 អវិចចន្តិយាសេ អវិចចន្តិយា អវិចចន្តិយា អន្ធក-
 តិយា អវច្ឆន្តិយា អមុត្តន្តិយា អប្បហំនតិយា
 អប្បដិដិស្សដ្ឋន្តិយាតិ អវិចចន្តិយាសេ កវាកថេសុ ។
 កេនាហា កវាវា

បស្សបិ លោកេ បដិដន្តមាធំ
 បដិ វមំ តន្តិកតំ កថេសុ
 ហំនា នក មច្ចុម្ពុទេ លបន្តិ
 អវិចចន្តិយាសេ កវាកថេសុតិ ។

(៥៥) មហាយិកេ បស្សដ ដន្តមាទេ
 មន្តោ អប្បនក្ខន្ធាសោតេ
 ឧបស្សិ ធិស្វា អមមោ ចរេវេ
 កថេសុ អាសត្តិមត្តមាទោ ។

(៥៦) មហាយិកេ បស្សដ ដន្តមាទេតិ មមត្តាតិ
 ទ្វេ មមត្តា ធាន្តាមមត្តត្ថ ធិដ្ឋមមត្តត្ថ ។

គឺថា ក្នុងការកើតរឿយ ។ ការទៅរឿយ ។ របបត្ថរឿយ ។ បដិសន្ធិ
 រឿយ ។ ការញ៉ាំងអត្តភាព ឱ្យកើតឡើងរឿយ ។ ពាក្យថា មិនកន្លង
 កណ្តា គឺ មិនកន្លងកណ្តា មិនប្រាសចាកកណ្តា មានកណ្តាមិនឃ្លាត
 ចេញ មានកណ្តាមិនឆ្លាក់ចោល មិនប្រចាកកណ្តា មិនលះបង់កណ្តា
 មិនលាស់ចោលកណ្តា ហេតុនោះ (ប្រជុំគ្រាស់ថា) មិនកន្លងកណ្តា
 ក្នុងភពតូចនឹងភពធំទាំងឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគគ្រាស់ថា

ភពឆកេយ្យេន្ទ្រន្ទ្រសត្វនេះ ដែលលុះក្នុងអំណាចកណ្តា
 ក្នុងភពទាំងឡាយ កំពុងញាប់ញ័រក្នុងលោក នរោធបាំង
 ឡាយចោកចាប មិនកន្លងកណ្តា ក្នុងភពតូចនឹងភពធំ
 ទាំងឡាយ វេទន៍យំរៀបរាប់ ក្នុងមាត់នៃមច្ចុ ។

(៥៥) អ្នកទាំងឡាយ ចូរមើលពួកសត្វដែលមានសេចក្តីអាល័យ
 កំពុងញាប់ញ័រ ដូចពួកត្រីក្នុងទីមានទឹកក្តៅ ទាំងមានទ្រូ
 ទឹកអស់ហើយ បុគ្គលមិនមានអាល័យ លុះឃើញទោស
 នេះហើយ ឆប្បប្រព្រឹត្ត មិនធ្វើការជាប់ជំពាក់ ក្នុងភព
 ទាំងឡាយ ។

(៥៦) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកទាំងឡាយ ចូរមើលពួកសត្វ ដែល
 មានសេចក្តីអាល័យ កំពុងញាប់ញ័រ ត្រង់ពាក្យថា អាល័យ ទានសេ
 អាល័យ ២ យ៉ាង អាល័យភិក្ខុ ១ អាល័យភិទ្ធិដ្ឋ ១ ។

កតមំ តណ្ហាមមត្តំ ។ យាវតា តណ្ហាសង្ខ-
 តេន សីមកតំ មរិយាធិកតំ ឱធិកតំ បរិយដ្ឋិតតំ
 បរិក្កហិតំ មហាយតំ វេទំ មមំ ឯតំ មមំ ឯតំ មមំ ឯតំ មមំ
 ឯតំ មមំ មមំ រុច្ចា សន្តា តន្តា រសា ដោដ្ឋ-
 ញា អនុរណា ចាបុរណា ធាសីធាសា អនេជ្ឈកា
 កុក្កុជស្វកា ហត្ថិតាស្សវឌ្ឍា ទេត្តំ វត្ថុ ហិរញ្ញំ
 សុវណ្ណំ តាមធិតមរាជនាមិយោ រដ្ឋញ្ច ជនបទោ ច
 កោសោ ច កោដ្ឋាការញ្ច កោលម្បិ មហាបថី
 តណ្ហាវសេន មហាយតំ យាវតា អដ្ឋសតតណ្ហាវិបរិតំ
 វេទំ តណ្ហាមមត្តំ ។

កតមំ ធិដ្ឋិមមត្តំ ។ វិសតីវត្ថុកា សត្តាយធិដ្ឋិ
 ធសវត្ថុកា មិច្ឆាធិដ្ឋិ ធសវត្ថុកា អន្តត្តាហិកា ធិដ្ឋិ យា
 ឯវុច្ចា ធិដ្ឋិ ធិដ្ឋិតតំ ធិដ្ឋិតហនំ ធិដ្ឋិតត្តារោ ធិដ្ឋិវិស្វកា-
 យីកំ ធិដ្ឋិវិប្បដ្ឋិតំ ធិដ្ឋិសញ្ញាជនំ កាយោ បដិក្កាយោ
 អភិវេសោ ចរមាសោ កុម្មត្តោ មិច្ឆាបថោ មិច្ឆត្ថំ
 តត្ថាយតនំ វិចារិយេសត្តារោ វិបរិតត្តារោ វិចល្លា-
 សត្តារោ មិច្ឆាការោ អយាវាវកស្មី យាវាវកន្តិ
 កាយោ យាវតា ឆ្វាសដ្ឋិ ធិដ្ឋិតតាម វេទំ ធិដ្ឋិមមត្តំ។

កាលំយតីតណ្ហា ភិដ្ឋុចាម្ពុច ។ កំណតំវេន កំណតំវិ-
 កំណតំដ្ឋុ កំណតំដ្ឋិញ ការហ្មតិវាតិ ការកាលំយ ដោយ
 ចំណតំឧតណ្ហា មានប្រមាណណាថា នេរបស់អញ គ្មានរបស់អញ
 ប៉ុណ្ណោះរបស់អញ មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះរបស់អញ រួច៖ សទ្ធ៖ គទ្ធ៖
 សេ៖ ដោដ្ឋញ្ច៖ របស់អញ គ្រឿងកម្រាល គ្រឿងស្លៀកពាក់ ខ្ញុំប្រស
 ខ្ញុំប្រស ពិត ចៀម មាន់ ជ្រូក អ៊ី គោ សេះ លា ស្រែ ចម្ការ
 ជ្រូក មាស ប្រាក់ ឱតម រាជធានី វេន ជនបទ បន្ទាយ ឃុំ
 របស់អញ សូម្បីបុគ្គលប្រកាន់វេនដ៏ធំទាំងអស់ ដោយកំណតំឧតណ្ហា
 ទាំងតណ្ហាវិបរិត ១០៨ ជាតំណតំ នេះ ឈ្មោះថា កាលំយតីតណ្ហា ។

កាលំយតិច្ឆិ ភិដ្ឋុចាម្ពុច ។ សក្កាយច្ឆិ មានវត្ថុ ២០ មិច្ឆា-
 ច្ឆិ មានវត្ថុ ១០ អន្តត្តាហិកច្ឆិ មានវត្ថុ ១០ ច្ឆិណា មានសភាព
 យ៉ាងនេះ ដំណើរតិច្ឆិ ការសំព្វាតិច្ឆិ ផ្លូវលំបាកតិច្ឆិ ចម្រើន
 តិច្ឆិ ការញាប់ញ័រតិច្ឆិ សញ្ញាជនៈតិច្ឆិ ការកាន់ ការប្រកាន់
 ប្រកាន់មាំ ការស្តាប់អវិជ្ជុល ផ្លូវតាត្រកំ ផ្លូវទុស ភាពទុស កំណតំឱត
 អណ្ឌន ការកាន់ដោយការស្ម័គ្រចុស ការប្រកាន់វិបរិត ការវិចល្លាស
 ការកាន់ទុស ការប្រកាន់ក្នុងវត្ថុមិនពិត ថាជារបស់ពិត ច្ឆិទាំង ២២
 ទាំងប៉ុន្មាន នេះ ឈ្មោះថា កាលំយតិច្ឆិ ។

មហាយិកេ បស្សន ជន្ទមាណេ មហាយិកេវត្ថុអន្ទេ-
 នសន្តិភោជិ ជន្ទន្តិ អន្ទិដ្ឋន្តិ ជន្ទន្តិ អន្ទិដ្ឋន្តិ ជន្ទន្តិ
 មហាយិកេវត្ថុវិបរិណាមសន្តិភោជិ ជន្ទន្តិ វិបរិណាម-
 ន្តិ ជន្ទន្តិ វិបរិណាគេបិ ជន្ទន្តិ សម្មន្តិ^(១) វិប្បន្តិ
 វេទន្តិ បវេទន្តិ សម្បវេទន្តិ^(២) វិជន្ទមាណេ សម្មន្តិ-
 មាណេ វិប្បន្តិមាណេ វេទន្តិមាណេ បវេទន្តិមាណេ សម្បវេទ-
 ន្តិមាណេ បស្សន នក្ខេបំ ឱលោកេន ចិជ្ឈាយនំ ឧប-
 បរិក្កដាភិ មហាយិកេ បស្សន ជន្ទមាណេ ។

[៩៧] អន្ទេវ អន្ទេនកក្កិលោសោតេតិ យថា
 មច្ឆា អន្ទេនកេ បរិក្កេនកេ ទុនកេបរិយាជានេ
 កាតេហិ វា កុលាលេហិ វា ពលានេហិ វា បរិ-
 ចាតិយមាណា ឧត្តិមិយមាណា មជ្ឈិមាណា ជន្ទន្តិ
 សម្មន្តិ វិប្បន្តិ វេទន្តិ បវេទន្តិ សម្បវេទន្តិ
 វិជន្ទេន យថា មហាយិកេវត្ថុអន្ទេនសន្តិភោជិ ជន្ទន្តិ

១ ឧ.ម. បដិទ្ធិ សម្មន្តិ ។ ២ ឧ.ម. វេទន្តិ បវេទន្តិ សម្បវេទន្តិ ។

ពាក្យថា ចូរមើលពួកសត្វដែលមានសេចក្តីកាល័យ កំពុងតែ
 ញាប់ញ័រ សេចក្តីថា ពួកនាជនមានសេចក្តីភ្លៀស ក្នុងការដេញមី
 យកវត្ថុ ដែលខ្លួនកាល័យ ញាប់ញ័រខ្លះ កាលគេកំពុងដេញមីយក
 ញាប់ញ័រខ្លះ កាលវត្ថុដែលគេដេញមីយកហើយ ញាប់ញ័រខ្លះ មាន
 សេចក្តីភ្លៀស ក្នុងការប្រែប្រួល វេទន្តិដែលខ្លួនកាល័យ ញាប់ញ័រខ្លះ
 កាលវត្ថុដែលកំពុងប្រែប្រួល ញាប់ញ័រខ្លះ កាលវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ
 ញាប់ញ័រខ្លះ ញាប់ញ័រទាំង ញាប់ញ័រផ្សេងៗ ទ្រង់ ទ្រង់ទាំង ទ្រង់
 ដោយអាការៈចំណង់ អ្នកចំណង់ ចូរមើល ចូរឃើញ ចូរក្រឡេក
 មើល ចូរសំឡឹងមើល ចូរពិចារណាមើល ដូចពួកសត្វកំពុងញាប់ញ័រ
 ញាប់ញ័រដោយអាការៈចំណង់ ញាប់ញ័រផ្សេងៗ ទ្រង់ ទ្រង់ទាំង ទ្រង់
 ដោយអាការៈចំណង់ យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស័ថា) អ្នកចំណង់
 ចូរមើលពួកសត្វដែលមានសេចក្តីកាល័យ កំពុងញាប់ញ័រ ។

[៩៨] ពាក្យថា ដូចពួកគ្រី ក្នុងទីមានទឹកតិច ចំណង់ខ្សែទឹក
 អស់ហើយ សេចក្តីថា ពួកគ្រីក្នុងទីមានទឹកតិច មានទឹកស្អប់ស្អែង មាន
 ទឹកអស់ហើយ គ្រូពួកគ្រីក្នុង ពួកគ្រីក្នុង ពួកគ្រីក្នុង បៀតបៀន
 ចំពោះលើកឡើង ពាំស៊ី កំញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រសព្វ ញាប់ញ័រផ្សេងៗ
 ទ្រង់ ទ្រង់ទាំង ទ្រង់សព្វសាច់ យ៉ាងណាមិញ ពួកសត្វដែលមាន
 សេចក្តីភ្លៀស ក្នុងការដេញមីយកវត្ថុដែលខ្លួនកាល័យ ញាប់ញ័រខ្លះ

អង្គិដ្ឋានេចិ ដន្ទន្តិ អង្គិដ្ឋានេចិ ដន្ទន្តិ មមាយតត្ថវិបរិ-
 ណាមសង្កិចោមិ ដន្ទន្តិ វិបរិណាមន្តេចិ ដន្ទន្តិ វិបរិ-
 ណាតេចិ ដន្ទន្តិ សម្មន្ទន្តិ វិប្បន្ទន្តិ វេជន្តិ បវេជន្តិ
 សម្បវេជន្តិ មច្ឆេវ អប្បវេជន្តិ ណសោតេ។

(៥៨) ឯកម្យំ ធិស្វា អមមោ ចរេយ្យាតិ ឯតំ អាជ្ជិ-
 ចំ ធិស្វា បស្សិតា តុលយេតា តិរយេតា វិភាវយេតា វិក្ក-
 តំ កត្វា មមត្តស្វតិ ឯកម្យំ ធិស្វា ។ អមមោ ចរេ-
 យ្យាតិ មមត្តាតិ ទេ មមត្តា តណ្ហាមមត្តក្ស ធិដ្ឋិមម-
 ត្តក្ស ។ បេ ។ នំ តណ្ហាមមត្តំ ។ បេ ។ នំ ធិដ្ឋិម-
 មត្តំ ។ តណ្ហាមមត្តំ បហាយ ធិដ្ឋិមមត្តំ បដិច្ចស្សន្តិកា
 ជក្កំ អមមាយត្តោ សោតំ អមមាយត្តោ យាចំ អមមា-
 យត្តោ ធិក្កំ អមមាយត្តោ កាយំ អមមាយត្តោ មចំ
 អមមាយត្តោ រូបេ សន្តេ កច្ឆេ វេស ដោដ្ឋេ កុលំ
 តណំ អាវាសំ លាភំ យសំ បសំសំ សុទំ ចិវំ
 បិណ្ឌាចាតំ សេនាសនំ តិលាធម្មទុយកេសជ្ជិបរិក្ការំ

កាលភេតំពុត្តិដណ្តើម ញាប់ញ័រខ្លះ កាលវត្ថុដែលរឹត ដណ្តើមហើយ
 ញាប់ញ័រខ្លះ មានសេចក្តីស្លៀកក្នុងការប្រែប្រួលវត្ថុដែលខ្លួនកាលយ
 ញាប់ញ័រខ្លះ កាលវត្ថុដែលកំពុងប្រែប្រួល ញាប់ញ័រខ្លះ កាលវត្ថុដែល
 ប្រែប្រួលហើយ ញាប់ញ័រខ្លះ ញាប់ញ័រសព្វ ញាប់ញ័រផ្សេងៗ ខ្មែក
 ខ្មែកទាំង ខ្មែកសព្វសាច់ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ដូចពួកត្រីក្នុងទីមានទឹកក៏ច ទាំងមានវិទ្យុចិត្តអស់ហើយ ។

(៥៩) ពាក្យថា បុគ្គលមិនមានកាលយ លុះឃើញចោលនេះ
 ហើយ ឆប្បប្រាជ្ញ គឺឃើញ មើល ថ្វីង ឯចារណា សំដែងឲ្យច្បាស់
 ធ្វើឲ្យប្រាកដ ខ្លះចោលនេះ ក្នុងកាលយទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ឃើញចោលនេះ ។ ពាក្យថា កាលយ ក្នុងបទថា បុគ្គល
 មិនមានកាលយ ឆប្បប្រាជ្ញ បានដល់កាលយ ២ កាលយគឺកណ្តា ១
 កាលយគឺដ្ឋិ ។ បេ ។ នេះ កាលយគឺកណ្តា ។ បេ ។ នេះ
 កាលយគឺដ្ឋិ ។ បុគ្គលលះកាលយគឺកណ្តា លោសំចោលកាលយ
 គឺដ្ឋិ មិនប្រកាន់ចក្ក មិនប្រកាន់សោតៈ មិនប្រកាន់ឃានៈ មិន
 ប្រកាន់ជីវ្ហំ មិនប្រកាន់កាយ មិនប្រកាន់ចក្ក មិនប្រកាន់ មិនទទួល
 មិនស្លាប់អវិជ្ជ័យ មិនប្រកាន់ស្អិត ខ្លះបេ សំឡេង ក្លិន វេស ផ្សព្វ
 ទាំងឡាយ ក្រកូល ពួក តាវស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ
 សុខ ចិវ បិណ្ឌាចាត សេនាសនៈ បរិក្ការគឺថ្នាំ ជាបច្ច័យដល់ដម្ហិ

កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភវ រូបភវ អរូបភវ
 សញ្ញាភវ អសញ្ញាភវ ទេវសញ្ញាធាសញ្ញាភវ ឯក-
 វេកាភវ ចតុវេកាភវ បញ្ចវេកាភវ អតីត អនា-
 គត បច្ចុប្បន្ន ទិដ្ឋសុតមុត្តវិញ្ញាតទ្វេ ធម្ម អមមា-
 យន្តោ អត្តន្តោ អបរមសន្តោ អនកំធិវសន្តោ
 ចរេយ្យ វិហរេយ្យ វិហរេយ្យ វត្តេយ្យ ចារេយ្យ យ-
 មេយ្យ យាមេយ្យតិ ឯតម្បំ ទិស្វា អមមោ ចរេយ្យ ។

[៥៩] ភវេសុ អាសត្តិមក្សត្វមាណេតិ ភវេសុតិ
 កាមភវេ រូបភវេ អរូបភវេ ។ អាសត្តិ ច្រូតិ កល្យា-
 ណោ ភកោ សាភកោ ។ មេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ អ-
 កុសលមូលំ ។ ភវេសុ អាសត្តិមក្សត្វមាណេតិ ភវេសុ
 អាសត្តិ អក្សត្វមាណេ ធម្មំ មេមំ ភវំ ទន្ធិ អក្សត្វមាណេ
 អនិទយមាណេ អសញ្ញនិទយមាណេ អនិទត្ថនិទយមាណេ
 អនកំធិទត្ថនិទយមាណេតិ ភវេសុ អាសត្តិមក្សត្វមាណេ ។

កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភវ រូបភវ អរូបភវ សញ្ញាភវ
 អសញ្ញាភវ ទេវសញ្ញាធាសញ្ញាភវ ឯកវេកាភវ ចតុវេកាភវ
 បញ្ចវេកាភវ អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ទិដ្ឋវិសេសប្បវេយ្យ ពុ-
 បំពាលំ បូជីនំ គប្បីប្រព្រឹត្ត គប្បីទៅ ដោយស្ងប់ស្ងាត់ គប្បីញ៉ាំង
 វិយាបថឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ គប្បីញ៉ាំងវិយាបថឱ្យកើតឡើង គប្បីគ្រោ-
 វិយាបថ គប្បីបំពេញវិយាបថ គប្បីចង្រ្កប់វិយាបថ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលអ្នកមិនទាន់អស់យ លុះឃើញវាសនេះ
 ហើយ គប្បីប្រព្រឹត្ត ។

[៥៩] ភាស្យថា ភូតិភពវាំងឡាយ ភូតិបទថា មិនធ្វើការ
 ជាប់ជំពាក់ ភូតិភពវាំងឡាយ គឺ ភូតិកាមភព រូបភព អរូបភព ។
 កល្យា លោកិយាវថា ការជាប់ជំពាក់ បានផលសេចក្តីត្រេកអរ
 សេចក្តីរីករាយ ដ៏ទាន់កម្លាំង ។ មេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុ-
 សលមូល ។ ភាស្យថា មិនធ្វើការជាប់ជំពាក់ ភូតិភពវាំងឡាយ
 បានសេចក្តីថា មិនធ្វើការជាប់ជំពាក់ ភូតិភពវាំងឡាយ មិនធ្វើ
 សេចក្តីពិញ្ចចិត្ត សេចក្តីស្រឡាញ់ សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីអត់-
 ធន់ មិនឱ្យកើត មិនឱ្យកើតព្រម មិនបង្កើត មិនបង្កើតចំពោះ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនធ្វើការជាប់ជំពាក់ ភូតិភពវាំងឡាយ ។

តេជានា ភក្កា

មមាយិតេ បស្សន ជន្ទមាណ
 មន្ទេវ អប្បេនក្ខត្តិណសោតេ
 ឯតម្បិ ធិស្វា អមមោ ចរេយ្យ
 ភវេសុ អាសន្តិមក្កត្តមាធាតិ ។

[៦០] ឧកោសុ អន្តេសុ វិនេយ្យ ធម្មំ
 ជស្សំ បរិញ្ញាយ អនាគុតិន្ទា
 យនត្តករហិ តទក្កត្តមាធា
 ធិ លីម្បត្តិ^(១) ធិជ្ជសុតេសុ ធិរោ ។

[៦១] ឧកោសុ អន្តេសុ វិនេយ្យ ធម្មតិ អន្តាគិ ជស្សោ
 ឯកោ អន្តោ ជស្សសមុទាយោ ទុតិយោ អន្តោ ។ អតិ-
 តោ ឯកោ អន្តោ អនាគតោ ទុតិយោ អន្តោ ។ សុទា
 វេទនា ឯកោ អន្តោ ទុក្ខា វេទនា ទុតិយោ អន្តោ ។
 ធាមំ ឯកោ អន្តោ រូបំ ទុតិយោ អន្តោ ។ ន អដ្ឋ-
 ត្តិកាធិ អាយតនាធិ ឯកោ អន្តោ ន តាហិរាធិ អា-
 យតនាធិ ទុតិយោ អន្តោ ។ សក្កាយោ ឯកោ
 អន្តោ សក្កាយសមុទាយោ ទុតិយោ អន្តោតិ ។

១ ឧ សិម្បត្តិមំ ធារោ ។

ហេតុនា ព្រះមានព្រះភាគ ក្រាស់ថា

អ្នកទាំងឡាយ ចូរមើលពួកសត្វ ដែលមានសចក្ខីភាវ័យ
 កំពុងញាប់ញ័រ ដូចពួកគ្រឿងដ៏មានទឹកភ័ក្ត្រ ទាំងមានវ័យ
 ទឹកអស់ហើយ បុគ្គលមិនមានអាល័យ លុះឃើញទោស
 នេះហើយ ភប់ប្រព្រឹត្ត មិនធ្វើការជាប់ចំពាក់ ក្នុងភព
 ទាំងឡាយ ។

[៦០] អ្នកប្រាជ្ញ វេទនបន្ទោបន្តិម្ហាសចក្ខីភាពញាចក្ខុ ក្នុងទីបំផុត
 ទាំងពីរ វេទនកំណត់ដឹងផស្សៈ ហើយជាអ្នកមិនជាប់ចំពាក់
 ជាអ្នកគង់ជឿលក់រំលោភដោយខ្លួនឯង តែងមិនធ្វើអំពើនោះ
 មិនប្រឡាក់ក្នុងការឈ្លងទាំងឡាយ ដែលខ្លួនឃើញហើយ
 ចូរហើយឡើយ ។

[៦១] អធិប្បាយពាក្យថា វេទនបន្ទោបន្តិម្ហាសចក្ខីភាពញាចក្ខុ
 បំផុត ទាំងពីរ ត្រង់ពាក្យថា ទីបំផុត គឺ ផស្សៈ ជាទីបំផុតទី ១
 ហេតុដែលកើតផស្សៈ ជាទីបំផុតទី ២ ។ អតីតកាល ជាទីបំផុតទី ១
 អនាគតកាល ជាទីបំផុតទី ២ ។ សុខវេទនា ជាទីបំផុតទី ១ ទុក្ខវេទនា
 ជាទីបំផុតទី ២ ។ នាម ជាទីបំផុតទី ១ រូប ជាទីបំផុតទី ២ ។ កាយភរៈ
 ខាងក្នុង ៦ ជាទីបំផុតទី ១ កាយភរៈខាងក្រៅ ៦ ជាទីបំផុតទី ២ ។
 សក្កាយៈ ជាទីបំផុតទី ១ ហេតុជាដែលកើតសក្កាយៈ ជាទីបំផុតទី ២ ។

នន្ទានិយោ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមរាគោ កាម-
 ធន្នំ កាមតណ្ហា កាមស្មេហោ កាមបរិឡាហោ
 កាមឌុច្ឆា កាមជ្ឈោសាធំ កាមោយោ កាមាយោ-
 តោ កាមុចាធាធំ កាមច្ឆន្និវរណំ ។ ឧភោសុ
 អន្តេសុ វិនេយ្យ ធន្នន្តិ ឧភោសុ អន្តេសុ ធន្នំ វិនេយ្យ
 បដិវិនេយ្យ បដិហេយ្យ វិនោធមេយ្យ ឡត្តិកេយ្យ
 អនភាវន្តិមេយ្យតិ ឧភោសុ អន្តេសុ វិនេយ្យ ធន្នំ ។

(៦៦) ផស្សៈ បរិញ្ញាយ អនាទុតិន្ទានិ ផស្ស្មតិ
 ចក្កុសម្មស្សោ សោភសម្មស្សោ យានសម្មស្សោ
 ជីវ្ហសម្មស្សោ កាយសម្មស្សោ មាតាសម្មស្សោ អធិ-
 វចនសម្មស្សោ បដិយសម្មស្សោ សុខវេទនីយោ សម្ម-
 ស្សោ ទុក្ខវេទនីយោ សម្មស្សោ អទុក្ខមសុខវេទនី-
 យោ សម្មស្សោ កុសលោ ផស្សោ អកុសលោ
 ផស្សោ អព្យាគរោ ផស្សោ កាមាវចរោ ផស្សោ
 រូបាវចរោ ផស្សោ អរូបាវចរោ ផស្សោ សុញ្ញតោ
 ផស្សោ អនិមិត្តោ ផស្សោ អប្បណិហិតោ ផស្សោ

ពាក្យថា សេចក្តីពេញចិត្ត បានដល់សេចក្តីពេញចិត្តភិកាម សេចក្តី-
 ក្រេកអរភិកាម សេចក្តីរីករាយភិកាម ចំណង់ភិកាម សេចក្តីស្រឡាញ់
 ភិកាម សេចក្តីក្តៅក្រហាយភិកាម សេចក្តីនឹងលំបង់ភិកាម សេចក្តីជ្រុល
 ជ្រប់ភិកាម អន្ទង់ភិកាម យោគភិកាម ទុក្ខាធនភិកាម មិវរណៈ
 ភិកាមច្ចនៈ ក្នុងកាមចាំងឡាយ ។ ពាក្យថា វេមនិបន្ថោបន្ថំ ឬសេចក្តី
 ពេញចិត្តក្នុងទីបំផុតចាំងពីរ បានសេចក្តីថា វេមនិបន្ថោបន្ថំ ឬន្ថោបន្ថំ
 ចំពោះ លេបន្ថំ កំចាត់បន្ថំ ធ្វើឱ្យវិនាស ធ្វើមិនឱ្យភិកាម ឬ
 សេចក្តីពេញចិត្តក្នុងទីបំផុតចាំងពីរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) វេមនិ
 បន្ថោបន្ថំសេចក្តីពេញចិត្ត ក្នុងទីបំផុតចាំងពីរ ។

(៦៦) អធិប្បាយពាក្យថា វេមនិកំណត់ដឹងផស្សៈ ហើយដូចអ្នក
 មិនដាច់ចំណាត់ ត្រង់ពាក្យថា ផស្សៈ បានដល់ចក្កុសម្មស្សៈ សោភ-
 សម្មស្សៈ យានសម្មស្សៈ ជីវ្ហសម្មស្សៈ កាយសម្មស្សៈ មាតា-
 សម្មស្សៈ អធិវចនសម្មស្សៈ បដិយសម្មស្សៈ សុខវេទនីយសម្មស្សៈ
 ទុក្ខវេទនីយសម្មស្សៈ អទុក្ខមសុខវេទនីយសម្មស្សៈ កុសលផស្សៈ
 អកុសលផស្សៈ អព្យាគផស្សៈ កាមាវចរផស្សៈ រូបាវចរផស្សៈ
 អរូបាវចរផស្សៈ សុញ្ញភផស្សៈ អនិមិត្តផស្សៈ អប្បណិហិតផស្សៈ

លោកិយោ ជស្មោ លោកុត្តរោ ជស្មោ អតីតោ
 ជស្មោ អនាគតោ ជស្មោ បច្ចុប្បន្នោ ជស្មោ យោ
 ឯវុតោ ជស្មោ ធុសនា សម្មសនា សម្មសិតត្ថំ អយំ
 វុត្ថតិ ជស្មោ ។ ជស្សំ ចរិត្តាយាតិ ជស្សំ តំហំ
 ចរិត្តហំ ចរិតាធិតា ញាតចរិត្តាយ តិរលាចរិត្តាយ
 បហានចរិត្តាយ ។

កតមា ញាតចរិត្តា ។ ជស្សំ ជាតាតិ អយំ ចក្ក-
 សម្មស្មោ អយំ សោតសម្មស្មោ អយំ យានសម្ម-
 ស្មោ អយំ ជីវ្ហសម្មស្មោ អយំ កាយសម្មស្មោ
 អយំ មាតាសម្មស្មោ អយំ អចិច្ឆេទសម្មស្មោ អយំ
 ចជ័យសម្មស្មោ អយំ សុខវេទនិយោ ជស្មោ អយំ
 ទុក្ខវេទនិយោ ជស្មោ អយំ អទុក្ខមសុខវេទនិយោ
 ជស្មោ អយំ កុសលោ ជស្មោ អយំ អកុសលោ
 ជស្មោ អយំ អក្កកាតោ ជស្មោ អយំ កាតាវច-
 រោ ជស្មោ អយំ វុចាវចរោ ជស្មោ អយំ អវុចាវ-
 ចរោ ជស្មោ អយំ សុត្តិកោ ជស្មោ អយំ អនិ-
 មិត្តោ ជស្មោ អយំ អប្បណិហិតោ ជស្មោ

លោកិយផស្សៈ លោកុត្តរផស្សៈ អតីតផស្សៈ អនាគតផស្សៈ
 បច្ចុប្បន្នផស្សៈ ការបំរើគាល់ អាការៈការបំរើគាល់ ការគាល់ត្រូវព្រម
 ភាពការគាល់ត្រូវព្រម ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ ហៅថា
 ផស្សៈ ។ ភាគៗថា តំណក់ដឹងផស្សៈ ដឹងតំណក់ដឹងផស្សៈ ដោយ
 បរិញ្ញា ព គឺ ញាតបរិញ្ញា ១ តិរលាចរិញ្ញា ១ បហានបរិញ្ញា ១ ។

ញាតបរិញ្ញា អើយ្យចម្ពុច ។ (កិក្ខុក្ខន្ធសាសនានេះ) ដឹងឡូ
 ផស្សៈ គឺដឹង ឃើញថា នេះ ចក្កសម្ពុផស្សៈ នេះ សោតសម្ពុផស្សៈ
 នេះ យានសម្ពុផស្សៈ នេះ ជីវ្ហសម្ពុផស្សៈ នេះ កាយសម្ពុផស្សៈ នេះ
 មាតាសម្ពុផស្សៈ នេះ អចិច្ឆេទសម្ពុផស្សៈ នេះ ចជ័យសម្ពុផស្សៈ នេះ
 សុខវេទនិយផស្សៈ នេះ ទុក្ខវេទនិយផស្សៈ នេះ អទុក្ខមសុខវេទនិយ-
 ផស្សៈ នេះ កុសលផស្សៈ នេះ អកុសលផស្សៈ នេះ អក្កកតផស្សៈ
 នេះ កាតាវចផស្សៈ នេះ វុចាវចផស្សៈ នេះ អវុចាវចផស្សៈ
 នេះ សុត្តិកផស្សៈ នេះ អនិមិត្តផស្សៈ នេះ អប្បណិហិតផស្សៈ

អយំ លោកិយោ ជេស្សោ អយំ លោកុត្តរោ
ជេស្សោ អយំ អតីតោ ជេស្សោ អយំ អនាគតោ
ជេស្សោ អយំ បច្ចុប្បន្នោ ជេស្សតិ ជាធាតុ បស្សតិ
អយំ ញាតបរិញ្ញា ។

កតមា តិរណបរិញ្ញា ។ ឃុំ ញាតំ កត្វា ជេស្សំ
តិរេតិ អនិច្ចតោ ធុត្តតោ រោគតោ តណ្ហតោ សល្យ-
តោ អយតោ អាតាធិតោ បរតោ បលោកតោ ត្បិ-
តីតោ ឧបន្ថវតោ ភយតោ ឧបសត្តតោ ចលតោ
បក្កតោ អនុវតោ អត្តាណតោ អលេណតោ អស-
រណតោ វិគ្គតោ តុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ អាទិ-
នវតោ វិបរិណាមធម្មតោ អសារកតោ អយម្បលតោ
វជ្ជតោ វិភវតោ សាសវតោ សង្ខតតោ មាណសិ-
តោ ជាតិធម្មតោ ជរាធម្មតោ ព្យាទិធម្មតោ មរណ-
ធម្មតោ សោកបរិទេវទុក្ខោមនស្សបាយាសធម្មតោ
សង្ខលេសិកធម្មតោ សមុទយតោ អត្តន្តមតោ
អស្សាធិតោ អាទិនវតោ វិស្សរណតោ តិរេតិ
អយំ តិរណបរិញ្ញា ។

នេ លោកិយជេស្សៈ នេ លោកុត្តរជេស្សៈ នេ អតីតជេស្សៈ នេ
អនាគតជេស្សៈ នេ បច្ចុប្បន្នជេស្សៈ នេ ឈ្មោះថា ញាតបរិញ្ញា ។

តិរណបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ (ភិក្ខុកុដិសាសនានេះ) លុះធ្វើផ្លូវ
ការដឹងយ៉ាងនេះហើយ ពិចារណាជេស្សៈ គឺពិចារណាថា មិនទៀង
ជាទុក្ខ ជាទោស ជាឫស ជាព្រួញ ជាសេចក្តីលំបាក ជាអាកាច
ជាបស់អ្នកដទៃ ជាបស់ទ្រុឌទ្រោម ជាចង្រៃ ជាប្រឡូត ជាភ័យ
ជាបេស័ក្ត ជាបស់ញាប់ញ័រ ជាបស់តុកលួយ ជាបស់មិនយឺតយូរ
ជាបស់គ្មានទីពឹង គ្មានទីជ្រក គ្មានទីលើក ជាបស់ទៃទេ ជាបស់
លើសធន ជាបស់រលាកស្លូត មិនមែនជាបស់ខ្លួន ជាធាស ជា
បស់ប្រែប្រួលធម្មតា ជាបស់ឥតភ័យ ជាឫសនៃទុក្ខ ជាគេជ្ឈយាត
គ្មានសេចក្តីបរិភោគ ប្រកបដោយភាសវៈ មានបច្ច័យភាពកំរើក ជាតាមិសៈ
នៃមា មានជរាជាធម្មតា មានជរាជាធម្មតា មានព្យាទិជាធម្មតា
មានមរណៈជាធម្មតា មានសោកៈ ចរិទៈ ទុក្ខៈ ខោមនស្សៈ
ទោយាសៈជាធម្មតា ប្រកបដោយគ្រឿងសៅហ្មងជាធម្មតា ជាបស់
កើតឡើង ជាបស់វិនាសចោល ជាបស់គួរប្រកាស ជាធាស
ជាគ្រឿងរលាស់ចេញ នេះ ឈ្មោះថា តិរណបរិញ្ញា ។

កតតោ បហានបរិញ្ញា ។ ឯវំ និរោធា ជស្ស
 ធន្តរាតំ បដិហតិ វិជោធនតិ ឡដ្ឋិតវោតិ អនកាវន្តិ-
 មេតិ ។ វុត្ថំ ហេតំ កតវតា យោ កិច្ចវេ ជស្សសុ
 ធន្តរាតោ តំ បដិហតិ ឯវំ សោ ជស្សោ បហីនោ
 ភវិស្សតិ ឧច្ឆិទ្ធម្បលោ ភាលាវត្ថុកតោ អនកាវន្តិកា
 អាយតី អនុប្បនធម្មោ ។ អយំ បហានបរិញ្ញា ។

ជស្សំ បរិញ្ញាយាតិ ជស្សំ សមាហំ តិហិ បរិញ្ញាហិ
 បរិជាចិត្តា ។ អនាទុតិន្ទាតិ តេជោ វុច្ចតិ គណ្ណា
 យោ ធកោ សារកតោ ។ មេ ។ អភិជ្ឈា លោកោ
 អកុសលមូលំ ។ យស្សសោ តេជោ បហីនោ
 សុត្ថិន្ទោ វុច្ចសន្តោ បដិម្បស្សន្តោ អកុប្បត្តិកោ
 ញ្ញាណត្ថិចា នន្តោ សោ វុច្ចតិ អតិន្ទោ ។ សោ វុច្ច
 អតិន្ទោ សន្តោ អតិន្ទោ គន្ធន្ទ អតិន្ទោ រសេ
 អតិន្ទោ ជាដ្ឋន្ទោ អតិន្ទោ តុលេ តណោ

បហានបរិញ្ញា កើដូចម្តេច ។ (កិត្តក្នុងសាសនានេះ) លុះចំពោះពេល
 យ៉ាងនេះហើយ កិលរបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឱ្យវិនាស ធ្វើមិនឱ្យកើតមាន
 ខ្សែន្តរកក្នុងជស្សៈ ។ សមដូចជាព្រះពុទ្ធជីវិតនេះ ដែលព្រះមាន
 ព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់កិត្តទាំងឡាយ ធន្តរកណា ក្នុងជស្សៈទាំង
 ឡាយ អ្នកទាំងឡាយ ចូលរបង់ធន្តរកនោះចេញ កាលបើធ្វើយ៉ាង
 នេះបាន ជស្សៈនោះ ឈ្មោះថា អ្នកទាំងឡាយ បានលះលីហើយ
 ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឱ្យមានជីវិត ដូចជាមិនមានជីវិត
 នៃដើមត្រាត ធ្វើមិនឱ្យកើតមាន ធ្វើឱ្យជាធម៌លែងកើត តទៅទៀត
 ហើយ ។ នេះ ឈ្មោះថា បហានបរិញ្ញា ។

ពាក្យថា កំណត់ជីវិតជស្សៈហើយ គឺកំណត់ជីវិតជស្សៈដោយបរិញ្ញា
 ទាំង ៣ នេះ ។ ពាក្យថា មិនជាប់ចំពាក់ អនិច្ចារយថា គណ្ណា លោក
 ហៅថា ការជាប់ចំពាក់ បានដល់សេចក្តីព្រឹក្សា សេចក្តីព្រឹក្សាមាន
 កំឡាំង ។ មេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ ការជាប់ចំពាក់នេះ
 បុគ្គលណាបានលះលីហើយ បានផ្តាច់ផ្តិលហើយ បានរម្ងាប់ហើយ បាន
 លាស់ចោលហើយ ធ្វើមិនឱ្យកើតឡើងបាន ដុះដោយភ្លើងភ្លើងញាណ
 ហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនជាប់ចំពាក់ ។ បុគ្គលនោះ
 មិនជាប់ចំពាក់ក្នុងរូប មិនជាប់ចំពាក់ក្នុងសំឡេង មិនជាប់ចំពាក់ក្នុងក្លិន
 មិនជាប់ចំពាក់ក្នុងរស មិនជាប់ចំពាក់ក្នុងជ្រុញ មិនជាប់ចំពាក់ក្នុងក្រលួល

អាវាសេ លាភេ យសេ បសំសាយេ សុខេ ចីវរេ
 បិណ្ឌនាគេ សេនាបនេ តិលានប្បវត្តយកេសជ្ជប-
 រិក្ខារេ កាមនាគុយា រូបនាគុយា អរូបនាគុយា
 កាមភវេ រូបភវេ អរូបភវេ សញ្ញាភវេ អសញ្ញាភវេ
 នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវេ ឯកភវេ ធាតុភវេ ធម្មភវេ ធាតុ-
 ភវេ បញ្ចកភវេ អតីតេ អនាគតេ បច្ចុប្បន្នេ
 ធិដ្ឋសុតមុក្កវិញ្ញាណទ្វេសុ ធម្មេសុ អតិថោ អគតិថោ
 អមុច្ចិកោ អនន្តោបន្តោ វិគតោ វិគតកោ ធម្ម-
 កោ វន្តកោ មុត្តកោ បរិណកោ បដិច្ចសង្ស-
 ដ្ឋកោ វិគរកោ វិគរកោ ធម្មកោ វន្តកោ
 មុត្តកោ បរិណកោ បដិច្ចសង្សដ្ឋកោ ធិត្ថកោ
 ធិត្ថកោ សីតិកោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មក្កតេន
 អត្តនា វិហារតីតិ ផស្សំ បរិញ្ញាយ អនាទុតិថោ ។

[៦៣] យនត្ថកាហី តនកុត្តមាទាតិ យនត្ថ យ
 អត្តនា ករហតិ ។ ទ្វីហិ ការណេហិ អត្តានំ ករហតិ
 កតត្តា ធម្ម អកតត្តា ច ។

ពួក អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត
 សេនាសនៈ គ្រឿងបរិក្ខារ តិលានប្បវត្តយកេសជ្ជប្បវត្ត
 អរូបនាគុ កាមភវ រូបភវ អរូបភវ សញ្ញាភវ អសញ្ញាភវ នេវ-
 សញ្ញានាសញ្ញាភវ ឯកភវកាភវ ធាតុភវកាភវ ធម្មភវកាភវ
 អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ធីដ្ឋធម្មតាំងឡាយដែលឃើញ ឬ ប៉ះពាល់
 ឬកប្បដិសំ មិនធ្លាក់ចុះ មិនជ្រុលជ្រប់ មិនផ្លាស់ប្តូរ មានការជាប់ជំពាក់
 កន្លងហើយ មានការជាប់ជំពាក់ៗព្រាសហើយ មានការជាប់ជំពាក់
 លរហើយ មានការជាប់ជំពាក់ភ្ជាក់ចោលហើយ មានការជាប់ជំពាក់រួច
 ហើយ មានការជាប់ជំពាក់លះបង់ហើយ មានការជាប់ជំពាក់លាស់
 ចោលហើយ មានកតៈកន្លងហើយ មានកតៈព្រាសហើយ មានកតៈ
 លរហើយ មានកតៈភ្ជាក់ចោលហើយ មានកតៈរួចស្រឡះហើយ មាន
 កតៈលះបង់ហើយ មានកតៈលាស់ចោលហើយ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា
 មានទុក្ខលក់ហើយ មានសេចក្តីគ្រឡាក់ ទទួលចំពោះសេចក្តីសុខ
 សម្រេចទៅដោយចិត្តផ្អែមសើ ហេតុនោះ (ទ្រង់គោរព) កំណត់
 នឹងសង្ស័យហើយ ជាអ្នកមិនជាប់ជំពាក់ ។

(៦៣) អធិប្បាយពាក្យថា កិច្ចជឿលំអិតណាស់ដោយខ្លួនឯង មិនធ្វើ
 អំពើនោះ គ្រងពាក្យថា អំពើណា កិច្ចជឿលំអិតណាស់ដោយខ្លួនឯង ។
 កិច្ចជឿលំអិត ព្រាសហេតុ ២ យ៉ាង គឺព្រាសកំណត់ដែលខ្លួនធ្វើហើយ និង

កតំ កតតត្តា ច អកតតត្តា ច អត្តានំ ករហតិ ។
 កតំ មេ កាយេនុច្ឆរិតំ អកតំ មេ កាយេសុចរិតន្តំ
 អត្តានំ ករហតិ ។ កតំ មេ វចីនុច្ឆរិតំ អកតំ មេ
 វចីសុចរិតន្តំ អត្តានំ ករហតិ ។ កតំ មេ មនោ-
 នុច្ឆរិតំ អកតំ មេ មនោសុចរិតន្តំ អត្តានំ ករហតិ ។
 កតេតា មេ ចាណាទិចាតា អកតតា មេ ចាណាទិចា-
 តា វេរមណីតិ អត្តានំ ករហតិ ។ កតំ មេ អធិដ្ឋា-
 នានំ អកតតា មេ អធិដ្ឋានាចា វេរមណីតិ អត្តានំ
 ករហតិ ។ កតេតា មេ កាមេសុ មិច្ឆាចារក អកត-
 តា មេ កាមេសុ មិច្ឆាចារក វេរមណីតិ អត្តានំ ករ-
 ហតិ ។ កតេតា មេ មុសាវាទោ អកតតា មេ មុសា-
 វាទា វេរមណីតិ អត្តានំ ករហតិ ។ កតតា មេ ចិសុ-
 ណា វាចា អកតតា មេ ចិសុណាយ វាចាយ វេរម-
 ណីតិ អត្តានំ ករហតិ ។ កតតា មេ ឝុសា វាចា អកត-
 តា មេ ឝុសាយ វាចាយ វេរមណីតិ អត្តានំ ករហតិ ។

អំពើដែលខ្លួន មិនបានធ្វើហើយ ។
 គំរេវៀលខ្លួនឯង ព្រោះអំពើដែលខ្លួនធ្វើហើយ នឹងអំពើដែលខ្លួន
 មិនបានធ្វើហើយ តែដូចម្តេច ។ បុគ្គល គំរេវៀលខ្លួនឯងថា
 កាយទុច្ចរិត អាក្នកញ្ញបានធ្វើហើយ កាយសុចរិត អាក្នកញ្ញមិន
 បានធ្វើទេ ។ គំរេវៀលខ្លួនឯងថា វចីទុច្ចរិត អាក្នកញ្ញបានធ្វើហើយ
 វចីសុចរិត អាក្នកញ្ញមិនបានធ្វើទេ ។ គំរេវៀលខ្លួនឯងថា មនោ-
 ទុច្ចរិត អាក្នកញ្ញបានធ្វើហើយ មនោសុចរិត អាក្នកញ្ញមិនបានធ្វើទេ ។
 គំរេវៀលខ្លួនឯងថា បាណាទិចាត អាក្នកញ្ញបានធ្វើហើយ ការវៀចោក
 បាណាទិចាត អាក្នកញ្ញមិនបានធ្វើទេ ។ គំរេវៀលខ្លួនឯងថា អធិដ្ឋា-
 នា អាក្នកញ្ញបានធ្វើហើយ 'ការវៀចោកអធិដ្ឋានា អាក្នកញ្ញ
 មិនបានធ្វើទេ ។ គំរេវៀលខ្លួនឯងថា កាមេសុមិច្ឆាចារ អាក្នកញ្ញ
 បានធ្វើហើយ ការវៀចោកកាមេសុមិច្ឆាចារ អាក្នកញ្ញមិនបានធ្វើទេ ។
 គំរេវៀលខ្លួនឯងថា មុសាវាទ អាក្នកញ្ញបានធ្វើហើយ ការវៀចោក
 មុសាវាទ អាក្នកញ្ញមិនបានធ្វើទេ ។ គំរេវៀលខ្លួនឯងថា ចិសុណា-
 វាចា អាក្នកញ្ញបានធ្វើហើយ ការវៀចោកចិសុណាវាចា អាក្នកញ្ញ
 មិនបានធ្វើទេ ។ គំរេវៀលខ្លួនឯងថា ឝុសាវាចា អាក្នកញ្ញ
 បានធ្វើហើយ ការវៀចោកឝុសាវាចា អាក្នកញ្ញ មិនបានធ្វើទេ ។

កតតោ មេ សម្មប្បណិច្ឆេ អតតតោ មេ សម្មប្ប-
ណិច្ឆេ វេរោណីតិ អត្តានំ ករហតិ ។ កតតោ មេ
អភិជ្ឈា អតតតោ មេ អនភិជ្ឈាតិ អត្តានំ ករហតិ ។
កតតោ វេ ព្យាបាទោ អតតតោ មេ អព្យាបាទោតិ
អត្តានំ ករហតិ ។ កតតោ មេ មិច្ឆាទិដ្ឋិ អតតតោ មេ
សម្មាទិដ្ឋិ អត្តានំ ករហតិ ។ ឯវំ កតតតោ ច
អតតតតោ ច អត្តានំ ករហតិ ។ អដវំ សីលេសម្មិ-
ន បរិបូរិតារីតិ អត្តានំ ករហតិ ។ វត្សន្តិយេសម្មិ-
ន កតតតតោ អត្តានំ ករហតិ ។ ភោជនេ អមត្តត្តា-
ម្ពីតិ អត្តានំ ករហតិ ។ ជានិយំ អនន្ទយុត្តោម្ពីតិ
អត្តានំ ករហតិ ។ ន សតិសម្មាសញ្ញានំ សម្មាស-
ញ្ញោម្ពីតិ អត្តានំ ករហតិ ។ អភាវិតា មេ ចត្តារោ
សតិប្បដ្ឋានោ អត្តានំ ករហតិ ។ អភាវិតា មេ
ចត្តារោ សម្មប្បធានោ អត្តានំ ករហតិ ។ អភាវិតា
មេ ចត្តារោ វត្ថុចានោ អត្តានំ ករហតិ ។
អភាវិតា វេ បញ្ចក្ខន្ធយានំ អត្តានំ ករហតិ ។

[illegible]

អភារីតាធិ មេ បញ្ច ពលាធិតិ អត្តាធិ តាហតិ ។
 អភារីតា មេ សត្ត ពោជ្ឈន្តិ អត្តាធិ តាហតិ ។
 អភារីតា មេ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោតិ អត្តាធិ
 តាហតិ ។ ធុត្ថំ មេ អបរិញ្ញាតដ្ឋិ អត្តាធិ តាហតិ ។
 សមុទយោ មេ អប្បហំ ចោតិ អត្តាធិ តាហតិ ។
 មត្តោ មេ អភារីតាតិ អត្តាធិ តាហតិ ។ ធិរោចោ
 មេ អសច្ចិកោតាតិ អត្តាធិ តាហតិ ។ ឯវំ កតត្តា
 ច អកតត្តា ច អត្តាធិ តាហតិ ។ ឯវំ អត្តតាហិយំ
 កម្មំ អកុទ្ធមាធា អនិយមាធា អសញ្ញាប-
 យមាធា អនិព្វត្តយមាធា អនិកមិព្វត្តយមាធាតិ
 យនត្តតាហិ តនកុទ្ធមាធា ។

[២២] ន លិម្បតិ ធិដ្ឋសុតេសុ ធិរោតិ លេខាតិ-
 ទ្ធេ លេខា តណ្ហាលេខា ច ធិដ្ឋិលេខា ច ។ មេ ។
 អយំ តណ្ហាលេខា ។ មេ ។ អយំ ធិដ្ឋិលេខា ។

គិះដៀលខ្លួនឯងថា ពលៈពិន័ ៥ ភក្ខាអញមិនបានចំរើនទេ ។ គិះដៀល
 ខ្លួនឯងថា ពោជ្ឈន្តិពិន័ ៧ ភក្ខាអញមិនបានចំរើនទេ ។ គិះដៀល
 ខ្លួនឯងថា អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ភក្ខាអញមិនបានចំរើនទេ ។
 គិះដៀលខ្លួនឯងថា ធុត្ថ ភក្ខាអញមិនបានកំណត់ទេ ។ គិះដៀលខ្លួន-
 ឯងថា សមុទយៈ ភក្ខាអញមិនបានលះបង់ទេ ។ គិះដៀលខ្លួនឯងថា
 មត្ត ភក្ខាអញមិនបានចំរើនទេ ។ គិះដៀលខ្លួនឯងថា មត្តេ ភក្ខាអញ
 មិនបានធ្វើឱ្យដាក់ច្បាស់ទេ ។ គិះដៀលខ្លួនឯង ព្រោះអំពើដែលបានធ្វើ
 ហើយ នឹងអំពើដែលខ្លួនមិនបានធ្វើហើយ យ៉ាងនេះឯង ។ អ្នកប្រាជ្ញ
 មិនធ្វើ គឺមិនឱ្យកើត មិនឱ្យកើតព្រម មិនបង្កើត មិនបង្កើតចំពោះ
 អំពើដែលគួរគិះដៀលខ្លួន យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ត្រង់ត្រាស់ថា)
 អ្នកប្រាជ្ញ ថាអ្នកគិះដៀលអំពើណាដោយខ្លួនឯង តែងមិនធ្វើអំពើនោះ ។

[២៤] អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញមិនប្រឡាក់ក្នុងការម្នាក់ទាំងឡាយ
 ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឮហើយ ត្រង់ពាក្យថា ការប្រឡាក់ បានដល់
 ការប្រឡាក់៦ ការប្រឡាក់គឺតណ្ហា ១ ការប្រឡាក់គឺចំដុំ ១ ។ បេ ។ នេះ
 ឈ្មោះថាការប្រឡាក់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ឈ្មោះថាការប្រឡាក់គឺចំដុំ ។

ជីវេនិ ជីវេ បណ្ឌិតោ បញ្ញាវា ឡង្គិមា ញាណំ វិការី
 មេធាវី ។ ជីវេ តណ្ហាលេមំ បហាយ ធិដ្ឋិលេមំ
 មដិមេស្សដ្ឋិតា ធិដ្ឋេ ន លិម្បតិ សុតេ ន លិម្បតិ
 មុតេ ន លិម្បតិ វិញ្ញាតេ ន លិម្បតិ ន សំលិម្បតិ
 ន ឧបលិម្បតិ អលិក្ខោ អសំលិក្ខោ អនុបលិក្ខោ
 ធិត្តុក្ខោ ធិស្សដ្ឋោ វិម្បមុត្តោ វិសញ្ញុក្ខោ វិមរិយា-
 ធិតតេសុ^(១) ចេតសា វិហារនីតិ ន លិម្បតិ ធិដ្ឋសុ-
 តេសុ ជីវេ ។ តេតាហ ភគវា

ឧកោសុ អម្ពេសុ វិនយេ នង្គំ
 មស្សំ បរិញ្ញាយ អនាទុគិក្ខោ
 យនត្តករហិ តនកុម្ភមាតោ
 ន លិម្បតិ ធិដ្ឋសុតេសុ ជីវេនិ ។

១ ឬ.វិវរោទិកគេន ។

អ្នកមានប្រាជ្ញា បណ្ឌិត អ្នកមានការជឿសព្វ អ្នកមានការស្រាវជ្រាវ
 អ្នកមានញាណ អ្នកមានប្រាជ្ញាភិច្ចាសំ អ្នកមានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយ
 បង្អង់កំលើស ឈ្មោះថា អ្នកប្រាជ្ញ ។ អ្នកប្រាជ្ញបានឈរជើង ខ្ញុំការ
 ប្រឡាក់គឺកណ្តា លាស់ចោលខ្ញុំការប្រឡាក់និវិដ្ឋិ មិនប្រឡាក់ក្នុង
 ការម្នាក់ដែលឃើញហើយ មិនប្រឡាក់ក្នុងការម្នាក់ ដែលឮហើយ មិន
 ប្រឡាក់ក្នុងការម្នាក់ ដែលទទួលហើយ មិនប្រឡាក់ មិនសៅហ្មង មិន
 ចូលទៅដកលាបក្នុងការម្នាក់ ដែលជឿច្បាស់ហើយ គឺជាអ្នកមិនប្រឡាក់
 មិនសៅហ្មង មិនចូលទៅដកលាប ឃ្លាតចេញ លាស់ចេញ ច្របូចចង្កូរ
 ប្រាសចេញ សម្រេចទៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកផែនភពលោក ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ស្រាវជ្រាវ) អ្នកប្រាជ្ញ មិនប្រឡាក់ ក្នុងការម្នាក់ ដែលខ្លួន
 ឃើញហើយ ឮហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះតាច្រះភាគ ស្រាវជ្រាវថា

អ្នកប្រាជ្ញ វេទនបរិច្ចាគន៍ខ្ញុំសព្វគឺចេញចិត្ត ក្នុងទីបំផុត
 ព័ន្ធពី វេទនកំណត់ជឿសព្វ ហើយជាអ្នកមិនជាប់ពាក់
 ជាអ្នកនិរៀតកំណើតដោយខ្លួនឯង តែងមិនធ្វើអំពើនោះ
 មិនប្រឡាក់ក្នុងការម្នាក់ ដែលខ្លួនឃើញហើយឮហើយ ។

(២៥) សត្វំ បរិញ្ញា វិនយេយ្យំ ឱរិយំ
 បរិក្កហេស្វំ មុនំ ឆោបលំត្តោ
 អនុឡាសលោ ធរមប្បមត្តោ
 ធាសីសត្តំ លោកមិមំ បរញ្ច ។

(២៦) សត្វំ បរិញ្ញា វិនយេយ្យំ ឱរិយំ សត្វានិ
 កាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា នេកុម្ម-
 សញ្ញា អព្យាបាទសញ្ញា អវិហឹសាសញ្ញា រូបសញ្ញា
 សន្តសញ្ញា ឥន្ទសញ្ញា រាសសញ្ញា ដោជ្ជត្ថសញ្ញា
 ធម្មសញ្ញា យា បរិច្ចា សញ្ញា សញ្ញាធម៌ សញ្ញា-
 មិត្តំ អយំ វុទ្ធនិ សញ្ញា ។ សត្វំ បរិញ្ញាតិ សត្វំ
 តិហិ បរិញ្ញាហិ បរិជាតិ ញាតបរិញ្ញាយ តិរលា-
 បរិញ្ញាយ បហាទបរិញ្ញាយ ។

កតមា ញាតបរិញ្ញា ។ សត្វំ ជាតានិ អយំ
 កាមសញ្ញា អយំ ព្យាបាទសញ្ញា អយំ វិហឹសាសញ្ញា
 អយំ នេកុម្មសញ្ញា អយំ អព្យាបាទសញ្ញា អយំ
 អវិហឹសាសញ្ញា អយំ រូបសញ្ញា អយំ សន្តសញ្ញា
 អយំ ឥន្ទសញ្ញា អយំ រាសសញ្ញា អយំ ដោជ្ជត្ថសញ្ញា

(២៥) មុនំ កណ្តំជីវីសញ្ញាហិយ គប្បន្តនិទយៈបាទ ជាអ្នក
 មិច្ឆេច្យាភ ក្នុងសេចក្តីហ្មត់ហ្មត់ទាយ ជាអ្នកមាន
 ព្រឹត្តិការណ៍ហិយ ប្រព្រឹត្តិមិច្ឆេច្យាភស មិច្ឆេច្យាភ្នំ
 លោកនេះ ជីវីលោកជាទី ។

(២៦) អនិហ្វយពាក្យថា កំណត់ជីវីសញ្ញាហិយ គប្បន្តនិទយៈបាទ
 ត្រង់ពាក្យថា សញ្ញា បានដល់កាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា
 នេកុម្មសញ្ញា អព្យាបាទសញ្ញា អវិហឹសាសញ្ញា រូបសញ្ញា សន្តសញ្ញា
 ឥន្ទសញ្ញា រាសសញ្ញា ដោជ្ជត្ថសញ្ញា ធម្មសញ្ញា សេចក្តីសំគាល់
 កាកានៃសេចក្តីសំគាល់ កាកានៃការម្នាក់ ដែលបុគ្គលសំគាល់
 លា មានសភាព យ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា សញ្ញា ។ ពាក្យថា
 កំណត់ជីវីសញ្ញា គឺ កំណត់ជីវី ម្ចាស់សញ្ញា ដោយបរិញ្ញា ព គឺ
 ញាតបរិញ្ញា ១ តិរលាបរិញ្ញា ១ បហាទបរិញ្ញា ១ ។

ញាតបរិញ្ញា គឺដូចម្តេច ។ កំណត់ជីវីសញ្ញា គឺ ជីវី យើងគ្រូថា
 នេះកាមសញ្ញា នេះព្យាបាទសញ្ញា នេះវិហឹសាសញ្ញា នេះនេកុម្ម-
 សញ្ញា នេះអព្យាបាទសញ្ញា នេះអវិហឹសាសញ្ញា នេះរូបសញ្ញា
 នេះសន្តសញ្ញា នេះឥន្ទសញ្ញា នេះរាសសញ្ញា នេះដោជ្ជត្ថសញ្ញា

អយំ ធម្មសញ្ញាតិ ជាតាតិ បស្សតិ អយំ ញាតបរិញ្ញា ។

កតមា វិវណបរិញ្ញា ។ វិវ ញាតិ កតា សញ្ញា
តិវេតិ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្តតោ សល្ល-
តោ អយតោ អាតាធិតោ បរតោ បលោកតោ វិ-
តតោ ឧបន្ថតោ ភយតោ ឧបសន្តតោ ចលតោ
បកន្តតោ ។ បេ ។ សមុទយតោ អន្តន្តមតោ អស្ស-
នតោ អាទិន្ទតោ ជិស្សរណតោ វិវេតិ អយំ
វិវណបរិញ្ញា ។

កតមា បហានបរិញ្ញា ។ វិវ វិវេតា សញ្ញាយ
ធន្តរតំ បដហតិ វិវេតាធនតំ វិវេតាធនតំ អនកាវន្ត-
មេតិ ។ វិវ វេតំ កតតោ យោ កិក្កុដេ សញ្ញាយ
ធន្តរតោ តំ បដហតិ វិវ សា សញ្ញា បដហ
កវិស្សតិ ឧច្ឆិទ្ធម្មលា តាលាវត្ថុកតោ អនកាវន្តតោ
អាយតិ អនុប្បន្នធម្មាតិ ។ អយំ បហានបរិញ្ញា ។

នេះធម្មសញ្ញា ថ្វីថ្ម្វៈ នេះ ឈ្មោះថា ញាតបរិញ្ញា ។

កិរណបរិញ្ញា កើតដូចម្តេច ។ (តិក្កុ) លុះធ្វើឲ្យការដឹងយ៉ាងនេះហើយ
កំចាតរណឲ្យសញ្ញាគឺកំចាតរណថា មិនទៀង ថាជាទុក្ខ ជាអាក្រក់ ជាពាក្យ
ជាប្រាញ ជាសេចក្តីលំបាក ជាអាការៈ ជាបេសបុគ្គលដទៃ ជាបេស
វិនាស ជាចង្រៃ ជាបេស្រព ជាភ័យ ជាបេស័ន្ត ជាបេសកម្រើក
ជាបេសពុករលួយ ។ បេ ។ ជាគ្រឿងកើតឡើង ជាគ្រឿងផល់ឲ្យ
សេចក្តីវិនាស ជាគ្រឿងប្រកាស ជាទោស ជាការរលាស់ចេញ នេះ
ឈ្មោះថា កិរណបរិញ្ញា ។

បហានបរិញ្ញា កើតដូចម្តេច ។ (តិក្កុ) លុះកំចាតរណយ៉ាងនេះហើយ
ក៏លះបង់ បន្ទាប់បន្សំ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានធន្តរកក្នុងសញ្ញា ។
សមដូចភាគនេះ ដែលប្រះមានប្រះកាតត្រាស់ហើយថា ខ្លាញ់ក៏
ទាំងឡាយ ធន្តរកកក្នុងសញ្ញា អ្នកទាំងឡាយ ចូលលះបង់ធន្តរក
នោះចេញ កាលបើធ្វើយ៉ាងនេះហ្នាន សញ្ញានោះ ឈ្មោះថាអ្នកទាំង
ឡាយលះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានវិកើត
ដូចជាវិកើតវិវេធិមន្តោក ធ្វើឲ្យលែងកើតមាន ធ្វើឲ្យជាធម៌លែងកើត
កាតទៀត ។ នេះ ឈ្មោះថា បហានបរិញ្ញា ។

សត្វំ បរិញ្ញាតិ សត្វំ នំមាហិ ភីហិ បរិញ្ញាហិ
 បរិជាតិកា ។ វិគរេយ្យ ឱយន្តំ កាមោយំ ភវេយំ
 ជិដ្ឋាយំ អវិជ្ជាយំ វិគរេយ្យ ឧត្តរេយ្យ បតរេយ្យ
 សមតិក្កមេយ្យ វិភិវត្តេយ្យាតិ សត្វំ បរិញ្ញា
 វិគរេយ្យ ឱយំ ។

[៦៧] បរិក្កហោស្វ មុនិ ចោបលិក្កោតិ បរិក្កហាតិ
 ទ្វេ បរិក្កហា តណ្ហាបរិក្កហោ ច ជិដ្ឋិបរិក្កហោ ច
 ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបរិក្កហោ ។ បេ ។ អយំ ជិដ្ឋិប-
 រិក្កហោ ។ មុនិភិ មោធំ វុទ្ធិតិ ញាណ យា បញ្ញា
 បដាជនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
 ភេទ ញាណោ សម្មាភោតា មុនិ មោធបរិក្កោតិ។
 ភីណិ មោធខេយ្យាធំ កាយមោធខេយ្យំ វជិមោធខេយ្យំ
 មធមោធខេយ្យំ ។

កតមំ កាយមោធខេយ្យំ ។ ភិវិជានំ កាយទុច្ច-
 រិកានំ បហានំ កាយមោធខេយ្យំ ។ ភិវិជំ កាយសុ-
 ចរេកំ កាយមោធខេយ្យំ ។ កាយោធខេយ្យំ ញាណ
 កាយមោធខេយ្យំ ។ កាយបរិញ្ញា កាយមោធខេយ្យំ។

តាក្យថ កំណកំដីនិសញ្ញា នីកំណកំដីនិសញ្ញាដោយបរិញ្ញា ព
 នេ ។ តាក្យថ ភប្បន្ទនីធមៈបាទ នីភប្បន្ទនី ធន៍ឡើង កន្ទនី
 ប្រព្រឹត្តកន្ទនី ខ្ញុំកាមោយៈ ករោយៈ ទំដ្ឋោយៈ ករោដ្ឋោយៈ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ស្រស់ថ្លា) កំណកំដីនិសញ្ញាហើយ ភប្បន្ទនីធមៈបាទ ។

[៦៧] ឥធិប្បាយតាក្យថ មុនិ ជាអ្នកមិនប្រឡាក់ក្នុងសេចក្តីហ្មត់
 ហែងទាំងឡាយ ត្រង់តាក្យថ សេចក្តីហ្មត់ហែងទាំងឡាយ បាទដល់
 សេចក្តីហ្មត់ហែង ២ គឺ សេចក្តីហ្មត់ហែងគឺតណ្ហា ១ សេចក្តីហ្មត់ហែង
 គឺជិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ឈ្មោះថា សេចក្តីហ្មត់ហែងគឺតណ្ហា ។ បេ ។
 នេះ ឈ្មោះថា សេចក្តីហ្មត់ហែងគឺជិដ្ឋិ ។ តាក្យថ មុនិ ឥធិប្បាយថា
 ការដឹង លោកយោវថា មោទៈ បាទដល់បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។
 ការមិនវិនិច្ឆ័យ ការសន្សំធម៌ ការយល់ឃើញត្រូវ មុនិ ប្រកបព្រម
 ដោយការដឹងនោះ ឈ្មោះថា អ្នកដល់ខ្ញុំវិនិច្ឆ័យ ។ មោធខេយ្យៈ មាន
 ពា នី កាយមោធខេយ្យៈ ១ វជិមោធខេយ្យៈ ១ មរោធខេយ្យៈ ១ ។

កាយមោធខេយ្យៈ គឺដូចម្តេច ។ កាលបរិនិកាយទុច្ចរិត ព យ៉ាង
 ឈ្មោះថា កាយមោធខេយ្យៈ ។ កាយសុចរិត ព យ៉ាង ឈ្មោះថា កាយ-
 មោធខេយ្យៈ ។ ញាណមានកាយជាភាគមួយ ឈ្មោះថា កាយមោ-
 ធខេយ្យៈ ។ ការកំណកំដីនិកាយ ឈ្មោះថា កាយមោធខេយ្យៈ ។

បរិញ្ញាសហគតោ មន្តោ កាយមោធម្យំ ។ កាយេ
 ធន្តកស្ស បហាមំ កាយមោធម្យំ ។ កាយេស-
 ង្គារនំរោជា ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ កាយមោធម្យំ ។
 វនំ កាយមោធម្យំ ។

តតមំ វិចីមោធម្យំ ។ ចតុត្ថជានំ វិចីទុច្ចរិតា-
 នំ បហាមំ វិចីមោធម្យំ ។ ចតុត្ថជំ វិចីសុចរិតំ
 វិចីមោធម្យំ ។ វិចីសង្ការនំរោជា វិចីមោធម្យំ ។
 វិចីសបរិញ្ញា វិចីមោធម្យំ ។ បរិញ្ញាសហគតោ មន្តោ
 វិចីមោធម្យំ ។ វិចីកាយេ ធន្តកស្ស បហាមំ វិចី-
 មោធម្យំ ។ វិចីសង្ការនំរោជា ធន្តកស្ស មន្តោ
 វិចីមោធម្យំ ។ វនំ វិចីមោធម្យំ ។

តតមំ មនោមោធម្យំ ។ វិចីជានំ មនោធន្ត-
 រិតានំ បហាមំ មនោមោធម្យំ ។ វិចីជំ មនោសុច-
 រិតំ មនោមោធម្យំ ។ វិចីសង្ការនំ មនោ-
 មោធម្យំ ។ វិចីសបរិញ្ញា មនោមោធម្យំ ។ បរិញ្ញា-
 សហគតោ មន្តោ មនោមោធម្យំ ។ វិចីកាយេ ធន្តក-
 ស្ស បហាមំ មនោមោធម្យំ ។

មន្តប្រព្រឹត្តោវម្មយេអន្ទំ ដោយការកំណត់ជីវិត ឈ្មោះថា កាយមោ-
 ធម្យៈ ។ ការលេងធន្តកក្នុងកាយ ឈ្មោះថា កាយមោធម្យៈ ។
 ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ ដែលរំលត់កាយសង្ការ ឈ្មោះថា កាយមោ-
 ធម្យៈ ។ នេះ ឈ្មោះថា កាយមោធម្យៈ ។

វិចីមោធម្យៈ កើដូចម្តេច ។ ការលេងវិចីទុច្ចរិត ៤ យ៉ាង
 ឈ្មោះថា វិចីមោធម្យៈ ។ វិចីសុចរិត៤យ៉ាង ឈ្មោះថា វិចីមោធម្យៈ ។
 ញាណមានវិចិត្តជាភារម្មណ៍ ឈ្មោះថា វិចីមោធម្យៈ ។ ការកំណត់ជីវិត
 វិចិត្ត ឈ្មោះថា វិចីមោធម្យៈ ។ មន្តប្រព្រឹត្តោវម្មយេអន្ទំដោយការ
 កំណត់ជីវិត ឈ្មោះថា វិចីមោធម្យៈ ។ ការលេងធន្តកក្នុងវិចិត្ត
 ឈ្មោះថា វិចីមោធម្យៈ ។ ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ ដែលរំលត់វិចីសង្ការ
 ឈ្មោះថា វិចីមោធម្យៈ ។ នេះ ឈ្មោះថា វិចីមោធម្យៈ ។

មនោមោធម្យៈ កើដូចម្តេច ។ ការលេងមនោទុច្ចរិត ៣ យ៉ាង
 ឈ្មោះថា មនោមោធម្យៈ ។ មនោសុចរិត ៣ យ៉ាង ឈ្មោះថា
 មនោមោធម្យៈ ។ ញាណមានវិចិត្តជាភារម្មណ៍ ឈ្មោះថា មនោ-
 មោធម្យៈ ។ ការកំណត់ជីវិតវិចិត្ត ឈ្មោះថា មនោមោធម្យៈ ។ មន្ត
 ប្រព្រឹត្តោវម្មយេអន្ទំ ដោយការកំណត់ជីវិត ឈ្មោះថា មនោមោ-
 ធម្យៈ ។ ការលេងធន្តកក្នុងវិចិត្ត ឈ្មោះថា មនោមោធម្យៈ ។

ចិត្តសង្ខារនិរោធិ ។ សញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិ
មោទោនោនេយ្យំ ។ នំ មោទោនោនេយ្យំ ។

កាយមុនំ វាចាមុនំ មោទោនោនេយ្យំ
មុនំ មោទោនេយ្យសម្បត្តិ អាហុ សត្វប្បហាយិនំ ។
កាយមុនំ វាចាមុនំ មោទោនោនេយ្យំ
មុនំ មោទោនេយ្យសម្បត្តិ អាហុ និព្វានបាបកំ ។
នំមេហំ ភិហំ មោទោនេយ្យេហំ នម្មេហំ សមន្តាគតា

ន មុនយោ អាគារមុនយោ អនាគារមុនយោ សេក្ខ-
មុនយោ អសេក្ខមុនយោ បច្ចេកមុនយោ មុនិមុន-
យោ^(១) ។ កតមេ អាគារមុនយោ ។ យេ តេ អា-
គារិកា និដ្ឋបនា វិញ្ញាតសាសនា នំមេ អាគារមុន-
យោ ។ កតមេ អនាគារមុនយោ ។ យេ តេ
បទ្ខនិកា និដ្ឋបនា វិញ្ញាតសាសនា នំមេ អនាគារ-
មុនយោ ។ សត្ត សេក្ខា សេក្ខមុនយោ ។ អរហន្តោ
អសេក្ខមុនយោ ។ បច្ចេកកុដ្ឋា បច្ចេកមុនយោ ។
មុនិមុនយោ វុទ្ធនំ គតាគតា អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធ ។

១ ម. ធម្មមុនំនោ អាគារមុនំនោ អនាគារមុនំនោ សេក្ខមុនំនោ អសេក្ខមុនំនោ
បច្ចេកមុនំនោ មុនិមុនំនោ ។

សញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិ ដែលរំលឹកចិត្តសង្ខារ ឈ្មោះថា មោទោ-
នោនេយ្យ ។ នេ ឈ្មោះថា មោទោនោនេយ្យ ។

អកប្រាជ្ញតាំងឡាយ បានពោលនូវកាយមុនំ វាចាមុនំ
មោទោមុនំ អនាសវមុនំ អ្នកបរិបូណ៌ដោយមោទោនេយ្យធម៌
ថាជាអ្នកលះបង់បាបទាំងអស់ ។ អកប្រាជ្ញតាំងឡាយ
បានពោលនូវកាយមុនំ វាចាមុនំ មោទោមុនំ អនាសវ-
មុនំ អ្នកបរិបូណ៌ ដោយមោទោនេយ្យធម៌ ថាជាអ្នកលាង
ជម្រះបាបហើយ ។

មុនដែលប្រកបដោយមោទោនេយ្យធម៌ នេះ មាន ៦ គឺអាគារមុនំ ១
អនាគារមុនំ ១ សេក្ខមុនំ ១ អសេក្ខមុនំ ១ បច្ចេកមុនំ ១ មុនិមុនំ ១ ។
ពួកអាគារមុនំ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលតាំងឡាយណា ជាអ្នកគោត្រប់
ត្រង់ផ្ទះ ឃើញបទគឺព្រះនិព្វាន ដឹងច្បាស់សាសនា បុគ្គលតាំងឡាយ
នេះ ឈ្មោះថា អាគារមុនំ ។ ពួកអនាគារមុនំ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
តាំងឡាយណា ជាអ្នកប្រសើរ ឃើញបទគឺព្រះនិព្វាន ដឹងច្បាស់សាសនា
បុគ្គលតាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អនាគារមុនំ ។ សេក្ខបុគ្គល ៧ ពួក
ឈ្មោះថា សេក្ខមុនំ ។ ព្រះអរហន្តតាំងឡាយ ឈ្មោះថា អសេក្ខមុនំ ។
ព្រះបច្ចេកកុដ្ឋតាំងឡាយ ឈ្មោះថា បច្ចេកមុនំ ។ ព្រះគតាគតា
អរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថា មុនិមុនំ ។

ន ខោនេន មុនិ ហោតិ មុន្ត្រោ អវិទូសុ
 យោ ច តុលំវ បត្តយ្ហ វរោធាយ បណ្ឌិតោ
 ចាតាមិ បរិវេជ្ជតិ ស មុនិ តេន សោ មុនិ
 យោ មុនាតិ ឧតោ លោកេ មុនិ តេន បវុច្ឆតិ ។

អសតញ្ច សតញ្ច ញត្វា ធម្មំ
 អជ្ឈត្តំ ធម៌ាឆ្ឆា ច សទ្ធុលោកេ
 រេវមទុស្សហិ បូជិតោ

យោ សោ សង្កជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។

លេនាតិ ទ្វេ លេនា តណ្ហាលេនោ ច ធិដ្ឋិលេនោ
 ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាលេនោ ។ បេ ។ អយំ
 ធិដ្ឋិលេនោ ។ មុនិ តណ្ហាលេនំ បហាយ ធិដ្ឋិលេនំ
 បដិធិស្សដិក្ខា បរិក្កហេសុ ន លិម្បតិ ន សំលិម្បតិ
 ន ឧបលិម្បតិ អលិក្កោ អសំលិក្កោ អនុបលិក្កោ
 ធិក្កោ ធិស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរយាទិ-
 កតេន បេតសា វិហរតិទិ បរិក្កហេសុ មុនិ ហេម-
 លិក្កោ ។

បុគ្គលទានសភាពជាអ្នកល្អនឹងទៅ មិនចេះដឹង មិនមែនឈ្មោះ
 ថា មុនិ ដោយការស្រៀមទេ លុះតែបុគ្គលណា ជាបណ្ឌិត
 កាន់យកធម៌ដ៏ប្រសើរ ហើយវិជ្ជាបង្អំជាបំផុតឡាយ ដូចជា
 បុគ្គលអ្នកកាន់ដំភ្លើង បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មុនិ ដោយហេតុ
 នោះ បុគ្គលណាដឹងប្រយោជន៍ទាំងពីរ ក្នុងលោក បុគ្គលនោះ
 ឈ្មោះថា មុនិ បុគ្គលដែលលោកហៅថា មុនិ ដោយហេតុនោះ។
 បុគ្គលណា ដឹងធម៌របស់ពួកអសប្បុរសផង ពួកសប្បុ-
 រសផង ខាងក្នុងផង ខាងក្រៅផង ក្នុងលោកទាំងអស់
 ជាបុគ្គលដែលទៅកាន់ធម៌ទុក្ខ ឬជាហើយ បានកន្លង
 បណ្តាញគឺគ្រឿងចំពាក់ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មុនិ ។

ពាក្យថា ការប្រឡាក់ បានដល់ការប្រឡាក់២គឺ ការប្រឡាក់គឺ
 ភល្លា ១ ការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ឈ្មោះថា ការប្រឡាក់គឺ
 ភល្លា ។ បេ ។ នេះ ឈ្មោះថា ការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ។ មុនិលេខនៃការ
 ប្រឡាក់គឺភល្លា លោសចោលការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ មិនប្រឡាក់ មិន
 ជាប់ មិនចូលទៅប្រឡាក់ ក្នុងសេចក្តីហ្មឺនហ្មឺនទាំងឡាយ គឺជាអ្នក
 មិនប្រឡាក់ មិនជាប់ មិនចូលទៅប្រឡាក់ យូរក្រោយ លោស
 ចេញ ឬច្រសឡះ ប្រាសចេញ សម្រេចដោយចិត្តដែលប្រាសចាកផែន
 ភិកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ មិនប្រឡាក់ក្នុងសេចក្តី
 ហ្មឺនហ្មឺនទាំងឡាយ ។

[៦៨] អនុជ្ឈសលោ ចរមប្បមត្តានិ សល្លង្គិ
 សត្តសល្លង្គំ ភគសល្លំ ធាសសល្លំ មោហសល្លំ
 មាណសល្លំ និដ្ឋិសល្លំ សោកសល្លំ កាមិកាសល្លំ។
 យស្សតាមិ សល្លាមិ បរិមាមិ សមុច្ឆិទាមិ វេសន្តាមិ
 បដិប្បស្សនាមិ អភវុច្ឆន្តិកាមិ ញាណត្ថនា ធន្យាមិ
 សា វុច្ឆតិ អនុជ្ឈសលោ អនុហិតសលោ ឧទ្ធចសលោ
 សមុទ្ធចសលោ ឧប្បាជិតសលោ សមុប្បាជិតសលោ
 ចត្តសលោ វន្តសលោ មុត្តសលោ បរិមាណសលោ
 បដិមិស្សដ្ឋសលោ ចិដ្ឋាតោ ចិព្វតោ សីតិក្ខតោ សុខ-
 ប្បដិសំវេទំ ព្រហ្មក្កតេន អត្តនា វិហរតីតិ អនុជ្ឈ-
 សលោ ។ ចរន្តំ ចរន្តោ វិហរន្តោ វេយ្យន្តោ វត្តន្តោ
 ចាលេន្តោ យេមេន្តោ យេមេន្តោ ។ អប្បមត្តានិ សត្ត-
 ចូការី សាតចូការី អដ្ឋិកការី អយោលីនវន្តិកា
 អនិក្ខន្ធខន្ធា អនិក្ខន្ធខន្ធា កុសលេសុ ធម្មេសុ ។

[៦៨] អនិប្បាយពាក្យថា មានព្រៀងដកហើយ ប្រព្រឹត្តមិនប្រមាទ
 គ្រង់ពាក្យថា ព្រៀង បានដល់ព្រៀង ៧ គឺ ព្រៀងភិក្ខុៈ ព្រៀងភិក្ខុវិហារៈ
 ព្រៀងភិក្ខុវិហារៈ ព្រៀងភិក្ខុវិហារៈ ព្រៀងភិក្ខុវិហារៈ ព្រៀងភិក្ខុវិហារៈ
 សន្សំយ ។ ព្រៀងព័ន្ធក្នុងនេះ បុគ្គលណាបានលះបង់ហើយ បាត់ដាច់
 ផ្តល់ហើយ បានម្ចាស់ហើយ បានគ្រប់សន្តិភាពហើយ មិនគួរឱ្យកើតបាន
 បានដកដោយភ្នំនីញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមាន
 ព្រៀងដកហើយ មានព្រៀងភិក្ខុវិហារៈហើយ មានព្រៀងភាសនាភិក្ខុវិហារៈហើយ
 មានព្រៀងរាជ្យភិក្ខុវិហារៈហើយ មានព្រៀងហូតភិក្ខុវិហារៈហើយ មានព្រៀងហូត
 ភិក្ខុវិហារៈហើយ មានព្រៀងលះចេញហើយ មានព្រៀងព្រាហ្មណ៍ហើយ
 មានព្រៀងស្រែច្បារហើយ មានព្រៀងលះបង់ហើយ មានព្រៀងលាស់
 ចោលហើយ មិនមានសេចក្តីស្រេកយូរ មានទុក្ខលក្ខណ៍ហើយ មាន
 សេចក្តីត្រជាក់ ទទួលសុខ សម្រេចទៅដោយចិត្តដ៏ប្រសើរ ចេតនា
 ច្រើនក្រាស់ថា មានព្រៀងដកភិក្ខុវិហារៈហើយ ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺចរពេល
 ទៅ ដើរទៅ រក្សា គ្រាប់ទៅ ព័ន្ធក្នុងអំឡុងពេលបច្ចុប្បន្នគ្រាប់ទៅ ។ ពាក្យថា
 មិនប្រហែស គឺធ្វើតោ ធ្វើរឿយ ធ្វើមិនឈប់ ប្រព្រឹត្តមិនដូចយ
 មិនទទួលបានចោលខ្លួន៖ មិនដាក់ចុះចោល ក្នុងកុសលធម៌ព័ន្ធក្នុងនេះ ។

កាតាហំ អបរិម្ពំ វា សីលក្ខន្ធនំ បរិម្ពរេយ្យំ បរិម្ពំ វា
 សីលក្ខន្ធនំ គតុ គតុ បញ្ញាយ អនុត្តន្តោយ្យន្តំ យោ
 គតុ ឆន្ទោ ច វាយាមោ ច ឧស្សាហោ ច ឧស្សាឡិ
 ច អប្បជំវាដំ ច សតិសម្បជញ្ញញ្ច អាគប្បំ បដានំ
 អជិដ្ឋានំ អនុយោតា អប្បមាទោ កុសលេសុ
 ឆន្ទេសុ ។ កាតាហំ អបរិម្ពំ វា សមាធិក្ខន្ធនំ បរិម្ព-
 រេយ្យំ បរិម្ពំ វា សមាធិក្ខន្ធនំ គតុ គតុ បញ្ញាយ
 អនុត្តន្តោយ្យន្តំ ។ បេ ។ កុសលេសុ ឆន្ទេសុ ។
 កាតាហំ អបរិម្ពំ វា បញ្ញាទន្ធនំ វិមុត្តិក្ខន្ធនំ វិមុត្តិ-
 ញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធនំ បរិម្ពរេយ្យំ បរិម្ពំ វា វិមុត្តិ-
 ញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធនំ គតុ គតុ បញ្ញាយ អនុត្ត-
 ន្តោយ្យន្តំ យោ គតុ ឆន្ទោ ច វាយាមោ ច
 ឧស្សាហោ ច ឧស្សាឡិ ច អប្បជំវាដំ ច សតិ-
 សម្បជញ្ញញ្ច អាគប្បំ បដានំ អជិដ្ឋានំ អនុយោ-
 តា អប្បមាទោ កុសលេសុ ឆន្ទេសុ ។

សេចក្តីពេញចិត្ត ការព្យាយាម ការស្វាហាប់ សេចក្តីប្រឹងប្រែង ការ
 មិនប្រព្រឹត្តិគ្រឿងបំបែក សតិសម្បជញ្ញៈ ការព្យាយាមដុតកំដៅកំលេស
 ការព្យាយាមដ៏ត្រឹមត្រូវ អដ្ឋង្គនៃការប្រកបរបៀប ។ ណា ក្នុងកុសល
 ធម៌ទាំងឡាយនោះ ថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ អាត្មាអញនឹងបំពេញសីលក្ខន្ធដែល
 មិនខាន់ពេញលេញ ឬនឹងអនុស្រាសសីលក្ខន្ធ ដែលពេញលេញស្រាប់
 ហើយ ដោយបញ្ញា ក្នុងកិច្ចនោះ ។ ដូច្នេះ នេះ ឈ្មោះថា ការមិន
 ប្រហែស ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ។ ថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ អាត្មាអញនឹង
 បំពេញសមាធិក្ខន្ធ ដែលមិនខាន់ពេញលេញ ឬនឹងអនុស្រាសសមាធិក្ខន្ធ
 ដែលពេញលេញស្រាប់ហើយ ដោយបញ្ញា ក្នុងកិច្ចនោះ ។ ។ បេ ។
 ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ។ សេចក្តីពេញចិត្ត ការព្យាយាម ការ
 ស្វាហាប់ សេចក្តីប្រឹងប្រែង ការមិនប្រព្រឹត្តិគ្រឿងបំបែក សតិសម្បជញ្ញៈ
 ការព្យាយាមដុតកំដៅកំលេស ការព្យាយាមដ៏ត្រឹមត្រូវ អដ្ឋង្គនៃការ
 ប្រកបរបៀប ។ ណា ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយនោះ ថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎
 អាត្មាអញ នឹងបំពេញបញ្ញាទន្ធនំ វិមុត្តិក្ខន្ធនំ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធ
 ដែលមិនខាន់ពេញលេញ ឬនឹងអនុស្រាសវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធ ដែល
 ពេញលេញស្រាប់ហើយ ដោយបញ្ញា ក្នុងកិច្ចនោះ ។ ដូច្នេះ នេះ
 ឈ្មោះថា ការមិនប្រហែស ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ។

តតាមា អបរិញ្ញាតំ វា ទុក្ខំ បរិជាធម្យំ អប្បណិទេ
 វា តតិលេសេ បដិមោយ្យំ អភាវិតំ វា មត្តំ កាវេយ្យំ
 អសច្ចិក្កាតំ វា ជិវេនំ សច្ចិកាវេយ្យម្ហំ យោ តត្ថ ធម្មោ
 ច វាយាមោ ច ឧស្សហោ ច ឧស្សង្គំ ច អប្ប-
 ដិវាទំ ច សតិសម្មវត្តាញ ភាគប្បំ បដាជំ អចិដ្ឋា-
 ជំ អនុយោតោ អប្បមាតោ តុសលេសុ ធម្មេសុតិ
 អនុឡាសន្តោ ចរមប្បមត្តោ ។

(៦៨) ជាសីសតិ លោកមិមំ បរញ្ចតិ នមំ
 លោកំ ជាសីសតិ សក្កត្តភាវំ បរលោកំ ជាសី-
 សតិ បរត្តភាវំ ។ នមំ លោកំ ជាសីសតិ សក្ក-
 រូបវេទនាសញ្ញាសង្ខារវិញ្ញាណំ បរលោកំ ជាសីសតិ
 បររូបវេទនាសញ្ញាសង្ខារវិញ្ញាណំ ។ នមំ លោកំ
 ជាសីសតិ ធម្មច្ឆ័ត្តិកាជំ អាយតនាជំ បរលោកំ
 ជាសីសតិ ធម្មាហិរុជំ អាយតនាជំ ។ នមំ លោកំ
 ជាសីសតិ មនុស្សលោកំ បរលោកំ ជាសីសតិ
 ទេវលោកំ ។ នមំ លោកំ ជាសីសតិ កាមធាតុ
 បរលោកំ ជាសីសតិ រូបធាតុ អរូបធាតុ ។

សេចក្តីពន្យាង ការព្យាយាម ការស្វាស្ស រសេចក្តីប្រឹងប្រែង ការ
 មិនប្រតិក្កត្រឡប់វិញ សតិសម្មជញ្ញៈ ការព្យាយាមផុតការវិវត្តិលេស
 ការព្យាយាមដ៏ខ្ពស់ អង្គនៃការប្រកបរឿយៗ ណា ក្នុងកុសលធម៌
 ពុំឲ្យឈរនោះថា ច្បាប់ច្បាប់ អាត្មាអញនឹងកំណត់ដឹងខ្ញុំ ដែលមិន
 បានកំណត់ដឹងហើយ នឹងលេងតិលេសពុំឲ្យឈរ ដែលមិនចាំបាច់
 នឹងចំរើនមន្តដែលមិនទាន់ចំរើន ឬនឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវមិច្ឆាផលមិន
 ចាំបាច់ឲ្យជាក់ ដូច្នេះ នេះឈ្មោះថា ការមិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌
 ពុំឲ្យឈរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានព្រាហ្មណ៍ហើយ ប្រតិក្ក
 មិនប្រហែស ។

(៦៩) ភាគរូបំ មិនប្រាថ្នាឲ្យលោកនេះ នឹងលោកដទៃ
 សេចក្តីថា មិនប្រាថ្នាលោកនេះ គឺអត្តភាពរបស់ខ្លួន មិនប្រាថ្នាលោក
 ដទៃ គឺអត្តភាពដទៃ ។ មិនប្រាថ្នាលោកនេះអរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ
 វិញ្ញាណរបស់ខ្លួន មិនប្រាថ្នាលោកដទៃ អរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ
 វិញ្ញាណដទៃ ។ មិនប្រាថ្នាលោកនេះ គឺអាយតនៈខាងក្នុង មិន
 ប្រាថ្នាលោកដទៃ គឺអាយតនៈខាងក្រៅ ។ មិនប្រាថ្នាលោកនេះ គឺ
 មនុស្សលោក មិនប្រាថ្នាលោកដទៃ គឺវេទនាលោក ។ មិនប្រាថ្នាលោក
 នេះ គឺកាមធាតុ មិនប្រាថ្នាលោកដទៃ គឺរូបធាតុនិងអរូបធាតុ ។

នមំ លោកេ ធាសីសតិ កាមធាតុំ រូបធាតុំ បរលោកំ
 ធាសីសតិ អរូបធាតុំ ។ មុន តតិ វា ឧបបត្តិ វា
 មជ្ជិមដ្ឋំ វា កវំ វា សំសារំ វា វដ្តំ វា ធាសីសតិ
 ន វដ្តតិ ន សាធិយតិ ន បន្ទេតិ ន មិហេតិ
 ហកិជឃ្យតិ ធាសីសតិ លោកមិមំ បរញ្ច ។
 ភេតាហ ភគវា

សញ្ញំ បរិញ្ញា វិចយេយ្យ ឱរិយំ
 បរិក្កមោស្វ មុនំ ឆោបលិតោ
 អនុធម្មសលោ ចរមប្បមត្តោ
 ធាសីសតិ លោកមិមំ បរញ្ចតិ ។

ទុតិយោ ចុហន្ទិកសុត្តន្តទ្រព្យ និព្វិនោ ។

បិដ្ឋោត្តរលោកនេ ភិកាមនាគុ រូបនាគុ បិដ្ឋោត្តរលោកដវា ភិអរូប-
 នាគុ ។ មិដ្ឋោត្តរៈ មិដ្ឋត្រូវការ មិដ្ឋក្រេតអ មិដ្ឋបំបង់ មិដ្ឋស្រឡាញ់
 មិដ្ឋបំបង់ ឧវតិ ឧបបត្តិ មជ្ជិមដ្ឋំ ភគ សំសារ ប្តីផ្ទះ រៀន
 ហេតុនា (ជ្រងំត្រាស់ថា) មិដ្ឋោត្តរលោកនេ និវរលោកដវា ។
 ហេតុនា ព្រះចានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

មុនិកិណវំដីសញ្ញាហិយ ភប្បន្តនិធមៈបាទ ជាអ្នកមិន
 ប្រឡាក់ ក្នុងសេចក្តីហ្មត់ហែងចង់ឡាយ ជាអ្នកចាញ់
 ដកខ្សែហើយ ប្រព្រឹត្តមិនប្រហែស មិដ្ឋោត្តរលោក
 នេនីវរលោកដវា ។

ចប់ ចុហន្ទិកសុត្តន្តទ្រព្យ ទី ២ ។

តតិយោ ទុដ្ឋង្គិកសុត្តនិទ្ទេសោ

[៧០] វន្តំ វេ ទុដ្ឋមនាបិ^(១) ឯកេ

អញ្ញេបិ^(២) វេ សទ្ធមនា វន្តំ

វន្តំ ជានំ មុនំ ហេ ឧបេតិ

តស្មា មុនំ ទន្តំ ទំលោ កុហំញំ ។

[៧១] វន្តំ វេ ទុដ្ឋមនាបិ ឯកេតិ តេ តិវុយា

ទុដ្ឋមនា បទុដ្ឋមនា វុទ្ធមនា បដិវុទ្ធមនា អាហត-

មនា បត្តាហតមនា អយាដិកមនា បត្តាអយាដិកមនា

វន្តំ ឧបវន្តំ កកវន្តំ តិកុសន្តំ អក្កតេនាតិ

វន្តំ វេ ទុដ្ឋមនាបិ ឯកេ ។

[៧២] អញ្ញេបិ វេ សទ្ធមនា វន្តំតិ យេ តេសំ

តិវុយាធំ សទ្ធមនា ឧក្កតេនា អដិកុត្តនា សទ្ធមនា

សទ្ធសញ្ញោ ក្ខតមនា ក្ខតសញ្ញោ តថមនា

១ ម. ឧបនាបិ ។ ២ ម. អនេបិ ។

ទុដ្ឋង្គិកសុត្តនិទ្ទេស ទី ៣

[៧៣] (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិរិយេកុក្ខុ៖ មានចិត្តទ័ន្ធ

ហើយដេរ ក្នុងដងខ្សែក មានចិត្តជឿថាមែន វេមន៍ដេរ

តាម គេព្រះក្នុងដងខ្សែ មិនត្រឹមត្រូវទេ ដែលតែង

ហើយ ព្រោះហេតុនោះ ហេតុនេះ គឺកិលេស របស់ព្រះ

ក្នុងដងខ្សែ មិនមានក្នុងវិណ្ឌនាទេ ។

[៧៤] ពាក្យថា ភិរិយេកុក្ខុ៖ មានចិត្តទ័ន្ធដែរហើយដេរ គឺពួកភិរិយេ

តាំងនោះ មានចិត្តទ័ន្ធ មានចិត្តប្រឡូក្ខ មានចិត្តអាក្រក់ មានចិត្ត

អាក្រក់បា មានចិត្តបៀតបៀន មានចិត្តបៀតបៀនបា មានចិត្ត

គិត្ត មានចិត្តគិត្តបា ហើយដេរប្រេវេច ឲ្យព្រះមានព្រះភាគនឹង

ព្រះភិក្ខុសង្ឃ ដោយហេតុមិនតិច ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិរិយេ

កុក្ខុ៖ មានចិត្តទ័ន្ធ ហើយដេរ ។

[៧៥] ពាក្យថា ក្នុងដងខ្សែក មានចិត្តជឿថាមែន វេមន៍ដេរតាម

គឺពួកជនណា ជឿ ជឿស្រប ចុះចិត្តស្រប តាមពាក្យ នៃភិរិយេ

តាំងនោះ មានចិត្តជឿថាមែន មានសេចក្តីសំគាល់ថាមែន មានចិត្ត

ជឿប្រាកដ មានសេចក្តីសំគាល់ថា ប្រាកដ មានចិត្តជឿជាក់

តនសញ្ញាវោ យោជាវមនា យោជាវសញ្ញាវោ អវិបរ-
 តមនា អវិបរតសញ្ញាវោ វនន្តំ ឧបវនន្តំ កកវនន្តញ្ច
 កិក្កុសធុញ្ច អក្កុតនាតិ អញ្ញាបិ វេ សត្ថមនា
 វនន្តំ ។

[៧៣] វនន្តញ្ច ជាតំ មនិ យោ ឧបេតិកំ សោ
 វននា ជាតោ ហោតិ សញ្ញាតោ និព្វត្តោ អនិព្វត្តោ
 ចាតុក្កតោ បរតោ យោសោ អញ្ញោសោ ឧបវននា
 កកវតោ ច កិក្កុសធុស្ស ច អក្កុតនាតិ វនន្តញ្ច
 ជាតំ ។ មុនិ យោ ឧបេតិកំ មុនិកំ ហោនំ វុត្ថនិ
 ញ្ញាណំ យោ បញ្ញា បដាទនា ។ បេ ។ អមោហោ
 ធម្មវិចយោ សម្មាសម្ពុទ្ធំ តេន ញ្ញាណោន សមម្នាតតោ
 មុនិ ហោនប្បត្តោ ។ បេ ។ សង្កជាលមតិកុំ សោ
 មុនិកំ ។ យោ វននំ ឧបេតិ សោ ទ្ធិហំ ការណេហិ
 វននំ ឧបេតិ ។ ការកោ ការកតនាយ វននំ ឧបេតិ ។

មានសេចក្តីសំគាល់ថាទៀងទាត់ មានចិត្តថាពិត មានសេចក្តីសំគាល់ថា
 ពិត មានចិត្តថាមិនប្រែប្រួល មានសេចក្តីសំគាល់ថាមិនប្រែប្រួល ហើយ
 ដេប្រទេច ផ្លូវព្រះមានព្រះភាគ ខឹងព្រះភិក្ខុសង្ឃ ដោយហេតុមិន
 ពិត ហេតុនោះ (ប្រវ័ត្តាស់ថា) ពួកជនទៀត មានចិត្តដៀវវៃមិន
 រមែងដេរតាម ។

[៧៣] ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធជាមុន រមែងមិនអើពើផ្លូវវិវាទ ដែល
 កើតឡើង ពីវិវាទនោះកើត កើតព្រម កើតហើយ កើតចំពោះហើយ
 កើតប្រាកដហើយ ជំពូលនោះកើតពីសំណាក់បុគ្គលដទៃ ជាពាក្យ
 ដេប្រទេច ផ្លូវព្រះមានព្រះភាគខឹងព្រះភិក្ខុសង្ឃ ដោយហេតុមិនពិត
 ហេតុនោះ (ប្រវ័ត្តាស់ថា) ផ្លូវវិវាទដែលកើតហើយ ។ ពាក្យថា
 ព្រះពុទ្ធជាមុន រមែងមិនអើពើ សេចក្តីថា ញ្ញាណ លោកហៅថា
 ចោទ បានដល់ប្រាថ្នា ការជឿច្បាស់ ។ បេ ។ សេចក្តីមិនជឿ ការ
 ពិចារណាចម្លង សេចក្តីឃើញត្រូវ ព្រះពុទ្ធជាមុន ប្រកបដោយញ្ញាណ
 នោះ ឈ្មោះថាទ្រង់ដល់ខ្លះចោទ ។ បេ ។ ព្រះចោទព្រះភាគនោះកន្លងផ្លូវ
 បណ្តាញនិសេចក្តីជាប់ រើចឈ្មោះថា មុន ។ បុគ្គលណាអើពើផ្លូវវិវាទ
 បុគ្គលនោះ រមែងអើពើផ្លូវវិវាទ ដោយហេតុ៦ យ៉ាង ។ វិបុគ្គលអ្នក
 បង្កើតសេចក្តី រមែងអើពើផ្លូវវិវាទ ព្រោះការពិឆ្លងខ្លួនជាអ្នកបង្កើតសេចក្តី ។

អដក វុទ្ធាហោ ឧបវធិយមាហោ កុប្បតិ ព្យាបជ្ជតិ
 បតិដ្ឋិយតិ កោបញ្ច នោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច ឆាតុកា-
 រោតិ អការាភោម្ហិតិ ។ យោ វាធំ ឧបេតិ សោ វមេហិ
 ភ្នំហិ ការាលោហិ វាធំ ឧបេតិ ។ មុនិ ភ្នំហិ ការាលោ-
 ហិ វាធំ ន ឧបេតិ ។ អការាភោ^(១) អការាភាយ
 វាធំ ន ឧបេតិ ។ អដក វុទ្ធាហោ ឧបវធិយមាហោ
 ន កុប្បតិ ន ព្យាបជ្ជតិ ន បតិដ្ឋិយតិ កោបញ្ច
 នោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច ឆាតុការោតិ អការាភោម្ហិតិ ។
 មុនិ វមេហិ ភ្នំហិ ការាលោហិ វាធំ ន ឧបេតិ ន
 ឧបកន្ធាតិ ន កណ្តាតិ ន បរាមសតិ ន អភិវិ-
 សតីតិ វាធំព្យា ជាតិ មុនិ នោ ឧបេតិ ។

[៧៤] ភស្មា មុនិ នត្ថិ ចំណោ កុហិត្យតិ ភស្មាតិ
 ភស្មា ភិការាលា ភំហេតុ តប្បច្ចយា ភំជំនាតា មុនិ-
 នោ អាហតចិត្តតា ទីលជាតតាបិ នត្ថិ ។ បញ្ចបិ
 ចេតោទីលា នត្ថិ តាយោបិ ទីលា នត្ថិ វាតទីលា

១ ឧ.ឯក្ខន្ធ ឬទីតំ វិស្សតិ ។

មួយវៀក បុគ្គលត្រូវគេស្គាល់ គេគំរងៀល វេមនិទ័ន្ធ កុំគួរ ឈរ ធ្វើ
 សេចក្តីក្រោធឆង ចោសៈផង សេចក្តីអាក់អង់ផង ឲ្យប្រាកដថា អញ
 ជាអ្នកមិនបង្កចោស ១ ។ បុគ្គលណាវេមនិទ័ន្ធហើរឡើងវិញ បុគ្គលនោះវេមនិ
 ទ័ន្ធហើរឡើងវិញ ដោយហេតុ ៤ នេះឯង ។ ព្រះពុទ្ធជាមុន វេមនិទ័ន្ធ
 អើរឡើងវិញ ដោយហេតុ ៤ យ៉ាង ។ គឺព្រះពុទ្ធជាអ្នកមិនបង្កចោស
 វេមនិទ័ន្ធហើរឡើងវិញ ព្រោះការពុំប្រកាន់ ជាអ្នកមិនបង្កចោស ១ ។
 មួយវៀក ព្រះពុទ្ធ កាលគេស្គាល់ គេគំរងៀល វេមនិទ័ន្ធ មិន
 កុំគួរ មិនឈរ ទាំងមិនធ្វើសេចក្តីក្រោធឆង ចោសៈផង សេចក្តី
 អាក់អង់ផង ឲ្យប្រាកដថា អញជាអ្នកមិនបង្កចោស ១ ។ ព្រះពុទ្ធជាមុន
 វេមនិទ័ន្ធហើរឡើងវិញ មិនរើស មិនកាត់យក មិនបំបោក មិនប្រកាន់ចុក
 ឡើងវិញ ដោយហេតុ ៤ នេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) ព្រះពុទ្ធ
 ជាមុន វេមនិទ័ន្ធហើរឡើងវិញ ដែលកើតហើយ ។

[៧៥] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ បង្គោលគីតិលេសរបស់
 ព្រះពុទ្ធជាមុន មិនមានក្នុងទីលកាន់ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ
 គឺព្រះវិហារនោះ ព្រោះការណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យ
 នោះ ព្រោះទីតាំងនោះ ព្រះពុទ្ធជាមុន មិនមានព្រះហឫទ័យត្រូវគីលេស
 បៀតបៀន ឬបង្គោលគីតិលេសកើតហើយទេ ។ ចោតាទីលា (បង្គោល
 គីតិលេសរបស់ចិត្ត) ៥ យ៉ាង គឺមិនមាន ទីលកាន់ យ៉ាង ទីលកាន់

នោសទីលោ មោហទីលោ នត្ថំ ន សន្និំ ន សំវិជ្ជតិ
 ទុបលក្ខតិ មហិលោ សមុត្តិដោ វុបសនោ បដិប្បស្ស-
 ដោ អកក្ខប្បត្តិកោ ញាណត្ថិតា នន្ន្យា កុហិត្ថិតិ ។
 កុហិត្ថិតិ កុត្តិចិ កត្តិចិ អដ្ឋង្គំ វា តហិត្ថា វា អដ្ឋង្គ-
 តហិត្ថា វាតិ តស្មា មុច្ចំ នត្ថំ ទិលោ កុហិត្ថិតិ ។
 តេនាហា កត្តា

- វន្និ វេ ទុដ្ឋមនាបិ វេតោ
- អញ្ញាបិ វេ សត្វមនា វន្និ
- វន្និ ជាតំ មុច្ចំ លោ ឧបេតិ
- តស្មា មុច្ចំ នត្ថំ ទិលោ កុហិត្ថិតិ ។
- (៧៥) សកត្តា ទិដ្ឋី កត្តមទ្វយេយ្យ
- នត្តាទុច្ចិតោ វុច្ចិយា និវេដ្ឋា
- សយំ សមត្តាចិ បក្កត្ថមាលោ
- យថា ហិ ជាធម្មេយ្យ តថា វធម្មេយ្យ ។
- (៧៦) សកត្តា ទិដ្ឋី កត្តមទ្វយេយ្យានិ យេ តេ

នោសទីលោ មោហទីលោ មិនមាន អន្តិមាន អត្តមាន លែងតែមាន
 គឺព្រះពុទ្ធជាមុន បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តល់ រម្ងាប់ ស្រាប់រម្ងាប់ មិនគួរ
 ដល់ការកើតឡើង ផុតវាយកើតឡើងញាណហើយ ។ ពាក្យថា ក្នុងចំណា
 មួយ គឺក្នុងកំឡុងណាមួយ ក្នុងផ្សេងណាមួយ ក្នុងចំនុះ ខាងក្នុងក្តី ខាង
 ក្រៅក្តី ពុំនឹងខាងក្នុងខាងក្រៅក្តី ហេតុដូច្នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ហេតុ
 នោះ ហេតុនឹងកើតលេស របស់ព្រះពុទ្ធជាមុន មិនមានក្នុងចំណា ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា
 គឺយកក្នុង មានចិត្តទាំង ហើយដេរ ពួកផងឡើយ
 មានចិត្តឡើយមែន វេមនីដេរតាម តែព្រះពុទ្ធជាមុន មិន
 អើយ ខ្លាចខ្លាចដែលកើតហើយ ព្រោះហេតុនោះ ហេតុនេះ
 កើតលេស របស់ព្រះពុទ្ធជាមុន មិនមានក្នុងចំណា ។
 (៧៧) បុគ្គលគប្បីកន្លងខ្លាចខ្លាចរបស់ខ្លួន ដោយប្រការផ្ទុះម្តេចបាន
 បុគ្គល ដែលត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាដឹកនាំ ប៉ុន្តែស្រាប់ ក្នុង
 សេចក្តីពេញចិត្ត វេមនីធ្វើខ្លាចខ្លាចខ្លាចខ្លាច ឲ្យគ្រប់គ្រាន់
 ដោយខ្លួនឯង ដឹងយ៉ាងណា គឺពោលយ៉ាងនោះ ។

(៧៨) ពាក្យថា បុគ្គលគប្បីកន្លងខ្លាចខ្លាចរបស់ខ្លួនដោយប្រការផ្ទុះម្តេចបាន

តិច្ឆិយា សុខ្ហី បរិញ្ញាធិការំ ហត្ថា សមណាចំ សក្យ-
 បុត្តិយាចំ អវុឡ្លា បកាសយំត្វា ឯវំ ឯតំ លាភំ យសំ
 សក្ការសម្មាចំ បដ្ឋាហរិស្សាមាតិ ឯវំទិដ្ឋិកា ឯវំទុដ្ឋិ-
 កា ឯវំរុចិកា ឯវំលុដ្ឋិកា ឯវំអដ្ឋាសយា ឯវំអធិប្បា-
 យា តេ បាសក្ខីសុ សតំ ទិដ្ឋិ សតំ ទុដ្ឋិ សតំ
 រុចិ សតំ លុដ្ឋិ សតំ អដ្ឋាសយំ សតំ អធិប្បា-
 យំ អតិក្កម៌តំ ។ អធិទា ស្មៅ អយសោ តេ បច្ចា-
 តតោតិ ឯវំឡំ សកត្តិ ឯដ្ឋិ កាធិមទ្ធកយេយ្យ ។
 អធិវា សស្សតោ លោកោ វធិមេវ សច្ចំ មោយ-
 មញ្ញដ្ឋិ យោ សោ ឯវំវាធា សោ សតំ ទិដ្ឋិ សតំ
 ទុដ្ឋិ សតំ រុចិ សតំ លុដ្ឋិ សតំ អដ្ឋាសយំ សតំ
 អធិប្បាយំ កាធិ អទ្ធកយេយ្យ អតិក្កមេយ្យ សមតិក្ក-
 មេយ្យ វិភិវត្តេយ្យ ។ តំ កុស្យ ហេតុ ។ កុស្យ
 សា ទិដ្ឋិ តថា សមត្តា សមាទិដ្ឋា តហិតា បកមដ្ឋា

អធិប្បាយថា ពួកភិក្ខុយណា មានចំងាយវិន័យ៖ មានសេចក្តីគួរយ៉ាងនេះ
 មានសេចក្តីត្រូវចិត្តយ៉ាងនេះ មានលទ្ធិយ៉ាងនេះ មានអច្យាស្រ័យយ៉ាង
 នេះ មានសេចក្តីប៉ុនប៉ងយ៉ាងនេះថា ពួកយើងមិនសម្រាប់នាងស្ម័គ្របរិញ្ញា-
 ជិត ហើយប្រកាសទោស របស់ពួកសមណសក្យបុគ្គល កាលយើងធ្វើ
 យ៉ាងនេះ ពួកយើងនឹងប្រមូលយកទៅលាភ យស សក្ការៈ ទិវីសេចក្តី
 រាប់អាន ចំណុះ រើបក្ខកតិយៈនាំនាំនោះ មិនអាចនឹងកន្លងទៅជិវីរបស់
 ខ្លួន សេចក្តីគួររបស់ខ្លួន សេចក្តីត្រូវចិត្តរបស់ខ្លួន លទ្ធិរបស់ខ្លួន
 អច្យាស្រ័យរបស់ខ្លួន សេចក្តីប៉ុនប៉ងរបស់ខ្លួនបានច្បើយ ។ តាមភាគ
 ការមិនមានយសនោះឯង ក៏ត្រឡប់មកដល់ពួកភិក្ខុយនោះវិញទេ ហេតុ
 នោះ (ជ្រងំប្រាស់ថា) បុគ្គលភប្បិកន្ធន៍នូវជិវីរបស់ខ្លួនដោយប្រការដូច
 ម្តេចបាន យ៉ាងនេះទេ ។ បូយទៀត បុគ្គលណាមានវិន័យនេះថា
 លោក គឺអត្តភាព ទៀងទាត់ ការឃើញនេះឯងថាពិត ការឃើញ
 ដទៃជាមាយៈ បុគ្គលនោះ ភប្បិកន្ធន៍ ឈានកន្ធន៍ កន្ធន៍ផុត ប្រព្រឹត្ត
 កន្ធន៍ នូវជិវីរបស់ខ្លួន សេចក្តីគួររបស់ខ្លួន សេចក្តីត្រូវចិត្តរបស់ខ្លួន
 លទ្ធិរបស់ខ្លួន អច្យាស្រ័យរបស់ខ្លួន សេចក្តីប៉ុនប៉ងរបស់ខ្លួន ដោយប្រការ
 ដូចម្តេចបាន ។ ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ។ (ប្រោះថា) ជិវីនោះ
 ដែលបុគ្គលនោះធ្វើឲ្យត្រូវលេញ សមាទាន កាន់យក ស្ថាបនាផ្តល់

អភិធម៌វិជ្ជា អដ្ឋោសិកា អធិមុត្តាតិ វិវាទ្យំ សកក្ខំ
 ធិដ្ឋិ កាធិមច្ចយេយ្យ ។ សស្សតោ លោកោ អបស្ស-
 តោ លោកោ អន្តរំ លោកោ អនន្តរំ លោកោ
 តំ ជីវំ តំ សវី អញ្ចំ ជីវំ អញ្ចំ សវី ហោតិ តថា-
 តតោ បរម្មណា ន ហោតិ តថាតតោ បរម្មណា
 ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាតតោ បរម្មណា ខេវ
 ហោតិ ន ន ហោតិ តថាតតោ បរម្មណា និទមេវ
 សំច្ចំ មោឃេមញ្ញត្ថំ យោ សោ វិវាទោ សោ សកំ
 ធិដ្ឋិ សកំ ទុដ្ឋិ សកំ រុច្ចិ សកំ លុដ្ឋិ សកំ អដ្ឋា-
 សយំ សកំ អធិច្ចាយំ កាធិ អច្ចយេយ្យ អតិក្កុមេ-
 យ្យ សមតិក្កមេយ្យ វិវិកត្តេយ្យ ។ តំ តំស្ស ហេតុ ។
 តស្ស សា ធិដ្ឋិ តថា សមត្តា សមាធិដ្ឋា តហិតា
 បរមដ្ឋា អភិធម៌វិជ្ជា អដ្ឋោសិកា អធិមុត្តាតិ វិវាទ្យំ
 សកក្ខំ ធិដ្ឋិ កាធិមច្ចយេយ្យ ។

បំភានេសិបំ ជ្រុលជ្រប់ ចុះចិត្តសិបំហើយ ដោយប្រការដូច្នោះ ហេតុ
 នោះ (ព្រង់ក្រាស់ថា) បុគ្គលគប្បីកន្លងផ្លូវចម្លើរបស់ខ្លួន ដោយប្រការដូច
 ម្តេចបាន យ៉ាងនេះ ។ បុគ្គលណាមានវិវាទយ៉ាងនេះថា លោកទៀង
 ពាក្យ លោកប៉មទៀងពាក្យ លោកមានទំហំកុំត លោកមិនមានទំហំកុំត
 ជីវិតនោះ សវីនោះ ជីវិតជីវា សវីនោះ ជីវិត សក្ខស្តាប់ទៅ វិមធិកើត
 ទៀត សក្ខស្តាប់ទៅ វិមធិប៉មកើតទៀត សក្ខស្តាប់ទៅកើតទៀតខ្លះ
 ប៉មកើតទៀតខ្លះ សក្ខស្តាប់ទៅ កើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀត
 ក៏មិនមែន ការឃើញនេះឯង ជាតារាពិត ការឃើញដទៃជាមោឃៈ
 បុគ្គលនោះ គប្បីកន្លង ឈានកន្លង កន្លងផុត ប្រព្រឹត្តកន្លង
 ផ្លូវចម្លើរបស់ខ្លួន សេចក្តីត្រូវរបស់ខ្លួន សេចក្តីពាក្យចិត្តរបស់ខ្លួន លទ្ធិ
 របស់ខ្លួន អព្យាស្រ័យរបស់ខ្លួន សេចក្តីប៉ិនប៉ងរបស់ខ្លួន ដោយប្រការ
 ដូចម្តេចបាន ។ ដំណើរនោះ តើព្រោះហេតុដូចម្តេច ។ (ព្រោះ
 ថា) ចម្លើនោះ ដែលបុគ្គលនោះធ្វើឲ្យពាក្យឈឺ សមាធិន កាន់យក
 ស្តាប់តម្កល់ បំភានេសិបំ ជ្រុលជ្រប់ ចុះចិត្តសិបំហើយដូច្នោះ ហេតុ
 នោះ (ព្រង់ក្រាស់ថា) បុគ្គលគប្បីកន្លងផ្លូវចម្លើរបស់ខ្លួន ដោយប្រការ
 ដូចម្តេចបាន យ៉ាងនេះ ។

[៧៧] ឧទ្ទាទុទ័តោ វុច្ចយា ធិវិដ្ឋោតិ ឧទ្ទាទុទ័-
 តោតិ សកាយ ធិដ្ឋិយា សកាយ ទុដ្ឋិយា សកាយ
 វុច្ចយា សកាយ លទ្ធិយា យាយតិ ធិយ្យតិ វុយ្យតិ
 សំហរិយតិ ។ យថា មាតិយានេន វា វេយានេន
 វា អស្សយានេន វា តោយានេន វា អជយានេន វា
 មេណ្ឌាកយានេន វា ឱដ្ឋយានេន វា ទរយានេន វា
 យាយតិ ធិយ្យតិ វុយ្យតិ សំហរិយតិ វេរោស សកាយ
 ធិដ្ឋិយា សកាយ ទុដ្ឋិយា សកាយ វុច្ចយា សកាយ
 លទ្ធិយា យាយតិ ធិយ្យតិ វុយ្យតិ សំហរិយតិ ឧទ្ទា-
 ទុទ័តោ ។ វុច្ចយា ធិវិដ្ឋោតិ សកាយ ធិដ្ឋិយា
 សកាយ ទុដ្ឋិយា សកាយ វុច្ចយា សកាយ លទ្ធិ-
 យា ធិវិដ្ឋា បតិដ្ឋិតោ អល្លិយោ ឧទាគតោ អជ្ឈោ
 សំតោ អធិមុត្តោតិ ឧទ្ទាទុទ័តោ វុច្ចយា ធិវិដ្ឋោ ។

[៧៨] សយំ សមគ្គាដំ បក្ស្យមាធាតិ សយំ
 សមគ្គំ^(១) កកោតិ បរិច្ចណ្ឌំ កកោតិ អនោមំ កកោតិ

១ ឧ. សង្ខ ។

[៧៩] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលដែលត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាដឹកនាំ
 បំភាន់សិបំ ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្ត ត្រូវពាក្យថា បុគ្គលដែលត្រូវសេចក្តី
 ប្រាថ្នាដឹកនាំ គឺបុគ្គលដែលត្រូវវិជ្ជុយសំខ្លួន សេចក្តីគួរបេសំខ្លួន សេចក្តី
 ពេញចិត្តរបេសំខ្លួន លទ្ធិរបេសំខ្លួន តាំងទៅ តាំងចេញទៅ បន្ទុកទៅ
 ប្រមូលទៅ ។ បុគ្គល ដែលហត្ថិយាន ឬថេយាន អស្សយាន ឬភា-
 យាន អជយាន ឬមេណ្ឌកយាន ឧដ្ឋយាន ឬទរយាន (យានដែល
 រឹមដោយលា) តាំងទៅ តាំងចេញទៅ ចំងាយទៅ ប្រមូលទៅ យ៉ាង
 ណាមិញ បុគ្គលដែលត្រូវវិជ្ជុយសំខ្លួន សេចក្តីគួរបេសំខ្លួន សេចក្តី
 ពេញចិត្តរបេសំខ្លួន លទ្ធិរបេសំខ្លួន តាំងទៅ តាំងចេញទៅ បន្ទុកទៅ
 ប្រមូលទៅ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ច្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដែល
 ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាដឹកនាំ ។ ពាក្យថា បំភាន់សិបំ ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្ត
 គឺ បំភាន់សិបំ តាំងទៅសិបំ ជាប់ស្អិត ប្រកាន់សិបំ ជ្រុលជ្រប់ ចុះ
 សិបំ ក្នុងវិជ្ជុយសំខ្លួន ក្នុងសេចក្តីគួរបេសំខ្លួន ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្ត
 របេសំខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបេសំខ្លួន ហេតុនោះ (ច្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដែល
 ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាដឹកនាំ បំភាន់សិបំ ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្ត ។

[៨០] ពាក្យថា វេរោសធិវិដ្ឋោតិ ឧទ្ទាទុទ័តោ ឱ្យស្របគ្រាន់ដោយ
 ខ្លួនឯង វេរោសធិវិដ្ឋោតិឱ្យស្របគ្រាន់ ឧទ្ទាទុទ័តោ ឱ្យស្របគ្រាន់ ឧទ្ទាទុទ័តោ

អត្ថំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរំ កកោតិ
 អយំ សត្វា សព្វញ្ញតិ សយំ សមត្ថំ កកោតិ បរិ-
 បុណ្ណំ កកោតិ អបោមំ កកោតិ អត្ថំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ
 ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរំ កកោតិ អយំ ធម្មោ សុត្វាតោ
 អយំ គណោ សុប្បដិច្ចោ អយំ ធម្មំ កដ្ឋកា អយំ
 បដិច្ចនា សុប្បញ្ញត្តា អយំ មត្តោ និយ្យានិកាតិ សយំ
 សមត្ថំ កកោតិ បរិបុណ្ណំ កកោតិ អបោមំ កកោតិ
 អត្ថំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរំ កកោតិ
 ជនេតិ សត្វានេតិ និព្វត្តេតិ អភិនិព្វត្តេតិ សយំ
 សមត្ថានិ បក្សទ្ធិមាថោ ។

[៧៩] យថា ហិ ជាធម្មេ តថា វធម្មេតិ យថា
 ជាធម្មេ តថា វធម្មេ កធម្មេ កណោយេ ធី-
 មេយេ ភេហេយេ ។ សស្សតោ លោកោ វេទមេវ
 សច្ចំ មោឃមញ្ញដ្ឋំ យថា ជាធម្មេ តថា វធម្មេ
 កធម្មេ កណោយេ ធីមេយេ ភេហេយេ ។ អស-
 ស្សតោ លោកោ ។ បេ ។ យេវ ហោតិ ន
 ន ហោតិ តថាគតោ បរមោណា វេទមេវ សច្ចំ

ធ្វើឲ្យខ្ពស់ ឲ្យប្រសើរ ឲ្យវិសេស ឲ្យជាប្រធាន ឲ្យឧត្តម ឲ្យថ្កុល
 ដោយខ្លួនឯង បុគ្គលវេទន៍ធ្វើឲ្យវិជ្ជាឲ្យគ្រប់គ្រាន់ ធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ ធ្វើមិន
 ឲ្យខូចខាត ធ្វើឲ្យខ្ពស់ ឲ្យប្រសើរ ឲ្យវិសេស ឲ្យជាប្រធាន ឲ្យឧត្តម
 ឲ្យថ្កុលដោយខ្លួនឯងថា សាស្តានេះ ជាសព្វញ្ញ ធ្វើឲ្យវិជ្ជាឲ្យគ្រប់គ្រាន់
 ធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ ធ្វើមិនឲ្យខូចខាត ធ្វើឲ្យខ្ពស់ ឲ្យប្រសើរ ឲ្យវិសេស ឲ្យ
 ជាប្រធាន ឲ្យឧត្តម ឲ្យថ្កុល វេទន៍កើតឡើងក៏ ឲ្យកើតព្រម ឲ្យ
 កើតឡើង ឲ្យកើតប្រាកដ ដោយខ្លួនឯងថា នេះជាធម៌ ដែលខ្លួនសំដែង
 ល្អហើយ នេះជាគណៈប្រតិបត្តិល្អហើយ នេះជាចម្លើយប្រសើរ នេះ
 ជាបដិច្ចនាដែលបញ្ញត្តល្អហើយ នេះជាមគ្គ ជាទុក្ខយស្រោចស្រង់សត្វ
 ហេតុនោះ (ប្រជុំគ្រាស់ថា) បុគ្គលធ្វើឲ្យវិជ្ជាឲ្យគ្រប់គ្រាន់
 ដោយខ្លួនឯង ។

[៨០] ពាក្យថា បុគ្គលដឹងយ៉ាងណា តែងពោលបរិវិនាស ធីបុគ្គល
 ដឹងយ៉ាងណា តែងពោល សំដែង ហិយាយ បិក្ខំ និយាយបញ្ចញ្ញ
 យ៉ាងនោះ ។ បុគ្គលដឹងយ៉ាងណាថា លោក ទៀតទាត់ ការឃើញ
 នេះឯង ជាភាគីគ ការឃើញដទៃ ជាមោឃៈ ដូច្នេះ ឥស្សីពាល
 សំដែង និយាយ បិក្ខំ និយាយបញ្ចញ្ញយ៉ាងនោះ ។ បុគ្គលដឹងយ៉ាង
 ណាថា លោកមិនទៀតទាត់ ។ បេ ។ សត្វស្លាប់ទៅក៏ទៀត ក៏មិន
 មែន មិនមែនកើតទៀត ក៏មិនមែន ការឃើញនេះឯង ជាការរំលឹក

មោឃមន្តាដ្ឋំ យថា ជាធម្មេ ភតា វធម្មេ កុដេ-
យេ កុលាយេ ធិមេយេ វេហវេយ្យាតំ យថា ហិ
ជាធម្មេ ភតា វធម្មេ ។ ភេហាហ កកតំ

សកត្តិ ធិដ្ឋី កុដមច្ចយេយ្យ
ធនាធុដំតោ វុច្ចយា ធិវិដ្ឋា
សយំ សមត្ថានំ បក្សុមាធា
យថា ហិ ជាធម្មេ ភតា វធម្មាតំ ។

[៨០] យោ អត្ថោ សីលវត្ថានំ ជន្ត
អនាធុបុដ្ឋោ ច មវេស តាវ
អនិយមន្ត កុសលា តហាហ
យោ អាតុមាធំ សយមេវ តាវ ។

[៨១] យោ អត្ថោ សីលវត្ថានំ ជន្តតំ យោតិ
យោ យាធិសោ យថាយុត្តោ យថាវិហិតោ យថា-
មកាវេ យល្លាធម្មតោ យំធម្មសមន្តាតោ ទត្ថិយោ
វា ព្រាហ្មណោ វា វេស្សោ វា សុត្តោ វា តហាដ្ឋា វា
បព្វជិតោ វា ធរេវា វា មនុស្សោ វា ។ សីលវត្ថានំតំ
អត្ថំ សីលញ្ចេវ វត្ថុញ អត្ថំ វត្ថុ ធន សីលំ ។

ពារយិញ្ចវេ ជាមោឃៈ ដូច្នេះ ភប្បិកាល សីវជនំ ធិយាយ បិក្ខិ
ធិយាយបរាញ្ច យំធិនោ ហេតុនោ (ទន្ទៀក្រាស់ថា) បុគ្គលដ៏ធំ
យំធិណា កាលយំធិនោ ។ ហេតុនោ ព្រះមានបុណ្យក្រាស់ថា

បុគ្គលភប្បិកុន្តខ្សែដ្ឋិវស្សំខ្លួន ដោយប្រការផ្សេងៗបាន
បុគ្គលដែលត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាដ៏តតា ឯកោសិបំ ក្នុង
សេចក្តីត្រឡប់ក្នុង វេមន៍ធ្វើខ្សែដ្ឋិវស្សំខ្លួន ឲ្យគ្រប់គ្រាន់
ដោយខ្លួនឯង ដ៏ធិយំធិណា កាលយំធិនោ ។

[៨០] ជនណា ដែលគេមិនបានសាភស្ត្រ ឆ្លុះសីលនឹងវត្ថុវស្សំខ្លួន
ហើយគោលអ្នកប្រាប់ពួកបុគ្គលដ៏ទ ជនអ្នកល្អាសវិវាទ
ខ្លោយ គោលខ្លួនជន ដែលគោលអ្នកខ្លួន ដោយខ្លួនឯង
នោះ ថាជាអ្នកមិនមានអាយុធម៌ ។

[៨១] អចិច្ចាយពាក្យថា ជនណា (ដែលគេមិនបានសាភស្ត្រ) ឆ្លុះ
សីលនឹងវត្ថុ វស្សំខ្លួន ត្រង់ពាក្យថា ណា គឺ ជនណា បែបណា
ប្រកបដោយប្រការណា តាំងនៅដោយប្រការណា បានប្រការយំធិណា
ដល់ខ្សែហ្នឹងបែបណា ប្រកបដោយធម៌ណា ទោះជាត្រូវ ឬត្រាហ្មឺល៍
វេស្សៈ ឬស្សៈ ត្រហស្ថ ឬបព្វជិត វេរិតា ឬមនុស្ស ។ ពាក្យថា
សីលនឹងវត្ថុ គឺសីលជន ក្នុងផលិតមាន ក្នុងមិនមែនសីលកំមាន ។

កាតមំ សីលេញោវ វត្តញ្ច ។ នំន ភិក្ខុ សីលភិ
 យោតិ មាតិមោក្ខសំវាសំវុតោ វិហារតិ អាចារ្យោចរ-
 សម្មាសាមី អណ្តមន្តេសុ វុដ្ឋេសុ គយេនស្សវិ សមា-
 ឆាយ សិក្ខានិ សិក្ខាបទេសុ យោ ភត្ត សំយមោ
 សំវារោ អវិនិក្ខមោ នំនំ សីលំ ។ យំ សមាធានំ តំ
 វត្តំ ។ សំវារដ្ឋេន សីលំ សមាធានដ្ឋេន វត្តំ នំនំ
 វុច្ចតិ សីលេញោវ វត្តញ្ច ។

កាតមំ វត្តំ ន សីលំ ។ អដ្ឋ ធុតត្ថំនំ អារាហ្មកត្ថំ
 បិណ្ឌបាតិកត្ថំ បំសុក្ខលិកត្ថំ ភេតិវិកត្ថំ សបទាន-
 បាវិកត្ថំ ទលុបបាវិកត្ថំ នេសដ្ឋកត្ថំ យថាសទ្គត្ថំ-
 កត្ថំ នំនំ វុច្ចតិ វត្តំ ន សីលំ ។ វិរិយសមាធានម្ប
 វុច្ចតិ វត្តំ ន សីលំ ។ កាតមំ តថា ច នហរុ ច អដ្ឋ
 ច អវសុស្សតុ សរិរេ ឧបសុស្សតុ មិសលោហិតំ
 យន្តំ បុរិសត្ថាមេន បុរិសតលេន បុរិសវិរិយេន បុរិស-
 បរាគមេន បត្តភំ ន តំ អប្បបុណ្ហា វិរិយស្ស
 សណ្តានំ កវិស្សតិ ចិត្តំ បត្តណ្តតិ បទហតិ
 ឯវុបម្ប វិរិយសមាធានំ វុច្ចតិ វត្តំ ន សីលំ ។

សីលនីតិវត្ថុ ភិក្ខុបម្ភេន ។ ភិក្ខុភិក្ខុសាសនានេ ជាអ្នកមានសីល
 សង្រួមក្នុងព្រឹត្តិការណ៍សំរាប់ បរិបូណ៌ដោយអាចារ្យនីតិគោតារ ឃើញ
 តែងក្នុងខោសព័ន្ធឡាយ ដែលមានប្រមាណតិប សមាធានសិក្សក្នុង
 សិក្សាបទព័ន្ធឡាយ ការសង្រួម ការកែតម្រូវ ការមិនប្រព្រឹត្តក្នុង លា
 ក្នុងសិក្សាបទព័ន្ធឡាយនោះ នេះឈ្មោះថាសីល ។ ការកាន់យកដោយ
 ប្រតិបត្តិ នោះ ឈ្មោះថាវត្ត ។ សីល ដោយអក្ខរកថា សង្រួម វត្ត ដោយ
 អក្ខរកថា ការកាន់យកដោយប្រតិបត្តិ នេះ លោកហៅថា សីលនីតិ វត្តនីតិ ។

វត្តមិនមែនសីល ភិក្ខុបម្ភេន ។ ធុតត្ថំវត្ត ៨ គឺការញែកគ្នា៖
 បិណ្ឌបាតិកត្ថំ បំសុក្ខលិកត្ថំ ភេតិវិកត្ថំ សបទានបាវិកត្ថំ ទលុ-
 បបាវិកត្ថំ កត្ថិកត្ថំ នេសដ្ឋកត្ថំ យថាសទ្គតិកត្ថំ នេះ លោកហៅថា វត្ត
 មិនមែនសីល ។ សូម្បីការកាន់យកដោយប្រតិបត្តិ ដោយវិរិយ លោក
 ហៅថា វត្ត មិនមែនសីលដែរ ។ បុគ្គលផ្គង់ចិត្ត ឥតម្តងចិត្តថា
 ស្វែងរកសីលនីតិវត្ថុនិច្ចសេសនៅចុះ ឯសាច់និងឈាមក្នុងសរីរៈ បង្កើន
 ស្នូននៅក្នុងដោយចុះ ចោតុណ្ឌដែលអញ្ចក្ខរដល់ ដោយសេចក្តីសង្វាគ
 នៃឧបុសេ ដោយកម្លាំងនៃឧបុសេ ដោយព្យាយាមនៃឧបុសេ ដោយ
 សេចក្តីប្រឹងប្រែងនៃឧបុសេ បើការមិនសម្រេចខ្លាំងហេតុនោះទេ នឹង
 មិនបញ្ចប់ខ្លួនព្យាយាមឡើយ ការកាន់យកដោយប្រតិបត្តិ ដោយវិរិយ
 មានសភាពយ៉ាងនេះ ក៏លោកហៅថា វត្ត មិនមែនសីល ។

ន តាកហំ ឥមំ បន្ទុក្ខំ កំចិន្ទន្ទមំ យាវ មេ ន អនុតា-
នាយ អាសវេហំ ចិត្តំ វិមុត្តិស្សតីតិ ចិត្តំ បន្ទុក្ខតិ
បទហតិ ឯវុបម្បំ វិរិយសមាធានំ វុច្ចតិ វត្ថុ ន សីលំ ។

ចាសិស្សំ នបិវិស្សមិ វិហារតោ ន ឯកុមិ

នបិ បស្សំ ឯតានេស្សំ តណ្ហាសាលេ អនុបាតេតិ
ចិត្តំ បន្ទុក្ខតិ បទហតិ ឯវុបម្បំ វិរិយសមាធានំ
វុច្ចតិ វត្ថុ ន សីលំ ។ ន តាកហំ ឥមញ្ញា អាសនា
វុជ្ជហិស្សមិ ចត្តមា ឱរេហិស្សមិ វិហារា ឯកុមិស្សមិ
អន្សយោតា ឯកុមិស្សមិ ចាសាទា ឯកុមិស្សមិ
ហម្មិយា ឯកុមិស្សមិ តុហាយ ឯកុមិស្សមិ លេណា
ឯកុមិស្សមិ តុជយា ឯកុមិស្សមិ តុដាតាវា ឯកុ-
មិស្សមិ អដ្ឋា ឯកុមិស្សមិ មាឡា ឯកុមិស្សមិ
ឧទ្ធអា ឯកុមិស្សមិ ឧបដ្ឋានសាលាយ ឯកុមិស្សមិ
មណ្ឌា ឯកុមិស្សមិ វុក្ខម្ភលា ឯកុមិស្សមិ យាវ

បុគ្គលផ្ដុំផ្ដុំចិត្ត គម្ពល់ចិត្តថា ចិត្តអាត្មាអញនឹងមិនទាន់ចេញពីអាសវៈ
ទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដកបណ្តា អាត្មាអញ នឹងមិនដោះ
ក្អែកខោចេញ ដកបនោះ ការកាន់យកដោយប្រពៃ ដោយវិរិយៈ មាន
សភាពយ៉ាងនេះ កំលោះហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល ។ បុគ្គលផ្ដុំចិត្ត
គម្ពល់ចិត្តថា

កាលបើសាវតិកណ្តា ដែលអាត្មាដកមិនទាន់បានទេ អាត្មា
នឹងមិនហ៊ាន ខឹងមិនជិត ខឹងមិនចេញ អំពីលំនៅ
នឹងមិនទម្រេតកាយទេ

ការកាន់យកដោយប្រពៃ ដោយវិរិយៈ មានសភាពយ៉ាងនេះ កំលោះ
ហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល ។ បុគ្គលផ្ដុំចិត្ត គម្ពល់ចិត្តថា ចិត្តរបស់
អាត្មាអញ មិនទាន់ចេញពីអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដកប-
ណ្តា ដកបនោះ អាត្មាអញនឹងមិនក្រោកអំពីតាសនៈ មិនចុះអំពីទី
ច្រើន មិនចេញអំពីវិហារ មិនចេញអំពីអន្សយោតៈ មិនចេញអំពី
ប្រាសាទ មិនចេញអំពីផ្ទះមានដំបូល មិនចេញអំពីតុហា មិនចេញ
អំពីលេងផ្ទះ មិនចេញអំពីកុដិ មិនចេញអំពីផ្ទះ មានកំបុល មិន
ចេញអំពីជ្រៃ មិនចេញអំពីរោង មិនចេញអំពីលំនៅដ៏ប្លែក មិនចេញ
អំពីបង្គោលសាលា មិនចេញអំពីមណ្ឌប មិនចេញអំពីគល់ឈើអនេទ

មេ ង អនុបាធាយ អាសវេហំ ចិត្តំ វិមុច្ចិស្សតីតិ ចិត្តំ
 បត្តល្អាតិ បទហតិ វរុបម្យំ វិយសមាធានំ វុច្ចតិ
 វត្ថុ ង សីលំ ។ នមស្មិញ្ញោ បុត្តល្អាសមយំ អវិយ-
 ធម្មំ អាហរិស្សមិ សមាហរិស្សមិ អនិកច្ចិស្សមិ
 ដុសយិស្សមិ សច្ចិករិស្សមិ ចិត្តំ បត្តល្អាតិ បទ-
 ហតិ វរុបម្យំ វិយសមាធានំ វុច្ចតិ វត្ថុ ង សីលំ ។
 នមស្មិញ្ញោ មជ្ឈិមយាមំ សាយេស្សសមយំ បុរោកត្ថំ
 ចប្បាកត្ថំ បុរិមយាមំ មជ្ឈិមយាមំ មច្ចិមយាមំ កាឡេ
 ដុស្សោ វស្សោ ហេមន្តេ តិរេក្ខេ បុរិមេ វាយោទន្ធម មជ្ឈិមេ
 វាយោទន្ធម មច្ចិមេ វាយោទន្ធម អវិយធម្មំ អាហរិស្សមិ
 សមាហរិស្សមិ អនិកច្ចិស្សមិ ដុសយិស្សមិ សច្ចិ-
 ករិស្សមិ ចិត្តំ បត្តល្អាតិ បទហតិ វរុបម្យំ វិ-
 យសមាធានំ វុច្ចតិ វត្ថុ ង សីលំ ។ ជន្នុតិ សក្កោ
 ធនេ មាលារោ គោសោ បុត្តលោ ជីវោ ជាតុ ជន្នុ
 នន្នុតុ មនុស្សោ យោ អត្ថនោ សីលវគ្គានំ ជន្នុ ។

ការកាន់យកដោយប្រពៃ ដោយវិធីៈមានសភាពយ៉ាងនេះ កំលោក
 ហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល ។ បុគ្គលផ្ដន្ទិចិត្ត គម្ពល់ចិត្តថា ការកាតព្វនឹង
 តាមក ប្រមូលមក សម្រេច ពាល់ក្រូច ធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ ឲ្យអវិយធម៌
 ក្នុងបុត្តល្អាសមយនេះឯង ការកាន់យកដោយប្រពៃ ដោយវិធីៈ មាន
 សភាពយ៉ាងនេះ កំលោកហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល ។ បុគ្គលផ្ដន្ទិចិត្ត
 គម្ពល់ចិត្តថា ការកាតព្វនឹងតាមក ប្រមូលមក សម្រេច ពាល់ក្រូច ធ្វើ
 ឲ្យដាក់ច្បាស់ ឲ្យអវិយធម៌ ក្នុងសម័យវិច្ឆត្រង់នេះឯង ក្នុងសម័យវិច្ឆ
 រស្ស័យ ក្នុងវេលាមុនកត្ត ក្នុងវេលាប្រាយកត្ត ក្នុងយាមភារាទ
 វេម ក្នុងយាមភារាតណ្ហាល ក្នុងយាមភារាវិបិជ្ជុត ក្នុងកាលទាននោច
 ក្នុងកាលទានវិជ្ជុត ក្នុងវិស្សានវេស្ត ក្នុងហេមន្តវេស្ត ក្នុងតិរេក្ខវេស្ត ក្នុង
 ចំណែកវេស្តជាទានវេស្ត ក្នុងចំណែកវេស្តជាតណ្ហាល ក្នុងចំណែក
 វេស្តជាវិបិជ្ជុត ការកាន់យកដោយប្រពៃ ដោយវិធីៈ មានសភាព
 យ៉ាងនេះ កំលោកហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល ។ ពាក្យថា ជន គឺសត្វ
 នេះ មាលា បុរោ បុត្តល សត្វមានជីវិត សត្វមានជាតិ សត្វមាន
 ជក សត្វពង្សដោយកម្រៃយ សត្វកើតអំពីមនុស្ស ហេតុនោះ (ត្រង់
 ក្រាស់ថា) ជននោ (ដែលគេមិនបានសាកសួរ) ឲ្យសីលនឹងវត្ថុ
 របស់ខ្លួន ។

[៨២] អនាទុមុដ្ឋោ ច បរេស ចារិតិ បរេស ។
 បរេសំ ទត្ថយាមំ ព្រាហ្មណំ វេស្សនំ សុទ្ធំ ធំ
 គហដ្ឋានំ បទ្ធដេតានំ ទេវតំ មនុស្សនំ ។ អនាទុ-
 មុដ្ឋោតិ អមុដ្ឋោ អមុច្ឆតោ អនាយាចិតោ អនជ្ឈេ-
 សិតោ អប្បសាទិតោ ។ ចារិតិ អត្តោ ធម៌ វា
 វត្ថុ វា សីលវត្ថុ វា ចាវនតិ ។ អហមស្មិ សីល-
 សម្បទោតិ វា វត្ថុសម្បទោតិ វា សីលវត្ថុសម្បទោតិ
 វា ជាតិយា វា តោភ្នេន វា តោលបុត្តិភេន វា វដ្តនិ-
 ចោត្តាតាយ វា ធនេន វា អជ្ឈេនេន វា តត្ថាយ-
 តនេន វា សិប្បយតនេន វា វដ្តដ្ឋានេន វា សុតេន
 វា បដិគាលោន វា អញ្ញតាញ្ញតេន វា វត្ថុនា
 ឧបាតុលា បទ្ធដេតោតិ វា មហាតុលា បទ្ធា-
 ដេតោតិ វា មហាកោតុលា បទ្ធាដេតោតិ វា ឧទ្ធករ-
 កោតុលា បទ្ធាដេតោតិ វា ញាតោ យសស្សី
 គហដ្ឋានំ បទ្ធាដេតានម្ហំ វា លាភម្ហំ ចិវ្រិយ្ហាចាត-
 សេនាសនតិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្កាបនម្ហំ វា

[៨២] អនិច្ចាយនក្យថា ជនណា ដែលគេមិនបានសាកសួរ
 ហើយគោលអ្នក ប្រាប់បុគ្គលដទៃ ត្រង់តាមថា បុគ្គលដទៃ បាន
 ដល់ដទៃដទៃ គឺ ក្សត្រ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សូត្រៈ គ្រហស្ថ បព្វជន
 ទេវតា មនុស្សចាត់ឡាយ ។ តាក្យថា ដែលគេមិនបានសាកសួរ
 គឺ ដែលគេមិនបានដណ្តឹង មិនបានសួរ មិនបានអារាមនា មិនបាន
 អារក្សិញ មិនបានឱ្យជ្រះថ្លា ។ តាក្យថា គោលអ្នក គឺថ្លើមនិយាយ
 ផ្លូវសីល ឬវត្ថុ ឬក៏សីលនីតិវត្ថុ របស់ខ្លួន ។ បុគ្គលថ្លើមនិយាយ
 សំដែង គោល បិក្ខី បញ្ចេញថា អាត្មាជាអ្នកបរិច្ចាណិ ដោយសីល
 ក្តី ថា បរិច្ចាណិដោយវត្ថុក្តី ថា បរិច្ចាណិដោយសីលនីតិវត្ថុក្តី ដោយ
 ជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយកាលនៃខ្លួន ជាកូនអ្នកមានក្រកូលក្តី
 ដោយកាលនៃខ្លួនមានសម្បទាលក្តី ដោយទ្រព្យក្តី ដោយការរៀនសូត្រ
 ក្តី ដោយការអភិក្កេ ដោយសីល្យក្តី ដោយថ្នាក់នៃវដ្តក្តី ដោយ
 សុភក្តី ដោយការរឹងរិតក្តី ដោយវត្ថុណាមួយក្តី ថាជាអ្នក (ចេញ)
 អំពីក្រកូលខ្ពស់ ហើយបួសក្តី ថា (ចេញ) អំពីក្រកូលធំប្រសើរ ហើយ
 បួសក្តី ថា (ចេញ) អំពីក្រកូលមានទ្រព្យប្រើប្រាស់ហើយបួសក្តី ថា (ចេញ)
 អំពីក្រកូលមានទ្រព្យសម្បទាហើយបួសក្តី ថាជាអ្នកមានយស ល្បី-
 ល្បាញជានិច្ចស្រាសដ៏បព្វជនចាត់ឡាយក្តី ថាជាអញ្ញជាអ្នកមានលាភ
 ចំពោះចៅ បំណុល លេខាសនៈ គឺលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្កាបក្តី

សុត្តន្តិកោតិ វា វិជយនកោតិ វា ធម្មតាដីកោតិ វា
 អាត្មិកោតិ វា បិណ្ឌចាតិកោតិ វា បិសុត្តលិ-
 កោតិ វា តេជីវិកោតិ វា សបទានចារិកោតិ វា
 ទលុបប្បាគន្តិកោតិ វា មេសដ្ឋិកោតិ វា យជាសន្ត-
 តិកោតិ វា បឋមស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា ទុតិយ-
 ស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា តតិយស្ស ឈានស្ស
 លាភីតិ វា ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា អាតា-
 សានញ្ញាយននសមាបត្តិយា លាភីតិ វា វិញ្ញាណញ្ញា-
 យននសមាបត្តិយា លាភីតិ វា អាតិញ្ញាយនន-
 សមាបត្តិយា លាភីតិ វា ទេវសញ្ញានាសញ្ញាយនន-
 សមាបត្តិយា លាភីតិ វា ចាវនតិ ក្បាលតិ កលាតិ
 និបយតិ វេហវតីតិ អនាទុបុដ្ឋោ ធម្មសេ ចាវ។

[៨៣] អនិយមន្តំ កុសលា តតាហ្មតិ កុសលាតិ
 យេ តេ ទទ្ធកុសលា ធាតុកុសលា អាយតនកុសលា
 បដិច្ចសមុប្បាទកុសលា សតិប្បដ្ឋានកុសលា សម្ម-
 ប្បធានកុសលា វិនិច្ឆ័យកុសលា វិជ្ជាយកុសលា
 ធនកុសលា ពោជ្ឈន្តកុសលា មគ្គកុសលា ផល-
 កុសលា និព្វានកុសលា តេ កុសលា វិវាហាសុ

ជាអ្នកចេះប្រាសូត្រក្តី ជាអ្នកទ្រទ្រង់វិទ្យក្តី ជាអ្នកបដិក្តី
 ជាអ្នកកាន់អាត្មាកុស្តក្តី កាន់បិណ្ឌបាតិកុស្តក្តី កាន់បិសុត្តលិក-
 កុស្តក្តី កាន់តេជីវិកុស្តក្តី កាន់សបទានចារិកុស្តក្តី កាន់ទលុបប្បា-
 គន្តិកុស្តក្តី កាន់មេសដ្ឋិកុស្តក្តី កាន់សន្តតិកុស្តក្តី ជាអ្នកបាទ-
 បឋមជ្ឈនក្តី បាទទុតិយជ្ឈនក្តី បាទតតិយជ្ឈនក្តី បាទចតុត្ថជ្ឈនក្តី
 បាទអាតាសានញ្ញាយននសមាបត្តិក្តី បាទវិញ្ញាណញ្ញាយននសមាបត្តិក្តី
 បាទអាតិញ្ញាយននសមាបត្តិក្តី បាទទេវសញ្ញានាសញ្ញាយននសមា-
 បត្តិក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ដទៃណាដែលគេចិនចាន់សាកសួរ
 ហើយពោលអ្នកប្រាប់បុគ្គលដទៃ ។

[៨៤] អនិប្បាយពាក្យថា ដទៃអ្នកឈ្លាសវៃព័ន្ធឡាយ ពោលដូចដទៃ
 នោះថា ជាអ្នកមិនមានអរិយធម៌ ត្រង់ពាក្យថា ដទៃអ្នកឈ្លាសវៃ គឺដទៃ
 ព័ន្ធឡាយណា ជាអ្នកឈ្លាសវៃក្នុងខន្ធ ឈ្លាសវៃក្នុងធាតុ ឈ្លាសវៃក្នុង
 អាយតនៈ ឈ្លាសវៃក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ ឈ្លាសវៃក្នុងសតិប្បដ្ឋាន ឈ្លាស
 វៃក្នុងសម្មប្បធាន ឈ្លាសវៃក្នុងវិនិច្ឆ័យ ឈ្លាស
 វៃក្នុងធនៈ ឈ្លាសវៃក្នុងពោជ្ឈន្ត ឈ្លាសវៃក្នុងមគ្គ ឈ្លាសវៃក្នុងផល
 ឈ្លាសវៃក្នុងព្រះនិព្វាន ពួកអ្នកឈ្លាសវៃនោះ បាទពោលយ៉ាងនេះថា

អនិយានំ ឯសោ ធម្មោ ឯសោ ធម្មោ អនិយានំ
តាលានំ ឯសោ ធម្មោ ឯសោ ធម្មោ បណ្ឌិតានំ
អសប្បវិសានំ ឯសោ ធម្មោ ឯសោ ធម្មោ សប្បវិសា-
នន្តំ ឯវមាហំសុ ឯវ កុម្មេន្តំ ឯវ កណ្តន្តំ ឯវ ទិបយន្តំ
ឯវ កេហន្តន្តំ អនិយន្តំ កុសលា គមាហុ ។

(៨៤) យោ អានុមាណំ សយមេវ នាភិកំ អានុមាណុ-
តិ អត្តា ។ សយមេវ នាភិកំ សយមេវ អត្តានំ នាវន-
តិ អហមស្មិ សីលសម្បទ្ទោតិ វា វត្ថុសម្បទ្ទោតិ វា
សីលវត្ថុសម្បទ្ទោតិ វា ជាតិយា វា តោត្ថេន វា កោ-
លបុត្តិកេន វា វណ្ណោតោត្ថោតាយ វា ធនេន វា អារិជ្ជ-
នេន វា កម្មាយតនេន វា សិច្ចាយតនេន វា វិជ្ជដ្ឋា-
នេន វា សុត្ថេន វា បដិគាលោន វា អញ្ញាតវញ្ញត-
វេន វា វត្ថុនា ឧប្បាតុលា បទ្ធជិគោតិ វា មហាតុ-
លា បទ្ធជិគោតិ វា មហាកោតុលា បទ្ធជិគោតិ
វា ឧប្បារោតុលា បទ្ធជិគោតិ វា ញាតោ
យសស្សី គមាដ្ឋានំ បទ្ធជិគានន្តំ វា លាភិម្ហំ

នុំជាធម៌របស់ពួកជនមិនមែនជាអ្នកវិជ្ជា មុនមិនមែនជាធម៌របស់ពួកអវិជ្ជា
នុំជាធម៌របស់ពួកពាល មុនមិនមែនជាធម៌របស់ពួកបណ្ឌិត មុនជាធម៌របស់
ពួកអសប្បវិស មុនមិនមែនជាធម៌របស់ពួកសប្បវិស ពួកជនអាក្រក់
វា បានពោលយ៉ាងនេះហើយ សំដែងយ៉ាងនេះ និយាយយ៉ាងនេះ បំភ្លឺ
យ៉ាងនេះ បញ្ចេញយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនអាក្រក់
វាចាំឱ្យយោ បានពោលនូវផលនោះថា ជាអ្នកមិនមានអាយុធម៌ ។

(៨៥) ពាក្យថា ផលនា ពោលអ្នកខ្លះដោយខ្លួនឯង គង់ប្រយោជន៍
អត្ត លោកពោលថា ខ្លួន ។ ពាក្យថា ពោលអ្នកដោយខ្លួនឯង គឺ
បុគ្គលពោលអ្នកខ្លះដោយខ្លួនឯង គឺថា ពោលអ្នក សំដែង និយាយ បំភ្លឺ
បញ្ចេញថា គាត់អញជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយសីលក្តី ជាបរិបូណ៌ដោយវិជ្ជា
ជាបរិបូណ៌ដោយសីលនិងវិជ្ជា ដោយជាន់ក្តី ដោយគាត្រក្តី ដោយ
គាត់ខ្លួនជាអ្នកមានក្រកូលក្តី ដោយគាត់ខ្លួន មានសម្បវិសក្តី
ដោយទ្រព្យក្តី ដោយការរៀនសូត្រក្តី ដោយការសិក្សាក្តី ដោយសីលវិស្សា-
ក្តី ដោយថ្នាក់នៃវិជ្ជាក្តី ដោយសុភក្តី ដោយការវិនិច្ឆ័យក្តី ដោយវិស្ស-
លាមួយក្តី ជាអ្នក (ចេញ) អំពីក្រកូលខ្ពស់ហើយបួសក្តី ថា (ចេញ)
អំពីក្រកូលជម្រុះសីហ៍យបួសក្តី ថា (ចេញ) អំពីក្រកូលមានទ្រព្យសម្បត្តិ
ច្រើនហើយបួសក្តី ថា (ចេញ) អំពីក្រកូលមានទ្រព្យសម្បត្តិសម្បូរហើយ
បួសក្តី ថាជាអ្នកមានយសសម្បជ័យជាតិគ្រប់ស្ថាននឹងបទ្ធជិគានន្តំឱ្យយក្តី

ចំរើបិណ្ឌចាតសេចាសនតិលាធម្មក្ខយោតសដ្ឋិចរត្តា-
 កន្លង់ វា សុត្តន្តិកោតិ វា វិជយនកោតិ វា ធម្ម-
 កដិកោតិ វា អារាហ៍កោតិ វា បិណ្ឌចាតិកោតិ វា
 បំសុត្តន្តិកោតិ វា តេជវិកោតិ វា សបទានចារិ-
 កោតិ វា ទល្យបច្ឆាតត្ថិកោតិ វា ទេសដ្ឋិកោតិ វា
 យជាសន្តតិកោតិ វា បឋមស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា
 ទុតិយស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា តតិយស្ស ឈានស្ស
 លាភីតិ វា ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា អាកាសា-
 ធរាយននសមាបត្តិយា លាភីតិ វា វិញ្ញាណញ្ញា-
 យននសមាបត្តិយា លាភីតិ វា អាត្មញ្ញាយនន-
 សមាបត្តិយា លាភីតិ វា ទេវសញ្ញាធាសញ្ញាយនន-
 សមាបត្តិយា លាភីតិ វា ចាវនតិ កាដេតិ កណ្តិ
 ទីបយតិ វាហាតីតិ យោ អានុមាធំ សយមេវ ចា-
 វា ។ តេជោហា កតវា

យោ អត្តោ ឥវីលវតាធំ ជន្ត
 អនាទុប្បដ្ឋោ ច បរេស ចាវ
 អនិយមន្ត្រី តុសលា តមាហ
 យោ អានុមាធំ សយមេវ ចាវតិ ។

ជាអញជាអ្នកមានលាភ ចំពោះបើវា ចំណូលបាន សេនាសនៈ គំលាន-
 ប្បបូរយោតសដ្ឋិចរត្តា ជាអ្នកចេះព្រះសូត្រ ជាអ្នកទ្រទ្រង់វិទ្យា
 ក្នុង ជាអ្នកចម្រើនក្នុង ជាអ្នកកាន់អារាហ៍កុដក្នុង កាន់បិណ្ឌចាតកុ-
 ដក្នុង កាន់បំសុត្តន្តិកុដក្នុង កាន់តេជវិកុដក្នុង កាន់សបទានចារិក
 កុដក្នុង កាន់ទល្យបច្ឆាតកុដក្នុង កាន់ទេសដ្ឋិកុដក្នុង កាន់យជា-
 សន្តតិកុដក្នុង ជាអ្នកបាទបឋមជ្ឈានក្នុង បាទទុតិយជ្ឈានក្នុង បាទ
 តតិយជ្ឈានក្នុង បាទចតុត្ថជ្ឈានក្នុង បាទអាកាសាធរាយននសមាបត្តិក្នុង
 បាទវិញ្ញាណញ្ញាយននសមាបត្តិក្នុង បាទអាត្មញ្ញាយននសមាបត្តិក្នុង
 បាទទេវសញ្ញាធាសញ្ញាយននសមាបត្តិក្នុង ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ដទណ្ឌ ពោលអ្នកខ្លួន ដោយខ្លួនឯង ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ដទណ្ឌ ដែលគេមិនបានសាកសួរ ខ្ញុំស៊ីលនឹងវត្តរបស់ខ្លួន
 ហើយពោលអ្នកប្រាប់គ្នាបុគ្គលដទៃ ដទអ្នកឈាសវិចារិក
 ច្បាយពោលខ្ញុំដទ ដែលពោលអ្នកខ្លួន ដោយខ្លួនឯងនោះ
 ជាអ្នកមិនមានអរិយធម៌ ។

(៨៤) សន្តោ ច ភិក្ខុ អភិធិត្ថតន្តោ
 នត្ថំ^(១) ហន្តិ សីលេស្ស អកកុមារោ
 តមរិយធម៌ កុសលា វនន្តិ
 យស្សស្សនា នត្ថំ កុហិត្វំ លោកេ ។

(៨៥) សន្តោ ច ភិក្ខុ អភិធិត្ថតន្តោតិ សន្តោតិ
 ភគស្ស សន្តត្តា សន្តោ មោសស្ស សន្តត្តា សន្តោ
 មោហស្ស សន្តត្តា សន្តោ កោលស្ស ឧបទាហស្ស
 មត្តស្ស បទ្បាសស្ស នីស្សយ ឧច្ឆរិយ ប្ប មាយាយ
 សាវេយ្យស្ស ធម្មស្ស សារម្ហស្ស ខាទស្ស អភិមាទ-
 ស្ស មទស្ស បមាទស្ស សត្វត្តិលេសាធំ សត្វទុក្ខ-
 វិកាធំ សត្វនរោធំ សត្វបរិទ្បាហាធំ សត្វសត្តាចាធំ
 សព្វកុសលាភិបត្តិរាធំ សន្តត្តា សមិទត្តា វ្របស-
 មិទត្តា វិជ្ជាតត្តា ធិត្ថតត្តា វិភតត្តា បដិច្ចស្សន្តត្តា
 សន្តោ វ្របសន្តោ ធិត្ថតត្តា បដិច្ចស្សន្តោតិ សន្តោ ។

១ ម. និហន្តិ ។

(៨៦) ភិក្ខុណាជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ផង អ្នកមានចិត្តរលក់ផង អ្នកមិន
 អ្នកភាន់ ចំពោះសីលទាំងឡាយថា ពាក្យអញដូច្នេះផង
 កិលេស ជំព្រាស់ណាមួយ ក្នុងរោគ ខែភិក្ខុណា មិន
 មានផង ដទៃអ្នកឃ្លាសវៃទាំងឡាយ វេទនិពោល ឲ្យភិក្ខុ
 នោះថា ជាអ្នកមានអរិយធម៌ ។

(៨៧) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុណាជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ផង អ្នកមានចិត្ត
 រលក់ផង ត្រង់ពាក្យថា អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ និរុត្តស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះជាអ្នកស្ងប់
 រម្ងាប់រាគៈ អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ខាសៈ អ្នកស្ងប់រម្ងាប់
 ព្រោះជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់មោហៈ អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ចូលទៅនឹងស្ងប់ រំលក់
 រលាស់ចេញ ព្រោះជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ចូលទៅនឹងស្ងប់ ដុត រំលក់
 ប្រាសចេញ រលាស់ចេញ ឲ្យកាត់ ឧបទាហៈ មត្តៈ បទ្បាសៈ វិស្សៈ
 មច្ឆរិយៈ មាយា សាវេយ្យៈ ធម្មៈ សារម្ហៈ មាទៈ អភិមាទៈ មទៈ
 បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង
 សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង ការភោក
 ភេនឲ្យអកុសលទាំងពួង ហេតុនោះ (ច្រង់ប្រាស់ថា) អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ។

កិក្ខុតិ សត្តន្តំ ធម្មានំ កិក្ខុត្តា កិក្ខុ ។ សត្តាយនិដ្ឋិ
 កិក្ខុ ហោតិ វិចិត្តិក្ខុ កិក្ខុ ហោតិ សីលគ្គបកមាសោ
 កិក្ខុ ហោតិ វាគោ កិក្ខុ ហោតិ ធានោ កិក្ខុ
 ហោតិ មោហោ កិក្ខុ ហោតិ មាតោ កិក្ខុ ហោតិ ។
 កិក្ខុស្ស ហោតិ មាធិកា អកុសលា ធម្មា សន្តិសេ-
 សិកា មោលោក្ខវិកា សនោ ទុក្ខវិបាកា អាយតិ
 ជាតិជរាមរណីយា ។

បដ្ឋេន កតេន អត្តោ (សភិយាតិ ភគវ)
 បរិច្ឆាទតោ វិចិត្តិក្ខុតោ
 វិកវញ្ច ភវញ្ច វិប្បហាយ
 វសិតវា ទិណបុទន្តរោតិ^(១) ។

សត្តោ ច កិក្ខុ ។ អភិច្ឆេតនោតិ វាគស្ស ចិត្តាបិ-
 តត្តា ធានសស្ស ចិត្តាបិ តត្តា មោហស្ស ចិត្តាបិ តត្តា
 អភិច្ឆេតនោ កោលស្ស ឧបទាហស្ស មក្ខស្ស
 បទ្បាសស្ស វស្សាយ មច្ឆវយស្ស មាយាយ សា-
 វេយ្យស្ស ធម្មស្ស សាវុស្ស មាធន្ស អតិមាធន្ស
 មនស្ស បមាធន្ស សត្តន្តិសេសានំ សត្តទុក្ខវិបាកំ

១ ម. ទិណបោទន្តរោ ស វិក្ខុតិ ។

ពាក្យថា កិក្ខុ គឺឈ្មោះថា កិក្ខុ ព្រោះទំលាយពេល ឆ្លង់មិចាំង ។
 គឺជាអ្នកទម្លាយសក្កាយនិដ្ឋិ ទម្លាយវិចិត្តិក្ខុ ទម្លាយសីលគ្គបកមាសា-
 ទម្លាយវាគៈ ទម្លាយធានោ ទម្លាយមោហោ ទម្លាយមាតោ ។ ក្នុង
 អកុសលធម៌ដ៏លាមក ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាល
 ប្រកបដោយការក្រវល់ក្រវាយ មានផលជាទុក្ខ មាធិកា ជរា មរណៈ
 ក្នុងខាងមុខ កិក្ខុនោះ ទម្លាយបន្តិចហើយ ។

(ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងថា មូលសក្កាយៈ បុគ្គល
 ណា) ផល់នូវការលក់ ឆ្លង់សេចក្តីសង្ស័យ ដោយផ្លូវដែល
 ខ្លួនធ្វើហើយ លើសនូវវិកលក្តីនិងវិកលក្តី មានព្រហ្ម-
 ចរិយធម៌ ប្រព្រឹត្តគ្រប់គ្រាន់ហើយ មានភាពច្រើនសោះហើយ
 បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា កិក្ខុ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) កិក្ខុណា ជាអ្នកស្ងប់ម្ខាងផង ។ ពាក្យថា
 អ្នកមានចិត្តលក់ គឺ អ្នកមានចិត្តលក់ ព្រោះជាអ្នកលក់ នូវវាគៈ
 ព្រោះជាអ្នកលក់ធានោ ព្រោះជាអ្នកលក់មោហោ អ្នកមានចិត្ត
 លក់ ព្រោះជាអ្នកលក់ នូវវាគៈ ឧបទាហោ មក្ខៈ បទ្បាសៈ
 វស្សា មច្ឆវិយៈ មាយា សាវេយ្យៈ ធម្មៈ សាវុស្ត មានៈ
 អតិមានៈ មរៈ បមរៈ កិលេសទាំងបួន ទុក្ខទាំងបួន

សព្វនរោចំ សព្វវន្តាហំ សព្វសន្តាទាមំ សព្វ-
កុសលាភិសម្ពាទំ ធិញ្ញបិកត្តា អភិធិត្ថតត្ថោតិ
សន្តោ ច ភិក្ខុ អភិធិត្ថតត្ថោ ។

[៨៧] នតិហន្តិ សីលេសុ អកក្កមាទោតិ នតិ-
ហន្តិ បទសន្តិ បទសំសត្តោ បទចារិប្បិ អក្ករសម-
ភយោ ឡញ្ញនសិវិដ្ឋតា បទាទុប្បត្តតាទេតំ នតិហន្តិ។
សីលេសុ អកក្កមាទោតិ ននេកោ កត្តិ ហោតិ
វិកត្តិ ។ សោ កត្តតិ វិកត្តតិ អហមស្មិ សីល-
សម្បទោតិ វ វត្ថុសម្បទោតិ វ សីលវត្ថុសម្បទោតិ
វ ជាតិយា វ កោត្តន វ កោលបុត្តិកោ វ
វណ្ណោទោត្តរតាយ វ ។ បេ ។ លេសញ្ញា នាសញ្ញា-
យតនសមាបត្តិយា លាភីតិ វ កត្តតិ វិកត្តតិ ។
ឯវំ ធកត្តតិ ធកត្តតិ វិកត្តតិ កត្តតា អារតោ វិរតោ
បដិវិរតោ ធិត្ថន្តោ ធិស្សន្តោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ
វិមរិយាធិកតេន ចេតសា វិហាតីតិ នតិហន្តិ សីលេ-
សុ អកក្កមាទោ ។

សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង សេចក្តី
អន្ទះអវ័ន្ទទាំងពួង ការភាគ់ភែងអកុសលទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់
ប្រាស់ថា) ភិក្ខុណា ជាយកស្វប្បម្លាប់ផង អ្នកមានចិត្តរលក់ផង ។

[៨៨] អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកមិនអ្នកមាន ចំពោះសីលទាំង
ឡាយថា អាក្ខអញដូច្នេះ ត្រង់ពាក្យថា ដូច្នេះ គឺជាពាក្យគប
ជាប់ជាមួយដោយបទ ជាពាក្យបំពេញបទ ប្បម្ភអក្ករ ជាពាក្យ
សម្រួលឲ្យញ្ញនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា
មិនអ្នកមាន ចំពោះសីលទាំងឡាយ គឺបុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នក
ពោលអ្នកមាន ។ បុគ្គលនោះ វេមន៍ពោលអ្នកមានថា អាក្ខអញ
បរិបូណ៌ដោយសីលក្តី បរិបូណ៌ដោយវត្ថុក្តី បរិបូណ៌ដោយសីលនិងវត្ថុក្តី
ដោយជាតិក្តី ដោយភាគក្តី ដោយភាពខ្លួនជាអ្នកមានក្រកូលក្តី
ដោយភាពខ្លួនជាអ្នកមានសម្បទាល្អក្តី ។ បេ ។ ពោលអ្នកមានថា
អាក្ខអញជាអ្នកបាន ដូរខេសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី ។ បុគ្គល
វេមន៍មិនពោល មិនអ្នកមានយ៉ាងនេះ គឺជាអ្នកវៀរ ចៀសវាង គេច
ចេញ លោសចេញ ដោះចេញ ប្រាសចេញឆ្ងាយ ចាកការពោល
អ្នក នៅដោយចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសរសៃ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់
ថា) អ្នកមិនអ្នកមាន ចំពោះសីលទាំងឡាយថា អាក្ខអញ ដូច្នេះ ។

(៨៨) តមរិយធម៌ កុសលា ឧប្បន្នក កុសលាតិ
 យេ តេ ទុក្ខកុសលា ជាតុកុសលា អាយតន-
 កុសលា មជ្ជិកុសលា ឧប្បន្នកុសលា សតិប្បដ្ឋានកុស-
 លា សម្មប្បធានកុសលា វេទនាធកុសលា វេទន្តិយ-
 កុសលា ពលកុសលា តោជ្ឈន្តកុសលា មគ្គកុសលា
 ផលកុសលា វិជ្ជាធកុសលា តេ កុសលា វិវា ឧ-
 ប្បន្ន អរិយាធំ ឋានោ ធម្មោ ធម្មោ ធម្មោ មហិយា-
 ធំ បណ្ឌិតានំ ឋានោ ធម្មោ ធម្មោ ធម្មោ ពាលាធំ
 សប្បវសាធំ ឋានោ ធម្មោ ធម្មោ ធម្មោ អសប្ប-
 វសាធម្មំ វិវា ឧប្បន្ន វិវា កាធម្មំ វិវា កលាធម្មំ វិវា តិ-
 បយធម្មំ វិវា វោហាធម្មំ តមរិយធម៌ កុសលា ឧប្បន្ន ។

(៨៩) យស្សស្សធា ធម្មំ កុហិត្វំ លោកេតិ
 យស្សតិ អរហតោ វិណាសវស្ស ។ ឧស្សធាតិ
 សត្តស្សធា ភកុស្សធា ធាសុស្សធា មោហុស្សធា

(៨៨) ធម៌ប្បាយពាក្យថា ជនអ្នកល្អាសវិវា វេទនាពលនូវបុគ្គល
 នោះថាជាអ្នកមានអាយតន៍ ត្រង់ពាក្យថា ជនអ្នកល្អាសវិវា គឺជនពុំ
 ឡាយណា ជាអ្នកល្អាសវិវាធម្មំ ល្អាសវិវាធម្មំ ល្អាសវិវាធម្មំ
 តាយកនៈ ល្អាសវិវា ក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ ល្អាសវិវាធម្មំ ធម្មំ
 ល្អាសវិវាធម្មំ ធម្មំ ល្អាសវិវាធម្មំ ធម្មំ ល្អាសវិវាធម្មំ ធម្មំ
 ល្អាសវិវាធម្មំ ធម្មំ ល្អាសវិវាធម្មំ ធម្មំ ល្អាសវិវាធម្មំ ធម្មំ
 ក្នុងវេលា ល្អាសវិវាធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ
 យ៉ាងនេះថា ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ
 អ្នកមិនមែនអាយតន៍ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ
 ពាល ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ
 ពួកអ្នកល្អាសវិវា វេទនាពលយ៉ាងនេះ សំដែងយ៉ាងនេះ មិយាយ
 យ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ បញ្ចេញយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ប្រព្រឹត្តាស
 ថា) ជនអ្នកល្អាសវិវាធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ ធម្មំ
 អ្នកមានអាយតន៍ ។

(៨៩) ធម៌ប្បាយពាក្យថា កិលេសជីក្រាស់ណាមួយ ក្នុងលោក
 វៃកក្កណា មិនមាន ត្រង់ពាក្យថា វៃកក្កណា គឺវៃកក្កណា
 វិណាស្រព ។ ពាក្យថា កិលេសជីក្រាស់ បានដល់ កិលេស
 ជីក្រាស់ ៧ គឺ កិលេសជីក្រាស់ធម្មំ កិលេសជីក្រាស់ធម្មំ កិលេសជីក្រាស់ធម្មំ

មាទុស្សនោ ធិន្ទុស្សនោ តិលេសុស្សនោ កុដ្ឋុស្ស-
 នោ ។ តស្ស័មេ ឧស្សនា នត្ថំ ន សន្នំ ន
 សំវិជ្ជន្តំ ទុបលក្កន្តំ បហីនា សុត្ថន្តោ វុបសន្តា
 បដិប្បស្សនា អកល្យតន្តិកា ញាណត្ថិចា នន្តរា ។
 កុហិត្ថំ កុហិត្ថំ កុហិត្ថំ កុហិត្ថំ អដ្ឋត្ថំ វា
 តហិត្ថា វា អដ្ឋត្ថតហិត្ថា វា ។ លោកេតិ អបាយ-
 លោកេ មទុស្សលោកេ ទេវលោកេ ទទ្ធលោកេ
 នាគុលោកេ អាយតនលោកេតិ យស្សស្សនា នត្ថំ
 កុហិត្ថំ លោកេ ។ តេនាហ កតវា

សន្នោ ន កិក្កុ អភិវត្តតតោ
 នតិហន្តំ សីលេសុ អតតុមាដោ
 តមរិយនម្មំ កុសលា វនន្តំ
 យស្សស្សនា នត្ថំ កុហិត្ថំ លោកេតិ ។

[៩០] ចកប្បតា សន្នតា យស្ស នន្តា
 បុរត្ថតា សន្នំ អវិជានា
 យនត្ថនំ បស្សតិ អាចិសំសំ
 តន្តិស្សតោ កុប្បបដិច្ចសន្នំ ។

តិលេសជីក្រាសំភិមាហៈ តិលេសជីក្រាសំភិមាហៈ តិលេសជីក្រាសំ
 ភិវិជ្ជំ តិលេសជីក្រាសំភិវិលេស តិលេសជីក្រាសំភិកម្ម ។ តិលេស
 ជីក្រាសំភិវិជ្ជនៈ ខែព្រះវិណាស្រពនោះ មិនមាន អតមាន គ្មាន
 លោះ មិនកើតមាន គឺលោកលះបង់ ផ្កាបំផ្លិល រមាប់ ស្ងប់រមាប់ ធ្វើ
 មិនឲ្យកើតវៀត ដុះដោយភ្នំនីញាណហើយ ។ ពាក្យថា ណាមួយ
 គឺណាមួយ និមួយ ណានិមួយ ខាងក្នុងក្នុង ខាងក្រៅក្នុង ចាំនិខាង
 ក្នុងខាងក្រៅក្នុង ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មទុស្ស-
 លោក ទេវលោក ឧទ្ធលោក នាគុលោក អាយតនលោក ហេតុ
 នោះ (ប្រជីក្រាសំថា) តិលេសជីក្រាសំណាមួយ ក្នុងលោក ខែ
 ក្នុងណាមិនមាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភោគ សំដែងថា

ក្នុងណាជាអ្នកស្ងប់រមាប់ផង អ្នកមានចិត្តរលកផង អ្នកមិន
 អ្នកអង្គ ចំពោះសីលចាំនិឡាយថា អាត្មាអញ ដូច្នេះផង
 តិលេសជីក្រាសំណាមួយក្នុងលោក ខែក្នុងណាមិនមានផង
 ផងអ្នកល្ងាសវិចារីនិឡាយ វេទនិពាលនូវបុគ្គលនោះ ថា
 ជាអ្នកមានអរិយធម៌ ។

[៩១] ធម៌ចាំនិឡាយ ដែលបុគ្គលណាសម្រេចហើយ ពាក់កែង
 ហើយ ធ្វើឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខហើយ ជាធម៌មិនផ្ទុះផង
 បុគ្គលនោះឃើញផ្លូវអានិច្ចណាក្នុងខ្លួន វេទនិកាស្រីយន្ត
 អានិច្ចនោះ ផែនសេចក្តីស្ងប់ដែលអាស្រ័យនូវការកំរើក ។

(៤០) បកប្បីតា សង្កតា យស្ស ធម្មាតិ បក-
 ប្បធាតិ ទ្វេ បកប្បធាតិ តណ្ហាបកប្បធាតិ ច ធិដ្ឋិប-
 កប្បធាតិ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបកប្បធាតិ ។ បេ ។
 អយំ ធិដ្ឋិបកប្បធាតិ ។ សង្កតាតិ សង្កតា វិសង្កតា
 អភិសង្កតា សណ្តាបិសង្កតិបិ សង្កតា ។ អថា អធិប្បា
 សង្កតា បដិច្ចសមុប្បធាតិ ឧយធម្មា វយធម្មា វិភក-
 ធម្មា បិរោធម្មាតិបិ សង្កតា ។ យស្សាតិ ធិដ្ឋិតតិ-
 កស្ស ។ ធម្មា វុច្ឆិ ធម្មាសង្កតិ-ធិដ្ឋិតតាតិ បកប្បីតា
 សង្កតា យស្ស ធម្មា ។

(៤២) បុរេត្តា សង្កតិ អវិវត្តាតិ បុរេត្តាតិ ទ្វេ
 បុរេត្តា តណ្ហាបុរេត្តា ច ធិដ្ឋិបុរេត្តា ច ។ បេ ។

(៤១) អធិប្បាយពាក្យថា ធម៌តាំងឡាយ ដែលបុគ្គលណា
 សម្រេចហើយ ភាគតែងហើយ ត្រង់ពាក្យថា សម្រេច បានដល់កិរិយា
 សម្រេច ២ ប្រការ គឺ កិរិយាសម្រេចគឺតណ្ហា ១ កិរិយាសម្រេច
 គឺធិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ ខេហៅថា កិរិយាសម្រេចគឺតណ្ហា ។ បេ ។ ខេ
 ហៅថា កិរិយាសម្រេចគឺធិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ភាគតែងហើយ គឺធ្វើ
 ព្រមហើយ ចាត់តែងហើយ ភាគតែងប្រាគដហើយ កាំងទុកព្រម
 ហើយ ហេតុនោះ (ជ្រងំត្រាស់ថា) ភាគតែងហើយ ។ ម្យ៉ាងទៀត ធម៌
 តាំងឡាយមានសក្តានុបទ្ធិ ដែលបង្កើតភាគតែងហើយ កាស្រ័យ
 គ្នាទើបកើតឡើង មានការអស់ទៅជាធម្មតា មានការសូន្យទៅជាធម្មតា
 មានការប្រាក់ប្រាសជាធម្មតា មានការរលត់ជាធម្មតា ហេតុនោះ
 (ជ្រងំត្រាស់ថា) ភាគតែងហើយ ។ ពាក្យថា ដែលបុគ្គលណា គឺ
 បុគ្គលដែលលុះក្នុងធិដ្ឋិ ។ ធិដ្ឋិ ២២ លោកពោលថា ធម៌តាំងឡាយ
 ហេតុនោះ (ជ្រងំត្រាស់ថា) ធម៌តាំងឡាយដែលបុគ្គលណា សម្រេច
 ហើយ ភាគតែងហើយ ។

(៤២) អធិប្បាយពាក្យថា ធ្វើឲ្យកាំងនៅក្នុងធានីមុខហើយ ជា
 ធម៌មិនស្រួច ត្រង់ពាក្យថា ធ្វើឲ្យកាំងនៅក្នុងធានីមុខហើយ បាន
 ដល់ ការធ្វើឲ្យកាំងនៅក្នុងធានីមុខ ២ គឺ ការធ្វើតណ្ហា ឲ្យកាំងនៅ
 ក្នុងធានីមុខ ១ ការធ្វើធិដ្ឋិ ឲ្យកាំងនៅក្នុងធានីមុខ ១ ។ បេ ។

អយំ កល្យាណបុរេត្វារោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិបុរេត្វារោ ។
 កស្ស កល្យាណបុរេត្វារោ អប្បហំនោ ទិដ្ឋិបុរេត្វារោ
 អប្បដិដិស្សដ្ឋោ កស្ស កល្យាណបុរេត្វារស្ស អប្បហំ-
 នត្តា កស្ស ទិដ្ឋិបុរេត្វារស្ស អប្បដិដិស្សដ្ឋត្តា សោ
 កល្យាណំ វា ទិដ្ឋិ វា បុរេតោ កត្វា ចរតិ កល្យាណជោ
 កល្យាណេតុ កល្យាណិបតេយ្យោ ទិដ្ឋិទ្ធដោ ទិដ្ឋិកេតុ
 ទិដ្ឋាទិបតេយ្យោ កល្យាណយ វា ទិដ្ឋិយា វា ចរិករិកោ
 ចរតិ បុរេតោ ។ សន្តិកំ សន្តិ សំវិជ្ជន្តិ^(១) ឧប-
 លាទ្ធិ ។ អវិវេទានាតិ អវិវេទានា អវេទានា របរិ-
 សុទ្ធា សន្តិលំដ្ឋា សន្តិលេសកាតិ បុរេតោ សន្តិ
 អវិវេទានា ។

[៩៣] យេនត្ថមិ បស្សតិ អាទិសំសន្តិ យេនត្ថមិ
 យំ អត្ថមិ ។ អត្តា វុច្ចតិ ទិដ្ឋិកតំ ។ អត្តោ ទិដ្ឋិ-
 យា ទ្វេ អាទិសំសេ បស្សតិ ទិដ្ឋិទ្ធម្មិកត្វា អាទិ-
 សំសំ សម្បាយិកត្វា អាទិសំសំ ។

១ ម. ឧត្តម អត្ថិ វិជ្ជន្តិ ។

នេះ ឈ្មោះថា ការធ្វើកល្យាណឱ្យកាន់នៅក្នុងទានមុខ ។ បេ ។ នេះ
 ឈ្មោះថា ការធ្វើទិដ្ឋិឱ្យកាន់នៅក្នុងទានមុខ ។ ការធ្វើកល្យាណឱ្យកាន់នៅ
 ក្នុងទានមុខ ដែលបុគ្គលនោះ មិនទាន់លះបង់ហើយ ការធ្វើទិដ្ឋិ
 កាន់នៅក្នុងទានមុខ ដែលបុគ្គលនោះ មិនទាន់លាស់ចេញហើយ
 បុគ្គលនោះ ធ្វើកល្យាណឱ្យទិដ្ឋិកាន់នៅអំពីមុខ ហើយប្រព្រឹត្ត មាន
 កល្យាណដូចជាទង់ជ័យ មានកល្យាណដូចជាទង់ មានកល្យាណជាធំ មានទិដ្ឋិ
 ដូចជាទង់ជ័យ មានទិដ្ឋិដូចជាទង់ មានទិដ្ឋិជាធំ ត្រូវកល្យាណឱ្យទិដ្ឋិហើយ
 ហើយប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះហេតុនៃការធ្វើកល្យាណ ឱ្យកាន់នៅក្នុងទានមុខ
 ដែលខ្លួនមិនទាន់លះបង់ ព្រោះហេតុនៃការធ្វើទិដ្ឋិកាន់នៅក្នុងទានមុខ
 ដែលខ្លួនមិនទាន់លាស់ចេញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ធ្វើឱ្យកាន់
 នៅក្នុងទានមុខហើយ ។ ពាក្យថា វិមេសានំ គឺ មាន មានគ្រប់គ្រាន់
 កើតមាន ។ ពាក្យថា មិនផ្សេង គឺមិនផ្សេង មិនថ្លាស្អាត មិនបរិសុទ្ធ
 ជាធម៌សេសសល់ ប្រកបដោយសេចក្តីសេសសល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ក្រាស់ថា) ធ្វើឱ្យកាន់នៅក្នុងទានមុខហើយ ជាធម៌មិនផ្សេង ។

[៩៤] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះ ឃើញនូវអាទិសង្សណា
 ក្នុងខ្លួន ត្រង់ពាក្យថា អាទិសង្សណាក្នុងខ្លួន គឺអាទិសង្សណាជាដំបូង ។
 ទិដ្ឋិ លោកហៅថា ខ្លួន ។ បុគ្គលវិមេសឃើញអាទិសង្ស ២ យ៉ាង
 នៃទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន គឺអាទិសង្សក្នុងបច្ចុប្បន្ន ១ អាទិសង្សក្នុងបរាណាមិក ។

ធម្មបទ ឧបទ្ទេសន្តរកថា

ឧបទ្ទេសន្តរកថា ទំ ៣

កាតខោ ធិដ្ឋិយា ធិដ្ឋនម្មិកោ អាធិសំសោ ។
 យំធិដ្ឋិកោ សត្វា ហោតិ តំធិដ្ឋិកា សាវកា ហោន្តិ។
 តំធិដ្ឋិកំ សត្វាវ សាវកា សក្ការោន្តិ កុក្ការោន្តិ
 មារោន្តិ បូជេន្តិ អបចិត្តិ កាកោន្តិ លកោន្តិ ច កោ-
 ន្តិធានំ ធិវចិស្វាចាតសេនាសនកំលានប្បច្ចយកេស-
 ជ្ជបរិក្ការំ អយំ ធិដ្ឋិយា ធិដ្ឋនម្មិកោ អាធិសំសោ។

កាតខោ ធិដ្ឋិយា សម្បរាយិកោ អាធិសំសោ ។
 អយំ ធិដ្ឋិ អលំ ធាតុត្ថាយ វា សុបស្សិត្ថាយ វា យត្ថ-
 ត្ថាយ វា អសុត្ថាយ វា កុដ្ឋត្ថាយ វា មហាភជិត្ថាយ
 វា វិទូត្ថាយ វា ព្រាហ្មត្ថាយ វា ធម្មត្ថាយ វា អយំ ធិដ្ឋិ
 អលំ សុទ្ធិយា វិសុទ្ធិយា បរិសុទ្ធិយា មុត្តិយា វិមុត្តិយា
 បរិមុត្តិយា វិមុត្តិយា ធិដ្ឋិយា សុដ្ឋន្តិ វិសុដ្ឋន្តិ បរិសុដ្ឋន្តិ
 មុច្ឆន្តិ វិមុច្ឆន្តិ បរិមុច្ឆន្តិ វិមុត្តិយា សុដ្ឋិស្សាមិ
 វិសុដ្ឋិស្សាមិ បរិសុដ្ឋិស្សាមិ មុច្ឆិស្សាមិ វិមុច្ឆិស្សាមិ
 បរិមុច្ឆិស្សាមិ វិមុច្ឆិស្សាមិ វិមុច្ឆិស្សាមិ វិមុច្ឆិស្សាមិ
 អយំ ធិដ្ឋិយា សម្បរាយិកោ អាធិសំសោ ។

អាធិសន្ស័ន្ធនិម្មិត្តិបច្ចប្បន្ធ តើដូចម្តេច ។ សាស្តាជាអ្នកមាន
 ទិដ្ឋិបែបណា ពួកសាវក ក៏រមែងមានទិដ្ឋិបែបនោះ ។ ពួកសាវករមែង
 ធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា ធ្វើនូវការកាត់ក្រឡិចរំពោះសាស្តា
 មានទិដ្ឋិបែបនោះ ពុំដឹងបានទេ ប៉ុណ្ណោះ ។ សេនាសនៈ គឺ-
 សាសនប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការ ព្រោះការធ្វើសក្ការៈ ជាដើមនោះហៅកូ-
 នហ្នោះថា អាធិសន្ស័ន្ធនិម្មិត្តិបច្ចប្បន្ធ ។

អាធិសន្ស័ន្ធនិម្មិត្តិបរិក្ការ តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិនេះ គួរដើម្បី
 កាតជាភក្តី កាតជាគ្រឿង កាតជាយក្ខក្តី កាតជាអស្មក្តី កាតជា
 កន្ទក្តី កាតជាមហាភជិត្តិ កាតជាព្រះវង្សក្តី កាតជាព្រះប្រាហ្មក្តី
 កាតជាទេវតា ទិដ្ឋិនេះ គួរដើម្បីសេចក្តីមជ្ឈត្តំ ស្អាតវិសេស
 បរិសុទ្ធ ផុត រូចស្រឡះ រូចចេញ ផុតចំណង រមែងមជ្ឈត្តំ
 ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ផុត រូចស្រឡះ រូចចេញ (ចាកទុក្ខ) ដោយ
 ទិដ្ឋិនេះ កាតាអញ ឆឹងមជ្ឈត្តំ ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ផុត រូច-
 ស្រឡះ រូចចេញ ដោយទិដ្ឋិនេះ បុគ្គលជាអ្នកប៉ុនប៉ង ចំពោះវេលា
 ក្នុងនាងមុន ដូច្នេះ នេះ ឈ្មោះថា អាធិសន្ស័ន្ធនិម្មិត្តិបរិក្ការ ។

អត្តោ ធិដ្ឋិយា វមេ ទ្វេ អាទិសំសេ បស្សតិ
នក្ខតិ ឡិលោកេតិ ធិដ្ឋិយតិ ឧបបរិក្ខតិ យនក្ខតិ
បស្សតិ អាទិសំសំ ។

(៨៤) ត្ថដ្ឋិស្សតោ កុប្បបដិច្ចសន្តិដ្ឋិ តិស្សា
សន្តិយោ អច្ចន្តសន្តិ តទន្តសន្តិ សម្មតិសន្តិ ។

កកមា អច្ចន្តសន្តិ ។ អច្ចន្តសន្តិ វិច្ឆតិ អមតំ
និព្វានំ យោ សោ សត្វសម្មាសមដោ សត្វបដិច្ច-
ដិធិស្សតោ តណ្ហាត្វយោ វិរាតោ ជិរាតោ និព្វានំ
អយំ អច្ចន្តសន្តិ ។

កកមា តទន្តសន្តិ ។ បឋមំ ឈានំ សមាប-
ន្នស្ស និវរណា សន្តា ហោន្តិ ។ ធុតិយំ ឈានំ
សមាបន្នស្ស វិគត្តវិចារា សន្តា ហោន្តិ ។ តតិយំ
ឈានំ សមាបន្នស្ស បីតិ សន្តា ហោតិ ។ ចតុត្ថំ
ឈានំ សមាបន្នស្ស សុខទុក្ខា សន្តា ហោន្តិ ។
អាតាសាទញ្ចាយនំ សមាបន្នស្ស រូបសញ្ញា
បដិយសញ្ញា ធានត្ថសញ្ញា សន្តា ហោន្តិ ។

បុគ្គលឃើញ មើល គន់គិត ពិនិត្យ ពិចារណា ឆ្លៀតខិតសង្ស័យ
ទំង្រំរបស់ខ្លួនពីរោះ ហេតុនោះ (ប្រុងក្រាស់ថា) បុគ្គលនោះឃើញ
ឆ្លៀតខិតសង្ស័យណាស់ខ្លួន ។

(៨៥) ពាក្យថា វេមន៍កាស្រ័យ ឆ្លៀតខិតសង្ស័យនោះ នឹងសេចក្តីស្ងប់
ដែលកាស្រ័យឆ្លៀតខិតកំរើក អធិប្បាយថា សេចក្តីស្ងប់ៗ យ៉ាង គី
អច្ចន្តសន្តិ (ស្ងប់ដោយដាច់ខាត) តទន្តសន្តិ (ស្ងប់ដោយអត្តលាភ
នោះ) សម្មតិសន្តិ (ស្ងប់ដោយសេចក្តីសន្តិ) ។

អច្ចន្តសន្តិ តើដូចម្តេច ។ អមតនិព្វាន លោកហៅថា
អច្ចន្តសន្តិ បានខាងការម្លប់សម្មាសម្ពុទ្ធិ ការលះលើទីចាំខ្លួន
ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកពន្លឺ ការលះ ខំព្យាបាល នេះ ឈ្មោះ
ថា អច្ចន្តសន្តិ ។

តទន្តសន្តិ តើដូចម្តេច ។ និវរណៈរបស់បុគ្គលចូលបឋមជ្ឈាន វេមន៍
ស្ងប់ម្តប់ ។ វិគត្តៈនឹងវិចារៈ របស់បុគ្គលចូលទុតិយជ្ឈាន វេមន៍ស្ងប់
ម្តប់ ។ បីតិរបស់បុគ្គលចូលតតិយជ្ឈាន វេមន៍ស្ងប់ម្តប់ សុខនឹងទុក្ខ
របស់បុគ្គលចូលសុខទុក្ខជ្ឈាន វេមន៍ស្ងប់ម្តប់ ។ រូបសញ្ញា បដិយសញ្ញា
ធានត្ថសញ្ញា របស់បុគ្គលចូលអាតាសាទញ្ចាយនៈ វេមន៍ស្ងប់ម្តប់ ។

វិញ្ញាណញ្ចាយនំ សមាបទ្ធស្ស អាគារសាទញ្ចាយ-
 តទសញ្ញា សន្តា ហោតិ ។ អាគារញ្ចាយនំ សមា-
 បទ្ធស្ស វិញ្ញាណញ្ចាយតទសញ្ញា សន្តា ហោតិ ។ ទេវ-
 សញ្ញាធាសញ្ញាយតទំ សមាបទ្ធស្ស អាគារញ្ចាយ-
 តទសញ្ញា សន្តា ហោតិ ។ អយំ តទន្តសន្តិ ។

កតមា សម្មតិសន្តិ ។ សម្មតិសន្តិ វុទ្ធី ឆ្ងាសដ្ឋិ
 ធិដ្ឋិតតាធិ ធិដ្ឋិសន្តិយោ ។ អចិន្ត សម្មតិសន្តិ វេទស្មី
 អធិប្បតា សន្តិគិ ។

តន្តិស្សតោ កុប្បបដិច្ចសន្តិ និ កុប្បសន្តិ បកុប្ប-
 សន្តិ ឯវិតសន្តិ សមេវិតសន្តិ ចលិតសន្តិ យដ្ឋិតសន្តិ
 កប្បិតសន្តិ បកប្បិតសន្តិ អធិច្ចំ សន្តិគំ បដិច្ចស-
 មុប្បន្តំ ទយនម្មំ វយនម្មំ វិភគនម្មំ ឯរោធនម្មំ សន្តិ
 ធិស្សតោ អល្មីនោ ឧបាគតោ អដ្ឋោសិតោ អធិមុ-
 ត្តោតិ តន្តិស្សតោ កុប្បបដិច្ចសន្តិ ។ តេជាហ ភគវា

កកសានញ្ចាយតទសញ្ញា របស់បុគ្គលចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតទៈ វេមន៍
 ស្ងប់រម្ងាប់ ។ វិញ្ញាណញ្ចាយតទសញ្ញា របស់បុគ្គលចូលអាគារញ្ចាយ-
 តទៈ វេមន៍ស្ងប់រម្ងាប់ ។ អាគារញ្ចាយតទសញ្ញា របស់បុគ្គលចូល
 វេសញ្ញាធាសញ្ញាយតទៈ វេមន៍ស្ងប់រម្ងាប់ ។ ខេមឈ្មោះថា តទន្តសន្តិ។
 សម្មតិសន្តិ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីស្ងប់រម្ងាប់ដោយអំណាចទិដ្ឋិ
 គឺ ទិដ្ឋិ ៦៦ លោកហៅថា សម្មតិសន្តិ ។ មួយទៀត សេចក្តីស្ងប់
 ដែលលោកអធិប្បាយទុកក្នុងទីនេះ ក៏ឈ្មោះថា សម្មតិសន្តិ ។

ពាក្យថា វេមន៍កាស្រ័យ ខ្លាំតានិសង្សនោះ គឺ សេចក្តីស្ងប់
 កាស្រ័យខ្លាំកាក្រើក បានសេចក្តីថា បុគ្គលកាស្រ័យ ជាប់ចំពាក់ អែប
 អែប លិចចុះ ជឿសិប្បសេចក្តីស្ងប់នៅកំរើក សេចក្តីស្ងប់នៅកំរើក
 ទាំង សេចក្តីស្ងប់នៅញាប់ញ័រ សេចក្តីស្ងប់នៅញាប់ញ័រទាំង សេចក្តី
 ស្ងប់នៅកើត សេចក្តីស្ងប់នៅបៀតបៀន សេចក្តីស្ងប់ដែលគេចាត់
 ចែង សេចក្តីស្ងប់ដែលគេចាត់ចែងដោយវិសេស សេចក្តីស្ងប់ជាសភាព
 មិនទៀង ដែលបច្ច័យគាត់តែង កាស្រ័យគ្នាកើតឡើង មានកិរិយា
 អស់ទៅជាធម្មតា សូន្យទៅជាធម្មតា ប្រាសទៅជាធម្មតា លេងជា
 ធម្មតា ហេតុនោះ (ច្រង់ក្រាស់ថា) វេមន៍កាស្រ័យ ខ្លាំតានិសង្សនោះ
 គឺសេចក្តីស្ងប់ កាស្រ័យខ្លាំកាក្រើក ។ ហេតុនោះ ព្រះមាន
 ព្រះភាគក្រាស់ថា

បក្សប្បិកា សង្ខតា យស្ស ធម្មា
 បុក្ខតា សង្ខិ អវិជ្ជាតា
 យទត្ថនំ បស្សតិ អាទិសំសំ
 តង្គិស្សតោ កុប្បបដិច្ចសង្ខតំ ។

(៧៥) ធម្មិច្ឆិកោ ន ហិ ស្វាតិវត្ថា
 ធម្មេសុ បិច្ឆេយ្យ សមុត្តហិតំ
 តស្មា នរោ តេសុ ចិវេសនេសុ
 ធម្មស្សតិ អាទិយតិច្ច ធម្មំ ។

(៧៦) ធម្មិច្ឆិកោ ន ហិ ស្វាតិវត្ថាតិ ធម្មិច្ឆិកោតិ
 សស្សតោ លោកោ ននទេវេ សច្ចំ មោយមញ្ញត្ថំ អភំ-
 ចិវេសច្ចរាមោ ធម្មិច្ឆិកោនំ អសស្សតោ លោកោ
 អន្តរា លោកោ អនន្តរា លោកោ តំ ជីវិ តំ សវី
 អញ្ញំ ជីវិ អញ្ញំ សវី ហោតិ តតាតោ បរម្មណា ន
 ហោតិ តតាតោ បរម្មណា ហោតិ ច ន ច
 ហោតិ តតាតោ បរម្មណា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ
 តតាតោ បរម្មណា ននទេវេ សច្ចំ មោយមញ្ញត្ថំ

ធម៌តាំងឡាយ ដែលបុគ្គលណា សម្រេចហើយ ពាក់កែង
 ហើយ ធ្វើឲ្យតាំងនៅក្នុងភាវីមុខហើយ ជាធម៌មិនផ្លូវផង
 បុគ្គលនោះ វេមនិយឺញឲ្យកាន់សន្សំណាក្នុងខ្លួន វេមន
 កស្រីយឲ្យកាន់សន្សំនោះ នឹងសេចក្តីស្ងប់ កស្រីយឲ្យ
 ការកំរើក ។

(៧៧) ការជាប់ចំពាក់គឺចង្អិន គឺការជ្រើសរើស ក្នុងធម៌តាំងឡាយ
 ហើយប្រកាន់ បុគ្គលមិនងាយប្រព្រឹត្តកន្លងបានទេ ព្រោះ
 ហេតុនោះ ទើបដន វេមនិលយេន៍ផង ប្រកាន់ផង ឲ្យធម៌
 ក្នុងការជាប់ចំពាក់តាំងនោះ ។

(៧៨) អធិប្បាយពាក្យថា ការជាប់ចំពាក់គឺចង្អិន បុគ្គលមិនងាយប្រព្រឹត្ត
 កន្លងបានទេ ត្រង់ពាក្យថា ការជាប់ចំពាក់គឺចង្អិន បានដល់ការចុះចិត្តស៊ប់
 ការស្តាប់អវិជ្ជុល ការជាប់ចំពាក់គឺចង្អិនថា លោកទៀង ការឃើញនេះ
 ឯងជាភាវិត ការឃើញដទៃជាមោយៈ ការចុះចិត្តស៊ប់ ការស្តាប់
 អវិជ្ជុល ការជាប់ចំពាក់គឺចង្អិនថា លោកមិនទៀង លោកមានទីបំផុត
 លោកមិនមានទីបំផុត ជីវិតនោះ សវីរនោះ ជីវិតដទៃ សវីរដទៃ
 សក្ខស្តាប់ទៅ កើតទៀតក៏មាន សក្ខស្តាប់ទៅ មិនកើតទៀតក៏មាន
 សក្ខស្តាប់ទៅ កើតទៀតផង មិនកើតទៀតផង សក្ខស្តាប់ទៅ កើត
 ទៀត ក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន ការឃើញនេះឯងជាភាវិត

អភិវេសន្យាមាសោ ធិដ្ឋិវេសន្តិ ធិដ្ឋិវេសា ។
ន ហិ ស្វាតិវត្តាតិ ធុរិវត្តា ធុត្តក ធុប្បតក ធុស្ស-
មតិក្កមា ធុត្ថិវត្តាតិ ធិដ្ឋិវេសា ន ហិ ស្វាតិវត្តា ។

[៨៧] ធម្មេសុ ធិច្ឆេយ្យ សមុត្តហ៍តន្តិ ធម្មេសុតិ
ឆ្វាសដ្ឋិធិដ្ឋិកេតេសុ ។ ធិច្ឆេយ្យាតំ ធិច្ឆិវត្តា វិច្ឆិ-
ធិត្វា វិច្ឆិវត្តា បរិច្ឆិវត្តា តុលយិត្វា តំរយិត្វា វិការ-
យិត្វា វិក្ខតំ កក្កា^(១) ឱធិត្តាហោ^(២) វិលត្តាហោ^(៣)
វត្តាហោ កោដ្ឋាសត្តាហោ ឧត្តយត្តាហោ សមុត្ត-
យត្តាហោ វង្គំ សច្ចំ តច្ចំ តច្ចំ ក្ខតំ យោថាវិ អវិប-
រិកត្តិ តហិតំ បរាមដ្ឋំ អភិវេសន្តិ អដ្ឋោសិតំ អធិមុ-
ត្តន្តិ ធម្មេសុ ធិច្ឆេយ្យ សមុត្តហ៍តំ ។

[៨៨] តស្មា នរោ តេសុ ធិវេសនេស្វតិ តស្មាតិ
តស្មា តំការណា តំហតុ តំបទ្ធយោ តំវេណា ។

១ ម ធិត្តេស សមុត្តហ៍តន្តិ ធិវេសនេស្វតិ ធិស្សន្តិ ។ ២ ឧ. ធិវត្តាហោ ។ ៣ ម.
ធិវត្តាហោ ។

ការយីញដ៏ខ្លី ជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការជាប់
ចំពាក់គឺចង្អុល ។ ពាក្យថា បុគ្គលមិនអោយប្រព្រឹត្តកម្មណាទេ គឺប្រព្រឹត្ត
កម្មដោយលំបាក ធុរដោយគ្រុក ធុរវេញបាទដោយកម្រ ប្រព្រឹត្ត
កម្មណាដោយគឺធំ ឈានកម្មណាដោយលំបាក ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) ការជាប់ចំពាក់គឺចង្អុល បុគ្គលមិនអោយប្រព្រឹត្តកម្មណាទេ ។

[៨៧] ពាក្យថា ការជ្រើសរើស ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ហើយ
ប្រកាន់ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ គឺក្នុងចង្អុល ៦៦ ។ ពាក្យថា
ជ្រើសរើស គឺ ការរើរក វិនិច្ឆ័យ ជ្រើសរើស ពិនិត្យ ប្តឹងមើល
លែងលក ពិចារណា ធ្វើឱ្យច្បាស់ហើយ ប្រកាន់តាមផ្លូវ ប្រកាន់ស្អិត
ប្រកាន់មាំ ប្រកាន់ចំណែក ប្រកាន់គំនរ ប្រកាន់ដោយការប្រមូល
គឺថា ការប្រកាន់ ការស្តាប់អវិជ្ជា ការជាប់ចំពាក់ ការចូលចិត្ត
ការចុះចិត្តជឿថា ហេតុនេះ ពិត ទៀង ទៀងទាត់ ត្រួតជ ពិត
មែន មិនប្រែប្រួល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការជ្រើសរើស ក្នុង
ធម៌ទាំងឡាយហើយប្រកាន់ ។

[៨៨] ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ របស់បទថា ព្រោះហេតុនោះ ជន
(វេសន្តប្រកាន់) ក្នុងការជាប់ចំពាក់ទាំងនោះគឺ ព្រោះ ហេតុដូច្នេះ ព្រោះ
ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបទ្ធានោះ ព្រោះវេទនានោះ ។

នរោតិ សត្តោ ធម្មោ មាណវោ ចោសោ បុត្តលោ
ដីកោ ជាតុ ជន្មំ ឥន្ទ្រមនុសោ ។ តេសុ ធិវេសនេ-
ស្វតិ តេសុ ធិជ្ឈិវេសនេស្វតិ តស្មា នរោ តេសុ
ធិវេសនេសុ ។

(៧៧) ធិនស្សតិ អាទិយតិច្ច ធម្មន្តំ ធិនស្សតិ
ទ្ធិហំ កាវណោហំ ធិនស្សតិ បរិទ្ធិន្ទុបាយ វា ធិនស្ស-
តិ អនតិសម្ពុណាត្តោ វា ធិនស្សតិ ។

កថំ បរិទ្ធិន្ទុបាយ ធិនស្សតិ ។ បរោ វិទ្ធិន្ទុតិ
សោ សត្តោ ន សព្វញ្ញ ធម្មោ ន ស្វាគ្វាតោ តណោ
ន សុប្បដិបទ្ធោ ធិជ្ឈំ ន កដ្ឋតោ បដិបទា ន សុប្ប-
ញ្ញត្តា មត្តោ ន ធិយ្យាធិកោ នភុត្តុ សុទ្ធិ វា វិ-
សុទ្ធិ វា បរិសុទ្ធិ វា មុត្តិ វា វិមុត្តិ វា បរិមុត្តិ វា ន
តត្ថុ សុដ្ឋន្តិ វា វិសុដ្ឋន្តិ វា បរិសុដ្ឋន្តិ វា មុទ្ធន្តិ
វា វិមុទ្ធន្តិ វា បរិមុទ្ធន្តិ វា ហិយា ធិហិយា ឱមកា
លាមកា ជនុក្កា^(១) បរិក្កាតិ ។ ឯវំ បរោ វិទ្ធិន្ទុតិ។
ឯវំ វិទ្ធិន្ទុយមាធា សត្តាវំ ធិនស្សតិ ធម្មក្កាវំ

១ ម ធម្មា ។

ពាក្យថា ជន គិសក្ខ នរោ មាណវោ បុរេស បុគ្គល សក្កានុដីក
សក្កានុជាតិ សក្កានុជនំ សក្កាវេរោយវគ្គិយ សក្កាភីកគីតិ
មនុស្ស ។ ពាក្យថា ក្នុងការជាប់ចំពាក់ទាំងនោះ គិត្តិវេហុជាគ្រឿង
ជាប់ចំពាក់ គឺទិដ្ឋិទាំងនោះ ហេតុនោះ (ច្រើនក្រាស់ថា) ព្រោះហេតុ
នោះ ជន (វេសច្រកន់) ក្នុងការជាប់ចំពាក់ទាំងនោះ ។

(៧៧) គតិប្បាយពាក្យថា វេសីលរបងផង ប្រកាន់ផង នូវធម៌ គ្រង
ពាក្យថា វេសីលរបង គឺបុគ្គលរបងដោយហេតុ២ យ៉ាង គឺលរបង
ដោយកិរិយាកាតព្វកិច្ច អំពីបុគ្គលដទៃ ឬកាលមិនបានដល់ លរបង ។

បុគ្គលរបងដោយកិរិយាកាតព្វកិច្ច អំពីបុគ្គលដទៃ កើតចេញច្រើន ។
បុគ្គលដទៃ កាតព្វកិច្ចថា សាស្ត្រានោះ មិនមែនជាសព្វញ្ញទេ ធម៌
មិនមែនសំដែងត្រូវទេ គណៈមិនមែនប្រតិបត្តិត្រូវទេ ទិដ្ឋិ មិនល្អទេ
បដិបទា មិនមែនចញ្ញត្តលទេ មគ្គ មិនមែនជាទុក្ខយស្រាបស្រង់ទេ
សេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ការរួច ការរួច
វិសេសនឹងការរួចស្រឡះ ក្នុងធម៌មុំ ក៏មិនមាន ពួកជន វេសីស្អាត
ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះធម៌
មុំនោះ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកថាគឺជាប ខ្សឹបខ្សោយ គាប់ធន លាមក
ជ្រោកជ្រោក វិកាចំកាច ។ បុគ្គលដទៃ កាតព្វកិច្ចយ៉ាងនេះ ។
បុគ្គលនោះ ដែលត្រូវកាតព្វកិច្ចយ៉ាងនេះ វេសីលរបងសាស្ត្រ

ធម៌យោ ឡង្គិកសុត្តន្តទ្វេសោ

ឡង្គិកសុត្តន្តទ្វេសោ ទី ៣

និទស្សតិ គណំ និទស្សតិ និដ្ឋិ និទស្សតិ ចដិបដំ និទ-
ស្សតិ មគ្គំ និទស្សតិ ។ ឯវំ បរិច្ឆេទនាយ និទស្សតិ ។

កាដំ អនតិសម្ពុណាត្តោ និទស្សតិ ។ សីលំ អនតិ-
សម្ពុណាត្តោ សីលំ និទស្សតិ វត្ថុំ អនតិសម្ពុណាត្តោ
វត្ថុំ និទស្សតិ សីលវត្ថុំ អនតិសម្ពុណាត្តោ សីលវត្ថុំ
និទស្សតិ ។ ឯវំ អនតិសម្ពុណាត្តោ និទស្សតិ ។

អាទិយតិច្ច ធម្មន្តំ សត្វាវ តណ្ហាតិ ធម្មត្វាវំ
តណ្ហាតិ គណំ តណ្ហាតិ និដ្ឋិ តណ្ហាតិ ចដិបដំ
តណ្ហាតិ មគ្គំ តណ្ហាតិ បរាមសតិ អភិធិវិសតិ
និទស្សតិ អាទិយតិច្ច ធម្មំ ។ តេជោហ កកា

និដ្ឋិនិទេសោ ន ហំ ស្វាតិវត្តា
ធម្មេសុ និទ្ទេយ្យ សមុត្តហិតំ
តស្មា នរោ តេសុ និទេសនេសុ
និទស្សតិ អាទិយតិច្ច ធម្មន្តំ ។

លេខនីធម៌វេលសាស្តាសំវេនី លេខនីគណៈ លេខនីទិដ្ឋិ លេខនី
សេចក្តីប្រតិបត្តិ លេខនីមគ្គ ។ បុគ្គលលេខនី ដោយភិយាកាតវោល
អំពីបុគ្គលដទៃ យ៉ាងនេះ ។

បុគ្គលកាលមិនទាន់ដល់ លេខនី កើតចេញច ។ បុគ្គលកាល
មិនទាន់ដល់សីល លេខនីសីល មិនទាន់ដល់វត្ថុ លេខនីវត្ថុ មិនទាន់
ដល់សីលនីវត្ថុ លេខនីសីលនីវត្ថុ ។ បុគ្គលកាលមិនទាន់ដល់
លេខនី យ៉ាងនេះ ។

ពាក្យថា ប្រកាន់ផង ខ្ញុំធម៌ នីបុគ្គលប្រកាន់សាស្តា ប្រកាន់
ធម៌វេលសាស្តាសំវេនី ប្រកាន់គណៈ ប្រកាន់ទិដ្ឋិ ប្រកាន់សេចក្តី
ប្រតិបត្តិ ប្រកាន់ ស្ថាបអវិជ្ជិល ជាប់ចំពាក់ ខ្ញុំមគ្គ ហេតុនោះ (ទ្រង់
ក្រាស់ថា) លេខនីផង ប្រកាន់ផងខ្ញុំធម៌ ។ ហេតុនោះ ព្រះទាន
ព្រះភាគ សំវេនីថា

ការជាប់ចំពាក់ដោយទិដ្ឋិ នឹងការស្រៀសវែស ក្នុងធម៌ទាំង
ខ្យាយ ហើយប្រកាន់ បុគ្គលមិនងាយប្រព្រឹត្តកម្មធានា
ព្រោះហេតុនោះ រឿបជន វេទនលេខនីផង ប្រកាន់ផង
ខ្ញុំធម៌ ក្នុងការជាប់ចំពាក់ទាំងនោះ ។

[១០០] ជាតស្ស ហិ នត្ថំ កុហិត្វិ លោកេ
 បកប្បីតា និដ្ឋំ ភវាភវេសុ
 មាយត្វ មាទត្វ បហាយ ជាតោ
 សកោន តច្ឆយ្យ អនុបយោ សោ ។

[១០១] ជាតស្ស ហិ នត្ថំ កុហិត្វិ លោកេ
 បកប្បីតា និដ្ឋំ ភវាភវេសុតិ ជាតោតិ ជាតា វុច្ចតិ
 ចញ្ញា យា ចញ្ញា បដាទតា វិចយោ បវិចយោ ធម្ម-
 វិចយោ សល្លត្តណា ឧបលត្តណា បទុបលត្តណា
 បណ្ឌិត្វំ កោសល្លំ នេបុត្តំ វេកត្យា ចិន្តា ឧបបរិក្ខា
 ភូរិ វេតា បរិណាយិកា វិបស្សនា សម្មជញ្ញំ
 បតោនោ ចញ្ញា បញ្ញាវដ្ឋិយំ បញ្ញាពលំ បញ្ញាសត្ថំ
 បញ្ញាមាសាវនា បញ្ញាអាណេកោ បញ្ញាឱកាសោ
 បញ្ញាបរាជ្ញានោ បញ្ញារតនំ អមោហោ ធម្មវិចយោ
 សម្មានិដ្ឋំ ។ កីកាវណា ជាតា វុច្ចតិ ចញ្ញា ។
 មាយ ចញ្ញាយ កាយទុច្ចរិតំ ទុតត្វ ជាតត្វ
 សន្នោតត្វ និស្នោតត្វ ។ វិចិទុច្ចរិតំ ទុតត្វ
 នោតត្វ សន្នោតត្វ និស្នោតត្វ ។ មនោទុច្ចរិតំ

[១០២] ចំដ្ឋិវេលេភកំណតំហិយក្កន្តិភពក្ខន្ធនំ ក្កន្តិលោកណាមួយ
 នៃបុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនមានទេ បុគ្គលមានប្រាជ្ញា
 កំចាត់នោះ លមេនីមាយាវេនី មានវេនី តើនឹងលុះដោយ
 កិលេសដូចម្តេចក៏គេ ព្រោះលោកមិនមានការសេរីទេ ។

[១០៣] អនិប្បាយពាក្យថា ចំដ្ឋិវេលេភកំណតំហិយ ក្កន្តិភពក្ខន្ធនំ
 ក្កន្តិលោកណាមួយ នៃបុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា
 បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ សេចក្តីថា ចញ្ញា លោកហៅថា ប្រាជ្ញា
 កំចាត់ បានខាងប្រាជ្ញា ការដឹង ការពិចារណា ការពិចារណាសង្ខ
 ការពិចារណាធម៌ ការកំណត់ ការចូលទៅកំណត់ ការចូលទៅកំណត់
 ចំពោះ ភាពជាបណ្ឌិត ភាពជាអ្នកឈ្លាស ភាពជាអ្នកស្អិតល្អន់ ភាព
 ជាអ្នករៀនវិវា ការគិត ការគ្រិះ បញ្ញាដូចផែនដី ចញ្ញាជាគ្រឿង
 ទម្លាយបង្ក (ស្រីកិលេស) បញ្ញាជាគ្រឿងដឹកនាំ ការឃើញច្បាស់ ការ
 ដឹងខ្លួន ជន្មញ្ញន៍ (បញ្ញា) ការដឹងច្បាស់ បញ្ញាស្រុះ កម្លាំងនៃបញ្ញា
 សស្រ្តានៃបញ្ញា ប្រាសាទនៃបញ្ញា នគរនៃបញ្ញា រស្មីនៃបញ្ញា ប្រថាប់នៃបញ្ញា
 តែងនៃបញ្ញា ការមិនខឹង ការពិចារណាធម៌ សម្មាសម្ពុទ្ធ ។ ព្រោះហេតុអ្វី
 ចញ្ញាលោកហៅថាប្រាជ្ញាកំចាត់ ។ (ព្រោះថា) ដោយបញ្ញានោះ កាយ-
 ទុច្ចរិតបុគ្គលកំចាត់បង្ក លាង លាងដោយល្អ លាងជ័រហើយ វិចិទុច្ចរិត
 បុគ្គលកំចាត់បង្ក លាង លាងដោយល្អ លាងជ័រហើយ ។ មនោទុច្ចរិត

ធុតត្ប ឆោតត្ប សង្ខាតត្ប ឆិដ្ឋាតត្ប ។ វាតោ
 ធុតោ ច ឆោតោ ច សង្ខាតោ ច ឆិដ្ឋាតោ ច ។
 ឆោសោ មោហោ កោឆោ ឧបបាហោ មក្ខោ
 បណ្ណសោ វស្សោ មច្ឆិយំ មាយា សាវេយ្យំ វិទ្យោ
 សារាម្មោ មាហោ អតិមាហោ មនោ បមាណោ សក្កោ
 កំលេសោ សក្កោ ធុត្តវត្តោ សក្កោ ធរវា សក្កោ
 បរិណិព្វានោ សក្កោ សង្ខាតោ សក្កោ កុសលាភិសង្ការ
 ធុតោ ច ឆោតោ ច សង្ខាតោ ច ឆិដ្ឋាតោ ច ។
 តំការណា ឆោតា វិទ្យុតំ បញ្ញា ។ អនេកំ សម្មា-
 ធិដ្ឋយា មិច្ឆាធិដ្ឋំ ធុតោ ច ឆោតោ ច សង្ខាតោ ច
 ឆិដ្ឋាតោ ច ។ សម្មាសង្ក័ប្បោ មិច្ឆាសង្ក័ប្បោ
 ធុតោ ច ឆោតោ ច សង្ខាតោ ច ឆិដ្ឋាតោ ច ។
 សម្មាភិចាយ មិច្ឆាភិចា ធុតោ ច ។ សម្មាតម្ម-
 ទ្គោ មិច្ឆាតម្មទ្គោ ធុតោ ច ។ សម្មាភាជីវោ មិច្ឆា-
 ភាជីវោ ធុតោ ច ។ សម្មាភិយាមេច មិច្ឆា-
 ភិយាមោ ធុតោ ច ។ សម្មាសតិយា មិច្ឆា-
 សតិ ធុតោ ច ។ សម្មាសមាធិនា មិច្ឆាសមាធិ
 ធុតោ ច ។ សម្មាញាណោ មិច្ឆាញាណំ ធុតត្ប ។

បុគ្គល កំចាតំបនំ លាភំ លាភិដោយល្អ លាភិជំរេហិយ ។
 ភគៈ បុគ្គលកំចាតំបនំ លាភំ លាភិដោយល្អ លាភិជំរេហិយ ។ ចោសៈ
 មោហៈ កោឆៈ ឧបបាហៈ មក្ខៈ បណ្ណសៈ វស្សោ មច្ឆិយៈ មាយា
 សាវេយ្យៈ វិទ្យៈ សារាម្មៈ មាហៈ អតិមាហៈ មនៈ បមាណៈ កំលេសតំ
 កសំ ធុត្តវត្តតំកសំ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយតំកសំ សេចក្តីអន្តរោក្ខតំ
 តំកសំ សេចក្តីក្រហាយតំកសំ ការពាក់កណ្តែងកុសលតំកសំ
 បុគ្គលកំចាតំបនំ លាភំ លាភិដោយល្អ លាភិជំរេហិយ ។ ព្រាហ្មហ្ម
 តោៈ បញ្ញា លោកហៅថា ព្រាហ្មកំចាតំ ។ មួយទៀត មិច្ឆាធិដ្ឋំ បុគ្គល
 កំចាតំបនំ លាភំ លាភិដោយល្អ លាភិជំរេហិយ ដោយសម្មាធិដ្ឋំ ។
 មិច្ឆាសង្ក័ប្បៈ បុគ្គលកំចាតំបនំ លាភំ លាភិដោយល្អ លាភិជំរេហិយ
 ដោយសម្មាសង្ក័ប្បៈ ។ មិច្ឆាភិចា បុគ្គលកំចាតំបនំ ដោយសម្មាភិចា ។
 មិច្ឆាតម្មៈ បុគ្គលកំចាតំបនំ ដោយសម្មាតម្មៈ ។ មិច្ឆាភាជីវៈ បុគ្គល
 កំចាតំបនំ ដោយសម្មាភាជីវៈ ។ មិច្ឆាភិយាមៈ បុគ្គល កំចាតំបនំ
 ដោយសម្មាភិយាមៈ ។ មិច្ឆាសតិ បុគ្គល កំចាតំបនំ ដោយ
 សម្មាសតិ ។ មិច្ឆាសមាធិ បុគ្គល កំចាតំបនំ ដោយសម្មា-
 សមាធិ ។ មិច្ឆាញាណៈ បុគ្គលកំចាតំបនំ ដោយសម្មាញាណៈ ។

សម្មាសម្ពុទ្ធិយា មិច្ឆាវិមុត្តិ ធុតា ច ឆោតា ច សង្ខារ-
 តា ច វិនិច្ឆ័យតា ច ។ អថា អរិយេន អដ្ឋង្គិកេន
 មគ្គេន សព្វ កិលេសា សព្វ ធុច្ចវិតា សព្វ
 ធរជា សព្វ បរិធម្មហា សព្វ សន្តាថា សព្វកុ-
 សលាភិសម្ពាទ ធុតា ច ឆោតា ច សង្ខារតា ច
 វិនិច្ឆ័យតា ច ។ អរហា នមេហិ ជោធនេយ្យេហិ
 ធម្មេហិ ឧបេតេ សមុបេតេ ឧបកតេ សមុបកតេ
 ឧបបន្នា សមុបបន្នា សមន្នាតតេ តស្មា អរហា
 ជោធនោ ។ សោ ធុតនតោ ធុតនាហោ ធុតក្កិ-
 លេសោ ធុតបរិធម្មោតិ ជោធនោ ។ កុហិព្វាតិ
 កុហិព្វា កិម្ពិច្ឆិ កត្តិច្ឆិ អដ្ឋង្គំ វា តហិច្ឆា វា
 អដ្ឋង្គតហិច្ឆា វា ។ លោកេតិ អបាយលោកេ
 ។ បេ ។ អាយតនលោកេ ។ បកប្បនាតិ ទ្វេ បកប្បនា
 តណ្ហាបកប្បនា ច ធិដ្ឋបកប្បនា ច ។ បេ ។ អយំ
 តណ្ហាបកប្បនា ។ បេ ។ អយំ ធិដ្ឋបកប្បនា ។
 ភវិកវេស្ថតិ ភវិកវេ កម្មកវេ បុនន្តវេ កាមភវេ

មិច្ឆាវិមុត្តិ បុគ្គលកំចាតំបនំ លាភំ លាភំដោយល្អ លាភំជំរេហិយ
 ដោយសម្មាសម្ពុទ្ធិ ។ មួយទៀត កិលេសទាំងអស់ ធុច្ចវិតទាំងអស់
 សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះអវ្ទែនទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅ
 ក្រហាយទាំងអស់ ការរាក់រែនឥតសល់ទាំងអស់ បុគ្គលកំចាតំបនំ លាភំ
 លាភំដោយល្អ លាភំជំរេហិយ ដោយអាយមក្ខន្ធានអង្គ ៨ ។ ព្រះអរ-
 ហន្ត ផ្ដេកផ្ដិត មូលមិត្រ ចូលទៅជិត អែបខែប ចូលទៅដល់ កើតឡើង
 ព្រម ប្រកបដោយគុណធម៌ទាំងឡាយ ជាគ្រឿងកំចាតំបនំនេះ ព្រោះ
 ហេតុនោះ ព្រះអរហន្ត ឈ្មោះថា អ្នកមានប្រាជ្ញាកំចាតំ ។ ព្រះអរហន្ត
 នោះមានភាវៈកំចាតំហើយ មានបាចកំចាតំហើយ មានកិលេសកំចាតំ
 ហើយ មានសេចក្តីអន្ទះអវ្ទែនកំចាតំហើយ ព្រោះហេតុនោះ ឈ្មោះថា
 អ្នកមានប្រាជ្ញាកំចាតំ ។ ពាក្យថា ណាមួយ គឺមួយ ណាមួយ ណាមួយ
 ដោយ ភាវៈក្នុងក្តី ភាវៈក្រៅក្តី ទាំងភាវៈក្នុងភាវៈក្រៅក្តី ។ ពាក្យថា ក្នុង
 លោក គឺ ក្នុងសមុទាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងសាយភាយលោក ។ ពាក្យថា
 កិរិយាកំណត់ បានដល់កិរិយាកំណត់ ៦ យ៉ាង គឺ កិរិយាកំណត់គឺតណ្ហា ១
 កិរិយាកំណត់គឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ នេះឈ្មោះថា កិរិយាកំណត់គឺតណ្ហា ។ បេ ។
 នេះឈ្មោះថា កិរិយាកំណត់គឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ក្នុងភពតូចតាច បាន
 ដល់ ក្នុងភពមធ្យម បុព្វភព ឈ្មោះថា ភពតូចតាច គឺក្នុងភពមធ្យម ភពមធ្យម

កាឌ្ឍកវេ កាមកវេ បុណ្ណវេ រូបកវេ កាឌ្ឍកវេ រូបកវេ
 បុណ្ណវេ អរូបកវេ កាឌ្ឍកវេ អរូបកវេ បុណ្ណវេ បុណ្ណ-
 ប្បវន្តំ កវេ បុណ្ណប្បវន្តំ តតិយោ បុណ្ណប្បវន្តំ ឧបបត្តិយា
 ប្បវន្តប្បវន្តំ បដិសង្កេតយា បុណ្ណប្បវន្តំ អត្តកាភវន្តិក្ខន្ធិយា ។
 ឆោធស្ស ហិ នត្ថំ កុហិតំ លោកេ បក្ខប្បតា ធិដ្ឋ
 កវកវេសុតិ ឆោធស្ស កុហិតំ លោកេ កវកវេសុ
 ច កប្បតា បក្ខប្បតា អភិសង្កតា សឡាបិកា ធិដ្ឋ
 នត្ថំ ន សង្កំ ន សំវិជ្ជន្តំ ឧបសង្កត្តំ បហិទា សឡាបិកា
 រូបសង្កា បដិសង្កតា អកុប្បត្តិកា ញាណត្ថិទា
 ធន្យាតិ ឆោធស្ស ហិ នត្ថំ កុហិតំ លោកេ បក្ខ-
 ប្បតា ធិដ្ឋ កវកវេសុ ។

[១០២] មាយត្វា មាធិត្វា ចមាយ ឆោធាតិ មាយា
 វុច្ចតិ វត្ថុនិកា ជរិយា ។ និរោធា កាយេន ធុច្ចវត្ថំ
 ជរិយា វាចាយ ធុច្ចវត្ថំ ជរិយា មនសា ធុច្ចវត្ថំ ជរិយា
 តស្ស បដិច្ចាធនោតុ ចាបិកំ នច្ចំ បណិទហតិ មា មំ
 ជញ្ញាតិ នច្ចតិ មា មំ ជញ្ញាតិ សង្កប្បេតិ មា មំ ជញ្ញាតិ
 វាចំ កាសតិ មា មំ ជញ្ញាតិ កាយេន បក្ខមតិ ។

ក្នុងកាមភព បុណ្ណព ក្នុងរូបភព កម្មភព ក្នុងរូបភព បុណ្ណព ក្នុងអរូ-
 ភព កម្មភព ក្នុងអរូភព បុណ្ណព គឺថាក្នុងការកើតឡើង ។ ការប្រព្រឹត្តិ
 ទៅឡើង ។ ការកើតឡើង ។ បដិសង្កេតឡើង ។ ការប៉ាន់អត្តភាពឱ្យកើត
 ឡើង ។ ពាក្យថា ធិដ្ឋដែលគេកំណត់ហើយ ក្នុងភពកម្មភព ក្នុង
 លោកណាមួយ ខែបុគ្គលមានប្រាជ្ញាភិបាត មិនមានទេ សេចក្តីថា ធិដ្ឋ
 ដែលគេកំណត់ បង្កើត កាត់កែ កម្រិតទុកក្នុងភពកម្មភព ក្នុងលោក
 ណាមួយ ខែបុគ្គលមានប្រាជ្ញាភិបាត មិនមាន អត្ថមាន គ្មាន មិនកើត
 មាន គឺលោកលះបង់ ផ្តាច់បង់ ម្ខាង ស្របអស់ហើយ ច្នៃមិនឱ្យ
 កើត ផុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ជ្រើសត្រាស់ថា) ធិដ្ឋ
 ដែលគេកំណត់ ក្នុងភពកម្មភព ក្នុងលោកណាមួយ ខែបុគ្គលមាន
 ប្រាជ្ញាភិបាត មិនមានទេ ។

[១០២] ពាក្យថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាភិបាតនោះ លះបង់ មាយាផង
 មានផង គឺប្រយោជន៍ ការប្រព្រឹត្តិបញ្ចេញ លោកហៅថា មាយា ។
 បុគ្គលនេះ ក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិត
 ដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត កំណត់ទុកមូលបត្តិប្រាជ្ញា ដ៏
 លាមក ព្រោះហេតុនៃការប៉ាន់ទុច្ចរិតនោះ គឺ ប្រាជ្ញាថា សូមកុំឱ្យ
 ផនដឹងអញ គ្រវីវាថា សូមកុំឱ្យផនដឹងអញ ពោលវាចាថា សូមកុំ
 ឱ្យផនដឹងអញ ព្យាយាមដោយកាយថា សូមកុំឱ្យផនដឹងអញ ។

យា ឯវុទ្ធា មាយា មាយាវិតា អច្ចសវា វត្តា ឯតតិ
 ឯតិវណា បរិហារណា តុហនា បរិតុហនា ធាននា
 បរិច្ឆាននា អនុត្តាធិកម្មំ អនាវិកម្មំ វេច្ឆាននា
 ចាមតិវិយា អយំ វុទ្ធានំ មាយា ។

មាថោតិ ឯតិវិទេន មាថោ យា ចិត្តស្ស ឧត្តរតិ ។
 ឧត្តរិទេន មាថោ អត្តត្ថសនមាថោ បរាម្ពនមាថោ ។
 តិវិទេន មាថោ សេយ្យោហមស្មីតិ មាថោ សនិ-
 សោហមស្មីតិ មាថោ ហិថោហមស្មីតិ មាថោ ។
 ចតុត្ថិទេន មាថោ លាភេន មាថំ ជិទេតិ យសេន
 មាថំ ជិទេតិ បសសាយ មាថំ ជិទេតិ សុខេន មាថំ
 ជិទេតិ ។ បញ្ចវិទេន មាថោ លាភិម្ហំ មនាបិកាធំ
 រូបាទន្តំ មាថំ ជិទេតិ លាភិម្ហំ មនាបិកាធំ សង្ខារំ
 តន្តារំ រសារំ វេទ្ខន្តាទន្តំ មាថំ ជិទេតិ ។
 ចតុត្ថិទេន មាថោ ចតុសម្សនាយ មាថំ ជិទេតិ
 សោតសម្សនាយ មាថំ ជិទេតិ យានសម្សនាយ

មាយា កាតវេមាយា កាវេមាយាយេស ការយញ្ញោត ការបាត
 ប្រាស ការណតំកំម្ពុច ការលូបកំម្ពុច ការណតំតុត ការណតំចាសន្ត
 ការបំបាំងមាយា ការបំបាំងធិតស្មំ អំពីមិនកត់ អំពីមិនប្រាកដ
 ការបំបាំងចោលដោយប្រល កិរិយាក្រក់ ណា មានសភាពយ៉ាង
 នេះ នេះលាភហៅថា មាយា ។

ពាក្យថា មាន៖ អច្ច័យថា មាន៖ ដោយចំណែកមួយ គឺការព្រឹត្តិ
 ព្រះភាវីនចិត្ត ។ មាន៖ដោយចំណែក ២ គឺ សេចក្តីប្រកាន់ដោយការ
 លើកខ្លួន សេចក្តីប្រកាន់ដោយការចង្អុលបង្ហាញអ្នកដទៃ ។ មាន៖ដោយ
 ចំណែក ៣ គឺ ការប្រកាន់ថា អញជាមនុស្សប្រសើរ ការប្រកាន់ថា
 អញជាមនុស្សស្ម័គ្រ ការប្រកាន់ថា អញជាមនុស្សថោកទាប ។ មាន៖
 ដោយចំណែក ៤ គឺ បុគ្គលក្លាំងមានឲ្យកើតព្រោះលាភ ក្លាំងមាន
 ឲ្យកើត ព្រោះយស ក្លាំងមានឲ្យកើត ព្រោះបសសា ក្លាំងមាន
 ឲ្យកើត ព្រោះសុខ ។ មាន៖ ដោយចំណែក ៥ គឺ បុគ្គលក្លាំងមាន
 ឲ្យកើតថា អញជាអ្នកបានប្រទាន់ឡាយ ជាទីគាប់ចិត្ត ក្លាំងមាន
 ឲ្យកើតថា អញជាអ្នកបានសំរេង គួរ សេ ផ្សព្វ ទាំងឡាយ
 ជាទីគាប់ចិត្ត ។ មាន៖ ដោយចំណែក ៦ គឺ បុគ្គលក្លាំងមាន ឲ្យ
 កើត ព្រោះការបែប្តូរដោយចក្ខុ ក្លាំងមានឲ្យកើត ព្រោះការបែប្តូរ
 ដោយសាតៈ ក្លាំងមាន ឲ្យកើត ព្រោះការបែប្តូរ ដោយឃាន៖

ជិដ្ឋាសម្បជាយ កាយសម្បជាយ មនោសម្បជាយ
 មានំ ជនេតិ ។ សត្តវិនិច្ឆ មានោ មានោ អតំមានោ
 មាណាតំមានោ ឱមានោ អនិមានោ អស្មិមានោ
 មិច្ឆាមានោ ។ អដ្ឋវិនិច្ឆ មានោ លាភេន មានំ
 ជនេតិ អលាភេន ឱមានំ ជនេតិ យសេន មានំ
 ជនេតិ អយសេន ឱមានំ ជនេតិ ចសំសាយ មានំ
 ជនេតិ ជិញ្ញាយ ឱមានំ ជនេតិ សុខេន មានំ
 ជនេតិ ទុក្ខេន ឱមានំ ជនេតិ ។ នវវិនិច្ឆ មានោ
 សេយ្យស្ស សេយ្យាមាមស្មីតិ មានោ សេយ្យស្ស
 សនិសោមាមស្មីតិ មានោ សេយ្យស្ស ហិរោមាម-
 ស្មីតិ មានោ សនិសស្ស សេយ្យាមាមស្មីតិ មានោ
 សនិសស្ស សនិសោមាមស្មីតិ មានោ សនិសស្ស
 ហិរោមាមស្មីតិ មានោ ហិរស្ស សេយ្យាមាម-
 ស្មីតិ មានោ ហិរស្ស សនិសោមាមស្មីតិ មានោ

បរិបូរោយជិក្ខុ បរិបូរោយកាយ បរិបូរោយចិត្ត ។ មានោដោយ
 ចំណែក៧ គឺ ការប្រកាន់ (ក្រអឺតក្រអោង) ការមើលឆ្ងាយ ការ
 ប្រកាន់ថាអញប្រសើរជាង ការប្រកាន់ថាជោគពាប ការប្រកាន់ថាមាន
 គុណវិសេសក្នុងខ្លួន ការប្រកាន់ថា អញមាន (ខ្លួនគ្រប់គ្រាន់) ការ
 ប្រកាន់ខុស ។ មានដោយចំណែក៨ គឺបុគ្គលញ្ចវិន័យការក្រអឺតក្រអោង
 ឱ្យកើត ព្រោះលាភៈ ញ្ចវិន័យការប្រកាន់ថាជោគពាបឱ្យកើត ព្រោះមិន
 មានលាភ ញ្ចវិន័យការក្រអឺតក្រអោងឱ្យកើត ព្រោះយស ញ្ចវិន័យការ
 ប្រកាន់ថាជោគពាបឱ្យកើត ព្រោះមិនមានយស ញ្ចវិន័យការក្រអឺតក្រអោង
 ឱ្យកើត ព្រោះបសំសា ញ្ចវិន័យការប្រកាន់ថាជោគពាបឱ្យកើត ព្រោះខិត្ត
 ញ្ចវិន័យការក្រអឺតក្រអោងឱ្យកើត ព្រោះសុខ ញ្ចវិន័យការប្រកាន់ថាជោគពាប
 ឱ្យកើត ព្រោះទុក្ខ ។ មានដោយចំណែក៩ គឺបុគ្គលប្រសើរ មាន
 សេចក្តីប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលប្រសើរ បុគ្គលប្រសើរ មានសេចក្តី
 ប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលស្មើ បុគ្គលប្រសើរ មានសេចក្តីប្រកាន់ថា
 អញជាបុគ្គលាថោកពាប បុគ្គលស្មើ មានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញជា
 បុគ្គលប្រសើរ បុគ្គលស្មើ មានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលស្មើ
 បុគ្គលស្មើ មានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលាថោកពាប បុគ្គល
 ថោកពាប មានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលប្រសើរ បុគ្គល
 ថោកពាប មានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលស្មើ បុគ្គលថោកពាប

ហ័ងស្ស ហ័ងោហមស្មិតិ មាថោ ។ ធនវិទេន មាថោ
 និទេកោចោ មាមំ ជិទេតិ ជាតិយា កំ កោត្តេន កំ
 កោលមុត្តិកោន កំ វិស្ណោតោក្ខុរោយ កំ ធនេន កំ
 អជ្ឈេនេន កំ កម្មាយនេន កំ សិច្ចាយនេន កំ
 វិជ្ជដ្ឋានេន កំ សុតេន កំ បដិគាលោន កំ អញ្ញករញ្ញករេន
 កំ វត្ថុនា ។ យោ ឯវុតោ មាថោ មញ្ញោ មញ្ញុត្ថំ
 ឧត្តាតិ ឧត្តាមោ ធមោ សម្មត្តាហោ កេតុកម្មតា
 ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ មាថោ ។

មាយត្វ មាទត្វ មហាយ ជាតោតិ មាយត្វ
 មាទត្វ មហាយ បដហិតា វិភាទិតា ឲ្យន្តិករិតា
 អនភាវន្តិមេត្វតិ មាយត្វ មាទត្វ មហាយ ជាតោ ។

(១០៣) ស កេន កធូយ្យ អន្ធមយោ សោតិ
 ឧបយោតិ ធ្វេ ឧបយោ កត្តាបយោ ច ធិដ្ឋបយោ
 ច ។ មេ ។ អយំ កត្តាបយោ ។ មេ ។

មានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញ្ញជាបុគ្គលថាភទាប ។ មានដោយចីវណក
 ១០ គឺបុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ញ៉ាំងមាន ឲ្យកើត ព្រោះ ជាតិ ព្រោះ
 គោត្រ ព្រោះភាពខ្លះខ្លួនជាតូចមានត្រកូល ព្រោះភាពខ្លះខ្លួនមាន
 សម្បទា ព្រោះទ្រព្យ ព្រោះការរៀន ព្រោះការងារ ព្រោះសិល្ប-
 សាស្ត្រ ព្រោះហេតុជាដ៏អាំងដ៏ថ្លា ព្រោះសុភវិនិច្ឆ័យ ព្រោះ
 វត្ថុណាមួយ ។ មាន ការប្រកាន់ ភាពជាអ្នកប្រកាន់ ការក្រអែត
 ក្រអោង ការភ័យខ្លាច ការប្រកាន់ពូកែខ្ពស់ដូចជំនួយ ការផ្គុំឡើង
 ភាពខិតខំប្រាថ្នា ដូចជាជំនួយ ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះណា
 ហៅថា មាន ។

ពាក្យថា បុគ្គលមានប្រាថ្នាកំចាត់នោះ លះបង់ហេតុផល មានផល
 គឺលះបង់ កំចាត់បង់ ហេតុផល ធ្វើឱ្យវិនាស មិនឲ្យកើត ឬវិនាស
 នឹងមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស័ថ) បុគ្គលមានប្រាថ្នាកំចាត់នោះ
 លះបង់ហេតុផល មានផល ។

(១០៣) អនិច្ចរយពាក្យថា បុគ្គលមានប្រាថ្នាកំចាត់នោះ គប្បីលុះ
 ដោយកិលេស ដូចម្តេចកើត ព្រោះលោកមិនមានការអបរិមេ ក្រង់
 ពាក្យថា ការអបរិមេ បានខាងការអបរិមេ ២ គឺការអបរិមេគឺកត្តា ១
 ការអបរិមេគឺជំនួញ ។ មេ ។ នេះឆ្លោះថា ការអបរិមេគឺកត្តា ។ មេ ។

អយំ និដ្ឋបយោ ។ តស្ស តណ្ហាបយោ បហំចា
 និដ្ឋបយោ បដិទំស្សដ្ឋោ តណ្ហាបយស្ស បហំទត្តា
 និដ្ឋបយស្ស បដិទំស្សដ្ឋតា អនុបយោ ។ សោ
 កោន វកោន កឡេយ្យ កោន គោសេន ក-
 ឡេយ្យ កោន មោហេន កឡេយ្យ កោន មាណេន
 កឡេយ្យ កាយ និដ្ឋិយា កឡេយ្យ កោន ទុដ្ឋេច្ឆេន
 កឡេយ្យ កាយ វិចិត្តោនាយ កឡេយ្យ កេហិ អនុស-
 យេហិ កឡេយ្យ វត្តោតិ វា នុដ្ឋោតិ វា មូឡោតិ វា
 វិលោតោតិ វា បរាមដ្ឋោតិ វា វិក្កេបកតោតិ វា អនិដ្ឋ-
 តោតិ វា ជាមកតោតិ វា ។ ភេ អភិសម្ពាទ បហំចា
 អភិសម្ពាទំ បហំទត្តា តតិយោ កោន កឡេយ្យ
 នេរយិកោតិ វា តិរច្ឆានយោនិកោតិ វា មិត្តិវិសយិ-
 កោតិ វា មនុស្សោតិ វា ទេវោតិ វា រូបិវា អរូបិវា
 វា សញ្ញិវា វា អសញ្ញិវា វា នេវសញ្ញិវាសញ្ញិវា វា ។

នេរយោចេ ការិអបនេបតិទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលនោះ លេងការិអបនេបតិ
 តណ្ហា លោសចេញខ្លាតការិអបនេបតិទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា អ្នកមិនមានការ
 អបនេប ព្រោះលេងការិអបនេបតិតណ្ហាហើយ ព្រោះលោសចេញ
 ខ្លាតការិអបនេបតិទិដ្ឋិហើយ ។ បុគ្គលនោះ គប្បីលុះដោយកតៈដូចម្តេច
 លុះដោយចោសៈដូចម្តេច លុះដោយមោហៈដូចម្តេច លុះដោយមានៈ
 ដូចម្តេច លុះដោយទិដ្ឋិដូចម្តេច លុះដោយទុដ្ឋិដូចម្តេច លុះដោយ
 វិចិត្តិដូចម្តេច លុះដោយអនុសយក្តិលេសទាំងឡាយដូចម្តេចក៏គេ ថា
 ជាអ្នកក្រេតអក្តិ ថាជាអ្នកទំនក្តិ ថាជាអ្នកវិន្តក្តិ ថាជាអ្នកជាប់ចំពាក់
 ក្តិ ថាជាអ្នកស្ថាបអន្តិលក្តិ ថាជាអ្នកដល់ខ្លាតការេយមាយក្តិ ថាជាអ្នក
 ដល់ខ្លាតការិមិនជាប់ស្រួចក្តិ ថាជាអ្នកដល់ខ្លាតទាំងក្តិ ។ អភិសម្ពាទទាំង
 នោះ បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់លេងហើយ បុគ្គលនោះ គប្បីទៅកាន់
 ភកិទាំងឡាយ ថាជាបុគ្គលទៅកើតក្នុងនរកក្តិ ថាទៅកើតក្នុងតំលើក
 តំលានក្តិ ថាទៅកើតក្នុងបិត្តិវិសយក្តិ ថាជាមនុស្សក្តិ ថាជា
 ទេវក្តិ ថាជាមនុស្សក្តិ ថាជាមនុស្សក្តិ ថាជាមនុស្សក្តិ ថាជាមនុស្សក្តិ
 សញ្ញក្តិ ថាជាមនុស្សក្តិមិនមែន មិនមានសញ្ញក្តិមិនមែនក្តិ ដោយ
 ហេតុដូចម្តេចក៏គេ ព្រោះអភិសម្ពាទទាំងឡាយ លោកលេងហើយ ។

សោ ហេតុ នត្ថំ បច្ចយោ នត្ថំ ការណំ នត្ថំ យេន
 កង្កេយ្យតិ ស កេន កង្កេយ្យ អន្ធមយោ សោ ។
 តេនាហ កកា

នោនស្ស ហំ នត្ថំ កុហំត្វំ លោកេ
 បកប្បីតា ធិដ្ឋំ ភវកវេសុ
 មាយត្វ មាណ្វ បហាយ នោហោ
 ស កេន កង្កេយ្យ អន្ធមយោ សោតិ ។

[១០៤] ឧបយោ ហំ នេម្មសុ ឧបេតិ វាធិ

អន្ធមយំ កេន កង្កេ វង្កេយ្យ
 អត្ថំ និរត្ថំ ន ហំ តស្ស អត្ថំ
 អនោសំ សោ ធិដ្ឋំមិធនេ សព្វំ ។

[១០៥] ឧបយោ ហំ នេម្មសុ ឧបេតិ វាធិ

ឧបយោតិ នេ ឧបយោ តត្ថាបយោ ច

បុគ្គលមានប្រាជ្ញាគំចាត់ គប្បីចៅដោយហេតុណា ហេតុនោះមិនមាន
 បច្ច័យមិនមាន ការណ៍មិនមានទេ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 បុគ្គលមានប្រាជ្ញាគំចាត់នោះ គប្បីលុះដោយកិលេសដូចម្តេចកើត ព្រោះ
 លោកមិនមានការសេចក្តី ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ទិដ្ឋិវេលកេតំណតំហើយក្នុងកតតុចកតិ ក្នុងលោកណាមួយ
 នៃបុគ្គលមានប្រាជ្ញាគំចាត់ មិនមានទេ បុគ្គលមានប្រាជ្ញា
 គំចាត់នោះ លះបង់មាយាវេន មានវេន កើនឡើងដោយ
 កិលេសដូចម្តេចកើត ព្រោះលោកមិនមានការសេចក្តី ។

(១០៤) បុគ្គលមានកិលេសជាគ្រឿងសេចក្តី វេនធីអើតើនឹងវាទៈ
 ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដទៃគប្បីពាលខ្លះបុគ្គលមិនមានការសេ
 ចក្តី ដោយកិលេសណាដូចម្តេចបាន ព្រោះអត្តទិដ្ឋិ (ការ
 ឃើញថាមានខ្លួន) និរត្តទិដ្ឋិ (ការឃើញថាមិនមានខ្លួន) នៃ
 ព្រះអរហន្តនោះមិនមានទេ ព្រះអរហន្តនោះ បានលាងខ្លួន
 ទិដ្ឋិទាំងអស់ ក្នុងលោកនេះហើយ ។

(១០៥) អតិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលមានកិលេស ជាគ្រឿងសេចក្តី
 វេនធីអើតើនឹងវាទៈ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ គ្រង់ពាក្យថា កិលេសជាគ្រឿង
 សេចក្តី បានខាង ការសេចក្តី ២ យ៉ាង គឺ ការសេចក្តីគិតល្អា ១

និដ្ឋបយោ ច ។ បេ ។ អយំ តត្ថាបយោ ។ បេ ។
 អយំ និដ្ឋបយោ ។ តស្ស តត្ថាបយោ អប្បហំនោ
 និដ្ឋបយោ អប្បដិស្សដ្ឋោ តត្ថាបយស្ស អប្បហំ-
 នត្ថា និដ្ឋបយស្ស អប្បដិស្សដ្ឋត្ថា ធម្មេសុ វាធំ
 ឧបេតិ ធម្មតិ វា ធុដ្ឋាតិ វា មូដ្ឋាតិ វា វិដិពន្ធាតិ
 វា បរាមដ្ឋាតិ វា វិស្វបតតោតិ វា អធិដ្ឋន្តតោតិ
 វា ជាមតតោតិ វា ។ តេ អភិសង្ការ អប្បហំនោ
 អភិសង្ការាធំ អប្បហំនត្ថា តតិយា វាធំ ឧបេតិ
 ធម្មេតោតិ វា តិរច្ឆាធម្មេតោតិ វា មិត្តិវិសយិ-
 តោតិ វា មនុស្សាតិ វា ធម្មតិ វា រូបិ វា
 អរូបិ វា សញ្ញិ វា អសញ្ញិ វា ធម្មសញ្ញិ វា
 ញ្ញិ វា វាធំ ឧបេតិ ឧបកច្ចតិ តត្ថាតិ បរាមសតិ
 អភិវិសតិ ឧបយោ ហិ ធម្មេសុ ឧបេតិ វាធំ ។

ការអប្បឧបតិទិដ្ឋ ១ ។ បេ ។ ឧបយោ ថា ការអប្បឧបតិទិដ្ឋ ។ បេ ។
 ឧបយោ ថា ការអប្បឧបតិទិដ្ឋ ។ បុគ្គលនោះ មិនទាន់លះបង់ការ
 អប្បឧបតិទិដ្ឋ មិនទាន់លាស់ចោលការអប្បឧបតិទិដ្ឋ វាមិនកើត
 ឡើយ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយថា ជាអ្នកត្រួតអ្នក ជាអ្នកវិន័យ ជា
 អ្នកវិន័យ ជាអ្នកជាប់ចំណាត់ ជាអ្នកស្ថាបនាអវិជ្ជា ជាអ្នក
 ដល់ការរាយការ ជាអ្នកដល់ការមិនដាច់ស្រេច ជាអ្នក
 ដល់ការមិនដាច់ស្រេច ព្រោះការអប្បឧបតិទិដ្ឋ ខ្លួនមិនទាន់លះបង់ ព្រោះ
 ការអប្បឧបតិទិដ្ឋ ខ្លួនមិនទាន់លាស់ចោល ។ អភិសង្ការទាំងនោះ
 បុគ្គលមិនទាន់លះបង់ហើយ បុគ្គលវាមិនកើតឡើយ ដោយគតិ ព្រោះ
 អភិសង្ការទាំងឡាយដែលខ្លួនមិនទាន់លះបង់ គឺវាមិនដល់ ចូលទៅជិត
 ប្រកាន់ ស្ថាបនាអវិជ្ជា ជាប់ចំណាត់ឡើយ ថា ជាអ្នកកើតក្នុងអារក្ស កើត
 ក្នុងតំណែងតំណែង កើតក្នុងប្រាសាទ ជាមនុស្ស ជាទេវភក្តិ
 មានរូប មិនមានរូប មានសញ្ញា មិនមានសញ្ញា មានសញ្ញា
 ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែន ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាប់ថា)
 បុគ្គលមានកិលេសជាងស្រ្តីអប្បឧប វាមិនកើតឡើយ ក្នុងធម៌ទាំង
 ឡាយ ។

[១០៦] អន្ធមយំ កេន កេន វិនិច្ឆ័យតិ ឧប-
 យោតិ ទ្វេ ឧបយា តណ្ហាបយោ ច និដ្ឋបយោ ច
 ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបយោ ។ បេ ។ អយំ និដ្ឋប-
 យោ ។ តស្ស តណ្ហាបយោ បហីនោ និដ្ឋបយោ បដិ-
 និស្សន្នោ តណ្ហាបយស្ស បហីនត្ថា និដ្ឋបយស្ស
 បដិទិស្សន្នត្ថា អន្ធមយំ កេន កេន វិនិច្ឆ័យ កេន
 គោសេន វិនិច្ឆ័យ កេន មោហេន វិនិច្ឆ័យ កេន
 មារេន វិនិច្ឆ័យ កាយ និដ្ឋិយា វិនិច្ឆ័យ កេន
 ឧទ្ធច្ចេន វិនិច្ឆ័យ កាយ វិចិត្តិយា វិនិច្ឆ័យ កេហិ
 អនុសយេហិ វិនិច្ឆ័យ វត្តាតិ វា នុដ្ឋោតិ វា មូឡោតិ
 វា វិនិច្ឆោតិ វា បរាមដ្ឋោតិ វា វិក្កេបតតោតិ វា
 អនិដ្ឋន្តតោតិ វា ជាមតតោតិ វា ។ តេ អភិសង្ការ
 បហីនោ អភិសង្ការាចំ បហីនត្ថា តតិយោ កេន វិនិ-
 ច្ឆ័យ ទេវេយ្យតោតិ វា ។ បេ ។ ទេវសញ្ញិបាសញ្ញិកិ វា ។

[១០៦] វិនិច្ឆ័យតាម្បថ ជនគប្បីពាលទ្ធិបុគ្គលមិនមានការ
 គប្បីបែងដោយកិលេសណា ដូចម្តេចបាន ត្រង់តាម្បថ ការគប្បីបែង
 បានដល់ការគប្បីបែង ២ គឺការគប្បីបែងគតិណ្ឌ ១ ការគប្បីបែងគិដ្ឋិ
 ។ បេ ។ នេឈ្មោះថា ការគប្បីបែងគតិណ្ឌ ។ បេ ។ នេឈ្មោះថា
 ការគប្បីបែងគិដ្ឋិ ។ បុគ្គលនោះលេងនឹងការគប្បីបែងគតិណ្ឌ លោស
 ចោលការគប្បីបែងគិដ្ឋិ ព្រោះការគប្បីបែងគតិណ្ឌ លោកលេងនឹងហើយ
 ព្រោះការគប្បីបែងគិដ្ឋិ លោកលោសចេញហើយ ជនគប្បីពាលទ្ធិបុគ្គល
 មិនមានកិលេសជាគ្រឿងគប្បីបែង ដោយព្រះដូចម្តេច គប្បីពាលដោយ
 រោសៈដូចម្តេច គប្បីពាលដោយមាហៈដូចម្តេច គប្បីពាលដោយ
 មាទៈដូចម្តេច គប្បីពាលដោយទិដ្ឋិដូចម្តេច គប្បីពាលដោយទុច្ចរៈ
 ដូចម្តេច គប្បីពាលដោយវិចិត្តិដូចម្តេច គប្បីពាលដោយអនុស័យ
 ទាំងឡាយដូចម្តេច ថាជាអ្នកក្រកអាក្រក់ ថាជាអ្នកទំនក្តី ថាជាអ្នក
 វិន័នក្តី ថាជាអ្នកដាច់ចំពាក់ក្តី ថាជាអ្នកស្មាបអវិជ្ជលក្តី ថាជាអ្នក
 ដល់នូវការឈឺចាប់ក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវការមិនដាច់ស្រេចក្តី ថាជា
 អ្នកដល់នូវកំហុសក្តី ។ អភិសង្ការទាំងនោះ បុគ្គលនោះ លេងនឹង
 ហើយ ជនគប្បីពាលទ្ធិគតិទាំងឡាយថា ជាអ្នកកើតក្នុងនរកដូច្នេះ
 ក្តី ។ បេ ។ មានសញ្ញាមិនមែន មិនមានសញ្ញាមិនមែនដូច្នេះក្តី ដោយ
 រោគដូចម្តេចបាន ព្រោះអភិសង្ការទាំងឡាយ លោកលេងនឹងហើយ ។

វបសន្តានិ បដិច្ចស្សន្ទានិ អកកុប្បត្តិកានិ ញាណ-
 ត្ថិនា នន្ទ្រានិ ។ សោ សត្វំ ទិដ្ឋិតតំ នំនេវ អនោសិ
 ធុនំ សន្ទុនំ ទិដ្ឋនំ បដហិ វិចារនេសិ ព្យត្តិអកាសិ
 អនកាវត្ថុមេសីតិ អនោសិ សោ ទិដ្ឋិមំនេវ សត្វំ ។
 តេជាហ កកា

ឧបយោ ហិ នម្មេសុ ឧបេតិ វាទំ
 អនុបយំ កេន កងំ វាយេយ្យ
 អត្ថំ ទិវត្ថំ ន ហិ តស្ស អត្ថិ
 អនោសិ សោ ទិដ្ឋិមំនេវ សត្វន្តិ ។

ធនិយោ ឧត្តង្គិកសុត្តន្តនិទ្ទេសោ ទិដ្ឋិកោ ។

ម្លាប់ ស្ងប់ម្លាប់ ធ្វើមិនឲ្យដល់ការកើតទៀត ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ
 ហើយ ។ បុគ្គលនោះ បានលាង កំចាត់បង្គំ កំចាត់ដាច់ស្រឡះ
 កំចាត់ដោយមិនសល់ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើត
 មាន នូវចិដ្ឋិទាំងអស់ក្នុងលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) បុគ្គល
 នោះ បានលាងនូវចិដ្ឋិទាំងអស់ ក្នុងលោកនេះហើយ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ក្រាស់ថា

បុគ្គលបានកិលេសជាស្រៀងអែបវេច រមែងកើតនូវវេទៈ
 ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ជនធម្មវិហារ នូវបុគ្គលមិនមានការអែប
 វេច ដោយកិលេសណាផ្សេងម្តេចបាន ព្រោះអត្តចិដ្ឋិ (ការ
 ឃើញថាមានខ្លួន) និរត្តចិដ្ឋិ (ការឃើញថាមិនមានខ្លួន)
 នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ បុគ្គលនោះបានលាងនូវចិដ្ឋិ
 ទាំងអស់ ក្នុងលោកនេះហើយ ។

ធម៌ ឧត្តង្គិកសុត្តន្តនិទ្ទេស ទំ ៣ ។

បញ្ចត្តា សុទ្ធដ្ឋិតសុត្តន្តិទ្ធលោ

(១០៩) បស្សមិ សុទ្ធិ បរមំ អរោតំ

និដ្ឋេន សំសុទ្ធិ នរស្ស ហោតិ

ឯកកំជាតំ បរមន្តិ ញត្វា

សុត្តានុបស្ស័តិ បច្ឆេតិ ញាណំ ។

(១១០) បស្សមិ សុទ្ធិ បរមំ អរោតន្តិ បស្សមិ

សុទ្ធន្តិ បស្សមិ សុទ្ធិ នត្តាមិ សុទ្ធិ ឱលោកេមិ

សុទ្ធិ និដ្ឋាយាមិ សុទ្ធិ ឧបបរិត្តាមិ សុទ្ធិ ។ បរមំ

អរោតន្តិ បរមំ អរោត្យច្បត្តំ ទេមច្បត្តំ តាណាច្បត្តំ

លេណាច្បត្តំ សាណាច្បត្តំ បរាយនច្បត្តំ អគយច្បត្តំ

អច្ចុតច្បត្តំ អមតច្បត្តំ និព្វានច្បត្តន្តិ បស្សមិ សុទ្ធិ

បរមំ អរោតំ ។

សុទ្ធដ្ឋិតសុត្តន្តិទ្ធលោ ទី ៤

(១០៩) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ភក្ខាអញឃើញ (នូវរូប)

ដ៏បរិសុទ្ធ ឡើង មិនមានរោគ សេចក្តីបរិសុទ្ធ ដ៏ប្រវែង

របស់នាងផង រមែងកើតមាន ដោយសាររូប ដែលខ្លួនឃើញ

បុគ្គលពាល អ្នកឃើញរឿយៗ នូវការបរិសុទ្ធ កាល

ដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ រមែងយល់ថា (ការឃើញនេះ) ឡើង

ហើយជឿនូវការឃើញនោះ ថាជាញាណ ។

(១១០) អធិប្បាយពាក្យថា ភក្ខាអញឃើញ (នូវរូប) ដ៏បរិសុទ្ធ ឡើង

មិនមានរោគ ត្រង់ពាក្យថា ភក្ខាអញឃើញ (នូវរូប) ដ៏បរិសុទ្ធ គឺ

ភក្ខាអញឃើញ (រូប) បរិសុទ្ធ មើល (រូប) បរិសុទ្ធ ត្រឡប់

មើល (រូប) បរិសុទ្ធ សម្ពុទ្ធិមើល (រូប) បរិសុទ្ធ សាឡិកមើល (រូប)

បរិសុទ្ធ ។ ពាក្យថា ឡើង មិនមានរោគ គឺឡើង ដល់នូវភាពមិន

មានរោគ ដល់នូវសេចក្តីក្សេម ដល់នូវទីជ្រក ដល់នូវទីតាំងតាម

ដល់នូវទីលើក ដល់នូវការប្រព្រឹត្តិទៅវាងមុខ ដល់នូវការមិនមានភ័យ

ដល់នូវភាពទៀងទាត់ ដល់នូវអមរៈ ដល់នូវភាព ប្រាសចាកកល្យាណ

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភក្ខាអញឃើញ (នូវរូប) បរិសុទ្ធ

ឡើង មិនមានរោគ ។

(១១១) ធិដ្ឋេន សំសុទ្ធិ នវស្ស ហោតិ ចក្ក-
 វិញ្ញាណោ ន រូបនស្សនេន នវស្ស សុដ្ឋំ វិសុទ្ធិ
 បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ហោតិ នរោ សុដ្ឋតិ
 វិសុដ្ឋតិ បរិសុដ្ឋតិ មុច្ចតិ វិមុច្ចតិ បរិមុច្ចតិ ធិដ្ឋេន
 សំសុទ្ធិ នវស្ស ហោតិ ។

(១១២) ឯកំជាតំ បរមន្តំ ញត្វាតិ ឯវំ អភិជាតំ-
 ត្ថោ អាជាតត្ថោ វិជាតត្ថោ បដិវិជាតត្ថោ បដិវិជ្ជា-
 ត្ថោ នំ បរមំ អត្តំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោត្តំ ឧត្តមំ
 បរមន្តំ ញត្វា ជាតត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការ-
 យិត្វា វិក្កតំ កត្វាតិ ឯកំជាតំ បរមន្តំ ញត្វា ។

(១១៣) សុទ្ធានុបស្សីតិ បច្ចេតិ ញាណន្តំ យោ
 សុទ្ធិ ចស្សតិ សោ សុទ្ធានុបស្សី ។ បច្ចេតិ ញាណន្តំ
 ចក្កវិញ្ញាណោ ន រូបនស្សនេន ញាណន្តំ បច្ចេតិ មត្តាតិ

(១១១) ពាក្យថា សេចក្តីបរិសុទ្ធិដ៏ប្រពៃ របស់នាងន វេមនី
 កើតមាន ដោយសាររូប ដែលខ្លួនឃើញ សេចក្តីថា សេចក្តីស្អាត
 សេចក្តីស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ការផុត ការផុតស្រឡះ ការផុត
 ដោយដ៏វិញ របស់នាងន វេមនីកើតមាន ឬនាងន ស្អាត ស្អាតវិសេស
 បរិសុទ្ធ ផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយដ៏វិញ ដោយសារការឃើញរូប
 ដោយចក្កវិញ្ញាណ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដ៏
 ប្រពៃ របស់នាងន វេមនីកើតមាន ដោយសាររូប ដែលខ្លួនឃើញ ។

(១១២) ពាក្យថា បុគ្គលពាលដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ វេមនីយល់ថា
 (ការឃើញនេះ) ឡើយ គឺកាលដឹងចំពោះ ដឹងខ្លះៗ ដឹងវិសេស ដឹងច្បាស់
 ចាក់ខ្លះចំពោះយ៉ាងនេះ វេមនីយល់ ដឹង ថ្វីដ៏មើល គឺចារាណឃើញ យល់
 ច្បាស់ ធ្វើឲ្យព្រាងថា ការឃើញនេះខ្លះៗ លើសលុប ប្រសើរ ប្រសើរ
 វិសេស ចម្បង ឡើយ ក្រៅលើ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
 ពាលកាលដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ វេមនីយល់ថា (ការឃើញនេះ) ឡើយ ។

(១១៣) ពាក្យថា អ្នកឃើញរឿយ ។ ដូចការបរិសុទ្ធិ វេមនីជឿ
 (ដូចការឃើញនោះ) ថាជាញាណ សេចក្តីថា បុគ្គលណា ឃើញដូច
 សេចក្តីបរិសុទ្ធិ បុគ្គលនោះឈ្មោះថា អ្នកឃើញរឿយ ។ ដូចសេចក្តី
 បរិសុទ្ធិ ។ ពាក្យថា ជឿ (ដូចការឃើញនោះ) ថាជាញាណ គឺជឿ
 ដូចការឃើញរូប ដោយចក្កវិញ្ញាណ ថាជាញាណ ជឿថាជាមគ្គ

បច្ចេកិ បដោតិ បច្ចេកិ និយ្យានន្តិ បច្ចេកិ
សុត្តានុបស្ស័តិ បច្ចេកិ ញាណំ ។ តេពាហ កកវ

បស្សមិ សុទ្ធិ បរមំ អរោតំ

និរោធន សុទ្ធិ នរស្ស ហោតិ

ឯកគិដោ បរមន្តិ ញត្ថា

សុត្តានុបស្ស័តិ បច្ចេកិ ញាណន្តិ ។

(១០៤) និរោធន ចេ សុទ្ធិ នរស្ស ហោតិ

ញាណោ វា សោ បដហោតិ នុត្តំ

អញ្ញោ នោ សុដ្ឋិតិ សោបដិកោ

និដ្ឋិ ហិ វំ ចាវ តថា វធានំ ។

(១០៥) និរោធន ចេ សុទ្ធិ នរស្ស ហោតិ ចត្តុ-

វិញ្ញាណោ នុបទស្សនោ ចេ នរស្ស សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ

បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ហោតិ នរោ សុដ្ឋិតិ

វិសុដ្ឋិតិ បរិសុដ្ឋិតិ មុច្ចតិ វិមុច្ចតិ បរិមុច្ចតិ និរោធន

ចេ សុទ្ធិ នរស្ស ហោតិ ។

ជឿវាជានិ ជឿវាជានិ ជឿវាជានិ ជឿវាជានិ ជឿវាជានិ
អនុវិញ្ញាប្បិយ ។ នុវិសចក្កិបរិសុទ្ធិ ជឿ (នុវិការិយញ្ញានោះ) វាជានិ
ញាណ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

អាកាសញ្ញាយេញ (នុវិប) ជឿវិសុទ្ធ ឧត្តម មិទ្ធិមានពោ

សេចក្តីបរិសុទ្ធ ជឿវិប របស់នរោ វិមនីមាន ដោយសារ

(វិប) ដែលខ្លួនយើង បុគ្គលភាពអនុវិញ្ញាប្បិយ។ នុវិការិ

បរិសុទ្ធ ភាពជឿវិសុទ្ធិយ៉ាងនេះ វិមនីយល់ថា (ការិយញ្ញ

នោះ) ឧត្តម ហើយជឿ (នុវិការិយញ្ញានោះ) វាជានិញាណ ។

(១០៦) បរិសេចក្តីបរិសុទ្ធ របស់នរោ វិមនីមាន ដោយសារប្រវេណ

ខ្លួនយើង ឬនរោនោះលះបង់ខ្ពស់ គឺចេតកខ្ពស់ ដោយសារញាណ

បាន នរោអនុវិញ្ញាប្បិយចេតក្តីលើសនោះ ឈ្មោះថាបរិសុទ្ធ ដោយ

ផ្លូវជឿ ព្រោះថា ចម្លើយប្រាប់នូវបុគ្គល អនុវិញ្ញាប្បិយនោះ ។

(១០៧) កក្កវា បរិសេចក្តីបរិសុទ្ធ របស់នរោ វិមនីមាន ដោយសារ

ប្រវេណ ដែលខ្លួនយើង គឺសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ការិយ

ផុតស្រឡះ ផុតដោយជឿវិញ របស់នរោ វិមនីមាន ឬនរោស្អាត ស្អាត

វិសេស បរិសុទ្ធ ផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយជឿវិញ ដោយសារការិយញ្ញ

ប្រវេណ ដោយចក្កិញាណ ព្រោះហេតុនោះ (ជឿវិសុទ្ធិ) បរិសេចក្តី

បរិសុទ្ធ របស់នរោ វិមនីមាន ដោយសារប្រវេណ ដែលខ្លួនយើង ។

[១១៦] ញាណោ វ សោ បដហាតិ ទុក្ខំ
 ចក្កុវិញ្ញាណោ រូបនិស្សនេន ចេ ឯវា ជាតិទុក្ខំ
 បដហាតិ ជរាទុក្ខំ បដហាតិ ច្យាបិទុក្ខំ បដហាតិ
 មរណទុក្ខំ បដហាតិ សោកបរិទេវទុក្ខំ ឆោមនស្ស-
 នាយាសទុក្ខំ បដហាតិ ញាណោ វ សោ
 បដហាតិ ទុក្ខំ ។

[១១៧] អញ្ញោ សោ សុដ្ឋិតិ សោបដិកោតិ
 អញ្ញោ អសុដ្ឋិមត្តោ មិច្ឆាបដិបទាយ អនិយ្យាធម-
 លេន អញ្ញាត្រ សតិប្បដ្ឋានេហិ អញ្ញាត្រ សម្មប្បធានេហិ
 អញ្ញាត្រ វិនិច្ឆ័យេហិ អញ្ញាត្រ វិនិច្ឆ័យេហិ អញ្ញាត្រ
 តលេហិ អញ្ញាត្រ ពោជ្ឈន្តេហិ អញ្ញាត្រ អរិយា អដ្ឋង្គិ-
 កា មគ្គា ឯវា សុដ្ឋិតិ វិសុដ្ឋិតិ បរិសុដ្ឋិតិ មុច្ចតិ
 វិមុច្ចតិ ឆរិមុច្ចតិ ។ សោបដិកោតិ សវាតោ
 សនាសោ សមាហោ សមាចោ សតល្លោ សនិដ្ឋិ
 សកេលេសោ សឧបាទានោតិ អញ្ញោ សោ
 សុដ្ឋិតិ សោបដិកោ ។

[១១៦] ពាក្យថា ឬទេវជននោះ លះបង់ទុក្ខដោយសារញាណបាន
 គឺបើទេវជន លះបង់ជរាទុក្ខ លះបង់ជរាទុក្ខ លះបង់ច្យាបិទុក្ខ លះបង់
 មរណទុក្ខ លះបង់សោកទុក្ខ បរិទេវទុក្ខ ទុក្ខទុក្ខ ចោមនស្សទុក្ខ
 ឧបាយាសទុក្ខ ដោយសារការឃើញរូប ដោយចក្កវិញ្ញាណ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ឬទេវជននោះ លះបង់ទុក្ខ គឺចេតាកទុក្ខ ដោយសារ
 ញាណបាន ។

[១១៧] ពាក្យថា នរោទិ៍អ្នកមានបដិក្ខលេសនោះ ឈ្មោះថា បរិសុទ្ធ
 ដោយផ្លូវដ៏វិទ លេចក្តីថា នរោទិ៍មន្តស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ផុត
 ផុតស្រឡះ ផុតដោយផ្លូវព្រះ ដោយផ្លូវមិនបរិសុទ្ធដ៏វិទ ដោយបដិបទា
 ទុស ដោយឧត្តមនិមន្តដ៏វិទ ក្រៅអំពីសតិប្បដ្ឋាន ក្រៅអំពី
 សម្មប្បធាន ក្រៅអំពីវិនិច្ឆ័យ ក្រៅអំពីវិនិច្ឆ័យ ក្រៅអំពីពលៈ
 ក្រៅអំពីពោជ្ឈន្ត ក្រៅអំពីពោជ្ឈន្តកម្មដ៏ប្រសើរ ។ ពាក្យថា មានបដិ-
 ក្ខលេស គឺប្រកបដោយរាគៈ ប្រកបដោយភាសៈ ប្រកបដោយមាហៈ
 ប្រកបដោយធានៈ ប្រកបដោយតណ្ហា ប្រកបដោយចិដ្ឋិ ប្រកបដោយ
 កិលេស ប្រកបដោយឧបាទាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) នរោទិ៍
 អ្នកមានបដិក្ខលេសនោះ ឈ្មោះថា បរិសុទ្ធ ដោយផ្លូវដ៏វិទ ។

(២០៨) ធិដ្ឋី ហំ ឯ ចាវ តថា វជានន្តិ សាវ ធិដ្ឋី
 តំ បុគ្គលំ ចាវនតិ នតិទាយំ បុគ្គលោ មិច្ឆាធិដ្ឋីកោ
 វិបវត្តនស្សនោតិ ។ តថា វជានន្តិ តថា វជន្តំ កមេដ្ឋន្តំ
 កណ្ណន្តំ ធិបយន្តំ វេហវន្តំ សស្សតោ លោកោ
 ននមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ តថា វជន្តំ កមេដ្ឋន្តំ
 កណ្ណន្តំ ធិបយន្តំ វេហវន្តំ អសស្សតោ លោកោ
 អន្តវា លោកោ អនន្តវា លោកោ តំ ជីវំ តំ សរីរំ
 អញ្ចំ ជីវំ អញ្ចំ សរីរំ ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា
 ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ហោតិ ន ន ន
 ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា យេវ ហោតិ ន ន
 ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ននមេវ សច្ចំ មោយ-
 មញ្ញន្តិ តថា វជន្តំ កមេដ្ឋន្តំ កណ្ណន្តំ ធិបយន្តំ វេ-
 ហវន្តន្តិ ធិដ្ឋី ហំ ឯ ចាវ តថា វជានំ ។ តថាហ កកវា

ធិដ្ឋន្តំ ចេ សុត្តំ នរស្ស ហោតិ
 ញ្ញាលោ ន វា សោ បដហាតិ ទុក្ខំ
 អញ្ញេន សោ សុដ្ឋតិ សោបដិកោ
 ធិដ្ឋី ហំ ឯ ចាវ តថា វជានន្តិ ។

(១១៨) ពាក្យថា ព្រោះថាចំដួរវិមន៍ប្រាប់នូវបុគ្គល អ្នកពោលដូច្នោះ
 នោះ សេចក្តីថា ចំដួរនោះឯង វិមន៍ប្រាប់បុគ្គលនោះដូច្នោះថា បុគ្គលនោះ
 ជាមិត្តចំដួរ មានសេចក្តីយល់ផ្ទុយ ។ ពាក្យថា ពោលដូច្នោះ គឺពោល
 ថ្ងៃ ពណ៌នា ពន្យល់ ពោលប្រកាន់ដោយប្រការដូច្នោះ គឺពោល
 ថ្ងៃ ពណ៌នា ពន្យល់ ពោលប្រកាន់ដោយប្រការដូច្នោះថា លោក
 ទៀត ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យផ្សេងជាមួយ ពោលថ្ងៃ ពណ៌នា
 ពន្យល់ ពោលប្រកាន់ ដោយប្រការដូច្នោះថា លោកមិនទៀត លោក
 មានទីបំផុត លោកមិនមានទីបំផុត ជីវៈនោះ សរីរៈនោះ ជីវៈផ្សេង
 សរីរៈផ្សេង សត្វស្លាប់ហើយ កើតទៀត សត្វស្លាប់ហើយ មិនកើត
 ទៀត សត្វស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏មាន សត្វ
 ស្លាប់ហើយកើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះជា
 ពាក្យពិត ពាក្យផ្សេងជាមួយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ព្រោះ
 ថា ចំដួរវិមន៍ប្រាប់នូវបុគ្គល អ្នកពោលដូច្នោះនោះ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគក្រាស់ថា

បើសេចក្តីបរិសុទ្ធ របស់នរោជន កើតមាន ដោយសារប្រ
 វ័ណ្ឌនេះឃើញ ឬនរោជននោះ លះលង់ទុក្ខដោយញាណទុក
 នរោជនអ្នកមានបដិក្ខិលសនោះ វិមន៍បរិសុទ្ធ ដោយថ្វីជីវៈ
 ព្រោះថា ចំដួរវិមន៍ប្រាប់ នូវបុគ្គលអ្នកពោលដូច្នោះនោះ ។

[១១៩] ន ព្រាហ្មណោ អញ្ញតោ សុទ្ធិមាហ
 ទិដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ វា
 បុញ្ញោ ច ចារមេ ច អនុបនិក្ខោ
 អត្តញ្ញហោ នយិធ បក្កុទ្ធមាថា ។

[១២០] ន ព្រាហ្មណោ អញ្ញតោ សុទ្ធិមាហ
 ទិដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ វាទិ ចាតិ បដិស្សោ ។
 ព្រាហ្មណោតិ សត្តន្ធិ ធម្មានំ តាហិតត្ថា ព្រាហ្ម-
 ណោ សត្តាយទិដ្ឋេ តាហិតា ហោតិ វិចិត្តេច្ឆា តាហិ-
 តា ហោតិ សីលព្វតបរមាសោ តាហិតោ ហោតិ
 វាតោ តាហិតោ ហោតិ ធាសោ តាហិតោ ហោតិ
 មោហោ តាហិតោ ហោតិ មាថោ តាហិតោ ហោតិ ។
 តាហិតស្ស ហោន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មា
 សន្តិលេសិតា ចោចោត្តរិតា សនា ធុត្តវិបាកា
 ភាយតិ ជាតិជរាមរណីយា ។

តាហិតា សព្វចាបកានិ (សភិយាតិ កកវា)
 វិមលោ សាធុសមាហិតោ បិគត្តោ

[១១៩] ព្រាហ្មណំ មិនោគោលន្ទវេសចក្កិបរិសុទ្ធំ ព្រោះផ្លូវដ៏ខ្ពង់
 ព្រោះការម្នាក់ដែលឃើញ ឬឮ ព្រោះសីលនឹងវត្ថុ ឬព្រោះ
 ការម្នាក់ដែលប៉ះពាល់ឡើយ ទាំងជាអ្នកមិនជាប់នៅ ក្នុង
 បុណ្យនឹងទាប ជាអ្នកលះបង់នូវអត្តា ជាអ្នករលីងធ្វើ ក្នុង
 លោកនេះ ។

[១២០] អធិប្បយពាក្យថា ព្រាហ្មណំ មិនោគោលន្ទវេសចក្កិបរិសុទ្ធំ
 ព្រោះផ្លូវដ៏ខ្ពង់ ព្រោះការម្នាក់ដែលខ្លួនឃើញ ឬឮ ព្រោះសីលនឹងវត្ថុ
 ឬព្រោះការម្នាក់ ដែលប៉ះពាល់ឡើយ ត្រង់ពាក្យថា មិន គឺជាពាក្យ
 បដិសេធ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណំ គឺបុគ្គលដែលឈ្នះថា ព្រាហ្មណំ
 ព្រោះបន្ទាប់បន្សំ នូវធម៌៧ គឺ ជាអ្នកបន្ទាប់បន្សំសក្កាយទិដ្ឋិ បន្ទាប់បន្សំ
 វិចិត្តេច្ឆា បន្ទាប់បន្សំសីលព្វតបរមាសា បន្ទាប់បន្សំវាតា បន្ទាប់បន្សំមោហា បន្ទាប់បន្សំមាថា ។ លោកបន្ទាប់បន្សំអកុសលធម៌ទាំង
 ទួលដ៏លាមក ជាធម៌ប្រកបដោយសេចក្តីស្រវឹងព្រម មានកិរិយា
 នាំសត្វឱ្យកើតឡើង ប្រកបដោយសេចក្តីស្រវឹងក្រវល់ មានផលជាទុក្ខ
 ជាបច្ច័យរបស់ជាតិ ជរា នឹងមរណៈ គឺទៅឡើង ។

(ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ខ្នាលសភិយៈ) បុគ្គលណា
 ដែលបន្ទាប់បន្សំ នូវធម៌ដ៏លាមកទាំងឡាយ ជាអ្នកមាន
 មន្ទិលទៅប្រាសហើយ មានចិត្តតំកល់មាំ ដោយប្រពៃ

សំសារមន្ត្រី គោរព សោ

អង្គស្ម័គ្រ តាង បុគ្គល ស ព្រហ្ម ។

ន ព្រាហ្មណ៍ អញ្ញតោ សុទ្ធិមាហាតិ ព្រាហ្មណ៍
 អញ្ញន អសុទ្ធិមក្កេន មិច្ឆាបដិបត្តាយ អង្គយុទ្ធនប-
 ដេន អញ្ញត្រ សតិប្បដ្ឋានេហិ អញ្ញត្រ សម្មប្បនា-
 នេហិ អញ្ញត្រ វិនិច្ឆ័យនេហិ អញ្ញត្រ វិនិច្ឆ័យេហិ
 អញ្ញត្រ ឈរេហិ អញ្ញត្រ ពោជ្ឈន្តេហិ អញ្ញត្រ អ-
 រិយា អដ្ឋង្គិកា មត្តា សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិ-
 មុត្តិ បរិមុត្តិ នាហ ន កាមេតិ ន កណ្តិតិ ន ទីប-
 យតិ ន វេហាតិ ឯ ព្រាហ្មណ៍ អញ្ញតោ សុទ្ធិ-
 មាហ ។ ទិដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ ឡតេ វាតិ សន្តតេ
 សមណព្រាហ្មណ៍ ទិដ្ឋសុទ្ធិកា តេ ឯកទ្វាដំ រូបាដំ
 ទស្សនំ មន្តលំ មច្ឆេន្តិ ឯកទ្វាដំ រូបាដំ ទស្សនំ
 អមន្តលំ មច្ឆេន្តិ ។

មានបិគ្គនិវត្តនំ កន្លងហើយនូវសំសារ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា
 ជាអ្នកមានកិច្ច សម្រេចអស់ហើយ ជាអ្នកមិនកស្រយ
 (ដោយគណៈនីវត្តនំ) ជាអាទិបុគ្គល បុគ្គលនោះ ឈ្មោះ
 ហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។

ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះផ្លូវដទៃ គឺ
 ព្រាហ្មណ៍ មិនពោល មិនថ្វី មិនគណិតា មិននាទ្យល់ មិនពោល
 ប្រកាន់ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសាល សេចក្តីចរិសុទ្ធិ ការផុត ផុត
 ស្រឡះ ផុតដោយជុំវិញ ដោយផ្លូវមិនបរិសុទ្ធិដទៃ ដោយមិច្ឆាបដិ-
 បតា ដោយគន្លង មិនដាច់ដីកា ក្រៅចាកសតិប្បដ្ឋាន ក្រៅចាក
 សម្មប្បនាម ក្រៅចាកវិនិច្ឆ័យ ក្រៅចាកវិនិច្ឆ័យ ក្រៅចាកវិនិច្ឆ័យ
 ក្រៅចាកពោជ្ឈន្តៈ ក្រៅចាកអដ្ឋង្គិកមត្តាដ្ឋប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះផ្លូវដទៃ ។
 ពាក្យថា ព្រោះការម្នាក់ដែលខ្វះយើង ឬ ព្រោះសីលនឹងកែ ឬព្រោះ
 ការម្នាក់ដែលបំពេញឡើយ សេចក្តីថា មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ
 ប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយសារបូ ដែលយើង សមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងនោះ ធៀននូវការយើងរូបទាំងឡាយខ្លះ ថាជាមន្តល ធៀននូវ
 ការយើងរូបទាំងឡាយខ្លះ ថាមិនមែនជាមន្តល ។

កតមេសំ រូបាចំ ឧស្សងំ មន្ត្រីលំ បច្ចេន្តំ ។ កេ
 កាលតោ វុដ្ឋហិតា អភិមន្តលតកាចំ រូបាចំ បស្សន្តិ
 វាតសក្កណំ^(១) បស្សន្តិ បុស្សវេជ្ជវលដ្ឋី បស្សន្តិ
 តត្ថិលត្ថិ បស្សន្តិ កុមារិកំ ទន្លេ អាហេបេតា តច្ចន្តំ
 បស្សន្តិ បុណ្ណយដំ បស្សន្តិ រោហិតមជ្ជំ បស្សន្តិ
 អាជញ្ញំ បស្សន្តិ អាជញ្ញាមំ បស្សន្តិ ឧសកំ បស្សន្តិ
 តោកមិលំ បស្សន្តិ ឯវរូបាចំ រូបាចំ ឧស្សងំ មន្ត្រីលំ
 បច្ចេន្តំ ។

កតមេសំ រូបាចំ ឧស្សងំ មន្ត្រីលំ បច្ចេន្តំ ។
 បណាលុត្ថំ បស្សន្តិ តត្ថយដំ បស្សន្តិ វិត្ថយដំ
 បស្សន្តិ ឈដំ បស្សន្តិ ឈត្ថសមណំ បស្សន្តិ ទរំ បស្សន្តិ
 ទរយាចំ បស្សន្តិ ឯតយុត្តយាចំ បស្សន្តិ កាណំ
 បស្សន្តិ កុណី បស្សន្តិ ទត្ថំ បស្សន្តិ បក្ខហតំ^(២)
 បស្សន្តិ ជិណ្ឌិកំ បស្សន្តិ ព្យាធិកំ បស្សន្តិ មតំ
 បស្សន្តិ ឯវរូបាចំ រូបាចំ ឧស្សងំ មន្ត្រីលំ បច្ចេន្តំ ។

១ ម. បាបកណំ ។ ២ ម. បរុត្ថំ ។

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយពួកខ្លះ ជឿនូវការឃើញរូបទាំងឡាយ
 ដូចម្តេច ថាជាមន្ត្រីល ។ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ក្រោកឡើង
 អំពីគ្រាលម ឃើញខ្សែរូបទាំងឡាយ ដែលសម្មតថាជាមន្ត្រីលដ៏ក្រវែល
 គឺឃើញសក្កត្រចៀកកំ ឃើញដើមត្រចៀកដែលដុះ ដោយបុស្សនក្ខត្តបូក្ស
 ឃើញស្រ្តីមានគភ៌ ឃើញបុគ្គលកំពុងបញ្ជូននាងកុមារីការី-ក ដើរទៅ
 ឃើញក្នុងមាត់ទឹកពេញ ឃើញគ្រឿងផ្គុំ ឃើញសេះភាជាងយ្យ ឃើញ
 រថដែលទឹម ដោយសេះភាជាងយ្យ ឃើញគោទសក ឃើញមេគោ
 ក្រហម ក៏ប្រកាន់ជឿនូវការឃើញរូបទាំងឡាយ មានសភាពយ៉ាងនេះ
 ថាជាមន្ត្រីល ។

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ពួកខ្លះ ជឿនូវការឃើញរូបទាំង
 ឡាយដូចម្តេច ថាជាមន្ត្រីល ។ សមណព្រាហ្មណ៍ ទាំងនោះ
 ឃើញគំនរចំបើង ឃើញផ្ទាំងខ្វាញ់ ឃើញផ្ទាំងទន្លេ ឃើញស្រ្តីប៉ោ
 ឃើញស្រមោលកាក្រាត ឃើញលា ឃើញយាន ដែលទឹមដោយលា
 ឃើញយាន ដែលទឹមដោយសត្វពាហនៈម្ខាង ឃើញមនុស្សទាក់
 ឃើញមនុស្សក្រែង ឃើញមនុស្សខ្លក ឃើញមនុស្សទ្រុះ ឃើញ
 មនុស្សដក ឃើញមនុស្សឈឺ ឃើញមនុស្សស្លាប់ ក៏ប្រកាន់ជឿនូវការ
 ឃើញរូបទាំងឡាយ មានសភាពយ៉ាងនេះ ថាជាមន្ត្រីល ។

នំមេ តេ សមណក្រាហ្មណា ធិដ្ឋសុទ្ធិកា តេ ធិដ្ឋន
សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ បច្ឆេទ្ឋិ ។

សន្តោកេ សមណក្រាហ្មណា សុតសុទ្ធិកា តេ
ឯកប្បាជំ សន្តាជំ សវជំ មន្តលំ បច្ឆេទ្ឋិ ឯកប្បាជំ
សន្តាជំ សវជំ អមន្តលំ បច្ឆេទ្ឋិ ។

កតមេសំ សន្តាជំ សវជំ មន្តលំ បច្ឆេទ្ឋិ ។ តេ
កាលតោ វុដ្ឋហិត្វា អភិមន្តលតតាជំ សន្តាជំ សុ-
ណាទ្ឋិ វន្តាតិ វា វន្តាមាធាតិ វា បុណ្ណាតិ វា បុស្សាតិ
វា អស្សោកាតិ វា សុមាធាតិ វា សុធម្មតាតិ វា
សុមន្តលាតិ វា សិរិទិ វា សិរិវន្តាតិ វា ឯវុច្ចាជំ
សន្តាជំ សវជំ មន្តលំ បច្ឆេទ្ឋិ ។

កតមេសំ សន្តាជំ សវជំ អមន្តលំ បច្ឆេទ្ឋិ ។

សមណក្រាហ្មណំ តំនិទ្យាយេន ប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយសារប្រ
ដែលឃើញ សមណក្រាហ្មណំ តំនិទ្យាយេន តែងផ្សំថា សេចក្តីស្អាត
ស្អាតនិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយជុំវិញ
ដោយសារប្រដែលឃើញ ។

មានសមណក្រាហ្មណំ ពួកខ្លះ ប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយសម្លេង
ដែលឮ សមណក្រាហ្មណំ តំនិទ្យាយេន ជឿខ្ញុំការពូសំឡេង តំនិទ្យាយេន
ថាជាមន្តល ជឿខ្ញុំការពូសំឡេង តំនិទ្យាយេន ថាមិនមែនជាមន្តល ។

សមណក្រាហ្មណំ តំនិទ្យាយេន ខ្លះ រមែងជឿខ្ញុំការពូសំឡេង
តំនិទ្យាយេន ថាជាមន្តល ។ សមណក្រាហ្មណំ តំនិទ្យាយេន ខ្លះ
ព្រោះឡើងអំពីច្រើន ឮសំឡេង តំនិទ្យាយេន ដែលសម្លេងថាជាមន្តល
ដ៏ក្រៃលែង ដូចឮថាចំរើនក្តី កំពុងចំរើនក្តី ទោញក្តី សក្តី មិន
មានសោកក្តី មានចិត្តល្អក្តី ទទួលបានល្អក្តី មន្តលល្អក្តី សិរិក្តី
ចំរើនដោយសិរិក្តី ក៏ប្រកាន់ជឿ ខ្ញុំការពូសំឡេង តំនិទ្យាយេន មាន
សភាពយ៉ាងនេះ ថាជាមន្តល ។

សមណក្រាហ្មណំ តំនិទ្យាយេន ពួកខ្លះ ជឿខ្ញុំការពូសំឡេង តំនិ
ទ្យាយេន ថាជាមន្តល ។

កាលោតិ វា កុណីតិ វា ទាញាតិ វា ឧត្តហតោតិ
 វា ជិណ្ឌុកោតិ វា ព្យាជិកោតិ វា មតោតិ វា ជិន្នន្តិ
 វា វិន្នន្តិ វា ឧត្តន្តិ វា ឧជ្ឈន្តិ វា ឧត្តតិ វា ឯវុ
 ចាធំ សុទ្ធាធំ សង្ខំ អមត្តំវា បទ្កេន្តិ ។ តមេ តេ
 សមណាប្បញ្ញាណា សុតសុទ្ធិកា តេ សុតេន សុទ្ធិ
 វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មត្តំ វិមត្តំ បរិមត្តំ បទ្កេន្តិ ។

សង្កេត សមណាប្បដិសន្ធិកា គេ
សីលមគ្គន្ធ សញ្ញមមគ្គន្ធ សំវាមគ្គន្ធ អវិចិត្តមម-
គ្គន្ធ សុទ្ធិវិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តវិមុត្តិ បរិមុត្តិ បរិច្ចដ្ឋ ។
សមណាប្បដិសន្ធិកាបុត្តោ វិវាហា ចតុរិយំ ទោ អហំ
ឧបតិ^(១) ធម្មេហំ សមញ្ញាគតំ បុរិសបុគ្គលំ បញ្ញាបេមិ
សម្បទ្ធកុសលំ វាមកុសលំ ឧត្តមប្បនិប្បត្តំ សមណំ
អយោជ្ឈំ ។ កាតមេហំ ចតុរិយំ^(២) ។ វេទ ឧបតិ ធម្ម-
កាយោ ជាបកម្ពំ ករោតិ ធម្មាបិកំ វាចំ ភាសតិ

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឮតាមៗ មនុស្សទាក់ក្តី ក្លែងក្លាយ ខ្ពក្តី
ខ្វែងក្តី ដងក្តី ឈឺក្តី ស្លាប់ក្តី ដាច់ក្តី ចែកក្តី ឆេះក្តី វិនាសក្តី មិន
មានក្តី ក៏ប្រកាន់ជឿនូវការព្យាបាលឡើង មានសភាពយ៉ាងនេះ ថាមិន
មែនជាមន្ទិល ។ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ អ្នកប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធ
ដោយសម្បត្តិដែលឮ គឺសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជឿនូវសេចក្តីស្អាត
ស្អាតវិសេស ស្អាតជុំវិញ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយជុំវិញ
ព្រោះសម្បត្តិដែលឮ ។

មានសមណប្រាហ្មណ៍ពួកច្រើន ប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធនេះដោយសីល
សមណប្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តែងជឿថាសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស
ស្អាតដ៏វិញ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយផ្ទុះវិញ ដោយហេតុត្រឹម
តែសីល ត្រឹមតែការសង្រួម ត្រឹមតែការរំពឹង ត្រឹមតែការមិនប្រព្រឹត្តិ
កន្លង ។ សមណមូល្ហកាបុត្រ បានពោលយ៉ាងនេះថា ម្ចាស់ជានិយម
ខ្ញុំតែងបញ្ញត្ត ខ្ញុំបុរសបុគ្គល ដែលប្រកបដោយធម៌ទាំងឡាយ៤យ៉ាង
ថាបុគ្គលមានកុសលបរិច្ចាគ មានកុសលដ៏ទុក្ខម ជាបុគ្គលដល់
ហើយខ្ញុំធម៌ ដែលគេឃើញដល់ដ៏ទុក្ខម ជាសមណៈមិនមានបកដ័យ ។
ធម៌៤ យ៉ាង តើដូចម្តេចច្រើន ។ ម្ចាស់ជានិយម បុរសបុគ្គលក្នុងលោក
នេះ មិនធ្វើខ្ញុំអំពើលាមកដោយកាយ ១ មិនពោលខ្ញុំអំពើនាំលាមក ១

ន តាបកំ សង្កប្បំ សង្កប្បនិ ន តាបកំ អាជីវ
 អាជីវតិ ។ នមេហំ ចោ អហំ ធម្មតិ ចត្វហំ ធម្មហំ
 សមន្តាគតំ បុរិសបុគ្គលំ បញ្ញាបេមិ សម្មាសម្ពុទ្ធសាលំ
 បរមេកុសលំ ឧត្តមប្បវត្តិប្បវត្តំ សមណំ អយោជ្ឈំ ។
 ឯវេទេវ សន្តោកេ សមណាប្រាហ្មណា សីលសុទ្ធិកា
 តេ សីលមគ្គេន សញ្ញាមមគ្គេន សំវារមគ្គេន អវិច្ច-
 ក្កមមគ្គេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ
 បរិទ្ធឡំ ។

សន្តោកេ សមណាប្រាហ្មណា វត្ថុសុទ្ធិកា តេ ហត្ថិ-
 វត្ថុកា វា ហោន្តិ អស្សវត្ថុកា វា ហោន្តិ តោវត្ថុកា
 វា ហោន្តិ កុត្តវត្ថុកា វា ហោន្តិ កាកវត្ថុកា
 វា ហោន្តិ វាសុទេវវត្ថុកា វា ហោន្តិ ពលទេវវត្ថុកា
 វា ហោន្តិ បុណ្ណកន្ធុវត្ថុកា វា ហោន្តិ មណិកន្ធុវត្ថុ-
 កា វា ហោន្តិ អត្ថវត្ថុកា វា ហោន្តិ ធាតវត្ថុកា
 វា ហោន្តិ សុបុណ្ណវត្ថុកា វា ហោន្តិ យន្តវត្ថុកា វា
 ហោន្តិ អស្សវត្ថុកា វា ហោន្តិ កន្ធុវត្ថុកា វា ហោន្តិ
 មហាភជ្ជវត្ថុកា វា ហោន្តិ ចន្ទវត្ថុកា វា ហោន្តិ

មិនគ្រប់ដូចសេចក្តីគ្រប់ដឹងនាបក ១ មិនចំពឹងដឹងដោយការចំពឹងដឹង
 ដឹងនាបក ១ ខ្លួនជាងឈើ ថ្នាំគង់បញ្ញត្តនូវបុរសបុគ្គល ដែលប្រកប
 ដោយធម៌២ នេះឯង ជាបុគ្គល មានកុសលដ៏បរិបូណ៌ មានកុសល
 ដ៏ឧត្តម ជាបុគ្គលដល់ហើយនូវធម៌ ដែលបុគ្គលគប្បីដល់ដ៏ឧត្តម ជាស-
 មណៈ មិនមានបរាជ័យ ។ មានសមណប្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជាអ្នកប្រកាន់
 នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធដោយសីល សមណប្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ វេទន៍ជឿ
 សេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស ស្អាតជុំវិញ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុត
 ដោយជុំវិញ ដោយចេតុត្រឹមតែសីល ត្រឹមតែការសង្រួម ត្រឹមតែការ
 រំលីង ត្រឹមតែការមិនប្រព្រឹត្តិកន្លង យ៉ាងនេះឯង ។

មានសមណប្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជាអ្នកប្រកាន់ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធដោយ
 វត្ថុ សមណប្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តវត្ថុដ៏តែមាន ប្រព្រឹត្ត
 វត្ថុសេរីមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុភាគមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុភ្នែកមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុ
 អ្នកមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុរបស់កុសុលទេវតាមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុរបស់ពល-
 ទេវតាមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុរបស់បុណ្ណកន្ធុមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុរបស់មណិ-
 កន្ធុមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុភ្នំភ្នំមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុភាគមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុ
 គ្រឿងមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុយន្តមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុអសុរតមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុ
 កន្ធុមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុមហាភជ្ជមាន ប្រព្រឹត្តវត្ថុច្រាច្រម្រងមាន

សុខ្យវត្ថុតា វា ហោន្តិ វត្ថុតា វា ហោន្តិ ប្រាហ្ម-
 វត្ថុតា វា ហោន្តិ វេទវត្ថុតា វា ហោន្តិ វិសុត្ថុតា វា
 ហោន្តិ ។ នមេ តេ សមណាប្រាហ្មណា វត្ថុសុត្ថុតា
 តេ វត្ថុន សុត្ថិ វិសុត្ថិ បរិសុត្ថិ មុត្ថិ វិមុត្ថិ បរិមុត្ថិ
 បទ្ធព្វិ ។

សន្និកេ សមណាប្រាហ្មណា មុតសុត្ថុតា ។
 តេ កាលតោ វដ្ឋហិតោ បឋវី អាមសន្តិ ហវិតំ អា-
 មសន្តិ តោមយំ អាមសន្តិ កឡបំ អាមសន្តិ ផាលំ
 អក្កមន្តិ តិលវាហំ អាមសន្តិ បុស្សតិលំ ទានន្តិ
 បុស្សតេលំ មក្ខន្តិ បុស្សន្តកន្តំ ទានន្តិ បុស្ស-
 មត្តិកាយ ឧហាយន្តិ បុស្សសាជតំ ជិវាសន្តិ បុស្ស-
 វេជ្ជនំ វេជ្ជន្តិ ។ នមេ តេ សមណាប្រាហ្មណា មុត-
 សុត្ថុតា តេ មុតេន សុត្ថិ វិសុត្ថិ បរិសុត្ថិ មុត្ថិ
 វិមុត្ថិ បរិមុត្ថិ បទ្ធព្វិ ។

ន ប្រាហ្មណា អញ្ញតោ សុត្ថិមាហ

ប្រព្រឹត្តវត្ថុព្រះភាវិត្យកិមាម ប្រព្រឹត្តវត្ថុព្រះវេទ្យកិមាម ប្រព្រឹត្តវត្ថុ
 ព្រះប្រាហ្មកិមាម ប្រព្រឹត្តវត្ថុព្រះក្រោកិមាម ប្រព្រឹត្តវត្ថុសំពារចំសកំមាម ។
 សមណប្រាហ្មណំចាំនិច្ឆាយានេ ជាអ្នកប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធជាមេត្ត
 សមណប្រាហ្មណំចាំនិច្ឆានេ វេមនិជ្យេសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស
 ស្អាតជុំវិញ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយជុំវិញ ព្រោះវត្ថុ ។

មានសមណប្រាហ្មណំពួកខ្លះ អ្នកប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធជាមេត្ត
 ការម្នាក់ដែលប៉ះពាល់ ។ សមណប្រាហ្មណំចាំនិច្ឆានេ ព្រោះតម្បើង
 អំពីព្រលឹម ស្លាបព្រលឹម ស្លាបស្មៅស្រស់ ស្លាបអាចម៍គោ ស្លាប
 កណ្តុក កាន់ផ្លូវបណ្តាញ (ដៃគ) ស្លាបទេវដែលពេញដោយល្ង ស៊ីល
 ដែលជាមន្ទិល លាហប្រឆមន្ទិល ស៊ីលឆ័ស្ទនមន្ទិល ជួរដោយដីស្អិត
 មន្ទិល ស្បៀតសំពត់មន្ទិល ជួរឈូកមន្ទិល ។ សមណប្រាហ្មណំចាំនិច្ឆានេ
 ជាអ្នកប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយការម្នាក់ដែលប៉ះពាល់ សមណ-
 ប្រាហ្មណំចាំនិច្ឆានេ វេមនិជ្យេសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស ស្អាតជុំវិញ
 ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយជុំវិញ ដោយការម្នាក់ដែលប៉ះពាល់ ។

ពាក្យថា ប្រាហ្មណំមិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះផ្លូវដ៏

និដ្ឋេ សុតេ សីលវត្ថុតេ មុតេ វាទំ ព្រាហ្មណោ និដ្ឋេ-
 សុដ្ឋិយាមិ សុដ្ឋិ ឆាហា សុតសុដ្ឋិយាមិ សុដ្ឋិ ឆាហា
 សីលសុដ្ឋិយាមិ សុដ្ឋិ ឆាហា វត្តសុដ្ឋិយាមិ សុដ្ឋិ
 ឆាហា មុតសុដ្ឋិយាមិ សុដ្ឋិ ឆាហា ន កេដតិ ន
 កណាតិ ន និបយតិ ន កេហាតិ ន ព្រាហ្មណោ
 អញ្ញតោ សុដ្ឋិមាហា និដ្ឋេ សុតេ សីលវត្ថុតេ មុតេ វា ។

(១៦០) បុព្វេ ច ចាបេ ច អន្ធបលិក្ខតិ បុព្វំ
 វុច្ចតិ យុត្តិញ្ចំ តេជានុកំ កុសលាភិសង្ខារំ ។ អ-
 បុព្វំ^(១) វុច្ចតិ សត្វំ អកុសលំ ។ យតោ បុព្វាកំ-
 សង្ខារោ ច អបុព្វាកិសង្ខារោ ច អានញ្ញាកិសង្ខា-
 រោ ច បរិយា ហោន្តិ ឡង្គិម្ភុលា កាលាវុក្កកតា

១ ឃ. ឃយំ ។

ព្រោះការម្នាក់ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ព្រោះសីលនឹងក្តី ព្រោះ
 ការម្នាក់ដែលប៉ះពាល់ក្តី បានសេចក្តីថា ព្រាហ្មណ៍មិនកាលនូវសេចក្តី
 បរិសុទ្ធ ដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការម្នាក់ដែលឃើញផង មិន
 កាលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការម្នាក់ដែលឮ
 ផង មិនកាលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីលផង
 មិនកាលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវត្តផង មិន
 កាល មិនវុច្ចតិ មិនពាលិតា មិនភឿល មិននិយាយ នូវសេចក្តី
 បរិសុទ្ធ ដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះការម្នាក់ដែលប៉ះពាល់ផង ព្រោះ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍មិនកាល នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធ
 ដោយផ្លូវដ៏ខ ព្រោះការម្នាក់ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ព្រោះសីលនឹង
 ក្តី ព្រោះការម្នាក់ដែលប៉ះពាល់ក្តី ។

(១៦១) ពាក្យថា មិនដាច់ខាតក្នុងបុណ្យនឹងបាប មានសេចក្តីថា
 កុសលាភិសង្ខារណាមួយ ដែលឱ្យបដិសន្ធិក្នុងក្រិយាភូ លោកហៅថា
 បុណ្យ ។ អកុសលទាំងអស់ លោកហៅថា បាប ។ កាលណា
 បុព្វាកិសង្ខារ អបុព្វាកិសង្ខារនឹងអានញ្ញាកិសង្ខារ ដែលព្រាហ្មណ៍លះ
 បដិហើយ ផ្តាច់មូលចោលហើយ ធ្វើមិនឱ្យមានទីកើតផុតជាដើមនោះ

អនិកាវត្តិកា អាយតី អនុប្បន្ននិម្មា ឃត្តាវតា ច
បុញ្ញោ ច ចារេប ច ធន ឈិម្បតិ ធន សំឈិម្បតិ ធន
ឧបឈិម្បតិ អឈិម្បតោ អសំឈិម្បតោ អនុបឈិម្បតោ
ចិក្ខុន្តោ ចិស្សន្តោ វិប្បមុត្តោ វិសម្ពុត្តោ វិមរិយានិ-
កាតេន ចេតសា វិហារីតិ បុញ្ញោ ច ចារេប ច
អនុបឈិម្បតោ ។

[១២២] អត្តញ្ញោហោ នយិធ បក្កុទ្ធមាថោតិ អត្ត-
ញ្ញោហោតិ អត្តនិដ្ឋិជេហោ ។ អត្តញ្ញោហោតិ តាហជេហោ ។
អត្តញ្ញោហោតិ តណ្ហាវសេន និដ្ឋិវសេន តហិតំ បរា-
មដ្ឋំ អភិវិដ្ឋំ អដ្ឋិកាសិតំ អនិម្ពត្តំ សត្វំ^(១) តំ ចត្តិ-
យោតិ វត្ថុំ មុត្តំ បហិធំ បដិច្ចសង្កតំ ។ នយិធ ប-
ក្កុទ្ធមាថោតិ បុញ្ញាភិសង្ការំ វា អបុញ្ញាភិសង្ការំ វា
អាទេញ្ញាភិសង្ការំ វា អក្កុទ្ធមាថោ អនិម្ពត្តយមាថោ
អសញ្ញនិម្ពត្តយមាថោ អនិម្ពត្តយមាថោ អនិម្ពត្តយ-
មាថោតិ អត្តញ្ញោហោ នយិធ បក្កុទ្ធមាថោ ។

តេជោហា ភគវា
។ ម. សុទ្ធស្ស ។

ដល់នូវការពារនៃមិនបាន បានសភាពមិនកើតឡើង ក្នុងកាល
ណា ព្រាហ្មណ៍ឈ្មោះថា មិនជាប់ មិនជាប់ព្រម មិនជាប់ទា ជាអ្នក
មិនប្រឡាក់ មិនប្រឡាក់ព្រម មិនចូលទៅប្រឡាក់ ស្តេចញា លេង
រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានចិត្តប្រាសចាកកិលេសដូចជាចំងាប់ជាដើម
ក្នុងបុណ្យនឹងបាន ព្រោះហេតុប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ប្រាសថា) មិនជាប់នៅក្នុងបុណ្យនឹងបាន ។

[១២២] ពាក្យថា ជាអ្នកលេងនូវអត្តា លែងធ្វើក្នុងលោកនេះ
អធិប្បាយថា អ្នកលេងនូវអត្តនិដ្ឋិ ឈ្មោះថា អ្នកលេងនូវអត្តា ។
អ្នកលេងនូវសេចក្តីប្រកាន់ ឈ្មោះថា អ្នកលេងនូវអត្តា ។
វត្ថុណា ដែលគេប្រកាន់ ហេតុសេចក្តីល ក្រេកអរចំពោះ ចុះចិត្ត
ចុះចិត្តស៊ប់ហើយ ដោយអំណាចកណ្តា ដោយអំណាចចិត្ត វត្ថុទាំង
អស់នោះ ព្រាហ្មណ៍ បានកំចាត់ ខ្ចាត់ចោល ផុត លេង រលាស់
ចោលហើយ ឈ្មោះថា អ្នកលេងនូវអត្តា ។ ពាក្យថា លែងធ្វើ
ក្នុងលោកនេះ គឺមិនធ្វើ មិនឱ្យកើត មិនឱ្យកើតព្រម មិនបង្កើត
មិនបង្កើតចំពោះ នូវបុញ្ញាភិសង្ការក្តី នូវអបុញ្ញាភិសង្ការក្តី នូវការន-
ញ្ញាភិសង្ការក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) ជាអ្នកលេងនូវអត្តាលែងធ្វើ
ក្នុងលោកនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាសថា

១ ព្រាហ្មណោ អញ្ញោតោ សុទ្ធិនាហ
 ធិដ្ឋេ សុតេ សីលនិកេ មុតេ វ
 បុញ្ញេ ១ ចារេ ១ អនុបលំតោ
 អត្តញ្ញាហោ នយិ ១ បក្កុត្វាហោតិ ។

[១២៣] បុរិមំ បហាយ អបរំ សិគាសេ
 ឯជាតុកា តេ ១ តន្ត្រិ សង្កំ
 តេ ឧត្តហាយន្តិ និស្សជន្តិ
 កចីវ សាទំ បមុទំ តហាយ ។

[១២៤] បុរិមំ បហាយ អបរំ សិគាសេតិ
 បុរិមំ សត្តារំ បហាយ អបរំ សត្តារំ និស្សិតា បុរិមំ
 ធម្មត្តានំ បហាយ អបរំ ធម្មត្តានំ និស្សិតា បុរិមំ
 តណំ បហាយ អបរំ តណំ និស្សិតា បុរិមំ ធិដ្ឋិ
 បហាយ អបរំ ធិដ្ឋិ និស្សិ ។ បុរិម បដិបទំ បហាយ
 អបរំ បដិបទំ និស្សិតា បុរិម មត្តំ បហាយ អបរំ
 មត្តំ និស្សិតា សង្កិស្សិតា អល្លិយា ឧបេតតា អដ្ឋោ-
 សិតា អធិម្ពត្តាតិ បុរិមំ បហាយ អបរំ សិគាសេ ។

ព្រាហ្មណំ មិទេតាលន្តរាសបក្កិបរិសុទ្ធិ ដោយផ្លូវដ៏១
 ព្រោះការប្បណ៍ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ព្រោះសីលនិងវត្ថុក្តី
 ព្រោះការប្បណ៍ដែលបំបែកក្តី ទាំងមិនជាប់នៅក្នុងបុណ្យ
 នឹងបាប ជាអ្នកលះបង់នូវអត្តា លែងធ្វើក្នុងលោកានេះ ។

[១២៥] ជនណា ជាអ្នកលង់តាមការញាប់ញ័រ លះបង់វត្ថុមុខ
 កាស្រ័យវត្ថុក្រោយ ជននោះ នឹងឆ្លងនូវការជាប់ចំពាក់
 មិនបាទទេ ជននោះ តែងប្រកាន់ តែងលះបង់ ដូច
 ជាស្វាភោជនៃករណីចំពោះមុខ ។

[១២៦] ពាក្យថា លះបង់វត្ថុមុខ ហើយកាស្រ័យវត្ថុក្រោយ និលះបង់
 សាស្តាមុខ មកនឹងផ្នែកនឹងសាស្តាក្រោយ លះបង់ធម៌ដែលសាស្តា
 ប្រាប់មុន មកកាស្រ័យធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់ក្រោយ លះបង់ពួកមុខ
 មកកាស្រ័យពួកក្រោយ លះបង់ទិដ្ឋិមុខ មកកាស្រ័យទិដ្ឋិក្រោយ
 លះបង់បដិបទាមុខ មកកាស្រ័យបដិបទាក្រោយ លះបង់មន្តមុខ
 ហើយកាស្រ័យ កាស្រ័យព្រម ជាប់នៅ ដក់នៅ ចុះចិត្ត ចុះចិត្តស៊ប់
 នូវមន្តក្រោយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) តែងលះបង់វត្ថុមុខ
 កាស្រ័យវត្ថុក្រោយ ។

(១២៥) ឯដានុត្តា តេ ន ករុន្តិ សន្តិទ្គិ ឯដា-
 វុទ្ធិតិ កល្យាណ យោ ភោគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
 លោភោ អកុសលមូលំ ។ ឯដានុត្តាតិ ឯដានុត្តា
 ឯដានុត្តា ឯដានុសដា ឯដាយាបដ្ឋា បតិសា អភិក្ក-
 តា បរិហានិទ្ធិចិត្តា ។ ន ករុន្តិ សន្តិទ្គិ ភកសន្តិ នោស-
 សន្តិ មោហសន្តិ មាឍសន្តិ ទិដ្ឋិសន្តិ កក្កលេសសន្តិ
 ទុច្ចរិតសន្តិ ន ករុន្តិ ន ទុក្ខន្តិ ន បតន្តិ ន សមត្ថ-
 ក្កមន្តិ ន វិវត្តន្តិ ឯដានុត្តា តេ ន ករុន្តិ សន្តិ ។

(១២៦) តេ ឧត្តហាយន្តិ ជិវស្សជន្តិសិ សត្វាវ
 កល្យាណំ តំ មុញ្ញត្វា អញ្ញំ សត្វាវ កល្យាណំ ធម្មត្ថាជំ
 កល្យាណំ តំ មុញ្ញត្វា អញ្ញំ ធម្មត្ថាជំ កល្យាណំ កណំ
 កល្យាណំ តំ មុញ្ញត្វា អញ្ញំ កណំ កល្យាណំ ទិដ្ឋិ
 កល្យាណំ តំ មុញ្ញត្វា អញ្ញំ ទិដ្ឋិ កល្យាណំ បដិបដំ
 កល្យាណំ តំ មុញ្ញត្វា អញ្ញំ បដិបដំ កល្យាណំ មន្តំ កល្យាណំ

(១២៥) ពាក្យថា ជនណាជាអ្នកលង់តាមការញាប់ញ័រ... ដទៃ
 នោះ នឹងឆ្លងផ្លូវការងារបំប៉នពាក់មិនបានទេ អចិន្ត្រៃយ៍ថា គណ្តាហៅថា
 ការញាប់ញ័រ បាទឆាន កម្រេក កម្រេកទាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
 លោភោ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា ជាអ្នកលង់តាមការញាប់ញ័រ
 គឺជាអ្នកប្រព្រឹត្តតាមការញាប់ញ័រ ទៅតាមការញាប់ញ័រ ផ្សាយទៅតាម
 ការញាប់ញ័រ ដល់ផ្លូវការញាប់ញ័រ ក្នុងចុះ ប្រសិន្នី មានចិត្តបរិសុទ្ធ
 ដោយការញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា នឹងឆ្លងផ្លូវការងារបំប៉នពាក់ មិនបានទេ
 គឺនឹងឆ្លងមិនបាន ឆ្លងច្រើនមិនបាន ឆ្លងមិនឥត មិនកន្លងព្រម មិន
 ប្រព្រឹត្តកន្លង ផ្លូវការចំពាក់គឺភិក្ខុ ការចំពាក់គឺទោសៈ ការចំពាក់
 គឺមាហា ការចំពាក់គឺមាទៈ ការចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ការចំពាក់គឺកាលស
 ការចំពាក់គឺទុច្ចរិត ហេតុនោះ (ប្រជ័ត្រាស់ថា) ជនណា ជាអ្នកលង់
 តាមការញាប់ញ័រ ដទៃនោះ នឹងឆ្លងផ្លូវការងារបំប៉នពាក់បានទេ ។

(១២៦) ពាក្យថា ជនទាំងនោះ តែងប្រកាន់ តែងលេបចំ សេចក្តីថា ប្រ-
 កាន់យកនូវសាស្ត្រ លេបនូវសាស្ត្រនោះ ហើយប្រកាន់សាស្ត្រដទៃវិញ
 ប្រកាន់ធម៌ដែលសាស្ត្រប្រាប់ លេបធម៌ដែលសាស្ត្រប្រាប់នោះ ហើយ
 ប្រកាន់ធម៌ដែលសាស្ត្រប្រាប់វិញ ប្រកាន់ពួក លេបនូវពួកនោះហើយ
 ប្រកាន់ពួកដទៃវិញ ប្រកាន់ទិដ្ឋិ លេបនូវទិដ្ឋិនោះ ហើយប្រកាន់ទិដ្ឋិដទៃ
 វិញ ប្រកាន់បដិបទា លេបនូវបដិបទានោះ ហើយប្រកាន់បដិបទាដទៃវិញ

តំ ឡាត្ថា អញ្ចំ មតិ កល្យាណំ កល្យាណំ ច ឡាត្ថំ
ច អាទិ យន្តំ ច វិរស្សជន្តំ ចាតិ តេ ឧត្តហាយន្តំ
វិរស្សជន្តំ ។

(១២៧) កម្មីវ សាទំ បម្បងំ តហាយាតិ យថា
មគ្គដោ អរញ្ចេ បវេន ចរមាថោ សាទំ កល្យាតិ តំ
ឡាត្ថា អញ្ចំ សាទំ កល្យាតិ តំ ឡាត្ថា អញ្ចំ សាទំ
កល្យាតិ វិរមេវ បុព្វំ សមសាស្តាញណ បុព្វំ ធិដ្ឋត-
តាធិ កល្យាណំ ច ឡាត្ថំ ច អាទិយន្តំ ច វិរស្សជន្តំ
ចាតិ កម្មីវ សាទំ បម្បងំ តហាយ ។ តេហាហ កតវា

បុរិមំ បហាយ អបវំ សិទ្ធាសេ
វដាទុកា តេ ធន តវន្តិ សន្តំ
តេ ឧត្តហាយន្តំ វិរស្សជន្តំ
កម្មីវ សាទំ បម្បងំ តហាយាតិ ។

(១២៨) សយំ សមាទាយ វតាធិ ជន្ត
ឧទ្ទាវចំ កច្ចតិ សញ្ញាសត្តោ
វិទ្យា ច (១) វេទេហិ សមេច្ច ធម្មំ
ធន ឧទ្ទាវចំ កច្ចតិ ក្ខបញ្ញា ។

ប្រកាន់មន្ត លះបង់មន្តនោះ ហើយប្រកាន់មន្តដទៃវិញ ប្រកាន់ផង
លះបង់ផង ប្រកាន់យកផង លែងចោលផង ហេតុនោះ (ទ្រង់
ក្រាស់ថា) ផនចាំនោះ តែងប្រកាន់ តែងលះបង់ ។

(១២៧) ពាក្យថា ដូចជាស្វាភោគិមកលេយ្យីពានេមុខ សេចក្តីថា
ស្វាភាលក្រាបចំទៅក្នុងវិញ្ញាប្បដិស្ឋាន តែងតែងមកលេយ្យី លែងខ្វះមក
លេយ្យីនោះចោល ហើយតែងមកលេយ្យីដទៃ លែងមកលេយ្យីនោះចោល
ហើយតែងមកលេយ្យីដទៃវិញ យ៉ាងណា ពួកសមណក្រាញណ៍ ផ្ដេស
ផ្ដាស តែងប្រកាន់ផង លះបង់ផង កាន់យកផង លែងចោលផង ដូច្នេះ
ផ្ដេសផ្ដាស ក៏យ៉ាងនោះដែរ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ដូចជាស្វា
ភោគិមកលេយ្យីពានេមុខ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគក្រាស់ថា

ផនណា ជាអ្នកលន់ភាមការញាបញ្ជី លះបង់វត្ថុ
មុខ អាស្រ័យវត្ថុក្រាយ ផននោះ នឹងធូលីនូវការជាប់
ចំពាក់មិនបាន ផននោះ តែងប្រកាន់ តែងលះបង់
ដូចជាស្វា ភោគិមកលេយ្យីពានេមុខ ។

(១២៨) ផនសមាទាននូវវត្ថុទាំងឡាយ ដោយខ្លួនឯង ជា
អ្នកជាប់ក្នុងសញ្ញា តែងទៅកេត្តខ្លួនសំខាប ឯអ្នក
ប្រាជ្ញ មានបញ្ញាដូចផនដ៏ ក្រាស់ដឹងនូវធម៌
ដោយវេទទាំងឡាយ មិនទៅកេត្តខ្លួនសំខាបទេ ។

[១២៩] សយំ សមាធាយ វតាមិ ជន្ទុតិ សយំ
 សមាធាយាតិ សាមំ សមាធាយ ។ វតាមិតិ ហត្ថេវត្ថំ
 វា អស្សវត្ថំ វា កោវត្ថំ វា កុញ្ញវត្ថំ វា កាគវត្ថំ
 វា សុទេវត្ថំ វា ពលទេវត្ថំ វា បុណ្ណគទ្ធវត្ថំ វា
 មណិកទ្ធវត្ថំ វា អត្ថិវត្ថំ វា ធាគវត្ថំ វា សុបណ្ណវត្ថំ វា
 យក្ខវត្ថំ វា អស្សវត្ថំ វា ។ បេ ។ ទិសវត្ថំ វា អនាយ
 សមាធាយ អនិយិត្វា សមាធិយិត្វា គណ្ហិត្វា បរាម-
 សិត្វា អភិវេសិត្វា ។ ជន្ទុតិ សត្តោ នរោ ។ បេ ។
 មនុស្សោតិ សយំ សមាធាយ វតាមិ ជន្ទុ ។

[១៣០] ឧបាសិទ្ធំ គច្ឆតិ សញ្ញាសត្តានិ សត្តារកោ
 សត្តារំ គច្ឆតិ ធម្មត្តាទតោ ធម្មត្តាទំ គច្ឆតិ គណតោ
 គណំ គច្ឆតិ ទិដ្ឋិយា ទិដ្ឋី គច្ឆតិ បដិច្ចនាតោ បដិច្ចនំ
 គច្ឆតិ មគ្គតោ មគ្គំ គច្ឆតិ ។ សញ្ញាសត្តានិ កាម-
 សញ្ញាយ ច្យាបាទសញ្ញាយ វិហឹសាសញ្ញាយ ទិដ្ឋិ-
 សញ្ញាយ សត្តោ វិសត្តោ អាសត្តោ លត្តោ លត្ថិតោ
 បលិតុន្ទោ ។ យថា ភិក្ខុទីលេ វា ធាគនន្តេ វា កណ្ហំ
 សត្ថំ វិសត្ថំ អាសត្ថំ លត្ថំ លត្ថិតំ បលិតុន្តំ ឯវមេវ

[១២៩] អធិប្បាយពាក្យថា ជនសមាទាន ធូវិត្តទាំងឡាយ
 ដោយខ្លួនឯង ត្រង់ពាក្យថា សមាទានដោយខ្លួនឯង គឺកាន់យកព្រម
 ដោយខ្លួនឯង ។ ពាក្យថា វិត្តទាំងឡាយ សេចក្តីថា កាន់យក កាន់
 យកព្រម ប្រកាន់ ប្រកាន់ព្រម ក្នុងកាន់យក បរិច្ចាសអវិជ្ជេន ជាប់ចិត្ត
 ធូវិត្តដ៏ក្តី វិត្តសេក្តី វិត្តគោក្តី វិត្តទ្រក្តី វិត្តក្អក្តី វិត្តវាសុទេពក្តី វិត្ត
 ពលទេពក្តី វិត្តបុណ្ណគច្ឆក្តី វិត្តមណិកច្ឆក្តី វិត្តភីន្តក្តី វិត្តធាគក្តី វិត្ត
 គ្រុឌក្តី វិត្តយក្ខក្តី វិត្តអស្សក្តី ។ បេ ។ វិត្តទិសក្តី ។ ពាក្យថា ជន
 គីសត្វ នរោ ។ បេ ។ សត្វមានជាតិជាមនុស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ព្រាស់ថា) ជនសមាទានធូវិត្តទាំងឡាយដោយខ្លួនឯង ។

[១៣០] ពាក្យថា ជាអ្នកជាប់ក្នុងសញ្ញា វេទន៍ទៅកេត្តសំបាប
 សេចក្តីថា ចេញអំពីសាស្តា ទៅកេសាស្តា ចេញអំពីធម៌វេទន៍សាស្តា
 ប្រាប់ ទៅកេធម៌វេទន៍សាស្តាប្រាប់ អំពីពួក ទៅកេពួក អំពីទិដ្ឋិ ទៅ
 កេទិដ្ឋិ អំពីបដិច្ចនា ទៅកេបដិច្ចនា អំពីមគ្គ ទៅកេមគ្គ ។ ពាក្យថា
 ជាអ្នកជាប់នៅក្នុងសញ្ញា គឺ ចំពាក់ ចំពាក់ទ្វាក់ ចំពាក់ចាក់ស្រែះ ថ្នក់
 ចាក់ជាប់ទាំងហើយ ក្នុងកាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា
 ទិដ្ឋិសញ្ញា ។ គណៈវេទន៍ចំពាក់ ចំពាក់ទ្វាក់ ចំពាក់ចាក់ស្រែះ
 ថ្នក់ ចាក់ជាប់ទាំងហើយ ព្រមទ្រង់ជញ្ជាំងព្រមទ្រង់ យ៉ាងណាមិញ

ឧបទ្ទេស ឧបទ្ទេសឧបទ្ទេស

កាមសញ្ញាយ ឡាទានសញ្ញាយ វិហារសញ្ញាយ
និម្មិតសញ្ញាយ សន្តា វិសន្តា អាសន្តា លន្តា
សន្តិកា បលិត្តន្តិកា ឧបាសន្តិកា ឧបាសន្តិកា ។

[១៣១] វិជ្ជា ច វេទនា សមុច្ច ធម្មន្តិ វិជ្ជាតិ
វិជ្ជា វិជ្ជាគតា ញាណ តុច្ឆិមា វិភាវី មេធាវី ។ វេ-
ទេហិតិ វេទា វិច្ឆន្តិ ចតុស្ស មគ្គេស្ស ញាណំ បញ្ញា
បញ្ញាវិជ្ជយំ បញ្ញាសលំ ធម្មវិជយសម្ពាជ្ឈន្តោ វិមំសា
វិមស្សនា សម្មាធិដ្ឋិ ។ តេហិ វេទេហិ ជាតិជានម-
រណស្ស អន្តតតោ អន្តប្បត្តោ តោនតតោ តោ-
ចប្បត្តោ បរិយន្តតតោ បរិយន្តប្បត្តោ វេសានតតោ
វេសានប្បត្តោ តាណតតោ តាណប្បត្តោ លេណត-
តោ លេណប្បត្តោ សរណតតោ សរណប្បត្តោ អ-
កយតតោ អកយប្បត្តោ អច្ចុតតោ អច្ចុតប្បត្តោ
អមតតតោ អមតប្បត្តោ មិព្វានតតោ មិព្វានប្បត្តោ ។

ឧបទ្ទេសឧបទ្ទេស ទំ ៤

បុគ្គលអ្នកចំពាក់ ចំពាក់ត្រង់ ចំពាក់ចាក់ស្រែះ ផ្គត់ ទាក់ជាប់មាំហើយ
ក្នុងកាមសញ្ញា ឡាទានសញ្ញា វិហារសញ្ញា និម្មិតសញ្ញា ក៏យ៉ាង
នោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាប់ថា) ជនអ្នកជាប់នៅក្នុងសញ្ញា
តែងទៅរកវត្ថុសំខាន់ ។

[១៣១] អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញ ប្រាសជំងឺនូវធម៌ដោយ
វេទនាឡាយ ត្រង់ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញ គឺអ្នកជំងឺ អ្នកប្រកបដោយវិជ្ជា
អ្នកមានញាណ អ្នកមានប្រាជ្ញា មានបញ្ញាជាគ្រឿងនេះយល់ មានបញ្ញា
ជាគ្រឿងផ្គុំផង ។ ញាណ បញ្ញា បញ្ញាវិជ្ជយ បញ្ញាសល ធម្មវិជយ-
សម្ពាជ្ឈន្តិ វិមំសា វិមស្សនា សម្មាធិដ្ឋិ ក្នុងមគ្គចំណីឡាយ លោក
ហៅថា វេទ ក្នុងចំណី ដោយវេទនាឡាយ ។ បុគ្គលផល់នូវវិបិដុក
សម្រេចនូវវិបិដុក ផល់នូវចុក សម្រេចនូវចុក ផល់នូវវិបិដុកដោយ
ដុំវិញ សម្រេចនូវវិបិដុកដោយដុំវិញ ផល់នូវវិមំសាន សម្រេចនូវវិ-
មំសាន ដោយ ជនជំងឺមរណៈ ផល់ហើយនូវវិជ្ជាជ្រកកាន សម្រេច
នូវវិជ្ជាជ្រកកាន ផល់នូវវិជ្ជាន សម្រេចនូវវិជ្ជាន ផល់នូវវិជ្ជាវិញ្ញាណ
សម្រេចនូវវិជ្ជាវិញ្ញាណ ផល់នូវវិមិទានកាយ សម្រេចនូវវិមិទានកាយ
ផល់នូវវិមិទានចក្ខុ សម្រេចនូវវិមិទានចក្ខុ ផល់នូវអមតៈ សម្រេចនូវអមតៈ
ផល់នូវប្រាជ្ញាវិញ្ញាណ សម្រេចនូវប្រាជ្ញាវិញ្ញាណ ដោយវេទនានោះ ។

វេទានំ វា អន្តរតោតិ វេទកុ ។ វេទេហិ វា អន្ត-
 តោតិ វេទកុ ។ សត្តន្ធនំ ធម្មានំ វិជិតត្តា វេទកុ
 សក្កាយទិដ្ឋំ វិជិតា ហោតិ វិចិត្តច្ឆា វិជិតា ហោតិ
 សីលទូត្តបរមាសោ វិជិតា ហោតិ ភកោ វិជិតា
 ហោតិ បោសោ វិជិតា ហោតិ មោហោ វិជិតា
 ហោតិ មាធា វិជិតា ហោតិ ។ វិជិតស្ស ហោតិ
 ធាបតា អកុសលា ធម្មា សន្តិលេសិតា បោធាត្ថ-
 វិកា សនន ធុត្តវិចារា អាយតី ជាតិជនមរណីយា ។

វេទានំ វិទេយ្យ កេវលានំ (សភិយាតិ ភគវ)

សមណានំ យានិ បតិ ប្រាហ្មណានំ

សទ្ធវេទធាស្ស វិគរតោ

សត្វំ វេទមតិច្ច វេទកុ សោ ។

សមេច្ច ធម្មច្ឆិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ សទ្ធ
 សង្ខារ អនិច្ចាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ សទ្ធ
 សង្ខារ ធុត្តាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ សទ្ធ
 ធម្មា អធន្តាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។

ម្លោះទៀត បុគ្គលដែលស្ងៀមស្ងៀមតែងតែចាំនិព្វាន ឈ្មោះថា វេទកុ-
 បុគ្គល ។ បុគ្គលដែលស្ងៀមស្ងៀមដោយវេទចាំនិព្វាន ឈ្មោះថា វេទកុ-
 បុគ្គល ។ បុគ្គលដែលឈ្មោះថា វេទកុ ព្រោះដឹងច្បាស់នូវធម៌ចាំនិ-
 ព្វាន ជីវិតប្រការ គឺ ជាអ្នកដឹងច្បាស់សក្កាយទិដ្ឋិ ដឹងច្បាស់វិចិត្តច្ឆា ដឹង-
 ច្បាស់សីលភូតបរមាសាសៈ ដឹងច្បាស់ភកៈ ដឹងច្បាស់វោសាសៈ ដឹង-
 ច្បាស់មោហាសៈ ដឹងច្បាស់មាធាសៈ ។ អកុសលធម៌ចាំនិព្វាន
 ដ៏លាមក ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងស្រេច ជាធម៌ព្រាងសក្ខីឲ្យកើត
 ក្នុងករណីទៀត ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ ជាធម៌មានសេចក្តី
 ទុក្ខជាផល ជាបច្ច័យរបស់ជាតិ ផលនៃមរណៈភាពទៀត វេទកុ
 បុគ្គល ដឹងច្បាស់ហើយ ។

(ព្រះមាតាព្រះភាគ ក្រាស់ថា ម្ចាស់សភិយា) បុគ្គលណា

ពិចារណាហើយ នូវវេទចាំនិព្វាន របស់ពួកសមណ

ក្រាហ្មណ៍ជាអ្នកប្រាសចាកការប្រក ក្នុងវេទចាំនិព្វាន កម្មវិធី

នូវវេទចាំនិព្វាន បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា វេទកុបុគ្គល ។

ពាក្យថា ក្រាស់ដឹងនូវធម៌ គឺក្រាស់ដឹង ក្រាស់ដឹងចំពោះ នូវ

ធម៌ ។ ក្រាស់ដឹង ក្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា សង្ខារចាំនិព្វាន មិន

ទៀង ។ ក្រាស់ដឹង ក្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា សង្ខារចាំនិព្វានថា

ទុក្ខ ។ ក្រាស់ដឹង ក្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា ធម៌ចាំនិព្វានជាអន្តរ ។

អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារាភិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។
 សង្ខារប្បច្ចយា វិញ្ញាណន្តិ សមេច្ច អភិសមេច្ច
 ធម្មំ ។ វិញ្ញាណប្បច្ចយា នាមរូបន្តិ ។ នាមរូបប្បច្ចយា
 សឡាយតនន្តិ ។ សឡាយតនប្បច្ចយា ជស្សន្តិ ។
 ជស្សប្បច្ចយា វេទនាភិ ។ វេទនាប្បច្ចយា តណ្ហាភិ ។
 តណ្ហាប្បច្ចយា ឧបាទានន្តិ ។ ឧបាទានប្បច្ចយា
 ភវេតិ ។ ភវប្បច្ចយា ជាតិភិ ។ ជាតិប្បច្ចយា ជរា-
 មរណន្តិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ អវិជ្ជាវិភេទា
 សង្ខារវិភេទាភិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ ស-
 ង្ខារវិភេទា វិញ្ញាណវិភេទាភិ សមេច្ច អភិសមេច្ច
 ធម្មំ ។ វិញ្ញាណវិភេទា នាមរូបវិភេទាភិ ។ នាមរូប-
 វិភេទា សឡាយតនវិភេទាភិ ។ សឡាយតនវិភេទា
 ជស្សវិភេទាភិ ។ ជស្សវិភេទា វេទនាវិភេទាភិ ។
 វេទនាវិភេទា តណ្ហាវិភេទាភិ ។ តណ្ហាវិភេទា
 ឧបាទានវិភេទាភិ ។ ឧបាទានវិភេទា ភវវិភេ-
 ទាភិ ។ ភវវិភេទា ជាតិវិភេទាភិ ។ ជាតិវិភេទា
 ជរាមរណវិភេទាភិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។

ក្រាស់ដឹង ក្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា សង្ខារទាំងឡាយ (ភិក្ខុ) ព្រោះ
 អវិជ្ជា ជាបច្ច័យ ។ ក្រាស់ដឹង ក្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា វិញ្ញាណ
 (ភិក្ខុ) ព្រោះសង្ខារ ជាបច្ច័យ ។ នាមនិរូប (ភិក្ខុ) ព្រោះវិញ្ញាណ
 ជាបច្ច័យ ។ កាយភនៈ ៦ (ភិក្ខុ) ព្រោះនាមរូប ជាបច្ច័យ ។ វេទនា
 (ភិក្ខុ) ព្រោះកាយភនៈ ៦ ជាបច្ច័យ ។ វេទនា (ភិក្ខុ) ព្រោះវេទនា
 ជាបច្ច័យ ។ តណ្ហា (ភិក្ខុ) ព្រោះវេទនា ជាបច្ច័យ ។ ឧបាទាន
 (ភិក្ខុ) ព្រោះតណ្ហាជាបច្ច័យ ។ ភវា (ភិក្ខុ) ព្រោះឧបាទាន ជាបច្ច័យ ។
 ជាតិ (ភិក្ខុ) ព្រោះភវា ជាបច្ច័យ ។ ក្រាស់ដឹង ក្រាស់ដឹងចំពោះ
 នូវធម៌ថា ជរានិមរណៈ (ភិក្ខុ) ព្រោះជាតិ ជាបច្ច័យ ។ ក្រាស់ដឹង
 ក្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា កិរិយាលក្ខណៈ សង្ខារ ព្រោះការលក្ខណៈអវិជ្ជា ។
 ក្រាស់ដឹង ក្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា កិរិយាលក្ខណៈ វិញ្ញាណ ព្រោះការ
 លក្ខណៈសង្ខារ ។ កិរិយាលក្ខណៈនាមនិរូប ព្រោះការលក្ខណៈវិញ្ញាណ ។ កិរិយា
 លក្ខណៈកាយភនៈ ៦ ព្រោះការលក្ខណៈនាមនិរូប ។ កិរិយាលក្ខណៈវេទនា ព្រោះ
 ការលក្ខណៈកាយភនៈ ៦ ។ កិរិយាលក្ខណៈវេទនា ព្រោះការលក្ខណៈវេទនា ។
 កិរិយាលក្ខណៈតណ្ហា ព្រោះការលក្ខណៈវេទនា ។ កិរិយាលក្ខណៈឧបាទាន
 ព្រោះការលក្ខណៈតណ្ហា ។ កិរិយាលក្ខណៈភវា ព្រោះការលក្ខណៈឧបាទាន ។
 កិរិយាលក្ខណៈជាតិ ព្រោះការលក្ខណៈភវា ។ ក្រាស់ដឹង ក្រាស់ដឹង
 ចំពោះនូវធម៌ថា កិរិយាលក្ខណៈជរានិមរណៈ ព្រោះការលក្ខណៈជាតិ ។

នំ ធុត្ថន្តិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ អយំ ធុត្ថស-
 មុនយោតិ ។ អយំ ធុត្ថនិរោធាតិ ។ អយំ ធុត្ថនិរោ-
 តាមិទំ បដិបទាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ នមេ
 អាសវាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ អយំ អាស-
 សមុនយោតិ ។ អយំ អាសវនិរោធាតិ ។ អយំ អាស-
 វនិរោធតាមិទំ បដិបទាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។
 នមេ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យាតិ ។ នមេ ធម្មា បរិញ្ញេយ្យាតិ ។
 នមេ ធម្មា បហាតញ្ញាតិ ។ នមេ ធម្មា ការេតញ្ញាតិ ។
 នមេ ធម្មា សង្កតាតញ្ញាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច
 ធម្មំ ។ ធម្មំ ជស្សាយតនាធំ សមុនយេត្វ អក្ខន្តមញ្ញ
 អស្សនញ្ញ អាទិនវត្ត ធិស្សនាញ្ញ សមេច្ច អភិ-
 សមេច្ច ធម្មំ ។ បញ្ចន្តំ ធុតាទានក្ខន្ធាធំ សមុនយេត្វ
 អក្ខន្តមញ្ញ អស្សនញ្ញ អាទិនវត្ត ធិស្សនាញ្ញ
 សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ ចតុន្តំ មហាក្កតាធំ
 សមុនយេត្វ អក្ខន្តមញ្ញ អស្សនញ្ញ អាទិនវត្ត
 ធិស្សនាញ្ញ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ យន្តិត្តំ
 សមុនយេត្វ សត្វន្តំ ធិរោធន្តន្តិ សមេច្ច អភិ-
 សមេច្ច ធម្មន្តិ វិន្ទា ច វេទេហិ សមេច្ច ធម្មំ ។

ក្រាស់ដី ក្រាស់ដីចំពោះនូវធម៌ថា នេះខុស ។ នេះជាហេតុនាំឱ្យ
 កើតខុស ។ នេះជាការលេងខុស ។ ក្រាស់ដី ក្រាស់ដីចំពោះនូវ
 ធម៌ថា នេះជាបដិបទាទៅកាន់ការលេងខុស ។ ក្រាស់ដី ក្រាស់ដី
 ចំពោះនូវធម៌ថា នេះពួកអាសវៈ ។ នេះជាហេតុនាំឱ្យកើតអាសវៈ ។
 នេះជាការលេងអាសវៈ ។ ក្រាស់ដី ក្រាស់ដីចំពោះ នូវធម៌ថា
 នេះបដិបទាទៅកាន់ការលេងអាសវៈ ។ នេះពួកធម៌គួរក្រាស់ដី ។
 នេះពួកធម៌គួរកំណត់ដី ។ នេះពួកធម៌គួរលេងបដិ ។ នេះពួកធម៌គួរ
 ចំរើន ។ ក្រាស់ដី ក្រាស់ដីចំពោះនូវធម៌ថា នេះពួកធម៌គួរធ្វើឱ្យជាក់
 ច្បាស់ ។ ក្រាស់ដី ក្រាស់ដីចំពោះនូវធម៌ គឺហេតុឱ្យកើតផង ឱ្យ
 លេងផង សេចក្តីរីករាយផង ចោសផង លាស់ចេញផង ខែជស្សយ-
 នៈ ៦ ។ ក្រាស់ដី ក្រាស់ដីចំពោះនូវធម៌ គឺហេតុឱ្យកើតផង ឱ្យលេង
 ផង សេចក្តីរីករាយផង ចោសផង លាស់ចេញផង ខែមហាភូត ៦ ។
 ក្រាស់ដី ក្រាស់ដីចំពោះនូវធម៌ថា វត្ថុណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើង
 ជាធម្មតា វត្ថុទាំងនោះ មានកិរិយាលេងទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ឯអ្នកប្រាជ្ញក្រាស់ដីនូវធម៌ ដោយវេទទាំងឡាយ ។

[១៣២] ឯ ឧទ្ទាវចំ កច្ចតិ ក្វិប្បញ្ញោតិ ឯ
 សត្តារតោ សត្តាវ កច្ចតិ ឯ ធម្មត្តាធនោ ធម្មត្តាធនំ
 កច្ចតិ ឯ កណ្តោតោ កណំ កច្ចតិ ឯ ធិដ្ឋិយា ធិដ្ឋិ
 កច្ចតិ ឯ បដិបដាយ បដិបដំ កច្ចតិ ឯ មគ្គតោ
 មគ្គំ កច្ចតិ ។ ក្វិប្បញ្ញោតិ មហាបញ្ញោ បុរុប្បញ្ញោ
 ហាសប្បញ្ញោ ជនប្បញ្ញោ តិក្កប្បញ្ញោ ជិក្ខុជិក្កប្ប-
 ញ្ញោ ។ ក្វិ វុច្ចតិ បឋវី ។ តាយ បឋវីសមាយ
 បញ្ញាយ វិបុលាយ វិតុតាយ សមន្តាគតោតិ ឯ
 ឧទ្ទាវចំ កច្ចតិ ក្វិប្បញ្ញោ ។ តេនាហ កកា

សយំ សមាធាយ វតានិ ជន្តុ

ឧទ្ទាវចំ កច្ចតិ សញ្ញាសត្តោ

វិជ្ជា ច វេទេហិ សមេទុ ធម្មំ

ឯ ឧទ្ទាវចំ កច្ចតិ ក្វិប្បញ្ញោតិ ។

[១៣៣] ស សទ្ធជម្មសុ វិសេដិក្ខតោ

យត្ថិត្តំ ធិដ្ឋិត្តំ សុតិ មុតិ ។

[១៣៤] ពាក្យថា មានបញ្ញាដូចផែនដី មិនទៅកេរក្ក ខ្ពស់
 ខឹងទាប គឺ មិនទេញ អំពីសាស្តា ទៅកេរក្ក មិនទេញ អំពី
 ធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់ ទៅកេរធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់ មិនទេញ អំពី
 ពួកទៅកេរពួក មិនទេញអំពីធិដ្ឋិទៅកេរធិដ្ឋិ មិនទេញ អំពីបដិបទា
 ទៅកេរដិបទា មិនទេញ អំពីមគ្គ ទៅកេរមគ្គ ។ ពាក្យថា មានបញ្ញា
 ដូចផែនដី គឺ មានបញ្ញាច្រើន មានបញ្ញាគ្រាស់ មានបញ្ញាស្រស់
 មានបញ្ញាហើស មានបញ្ញាមុត មានបញ្ញាជាគ្រឿងទំលាយបង់ នូវ
 កិលេស ។ ប្រថវី ហៅថា ផែនដី ។ អ្នកប្រាជ្ញប្រកបច្រមោហើយ
 ដោយបញ្ញាដ៏ទូលាយ លាភវ្យាយាស្មី ដោយប្រថវីនោះ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ប្រាស់ថា) មានបញ្ញាដូចផែនដី មិនទៅកេរក្កខ្ពស់ទាប ។ ហេតុ
 នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ប្រាស់ថា

ជនសមាទាននូវវិក្កុតាំងឡាយ ដោយខ្លួនឯង ជាអ្នកជាប់

នៅក្នុងសញ្ញា កេរទៅកេរក្កខ្ពស់ទាប ឯអ្នកប្រាជ្ញមាន

បញ្ញាដូចផែនដី គ្រាស់ដ៏ធំខ្ពស់ធម៌ ដោយវេទាំងឡាយ

មិនទៅកេរក្កខ្ពស់ខឹងទាបទេ ។

[១៣៥] អ្នកប្រាជ្ញនោះ ជាអ្នកមានសេនាទៅប្រាសហើយ

ក្នុងធម៌ពិនិត្យតាំងឡាយ គឺការម្នាក់ណាមួយ ដែល

លោកយំញាហើយក្តី ឮហើយក្តី ប៉ះពាល់ហើយក្តី

តមេវ នស្សី វិវដំ ចរន្តំ

កោដិច លោកស្មិ វិភយ្យយេយ្យ ។

[១៣៤] ស សទ្ធជម្មេស្ថ វិសេដិកុតោ យន្តិត្ថំ

និដ្ឋំ សុតំ មុតំ វាតិ សេនា វុច្ចតិ មារសេនា ។

កាយទុច្ចរិតំ មារសេនា វិច្ឆិទុច្ចរិតំ មារសេនា មហេ-

ទុច្ចរិតំ មារសេនា ឈតោ មារសេនា ធាសោ មារ-

សេនា មោហោ មារសេនា កោរោ ឧបហមោ

។ បេ ។ សព្វាកុសលាភិសម្ព័ន្ធោ មារសេនា ។

វុត្តំ ហេតុំ ភកវតា

កាមា តេ បវេនា សេនា ទុតិយារតិ វុច្ចតិ

តតិយោ ឧប្បិទាសា តេ ចតុត្ថំ កល្យាណ បវុច្ចតិ

បញ្ចមំ ជីនមិទ្ធុន្តំ ជជ្ជា ភិក្ខុ បវុច្ចតិ

ជនកប្បិកំណតំ ឧវុក្ខតប្រាជ្ញំ ជាអ្នកឃើញ អ្នកមានជំហួស

បើកហើយ កំពុងប្រក្រតីគ្នាខាងនេះ ដោយកិលេសផ្ទុកម្តង

ក្នុងលោកខេបោះ ។

[១៣៥] ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញនោះ ជាអ្នកមានសេនាទៅប្រាសហើយ

ក្នុងធម៌ចាំបំផុតចាំបំផុត គឺការម្នាក់ណាមួយ ដែលលោកឃើញ

ហើយក្តី ឮហើយក្តី ប៉ះពាល់ហើយក្តី អត់យូរយង់ សេនាបេសំហ

លោកហៅថា សេនា ។ កាយទុច្ចរិតំ ជាមារសេនា វិច្ឆិទុច្ចរិត

ជាមារសេនា មហេទុច្ចរិតំ ជាមារសេនា ឈតៈ ជាមារសេនា ធាសៈ

ជាមារសេនា មោហៈ ជាមារសេនា កោរៈ ឧបហាវៈ ។ បេ ។

អកុសលាភិសម្ព័ន្ធាចារឹកសំ ជាមារសេនា ។ ដូចពាក្យដែលព្រះមាន

ព្រះភាគ ព្រាស់ដូច្នេះថា

កាម ជាសេនាទី ១ របស់អ្នក សេចក្តីមិនព្រឹក្សា (ក្នុងធម៌ជា

កុសល) លោកហៅថា សេនាទី ២ សេចក្តីស្រែកយាន ជាសេ-

នាទី ៣ របស់អ្នក កល្យាណ លោកហៅថា សេនាទី ៤ ជីនមិទ្ធុ

ជាសេនាទី ៥ របស់អ្នក សេចក្តីខ្វះ លោកហៅថា សេនាទី ៦

សត្វមី វិចិត្រី តេ មក្ខោ ឯម្ពោ តេ អដ្ឋមោ
 លាភាសិលាភោសត្តារោ មិច្ឆាលាភោចយោយសោ
 យោ ចត្តាធិសមុត្តរេ បរេ ច អវជានិ
 ឯសា ធម្មចិ តេ សេនា កុល្លាស្ស ភិប្បហារិណី
 ធនំ អស្សរេ ជីនាតិ ជេត្តា ច លកតេ សុទ្ធិ ។
 យតោ ចត្វាហិ អរិយមក្ខេហិ សត្វា ច មារសេនា
 សត្វេ ច បដិសេធិតាវ កិលេសា ជីនា ច បក-
 ជីនា ច កត្តា វិប្បលុត្តា^(១) បរម្មទា សោ វុច្ចតិ
 វិសេធិក្ខតោ ។ សោ ធិដ្ឋេ វិសេធិក្ខតោ សុតេ
 វិសេធិក្ខតោ មុតេ វិសេធិក្ខតោ វិញ្ញាតេ វិសេធិក្ខ-
 តោតិ ស សទ្ធិធម្មេសុ វិសេធិក្ខតោ យន្តីត្វា ធិដ្ឋេ
 សុតំ មុតំ វា ។

១ ឧ. ម. វិប្បលុត្តា ។

វិចិត្រី ជាសេនាទី ៧ របស់អ្នក កាលបុគ្គល មិនសេចក្តី
 វិនិច្ឆ័យ ជាសេនាទី ៨ របស់អ្នក លាភ សេចក្តីសរសើរ
 មិនសក្តានុ (ជាសេនាទី ៩) យសដែលបុគ្គលបានមកដោយ
 ការខុស បុគ្គលដែលលើកតម្កើងខ្លួនឯង ទាំងមើលដោយអ្នក
 ដទៃ (ខេត្ត) សេនាទី ១០ ម្ចាស់មារ នេះជាសេនារបស់
 អ្នកឯងដែលមានធម៌ថ្លៃ ជាសេនាភិក្ខុប្រាជ្ញា (ខ្ញុំពួក
 សមណប្រាជ្ញា) បុគ្គលមិនត្រូវតែ មិនអាចឈ្នះថ្លៃសេនា
 នោះទេ (លុះតែបុគ្គលត្រូវតែ) ទើបឈ្នះហើយបានសុខ ។
 កាលណា មារសេនាទាំងពួង មិនកិលេសជាសត្រូវទាំងពួង ដែល
 បុគ្គលណា ឈ្នះ ផ្ចាញ់ បំបាក់ កំទេច ធ្វើឱ្យមានមុខងារចេញ
 ដោយអរិយមន្ត្រីទាំង ២ បានហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមាន
 សេនាទីប្រាសហើយ ។ បុគ្គលនោះមានសេនាទីប្រាស ក្នុងការម្នាក់
 ដែលឃើញ មានសេនាទីប្រាស ក្នុងការម្នាក់ដែលឮ មាន
 សេនាទីប្រាស ក្នុងការម្នាក់ដែលបំភាន់ មានសេនាទីប្រាស
 ក្នុងការម្នាក់ដែលដឹង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកប្រាជ្ញនោះ
 មានសេនាទីប្រាសហើយ ក្នុងធម៌ទាំងពួងទាំងឡាយ គឺការម្នាក់
 ណាមួយ ដែលលោកឃើញហើយក្តី ឮហើយក្តី បំភាន់ហើយក្តី ។

[១៣៥] តទៅ ទស្សី វិវដ៌ ចរន្តន្តិ តទៅ
 សុទ្ធទស្សី វិសុទ្ធទស្សី បរិសុទ្ធទស្សី វេទានទស្សី
 បរិយោទានទស្សី ។ អថវា សុទ្ធទស្សនំ វិសុទ្ធទស្សនំ
 បរិសុទ្ធទស្សនំ វេទានទស្សនំ បរិយោទានទស្សនំ ។
 វិវដ្តន្តិ តណ្ហាធននំ កិលេសធននំ អវិជ្ជាធននំ ។
 តានិ ធននាមិ វិវដានិ យោន្តិ វិន្ទុសិទានិ ឧបយាទិ-
 តានិ សមុគ្សានិទានិ បរិហានិ សមុច្ឆិទានិ វុបស-
 ទានិ ចជិយ្យស្សនានិ អកខុប្បត្តិកានិ ញាណត្ថិទា-
 នឡានិ ។ ចរន្តន្តិ ចរន្ត វិចរន្ត វិយន្ត វត្ថន្ត ចាលេន្តិ
 យចេន្តិ យាចេន្តន្តិ តទៅ ទស្សី វិវដ៌ ចរន្ត ។

[១៣៦] តេជ្ជន លោភស្មំ វិកប្បយេយ្យានិ
 កប្បានិ ទ្វេ កប្បានិ តណ្ហាគប្បោ ច ធិដ្ឋិកប្បោ ច
 ។ វេ ។ អយំ តណ្ហាគប្បោ ។ វេ ។ អយំ ធិដ្ឋិកប្បោ ។

[១៣៧] ពាក្យថា អ្នកឃើញ អ្នកមានជំហានបើកហើយ
 កំពុងប្រព្រឹត្តនោះឯង គឺអ្នកឃើញការស្អាត អ្នកឃើញការស្អាតវិសេស
 អ្នកឃើញការយស្ម័គ្រ អ្នកឃើញការមត់ចត់ អ្នកឃើញការផ្សេងៗ រួច
 អ្នកមានសេចក្តីយល់ស្អាត អ្នកមានសេចក្តីយល់ស្អាតវិសេស អ្នកមាន
 សេចក្តីយល់ច្បាស់ អ្នកមានសេចក្តីយល់មត់ចត់ អ្នកមានសេចក្តីយល់
 ផ្សេងៗ ពាក្យថា អ្នកមានជំហានបើកហើយ សេចក្តីថា ជំហានគឺ
 តណ្ហា ជំហានកិលេស ជំហានអវិជ្ជា ។ ត្រៀងប្រក់ចាំងនោះ
 លោកបើក កំចាត់បង់ បំផ្លាញរោល ដករំលើងរោល លះបង់
 ផ្តាច់បង់ ស្ងប់ទាប់ ធ្វើមិនឲ្យឡើង ដុះដាយភ្លើងកំញាណហើយ ។
 ពាក្យថា កំពុងប្រព្រឹត្ត គឺ កំពុងត្រាច់ទៅ កំពុងត្រាច់ទៅផ្សេងៗ
 កំពុងសម្រេចវិយាបថ កំពុងប្រព្រឹត្ត កំពុងរក្សា កំពុងរស់នៅ
 កំពុងញ៉ាំងអត្តភាព ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 អ្នកឃើញ អ្នកមានជំហានបើកហើយ កំពុងប្រព្រឹត្តនោះឯង ។

[១៣៨] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បកំណត់ដោយកិលេស ដូច
 ម្តេច ក្នុងលោកនេះ ត្រង់ពាក្យថា កំណត់ បានដល់ការកំណត់មាន
 ២ គឺ ការកំណត់ គឺតណ្ហា ១ ការកំណត់ គឺចំណុច ១ ។ វេ ។
 ខេ ។ ការកំណត់ គឺតណ្ហា ។ វេ ។ ខេ ។ ការកំណត់ គឺចំណុច ។

កស្ស តណ្ហា កម្ស បរិវោ ធិដ្ឋកម្ស បដិធិស្ស-
ដ្ឋោ តណ្ហា កម្សស្ស បរិវត្តា ធិដ្ឋកម្សស្ស បដិធិ-
ស្សដ្ឋត្តា កេន រកេន កម្សយ្យ កេន គោសេន
កម្សយ្យ កេន មោហេន កម្សយ្យ កេន មារេន
កម្សយ្យ កាយ ធិដ្ឋយា កម្សយ្យ កេន ឧទ្ធច្ចេន
កម្សយ្យ កាយ វិចិត្តោយ កម្សយ្យ កេហិ អនុ-
សយេហិ កម្សយ្យ រត្តាតិ វា ទុដ្ឋាតិ វា មុដ្ឋោតិ
វា វិចិត្តោតិ វា បរមដ្ឋោតិ វា វិក្កបគតោតិ
វា អធិដ្ឋត្តោតិ វា ជាមគតោតិ វា ។ តេ អភិ-
សង្ការ បរិវា អភិសង្ការាធិ បរិវត្តា គតិយា
កេន កម្សយ្យ ទេយិកោតិ វា វិវដ្តាទយាធិ-
កោតិ វា ចិត្តវិសយិកោតិ វា អនុស្សោតិ វា ទេវាតិ
វា រូបិ វា អរូបិ វា សញ្ញិ វា អសញ្ញិ វា
ទេវសញ្ញិ វា អសញ្ញិ វា ។ សោ ហេតុ ធន្តិ

ការកំណត់គំនិត អ្នកប្រាជ្ញនោះ បានលះបង់ហើយ ការកំណត់
គំនិត អ្នកប្រាជ្ញនោះ បានលាស់ចោលហើយ ព្រោះលោកលះ
បង់ នូវការកំណត់គំនិត ព្រោះលោកលាស់ចោល នូវការកំណត់
គំនិត ដន ឥឡូវកំណត់ដោយពុទ្ធជ្មោត ឥឡូវកំណត់ដោយចាស់
ដូចម្តេច ឥឡូវកំណត់ដោយមាហាដូចម្តេច ឥឡូវកំណត់ដោយមានដូច
ម្តេច ឥឡូវកំណត់ដោយទិដ្ឋដូចម្តេច ឥឡូវកំណត់ដោយទុដ្ឋដូចម្តេច
ឥឡូវកំណត់ដោយវិចិត្តដូចម្តេច ឥឡូវកំណត់ដោយអនុស្សយន្តិក
ដូចម្តេចបាន ថា លោក នៅគ្រូគ្រូអាលក្ខី នៅប្រជុស្តក្ខី នៅវង្ស
ក្ខី នៅជាប់ចិត្តក្ខី នៅចោលអវិជ្ជក្ខី ដល់នូវការឈរ
ក្ខី ដល់នូវការមិនដាច់ស្រេចក្ខី ដល់នូវកម្លាំងក្ខី ។ អតិសង្ខារទាំង
នោះ អ្នកប្រាជ្ញនោះ លះបង់ហើយ ព្រោះលោកលះអតិសង្ខារហើយ
ដន ឥឡូវកំណត់ នូវកតិកាទាំងឡាយថា លោក ទៅកើតក្នុងកតក្ខី
កើតកតិកាណិកតន្ត្រក្ខី កើតក្នុងប្រតិស្សក្ខី ជាមុនស្សក្ខី ជា
ទៅកតក្ខី ព្រហ្មមានមូលក្ខី ព្រហ្មវត្ថុក្ខី ព្រហ្មមានសញ្ញក្ខី
ព្រហ្មវត្ថុសញ្ញក្ខី ព្រហ្មមានសញ្ញ ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញ
ក៏មិនមែនក្ខី ដោយប្រការដូចម្តេចបាន ។ មិនមានហេតុ

បច្ចុយោ នត្ថំ ការណំ នត្ថំ យេន កប្បយ្យ វិក-
 ប្បយ្យ វិកប្បំ អាចន្តយ្យ ។ លោកស្មិន្ទំ អនា-
 យលោកេ មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ទទ្ទលោកេ
 ជាតុលោកេ អាយតនលោកេតិ កេនិទ លោកស្មិ-
 វិកប្បយ្យ ។ តេជាយ ភគវ

ស សត្វទេវ សុវិសេនិក្ខតោ

យត្ថំពុំ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វ

តមេវ នស្សី វិជំ ចរន្តំ

កេនិទ លោកស្មិ វិកប្បយ្យាតិ ។

[១៣៧] ន កប្បយន្តំ ន បុរេកុរោន្តិ

អច្ចន្តសុទ្ធិតំ ន តេ វនន្តំ

អាធានកន្តំ ភជិតំ វិសន្តំ

អាសំ ន កុទ្ធន្តំ កុហិតំ លោកេ ។

[១៣៨] ន កប្បយន្តំ ន បុរេកុរោន្តិ ក-

ប្បាតិ ទ្វេ កប្បា ភណ្ណាកប្បា ច ទិដ្ឋិកប្បា ច

។ បេ ។ អយំ ភណ្ណាកប្បា ។ បេ ។

មិនមានបច្ច័យ មិនមានទំនង ជាហេតុឈមឱ្យផុត គប្បកំណត់ គប្ប
 កំណត់ទុក គប្បផល់ការកំណត់ទុកបានឡើយ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក
 គឺ ក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ទទ្ទលោក ជាតុលោក
 អាយតនលោក ហេតុនោះ (គ្រង់ត្រាស់ថា) ផុត គប្បកំណត់ ដោយ
 កិលេសដូចម្តេច ក្នុងលោកនេះបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា

អ្នកប្រាជ្ញនោះ មានសេនាទៅប្រាសហើយ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ

ទាំងឡាយ គឺអារម្មណ៍ណាមួយ ដែលលោកឃើញហើយ

ក្តី ឮហើយក្តី ប៉ះពាល់ហើយក្តី ផុតគប្បកំណត់ម្តង

ប្រាជ្ញ ជាអ្នកឃើញ មានដំបូលបើកហើយ កំពុងប្រព្រឹត្ត

នោះឯង ដោយកិលេសដូចម្តេច ក្នុងលោកនេះបាន ។

[១៣៧] ប្រាទេវណាស្រពទាំងឡាយនោះ មិនកំណត់ មិនធ្វើឱ្យជា

ប្រធាន មិនពាលថា (ទិដ្ឋិ) មានសេចក្តីបរិសុទ្ធជាទីបំផុត

កាន់ត្រឡឹងចង់ស្រែនសេចក្តីប្រកាន់ ដែលចង់ស្រែនហើយ

មិនធ្វើឱ្យបំណង ក្នុងលោកណាមួយ ។

[១៣៨] អធិប្បាយពាក្យថា មិនកំណត់ មិនធ្វើឱ្យជាប្រធាន គ្រង់

ពាក្យថា កំណត់ បានដល់ការកំណត់ ២ គឺ ការកំណត់គឺភណ្ឌ ១

ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់គឺភណ្ឌ ។ បេ ។

អយំ ធិដ្ឋិតាប្បោ ។ តេសំ ឥន្ទ្រាភាស្យោ បហំ តោ
 ធិដ្ឋិតាប្បោ បដិធិស្សន្ធធ្វា ឥន្ទ្រាភាស្យស្ស បហំ ធន្ត
 ធិដ្ឋិតាប្បស្ស បដិធិស្សន្ធធ្វា ឥន្ទ្រាភាស្យំ ក ធិដ្ឋិ-
 ភាស្យំ ក ធន ភាស្យន្តំ ធន ធនន្តំ ធន សញ្ញន្តំ ធន
 ធិត្វន្តំ ធាតិធិត្វន្តំ ធន ភាស្យយន្តំ ។ ធន
 បុរេត្វន្តំ ធន បុរេត្វាភ ឥន្ទ្រាបុរេត្វាភោ ច
 ធិដ្ឋិបុរេត្វាភោ ច ។ បេ ។ អយំ ឥន្ទ្រាបុរេត្វាភោ
 ។ បេ ។ អយំ ធិដ្ឋិបុរេត្វាភោ ។ តេសំ ឥន្ទ្រាបុ-
 រេត្វាភោ បហំ តោ ធិដ្ឋិបុរេត្វាភោ បដិធិស្សន្ធធ្វា
 ឥន្ទ្រាបុរេត្វាភស្ស បហំ ធន្ត ធិដ្ឋិបុរេត្វាភស្ស បដិ-
 ធិស្សន្ធធ្វា ធន ឥន្ទ្រា ក ធិដ្ឋិ ក បុរេតោ ភាស្យា
 ចន្តំ ធន ឥន្ទ្រាធនា ធន ឥន្ទ្រាភេត្វ ធន ឥន្ទ្រា-
 ធិបទេយ្យា ធន ធិដ្ឋិទ្វជា ធន ធិដ្ឋិភេត្វ ធន ធិដ្ឋាធិប-
 ទេយ្យា ធន ឥន្ទ្រាយ ក ធិដ្ឋិយា ក បរិវាតា ចន្តំ ធន
 ភាស្យយន្តំ ធន បុរេត្វន្តំ ។

នេះការកំណត់ភិទ្ធី ។ ការកំណត់ភិក្ខុ ព្រះវិណាស្រពតាំងនោះ
 បានលះបង់ហើយ ការកំណត់ភិទ្ធី លោកលាស់ចោលហើយ ព្រះ
 វិណាស្រពតាំងឡាយ មិនកំណត់ មិនបណ្តុះ មិនឱ្យប្តូរលាស់ មិន
 បង្កើត មិនបង្កើតចំពោះ ផ្លូវការកំណត់ភិក្ខុ ឬការកំណត់ភិទ្ធី
 ព្រោះការកំណត់ភិក្ខុ លោកលះបង់ហើយ ព្រោះការកំណត់ភិទ្ធី
 លោកលាស់ចោលហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) មិនកំណត់ ។
 ពាក្យថា មិនធ្វើឱ្យជាប្រធាន បានខាង ការធ្វើឱ្យជាប្រធាន ៤ គឺ
 ការធ្វើឱ្យជាប្រធាន ភិក្ខុ ១ ការធ្វើឱ្យជាប្រធាន ភិទ្ធី ១ ។ បេ ។
 នេះការធ្វើឱ្យជាប្រធានភិក្ខុ ។ បេ ។ នេះការធ្វើឱ្យជាប្រធានភិទ្ធី ។
 ការធ្វើឱ្យជាប្រធានភិក្ខុ ព្រះវិណាស្រពតាំងនោះ លះបង់ហើយ
 ការធ្វើឱ្យជាប្រធានភិទ្ធី លោកលាស់ចោលហើយ ព្រះវិណាស្រព
 តាំងឡាយ វាមិនមែនធ្វើឱ្យភិក្ខុនិងភិទ្ធីឱ្យជាប្រធាន មិនមានភណ្ឌជា
 ខន៍ផ្ទុយ មិនមានភណ្ឌជាខន៍សំគាល់ មិនមានភណ្ឌជាអធិបតី មិន
 មានទង្គិជាខន៍ផ្ទុយ មិនមានទង្គិជាខន៍សំគាល់ មិនមានទង្គិជាអធិបតី
 មិនមានភណ្ឌនឹងទង្គិចបរកម្ម ព្រោះការធ្វើឱ្យជាប្រធានភិក្ខុ លោក
 លះបង់ហើយ ព្រោះការធ្វើឱ្យជាប្រធានភិទ្ធី លោកលាស់ចោល
 ហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) មិនកំណត់ មិនធ្វើឱ្យជាប្រធាន ។

[១៣៧] អច្ចន្តសុទ្ធិតិ ន ភេ វន្តន្តិ អច្ចន្តសុទ្ធិតិ

អច្ចន្តសុទ្ធិ សំសារសុទ្ធិ អភិរិយសុទ្ធិ សស្សតវាធំ ន

វន្តន្តិ ន កកេដ្ឋន្តិ ន កណ្តន្តិ ន ធិបយន្តិ ន វេហ្ម

វន្តន្តិ អច្ចន្តសុទ្ធិតិ ន ភេ វន្តន្តិ ។

[១៤០] អាណនតន្តំ គម្ពីតំ វិសដ្ឋាតិ តន្តាតិ

ចត្តារោ តន្តា អភិជ្ឈា កាយតន្តា ព្យាបាទោ

កាយតន្តា សីលត្វតបរមាសោ កាយតន្តា

វន្តសត្វកិច្ចវេសោ កាយតន្តា ។ អត្តោ

និដ្ឋិយា វាតោ អភិជ្ឈា កាយតន្តា ។ បរវាទេសុ

អយាតោ អប្បច្ចយោ ព្យាបាទោ កាយតន្តា ។

[១៣៧] ពាក្យថា មានសេចក្តីបរិសុទ្ធជាចំបងគឺ ក្នុងបទថា ព្រះវិណាស្រពពាំងនោះ មិនពាលថា ចំនួនមានសេចក្តីបរិសុទ្ធជាចំបងគឺ គឺព្រះវិណាស្រពពាំងឡាយ មិនពាល មិនថ្លង មិនពាលនា មិនសំដែង មិននិយាយ ឆ្លូវអភិរិយចំនួន ឆ្លូវសស្សតវាធំថា មានសេចក្តីបរិសុទ្ធជាចំបងគឺ មានសេចក្តីបរិសុទ្ធព្រោះសំសារ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់គ្រាស់ថា) ព្រះវិណាស្រពពាំងនោះ មិនពាលថា (ចំនួន) មានសេចក្តីបរិសុទ្ធជាចំបងគឺ ។

[១៤០] អធិប្បាយពាក្យថា កាត់ត្រៀងចង្អៀតស្រះ គឺសេចក្តីប្រកាន់ ដែលចង្អៀតស្រះហើយ គ្រងពាក្យថា ត្រៀងចង្អៀតស្រះ បានដល់ ត្រៀងចង្អៀតស្រះ ៤ គឺ អភិជ្ឈាកាយគន្លះ^(១) ១ ព្យាបាទកាយគន្លះ ១ សីលត្វតបរមាសកាយគន្លះ ១ វន្តសត្វកិច្ចវេសកាយគន្លះ^(២) ១ ។ កម្រិតក្នុងចំនួនបស់ខ្លួន ឈ្មោះថា អភិជ្ឈាកាយគន្លះ ។ ការងារ ការមិនពេញចិត្ត ក្នុងវិចារ របស់បុគ្គលដទៃ ឈ្មោះថា ព្យាបាទកាយគន្លះ ។

១ ក៏សេសជាងត្រៀងចង្អៀតតាមកាយ ជាត្រៀងបន្ត (នូវតាមកាយ) ក្នុងចំនួន ដោយអំណាចបុគ្គលិកសន្ធិ ហៅថា កាយគន្លះ ។ ២ ពាក្យសិទ្ធិដែលបង្កើតសេចក្តីរកស៊ីរបស់ព្រះសត្វត្រាដោយអាការថា លោកឡើង ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិជ ពាក្យនិទៃ ជាដោយហៅថា វន្តសត្វកិច្ចវេស ។ អត្ថកថា ។

[១៤១] អាសំ ន កុទ្ធន្តំ កុហិត្យំ លោកេតិ
 អាសវ វុទ្ធិតំ តណ្ហា យោ វាតោ សាវាតោ ។ បេ ។
 អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលម្មលំ ។ អាសំ ន កុទ្ធន្តំតិ
 អាសំ ន កុទ្ធន្តំ ន ជនន្តំ ន សញ្ញនន្តំ ន ជិត្តត្ថន្តំ
 បាភិជិត្តត្ថន្តំ ។ កុហិត្យំតិ កុហិត្យំ កិម្ពិច កត្តចិ
 អជ្ឈត្តំ វា វាហិត្តា វា អជ្ឈត្តាហិត្តា វា ។ លោកេតិ
 អបាយលោកេ ។ បេ ។ អាយតនលោកេតិ អាសំ
 ន កុទ្ធន្តំ កុហិត្យំ លោកេ ។ តេនាហ ភគវា

ន កុហិត្យំ យន្តំ ន បុរេកុហិត្តំ
 អច្ចន្តសុទ្ធិតិ ន តេ វន្តំ
 អាតានកន្តំ តថិតំ វិសដ្ឋ
 អាសំ ន កុទ្ធន្តំ កុហិត្យំ លោកេតិ ។
 [១៤២] សីហិតិកោ^(១) ព្រាហ្មណោ តស្ស នត្ថិ
 ញត្វា ច ធិស្វា ច សមុត្តហិតំ
 ន ភគវតី ន វិភក្កេតោ
 តស្សីនំ នត្ថិ បរមុត្តហិតំ ។

១ ១. ម. សីហិតិកោ ។

[១៤១] ពាក្យថា មិនធ្វើអ្វីបំណងក្នុងលោកណាមួយ សេចក្តីថា
 គណ្ហា លោក ហៅថា បំណង បានដល់គម្រោង គម្រោងក្នុង ។ បេ ។
 អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលម្មល ។ ពាក្យថា មិនធ្វើអ្វីបំណង នឹងមិនធ្វើ
 មិនបង្កើត មិនឱ្យកើតព្រម មិនឱ្យកើត មិនឱ្យកើតចំពោះ ទូរ
 បំណង ។ ពាក្យថា វាណមួយ គំណាមួយ ឯវាណមួយ ឯវាណមួយ
 វាណក្នុងក្តី វាណក្រៅក្តី វាណក្នុងក្តី វាណក្រៅក្តី ។ ពាក្យថា ក្នុង
 លោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ អាយតនលោក ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ក្រាស់ថា) មិនធ្វើអ្វីបំណង ក្នុងលោកណាមួយ ហេតុនោះ
 ព្រះមានប្រាសាទក្រាស់ថា

ព្រះទ័ពាស្រឡាតាំងឡាយនោះ មិនតំណត់ មិនធ្វើអ្វីថា
 ប្រធាន មិនគោលថា ទិដ្ឋមានសេចក្តីបរិសុទ្ធដាច់បំផុត
 កាត់ត្រៀងចង់ស្រែះ គឺសេចក្តីប្រកាន់ ដែលចង់ស្រែះ
 ហើយ មិនធ្វើអ្វីបំណង ក្នុងលោកណាមួយ ។

[១៤២] ព្រាហ្មណ៍ណា កន្លងហួសផែនដីហើយ ព្រាហ្មណ៍នោះ
 មិនមានការប្រកាន់ចាំ ព្រោះដើរព្រោះយំញាច ព្រាហ្មណ៍
 នោះ មិនមានសេចក្តីត្រេកអរក្នុងតាមរាត មិនត្រេកអរក្នុង
 ប្រពន្ធនឹងអប្បរាត ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់ថា
 នេះប្រសើរ ដូច្នេះអប្បិយ ។

[១៤៣] សីលាភិកា ព្រាហ្មណ៍ ឧស្ស ទុតិ ព្រាហ្មណ៍ ទ ទិស្វា ទ សមុត្តហ៍តន្ត្រី សីលាភិ ទតស្ស្វ សីលា-
 យោ ។ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិត្តិច្ឆា សីលទូតបរមាសោ
 ទិដ្ឋាទុសយោ វិចិត្តិច្ឆាទុសយោ ឧទេកកដ្ឋា ទ កិលេ-
 សា អយេ បរមា សីលា ។ ឱឡារិកំ កាមរាគស-
 ញោជនំ បដិយសញ្ញាជនំ ឱឡារិកា កាមរាគ-
 ទុសយោ បដិយាទុសយោ ឧទេកកដ្ឋា ទ កិលេសា
 អយំ ទុតិយា សីលា ។ អណុសហតតំ កាមរាគស-
 ញោជនំ បដិយសញ្ញាជនំ អណុសហតតោ កាម-
 រាគទុសយោ បដិយាទុសយោ ឧទេកកដ្ឋា ទ កិលេ-
 សា អយំ តតិយា សីលា ។ រូបរាគា អរូបរាគា
 មាថោ ឧទ្ធច្ចំ អវិជ្ជា មាថាទុសយោ ភវិកាទុសយោ
 អវិជ្ជាទុសយោ ឧទេកកដ្ឋា ទ កិលេសា អយំ ចតុត្ថា
 សីលា ។ យតោ ចតុហិ អរិយមត្តហិ សីលា ទត-
 ស្ស្វ សីលាយោ អតិក្កន្តោ ហោរិ សមតិក្កន្តោ
 វិចិត្តិច្ឆា សោ វុទ្ធនិ សីលាភិកា ។ ព្រាហ្មណ៍តិ
 សត្តន្តំ ទឡនំ តារិកត្តា ព្រាហ្មណ៍ ។ បេ ។

[១៤៣] អនិប្បយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ណា កន្លងហួសដែនហើយ
 ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់ចំពោះជើង ព្រោះឃើញទេ គ្រង
 ពាក្យថា ដែន បាទដល់ ដែន ៦ ។ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិត្តិច្ឆា សីល-
 ទូតបរមាសៈ ទិដ្ឋាទុស្សី វិចិត្តិច្ឆាទុស្សី ព្រមទាំងកិលេស ដែល
 កំរិតនៅជាមួយគ្នានោះ នៅដែនទី ១ ។ កាមរាគសញ្ញាជនៈ បដិយ-
 សញ្ញាជនៈដ៏ស្រាគ្រាគ កាមរាគទុស្សី បដិយាទុស្សីដ៏ស្រាគ
 ស្រាគ ព្រមទាំងក្អកកិលេស ដែលកំរិតនៅជាមួយគ្នានោះ នៅដែន
 ទី ២ ។ កាមរាគសញ្ញាជនៈ បដិយសញ្ញាជនៈដ៏ល្អិត កាមរាគទុស្សី
 បដិយាទុស្សីដ៏ល្អិត ព្រមទាំងក្អកកិលេស ដែលកំរិតនៅជាមួយគ្នានោះ
 នៅដែនទី ៣ ។ រូបរាគៈ អរូបរាគៈ ហនៈ ឧទ្ធច្ចៈ អវិជ្ជា មាថាទុសយៈ
 ភវិកាទុសយៈ អវិជ្ជាទុសយៈ ព្រមទាំងក្អកកិលេស ដែលកំរិតនៅជា
 មួយគ្នានោះ នៅ ដែនទី ៤ ។ កាលណា បុគ្គលកន្លង កន្លងព្រម
 ប្រព្រឹត្តកន្លងដែនទាំង ៤ នេះ ដោយអរិយមត្តទាំង ៤ ហើយ បុគ្គលនោះ
 លោកហៅថា អ្នកកន្លងហួសដែន ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ សេចក្តី
 ថា បុគ្គលរណ្ណាថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបន្ទាប់បន្តិចមិ ។ បេ ។

អនិស្សតោ តានិ បុព្វតេ ស ប្រាជ្ញា ។ តស្សាតិ
 អរហតោ វិណាសវស្ស ។ ញត្វាតិ បរចិត្តញ្ញាណោ
 វា ញត្វា បុព្វេនិវាសនុស្សតញ្ញាណោ វា ញត្វា ។
 និស្វាតិ ម័សចក្កុយា វា និព្វចក្កុយា វា និស្វាតិ សីមា-
 តិកោ ប្រាហ្មណោ តស្ស នត្ថិ ញត្វា ច និស្វា ច ។
 សមុត្តហិតន្តំ តស្ស វិនិ បរមំ អត្តំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ
 ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរវន្តំ តហិតំ បរមដ្ឋំ អភិវេដ្ឋំ
 អដ្ឋោសិតំ អនិម្មត្តំ ។ នត្ថិតិ នត្ថិ ន សុវិជ្ជិតិ (១)
 ឧបលត្តិតិ ។ បហំនំ សមុច្ឆិន្តំ វុបសន្តំ បដិបស្សន្តំ
 អកតុប្បត្តិតំ ញ្ញាណត្ថិតា នន្សន្តំ សីមាតិកោ ប្រា-
 ហ្មណោ តស្ស នត្ថិ ញត្វា ច និស្វា ច សមុត្តហិតំ ។

[១២២] ន វាគវកី ន វិវាគវត្ថាតិ វាគវត្ថា

វុច្ឆន្តិ យេ បញ្ចសុ កាមគុណេសុ វត្ថា តិច្ឆា តជិតា
 មុច្ឆិតា អដ្ឋោបដ្ឋា លត្ថា លត្ថិតា បលិតុច្ឆា ។

១ ១. វត្ថិតិ វត្ថិ ន សុវិ ។ ឃ. វត្ថិតិ ន សុវិ ។

មិនកស្រយ (ដោយគណ្តានឹងចំជុំ) ជាអាទិបុគ្គល បុគ្គលនោះ
 លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ គឺ ព្រះអរហន្ត
 វិណាស្រឺត ។ ពាក្យថា ព្រោះដឹង គឺព្រោះដឹងដោយបរិច្ចត្តញ្ញាណក្ខី
 ព្រោះដឹង ដោយបុព្វេនិវាសនុស្សតញ្ញាណក្ខី ។ ពាក្យថា ព្រោះឃើញ
 គឺ ព្រោះឃើញ ដោយមិសចក្កុ ដោយនិព្វចក្កុ ហេតុនោះ ទ្រង់
 ក្រាស់ថា ព្រាហ្មណ៍ណា កន្លងហួសផែនហើយ ព្រាហ្មណ៍នោះ មិន
 មានការប្រកាន់ ព្រោះដឹង ព្រោះឃើញទេ ។ ពាក្យថា ការប្រកាន់
 មាំ គឺការប្រកាន់ ការបោះបោសអវិជ្ជុយ ការចូលចិត្ត ការជាប់ចិត្ត
 ការចុះចិត្តសំប៉ ខែព្រាហ្មណ៍នោះថា នេះ ថ្ងៃថ្ងា ខ្លង់ខ្លស់ ប្រសើរ
 វិសេស ចម្បង ឧត្តម បរិ ។ ពាក្យថា មិនមាន គឺមិនមាន មិន
 មានព្រម មិនបាន ។ គឺលោក លេបន់ ផ្កាចំបង់ ម្លាប់ ស្លាប់
 ម្លាប់ ធ្វើមិនគួរឱ្យរីក ផុតដោយភ្លើងគឺញ្ញាណហើយ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍ណា កន្លងហួសផែនហើយ ព្រាហ្មណ៍នោះ
 មិនមានការប្រកាន់មាំ ព្រោះដឹង ព្រោះឃើញទេ ។

[១២២] ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងកាមភព មិនត្រេក
 អរក្នុងប្រពន្ធនឹងអប្បរាគ សេចក្តីថា បុគ្គលខឹងឡាយណា ត្រេកអរ
 រីករាយ ជាប់ ជ្រប់ នឹប ទាក់ ថ្លក់ ចំណក់ ក្នុងកាមគុណ
 ខឹងប្រាំ បុគ្គលខឹងនោះ លោកហៅថា អ្នកត្រេកអរ ក្នុងកាមភព ។

វិភាគត្ថា វិជ្ជា យេ រូបាវចារូបាវចរសមាបន្តិសុ រត្តា
 តិដ្ឋា តិដ្ឋា មុត្តិកា អន្លោមន្ទា លត្តា លត្តិកា បលី-
 តុន្ទា ។ ន ភគវតី ន វិភាគត្ថោតិ យតោ តាមរតោ
 ច រូបរតោ ច អរូបរតោ ច បរិយា ហោន្តិ ឧត្តិ-
 ន្ទមូលា តាលាវត្តតតា អនកាវត្តតា អាយតី អនុ-
 ប្បនន្ទា ឯត្តាវតា ន ភគវតី ន វិភាគត្ថោ ។

[១២៨] តស្សីនំ នត្ថុ^(១) បរមុត្តហិតន្តំ តស្សាតិ
 អរហតោ វិណាសវស្ស ។ តស្ស វេទំ បរមំ អត្ថំ
 សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរវន្តំ តហិតំ បរមដ្ឋំ
 អភិធម៌ដ្ឋំ អន្លោសិតំ អធម្មត្ថំ ។ នត្ថតំ នត្ថិ ន សិវិជ្ជតិ
 នុបលត្តតិ ។ បរិយា យសមុត្តិដ្ឋំ រូបសន្តំ បដិច្ចស្សន្តំ
 អភទុប្បត្តិកំ ញាណត្តិកា ឧត្តន្តំ តស្សីនំ^(២) នត្ថុ
 បរមុត្តហិតំ ។

១ ម. នត្ថិ ។ ២ ម. តស្សីន ។

បុគ្គលទាំងឡាយ ណា ត្រេកអរ រីករាយ ជាប់ ជ្រប់ ឆប់ ទាក់
 ជ្រក់ ចំពាក់ ក្នុងរូបាវចរសមាបន្តិ នឹងអរូបាវចរសមាបន្តិទាំងឡាយ
 បុគ្គលទាំងនោះ លោកហៅថា អ្នកត្រេកអរក្នុងរូបនិងអរូបក ។
 ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាមក មិនត្រេកអរក្នុងរូបកនិង
 អរូបក បានសេចក្តីថា ក្នុងកាលណា កាមក រូបក នឹងអរូបក
 ព្រះវិណាស្រពលបេនី ផ្តាច់រូសរោល ធ្វើមិនឲ្យមានចិត្ត ដូចជា
 ដើមភ្លាត ដល់ខ្សែតាមមិនមាន មានសភាពមិនកើតឡើង ភាពទៀត
 ព្រះវិណាស្រព មិនមានសេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាមក មិនត្រេកអរក្នុងរូប
 កនិងអរូបក ក្នុងកាលនោះ ដោយកាលមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឯង ។

[១២៩] អតិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់ថា
 នេប្រាស័វដ្ឋុច្ឆរឡើយ ត្រង់ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ គឺព្រះអរហន្ត
 វិណាស្រព ។ ការប្រកាន់ ការបោសសម្អែង ការចូលចិត្ត ការជាប់
 ចិត្ត ការចុះចិត្តសិបរសរលាកថា នេះថ្លថ្លា ខ្ពង់ខ្ពស់ ប្រាស័វ វិសេស
 ចម្បង ឥតម បរ ។ ពាក្យថា មិនមាន គឺមិនមាន មិនមានព្រម មិន
 បាន ។ គឺលោកលបេនី ផ្តាច់បេនី ម្លាប់បេនី កំបាក់ កំបាត់បេនីហើយ
 ធ្វើមិនឲ្យកើត ដូចជាដោយភ្លើងភ្លើងញាណហើយ ហេតុនោះ (ត្រង់ក្រាស់
 ថា) ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់ថា នេប្រាស័វដ្ឋុច្ឆរឡើយ ។

តេជហ កតវា

សីមាតិកោ ប្រាហ្មណោ តស្ស ធម្មំ
 ញត្វា ច ទិស្វា ច សមុត្តហំតំ
 ច ភគវតី ច វិភគវត្ថោ
 តស្សីនំ ធម្មំ បរមុត្តហំតម្ពិ ។
 ចតុត្ថេ សុទ្ធភិដកនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគស្រាស់ថា

ព្រាហ្មណ៍ណា កន្លងហួសផែនព័យ ព្រាហ្មណ៍នោះ មិន
 មានការប្រកាន់ចំ ព្រោះដឹង ព្រោះឃើញទេ ព្រាហ្មណ៍
 នោះ មិនមានសេចក្តីក្រេកអរ ក្នុងកាមរាគ មិនក្រេកអរ
 ក្នុងរូបរាគនឹងអរូបរាគ ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់
 ថា ទេវច្រាសីវា ដូច្នេះឡើយ ។

ចប់ សុទ្ធភិដកនិទ្ទេស ទី ៤ ។

បញ្ចមោ បរមជ្ជិកសុត្តន្តិទ្កេសោ

[១៤៦] បរមជ្ជិ ធិដ្ឋិសុ បរិទ្ធសាធា

យទុត្តរំ កុរុតេ ជន្នុ លោកេ

ហិរិចាតិ អញ្ញោ តតោ សទ្ធិមាហ

តស្មា វិវាទានិ អវិវាទតោ ។

[១៤៧] បរមជ្ជិ ធិដ្ឋិសុ បរិទ្ធសាធាតិ សន្តិកោ

សមណាប្រាហ្មណា ធិដ្ឋិតតិកា តេ ទ្វាសដ្ឋិយា ធិដ្ឋិ-
តតានំ អញ្ញាតាញ្ញាតរំ ធិដ្ឋិតតំ វេទំ បរមំ អត្ថំ សេដ្ឋិ
វិសេដ្ឋិ ឆាមោក្ខំ ទុត្តមំ បរិទ្ធិ តហេត្វា ទុត្តហេត្វា
តណ្ហិត្វា បរមសិត្វា អតិវិសិត្វា សកាយ សកាយ
ធិដ្ឋិយា វសន្តិ សំវសន្តិ អាវសន្តិ បរិវសន្តិ ។ យថា
អតាទិកា វា យវេសុ វសន្តិ សាបត្តិកា វា អាបត្តិសុ
វសន្តិ សត្តិលេសា វា តិលេសេសុ វសន្តិ ឯវមេវ
សន្តិកោ សមណាប្រាហ្មណា ធិដ្ឋិតតិកា តេ ទ្វាសដ្ឋិ-
យា ធិដ្ឋិតតានំ អញ្ញាតាញ្ញាតរំ ធិដ្ឋិតតំ វេទំ បរមំ អត្ថំ

[១៤៦] (ព្រះមានព្រះភាគក្រាស់ថា) សក្កក្កុលោក កាលត្រាំ
ក្នុងចំនួនទាំងឡាយ (របស់ខ្លួន) ថា ក្រែលីង រឹមធីត្ថ
ខ្ញុំរបស់ណាឱ្យរើសលុប គឺតោលខ្ញុំរបស់ទាំងអស់ ៨១
(អំពីរបស់ខ្លួន) នោះថា ថោកទាប ព្រោះហេតុនោះ សក្ក
មិនកខ្វក់វិវាទទាំងឡាយបានទេ ។

[១៤៧] ពាក្យថា កាលត្រាំក្នុងចំនួនទាំងឡាយ (របស់ខ្លួន) ថា
ក្រែលីង អធិប្បាយថា សមណាប្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ប្រកបដោយចំនៀ
សមណាប្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ប្រកាន់ រៀនយក ក្នុងកាន់ ស្ថាបអវិជ្ជិល
ប្រកាន់ស្មិត បណ្តាចំនួនទាំង ៦៦ ខ្ញុំចំនួនណាមួយ ថា នៅក្រែលីង
ជាក់ល្អ ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ក្នុងម ប្រសើរក្រែ
លីង ហើយនៅ នៅរួម នៅគ្រប់គ្រង នៅត្រាំក្នុងចំនួនរបស់ខ្លួន ។ ។
ពួកអ្នកម្ចាស់ផ្ទះ ភែងនៅក្នុងផ្ទះ ពួកអ្នកត្រូវអាចគ្នា ភែងនៅក្នុងអាចគ្នា
ទាំងឡាយ ឬពួកអ្នកមានកិលេស នៅក្នុងកិលេសទាំងឡាយ យ៉ាង
ណា មានសមណាប្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជាអ្នកប្រកបក្នុងចំនៀ សមណ-
ប្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ប្រកាន់ រៀនយក ក្នុងកាន់ ស្ថាបអវិជ្ជិល ប្រកាន់
ស្មិត បណ្តាចំនួនទាំង ៦៦ ខ្ញុំចំនួនណាមួយ ថា នៅក្រែលីង ជាក់ល្អ

សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរិវេណំ កលេត្តា ឧត្ត-
មោត្តា តណ្ហិត្តា បរាមសិក្ខា អភិវិសិក្ខា សកាយ
សកាយ ធិដ្ឋិយា វសន្តិ សំវសន្តិ អាវសន្តិ បរិវសន្តិ
មរមន្តិ ធិដ្ឋិសុ បរិពុសាធា ។

[១៤៨] យទុត្តរំ ក្បុរតេ ជន្មំ លោកេតិ យទន្តិ
យំ ។ ឧត្តរំ ក្បុរតេតិ ឧត្តរំ ករោតិ អត្ថំ សេដ្ឋំ
វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរិវេណំ កលេត្តា ។ អយំ សត្វា
សព្វញ្ញតិ ឧត្តរំ ករោតិ អត្ថំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ
ឧត្តមំ បរិវេណំ កលេត្តា អយំ ធម្មា ស្វាគ្គុកោ អយំ
កលោកា សុប្បដិបទ្ធោ អយំ ធិដ្ឋិ ភដ្ឋិកា អយំ ច-
ដិបទា សុប្បញ្ញត្តា អយំ មត្តោ ធិយ្យធិកោតិ ឧត្តរំ
ករោតិ អត្ថំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរិវេណំ
កលេត្តា ធិពុត្តតិ អភិធិពុត្តតិ ។ ជន្មតិ សត្តោ ធារេ
។ បេ ។ មនុស្សោ ។ លោកេតិ អនាយលោកេ ។ បេ ។
អនយតលោកេតិ យទុត្តរំ ក្បុរតេ ជន្មំ លោកេ ។

ប្រាសំ ប្រាសំវិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម ប្រាសំវិក្រលេតិ ហើយ
នៅ នៅម្តេ នៅគ្រប់គ្រង នៅគ្រាំ ក្នុងខ្ញុំរបស់ខ្ញុំ ។ ក៏យ៉ាងនោះដែរ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ត្រាំក្នុងខ្ញុំទាំងឡាយ (របស់ខ្ញុំ) ថា
វិក្រលេតិ ។

[១៤៨] អធិប្បាយពាក្យថា សត្វក្នុងលោក វេមន៍ធ្វើឲ្យរបស់ណា
ឲ្យលើសលុប ត្រង់ពាក្យថា របស់ណា គឺរបស់ណាមួយ ។ ពាក្យថា
ធ្វើឲ្យលើសលុប គឺធ្វើឲ្យវិក្រលេតិ ធ្វើឲ្យជាក់ល្អ ឲ្យប្រាសំ ឲ្យប្រ-
សំវិសេស ឲ្យជាប្រធាន ឲ្យឧត្តម ឲ្យប្រាសំវិក្រលេតិ ។ ធ្វើឲ្យ
លើសលុប ធ្វើឲ្យជាក់ល្អ ឲ្យប្រាសំ ឲ្យប្រាសំវិសេស ឲ្យជាប្រធាន
ឲ្យឧត្តម ឲ្យប្រាសំវិក្រលេតិថា សាស្ត្រានេះជាសព្វញ្ញ ធ្វើឲ្យលើសលុប
ធ្វើឲ្យជាក់ល្អ ឲ្យប្រាសំ ឲ្យប្រាសំវិសេស ឲ្យជាប្រធាន ឲ្យឧត្តម
ឲ្យប្រាសំវិក្រលេតិ ឲ្យកើត ឲ្យកើតចំពោះ ធម៌នេះ លោកសំដែង
ឈ្មោះ ពួកនេះប្រកបចិត្តល្អហើយ ខ្ញុំផ្ទុះនេះល្អ បដិបទានេះ លោក
បញ្ញាល្អហើយ មន្ត្រនេះជាទីស្រោចស្រង់សត្វ ។ ពាក្យថា សត្វ គឺ
សត្វ នរោត្តម ។ បេ ។ សត្វកើតពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក
គឺក្នុងអនាមិកា ។ បេ ។ ក្នុងអាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) សត្វក្នុងលោក វេមន៍ធ្វើឲ្យរបស់ណាឲ្យលើសលុប ។

[១៤៩] ហើយនិង អញ្ញោ គោតោ សត្វមាហាតិ អត្ត-
 នោ សត្វាវ ធម្មត្វាវ កណ៌ ធិដ្ឋិ បដិបដ្ឋិ មត្តំ
 ឋបេត្តា សត្វោ បរម្យាគនេ ធិបតិ ឧត្តិបតិ បរិក្ខិបតិ
 សោ សត្វា ធន សត្វញ្ញោ ធម្មោ ធន ស្វាត្វាតោ គណោ
 ធន សុប្បដិបន្នោ ធិដ្ឋិ ធន កត្តិកា បដិបតា ធន សុប្ប-
 ញ្ញត្តា មត្តោ ធន ធិយ្យាធិកោ ធនត្ថុត្ថ សុត្ថិ វា វិសុត្ថិ
 វា បរិសុត្ថិ វា មុត្តិ វា វិមុត្តិ វា បរិមុត្តិ វា ធន តត្ថ
 សុដ្ឋន្តិ វា វិសុដ្ឋន្តិ វា បរិសុដ្ឋន្តិ វា មុច្ឆន្តិ វា វិមុច្ឆន្តិ វា
 បរិមុច្ឆន្តិ វា ហើយា ធិហើយា ឧមតោ លាមតោ ជតុត្តោ
 បរិក្ខាតិ ឯវមាហា ឯវិកាតិ ឯវិកណ៌តិ ឯវិ ធិបយតិ
 ឯវិ វេហាតិ ហើយាតិ អញ្ញោ គោតោ សត្វមាហា ។

[១៥០] តស្មា វិវាទានិ អវិវាទតោតិ តស្មា តំ-
 ការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំធិបាហា ធិដ្ឋិកល-
 ហានិ ធិដ្ឋិកណ្ឌានិ ធិដ្ឋិក្កហានិ ធិដ្ឋិវិវាទានិ

[១៤៩] ពាក្យថា ពោលនូវរបស់ទាំងអស់ ដទៃ (អំពីរបស់ខ្លួន)
 នោះថា ថោកថាប សេចក្តីថា បុគ្គលលើកតំកើសាស្តា ធម៌ដែល
 សាស្តាសំដែង គណៈ ទិដ្ឋិ បដិបតា មន្តរបស់ខ្លួន ហើយបោះសេចក្តីបោះ
 បោះចោល នូវទំនងទាំងអស់ គឺពោលយ៉ាងនេះ សំដែងយ៉ាងនេះ
 គណៈយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្លែងយ៉ាងនេះថា សាស្តានោះ មិន
 មែនជាសត្វញ្ញោទេ ធម៌មិនមែនសំដែងដោយប្រពៃនទេ គណៈប្រតិបត្តិមិន
 ប្រពៃទេ ទិដ្ឋិមិនល្អទេ បដិបតាមិនមែនបញ្ញាស្តេច មន្តមិនមែនស្រោច
 ស្រងឹសត្វទេ សេចក្តីស្អាត ឬសេចក្តីស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធ
 ការច្រើន ឬច្រើនសេស ឬច្រើនស្រឡះ មិនមានក្នុងធម៌ខ្លួនទេ ពួកជនមិនមែន
 ស្អាត ស្អាតវិសេស ចរិសុទ្ធ ច្រើនសេស ឬច្រើនស្រឡះ ព្រោះធម៌
 នោះទេ បុគ្គលនោះជាអ្នកថោកថាប ថោកថាបពាក្យ ទំនងថាប លាមក
 ពាក្យក៏ ជាមនុស្សក៏ទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) ពោលនូវរបស់
 ទាំងអស់ ដទៃ (អំពីរបស់ខ្លួន) នោះថា ថោកថាប ។

[១៥០] ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ សត្វមិនកន្លងវិវាទទាំងឡាយ
 បានទេ គឺព្រោះដំណើរនោះ ការណ៍នោះ ហេតុនោះ បដិបតា
 នៃនោះនោះ សត្វមិនកន្លង មិនកន្លងផុត មិនកន្លងហួស នូវការ
 ឈ្លោះ ព្រោះទិដ្ឋិទាំងឡាយ ការដដែល ព្រោះទិដ្ឋិទាំងឡាយ សេចក្តីប្រ-
 កួតប្រកាន់ ព្រោះទិដ្ឋិទាំងឡាយ ការចាស់វែង ព្រោះទិដ្ឋិទាំងឡាយ

ទិដ្ឋិមេធនាធិ អវិភិវត្តោ អនតិក្កន្តោ អសមតិក្ក-
ន្តោតិ ភស្មា វិវាទាធិ អវិភិវត្តោ ។ តេហាហ ភតតា

បរមន្តិ ទិដ្ឋិសុ បរិពុណោ
យទុត្តរំ កុរុតេ ជន្មំ លោកេ
ហិយាតិ អញ្ញោ តតោ សត្វមាហ
ភស្មា វិវាទាធិ អវិភិវត្តោតិ ។

[១៨១] យទត្ថនិ បស្សតិ អាធិសំសំ
ទិដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ វា
តទេវ ភោ ភត្ថ សុមុត្តហាយ
ទិហិយតោ បស្សតិ សត្វមញ្ញំ ។

[១៨២] យទត្ថនិ បស្សតិ អាធិសំសំ ទិដ្ឋេ សុតេ
សីលវតេ មុតេ វាតិ យទត្ថនិចិ យំ អត្ថនិ ។ អត្តា
វុត្ថតិ ទិដ្ឋិតតំ ។ អត្តោ ទិដ្ឋិយា ទ្វេ អាធិសំសេ
បស្សតិ ទិដ្ឋនម្មិតតា អាធិសំសំ សម្បរាយិតតា
អាធិសំសំ ។

តតហ ទិដ្ឋិយា ទិដ្ឋនម្មិតោ អាធិសំសោ ។
យំទិដ្ឋិតោ សត្វា ហោតិ តំទិដ្ឋិតា ភោវិតោ ហោន្តិ

ការបៀតបៀន ព្រោះទិដ្ឋិទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា)
ព្រោះហេតុនោះ សត្វមិនកន្លងវិវាទទាំងឡាយបានទេ ។ ហេតុនោះ
ព្រះមានព្រះភាគ ប្រាស់ថា

សត្វក្នុងលោក ប្រាក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ (របស់ខ្លួន) ថា ក្រៃ
លែង វេទន៍ធ្វើឲ្យរបស់ណាឱ្យលើសលុប ក៏ពោលឲ្យរបស់
ទាំងអស់ដទៃ (ដ៏ពីរបស់ខ្លួន) នោះថា ថេរភាព ព្រោះ
ហេតុនោះ សត្វមិនកន្លងវិវាទទាំងឡាយបានទេ ។

(១៨១) បុគ្គលឃើញអាធិសន្សលា ចំពោះខ្លួន ក្នុងការម្នាក់
ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់ហើយ ឬក្នុងសីលនឹង
ក្តី បុគ្គលនោះ ក៏ប្រកាន់អាធិសន្សនោះក្នុងទិដ្ឋិនោះ វេទន៍
យល់ឃើញសភាពដទៃទាំងអស់ថា ថេរភាព ។

(១៨២) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលឃើញអាធិសន្សលាចំពោះខ្លួនក្នុង
ការម្នាក់ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់ហើយ ឬក្នុងសីលនឹងក្តី
ក្រង់ពាក្យថា អាធិសន្សលា ចំពោះខ្លួន គឺអាធិសន្សលាមួយ ចំពោះ
ខ្លួន ។ ទិដ្ឋិ លោកហៅថា ខ្លួន ។ បុគ្គលឃើញអាធិសន្ស ១៦ ទិដ្ឋិ
របស់ខ្លួន ៦ យ៉ាងគឺ ទិដ្ឋនម្មិតាធិសន្ស ១ សម្បរាយិតាធិសន្ស ១ ។

ទិដ្ឋនម្មិតាធិសន្ស ១៦ ទិដ្ឋិ តែម្តងម្តេច ។ ត្រូវដឹងអ្នក
ប្រកប ដោយទិដ្ឋិណា ពួកសាវ័ក ក៏ជាអ្នកប្រកប ដោយទិដ្ឋិនោះ

តំទិដ្ឋិតំ សត្តារំ សាវកា សក្ការោន្តំ ឥន្ទ្រកោន្តំ
 មារោន្តំ ឫសេន្តំ អបចិត្តំ កកោន្តំ លកេន្តំ ច តតោ
 និទានំ ចីវរបិណ្ឌោនាគសេនាសនគិលានប្បច្ចយកេស-
 ជ្ជបរិក្ការំ អយំ ទិដ្ឋិយា ទិដ្ឋនម្មិតោ អាទិសំសោ ។
 កតមោ ទិដ្ឋិយា សម្បរាយិកោ អាទិសំសោ ។
 អយំ ទិដ្ឋិ អលំ ចាតត្ថាយ វា សុបប្បត្តិកាយ វា
 យក្ខត្ថាយ វា អសុរត្ថាយ វា ឥន្ទ្រត្ថាយ វា មហាវ-
 ជត្ថាយ វា វេន្ទត្ថាយ វា ព្រហ្មត្ថាយ វា ទេវត្ថាយ
 វា អយំ ទិដ្ឋិ អលំ សុទ្ធិយា វិសុទ្ធិយា បរិសុទ្ធិយា
 មុត្តិយា វិមុត្តិយា បរិមុត្តិយា វេនាយ ទិដ្ឋិយា សុដ្ឋន្តិ
 វិសុដ្ឋន្តិ បរិសុដ្ឋន្តិ មុច្ឆន្តិ វិមុច្ឆន្តិ បរិមុច្ឆន្តិ វេនាយ
 ទិដ្ឋិយា សុដ្ឋវិស្សាមិ វិសុដ្ឋវិស្សាមិ បរិសុដ្ឋវិស្សាមិ
 មុច្ឆវិស្សាមិ វិមុច្ឆវិស្សាមិ បរិមុច្ឆវិស្សាមិ អាយតី ដល-
 ចាដិកន្តី ហោតិ ។ អយំ ទិដ្ឋិយា សម្បរាយិកោ
 អាទិសំសោ ។ អត្ថនោ ទិដ្ឋិយា វេនោ ទេ អាទិសំសោ
 បស្សតិ ។

ពួកសាវកធ្វើសក្ការៈ គោតេ រាប់ពាន ឬជា ធ្វើការកាតព្វកិច្ច ទូទ្រុ
 ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិនោះ ហើយបានដូច្នេះ ចំណូលបាន សេនាសនៈ
 គិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការ ព្រោះហេតុតែត្រូវនោះ នេះឈ្មោះថា
 ទិដ្ឋនម្មិតានិសង្ស នៃទិដ្ឋិ ។

សម្បរាយិកានិសង្សនៃទិដ្ឋិ គឺដូចម្តេច ។ បុគ្គលជាអ្នកប្រាជ្ញផល
 ក្នុងអនាគតថា ទិដ្ឋិនេះ គួរដើម្បីបានជាតាម ជាគ្រូ ជាយក្ស ជាអស្ស
 ជាឥន្ទ្រ ជាមហាវជ ជាវេន្ទ ជាព្រហ្ម ឬជាទេវតា ទិដ្ឋិនេះ
 គួរដើម្បីការស្តារ ក្បាលវិសេស បរិសុទ្ធ រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ
 ពួកសក្ការៈមធ្យស្តារ ក្បាលវិសេស បរិសុទ្ធ រួច រួចវិសេស រួច-
 ស្រឡះ ដោយទិដ្ឋិនេះ គាត់អញ្ជើញស្តារ ក្បាលវិសេស បរិសុទ្ធ
 រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដោយទិដ្ឋិនេះ ។ នេះសម្បរាយិកានិសង្ស
 នៃទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលឃើញកានិសង្ស យ៉ាងនេះចង់ នៃទិដ្ឋិបស្សន៍ ។

និដ្ឋសុទ្ធិយាមិ ទ្វេ អាធិសំសេ បស្សតិ សុតសុទ្ធិ-
 យាមិ ទ្វេ អាធិសំសេ បស្សតិ សីលសុទ្ធិយាមិ ទ្វេ
 អាធិសំសេ បស្សតិ វត្តសុទ្ធិយាមិ ទ្វេ អាធិសំសេ
 បស្សតិ មុតសុទ្ធិយាមិ ទ្វេ អាធិសំសេ បស្សតិ និដ្ឋ-
 ធម្មតក្ស អាធិសំសំ សម្បាយិកក្ស អាធិសំសំ ។

កតមោ មុតសុទ្ធិយា និដ្ឋធម្មតោ អាធិសំសោ ។
 យំនិដ្ឋតោ សត្វា ហោតិ តំនិដ្ឋតោ សាវកោ ហោន្តិ
 ។ បេ ។ អយំ មុតសុទ្ធិយា និដ្ឋធម្មតោ អាធិសំសោ ។

កតមោ មុតសុទ្ធិយា សម្បាយិកោ អាធិសំ-
 សោ ។ អយំ និដ្ឋិ អសំ នាគត្តាយ វា ។ បេ ។ អយំ
 មុតសុទ្ធិយា សម្បាយិកោ អាធិសំសោ ។ មុតសុទ្ធិ-
 យាមិ វេទេ ទ្វេ អាធិសំសេ បស្សតិ នក្ខតិ ឡោ-
 កតិ និដ្ឋាយតិ ឧបបត្តិតិ យនត្ថនំ បស្សតិ
 អាធិសំសំ និដ្ឋេ សុតេ សីលវត្ថុ មុតេ វា ។

[១៩៣] តទេវ សោ តត្ថ សមុត្តហាយាតិ
 តទេវតិ តំ និដ្ឋិតំ ។ តត្ថាតិ សកាយ និដ្ឋិយា
 សកាយ ទន្ធិយា សកាយ រុច្ចិយា សកាយ លន្ធិ-
 យា ។ សមុត្តហាយាតិ វេទំ បរមំ អត្ថំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ

បុគ្គលឃើញអាធិសន្យៈយ៉ាង នៃទិដ្ឋសុទ្ធិផង ឃើញអាធិសន្យៈ
 ៦យ៉ាង នៃសុតសុទ្ធិផង ឃើញអាធិសន្យៈយ៉ាង នៃសីលសុទ្ធិផង
 ឃើញអាធិសន្យៈយ៉ាង នៃវត្តសុទ្ធិផង ឃើញអាធិសន្យៈយ៉ាងនៃ
 មុតសុទ្ធិផង ដែលជាទិដ្ឋធម្មតាធិសន្យៈនឹងសម្បាយិកាធិសន្យៈ ។

ទិដ្ឋធម្មតាធិសន្យៈនៃមុតសុទ្ធិ តើដូចម្តេច ។ គ្រូប្រកបក្នុងទិដ្ឋ
 ណា ពួកសាវកក៏ប្រកបក្នុងទិដ្ឋនោះ ។ បេ ។ នេះទិដ្ឋធម្មតាធិសន្យៈ
 នៃមុតសុទ្ធិ ។

សម្បាយិកាធិសន្យៈនៃមុតសុទ្ធិ តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋនេះ គួរដើម្បី
 បានជាឆាត ។ បេ ។ នេះសម្បាយិកាធិសន្យៈ នៃមុតសុទ្ធិ ។ បុគ្គល
 ឃើញ មើល មើលមើល សំឡឹងមើល ចំពោះណាឃើញមុតសន្យៈ
 យ៉ាងនេះនិង នៃមុតសុទ្ធិ ហេតុនោះ (ច្រង់ត្រាស់ថា) ឃើញអាធិសន្យៈ
 ណា ចំពោះខ្លួន ក្នុងការម្នាក់ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់ហើយ
 ឬក្នុងសីលនឹងវត្ថុ ។

[១៩៣] ពាក្យថា បុគ្គលនោះក៏ប្រកាន់អាធិសន្យៈនោះ ក្នុងទិដ្ឋនោះ
 ត្រង់ពាក្យថា នោះ គឺទិដ្ឋនោះ ។ ពាក្យថា ក្នុងទិដ្ឋនោះ គឺក្នុងទិដ្ឋរបស់
 ខ្លួន ក្នុងការគួរបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីឃើញចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់
 ខ្លួន ។ ពាក្យថា ប្រកាន់ គឺប្រកាន់ គំរូគឺ ក្នុងកាន់ ស្មារតីដែល
 ប្រកាន់ស្អិតថា នៅត្រូវលឺ ជាតំលៃ ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស

ជាមេត្តា ឧត្តម បរិវេណី កម្មោត្តា ឧត្តមោត្តា កណ្ឌិ-
ត្តា បរាមស័ត្តា អភិវេសិត្តាតិ ករោ ភោ កត្ត
សមុត្តហាយ ។

[១៥២] ឯហ៍នតោ បស្សតិ សត្វមញ្ញន្តំ អញ្ញំ
សត្វាវ នម្មត្តានំ កណំ ធិដ្ឋំ បដិបទំ មត្តំ ហ៍នតោ
ឯហ៍នតោ ឱមគោតោ លាមគោតោ ជតុត្តោតោ បរិត្តោតោ
បស្សតិ នក្ខតិ ឱលោកេតិ ឯជ្ឈាយតិ ឧបបរិក្ខតតិ
ឯហ៍នតោ បស្សតិ សត្វមញ្ញំ ។ ភោមា ភោមា

យនត្ថនំ បស្សតិ អាណិសំសំ
ធិដ្ឋំ សុតេ សីលវាតេ មុតេ វា
ករោ ភោ កត្ត សមុត្តហាយ
ឯហ៍នតោ បស្សតិ សត្វមញ្ញំ ។

[១៥៣] តំ វាបិ កត្តំ កុសលា វនន្តំ
យំ ធិស្សតោ បស្សតិ ហ៍នមញ្ញំ
កស្មា ហិ ធិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វា
សីលវាតំ កត្តំ ន ធិស្សយេយ្យ ។

ជាប្រធាន ឧត្តម ប្រសើរក្រៃលែង ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថ) បុគ្គល
នោះក៏ប្រកាន់កាន់សង្ឃនោះ ក្នុងទិដ្ឋិនោះ ។

[១៥៤] ភាគៗ វេទនយល់ឃើញសភាពដ៏ទាំងអស់ថា ថោក
ទាប ភ័យឃើញ មើល មើលមើល សំឡឹងមើល ពិចារណាឃើញ ម្ល៉ៃត្រូ
ដ៏ទៃ ធម៌ដែលត្រូវនោះ សំដែងហើយ គណៈ ទិដ្ឋិ បដិបទា មត្ត ថា
ថោកទាប ថោកទាបពេក ទង់ទាប លាមក កាត្រក់ ភិចគ្គប ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ប្រាសថ) វេទនយល់ឃើញសភាពដ៏ទាំងអស់ថា ថោក
ទាប ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ប្រាសថ

បុគ្គលឃើញកាន់សង្ឃណា ចំពោះខ្លួន ក្នុងការម្នាក់ដែល
ឃើញ ដែលពូ ដែលចំពោះហើយ ឬក្នុងសីលនីតិវត្ថុ
បុគ្គលនោះ ក៏ប្រកាន់កាន់សង្ឃនោះ ក្នុងទិដ្ឋិនោះ វេទន
យល់ឃើញសភាពដ៏ទាំងអស់ថា ថោកទាប ។

[១៥៥] បុគ្គល កាស្រ័យសភាពណាហើយ តែងឃើញសភាព
ដ៏ទៃថា ថោកទាប ភ័យជនអ្នកឈ្លាសវៃនឹងពោលការឃើញ
នោះថាជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុមិនត្រូវ
កាស្រ័យការម្នាក់ ដែលឃើញ ដែលពូ ដែលចំពោះ
ហើយ ឬសីលនីតិវត្ថុឡើយ ។

(១៥៦) តំ វាមេ កង្កំ កុសលា វនន្តិកំ កុស-
 លាតិ យេ ភេ ទទ្ធកុសលា ធាតុកុសលា អាយ-
 តនកុសលា បដិច្ចសមុប្បនកុសលា សតិប្បដ្ឋាន-
 កុសលា សម្មប្បធានកុសលា វនន្តិកនកុសលា
 វន្តិយកុសលា វលកុសលា ពោជ្ឈន្តិកុសលា មគ្គ-
 កុសលា វលកុសលា វិញ្ញាណកុសលា ភេ កុសលា
 វរំ វនន្តិ កត្តា ឯសោ លម្កំ វតំ វនន្តំ វតំ បលំ-
 ពោធិ ឯសោតិ វរំ វនន្តិ វរំ កត្តេន្តិ វរំ កលាន្តិ វរំ
 វិបយន្តិ វរំ វេហវន្តិកំ តំ វាមេ កង្កំ កុសលា វនន្តិ ។

(១៥៧) យំ វិស្សតោ បស្សតិ ហិណមញ្ញន្តិ យំ
 វិស្សតោតិ យំ សត្វា ធម្មត្វា តណំ វិដ្ឋិ
 បដិច្ចនំ មគ្គំ វិស្សតោ សន្តិស្សតោ អល្ហោ
 ឧបកតោ អន្លោសិតោ អនិម្មតោ ។

(១៥៦) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកជនអ្នកឈ្លាស តែងពាលការ
 ឃើញនោះ ថាជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ត្រង់ពាក្យថា ពួកជនអ្នកឈ្លាស
 បានដល់ពួកជនអ្នកឈ្លាសក្នុងខន្ធ អ្នកឈ្លាសក្នុងធាតុ អ្នកឈ្លាសក្នុង
 កាយភនៈ អ្នកឈ្លាសក្នុងបដិច្ចសមុប្បន អ្នកឈ្លាសក្នុងសតិប្បដ្ឋាន
 អ្នកឈ្លាសក្នុងសម្មប្បធាន អ្នកឈ្លាសក្នុងវនន្តិកុសលា អ្នកឈ្លាសក្នុងវន្តិយ
 អ្នកឈ្លាសក្នុងវលកុសលា អ្នកឈ្លាសក្នុងពោជ្ឈន្តិកុសលា អ្នក
 ឈ្លាសក្នុងមគ្គ អ្នក
 ឈ្លាសក្នុងវលកុសលា អ្នកឈ្លាសក្នុងវិញ្ញាណ ពួកជនអ្នកឈ្លាសទាំងនោះ
 តែងពាលយ៉ាងនេះ គឺតែងពាលយ៉ាងនេះ មិយោយយ៉ាងនេះ ពាលពា
 យ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្ងៃយ៉ាងនេះថា មុនជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់
 មុនជាគ្រឿងជាប់ស្អិត មុនជាគ្រឿងចង មុនជាគ្រឿងកង្វល់ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ពួកជនអ្នកឈ្លាស តែងពាលការឃើញនោះ ថាជា
 គ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។

(១៥៧) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអាស្រ័យសភាពណាហើយ តែង
 ឃើញសភាពដទៃថា ថោកថាច ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលអាស្រ័យសភាព
 ណាហើយ គឺអាស្រ័យ អាស្រ័យព្រម ជាប់ស្អិត ចូលទៅភេ ផ្សើសបំផ្សើ
 ដាក់នូវប្រណា ធម៌ដែលគ្រូនោះសម្តែងហើយ គណៈ ទិដ្ឋិ ចដិបថា មគ្គ ។

បស្សតិ ហិមមញ្ញំ អញ្ញំ សន្តារំ ធម្មត្ថា ធនំ តណំ
 ធិដ្ឋំ បដិបដំ មត្តំ ហិមតោ និហិមតោ ឱមគតោ
 លាមគតោ ជតុត្តតោ បរិគ្គតោ បស្សតិ ធម្មតិ
 ឱលោកេតិ ធិដ្ឋាយតិ ឧបបរិក្កតតិ យេ ធិស្សតោ
 បស្សតិ ហិមមញ្ញំ ។

[១៥៨] តស្មា ហិ ធិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វា សីល-
 ខ្វតំ ភិក្ខុ ធនំ ធិស្សយេយ្យតិ តស្មា^(១) តំការណា
 តំហេតុ តប្បច្ចយា តំធិនាថា ធិដ្ឋំ វា ធិដ្ឋសុដ្ឋំ វា
 សុតំ វា សុតសុដ្ឋំ វា មុតំ វា មុតសុដ្ឋំ វា សីលំ វា
 សីលសុដ្ឋំ វា វត្តំ វា វត្តសុដ្ឋំ វា ធនំ ធិសយេយ្យ ធនំ
 តណ្ហាយ្យ ធនំ បរមសេយ្យ ចាតិធិវិសេយ្យតិ តស្មា
 ហិ ធិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វា សីលខ្វតំ ភិក្ខុ ធនំ ធិស្ស-
 យេយ្យ ។ តេនាហ ភគវា

តំ វាថិ តដ្ឋំ តុស វាធិ

យេ ធិស្សតោ បស្សតិ ហិមមញ្ញំ

ពាក្យថា តែងឃើញសភាពដទៃ ថា ថោកទាប គឺឃើញ មើល មើល
 មើល សំឡឹងមើល ពិចារណាឃើញ ខ្លូត្រូវដទៃ ធម៌ដែលត្រូវនោះ
 សំដែងហើយ គណៈ ចំដួ បដិបទា មត្ត ថា ថោកទាប ថោកទាបពេក
 ទំនាប លាមក កាត្រក់ គិច្ចច ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
 កាស្រ័យសភាពណាហើយ តែងឃើញសភាពដទៃ ថា ថោកទាប ។

[១៥៩] ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុមិនត្រូវកាស្រ័យការម្នាក់
 ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់ហើយ ឬសីលនឹងវត្តឡើយ គឺ
 ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះការណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យ
 នោះ ព្រោះនិទាននោះ ភិក្ខុមិនត្រូវកាស្រ័យ មិនត្រូវប្រកាន់ មិនត្រូវ
 ស្លាបអវិជ្ជា មិនត្រូវចុះចិត្តសិបំ ខ្លូត្រូវ^(១) ឬចំដួសុដ្ឋំ^(២) សុតៈ^(៣)
 ឬសុតសុដ្ឋំ^(៤) មុតៈ^(៥) ឬមុតសុដ្ឋំ^(៦) សីល ឬសីលសុដ្ឋំ វត្ត ឬវត្ត-
 សុដ្ឋំទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុមិនត្រូវ
 កាស្រ័យការម្នាក់ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់ហើយ ឬសីល
 នឹងវត្តឡើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះនាមព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលកាស្រ័យសភាពណាហើយ តែងឃើញសភាពដទៃ

ថាថោកទាប ពួកដទៃអ្នកឃ្លាស តែងពោលការឃើញនោះ

១ ការម្នាក់ដែលឃើញ ។ ២ បរិសុទ្ធព្រះឃើញ ។ ៣ ការម្នាក់ដែលឮ ។
 ៤ បរិសុទ្ធព្រះឮ ។ ៥ ការម្នាក់ដែលប៉ះពាល់ ។ ៦ បរិសុទ្ធព្រះប៉ះពាល់ ។

តស្មា ហិ ទិដ្ឋិវ សុតំ ឡតំ វា
សីលទ្ធាតំ ភិក្ខុ ធន ទិស្សយេយ្យតិ ។

(១៥៧) ទិដ្ឋិមិ លោកស្មំ ធន កម្មយេយ្យ
ញ្ញាណធន វា សីលវគ្គធន វាមិ
សមោតិ អត្តាធមទ្ធចរេយ្យ
ហិ តោ ធន មញ្ញេន វិសេសិ វាមិ ។

(១៦០) ទិដ្ឋិមិ លោកស្មំ^(១) ធន កម្មយេយ្យ
ញ្ញាណធន វា សីលវគ្គធន វាមិ តិ អដ្ឋសមាបត្តិញ្ញា-
ណធន វា បញ្ចកិញ្ញាញ្ញាណធន វា មិច្ឆាញ្ញាណធន
វា សីលធន វា វគ្គធន វា សីលវគ្គធន វា ទិដ្ឋិ ធន
កម្មយេយ្យ ជេយ្យ ធន សញ្ញាធន ធន ទិព្វត្ថយ្យ
នាតិទិព្វត្ថយ្យ ។ លោកស្មំន្តិ អតាយលោកេ ឧទុ-
ស្សលោកេ ទេវលោកេ ទទ្ទលោកេ នាគុលោកេ
អាយតនលោកេ ទិដ្ឋិមិ លោកស្មំ ធន កម្ម-
យេយ្យ ញ្ញាណធន វា សីលវគ្គធន វាមិ ។

(១៦១) សមោតិ អត្តាធមទ្ធចរេយ្យតិ សន្តិ-
សោហមស្មិតិ អត្តាធន ធន ឧបេយ្យ ជាតិយា វា តោ-
ត្ថធន វា តោលបុត្តិកធន វា វណ្ណោត្តោកាយ វា

១ ឧ. ឧ. លោកស្មំ ។

ជាតាត្រៀងជាប់ជំពាក់ ព្រោះហេតុនោះ ក៏ក្នុងមុខត្រូវ
កស្រយការធូលី ដែលយើង ដែលឮ ដែលបំពេញ
ហើយ ឬសីលនឹងវត្តឡើយ ។

(១៥៧) បុគ្គលមិនប្បវត្តន៍កំណើតទិដ្ឋិ ក្នុងលោក ដោយញ្ញាណ
ឬដោយសីលវគ្គ មិនប្បវត្តន៍ប្រៀបផ្ចឹមខ្លួនថា ស្មើ (នឹងបុគ្គល
ដទៃ) មិនប្បវត្តន៍សំគាល់ថា ថោកថាប ឬថាវិសេសឡើយ ។

(១៦០) ពាក្យថា បុគ្គលមិនប្បវត្តន៍កំណើតទិដ្ឋិ ក្នុងលោកដោយ
ញ្ញាណ ឬដោយសីលវគ្គ គឺមិនប្បវត្តន៍កំណើត មិនប្បវត្តន៍
បង្កើតព្រម មិនប្បវត្តន៍កើត មិនប្បវត្តន៍កើតចំពោះ ទ្វារទិដ្ឋិ ដោយអដ្ឋ-
សមាបត្តិញ្ញាណ ដោយបញ្ចកិញ្ញាញ្ញាណ ដោយមិច្ឆាញ្ញាណ ដោយ
សីល ដោយវគ្គ ឬដោយសីលវគ្គ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុង
អបាយលោក ឧទុស្សលោក ទេវលោក ទទ្ទលោក នាគុលោក
អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនប្បវត្តន៍កំណើតទិដ្ឋិ
ក្នុងលោក ដោយញ្ញាណ ឬដោយសីលវគ្គ ។

(១៦១) ពាក្យថា មិនប្បវត្តន៍ប្រៀបផ្ចឹមខ្លួនថា ស្មើ គឺ មិនប្បវត្តន៍ប្រៀប
ផ្ចឹមខ្លួនថា គាត់កញ្ញាជាអ្នកស្មើនឹងគេ ដោយជាតិ ដោយតាត្រ ដោយ
កាលនៃខ្លួន ជាមួយអ្នកមានត្រកូល ដោយកាលនៃខ្លួនជាអ្នកមានសម្បុរល្អ

ននេន វា អន្លេនេន វា កម្មាយនេន វា សិប្បាយនេន វា វិជ្ជដ្ឋានេន វា សុតេន វា បដិ-
កាលោន វា អញ្ញតវញ្ញតវេន វា វត្ថុនាតិ សមោតិ
អត្តានមទូបនេយ្យ ។

[១៦២] ហិជោ ន មញ្ញេន វិសេសិ វាបិ ហិ-
នោបាមស្មីតិ អត្តានំ ន ឧបនេយ្យ ជាតិយា វា
តោត្ថេន វា ។ បេ ។ អញ្ញតវញ្ញតវេន វា វត្ថុនា សេ-
យ្យេនាមស្មីតិ អត្តានំ ន ឧបនេយ្យ ជាតិយា វា
តោត្ថេន វា ។ បេ ។ អញ្ញតវញ្ញតវេន វា វត្ថុនាតិ
ហិជោ ន មញ្ញេន វិសេសិ វាបិ ។ តេនាហ កកវា
និជ្ជិមិ លោកាស្មិ ន កម្មយេយ្យ
ញាណេន វា សីលវតេន វាបិ
សមោតិ អត្តានមទូបនេយ្យ
ហិជោ ន មញ្ញេន វិសេសិ វាបិ ។

[១៦៣] អត្ថំ បហាយ អនុបាទិយាហេ
ញាណេន សោ និស្សយ ហេ កកេតិ
ស វេ វិយត្ថេសុ ន វត្ថុសាវី
និជ្ជិមិ សោ ន បច្ចេតិ តិព្វំ ។

ដោយទ្រព្យ ដោយការរៀនមន្ត ដោយកម្មវិធីផ្លូវការណ៍ ដោយ
កម្មវិធីរៀនសូត្រ ដោយកម្មវិធីវិវិជ្ជា ដោយពហុស្សត្រ ដោយ
បដិភាណ ឬដោយវត្ថុណាមួយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថ) មិនប្ប
ប្រៀបផ្ចឹមខ្លួនថា ស្មើ ។

[១៦៤] ពាក្យថា មិនប្បសំគាល់ថា ថេកទាប ឬវិសេស គឺ
មិនប្បប្រៀបផ្ចឹមខ្លួនថា កត្តាអញ្ញតវញ្ញតវេន ដោយជាតិ ដោយ
តោត្រ ។ បេ ។ ឬដោយវត្ថុណាមួយ មិនប្បប្រៀបផ្ចឹមខ្លួនថា
កត្តាអញ្ញតវញ្ញតវេន ដោយជាតិ ដោយតោត្រ ។ បេ ។ ឬដោយ
វត្ថុណាមួយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថ) មិនប្បសំគាល់ថា ថេកទាប
ឬវិសេស ។ ហេតុនោះ ព្រះនាមព្រះភាគ ប្រាសថ

បុគ្គលមិនប្បវត្តន៍កាន់ទិដ្ឋកុដិលោក ដោយញាណ ឬដោយ
សីលវត្ថុ មិនប្បប្រៀបផ្ចឹមខ្លួនថា ស្មើ (នឹងបុគ្គលដទៃ)
មិនប្បសំគាល់ថា ថេកទាប ឬវិសេសឡើយ ។

[១៦៥] បុគ្គលនោះ លះបង់កត្តា មិនប្រកាន់ មិនធ្វើទិស្សយ
សូម្បីកុដិញាណទេ កាលសក្ខយលំបែកគ្នាផ្សេងៗ បុគ្គល
នោះឯង ជាអ្នកមិនលុះតាមពួក បុគ្គលនោះ មិនត្រឡប់
មកកាន់ទិដ្ឋណាមួយឡើយ ។

[១៦៤] អត្ថំ បហាយ អនុកាធិយាធាតិ អត្ថំ
 បហាយាតិ អត្ថនិដ្ឋិ បហាយ ។ អត្ថំ បហាយាតិ
 តាហំ^(១) បហាយ ។ អត្ថំ បហាយាតិ កុណ្ណាវសេ-
 ន និដ្ឋិវសេន គហិតំ បរមដ្ឋំ អភិវិដ្ឋំ អន្លោសិតំ
 អធិម្ពត្ថំ បហាយ បដិហិតា វិនោទេត្វា វុច្ឆិកត្វា
 អនកាវុច្ឆិមិត្វា ។ អត្ថំ បហាយ អនុកាធិយាធាតិ
 ចត្វាហិ ឧទាតានេហិ អនុកាធិយមាធា អត្ថុណ្ណមាធា
 អបរមសមាធា អនកិវិសមាធាតិ អត្ថំ បហាយ
 អនុកាធិយាធា ។

[១៦៥] ញាណោបិ សោ ជិស្សយេ ចោ កកោតិ
 អដ្ឋសមាបត្តិញាណោ កំ បញ្ចកិញាញាណោ កំ
 មិច្ឆាញាណោ កំ កុណ្ណាជិស្សយេ កំ និដ្ឋិជិស្សយេ កំ
 ន កកោតិ ន ជិនេតិ ន សញ្ញេតិ ន និព្វត្តេតិ
 នាភិវិព្វត្តេតិ ញាណោបិ សោ ជិស្សយេ ចោ កកោតិ

[១៦៦] ស វេ វិយត្ថេសុ ន វត្ថុសាវិតិ ស វេ
 វត្ថុតេសុ វិន្នេសុ ទ្វេដ្ឋាបន្នេសុ ទ្វេធម្មកជាតេសុ
 ចាតានិដ្ឋិតេសុ ចាតាទុដ្ឋិតេសុ ចាតាវុចិតេសុ

១ ឱ. ម. អត្ថតាហំ ។

[១៦៤] អធិប្បាយពាក្យថា លះបង់អត្តា មិនប្រកាន់ ត្រង់ពាក្យ
 ថា លះបង់អត្តា គឺលះបង់អត្តនិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា លះបង់អត្តា គឺ លះ
 បង់សេចក្តីប្រកាន់ ។ ពាក្យថា លះបង់អត្តា គឺលះបង់ បន្ទុកចង់
 ហេតុបង់ ធ្វើឱ្យវិនាស ធ្វើមិនឱ្យកើតមាននូវសេចក្តីប្រកាន់ ការស្លាប់
 អវិជ្ជុល សេចក្តីប្រកាន់ស្អិត ការផ្ទុលជ្រប់ ការឧទេសេ ដោយអំណាច
 កុណ្ណា ដោយអំណាចនិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា លះបង់អត្តា មិនប្រកាន់ គឺ
 មិនប្រកាន់ មិនកាន់យក មិនស្លាប់អវិជ្ជុល មិនប្រកាន់ស្អិត ដោយ
 ទុក្ខទាន២ ហេតុនោះ (ត្រង់ត្រាស់ថា) លះបង់អត្តា មិនប្រកាន់ ។

[១៦៥] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ មិនធ្វើនិស្ស័យសូម្បីក្នុងញាណទេ
 គឺ មិនធ្វើ មិនបង្កើត មិនបង្កើតព្រម មិនឱ្យកើត មិនឱ្យកើតចំពោះ
 នូវកុណានិស្ស័យ ឬនិដ្ឋិនិស្ស័យ ក្នុងអដ្ឋសមាបត្តិញាណ ក្នុងបញ្ច-
 កិញាញាណ ឬក្នុងមិច្ឆាញាណ ហេតុនោះ (ត្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
 នោះ មិនធ្វើនិស្ស័យក្នុងញាណ ។

[១៦៦] ពាក្យថា កាលសក្កយលំបែកគ្នាផ្សេងៗ បុគ្គលនោះឯង
 ជាអ្នកមិនលុះតាមពួក គឺកាលពួកសត្វ អ្នកកំណត់ហើយ បែកគ្នា
 ហើយ បែកចិត្តជាពីរ កើតទៅជាពីរពួក ប្រកបដោយចម្លើផ្សេងៗ
 ប្រកបដោយការគួរ ផ្សេងៗ ប្រកបដោយសេចក្តីពេញចិត្ត ផ្សេងៗ

នាពាលន្តិកេសុ នាពានិដ្ឋិនិស្សយនិស្សតេសុ ធនា-
 គតី កច្ចន្តេសុ នោសាគតី កច្ចន្តេសុ មោហាគតី
 កច្ចន្តេសុ កយាគតី កច្ចន្តេសុ ន ធនាគតី កច្ចតិ
 ន នោសាគតី កច្ចតិ ន មោហាគតី កច្ចតិ ន កយា-
 គតី កច្ចតិ ន រាគវសេន កច្ចតិ ន បោសវសេន
 កច្ចតិ ន មោហវសេន កច្ចតិ ន មាណវសេន
 កច្ចតិ ន ធិដ្ឋិនសេន កច្ចតិ ន ឧទ្ធច្ចវសេន កច្ចតិ
 ន វិចិត្តិច្ឆាវសេន កច្ចតិ ន អនុសយវសេន កច្ចតិ
 ន វត្តេហិ ន ម្ពេហិ យាយតិ វិយ្យាយតិ វុយ្យតិ
 សំហរិយតីតិ ស វេ វិយត្តេសុ ន វត្តសារី ។

[០៦៧] ធិដ្ឋិមេ សោ ន បច្ចេតិ កិញ្ចតិ គស្ស
 ទ្វាសដ្ឋិនិដ្ឋិតកាធិ បរិវាធិ សមុច្ឆិទ្ធាធិ វុបសន្តាធិ
 បដិច្ចស្សន្ទាធិ អកតុច្យត្តិកាធិ ញាណត្ថិចា ធឹន្តិ
 សោ កិញ្ច ធិដ្ឋិតតំ ន បច្ចេតំ ន បច្ចាគច្ចតតិ ធិដ្ឋិមេ
 សោ ន បច្ចេតិ កិញ្ច ។ តេនាហ ភកវា

ប្រកបដោយលទ្ធិផ្សេង ។ អាស្រ័យទិដ្ឋិនិស្សយផ្សេង ។ កាលលុះបូរ
 ឆន្ទានតិ លុះបូរពោសាគតិ លុះបូរមោហាគតិ លុះបូរកយាគតិ បុគ្គល
 នោះ មិនលុះបូរឆន្ទានតិ មិនលុះបូរពោសាគតិ មិនលុះបូរមោហាគតិ
 មិនលុះបូរកយាគតិ មិនលុះដោយអំណាចរាគៈ មិនលុះដោយអំណាច
 ពោសៈ មិនលុះដោយអំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចមាណៈ មិន
 លុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ មិនលុះដោយអំណាចឧច្ចៈ មិនលុះដោយអំណាច
 វិចិត្តិច្ឆា មិនលុះដោយអំណាចអនុស័យ គឺធម៌ជាពួកទាំងឡាយនាំទៅ
 នាំយកទៅ បន្ទូលទៅ ដឹកនាំទៅ មិនបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) កាលសក្កយលំបៃគន្លាផ្សេង ។ បុគ្គលនោះឯង មិនលុះភាមពួក ។

[១៦៧] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ មិនត្រូវរូបមកកាន់ទិដ្ឋិណាមួយឡើយ
 គឺទិដ្ឋិ៦៦ បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ផ្តាច់បង់ហើយ ម្លាប់ហើយ គ្រប
 សង្កត់ហើយ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត ដុតបំផ្លាញដោយភ្លើងគឺញាណហើយ
 បុគ្គលនោះ មិនត្រូវរូបមក មិននឹកមកកាន់ទិដ្ឋិណាមួយទេ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ មិនត្រូវរូបមកកាន់ទិដ្ឋិណាមួយឡើយ ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

អត្ថំ បហាយ អនុចានិយោហោ
 ញាលោមិ សោ ចិស្សយេ ចោ កកោតិ
 ស វេ វិយេត្តសុ ន វត្តសារី
 ចិដ្ឋិមិ សោ ន បច្ឆេតិ កកោតិ ។

[១៦៨] យស្សកយន្តោ បណិជ្ជន ទត្ថំ
 ភវាភវាយ នំន វា ហុំ វា
 ធិវេសនា តស្ស ន សន្តិ កេចិ
 ធម្មេសុ ចិច្ឆេយ្យ សធុត្តហិតំ ។

[១៦៩] យស្សកយន្តោ បណិជ្ជន ទត្ថំ ភវាភ-
 វាយ នំន វា ហុំ វាតិ យស្សតិ អហោតោ ទិណ្ណា-
 សវស្ស ។ អន្តាតិ ជស្សោ ឯកោ អន្តោ ជស្សស-
 មុទយោ ទុតិយោ អន្តោ ។ អតីតំ ឯកោ អន្តោ
 អនាគតំ ទុតិយោ អន្តោ ។ សុទ្ធា វេទនា ឯកោ
 អន្តោ ទុក្ខា វេទនា ទុតិយោ អន្តោ ។ នាមំ
 ឯកោ អន្តោ រូបំ ទុតិយោ អន្តោ ។ ធម៌ អដ្ឋង្គកាដិ
 អាយតនាដិ ឯកោ អន្តោ ធម៌ ភាហិកាដិ អាយ-
 តនាដិ ទុតិយោ អន្តោ ។ សក្កាយោ ឯកោ
 អន្តោ សក្កាយ សមុទយោ ទុតិយោ អន្តោ ។

បុគ្គលានោ លេបនីអត្តា មិនប្រកាន់ មិនធ្វើសិទ្ធិ
 សូម្បីក្នុងញាណ កាលសក្ខយលំបែកគ្នាផ្សេងៗ បុគ្គល
 នោះឯង មិនសុខអាមាណ បុគ្គលនោះ មិនត្រឡប់មក
 កាន់ចំអ្នកណាមួយឡើយ ។

[១៦៨] ការកាន់ទុកអន្តៈទាំងពីរ ក្នុងលោកនេះ នឹងរលាកដទៃ
 ដើម្បីកតតួចកតជំនះ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ជម្រក
 ទាំងឡាយណាមួយ នឹងការពិនិត្យ ហើយប្រកាន់ ក្នុងធម៌
 ទាំងឡាយ នៃបុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ ។

[១៦៩] អធិប្បាយពាក្យថា ការកាន់ទុកអន្តៈទាំងពីរ ក្នុងលោកនេះ
 នឹងរលាកដទៃ ដើម្បីកតតួចកតជំនះ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ
 ត្រង់ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺនៃព្រះអរហន្តទីណាស្រប ។ ពាក្យថា
 អន្តៈ គឺផស្សៈ ជាអន្តៈមួយ ការកើតឡើងនៃផស្សៈ ជាអន្តៈទីពីរ ។
 អតីត ជាអន្តៈមួយ អនាគត ជាអន្តៈទីពីរ ។ សុទ្ធវិទនា ជាអន្តៈមួយ
 ទុក្ខវិទនា ជាអន្តៈទីពីរ ។ នាម ជាអន្តៈមួយ រូបជាអន្តៈទីពីរ ។
 អាយតនៈទាំងក្នុង ជាអន្តៈមួយ អាយតនៈទាំងក្រៅ ជាអន្តៈទីពីរ ។
 សក្កាយ ជាអន្តៈមួយ ការកើតឡើងនៃសក្កាយ ជាអន្តៈទីពីរ ។

បណ្ឌិតំ វុទ្ធិនិ តណ្ហា យោ វាតោ សាវាតោ ។ បេ ។
 អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលម្បុលំ ។ ភវិភវយាតិ
 ភវិភវយ កម្មភវយ បុណ្ណវយ កាមភវយ កម្ម-
 ភវយ កាមភវយ បុណ្ណវយ រូបភវយ កម្ម-
 ភវយ រូបភវយ បុណ្ណវយ អរូបភវយ កម្មភវយ
 អរូបភវយ បុណ្ណវយ បុណ្ណំ ភវយ បុណ្ណំ តតិ-
 យា បុណ្ណំ ឧបបត្តិយា បុណ្ណំ បដិសន្ធិយា
 បុណ្ណំ អត្តភវិកិច្ចត្តិយា ។ នីទាតិ សកត្ត-
 ភារោ ។ ហុភតិ បរត្តភារោ ។ នីទាតិ សករូបវេ-
 ទនាសញ្ញាសង្ខារវិញ្ញាណំ ។ ហុភតិ បររូបវេទនាស-
 ញ្ញាសង្ខារវិញ្ញាណំ ។ នីទាតិ ធម្មន្ទ្រិកានិ អាយត-
 នានិ ។ ហុភតិ ធម្មាហិកានិ អាយតនានិ ។ នីទាតិ
 មនុស្សលោកោ ។ ហុភតិ ទេវលោកោ ។ នីទាតិ
 កាមធាតុ ។ ហុភតិ រូបធាតុ អរូបធាតុ ។ នីទាតិ
 កាមធាតុ រូបធាតុ ។ ហុភតិ អរូបធាតុ ។

គណ្ហាលោកហៅថា ការដឹកល់ទុក បានដល់សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តី
 ត្រេកអរដ៏មានកម្លាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។
 ពាក្យថា ដើម្បីភពកូចនីតតំ គឺដើម្បីកម្មភព បុណ្ណ ឈ្មោះថាភព
 កូចនីតតំ គឺថាដើម្បីកាមភព កម្មភព កាមភព បុណ្ណ រូបភព
 កម្មភព រូបភព បុណ្ណ អរូបភព កម្មភព អរូបភព បុណ្ណ
 គឺថាដើម្បីការកើតឡើង ។ កាមវាឡើយ ។ ឧបបត្តិឡើយ ។ បដិ-
 សន្ធិឡើយ ។ ការញ្ជ័នអត្តភាព ឲ្យកើតឡើយ ។ ពាក្យថា លោក
 នេះ គឺអត្តភាព របស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា លោកដទៃ គឺអត្តភាព
 របស់បុគ្គលដទៃ ។ ពាក្យថា លោកនេះ គឺរូប វេទនា សញ្ញា
 សង្ខារ វិញ្ញាណ របស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា លោកដទៃ គឺរូប វេទនា សញ្ញា
 សង្ខារ វិញ្ញាណ របស់បុគ្គលដទៃ ។ ពាក្យថា លោកនេះ គឺ
 អាយតនៈខាងក្នុង ។ ពាក្យថា លោកដទៃ គឺ អាយតនៈខាងក្រៅ
 ៦ ។ ពាក្យថា លោកនេះ គឺមនុស្សលោក ។ ពាក្យថា លោកដទៃ
 គឺ ទេវលោក ។ ពាក្យថា លោកនេះ គឺ កាមធាតុ ។ ពាក្យថា
 លោកដទៃ គឺរូបធាតុ អរូបធាតុ ។ ពាក្យថា លោកនេះ គឺ កាមធាតុ
 រូបធាតុ ។ ពាក្យថា លោកដទៃ គឺអរូបធាតុ ។

យស្សកយេន្លោ បណិជ្ជន ធន្តិ កវកវាយ វេទ
 វា ហុវ វាតិ យស្ស ឧកោ អន្តោ កវកវាយ វេទ វា
 ហុវ វា បណិជ្ជ ធន្តិ ន សំវិជ្ជតិ ធុបលត្ថតិ បហីនា
 សមុច្ឆិន្ទា វុបសត្តា បដិប្បស្សន្ទា អកខុប្បត្តិកា
 ញាណត្ថិនា ធន្តិ យស្សកយេន្លោ បណិជ្ជន ធន្តិ
 កវកវាយ វេទ វា ហុវ វា ។

[១៧០] ធិវេសនា តស្ស ន សន្តិ កេជ្ជតិ ធិ-
 វេសនាតិ ទេ ធិវេសនា តណ្ហាធិវេសនា ច ធិជ្ជិធិវេ-
 សនា ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាធិវេសនា ។ បេ ។
 អយំ ធិជ្ជិធិវេសនា ។ តស្សតិ អរហតោ ទីណាស-
 វស្ស ។ ន សន្តិ ធន្តិ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជតិ ធុបលត្ថតិ
 បហីនា សមុច្ឆិន្ទា វុបសត្តា បដិប្បស្សន្ទា អកខុប្ប-
 ត្តិកា ញាណត្ថិនា ធន្តិ ធិវេសនា តស្ស ន សន្តិ

ពាក្យថា ការភាន់ទុកអន្តៈចាំផ្ទៃពីរក្នុងរលាកនេះមិនរលាកដទៃ ដើម្បី
 ភពក្នុងភពនេះ ខែបុគ្គលណា មិនមានទេ បានសេចក្តីថា ការភាន់
 ទុកអន្តៈចាំផ្ទៃពីរ ក្នុងរលាកនេះមិនរលាកដទៃ ដើម្បីភពក្នុងភពនេះ
 ខែបុគ្គលណា មិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន ឥបុគ្គលណា
 លះចង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តល់ហើយ ម្លាប់ហើយ ស្ងប់ហើយ ធ្វើមិនគួរឱ្យ
 កើត ផុតបំផ្លាញដោយភ្លើងឥញ្ញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ការភាន់ទុកអន្តៈចាំផ្ទៃពីរ ក្នុងរលាកនេះមិនរលាកដទៃ ដើម្បីភពក្នុង
 ភពនេះ ខែបុគ្គលណា មិនមានទេ ។

[១៧១] អធិប្បាយពាក្យថា ជម្រកចាំផ្ទៃឡាយណាមួយ ខែ
 បុគ្គលនោះ មិនមាន ត្រង់ពាក្យថា ជម្រកចាំផ្ទៃឡាយ បានដល់
 ជម្រក ២ យ៉ាង គឺជម្រកឥតល្អាត ១ ជម្រកឥតជ្ជិ ១ ។ បេ ។
 នេះជម្រកឥតល្អាត ។ បេ ។ នេះជម្រកឥតជ្ជិ ។ ពាក្យថា
 ខែបុគ្គលនោះ គឺខែព្រះអរហន្តទីណាស្រព ។ ពាក្យថា មិនមាន គឺ
 មិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន ឥបុគ្គល លះចង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តល់
 ហើយ ម្លាប់ហើយ គ្របសន្តិភ័យហើយ ធ្វើមិនគួរឱ្យកើត ផុតបំផ្លាញ
 ដោយភ្លើងឥញ្ញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជម្រកចាំផ្ទៃ
 ឡាយណាមួយ ខែបុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ ។

[១៧១] ធម្មេសុ ធីច្ឆេយ្យ សមុត្តហិតន្តំ ធម្មេសុតិ
 ទ្វាសន្តិយា ធីដ្ឋិតេសុ ។ ធីច្ឆេយ្យាតិ ធីច្ឆិដិក្ខា
 វិច្ឆិដិក្ខា វិច្ឆិដិក្ខា បវិច្ឆិដិក្ខា តុលយិក្ខា តិរយិក្ខា
 វិការយិក្ខា វិក្ខតំ កក្ខា ធីត្តាហោ វិលត្តាហោ វត្តា-
 ហោ តោដ្ឋាសត្តាហោ ទុច្ឆយត្តាហោ សមុច្ឆយត្តា-
 ហោ ឥនំ សច្ចំ តច្ចំ តថំ ក្ខតំ យាថាវំ អវិបរិតន្តំ
 តហិតំ បរាមន្តំ អភិវិច្ឆំ អដ្ឋោសិតំ អធិមុត្តំ ធីតុ
 ធី សវិច្ឆិតំ ធីបលត្តិតំ បហិដំ សមុច្ឆិន្តំ វុបសន្តំ
 បដិច្ចស្សន្តំ អកច្ចុប្បត្តិតំ ញាណត្តិទា ធីឡន្តំ
 ធម្មេសុ ធីច្ឆេយ្យ សមុត្តហិតំ ។ តេនាហា កកា

យស្សកយន្តេ បណ្ឌិតិធន ធីតុ

កកាកាយ ឥន វា ហុរំ វា

ធីវេសថា តស្ស ធន សន្តិ កេចិ

ធម្មេសុ ធីច្ឆេយ្យ សមុត្តហិតន្តំ ។

[១៧២] អធិប្បាយពាក្យថា ការពិនិត្យហើយប្រកាន់ ក្នុងធម៌
 ព័ន្ធខ្វាយ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងធម៌ព័ន្ធខ្វាយ គឺ ក្នុងចំនួន ៦២ ។
 ពាក្យថា ពិនិត្យ គឺការពិនិត្យ ពិចារណា សន្សំ ជ្រើសរើស ថ្វីតិ
 ត្រិះរិះ សំដែងឱ្យជាក់លាក់ ធ្វើឱ្យប្រាកដ ហើយកាន់យកតាមផ្លូវ
 កាន់យកតាមចំណែក កាន់យកហ៍ កាន់យកតាមសង្កត់ កាន់យកដា
 រិនរ កាន់យកដោយការសន្សំព្រម គឺសេចក្តីប្រកាន់ ការស្វាបអំណើល
 ការប្រកាន់ស្អិត ការប្រកាន់ស៊ប់ ការចុះចិត្តដៀង ទេរទៀង ធាតុ
 មិនយៀងឃ្លាត ប្រាកដ គួរតាមសភាពពិត មិនប្រែប្រួល វេលាមិន
 មាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺបុគ្គលបានលះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តិល
 ហើយ ម្លាប់ហើយ ស្ងប់ហើយ ធ្វើមិនគួរឱ្យកើត ដុតបំផ្លាញដោយ
 ភ្លើងឥញ្ញាណហើយ ហេតុនោះ (ច្រង់ត្រាស់ថា) ការពិនិត្យហើយ
 ប្រកាន់ក្នុងធម៌ព័ន្ធខ្វាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមោគ្គលានុភាសនាសំដែងថា
 ការព័ន្ធខ្វាយព័ន្ធគឺ ក្នុងលោកនេះនឹងលោកដទៃ ដើម្បី
 កតតួចកតាមនេះ ខែបុគ្គលណា មិនកាន់ទេ ផ្នែកព័ន្ធ
 ខ្វាយណាមួយ (នឹង) ការពិនិត្យ ហើយប្រកាន់ ក្នុង
 ធម៌ព័ន្ធខ្វាយ ខែបុគ្គលនោះ មិនមានទ្បើយ ។

[១៧២] តស្សីន ធិដ្ឋេវ សុតេ មុតេ វ
 បកប្បិតា នត្ថំ អណ្ណបិ សញ្ញា
 តំ ព្រាហ្មណំ ធិដ្ឋិមនាធិយោនំ
 កេធិន លោកស្មិ វិកេប្បយេយ្យ ។

[១៧៣] តស្សីន ធិដ្ឋេវ សុតេ មុតេ វ បកប្បិតា
 នត្ថំ អណ្ណបិ សញ្ញាតិ តស្ស អរហនោ ទំណាស-
 វស្ស^(១) ធិដ្ឋេ វ ធិដ្ឋិសុទ្ធិយា វ សុតេ វ សុត-
 សុទ្ធិយា វ មុតេ វ មុតសុទ្ធិយា វ សញ្ញា បុព្វត្ថ-
 មតា អធិបតេយ្យតា សញ្ញាវិគ្គហេន សញ្ញាយ ឧទ្ទ-
 បិតា^(២) កប្បិតា^(៣) អភិសង្កតា សណ្ឌបិតា ធិដ្ឋំ នត្ថំ
 ន សិវិដ្ឋតិ នុបលត្តតិ^(៤) បហីនា សមុទ្ធិន្ទា វុបសន្តា
 បដិច្ចស្សន្ទា អកតុប្បត្តិកា ញាណត្ថិនា នន្ទ្យាតិ
 តស្សីន ធិដ្ឋេវ សុតេ មុតេ វ បកប្បិតា នត្ថំ អ-
 ណ្ណបិ សញ្ញា ។

[១៧៤] តំ ព្រាហ្មណំ ធិដ្ឋិមនាធិយោនន្តំ ព្រាហ្មណោ-
 តិ សន្តន្តំ ធម្មានំ ពាហិតត្តា ព្រាហ្មណោ ។ បេ ។

១ ឧ. ម. តស្សីន អរហនោ ទំណាសវស្ស តស្សីន ទំណាស ។ ២ ឧ. ឧទ្ទិប-
 ិតា ។ ម. ឧទ្ទិបិតា សមុទ្ធិបិតា ។ ៣ ម. កប្បិតា កប្បិតា ។ ៤ ម. វសន្ត
 ន សិវិដ្ឋតិ នុបលត្តតិ ។

[១៧៥] សេចក្តីសំគាល់សូម្បីភូមិមួយ ដែលកំណត់ហើយ ក្នុង
 ការម្នាក់ដែលឃើញ ដែលឮ ឬដែលប៉ះពាល់ហើយនេះ
 នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ ដូចជាក្នុងកំណត់ បុគ្គល
 ដែលជាព្រាហ្មណ៍ មិនប្រកាន់ខ្ជាប់នោះ ក្នុងរណ្តំនេះ
 ដោយកិលេស ដូចម្តេចបាន ។

[១៧៦] ពាក្យថា សេចក្តីសំគាល់សូម្បីភូមិមួយ ដែលកំណត់ហើយ
 ក្នុងការម្នាក់ដែលឃើញ ដែលឮ ឬដែលប៉ះពាល់ហើយនេះ នៃបុគ្គល
 នោះ មិនមានទេ សេចក្តីថា សេចក្តីសំគាល់ ភាពជាប្រធាន ភាព
 ជាធំ ក្នុងទិដ្ឋុ ឬក្នុងទិដ្ឋសុទ្ធិ ក្នុងសុត្ថ ឬក្នុងសុតសុទ្ធិ ក្នុងមុត្ថ ឬក្នុង
 មុតសុទ្ធិ ដែលគេតាំងឡើង កំណត់ភាគតែង តាំងនៅព្រមដោយ
 សញ្ញា ព្រោះសេចក្តីប្រកាន់ខ្ជាប់ដោយសញ្ញា នៃព្រះអរហន្តទីណាស្រព
 នោះ មិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺរណ្តំនេះ ផ្គាប់ផ្គុល
 រម្ងាប់ ស្ងប់ ធ្វើមិនគួរឱ្យកើត ផុតចំណងដោយភ្លើងតិញ្ញាណហើយ
 រហូតនោះ (ទ្រង់គ្រាស់ថា) សេចក្តីសំគាល់សូម្បីភូមិមួយ ដែលកំណត់
 ហើយ ក្នុងការម្នាក់ដែលឃើញ ដែលឮ ឬដែលប៉ះពាល់ហើយនេះ
 នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

[១៧៧] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលដែលជាព្រាហ្មណ៍ មិន
 ប្រកាន់ខ្ជាប់នោះ ត្រង់ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺ បុគ្គលឈ្មោះថា
 ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះជាអ្នកបន្ទូលបង្គំ ឆ្លើយបង្គំ ៧ ។ បេ ។

អនិស្សវេតោ កាតិ បុព្វេតេ ស ព្រាហ្មណំ
និដ្ឋិមតាទិយានន្តំ តំ ព្រាហ្មណំ និដ្ឋិ អនាទិយន្តំ
អត្តល្អាតំ អបរាមសន្តំ អនគិដិសន្តន្តំ^(១) តំ ព្រាហ្មណំ
និដ្ឋិមតាទិយានំ ។

[១៧៩] កេនិទ លោកស្មំ វិគយ្យេយ្យតិ
កប្បាតិ ទ្វេ កប្បា តណ្ហាកប្បោ ច និដ្ឋិកប្បោ
ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាកប្បោ ។ បេ ។ អយំ និដ្ឋិ-
កប្បោ ។ តស្ស តណ្ហាកប្បោ បរិវេនា និដ្ឋិកប្បោ
បដិវិស្សដ្ឋោ តណ្ហាកប្បស្ស បរិវេនត្ថា និដ្ឋិកប្បស្ស
បដិវិស្សដ្ឋត្ថា កេន វាគេន កប្បេយ្យ កេន គោ-
សេន កប្បេយ្យ កេន មោហេន កប្បេយ្យ កេន
មារេន កប្បេយ្យ កាយ និដ្ឋិយា កប្បេយ្យ កេន
ឧទ្ធចេន កប្បេយ្យ កាយ វិចិត្តោយ កប្បេយ្យ
កេហំ អនុសយេហំ កប្បេយ្យ រត្តោតិ វា ធុដ្ឋោតិ
វា ម្លុទ្ធព្យាតិ វា វិចិត្តោតិ វា បរាមដ្ឋោតិ វា វិក្កេ-
បកតោតិ វា អនិដ្ឋន្តតោតិ វា ជាមគតោតិ វា ។

១ ១. អនិវិស្សន្តំ ។

ជាអ្នកមិនគាស្រ័យ (ខ្ញុំខ្ញុំ) ជាអ្នកនឹងធីតី បុគ្គលនោះ លោកហៅថា
ព្រាហ្មណំ ។ ពាក្យថា បុគ្គលដែលជាព្រាហ្មណំ មិនប្រកាន់ខ្ញុំខ្ញុំនោះ
បានសេចក្តីថា បុគ្គលជាព្រាហ្មណំនោះ មិនប្រកាន់ មិនកាន់យក
មិនស្តាប់អវិជ្ជុយ មិនប្រកាន់ស្តីកន្លែងខ្ញុំ ហេតុនោះ (ត្រង់ត្រាស់ថា)
បុគ្គលដែលជាព្រាហ្មណំ មិនប្រកាន់ខ្ញុំខ្ញុំនោះ ។

[១៨០] អធិប្បយោគ្យថា ភប្បិកំណត់ ក្នុងលោកនេះ ដោយ
កំលេសដូចម្តេចបាន ត្រង់ពាក្យថា កំណត់ បានដល់ការកំណត់ ២ គឺ
ការកំណត់គឺតណ្ហា ១ ការកំណត់និដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់គឺ
តណ្ហា ។ បេ ។ នេះការកំណត់និដ្ឋិ ។ ការកំណត់គឺតណ្ហា ព្រាហ្មណំ
នោះ លះបង់ហើយ ការកំណត់និដ្ឋិ ព្រាហ្មណំនោះ លោសំចោល
ហើយ ព្រាហ្មណ៍បានលះបង់ ខ្ញុំការកំណត់គឺតណ្ហា បានលោសំ
ចោលខ្ញុំការកំណត់និដ្ឋិ អ្នកផងភប្បិកំណត់ដោយពន្ធដូចម្តេច កំណត់
ដោយចោលដូចម្តេច កំណត់ដោយមាហៈដូចម្តេច កំណត់ដោយ
មានដូចម្តេច កំណត់ដោយនិដ្ឋិដូចម្តេច កំណត់ដោយឧទ្ធចៈដូចម្តេច
កំណត់ដោយវិចិត្តដូចម្តេច កំណត់ដោយអនុស័យទាំងឡាយដូចម្តេច
ថា លោកជាអ្នកត្រេកអរ ថាជាអ្នកប្រទូស្ត ថាជាអ្នកវិនិច្ឆ័យ ថាជាអ្នក
ជាប់ចំពាក់ ថាជាអ្នកស្តាប់អវិជ្ជុយ ថាជាអ្នកផល់ ខ្ញុំសេចក្តីក្លាយ
ហយ ថាជាអ្នកផល់ ខ្ញុំការមិនជាប់ស្រេច ឬថាជាអ្នកផល់ខ្ញុំកន្លាំង ។

តេ អភិសង្ការា បរិវាទា អភិសង្ការាចំ បរិវាទត្ថា
 តតិយោ កេន កម្មេយ្យ ទេវយិកោតិ វា គិរច្ឆា-
 នយោនិកោតិ វា បិក្ខុវិសយិកោតិ វា មនុស្សាតិ
 វា ទេវាតិ វា រូបិកិ វា អរូបិកិ វា សត្វាតិ វា អសត្វាតិ
 វា ទេវសត្វាតិ វា ។ សោ ហេតុ នត្ថំ បទ្កយោ
 នត្ថំ ការាណំ នត្ថំ យេន កម្មេយ្យ វិកម្មេយ្យ វិ-
 កម្ម្យំ អាបដ្ឋេយ្យ ។ លោកស្មិន្តំ អនាមលោកេ
 មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ទទ្ទលោកេ ធាតុលោ-
 កេ អាយតនលោកេតិ កេនិច លោកស្មិ វិកម្ម-
 យេយ្យ ។ តេនាហ ភគវា

តស្សីន ទិដ្ឋេវ សុតេ មុតេ វា
 បកម្យតា នត្ថំ អណ្តបំ សញ្ញា
 តំ ព្រាហ្មណំ ទិដ្ឋិមនាទិយានំ
 កេនិច លោកស្មិ វិកម្មយេយ្យាតិ ។

[១៧៦] ន កម្មយន្តំ ន បុរេកុរោន្តំ
 នម្មាបំ តេសំ ន បដិច្ចតាសេ

អភិសង្ការោនោះ លោកលេខដំបើង ព្រោះលោកលេខដំបើងអភិសង្ការ
 តាំងឡើយហើយ អ្នកផងគប្បីកំណត់តាំងឡើយ ថា លោកទៅកើត
 ក្នុងនរក ថា កើតក្នុងកំណើតក្នុងលោក ថា កើតជាបិក្ខុវិសយ ថា ជាមនុស្ស
 ថា ជាទេវតា ថា ជាព្រហ្មមានរូប ថា ជាព្រហ្មមិនមានរូប ថា ជាសត្វ-
 ព្រហ្ម ថា ជាអសត្វព្រហ្ម ឬថា ជាទេវសត្វនាសត្វព្រហ្ម ដោយ
 កិលេសដូចម្តេច ។ អ្នកផងគប្បីកំណត់ គប្បីសំគាល់ គប្បីដល់នូវ
 ការកំណត់ ដោយហេតុណា ហេតុនោះ មិនមាន បច្ច័យមិនមាន
 ការណ៍មិនមានទេ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺ ក្នុងអនាមលោក
 មនុស្សលោក ទេវលោក ទទ្ទលោក ធាតុលោក អាយតនលោក
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) គប្បីកំណត់ក្នុងលោកនេះ ដោយកិលេស
 ដូចម្តេចបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ប្រាស់ថា

សេចក្តីសំគាល់សូម្បីក្នុងមួយ ដែលកំណត់ហើយ ក្នុង
 ការម្នាក់ដែលឃើញ ដែលឮ ឬដែលប៉ះពាល់ហើយនេះ
 នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ អ្នកផងគប្បីកំណត់ បុគ្គលដែល
 ជាព្រាហ្មណ៍ មិនប្រកាន់ទិដ្ឋិនោះ ក្នុងលោកនេះ ដោយ
 កិលេស ដូចម្តេចបាន ។

[១៧៦] ព្រះអរហន្តតាំងឡើយ មិនគង់តាំង មិនធ្វើឲ្យជា
 ប្រធាន ដ្បិត គង់តាំងឡើយ លោកមិនទទួលយកទេ

ន ប្រាហ្មណ៍ សីលវគ្គន ទេយ្យោ
នាវត្ថុតោ ន បច្ឆេតិ តាធិ ។

(១៧៧) ន កប្បយេន្តិ ន បុរេត្ថុវេន្តិកំ កប្បានិ
ទ្វេ កប្បា តណ្ហាកប្បោ ច ធិដ្ឋកប្បោ ច ។

កតមោ តណ្ហាកប្បោ ។ យាវតា តណ្ហាសង្ខា-
ភេន សីមកតំ មរិយោធិកតំ ឱធិកតំ បរិយន្តិកតំ
បរិក្កហិតំ មមាយិតំ វធិ មមំ ឯតំ មមំ ឯត្ថតំ មមំ
ឯត្តាវតា មម មម វុចា សង្ខា តត្ថា វសា ដោដ្ឋព្វា
អត្ថវណា ចាប្បវណា ជាសីនាសា អនេស្សកា កុក្ក-
ដស្សកា ហត្ថិតាស្សវន្យា ទេត្ថំ វត្ថុ ហិរញ្ញំ សុ-
ន្តោ តាមនិតមាជនាធិយោ រដ្ឋត្ថា ជនបទោ ច កោ-
សោ ច កោដ្ឋាការត្ថា កេវលម្យំ មហាបបរិ តណ្ហា-
វសេន មមាយិតំ យាវតា អដ្ឋសតតណ្ហាវិបរិតំ អយំ
តណ្ហាកប្បោ ។

កតមោ ធិដ្ឋកប្បោ ។ វិសតិវត្ថុកា សញ្ញាយធិដ្ឋ
នសវត្ថុកា មិច្ឆាធិដ្ឋំ នសវត្ថុកា អន្តត្ថាហិតា ធិដ្ឋ-
យា ឯវុចា ធិដ្ឋំ ធិដ្ឋិតតំ ធិដ្ឋិតហនំ ធិដ្ឋិតត្ថាវេ

ប្រាហ្មណំ មិមមេសីលវត្ថុ ធិកតំបាខេ លោកដល់
ក្រើយហើយ ជាអ្នកធិនធិន មិនស្រឡប់មកវិញឡើយ ។

(១៧៧) អធិប្បយតាក្យថា មិនតែងតាំង មិនធ្វើឲ្យជាប្រការ
ត្រង់តាក្យថា តែងតាំង បាខដល់ ការតែងតាំង ២ គឺការតែងតាំង
តណ្ហា ១ ការតែងតាំងធិដ្ឋ ១ ។

ការតែងតាំងគឺតណ្ហា តើដូចម្តេច ។ ការកំណត់ដែន កំណត់
កំណត់ផ្ទះ កំណត់ដោយជុំវិញ ហ្នូនវិហារ ពាលីយ ដោយចំណែក
តណ្ហា ទាំងប៉ុន្មានថា នេះរបស់អញ គឺរបស់អញ ប៉ុណ្ណេរបស់អញ
ទាំងប៉ុណ្ណោះ របស់អញ រួច សំឡេង ក្លិន សេ ដេដ្ឋព្វៈ របស់
អញ គ្រឿងកម្រាល គ្រឿងស្បៀកពាក់ ខ្ញុំស្រី ខ្ញុំប្រុស ពិត ចៀម
មាត់ ជ្រូក ជីវី គោ សេះ លា ស្រែ ចម្ការ ប្រាក់ មាស ស្រុក
និគម រាជធានី ដែន ជនបទ បន្ទាយ ឃ្លាំង របស់អញ ចុក្កល
ប្រការនៃដីទាំងអស់ ដោយកំណត់តណ្ហា តណ្ហាវិបរិត ១០៨ ទាំង
ប៉ុន្មាន នេះការតែងតាំងគឺតណ្ហា ។

ការតែងតាំង ធិដ្ឋ តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាយធិដ្ឋ មានវត្ថុ ២០
មិច្ឆាធិដ្ឋ មានវត្ថុ ១០ អន្តត្ថាហិតធិដ្ឋ មានវត្ថុ ១០ ធិដ្ឋ
ដំណើរ ធិដ្ឋ ការសំភារ ធិដ្ឋ ផ្លូវលំបាក ធិដ្ឋ

និដ្ឋវិស្វកាយកំ ទិដ្ឋវិប្បន្តំ ទិដ្ឋសញ្ញាជំ តាហោ
 បដិគ្គាហោ អភិទិវេសោ បរាមាសោ កុម្មតោ មិច្ឆា-
 បដោ មិច្ឆត្ថំ តំតាយតំ វិបរិយេសគ្គាហោ វិបរិគ-
 គ្គាហោ វិបល្លាសគ្គាហោ មិច្ឆាតាហោ អយោជាកស្មី
 យោជាកន្តិ តាហោ យាវតា ឆាសដ្ឋី ទិដ្ឋតតាទិ
 អយំ ទិដ្ឋកម្មោ ។

តេសំ តណ្ហាកម្មោ បហីនោ ទិដ្ឋកម្មោ បដិ-
 ទិស្សដ្ឋោ តណ្ហាកម្មស្ស បហីនតា ទិដ្ឋកម្មស្ស
 បដិទិស្សដ្ឋតា តណ្ហាកម្មំ វា ទិដ្ឋកម្មំ វា ន កម្មេន្តិ
 ន ជនេន្តិ ន សញ្ញេន្តិ ន មិច្ឆត្ថេន្តិ ចាកំមិច្ឆត្ថេន្តិ
 ន កម្មយន្តិ ។

ន បុរេត្ថុរោន្តិចិ បុរេត្ថុរាតិ ន្ទ បុរេត្ថុរា តណ្ហា-
 បុរេត្ថុរោ ន ទិដ្ឋបុរេត្ថុរោ ន ។ បេ ។ អយំ តណ្ហា-
 បុរេត្ថុរោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋបុរេត្ថុរោ ។ តេសំ
 តណ្ហាបុរេត្ថុរោ បហីនោ ទិដ្ឋបុរេត្ថុរោ បដិទិស្សដ្ឋោ

ព្រាហ្មណកលបដិការធ្វើឱ្យជាប្រធានគិតក្លៀង រោសំចោលការធ្វើឱ្យ
 ជាប្រធាន គឺទិដ្ឋ ព្រះអរហន្តទាំងឡាយមិនមានកល្លា ដូចជាទង្គិជ័យ
 មិនមានកល្លាដូចជាទង្គិ មិនមានកល្លាជាអធិបតិ មិនមានទិដ្ឋដូចជា
 ទង្គិជ័យ មិនមានទិដ្ឋដូចជាទង្គិ មិនមានទិដ្ឋជាអធិបតិ គិតក្លៀងទិដ្ឋ
 មិនប្រព្រឹត្តចោមរាមហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ព្រាស់ថា) មិនតែងតាំង
 មិនធ្វើឱ្យជាប្រធាន ។

(១៧៨) ទិដ្ឋឯង លោកហៅថា ធម៌ ក្នុងបទថា អ្វីក្នុងចម្លើយ
 ឡាយលោកមិនទទួលយកទេ ។ ពាក្យថា លោក គឺព្រះអរហន្តទាំងឡាយ
 ស្រឡាតាំងនោះ ។ ពាក្យថា មិនទទួលយកទេ គឺមិនទទួលថា លោក
 ទៀង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃជាមាយា មិនទទួលថា លោកមិន
 ទៀង ។ បេ ។ សក្ខីបានមុខអំពីសេចក្តីស្ងប់ កើតទៀតក៏ទេ មិន
 កើតទៀតក៏ទេ ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមាយា ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ព្រាស់ថា) អ្វីក្នុងចម្លើយឡាយ លោកមិនទទួលយកទេ ។

(១៧៩) ពាក្យថា មិនមែន ក្នុងបទថា ព្រាហ្មណ៍មិនមែនសីល-
 វត្ថុដ៏គន្លឹះបានទេ ជាពាក្យហាមឃាត់ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺបុគ្គល
 ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រាហ្មណ បន្ទាប់បន្សំ ដូចចម្លើយ ៧ ។ បេ ។

អនិស្សតោ ភានិ បុព្វតេ ស ព្រាហ្ម ។ ន
 ព្រាហ្មណា សីលវគ្គេន នេយ្យេន ព្រាហ្មណោ
 សីលេន វ វគ្គេន វ សីលវគ្គេន វ ន យាយតិ
 ន និយ្យាយតិ ន វុយ្យតិ ន សំហរិយតីតិ ន ព្រាហ្ម-
 ណោ សីលវគ្គេន នេយ្យេ ។

(១៨០) ចារ្យតោ ន បច្ចេតិ តាធិតិ ចារ្យ វុច្ចតិ
 អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមដោ
 សព្វប្បនិប្បន័និស្សត្តោ តណ្ហក្ខយោ វិហតោ
 និរោធនោ និព្វានំ ។ យោ ចារុតោ ចារុប្បត្តោ
 អន្តតោ អន្តប្បត្តោ កោដិតោ កោដិប្បត្តោ
 ។ បេ ។ នត្ថំ តស្ស បុព្វភវតិ ចារ្យតោ ។ ន
 បច្ចេតតិ សោតាបត្តមគ្គេន យេ តិលេសា បហំនា
 តេ តិលេសេ ន បុរេតិ ន បច្ចេតិ^(១) ន បច្ចាតច្ច-
 តិ សក្កាកាមិមគ្គេន យេ តិលេសា បហំនា តេ
 តិលេសេ ន បុរេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាតច្ច-
 តិ អនាតាមិមគ្គេន យេ តិលេសា បហំនា

១ ខ. ឧ បុន បច្ចេតិ ។

ចម្រើនីទិដ្ឋិ សេចក្តីអន្តរាវន្តនីទិដ្ឋិ ការច្រកច្រមនីទិដ្ឋិ ការកាត់
 ការទទួល ការប្រកាន់ ការស្តាប់អង្គុល ផ្លូវតាមក្រក់ ផ្លូវទុស ភាពទុស
 កំលាំងអណ្តូង ការកាន់យកដោយការស្ម័គ្រចិត្ត ការកាន់យកវិចារិក
 ការកាន់យកវិបលាស ការកាន់យកទុស ការកាន់យកក្នុងក្រុមមិនពិត
 ថាជាសភាពពិត ទិដ្ឋិ៦២ ព័ន្ធបុគ្គល ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ
 នេះការវិនិច្ឆ័យនីទិដ្ឋិ ។

ការវិនិច្ឆ័យនីទិដ្ឋិ ព្រះអរហន្តព័ន្ធនោះ លះបង់ហើយ ការ
 វិនិច្ឆ័យនីទិដ្ឋិ លោកលាស់ចោលហើយ ព្រះអរហន្តព័ន្ធឡាយ មិន
 វិនិច្ឆ័យ មិនឱ្យកើត មិនឱ្យកើតព្រម មិនបង្កើត មិនបង្កើតចំពោះ
 ផ្លូវការវិនិច្ឆ័យនីទិដ្ឋិ ឬផ្លូវការវិនិច្ឆ័យនីទិដ្ឋិ ព្រោះលោកលះបង់ការ
 វិនិច្ឆ័យនីទិដ្ឋិ លោកលាស់ចោលការវិនិច្ឆ័យនីទិដ្ឋិហើយ ហេតុនោះ
 (ច្រើនត្រាស់ថា) មិនវិនិច្ឆ័យ ។

ពាក្យថា ការធ្វើឱ្យជាប្រធាន គួរឬទេ មិនធ្វើឱ្យជាប្រធាន បាន
 ដល់ការធ្វើឱ្យជាប្រធាន ២ នីការធ្វើឱ្យជាប្រធាននីទិដ្ឋិ ១ ការធ្វើឱ្យជា
 ប្រធាននីទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការធ្វើឱ្យជាប្រធាននីទិដ្ឋិ ។ បេ ។ នេះ
 ការធ្វើឱ្យជាប្រធាននីទិដ្ឋិ ។ ការធ្វើឱ្យជាប្រធាននីទិដ្ឋិ ព្រះអរហន្តព័ន្ធ
 នោះលះបង់ហើយ ការធ្វើឱ្យជាប្រធាននីទិដ្ឋិ លោកលាស់ចោលហើយ
 ព្រះអរហន្តព័ន្ធនោះ មិនធ្វើឱ្យជាប្រធាននីទិដ្ឋិ ឱ្យជាប្រធានហើយច្រើន

បញ្ចេន បមណ្ឌសុត្តន្តបិដក

តេ ភិក្ខុសេ ឈ ឬនេតិ ឈ បច្ចេតិ ឈ បច្ចាគច្ឆតិ
 អរហត្តមក្កេន យេ ភិក្ខុសា បរិយា តេ ភិក្ខុសេ
 ឈ ឬនេតិ ឈ បច្ចេតិ ឈ បច្ចាគច្ឆតិ ចារុត្ថោ ឈ
 បច្ចេតិ ។ តាធិតិ អរហា បញ្ចហា តាវេហំ តាធិ
 វដ្ឋាធិដ្ឋេ តាធិ ចត្តាវិគិ តាធិ តិណ្ហាវិគិ តាធិ
 មុត្តាវិគិ តាធិ តំធិទ្កេសា តាធិ ។

កថំ អរហា វដ្ឋាធិដ្ឋេ តាធិ ។ អរហា លាភេមិ
 តាធិ អលាភេមិ តាធិ យេសេមិ តាធិ អយេសេមិ តាធិ
 បស្ថាយេមិ តាធិ ជ្ជាយេមិ តាធិ សុខេមិ តាធិ
 ទុក្ខេមិ តាធិ ។ ឯកេតេ តាហំ តទ្ធន លំម្បយ្យំ
 ឯកេតេ តាហំ កសិយា កច្ចយ្យំ អមុស្មី ធនុតិ ក-
 តោ អមុស្មី ធនុតិ បដិយំ អនុនយេប្បដិយវិប្បហំ ចោ
 ឧត្តាតិធិត្តាតិវិគិវត្តោ អនុរោធិវិរោធសមតិក្កត្តោ ឯវិ
 អរហា វដ្ឋាធិដ្ឋេ តាធិ ។

បមណ្ឌសុត្តន្តបិដក ទី ៨

លោកមិនត្រឡប់ មិនមក មិនត្រឡប់មក កេតិលសទាំងនោះវិញទេ
 កិលសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយអារាហ្មណ៍
 លោកមិនត្រឡប់ មិនមក មិនត្រឡប់មក កេតិលសទាំងនោះវិញទេ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) លោកដល់ព្រឹត្តិយ ហើយមិនត្រឡប់មក
 វិញទេ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកនឹងធឹន បានដល់ព្រះអារាហ្មណ៍ លោកនឹងធឹន
 ដោយអាការៈ៨យ៉ាង គឺលោកនឹងធឹន ក្នុងវដ្តាម្មណ៍នឹងអនិម្មិតាម្មណ៍ ១
 លោកនឹងធឹន ព្រោះជាអ្នកលះបង់ហើយ ១ លោកនឹងធឹន ព្រោះជាអ្នក
 គួរហើយ ១ លោកនឹងធឹន ព្រោះជាអ្នកចេះហើយ ១ លោកនឹងធឹន
 ព្រោះការសម្រែកចេញនៅហេតុនោះ ១ ។

លោកនឹងធឹន ក្នុងវដ្តាម្មណ៍នឹងអនិម្មិតាម្មណ៍ តែដូចម្តេច ។ ព្រះអរ-
 ហ្មណ៍ លោកនឹងធឹនក្នុងលាភ នឹងធឹនក្នុងអលាភ នឹងធឹនក្នុងយេស នឹងធឹន
 ក្នុងអយេស នឹងធឹនក្នុងសេចក្តីសរសើរ នឹងធឹនក្នុងខ្មា នឹងធឹនក្នុងសុខ
 នឹងធឹនក្នុងទុក្ខ ។ បើពួកជនលាភវដ្តាធិ ដោយគ្រឿងក្រអូប បើពួកជន
 ប្រាសវដ្តាធិដោយកំបិត អម្រែកក្នុងការលាបឯណោះក៏មិនមាន សេច-
 ក្តីថ្លង់ថ្លាក់ ក្នុងការប្រាសឯណោះ ក៏មិនមាន ព្រះអារាហ្មណ៍ លះបង់ស្រឡះ
 នូវសេចក្តីក្រអឺននឹងសេចក្តីថ្លង់ថ្លាក់ ប្រព្រឹត្តក្នុងនូវសេចក្តីលើកតម្កើង
 នឹងសេចក្តីផ្តុំផ្សំផ្គាប់ ក្នុងផ្នែកនូវសេចក្តីស្រឡាញ់នឹងសេចក្តីស្អប់ហើយ
 ព្រះអារាហ្មណ៍ លោកនឹងធឹន ក្នុងវដ្តាម្មណ៍នឹងអនិម្មិតាម្មណ៍យ៉ាងនេះ ។

កថំ អរហា ចត្តាវតិ តាធិ ។ អរហតោ ក-
 កោ ចត្តោ វត្តោ មុត្តោ បហំចោ បដិធិស្សន្នោ ។
 ជោសោ មោហោ កោតោ ឧបដាហោ មក្ខោ
 បន្យាសោ ឥស្សា មច្ឆិយំ មាយា សាវេយ្យំ វេត្តា
 សារម្ភោ មាតោ អភិមាតោ មតោ បមាតោ សព្វេ
 តិលេសា សព្វេ ធុច្ឆរិតា សព្វេ នរថា សព្វេ បរិ-
 ឡាហា សព្វេ សន្តាថា សព្វាភុសសាភិសង្ខារ
 ចត្តា វត្តា មុត្តា បហំចោ បដិធិស្សន្នោ វរំ អរហា
 ចត្តាវតិ តាធិ ។

កថំ អរហា តិណ្ណាវតិ តាធិ ។ អរហា កា-
 មោយំ តិណ្ណា ករោយំ តិណ្ណា ធិដ្ឋោយំ តិណ្ណា
 អវិដ្ឋោយំ តិណ្ណា សព្វសំសារបដំ តិណ្ណា ឧត្តិ-
 ណ្ណា ធិត្តិណ្ណា អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ វតិវត្តោ
 សោ វុដ្ឋវាសោ ធិណ្ណចរណោ ។ បេ ។ ធិតុ ភស្ស
 មុធិត្តវោតិ វរំ អរហា តិណ្ណាវតិ តាធិ ។

កថំ អរហា មុត្តាវតិ តាធិ ។ អរហតោ
 កតា ធិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ ។ ជោសា

ព្រះអរហន្តលោកនីធិជីវី ព្រោះជាអ្នកលះបង់ហើយ តើដូចម្តេច ។
 ព្រះអរហន្ត លះបង់ ខ្នាក់ចោល រួចស្រឡះ លះចោល រលាស់ចោល
 ហើយ ខ្ញុំវាចា ។ ព្រះអរហន្ត លះបង់ ខ្នាក់ចោល រួចស្រឡះ លះ
 ចោល រលាស់ចោលហើយ ខ្ញុំវាចាសៈ មោហៈ កោតៈ ឧបដាហៈ
 មក្ខៈ បន្យាសៈ ឥស្សា មច្ឆិយៈ មាយា សាវេយ្យៈ វេទ្ខៈ សារម្ភៈ
 មាតៈ អភិមាតៈ មតៈ បមាតៈ តិលេសាទាំងអស់ ទុច្ឆរិតទាំងអស់
 សេចក្តីត្រូវលំក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីត្រូវក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តី
 អន្តរោន្តទាំងអស់ អកុសលភិសង្ខារទាំងអស់ ព្រះអរហន្ត លោក
 នីធិជីវី ព្រោះជាអ្នកលះបង់ហើយ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះអរហន្តលោកនីធិជីវី ព្រោះជាអ្នកឆ្លងហើយ តើដូចម្តេច ។
 ព្រះអរហន្ត ឆ្លងតាមរយៈ ឆ្លងការ៉ាយៈ ឆ្លងទិដ្ឋោយៈ ឆ្លងអវិជ្ជោយៈ ឆ្លង
 ឆ្លងផុត ឆ្លងស្រឡះ កន្លង កន្លងផុត កន្លងហួស ខ្ញុំវាចាសង្ខារទាំងអស់
 ព្រះអរហន្តនោះ លោកមានភិយាវាទ ទៅស្រេចហើយ មានការប្រ-
 ព្រឹត្តិ ប្រព្រឹត្តហើយ ។ បេ ។ ភពថ្មីទៀត ខែព្រះអរហន្តនោះ មិនមានទេ
 ហេតុនោះ ព្រះអរហន្តលោកនីធិជីវី ព្រោះជាអ្នកឆ្លងហើយ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះអរហន្តលោកនីធិជីវី ព្រោះជាអ្នករួចហើយ តើដូចម្តេច ។
 ចិត្តរលស់ព្រះអរហន្ត រួច រួចស្រឡះ រួចផុតស្រឡះ ចាកភក្តៈ ។

ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ ។ មោហា ចិត្តំ មុត្តំ
 វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ ។ កោតា ឧបទាហា មគ្គា
 បន្ទាសា ឥស្សាយ មច្ឆរិយា មាឈាយ សាវេយ្យា
 ជញ្ញា សារម្ពា មាថា អតិមាថា មទា បមាថា សត្វ-
 ត្តិលេសេហិ សត្វទុច្ចរិតេហិ សត្វនរេហិ សត្វបរិ-
 ធុរេហិ សត្វសត្តាមេហិ សត្វកុសលាភិសង្ខារេ-
 ហិ ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ វិ អរហា មុត្តាភិ តាធិ ។

កត្តំ អរហា តំធិន្ទេសា តាធិ ។ អរហា សីលេ
 សតិ សីលភតិ តំធិន្ទេសា តាធិ ។ សង្ខាយ សតិ
 សន្មាតិ តំធិន្ទេសា តាធិ ។ វិរិយេ សតិ វិរិយភតិ តំធិ-
 ន្ទេសា តាធិ ។ សតិយា សតិ សតិមាតិ តំធិន្ទេសា
 តាធិ ។ សមាធិស្មី សតិ សមាហិតោតិ តំធិន្ទេសា
 តាធិ ។ បញ្ញាយ សតិ បញ្ញាភតិ តំធិន្ទេសា តាធិ ។

ចិត្តាលោក រួច រួចស្រឡះ រួចផុតស្រឡះ ចាកទោសៈ ។ ចិត្តាលោក រួច
 រួចស្រឡះ រួចផុតស្រឡះ ចាកមោហៈ ។ ចិត្តាលោក រួច រួចស្រឡះ
 រួចផុតស្រឡះ ចាកកាធាៈ ឧបទាហៈ មគ្គៈ បន្ទាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ
 មាធា សាវេយ្យៈ ជញ្ញៈ សារម្ពៈ មាទៈ អតិមាទៈ មទៈ បមាទៈ
 កិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តី
 ក្តៅក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តីអន់អវិនិច្ឆ័យទាំងអស់ អកុសលាភិសង្ខារ
 ទាំងអស់ ព្រះអរហន្តលោកនឹងធីនី ព្រោះជាអ្នកច្រើនហើយ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះអរហន្តលោកនឹងធីនី ព្រោះការសម្តែងចេញនូវហេតុនោះ កើតដូច
 ម្តេច ។ ព្រះអរហន្តលោកនឹងធីនី ព្រោះការសម្តែងចេញនូវហេតុនោះថា
 កាលបើសីលមាន លោកជាអ្នកមានសីល ។ លោកនឹងធីនី ព្រោះការ
 សម្តែងចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើសង្ខារមាន លោកជាអ្នកមាន
 សង្ខារ ។ លោកនឹងធីនី ព្រោះការសម្តែងចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើ
 វិរិយមាន លោកជាអ្នកមានវិរិយ ។ លោកនឹងធីនី ព្រោះការសម្តែង
 ចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើសតិមាន លោកជាអ្នកមានសតិ ។
 លោកនឹងធីនី ព្រោះការសម្តែងចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើសមាធិ
 មាន លោកជាអ្នកមានសមាធិ ។ លោកនឹងធីនី ព្រោះការសម្តែងចេញ
 នូវហេតុនោះថា កាលបើបញ្ញាមាន លោកជាអ្នកមានបញ្ញា ។

វិជ្ជាយ សតិ តេវជ្ជេតំ តំនិទ្ទេសា តាទិ ។ អភិ-
 ញាយ សតិ ធម្មកិញ្ញាតំ តំនិទ្ទេសា តាទិ វិ-
 អរហ តំនិទ្ទេសា តាទិ ចារ្យតោ ន បច្ចេតិ តាទិ ។
 តេហា កតវា

ន កម្មយន្តំ ន បុរេកុរោន្តំ
 ចម្លាចំ តេសំ ន បដិច្ចតាសេ
 ន ព្រាហ្មណោ សីលវាតន ន ឈេយ្យ
 ចារ្យតោ ន បច្ចេតិ តាទិ ។

បព្វហេ បរមន្តិកសុត្តន្តទ្រោសា ធម្មតោ ។

លោកនឹងធីនី ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើវិជ្ជាមាន
 លោកជាអ្នកមានវិជ្ជាប្រការ ។ លោកនឹងធីនី ព្រោះការសំដែង
 ចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើអភិញ្ញាមាន លោកជាអ្នកមានអភិញ្ញា
 ប្រាំមួយ ព្រះអរហន្តលោកនឹងធីនី ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះ
 យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោកដល់ត្រើយហើយ ជា
 អ្នកនឹងធីនី មិនត្រូវបំបែកវិញទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា

ព្រះអរហន្តទាំងឡាយ មិនតែងតាំង មិនធ្វើឲ្យជាប្រធាន
 ជឿនមិនទាំងឡាយ លោកមិនទទួលយកទេ ព្រាហ្មណ៍
 មិនមែនសីលវាត ដឹកនាំបានទេ លោកដល់ត្រើយហើយ
 ជាអ្នកនឹងធីនី មិនត្រូវបំបែកវិញឡើយ ។

បឋមបរមន្តិកសុត្តន្តទ្រោសា ទី ៩ ។

ឆដ្ឋោ ជីវាសុត្តនិទ្ទេសោ

(១៨១) អប្បំ វត ជីវិតំ នំ

ឱវ វស្សសតាមិ មិយ្យតិ

យោ ចេមិ អតិក្ខំ ជីវិតំ

អថេចា សោ ជសាមិ មិយ្យតិ ។

(១៨២) អប្បំ វត ជីវិតំ នំនុំ ជីវិតំនុំ អាយុ
មិតំ យបបា យាបបា វរិយបា វត្តបា ចាលបា ជីវិតំ
ជីវិត្យន្ទិយំ ។ អបិច ធ្វិហំ ការណេហំ អប្បកំ
ជីវិតំ ថោកំ ជីវិតំ មិតំបរិក្ខតាយ វា អប្បកំ ជីវិតំ
សរសបរិក្ខតាយ វា អប្បកំ ជីវិតំ ។

តថ មិតំបរិក្ខតាយ អប្បកំ ជីវិតំ ។ អតិកេ
ចិត្តកុណោ ជីវិតុំ ន ជីវិតំ ន ជីវិស្សតិ ។ អនាគតេ
ចិត្តកុណោ ជីវិស្សតិ ន ជីវិតំ ន ជីវិតុំ ។ ចទ្ធិច្យន្ន
ចិត្តកុណោ ជីវិតំ ន ជីវិតុំ ន ជីវិស្សតិ ។

ជីវិតំ អត្តការោ ច សុទ្ធទុត្តោ ច កេវលោ

ឯកចិត្តសមាយុត្តា លហុសោ វត្តនិកុណោ

ជីវាសុត្តនិទ្ទេស ទី ២

(១៨១) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ជីវិតានុភិច្ចណសំ វេមិ

ស្លាប់ខាងកាយ អំពីមួយរយឆ្នាំ បើបុគ្គលណា ស្លាប់នៅ

កន្លងហួស (ពីមួយរយឆ្នាំ) នៅ បុគ្គលនោះ នឹងស្លាប់

ព្រោះជក់ពុំខាន ។

(១៨២) អធិប្បាយពាក្យថា ជីវិតានុភិច្ចណសំ ត្រង់ពាក្យថា ជីវិត
គឺអាយុ ការកាន់នៅ ការរស់នៅ ការកាន់អត្តភាពឱ្យរស់នៅ ការដើរ
នៅ ការប្រព្រឹត្តិទៅ ការក្សរជីវិត ជីវិតម្តាយ ។ មួយទៀត ជីវិតភិច
ជីវិតស្នូលស្តី ដោយហេតុនេះ គឺជីវិតភិច ព្រោះជាធម្មជាតិកាន់នៅ
ភិច១ ជីវិតភិច ព្រោះកើតចូលរស់ខ្លួនភិច១ ។

ជីវិតភិច ព្រោះធម្មជាតិកាន់នៅភិច កើតចូលរស់ ។ សក្កវដ្តស
រស់នៅហើយ ក្នុងខណៈចិត្តជាអតីត មិនកំពុងរស់នៅ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន
នឹងមិនរស់នៅ ក្នុងអនាគតទេ ។ សក្កវដ្តរស់នៅ ក្នុងខណៈចិត្ត
ជាអនាគត មិនកំពុងរស់នៅ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន មិនរស់នៅហើយ ក្នុង
អតីតទេ ។ សក្កវដ្តរស់នៅក្នុងខណៈចិត្ត ជាបច្ចុប្បន្ន
មិនបានរស់នៅហើយ ក្នុងអតីត នឹងមិនរស់នៅ ក្នុងអនាគតទេ ។

ជីវិត អត្តភាព សុខនឹងទុក្ខបំផុតអស់ ប្រកបដោយ

ខណៈចិត្តតែមួយ ព្រោះខណៈ ប្រព្រឹត្តទៅហើយ

ចូឡាសីតិសហស្សានិ កុច្ឆា តិដ្ឋន្តិ យេ វេ
 ន ភេត ភេតិ ជីវន្តិ ឌីហិ ធិត្តហិ សមាហិតា^(១)
 យេ ឯន្ទ្រា មន្តស្ស តិដ្ឋមាណស្ស វា វេ
 សត្វេ សនិសា ទន្ទា ភតា អប្បជិសន្ធិកា
 អនន្តរា ច យេ ភត្តា យេ ច ភត្តា អនាភតា
 តនន្តរេ ឯន្ទ្រាមំ វេសម្មំ នត្ថំ លក្ខណោ
 អនិព្វត្តន ឯ ជាតោ បច្ចុប្បន្នេ ន ជីវតិ
 ធិត្តភន្តិមតោ លោកោ មញ្ញតិ បរមត្ថយោ
 យថា ឯន្ទ្រា មវត្តន្តិ នន្ទេន បរិណាមិតា
 អច្ច្និវាវា^(២) វត្តន្តិ សឡាយតនប្បច្ចយោ
 អនិបាណតតា ភត្តា បុញ្ញោ នត្ថំ អនាភតេ
 ឯព្វត្តាយេវ តិដ្ឋន្តិ អារត្តេ សាសប្បមមា

១ ឧ. សមេហិតា ។ ២ ឧ. អច្ច្និវាវា ។

ពួកទៅអាណា បិតានៅអស់៨៤ ពាន់ឆ្នាំ ទៅភាពាំងនោះ
 មិនមែនប្រកបដោយចិត្ត ២ ហើយរស់នៅទេ ខន្ធចាំន៍ឡាយ
 ណា របស់បុគ្គលដែលស្លាប់ទៅក្តី ស្រេចក្តី លេចហើយ
 ក្នុងលោកនេះ ខន្ធចាំន៍អស់នោះ ក៏ដូចគ្នា ទៅបដិសន្ធិ
 ទៀតមិនបាន ខន្ធចាំន៍ឡាយណា ដែលកន្លងទៅដាច់ដាច់
 បែកផ្ទាយហើយផង ខន្ធចាំន៍ឡាយណា ជាអនាគត មិន
 បែកផ្ទាយផង សេចក្តីផ្សេងគ្នានៃខន្ធចាំន៍ឡាយ ជាបច្ចុប្បន្ន
 ដែលរលត់ហើយ ក្នុងចន្លោះ នៃខន្ធចាំន៍ពីរនោះ វែមនិមន្ត
 មានក្នុងលក្ខណៈ សក្កលោភ ដែលកើតហើយដោយអនា-
 គតក្នុង ដែលមិនទាន់កើត មិនឈ្មោះថា រស់នៅហើយទាំង
 មិនឈ្មោះថា កំពុងរស់នៅក្នុងខន្ធជាបច្ចុប្បន្នទេ សក្កលោភ
 ស្លាប់ ដោយការបែកផ្ទាយនៃចិត្ត (នេះជា) បញ្ញត្តិរបស់មេត្ត
 ការប្រែប្រួលទៅដោយនន្ទៈ ដូចជាទីតាប វែមនិប្រព្រឹត្តទៅ
 ដូច្នោះ វេទនាទាំងឡាយ មានសឡាយនេះជាបច្ច័យ មាន
 វេទនាមិនដាច់ តែងប្រព្រឹត្តទៅ ខន្ធចាំន៍ឡាយ ដែលបែក
 ផ្ទាយហើយ ក៏មិនដល់ស្តីការកំលាំងទុក គឺនៃខន្ធ ក្នុង
 អនាគត ក៏មិនមាន ខន្ធចាំន៍ឡាយ ដែលកើតឡើងហើយ
 វែមនិបិតនៅ ដូចក្រាបវ៉ៃស្ត ដែលបិតនៅ លើចុងដែកស្រួច

ធម្មតាធម្មតា ធម្មតា ធម្មតា ធម្មតា ធម្មតា
 បរិសេសធម្មតា ធម្មតា ធម្មតា ធម្មតា ធម្មតា
 អនុស្សាវរីយធម្មតា អនុស្សាវរីយធម្មតា អនុស្សាវរីយធម្មតា

វិជ្ជាបណ្ណោ អាគារសេ ឧប្បជ្ជន្ត វេយ្យាគ វាតិ ។

ឯវា ឯវា ឯវា ឯវា ឯវា ឯវា ឯវា ឯវា ឯវា ឯវា ។

កថា សាសនបរិក្កតាយ អប្បកំ ជីវិតំ ។ អស្សា-
 សុបដិទត្តំ ជីវិតំ បស្សាសុបដិទត្តំ ជីវិតំ អស្សាស-
 ប្បស្សាសុបដិទត្តំ ជីវិតំ មហាក្កុបបដិទត្តំ ជីវិតំ ឧស្ស-
 បដិទត្តំ ជីវិតំ កាវុជ្ជន្តរាហាវុបដិទត្តំ ជីវិតំ វិញ្ញាណ-
 បដិទត្តំ ជីវិតំ ។ មូលម្យំ ឥន្ទ្រ ធម្មតា ធម្មតា ធម្មតា ធម្មតា
 ហេតុបិ ឥន្ទ្រ ធម្មតា ។ យេច បទ្ទយា តេច
 ធម្មតា ។ យេច បកវិកា តេច ធម្មតា ។ សហក្កុប
 ឥន្ទ្រ ធម្មតា ។ សម្មយោកាច ឥន្ទ្រ ធម្មតា
 ធម្មតា ។ សហជាច ឥន្ទ្រ ធម្មតា ។

កាលបើឧទ្ទិសឡាយ កើតឡើងហើយ ការបែកខ្ចាត់ខ្ចាយ
 ឧទ្ទិសនោះ ក៏បែកខ្ចាត់ខ្ចាយ រហូតដល់ក្រុងវិទ្យាស
 ទាំងឡាយ (ឧទ្ទិស) ក៏បែកខ្ចាត់ខ្ចាយ មិនប្រកួតប្រជែងជាយូរ
 ឧទ្ទិសទាំងនេះ រមែងមកអំពីចិត្តមិនឆ្ងល់ លុះបែកខ្ចាត់
 ហើយ វិញ្ញាណក៏បែកខ្ចាត់ខ្ចាយ រមែងកើតឡើង
 ផង រមែងវិទ្យាសទៅផង ដូចជាផ្នែកបណ្តាញដីកាស ។

ជីវិតកិច្ច ព្រោះការបែកខ្ចាត់ខ្ចាយ យ៉ាងនេះ ។

ជីវិតកិច្ច ព្រោះតែចូលរស់ឡើង ក៏ដូចម្តេច ។ ជីវិតជាប់ទាក់ទង
 ដោយដង្ហើមចូល ជីវិតជាប់ទាក់ទងដោយដង្ហើមចេញ ជីវិតជាប់ទាក់
 ទងដោយដង្ហើមចូលនឹងដង្ហើមចេញ ជីវិតជាប់ទាក់ទងដោយមហាក្កុប-
 បេ ជីវិតជាប់ទាក់ទងដោយក្លិនធាតុ ជីវិតជាប់ទាក់ទងដោយតាហារជា
 តិច្ចត ជីវិតជាប់ទាក់ទងដោយវិញ្ញាណ ។ ឫសគល់របស់ធម៌ទាំងនេះ
 មានកម្លាំងថយ ។ ចុកហេតុទាំងឡាយរបស់ធម៌ទាំងនេះ ក៏មានកម្លាំង
 ថយ ។ សូម្បីពួកធម៌ណាជាបច្ច័យ ធម៌ទាំងនោះ ក៏មានកម្លាំងថយ ។
 សូម្បីពួកធម៌ណា ជាប្រភព ធម៌ទាំងនោះ ក៏មានកម្លាំងថយ ។
 ពួកធម៌ដែលកើត ជាមួយនឹងធម៌ទាំងនេះ ក៏មានកម្លាំងថយ ។ ពួក
 ធម៌ប្រកបជាមួយគ្នា នឹងធម៌ទាំងនេះ ក៏មានកម្លាំងថយ ។ ធម៌
 ដែលកើតឡើង ជាមួយគ្នានឹងធម៌ទាំងនេះ ក៏មានកម្លាំងថយ ។

យោបិ បយោជិតា សាបិ ធុត្ថលា ។ អញ្ញមញ្ញំ
 ធិត្ថធុត្ថលា នមេ ។ អញ្ញមញ្ញំ អនុត្តតា នមេ ។
 អញ្ញមញ្ញំ បរិបាតយន្តិ នមេ ។ អញ្ញមញ្ញស្ស ហិ នត្ថិ
 តាយិតា ។ ន ចាបិ បមេន្តិ អញ្ញមញ្ញមេ ។ យោបិ
 ធិត្ថត្ថតោ សោ ន វិជ្ជិតំ ។ ន ច កេនចិ កោចិ
 ហាយតិ ។ គន្ធិត្ថា^(១) ច នមេ ហិ សុត្ថសោ ។
 បុរិមេហិ បកាវិតា នមេ ។ យេមិ បកាវិតា តេ បុរេ
 មតា ។ បុរិមាបិច បច្ឆិមាបិច អញ្ញមញ្ញំ ន កតាចិ
 អន្តសំស្សតិ ។ វិសុត្ថសមវត្តតាយ អប្បកំ ជីវិតំ ។

អនិច ចាតុម្ពហារាជិតានំ ទេវានំ ជីវិតំ ឧបា-
 នាយ មនុស្សានំ អប្បកំ ជីវិតំ បរិត្តកំ ជីវិតំ ថោកំ
 ជីវិតំ ទណ្ឌកំ ជីវិតំ លហុកំ ជីវិតំ នត្តរំ ជីវិតំ អ-
 នន្តរំយំ ជីវិតំ ន ចរិដ្ឋិតកំ ជីវិតំ ។ ភាវត្ថីសានំ
 ទេវានំ ។ បរាមានំ ទេវានំ ។ តុសិតានំ ទេវានំ ។
 និម្មានុវត្តានំ ទេវានំ ។ បរិនិម្មិតវសវត្ថិនំ ទេវានំ ។
 ព្រហ្មតាយិតានំ ទេវានំ ជីវិតំ ឧបាទាយ មនុស្សានំ
 អប្បកំ ជីវិតំ បរិត្តកំ ជីវិតំ ថោកំ ជីវិតំ ទណ្ឌកំ

១ ម. គន្ធិត្ថា ។

ធម្មជាតិណាជាគ្រឿងប្រកប ធម្មជាតិនោះ ក៏មានកម្លាំងថយ ។ ធម៌
 ទាំងនេះ មានកម្លាំងថយជាដងដល់គ្នាទាំងនោះ ។ ធម៌ទាំងនេះ មិនខុស
 គ្នាទាំងនោះ ។ ធម៌ទាំងនេះ ក៏ជាគ្នាទាំងនោះទៀត ។ ព្រោះមិន
 បានជាទាំងនោះដល់គ្នាទាំងនោះ ។ មួយទៀត ធម៌ទាំងនេះ មិនគិតលំដាប់
 ទូទៅទាំងនោះ ។ សូម្បីធម៌ណា ជាអ្នកបង្កើត ធម៌នោះ ក៏មិនមាន ។
 ធម៌ណាមួយ មិនមែនវិនាស ដោយធម៌ណាមួយទេ ។ ព្រោះថា ធម៌
 ទាំងនេះ បែកបាក់ទៅដោយប្រការទាំងនោះ ។ ធម៌ទាំងនេះ កើត
 ហើយ ព្រោះហេតុនឹងបង្កើតអំពីមុន ។ ហេតុនឹងបង្កើតទាំងឡាយណា
 ដែលឲ្យកើតមុន ហេតុនឹងបង្កើតទាំងនោះ ក៏ស្លាប់មុនទៅហើយ ។
 ធម៌ទាំងឡាយទាំងនោះមិននឹងទាំងនោះ មិនបានឃើញគ្នាទាំងនោះ ក្នុងកាល
 ណាមួយឡើយ ។ ជីវិតគឺច ព្រោះគេចូរបស់រួចគឺច យ៉ាងនេះ ។

មួយទៀត ពួកមនុស្ស មានជីវិតគឺច ជីវិតស្អប់ស្អែក ជីវិតភ័យ
 ជីវិតមានក្នុងមួយទណៈ ជីវិតហើស ជីវិតតាប ជីវិតមិនមាំមួន ជីវិត
 មិនបំភ័យឡើយ បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងជីវិត របស់ពួកទេវតាជាដងចាតុម្ពហារា-
 ជិតា ។ របស់ពួកទេវតាជាដងភាគីន្ទ្រ ។ របស់ទេវតាជាដង
 យាមៈ ។ របស់ទេវតាជាដងតុសិត ។ របស់ទេវតាជាដងនិម្មានុវត្តិ ។
 របស់ទេវតា ជាដងបរិនិម្មិតវសវត្ថិ ។ ពួកមនុស្ស មានជីវិត
 គឺច ជីវិតស្អប់ស្អែក ជីវិតថោកថយ ជីវិតមានក្នុងមួយទណៈ

ជីវិតំ លហុកំ ជីវិតំ ឥត្តំ ជីវិតំ អនន្ធម័យំ ជីវិតំ
 ន ចិវដ្ឋិតំ ជីវិតំ ។ វុត្ថំ ហេតុំ ភក្កតា អប្បមិនំ
 ភិក្ខុវេ មនុស្សានំ អាយុ ភមនិយោ សម្បកយោ
 មន្តាយ ដោដ្ឋង្គំ កត្តង្គំ កុសលំ ចរិតង្គំ ព្រាហ្មចរិយំ
 នត្ថំ ជាតស្ស អមរណំ យោ ភិក្ខុវេ ចិវ ជីវិតំ សោ
 វស្សសតំ អប្បំ វ ភិយេ្យា

អប្បមាយុ មនុស្សានំ ចិវន្យេយ្យ នំ សុចារិសោ
 ចរេយ្យនិត្តសិសោវ នត្ថំ មនុស្ស ធាតុមា
 អន្ធមន្តិ អហារត្តា ជីវិតំ ឧចរដ្ឋិតិ
 អាយុ ទិយតិ មន្តានំ កុន្ធនិមំវ ឧនកន្តិ ។

អប្បំ វត ជីវិតំ ឥនំ ។

[១៨៣] ឱវ វស្សសតាបិ មិយ្យត័តិ កាលលតា-
 លេបិ ចរិតិ មរតិ អន្តរាយតិ វិប្បលុដ្ឋិតិ ។ អម្ព-
 នកាលេបិ ចរិតិ មរតិ អន្តរាយតិ វិប្បលុដ្ឋិតិ ។
 វេសិតាលេបិ ចរិតិ មរតិ អន្តរាយតិ វិប្បលុដ្ឋិតិ។

ជីវិតោស ជីវិតាបំ ជីវិតមិនមាំមួន ជីវិតមិនបិក្កនេយ្យ បើប្រៀប
 ផ្ដើមនឹងជីវិតរបស់ទេវតាព្រហ្មកាយិកៈ ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះ
 ពានព្រះភាគក្រាស់ថា ខ្លាលកិត្តុចាំងឡាយ អាយុរបស់ពួកមនុស្សនេះ
 គឺច បរលោកពួកសត្វត្រូវទៅដោយឆិត បុគ្គលគប្បីប៉ះពាល់ដោយ
 បញ្ញា គប្បីធ្វើកុសល គប្បីប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ (ព្រោះថា) សត្វដែល
 កើតហើយ មិនមែនជាមិនស្លាប់ទេ ខ្លាលកិត្តុចាំងឡាយ បុគ្គលណាវាស់
 នៅអស់កាលយូរ បុគ្គលនោះ គប្បីរស់នៅ ១០០ ឆ្នាំ គឺចពីមួយរយឆ្នាំ
 ឬច្រើនជាង ១០០ ឆ្នាំ ។

អាយុរបស់ពួកមនុស្ស គឺច បុរសល្អគប្បីឡើយណាយ នឹង
 អាយុនោះ គប្បីប្រព្រឹត្តដូចជាបុគ្គល ដែលភ្លើងឆេះក្បាល
 ដំណើរមិនមកខែមច្ចុ មិនមានទេ ថ្ងៃនឹងយប់តែងកន្លងទៅ
 ជីវិតក៏ស្រកស្រកទៅដែរ អាយុរបស់ពួកសត្វ វែមនឹងអស់ទៅ
 ដូចជាទឹកខែស្អាតក្នុងចាំងឡាយ ។

ហេតុនេះ (ច្រើនក្រាស់ថា) ជីវិតនេះ គឺចណាស់ ។

[១៨៣] ពាក្យថា សត្វវែមនឹងស្លាប់ទាំងអាយុអំពីមួយរយឆ្នាំ អធិប្បាយ
 ថា សត្វវែមនឹងឮក ស្លាប់ បារមីន៍ វិនាស ក្នុងកាលជាគលលៈ កំមាន ។
 សត្វវែមនឹងឮក ស្លាប់ បារមីន៍ វិនាស ក្នុងកាលជាអម្ពៈ កំមាន ។
 សត្វវែមនឹងឮក ស្លាប់ បារមីន៍ វិនាស ក្នុងកាល ជាវេសិ កំមាន ។

យនកាលេវមី ចវតិ មរតិ អន្តរធាយតិ វិប្បលុដ្ឋតិ ។
 បញ្ចសាទកាលេវមី ចវតិ មរតិ អន្តរធាយតិ វិប្បលុ-
 ដ្ឋតិ ។ ជាតិមត្តោមី ចវតិ មរតិ អន្តរធាយតិ
 វិប្បលុដ្ឋតិ ។ បស្ចតិយវេមី ចវតិ មរតិ អន្តរធាយតិ
 វិប្បលុដ្ឋតិ ។ អន្តរមាសិកោមី ចវតិ មរតិ អន្តរ-
 ធាយតិ វិប្បលុដ្ឋតិ ។ មាសិកោមី ចវតិ មរតិ អន្តរ-
 ធាយតិ វិប្បលុដ្ឋតិ ។ ជ្ជមាសិកោមី តិមាសិកោមី
 ចតុមាសិកោមី បញ្ចមាសិកោមី ចវតិ មរតិ អន្តរ-
 ធាយតិ វិប្បលុដ្ឋតិ ។ ធម្មមាសិកោមី សត្តមាសិកោមី
 អដ្ឋមាសិកោមី ធនមាសិកោមី ធនសមាសិកោមី
 សំវច្ឆរិកោមី ចវតិ មរតិ អន្តរធាយតិ វិប្បលុដ្ឋតិ ។
 ជ្ជវស្សិកោមី តិវស្សិកោមី ចតុវស្សិកោមី បញ្ចវ-
 ស្សិកោមី ឆវស្សិកោមី សត្តវស្សិកោមី អដ្ឋវស្សិ-
 កោមី ធនវស្សិកោមី ធនសវស្សិកោមី វិសតិវស្សិ-
 កោមី តិសវស្សិកោមី ចត្តាធឿសវស្សិកោមី បញ្ញា-
 សវស្សិកោមី សដ្ឋិវស្សិកោមី សត្តតិវស្សិកោមី
 អសីតិវស្សិកោមី ធនតិវស្សិកោមី ចវតិ មរតិ អន្តរ-
 ធាយតិ វិប្បលុដ្ឋតិ ឱវ វស្សសតាមី មិយ្យតិ ។

សត្វវមេវច្យុត ស្លាប់ បាត់បង់ វិនាស ក្នុងកាល ជាយនៈ កំមាន ។
 សត្វវមេវច្យុត ស្លាប់ បាត់បង់ វិនាស ក្នុងកាល ជាបញ្ចសាទ
 កំមាន ។ សត្វគ្រាន់តែមានតំណភ័ក ច្យុត ស្លាប់ បាត់បង់ វិនាសទៅ
 វិញ កំមាន ។ សត្វវមេវច្យុត ស្លាប់ បាត់បង់ វិនាស ក្នុងផ្ទះជាទី
 ប្រសូតិ កំមាន ។ សត្វកើតបានកន្លះខែច្យុត ស្លាប់ បាត់បង់ វិនាស
 ទៅវិញ កំមាន ។ សត្វកើតបាន ១ខែ ច្យុត ស្លាប់ បាត់បង់ វិនាសទៅ
 វិញ កំមាន ។ សត្វកើតបាន ២ ខែខ្លះ បាន ៣ ខែខ្លះ បាន ៤ ខែខ្លះ
 បាន ៥ ខែខ្លះ ច្យុត ស្លាប់ បាត់បង់ វិនាសទៅវិញ កំមាន ។
 សត្វកើតបាន ៦ ខែខ្លះ ៧ ខែខ្លះ ៨ ខែខ្លះ ៩ ខែខ្លះ ១០ ខែខ្លះ
 ១ឆ្នាំខ្លះ ច្យុត ស្លាប់ បាត់បង់ វិនាសទៅវិញ កំមាន ។ សត្វកើត
 បាន ២ ឆ្នាំខ្លះ ៣ ឆ្នាំខ្លះ ៤ ឆ្នាំខ្លះ ៥ ឆ្នាំខ្លះ ៦ ឆ្នាំខ្លះ ៧ ឆ្នាំខ្លះ
 ៨ ឆ្នាំខ្លះ ៩ ឆ្នាំខ្លះ ១០ ឆ្នាំខ្លះ ២០ ឆ្នាំខ្លះ ៣០ ឆ្នាំខ្លះ ៤០ ឆ្នាំខ្លះ
 ៥០ ឆ្នាំខ្លះ ៦០ ឆ្នាំខ្លះ ៧០ ឆ្នាំខ្លះ ៨០ ឆ្នាំខ្លះ ៩០ ឆ្នាំខ្លះ ច្យុត
 ស្លាប់ បាត់បង់ វិនាសទៅវិញ កំមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 បុគ្គលវមេវស្លាប់ទាន់កាយ អំពីមួយយេធាំ ។

[១៨២] យោ ធម្មំ អតិច្ឆ ជីវតីតិ យោ វស្ស-
 សតំ អតិញ្ញមិត្តា ជីវតិ សោ ឯកំ វា វស្សំ ជីវតិ
 ទ្វេ វា វស្សានិ ជីវតិ តីណិ វា វស្សានិ ជីវតិ
 ចត្តារិ វា វស្សានិ ជីវតិ បញ្ច វា វស្សានិ ជីវតិ
 ធន វា វស្សានិ ជីវតិ វិសតិ វា វស្សានិ ជីវតិ
 តីស វា វស្សានិ ជីវតិ ចត្តាឡសំ វា វស្សានិ
 ជីវតីតិ យោ ធម្មំ អតិច្ឆ ជីវតិ ។

[១៨៣] អដិទោ សោ វេសាបិ មិយ្យតីតិ យថា
 ធិណ្ណោ ហោតិ វុឡោ មហាបុតោ អន្ធតតោ វាយោ-
 អនុប្បត្តោ ទណ្ឌធន្តោ បលិតតេសោ វិល្លំ ទលិត-
 សិរោ វល្លំ តិលតាហតតតោ វុត្តោ កត្តោ ធន្តាប-
 រាយនោ សោ ជរាយបិ ចរតិ មរតិ អន្តរាយតិ
 វិប្បល្មដ្ឋតិ ។

នត្ថិ មរណម្ហា មោក្ខោ

ដលានមី បញ្ញាជំ ចាតោ បតនតោ កយំ
 វរំ ជាតានមហ្មាជំ ជន្នំ មរណតោ កយំ

[១៨៤] ពាក្យថា បើបុគ្គលណា សំទៅកន្លងហួសទៅ គឺ
 បុគ្គលណា សំទៅកន្លងមួយឆ្នាំ បុគ្គលនោះ សំទៅអស់ ១ ឆ្នាំក្តី
 សំទៅអស់ ២ ឆ្នាំក្តី សំទៅអស់ ៣ ឆ្នាំក្តី សំទៅអស់ ៤ ឆ្នាំក្តី សំ
 ទៅអស់ ៥ ឆ្នាំក្តី សំទៅអស់ ១០ ឆ្នាំក្តី សំទៅអស់ ២០ ឆ្នាំក្តី សំ
 ទៅអស់ ៣០ ឆ្នាំក្តី សំទៅអស់ ៤០ ឆ្នាំក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា)
 បើបុគ្គលណា សំទៅកន្លងហួសទៅ ។

[១៨៥] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ គង់ស្លាប់ ព្រោះជរាភ័យ
 អធិប្បាយថា កាលណា បុគ្គលចាស់ ចំរើនដោយវ័យ មានអាយុច្រើន
 កន្លងកាល ជ្រុលចូលក្នុងបច្ច័យវ័យ មានឆ្មេញបាក់ សក់ស្លុវ ក្បាលនក
 ក្បាលជ្រួត ស្បែកជ្រួញជ្រើ មានខ្លួនខ្ទេចដោយប្រជ្រុយ ខ្លាំងកាង
 ភ្នក់ កាន់ឈើប្រក់ បុគ្គលនោះ គង់ច្បូក ស្លាប់ បាត់បង់ វិនាស
 ព្រោះជរា ។

ការព្រហ្មកមរណៈ មិនមានទេ សក្កហ្មនីឡាយ ដែលកើត
 ហើយ តែងមានភ័យអំពីមរណៈជាងដូច ដូចជាផ្លូវឈឺ
 ទាំងឡាយ តែងមានភ័យអំពីការជ្រុះចុះ ក្នុងវេលាព្រឹក

យជាបិ កុស្តការស្ស កតា មន្តិកាភាជនា
 សត្វេ ភេទបរិយត្តា^(១) ឯវំ មន្តាធនីវតំ
 ធម្មា ច មហត្ថា ច យេតាណាយេ ច មណ្ឌិតា
 សត្វេ មច្ចុវសំ យន្តិ សត្វេ មច្ចុបរាយនា
 តេសំ មច្ចុបរោចំ តច្ចតំ បរលោកតោ
 ច ចំតា តាយតេ មុត្តំ ញាតិ កំ បទ ញាតតេ
 មេត្តតញ្ញេញាតិធំ បស្ស លាលប្បតំ បុព្វ
 ឯកមេតោវមន្តាធំ តោវជ្ឈោ វិយ ធិយ្យតិ
 ឯវំអញ្ញាមតោលោកោ មច្ចុតា ច ជរាយ ធាតិ។

អថទោ សោ ជរសាបិ មិយ្យតិ ។ តេតាមា កតកា

អច្ឆំ វត ធិវតំ វតំ

ឡំ វស្សសតាបិ មិយ្យតិ

យោ ចេបិ អតិច្ច ធិវតិ

អថទោ សោ ជរសាបិ មិយ្យតិ ។

១ ខ. ម. ពេទ្យបរិយត្តា ។

ភាជនីដី ដែលកុស្តការធ្វើហើយ ទាំងអស់ មានការបែក
 ឆ្ងាយជាទីបំផុត យ៉ាងណា ជីវិត របស់សត្វទាំងឡាយ
 ក៏យ៉ាងនោះដែរ ពួកជនណា ទាំងភ្លេង ទាំងចាស់ ទាំង
 ពាល ទាំងបណ្ឌិត ពួកជនទាំងអស់នោះ រមែងល្អបំរើ
 ណាចខែមច្ច ពួកជនទាំងអស់ មានមច្ចប្រព្រឹត្តទៅទាំងមុខ
 កាលពួកជនទាំងនោះ ដែលមច្ចគ្របសង្កត់ ទៅកាន់បរ-
 លោក បិភាពិនីបុគ្គមិនបាន ឬថាពួកញាតិពិនីពួកញាតិ
 មិនបាន អ្នកចូរមើលចុះ កាលពួកញាតិកំពុងសំឡឹងមើល
 កំពុងយំរៀបរាប់ច្រើន សត្វលោក ដែលត្រូវមច្ចនឹងជក
 បំផ្លាញហើយ ដូចជាបណ្តាសត្វទាំងឡាយ គោមួយ ។
 ដែលគេត្រូវទៅសម្លាប់ ។

ហេតុនោះ (ត្រូវត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះគង់ស្លាប់ ព្រោះជកពុំបាន ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ជីវិតនេះ គឺចណាស់ រមែងស្លាប់ទាំងអាយ អំពីមួយរយឆ្នាំ

បើបុគ្គលណា ស្មោះទៅក្នុងហួស (ពីមួយរយឆ្នាំ) ទៅ

បុគ្គលនោះ គង់ស្លាប់ ព្រោះជកពុំបាន ។

(១៨៦) សោចន្តិ ជនា មមាយិតេ

ច មា សន្តិ និបា បរិក្ខហា

វិហារាសន្តមេវំ

នតិ និស្សា ជាតារមាសេ ។

(១៨៧) សោចន្តិ ជនា មមាយិតេតិ ជនាតិ ទត្តិយោ

ច ប្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុត្តា ច កមាផ្កា ច បព្វជេ-

តា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ។ មមត្តាតិ ទ្វេ មមត្តា

តណ្ហាមមត្តញ្ច និដ្ឋិមមត្តញ្ច ។ បេ ។ វេទំ តណ្ហាមមត្ត

។ បេ ។ វេទំ និដ្ឋិមមត្ត ។ មមាយិតេវត្ថុអន្ធនសន្តិ-

បោមិ សោចន្តិ អន្ធនន្តិបិ សោចន្តិ អន្ធនន្តិបិ សោ-

ចន្តិ មមាយិតេវត្ថុវិបរិណាមសន្តិបោមិ សោចន្តិ វិបរិ-

ណាមន្តិបិ សោចន្តិ វិបរិណាតេមិ សោចន្តិ តិលមន្តិ

បរិទេវន្តិ ឧត្តាន្តិ កន្តិ សម្មាសា អាបដ្ឋន្តិតិ

សោចន្តិ ជនា មមាយិតេ ។

(១៨៦) ពួកជន វេមនិសោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុដែលហ្មឺវហឺ

ការហ្មឺវហឺចាំបំបែង ពុំមែនជាការទៀងទាត់ទេ វត្ថុនេះ

មានសក្តាព្រាហ្មណ៍ដោយភិក្ខុ បុគ្គលកាលយើងដូច្នេះ

ហើយ មិនគួរនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះឡើយ ។

(១៨៧) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកជន វេមនិសោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុដែល

ហ្មឺវហឺ ត្រង់ពាក្យថា ពួកជន បានដល់ ពួកក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍

វេស្សៈ សុទ្ធៈ គ្រហស្ថ បព្វជេត ទេវតា មនុស្ស ។ ពាក្យថា ការ

ហ្មឺវហឺ បានដល់ការហ្មឺវហឺ ២ គឺការហ្មឺវហឺគឺតណ្ហា ១ ការ

ហ្មឺវហឺគឺទីដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះការហ្មឺវហឺគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ

ការហ្មឺវហឺគឺទីដ្ឋិ ។ ពួកជនជាអ្នកមានសេចក្តីរត់រង្គៀស ដោយការ

ដំណើរមយកវត្ថុដែលហ្មឺវហឺ វេមនិសោកស្តាយ គឺមាន សោកស្តាយ

ចំពោះវត្ថុដែលគឺពុំដំណើរមយក គឺមាន សោកស្តាយចំពោះវត្ថុដែល

គេដំណើរមយកហើយ គឺមាន ពួកជន មានសេចក្តីរត់រង្គៀសដោយការប្រ

ប្រលចាកវត្ថុដែលហ្មឺវហឺ វេមនិសោកស្តាយ គឺមាន សោកស្តាយ

ចំពោះវត្ថុដែលគឺពុំដំណើរមយក គឺមាន សោកស្តាយចំពោះវត្ថុដែលប្រ

ប្រលហើយ គឺមាន វេមនិសោកស្តាយ ទ្វិក្ខទ្វិស ឥតទ្វិស ដល់ទូរការ

វេទន៍ ហេតុនោះ (ខ្លាំងប្រាសថា) ពួកជន វេមនិសោកស្តាយ ចំពោះ

វត្ថុដែលហ្មឺវហឺ ។

[១៨៨] ឯ ហំ សង្កំ ឯ ប្លា បរិក្ខហានិ បរិក្ខហានិ
 ទ្វេ បរិក្ខហា តណ្ហាបរិក្ខហោ ច ធិដ្ឋិបរិក្ខហោ ច
 ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបរិក្ខហោ ។ បេ ។ អយំ ធិដ្ឋិប-
 រិក្ខហោ ។ តណ្ហាបរិក្ខហោ អនិច្ចោ សង្កតោ បដិច្ចស-
 មុប្បន្នោ ទយនន្នោ វយនន្នោ វិភគនន្នោ ឯរោ-
 នន្នោ វិបរិណាមនន្នោ ។ ធិដ្ឋិបរិក្ខហោ អនិច្ចោ សង្ក-
 តោ បដិច្ចសមុប្បន្នោ ទយនន្នោ វយនន្នោ វិភគនន្នោ
 ឯរោនន្នោ វិបរិណាមនន្នោ ។ វុត្តំ ហេតុំ កតតោ
 បស្សនំ នោ គុម្ភេ ភិក្ខុវេ តំ បរិក្ខហំ ឃ្វាយំ បរិក្ខ-
 ហោ ធិដ្ឋោ ធុរេ សស្សតោ អវិបរិណាមនន្នោ
 សស្សភិសមំ តថេវ វស្សភិក្ខុ ។ នោ ហេតុំ កត្តេ ។
 សាធុ ភិក្ខុវេ អហម្យំ ទោ ឯតំ ភិក្ខុវេ បរិក្ខហំ ឯ
 សមុបស្សាមិ ឃ្វាយំ បរិក្ខហោ ធិដ្ឋោ ធុរេ សស្ស-
 តោ អវិបរិណាមនន្នោ សស្សភិសមំ តថេវ វស្សភិក្ខុ ។

[១៨៨] អនិច្ចោយនាក្យថា ការហ្មង់ហែងទាំងឡាយ ពុំមែនជាការ
 ទៀងទាត់ទេ ត្រូវនាក្យថា ការហ្មង់ហែង បានផលការហ្មង់ហែង ២
 គឺការហ្មង់ហែងគឺកណ្តា ១ ការហ្មង់ហែងគឺចិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះការហ្មង់
 ហែងគឺកណ្តា ។ បេ ។ នេះការហ្មង់ហែងគឺចិដ្ឋិ ។ ការហ្មង់ហែងគឺកណ្តា
 ជាសភាពមិនទៀង ដែលបច្ច័យភាគតែង កើតឡើង ព្រោះអស្រ័យ
 (បច្ច័យ) មានការអស់ទៅជាធម្មតា វិនាសទៅជាធម្មតា ប្រាសទៅ
 ជាធម្មតា លេចទៅជាធម្មតា ប្រែប្រួលទៅជាធម្មតា ។ ការហ្មង់ហែង
 គឺចិដ្ឋិ ជាសភាពមិនទៀង ដែលបច្ច័យភាគតែង កើតឡើង ព្រោះ
 អស្រ័យ (បច្ច័យ) មានការអស់ទៅជាធម្មតា វិនាសទៅជាធម្មតា
 ប្រាសទៅជាធម្មតា លេចទៅជាធម្មតា ប្រែប្រួលទៅជាធម្មតា ។
 សមុបស្សនាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ក្រាស់ហើយថា ម្ចាស់ភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ ទ្វាបំឃើញការហ្មង់ហែង ដែលជាសភាព
 ទៀង មាំមួន ប៉ិនថេរ មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា ប៉ិនថេរ ស្មើដោយ
 សស្សភិក្ខុ ដូច្នោះដែរ ។ បំណងព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ដំណើរដុះ
 ឃើងរួមទ្វាបំឃើញទេ ។ ព្រះអង្គក្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ
 ប្រពៃហើយ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ គឺជាគត គឺជាបរាណមិនឃើញ
 ទៅការហ្មង់ហែងនេះ ដែលជាសភាពទៀង មាំមួន ប៉ិនថេរ មិន
 ប្រែប្រួលជាធម្មតា ប៉ិនថេរស្មើដោយសស្សភិក្ខុ ដូច្នោះដែរ ។

បរិត្តហោ ជិច្ចា ធុរា សស្សតា អរិយសាមាសោ នត្ថិ
ន សន្និ ធម្ម សិវិជ្ជន្តិ ធុរាសន្តន្តិ ធម្ម ហិ សន្និ ជិច្ចា
បរិត្តហោ ។

(១៨៨) វិហារាសន្នមេវិន្ទិ ធានាភារេ វិហារា
អញ្ញាភារេ សន្ន សិវិជ្ជន្តិ^(១) ធុរាសន្តន្តិ ធម្ម ។
វត្ថុ ហេតុ ភក្កតា អលំ អាទទ្ធ មា សោចិ មា បរិ-
នេវ ននុ ឯតំ អាទទ្ធ មយា បដិច្ចា^(២) អត្តាតំ
សទ្ធមោ មិយេហិ មនាបេហិ ធានាភារេ វិហារា
អញ្ញាភារេ តំ តុតតុ អាទទ្ធ លន្តា យន្តំ ជាតំ
ភូតំ សង្កតំ បលោកន្តំ តំ វត មា បល្ល័ង្កិ ធម្ម
មាធំ វិជ្ជតិ ។ បរិមាធំ បរិមាធំ ទន្ធមំ ធាតុធំ
អាយតនាធំ វិបរិណាមញ្ញាភារា បដិមា បដិមា
ទន្ធមំ ធាតុយោ ច អាយតនាធំ ច បរិត្តន្តិ វិហា-
រាសន្នមេវិន្ទំ ។

១ ឧ. សិវិជ្ជន្តិ អត្ថ ។ ២ បដិច្ចា ធម្ម ធាតុ ។

ការហ្មង់ហ្មង់ទាំងឡាយ ជាសភាពាទៀង មាំមួន បិគោរោ មិនប្រែប្រួល
ជាធម្មតា ភក្កមាន មិនដែលមាន មិនមានប្រាកដ មិនកើតមានទេ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ការហ្មង់ហ្មង់ទាំងឡាយ ពុំមែនជាការ
ទៀងទាត់ទេ ។

[១៨៩] ពាក្យថា វត្ថុនេះមានសភាពប្រាកដប្រាសដោយពិត គឺ
ភារៈវេជ្ជ ។ ភារៈប្រាកដប្រាស ភារៈថាជាយ៉ាងដ៏ទៃ កាលមាន កាល
កាន់កាប់ កាលកើតមាន ។ សម្បជញ្ញពាក្យនេះ ដែលព្រះមានបុណ្យ
ក្រាស់ហើយថា ម្ចាស់មានខ្លួន មិនខ្លាច អ្នកកុំសោក កុំខ្សឹកខ្សួលឡើយ
ម្ចាស់មានខ្លួន ក្រែងគេអនុមោទនាហើយ ក្នុងកាលមុន ខ្លួនពាក្យនេះថា
ភារៈវេជ្ជ ។ ភារៈប្រាកដប្រាស ភារៈថាជាយ៉ាងដ៏ទៃ ជាសក្ខីនិសង្ខារ
ទាំងឡាយ ជាច្រើនឡើយចេញចិត្តដូច្នេះឬ ម្ចាស់មានខ្លួន បុគ្គលគប្បីបាន
ខ្លួនហេតុនោះ ក្នុងសក្ខីនិសង្ខារទាំងនោះ អំពីចំណាស់ វត្ថុនោះកើត
ហើយ ប្រាកដហើយ ភក្កកើតហើយ មានកិរិយាវិធានជាធម្មតា
ឡើយវត្ថុនោះ កុំវិនាសឡើយ ដំណើរនោះមិនសមហេតុទេ ។ ព្រោះ
សេចក្តីប្រែប្រួលជាយ៉ាងដ៏ទៃ លេសខ្លួន ធាតុ អាយតនៈ ដែលមាន
ក្នុងកាលមុន ។ ខ្លួន ធាតុ អាយតនៈ ដែលមានក្នុងកាលឆ្លងក្រោយ ។
ក៏មែនប្រាកដទៅ (ដូចគ្នា) ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) វត្ថុនេះមាន
សភាពប្រាកដប្រាសដោយពិត ។

[១៩០] ឥតិ ធិស្វា ធាតារមាវសេតិ ឥតិ បទ-
 សន្និ បទសំសត្តោ បទនាវិច្ឆិ^(១) អន្តរសមវាយោ
 ព្យញ្ជនសិល្បិដ្ឋតា បទាបុប្ផកមេតំ ឥតិ ។ ឥតិ
 ធិស្វា បស្សិតា តុលយិតា តិរយិតា វិភាជយិតា វិក្ក-
 តំ កក្កា មមត្តស្មតិ ឥតិ ធិស្វា ។ ធាតារមាវសេតិ
 សត្វំ យវាសបលិពោធំ ធិដ្ឋិតា បុត្តនាបលិពោធំ
 ធិដ្ឋិតា ញាតិបលិពោធំ ធិដ្ឋិតា មិត្តាមត្តបលិពោធំ
 ធិដ្ឋិតា សន្និធិបលិពោធំ ធិដ្ឋិតា កេសមស្សំ ឱហា-
 វេតា កាសាយាធិ វត្ថាធិ អប្បាធាតា អការស្ថា អ-
 ទតាវិយំ បទ្ធជិតា អាភិព្វនកាវំ ឧបត្ថា ឯកោ
 ចរេយ្យ វិហរេយ្យ វិវេយ្យ វត្តេយ្យ ចារេយ្យ
 យេយ្យ យាមេយ្យាតិ ឥតិ ធិស្វា ធាតារមាវសេ ។
 តេនាហា ភគវា

សោចន្តិ ជនា មហាយិគេ

ន ហិ សន្និ ធិច្ឆា បរិត្តហា

១ ម. បទ ធិច្ឆា ។

[១៩១] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលឃើញដូច្នេះហើយ មិនគួរ
 នៅគ្រប់គ្រងផ្ទះឡើយ ព្រង់ពាក្យថា ដូច្នេះ គឺជាពាក្យភ្ជាប់បទ ជា
 ពាក្យភ្ជាប់ទាក់ទងដោយបទ ជាពាក្យញឹកៗទទួលបាន ជាពាក្យប្រដូ
 ដោយអក្ខរៈ ជាបទសម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ ជាលំដាប់
 នៃបទ ។ បុគ្គលឃើញ យល់ ថ្វីតិ ធិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឱ្យ
 ប្រាកដ ក្នុងវត្ថុដែលហ្មត់ចែង ដូច្នេះហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់
 ថា) បុគ្គលឃើញដូច្នេះហើយ ។ ពាក្យថា មិនគួរនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ
 គឺប្បកាត់បលិពោធ ក្នុងយកវិសគ្រប់យ៉ាង កាត់បលិពោធ ក្នុងបុគ្គ
 ភិយា កាត់បលិពោធក្នុងពួកញាតិ កាត់បលិពោធក្នុងមិត្តមិត្តាមាតា
 កាត់បលិពោធក្នុងកាលសម្បី ហើយកោសលក៏នឹងពុករាត់ ស្បៀកផ្សាបំ
 សំពាត់កាសាយៈ(ចេញ)ចាកផ្ទះ ហើយបួសដោយភេទជាបុគ្គលមិនមាន
 ផ្ទះ ដល់ស្វិតាតាមិនមានកង្វល់ ក្រាបថា នៃបទៅ សម្រេចសម្រាន្ត
 ប្រព្រឹត្ត កេត្តា សម្រួល សេដ្ឋកិច្ចខ្លីក្នុង ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា)
 បុគ្គលឃើញដូច្នេះហើយ មិនគួរនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះឡើយ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមាតាព្រះភាគ ក្រាស់ថា

ពួកជន វិមជ្ឈិសោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុដែលហ្មត់ចែង
 ការហ្មត់ចែងទាំងឡាយ ពុំមែនជាការទៀងទាត់ទេ

វិចិត្រភាសាសម្តែង

ឆ័ត្តិ ធិស្ឋាន ជាតាមាសសតិ ។

[១៧១] មរណាធិបតី បដិបត្តិ

យំ បុរិសោ មមយំធិបតី មញ្ញតិ

ឯតម្បី វិជិត្តា បណ្ឌិតា

ន មមត្តាយ នមេជ មាមកោ ។

[១៧២] មរណាធិបតី បដិបត្តិ មរណាធិ យា
តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្បា តម្បា សត្តានិកាយា ចុតិ
ចរណា^(១) កេតោ អន្តរាយា មច្ចុ មរណំ កាលតិ-
រិយា ឧប្បាទ កេតោ កាឡេវាស្ស ធិតុតោ ធិវិ-
តិក្ខុយស្សបាឡោ ។ តន្តិ រូបតតំ វេទនាតតំ សញ្ញា-
តតំ សង្ខារតតំ វិញ្ញាណតតំ ។ បដិបត្តិ បដិ-
បត្តិ បដិបត្តិ វិជិត្តិ វិជិត្តិ វិជិត្តិ វិជិត្តិ វិជិត្តិ វិជិត្តិ ។
កាលិតម្បី ហេតុ

បុរោ មច្ចុ វិជិត្តិ ភោគ

មច្ចោ ន បុរោ វិជិត្តិ

អសស្សតា ភោគិយោ កាមកាមិ

១ ម. ធិតោ ឧប្បាទ ។

តុន្តោ មានសភាពព្រាហ្មណ៍ បុគ្គលាយ័ញ្ញ

ដូច្នេះហើយ មិនគួរទៅគ្រប់គ្រងផ្ទះឡើយ ។

[១៧៣] បុរសសំគាល់នូវខន្ធបញ្ចកៈណាស់ នេះរបស់អញ ខន្ធ-

បញ្ចកៈនោះ វេទនាសាបសូន្យ ដោយមរណៈ បណ្ឌិត

ជាអ្នករាប់អាន ជីវិតច្បាស់ដំណើរនៃហើយ មិនប្រើប្រាស់

ទៅក្នុងសេចក្តីហ្មត់ហ្មត់ឡើយ ។

[១៧៤] អតិប្បយោគក្សត្រ ខន្ធបញ្ចកៈនោះ វេទនាសាបសូន្យ ដោយ

មរណៈ គ្រងពាក្យថា មរណៈ បានដល់ ការច្បាំង ការយូរ ការ

បែកបាក់ ការបាត់បង់ មច្ចុ មរណៈ កាលកិរិយា ការបែកបាក់ខន្ធ

ការដាក់ចោលសាកសព ការផ្តាច់បង់ជីវិតក្រិក្រ ចាកសត្វខ្លះកាយ

នោះ ។ របស់សត្វទាំងឡាយនោះ ។ ។ ពាក្យថា ខន្ធបញ្ចកៈនោះ

គឺ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ។ ពាក្យថា សាបសូន្យ

គឺ សាបសូន្យ លេបន់ បោបង់ បាត់ទៅ វិនាសទៅ ។

សមដូចកាលិតនេះថា

ភោគៈទាំងឡាយ វេទនាលេបន់នូវសត្វក្នុងកាលមុន ក៏មាន

សត្វលេបន់ភោគៈទាំងនោះ មុនជាងទៅទៀត ក៏មាន

នៃអ្នកប្រាជ្ញតាម ពួកជនអ្នកមានភោគៈ មិនទៀងទេ

ភស្តុ ធន សោតាមហំ សោតកកាលេ
 ឧទេតិ អាប្បរតិ វេតិ ចន្ទោ
 អត្ថំ កមេត្វាធន បលេតិ សុរិយោ
 វិជិតា មយោ សត្តក លោកចម្មា
 ភស្តុ ធន សោតាមហំ សោតកកាលេតិ ។

មរណោធមំ តំ បរិយតិ ។

[១៩៣] យំ បុរិសោ មមយំនិទ្ទំ មញ្ញតិកំ យន្តិ
 រូបតតំ វេទនាតតំ សញ្ញាតតំ សង្ខារតតំ វិញ្ញាណ-
 តតំ ។ បុរិសោតិ សង្ខា សមញ្ញា មញ្ញត្តំ លោក-
 វេហារោ ធាមំ ធាមកម្មំ ធាមនេយ្យំ និរុត្តិ ព្យញ្ជនំ
 អភិលាហោ ។ មមយំនិទ្ទំ មញ្ញតិកំ ភស្តុមញ្ញនាយ
 មញ្ញតិ និទ្ទំមញ្ញនាយ មញ្ញតិ មានមញ្ញនាយ មញ្ញតិ
 កលេសមញ្ញនាយ មញ្ញតិ ទុច្ចរិតមញ្ញនាយ មញ្ញតិ
 បរិយាកមញ្ញនាយ មញ្ញតិ វិចារមញ្ញនាយ មញ្ញតិ
 យំ បុរិសោ មមយំនិទ្ទំ មញ្ញតិ ។

ព្រោះហេតុនោះ ទើបខ្ញុំមិនសោកស្តាយ ក្នុងកាលដែលគូរ
 សោកស្តាយ ព្រោះចង្អុល របៀបនៃពាក្យវិនិច្ឆ័យ ព្រោះ
 អាទិក្យនេះឡើងហើយអស្តង្គតទៅ ដែលគូរជាសក្រវី លោក-
 ធម៌ទាំងឡាយ ខ្ញុំជឿច្បាស់ហើយ ព្រោះហេតុនោះ ខ្ញុំ
 ទើបមិនសោកស្តាយ ក្នុងកាលដែលគូរសោកស្តាយ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខន្ធបញ្ចកៈវេទនិសាបសូន្យដោយមរណៈ ។

[១៩៤] អធិប្បាយពាក្យថា បុរេសំគាល់នូវខន្ធបញ្ចកៈណាថា
 នេះបស់អញ ត្រង់ពាក្យថា ខន្ធបញ្ចកៈណា គឺ រូប វេទនា សញ្ញា
 សង្ខារ វិញ្ញាណ ។ ពាក្យថា បុរេ គឺ ការរាប់ ឈ្មោះ បញ្ញត្តិ លោក-
 វេហារ ឆាម អំណើរបស់ឆាម ពាក្យទ្រទ្រង់ទុកនូវឆាម កាសា ព្យញ្ជនៈ
 ការហៅក ។ ពាក្យថា សំគាល់ថា នេះបស់អញ គឺសំគាល់ក្នុងការ
 សំគាល់ដោយភស្តុ សំគាល់ក្នុងការសំគាល់ដោយទិដ្ឋិ សំគាល់ក្នុង
 ការសំគាល់ដោយមានៈ សំគាល់ក្នុងការសំគាល់ ដោយកិលេស
 សំគាល់ក្នុងការសំគាល់ដោយទុច្ចរិត សំគាល់ក្នុងការសំគាល់ដោយ
 បរិយាកៈ សំគាល់ក្នុងការសំគាល់ដោយវិចារ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) បុរេសំគាល់ខន្ធបញ្ចកៈណាថា នេះបស់អញ ។

[១៩២] ឯកម្ម្យ វិនិច្ឆ័យ^(១) បណ្ឌិតោតិ ឯកំ អាជី-
 វំ ញត្វា ជាតិកា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា
 វិក្កតំ កត្វា មមត្តស្វតិ ឯកម្ម្យ វិនិច្ឆ័យ ។ បណ្ឌិ-
 តោតិ^(២) តុច្ឆិមា ញាណំ វិការី មេធាវីតិ ឯកម្ម្យ វិ-
 និច្ឆ័យ^(៣) បណ្ឌិតោ ។

[១៩៥] ឈ មមត្តាយ ឈមេជ មាមកោតិ
 មមត្តាតិ ទេ មមត្តា តណ្ហាមមត្តញ្ច ធិច្ឆិម-
 មត្តញ្ច ។ បេ ។ វិនិច្ឆ័យ តណ្ហាមមត្តំ ។ បេ ។ វិនិច្ឆ័យ
 ធិច្ឆិមមត្តំ ។ មាមកោតិ តុច្ឆិមាមកោ ធម្មមាមកោ
 សង្ឃមាមកោ សោ ភក្កវន្តំ មមាយតិ ភក្កវ តំ
 បុគ្គលំ បរិក្កល្លាតិ ។ វត្ថុំ ហេតំ ភក្កវតា យេ តេ
 ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ កុហា ជន្មា^(៤) លាបា សង្កំ ទុដ្ឋន្សា
 អសមាហិតា ឈ មេ តេ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ មាមកោ
 ១ ម. ឯតំ វិច្ឆិកា ។ ២ ម. បណ្ឌិតោ ឯតំ បណ្ឌិតោ បញ្ចា ។ ៣ ម. ឯតំ វិច្ឆិកា ។
 ៤ ម. ពត្វា ។

[១៩២] ពាក្យថា បណ្ឌិតជីវិតច្បាស់ដំណើរខ្លះ គឺ ជីវិត ស្គាល់
 ថ្វីត្បិត គ្រប់ដំណើរ ល្បឿនយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដផ្លូវចោលខ្លះ ក្នុងវិច្ឆ័យ
 ដែលហ្មត់ហែងទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជីវិតច្បាស់ដំណើរ
 ខ្លះ ។ ពាក្យថា បណ្ឌិត គឺអ្នកមានប្រាជ្ញា មានញាណ មានបញ្ញា
 ភ័យច្បាស់ មានបញ្ញាច្បុះច្បាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បណ្ឌិតជីវិត
 ច្បាស់ដំណើរខ្លះ ។

[១៩៥] អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នករាប់អាន មិនឧប្បមាដ្ឋានទៅ
 ក្នុងសេចក្តីហ្មត់ហែងឡើយ គ្រងពាក្យថា សេចក្តីហ្មត់ហែង បានដល់
 សេចក្តីហ្មត់ហែង ២ គឺ សេចក្តីហ្មត់ហែងគឺតណ្ហា ១ សេចក្តីហ្មត់
 ហែងគឺចិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីហ្មត់ហែងគឺតណ្ហា ។ បេ ។
 នេះ សេចក្តីហ្មត់ហែងគឺចិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា អ្នករាប់អាន គឺអ្នករាប់អាន
 ព្រះពុទ្ធ អ្នករាប់អានព្រះធម៌ អ្នករាប់អានព្រះសេន្យ បុគ្គលនោះ តែង
 រាប់អានព្រះមានព្រះភាគ ព្រះមានព្រះភាគ គឺទ្រង់រាប់អានបុគ្គល
 នោះ ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា
 ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកភិក្ខុណា ជាអ្នកកុហក មានចិត្តវិនិច្ឆ័យ បរា
 ហួសហេតុ មានការជាប់ចំណាត់ ជាអ្នកធ្វើនិវេទន៍ មានចិត្តមិនកំណត់
 ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកភិក្ខុទាំងនោះ មិនមែនរាប់អានភក្កវតា ។

អបេកតា ច តេ ភិក្ខុ^(១) នមស្មា ធម្មវិនយោ ច
 ច តេ នមស្មី ធម្មវិនយេ វុឌ្ឍិ វិរុឌ្ឍិ វេយ្យាករណ៍ អបជ្ជន្តិ
 យេ ច ទោ តេ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ ធីត្តយា ធីល្លតា
 ធិរា អធិដ្ឋា^(២) សុសមាហិតា តេ ទោ មេ ភិក្ខុវេ
 ភិក្ខុ មាមកា អបេកតា ច តេ ភិក្ខុ នមស្មា
 ធម្មវិនយោ តេ ច នមស្មី ធម្មវិនយេ វុឌ្ឍិ វិរុឌ្ឍិ
 វេយ្យាករណ៍ អបជ្ជន្តិ ។

ត្បាយ ធីត្តា លតា សន្តិ ឧទ្ធច្យា អសមាហិតា
 ច តេ ធម្មេ វិរុហន្តិ សម្មាសម្ពុទ្ធនេសិតេ
 ធីត្តយា ធីល្លតា ធិរា អធិដ្ឋា សុសមាហិតា
 តេ វេ ធម្មេ វិរុហន្តិ សម្មាសម្ពុទ្ធនេសិតេ ។

ច មមត្តាយេ ធមេវេ មាមកាតិ មាមកា តណ្ហា -
 មមត្តំ បហាយេ ធីដ្ឋិមមត្តំ បដិជិស្សន្តិត្តា មមត្តាយេ

១. ម. តេ វិរុដ វិក្ខុ ។ ២. ម. អពទុ ។

មួយទៀត ភិក្ខុទាំងនោះ ប្រាសចាកធម៌វិន័យនេះហើយ ភិក្ខុទាំងនោះ
 មិនដល់ស្តីការចំរើន លូតលាស់ ធំទូលាយ ក្នុងធម៌វិន័យនេះទេ
 ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ លុះឮភិក្ខុនោះ មិនកុហក មិនចោលសហគុ
 មានប្រាជ្ញាខ្ជាប់ខ្ជួន មិនរើសអើង មានចិត្តតាំងចាំល្អ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ
 ភិក្ខុទាំងនោះឯង ឈ្មោះថា អ្នករាប់អានគង់គត មួយទៀត ភិក្ខុ
 ទាំងនោះ មិនប្រាសចាកធម៌វិន័យនេះទេ ភិក្ខុទាំងនោះ ដល់ស្តីសេចក្តី
 ចំរើន លូតលាស់ ធំទូលាយ ក្នុងធម៌វិន័យនេះ ។

ភិក្ខុនោះ ជាអ្នកកុហក រើសអើង ចោលសហគុ
 មានការជាប់ចំពាក់ ធ្វើវិន័យ មានចិត្តមិនតាំងចាំ ភិក្ខុទាំង
 នោះ មិនលូតលាស់ ក្នុងធម៌ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុ
 ទស្សន៍ ភិក្ខុនោះ ជាអ្នកមិនកុហក មិនចោលសហ
 គុ មានប្រាជ្ញាខ្ជាប់ខ្ជួន មិនរើសអើង មានចិត្តតាំងចាំល្អ ភិក្ខុ
 ទាំងនោះ ទើបលូតលាស់ ក្នុងធម៌ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុ
 ទស្សន៍ហើយ ។

ពាក្យថា បណ្ឌិតជាអ្នករាប់អាន មិនគប្បីបង្ហាន់ទៅ ក្នុងសេចក្តី
 ហួនហែន បុគ្គលសេចក្តីថា បុគ្គលអ្នករាប់អាន (ព្រះអង្គត្រង់) គប្បី
 លះបង់សេចក្តីហួនហែនភិក្ខុនោះ រាល់របាលសេចក្តីហួនហែន ភិក្ខុដ៏

ន ឆមេយ្យ ន ឥឆមេយ្យ ន កង្ខេត្តា អស្ស
 ន កប្បោណា ន កប្បញ្ញាណ ន កធនិមុត្តា ន
 កធានិបាតយ្យាតិ ន មមត្តាយ នមេជ មាមកោ ។
 តេនាហ កកា

មរណនិ កំ បហ័យនិ

យំ បុរិសោ មមយំនង្គិ មញ្ញតិ

ឯតម្បិ វិធិត្វា បណ្ឌិតោ

ន មមត្តាយ នមេជ មាមកោតិ ។

(១៩៦) សុបិនេន យថាបិ សង្កតំ

បដិកុដ្ឋោ បុរិសោ ន បស្សតិ

ឯវម្បិ បិយាយិតំ ជនំ

បេតិ កាលតតំ ន បស្សតិ ។

(១៩៧) សុបិនេន យថាបិ សង្កតន្តិ សង្កតំ សមាគ.

តំ សមាហិតំ សង្កបតិកន្តិ សុបិនេន យថាបិ សង្កតំ ។

ហើយមិនបង្កើនទៅ មិនបន្តទៅ ក្នុងសេចក្តីហ្មត់ហែង ជាអ្នកមិនទាន់
 ទៅកសេចក្តីហ្មត់ហែងនោះ មិនស្នាក់ទៅកសេចក្តីហ្មត់ហែងនោះ មិន
 ឈរទៅកសេចក្តីហ្មត់ហែងនោះ មិនចុះចិត្តស៊ប់ទៅកសេចក្តីហ្មត់ហែង
 នោះ មិនយកសេចក្តីហ្មត់ហែងនោះជាធំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថ) ។
 បណ្ឌិតជាអ្នករាប់ការ មិនគប្បីបង្កើនទៅ ក្នុងសេចក្តីហ្មត់ហែង ។
 ហេតុនោះ ព្រះពោធិ៍ព្រះភាគ ប្រាសថ

បុរសសំគាល់ខ្លួនបញ្ចុះណាថា នេះបស់អញ ខ្លួនបញ្ចុះ
 នោះ រមែងសាបសូន្យដោយមរណៈ បណ្ឌិតជាអ្នករាប់ការ
 ដឹងច្បាស់ដំណើរទ្រង់ហើយ មិនគប្បីបង្កើនទៅក្នុងសេចក្តី
 ហ្មត់ហែងឡើយ ។

(១៩៦) បុរសក្លាត់ឡើងហើយ មិនឃើញអារម្មណ៍ ដែលចូល
 ប្រទះដោយការយល់សង្ខេប យ៉ាងណា បុគ្គលមិនឃើញផង
 ជាច្រើនឡើយ ដែលធ្វើមរណកាល ទៅកាន់បរលោក
 ហើយ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

(១៩៧) ពាក្យថា អារម្មណ៍ដែលចូលប្រទះដោយការយល់សង្ខេប
 យ៉ាងណា គឺចូលប្រទះ គប់ប្រសប់ រួមគ្នា ចូលជុំគ្នា ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ប្រាសថ) អារម្មណ៍ដែលចូលប្រទះ ដោយការយល់សង្ខេប យ៉ាងណា ។

[១៧៨] បដិទុដ្ឋោ បុរិសោ ន បស្សតីតិ យេថា បុរិ-
សោ សុបិនតតោ ជន្នំ បស្សតិ សុរិយំ បស្សតិ មហា-
សមុទ្ធំ បស្សតិ សិលេវុបព្វតកដំ បស្សតិ ហត្ថី បស្សតិ
អស្សំ បស្សតិ រថំ បស្សតិ បត្តី បស្សតិ សេនាឡាហំ
បស្សតិ អាកាមកមណោយ្យកំ បស្សតិ វននមណោយ្យ-
កំ បស្សតិ ក្នមិកមណោយ្យកំ បស្សតិ តោត្តរណិ-
កមណោយ្យកំ បស្សតិ បដិទុដ្ឋោ ន តត្យំ បស្ស-
តីតិ បដិទុដ្ឋោ បុរិសោ ន បស្សតិ ។

[១៧៩] ឯយាយិកំ ជនន្តំ ឯយាយិកំ ម-
សម្បជិទានេយា ។ ឯយាយិកំ ជនន្តំ ឯយាយិកំ ម-
មាយិកំ ជនំ មាតរំ កំ មិតរំ កំ អាតរំ កំ ភតិជំ កំ
បុត្តំ កំ ជិតរំ កំ មិត្តំ កំ អមចំ កំ ញាតិសាលោហិតំ
កតិ ឯយាយិកំ ជនំ ។

[២០០] បេតំ កាលកតំ ន បស្សតីតិ បេតា វុច្ចន្តិ
មតា កាលកតា ។ ន បស្សតិ ន នក្ខតិ ចាតិកច្ឆតិ
ន វិជ្ជតិ ន បដិលកតីតិ បេត កាលកតំ ន បស្សតិ ។
តេនាហ កកក

[១៧៨] ពាក្យថា បុរិសគ្រប់ឡើងហើយ មិនឃើញ សេចក្តីថា
បុរិសអ្នកយល់សម្តែងឃើញព្រះចន្ទ្រ ឃើញព្រះតាទិក្ស ឃើញមហាសមុទ្រ
ឃើញស្តេចគ្រប់សិនេវុ ឃើញដំរី ឃើញសេះ ឃើញថ្ម ឃើញធាលថ្មីជើង
ឃើញសេនាឡាហៈ ឃើញស្នូលច្បារដាច់គ្រកអរ ឃើញព្រាងចាច់គ្រក
អរ ឃើញដងដីចាច់គ្រកអរ ឃើញស្រះបាត្រាលាងចាច់គ្រកអរ គ្រប់
ឡើងហើយ ក៏មិនឃើញអ្វីសោះ យ៉ាងណា ហេតុនោះ(ទ្រង់ប្រាសថា)
បុរិសគ្រប់ឡើងហើយមិនឃើញ ។

[១៧៩] ពាក្យថា ក៏យ៉ាងនោះដែរ របស់បទថា ជនជាទី
ស្រឡាញ់ ក៏យ៉ាងនោះដែរ គឺជាភិក្ខុយល់ដោយសេចក្តីមហា ។ ពាក្យ
ថា ជនជាទីស្រឡាញ់ គឺជនដែលស្រឡាញ់ ដែលរាប់អាន ទោះជា
មាតាភ្នំ បិតាភ្នំ បងប្អូនប្រុសភ្នំ បងប្អូនស្រីភ្នំ បុត្រភ្នំ ជីតាភ្នំ មិត្តភ្នំ
អាមាត្យភ្នំ ញាតិសាលោហិតភ្នំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) ជនជា
ទីស្រឡាញ់ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

[២០០] ពាក្យថា បុគ្គលមិនឃើញជន ដែលធ្វើមរណកាលទៅកាន់
បរលោកហើយ សេចក្តីថា ពួកជនស្លាប់ ធ្វើមរណកាលហើយ លោក
ហៅថា អ្នកទៅកាន់បរលោក ។ បុគ្គលមិនឃើញ មិនចូល មិនប្រទះ មិន
បាន អីក៏បាន ហេតុនោះ(ទ្រង់ប្រាសថា) មិនឃើញជន ដែលធ្វើមរណ-
កាលទៅកាន់បរលោកហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមោឃព្រះភាគ ប្រាសថា

សុបិណ្ឌ យេនាបិ សុត្ថន្ត
 បដិទុក្ខោ បុរិសោ ន បស្សតិ
 វរុទ្ធ បិយាយិតំ ជំ
 បេតំ កាលកតំ ន បស្សតិ ។

[២០០] ធិដ្ឋាបិ សុតាបិ ភេ ជនា
 យេសំ ធាមមិទំ បុព្វតិ
 ធាមមេវាវសិស្សតិ
 អត្ថេយ្យំ បេតស្ស ជន្មោ ។

[២០២] ធិដ្ឋាបិ សុតាបិ ភេ ជនាតិ ធិដ្ឋាតិ យេ
 ចក្កវិញ្ញាណាភិសម្ពុតា ។ សុតាតិ យេ សោតវិញ្ញា-
 ណាភិសម្ពុតា ។ ភេ ជនាតិ ខត្តយា ច ព្រាហ្មណ
 ច វេស្សា ច សុទ្ធា ច គហដ្ឋា ច បព្វជិតា ច
 ទេវា ច មនុស្សា ចាតិ ធិដ្ឋាបិ សុតាបិ ភេ ជនា ។

[២០៣] យេសំ ធាមមិទំ បុព្វតិ យេសន្តិ
 យេសំ ខត្តយានំ ព្រាហ្មណានំ វេស្សានំ សុទ្ធានំ
 គហដ្ឋានំ បព្វជិតានំ ទេវានំ មនុស្សានំ ។ ធាមន្តិ
 សម្ពុតា សមញ្ញា បញ្ញតិ លោកវេហារោ ធាមំ

បុរសត្រាត់ឡើងហើយ មិនឃើញការម្នាក់ដែលចូលប្រទះ
 ដោយការយល់សង្ឃឹម យ៉ាងណា បុគ្គលមិនឃើញ ដូចជាទី
 ស្រឡាញ់ ដែលធ្វើមរណភាព ទៅកាន់បរលោកហើយ
 ក៏យំឆ្លងនាវដែរ ។

[២០១] នាមនេះ របស់ពួកជនណា ដែលគេកែងពោល ពួក
 ជននោះ គេឃើញខ្លះ ពួកខ្លះ នាមហ្នឹងឯងរបស់សត្វទៅ
 កាន់បរលោក ដែលគេគួរហៅបាទ ក៏មិនសល់ទេ ។

[២០២] អធិប្បយពាក្យថា ពួកជននោះ គេឃើញខ្លះ ពួកខ្លះ គ្រង់
 ពាក្យថា គេឃើញ គឺពួកជនណា ដែលចូលប្រទះ ដោយចក្កវិញ្ញាណ ។
 ពាក្យថា ពួក គឺពួកជនណា ដែលចូលប្រទះ ដោយសោតវិញ្ញាណ ។
 ពាក្យថា ពួកជននោះ គឺក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ធៈ គ្រហស្ថ
 បព្វជិត ទេវតា ឆិន្ពិ មនុស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ពួកជននោះ
 គេឃើញខ្លះ ពួកខ្លះ ។

[២០៣] អធិប្បយពាក្យថា នាមនេះ របស់ពួកជនណា ដែលគេ
 កែងពោល គ្រង់ពាក្យថា របស់ពួកជនណា គឺរបស់ពួកក្សត្រិយ៍
 ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ធៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា មនុស្ស
 ណា ។ ពាក្យថា នាម គឺការពប់ ឈ្មោះ បញ្ញតិ លោកវេហារ ធាម

នាមកម្មំ នាមនេយ្យំ ធម្មតិ ព្យញ្ជនំ អភិលាហោ ។
បុព្វតិកា កាដិយតិ កណិយតិ ធម៌យតិ វាហិយតិ
យេសំ នាមមិនំ បុព្វតិ ។

[២០៤] នាម(មេវាសិស្សតិ អក្ខេយ្យន្តិ រូបតតំ
វេទនាតតំ សញ្ញាតតំ សង្ខារតតំ វិញ្ញាណតតំ
បរិយាយតិ ធម៌យតិ វិជយាយតិ អន្ធមាយតិ វិប្បល្មន្តិ
នាម(មេវាសិស្សតិ ។ អក្ខេយ្យន្តិ អក្ខតតំ កាដេតុ
កណិយតំ ធម៌យតំ វាហិយតំ នាម(មេវាសិស្សតិ អ-
ក្ខេយ្យំ ។ បេតស្ស ជន្នុលោតិ បេតស្សតិ មតស្ស
កាលតាតស្ស ។ ជន្នុលោតិ សន្តស្ស ធរស្ស មាណវ-
ស្ស មោសស្ស បុគ្គលស្ស ជីវស្ស ជាតុស្ស ជន្នុស្ស
នន្ទុស្ស^(១) មនុស្សតិ អក្ខេយ្យំ បេតស្ស ជន្នុ-
លោ ។ តេនាហ កតា

ធម៌ដ្ឋាមិ សុតាមិ តេ ជនា
យេសំ នាមមិនំ បុព្វតិ
នាម(មេវាសិស្សតិ
អក្ខេយ្យំ បេតស្ស ជន្នុលោតិ ។

១ ម ធម្មតិយ ។

អំពើរបស់នាម ពាក្យទ្រទ្រង់នូវនាម កាលា ព្យញ្ជនៈ ការហៅកេ ។
ពាក្យថា គេតែងពាល គឺ គេតែងសំដែង តែងនិយាយ តែងបំភ្លឺ
តែងបញ្ចេញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាប់ថា) នាមនេះ របស់ពួកផលណ
ដែលគេតែងពាល ។

[២០៥] ពាក្យថា នាមហ្នឹងឯងដែលគួរហៅបាន វេទនសល់
នៅ សេចក្តីថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលឃ្លាតចេញ
លះចេញស្រឡះ បាត់បង់ វិចារ តែនាមវេទនសល់នៅ ។ ពាក្យ
ថា គួរហៅបាន គឺ គួរពាល សំដែង បំភ្លឺ បញ្ចេញបាន ហេតុនោះ
(ទ្រង់ប្រាប់ថា) នាមហ្នឹងឯង ដែលគួរហៅបាន វេទនសល់នៅ ។ ពាក្យ
ថា ទៅកាន់បរលោក របស់បទថា របស់សត្វទៅកាន់បរលោក គឺ
សត្វល្អាប់ ធ្វើមរណកាលហើយ ។ ពាក្យថា របស់សត្វ គឺរបស់សត្វ
នរ មាណព បុរស បុគ្គល សត្វមានជីវៈ សត្វមានជាតិ សត្វមាន
ជក សត្វទៅដោយអង្រ្តិយ សត្វមានជាតិអំពីមនុស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់
ប្រាប់ថា) របស់សត្វទៅកាន់បរលោក ដែលគួរហៅបាន ។
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ប្រាប់ថា

នាមនេះ របស់ពួកផលណ ដែលគេតែងពាល ពួកផល
នោះ គេឃើញរួះ ព្យួរ នាមហ្នឹងឯងរបស់សត្វ ទៅកាន់
បរលោក ដែលគេគួរហៅបាន វេទនសល់នៅ ។

(២០៥) សោកបរិទេវមច្ឆរំ

ន ជហន្តំ តិដ្ឋា មមាយំតេ

កស្មា ទុក្ខយោ បរិត្តហំ

ហិត្វា អចរិសុ ទេមនស្សំនោ ។

(២០៦) សោកបរិទេវមច្ឆរំ ន ជហន្តំ តិដ្ឋា មមា-

យំតេតិ សោកោតិ ញាតិព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស
កោតព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស កោតព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស
សីលព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស
អញ្ញាតវញ្ញាតវេន វា ព្យសនេន សមន្នាតកស្ស អញ្ញាត-
វញ្ញាតវេន វា ទុក្ខធម្មេន ធុដ្ឋស្ស សោកោ សោ-
ចោ សោទិតត្ថំ អន្តោ សោកោ អន្តោ បរិសោកោ
អន្តោចារោ អន្តោបរិចារោ ចេតសា បរិដ្ឋាយថា
នោមនស្សំ សោកសល្យំ ។ បរិទេវេតិ ញាតិព្យ-
សនេន វា ធុដ្ឋស្ស ។ បេ ។ ទិដ្ឋិព្យសនេន វា

(២០៧) ពួកដទៃអ្នកប្រាថ្នា វេមនមិលេបេនំឲ្យសេចក្តីសោក
សេចក្តីទ្វេកិច្ចស ខឹងសេចក្តីកំណាញ់ ក្នុងវត្ថុ ដែល
ហួនហែន ព្រោះហេតុនោះ មុនចាំនិទ្យាយ ជាអ្នកឃើញ
សេចក្តីក្សេម បោះប្រព្រឹត្តលះបង់សេចក្តីហួនហែនចេញ ។

(២០៨) អតិប្បាយពាក្យថា ពួកដទៃអ្នកប្រាថ្នា វេមនមិលេបេនំ
សេចក្តីសោក សេចក្តីទ្វេកិច្ចស ខឹងសេចក្តីកំណាញ់ ក្នុងវត្ថុដែលហួន
ហែន ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីសោកគឺការសោក ការសោកស្តាយ ភាពខៃ
ចិត្តសោកស្តាយ សោកខាន់ក្នុង ស្តាយស្រលោកខាន់ក្នុង ក្តៅក្រហាយ
ខាន់ក្នុង ក្តៅរាលដាលខាន់ក្នុង ជ្រប់ ស្រពោនចិត្ត ទោមនស្ស សា-
គីសោក របស់សត្វ ដែលត្រូវសេចក្តីវិនាសញាតិបំបោលក្តី សេចក្តី
វិនាសភាគបំបោលក្តី សេចក្តីវិនាសគឺរោគបំបោលក្តី សេចក្តីវិនាស
សីលបំបោលក្តី សេចក្តីវិនាសទិដ្ឋិបំបោលក្តី ប្រកបដោយសេចក្តីវិនាស
ណាមួយក្តី ទុក្ខធម៌ណាមួយបំបោលក្តី ។ ពាក្យថា សេចក្តីទ្វេកិច្ចស
គឺការយំ ការយំរៀបរាប់ អាការយំ អាការយំរៀបរាប់ ភាពខៃការយំ
ភាពខៃការយំរៀបរាប់ ការខំយាយ ការពាលឥតប្រយោជន៍ ការពាល
រើកើយ ការពាលរឿយៗ អាការវាទំពាលរឿយៗ ភាពខៃការពាល
រឿយៗ របស់សត្វដែលត្រូវសេចក្តីវិនាសញាតិបំបោលក្តី ។ បេ ។

ដុដ្ឋស្ស អញ្ញាតាញ្ញាតវេន វា ឡាសវេន សមន្តា-
 តតស្ស អញ្ញាតាញ្ញាតវេន វា ឧក្ខន្ធម្មេន វា ដុដ្ឋស្ស
 អាទេវេ ចរិទេវេ អាទេវេនា ចរិទេវេនា អាទេវេតត្ថំ
 ចរិទេវេតត្ថំ វាថា មលាចោ វិច្ឆយាចោ លាលម្បោ
 លាលម្បាយថា លាលម្បាយេតត្ថំ ។ មច្ឆវិយន្តំ មត្យ
 មច្ឆវិយានិ អាវាសមច្ឆវិយំ កុលមច្ឆវិយំ លាភមច្ឆវិយំ
 វណ្ណមច្ឆវិយំ ធម្មមច្ឆវិយំ យំ ឯវុច្ចំ មច្ឆវិយំ មច្ឆ-
 វាយនា មច្ឆវាយេតត្ថំ វេទិច្ចំ កុទិយំ កុដុកកុតាតា
 អត្តហិតតត្ថំ ចិត្តស្ស នំ វុច្ចតិ មច្ឆវិយំ ។ អថេ ទទ្ធ-
 មច្ឆវិយំមិ មច្ឆវិយំ ធាតុមច្ឆវិយំមិ មច្ឆវិយំ អាយតនម-
 ច្ឆវិយំមិ មច្ឆវិយំ កាលោ នំ វុច្ចតិ មច្ឆវិយំ ។ តេជោ
 វុច្ចតិ តណ្ហា យោ ភតោ សាភតោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
 លោភោ អកុសលម្បលំ ។ មមត្តាតិ ទ្វេ មមត្តា
 តណ្ហាមមត្តត្វា និដ្ឋិមមត្តត្វា ។ បេ ។ នំ តណ្ហា-
 មមត្តំ ។ បេ ។ នំ និដ្ឋិមមត្តំ ។ មហាយិកវត្ថុ-
 អច្ឆេនសន្តិចោមិ សោចន្តិ អច្ឆិដ្ឋន្តិចោមិ សោចន្តិ
 អច្ឆិដ្ឋន្តិចោមិ សោចន្តិ មហាយិកវត្ថុវិបរណាមសន្តិចោមិ

សេចក្តីវិភាសន៍ដ៏បំពេញក្តី ប្រកបដោយសេចក្តីវិភាសនាមួយក្តី ខុទ្ទ-
 កនិកាមួយបំពេញក្តី ។ ពាក្យថា សេចក្តីកំណាញ់ បានដល់សេចក្តី
 កំណាញ់៤ យ៉ាង គឺសេចក្តីកំណាញ់ភាវសៈ ១ សេចក្តីកំណាញ់ក្រកូល ១
 សេចក្តីកំណាញ់លាភ ១ សេចក្តីកំណាញ់វណ្ណៈ ១ សេចក្តីកំណាញ់ចមិទ
 សេចក្តីកំណាញ់ កាកាភិណាញ់ កាពន្ធការិណាញ់ សេចក្តីប្រាថ្នា
 ផ្សេងៗ សូត្រនេះ កាពន្ធចក្ខុញ កាពន្ធការិណយកចិត្តតេ លា
 មានសកាពយ៉ាងនេះ នេះ ហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ មួយទៀត
 សេចក្តីកំណាញ់ខន្ធ គឺឈ្មោះថាសេចក្តីកំណាញ់ សេចក្តីកំណាញ់ធាតុ
 គឺឈ្មោះថា សេចក្តីកំណាញ់ សេចក្តីកំណាញ់អាយតនៈ គឺឈ្មោះ
 ថាសេចក្តីកំណាញ់ កាគិតតែកាន់យក នេះលោកហៅថា សេចក្តី
 កំណាញ់ ។ ភណ្ឌា លោកហៅថា កាចង់បាន បានដល់តម្រេក
 តម្រេកទាំង ១២៧ កាល់ច្បាំងវិចិត្រ លោកៈ អកុសលម្បល ។ ពាក្យថា
 កាហ្មធិវហនិ បានដល់កាហ្មធិវហនិ ២៩ កាហ្មធិវហនិគីតណ្ហា ១
 កាហ្មធិវហនិគិច្ចិដ្ឋិ ។ បេ ។ នេះកាហ្មធិវហនិគីតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ
 កាហ្មធិវហនិគិច្ចិដ្ឋិ ។ ពួកដទៃមានសេចក្តីរន្សៀស ដោយការដណ្តើម
 យកវត្ថុដែលហ្មធិវហនិ សោកស្តាយក៏មាន សោកស្តាយវត្ថុដែលគេកំពុង
 ដណ្តើមយក ក៏មាន សោកស្តាយវត្ថុដែលដណ្តើមយកហើយ ក៏មាន
 ពួកដទៃ មានសេចក្តីរន្សៀសដោយការប្រែប្រួល វិនាសដែលហ្មធិវហនិ

សោចន្តិ វិបវណាមន្តេបិ សោចន្តិ វិបវណាតេបិ
 សោចន្តិ ។ មមាយិតវត្ថុអន្តរេនសន្តិោបិ បរិនេវន្តិ
 អន្តរេន្តេបិ បរិនេវន្តិ អន្តរេន្តេបិ បរិនេវន្តិ ។ មមាយិ-
 តវត្ថុវិបវណាមន្តេបិ បរិនេវន្តិ វិបវណាមន្តេបិ
 បរិនេវន្តិ វិបវណាតេបិ បរិនេវន្តិ ។ មមាយិតវត្ថុ
 រក្ខន្តិ កោបេន្តិ បរិក្ខណ្ឌន្តិ មមាយិតន្តិ មជ្ឈិកយន្តិ ។
 មមាយិតស្មី វត្ថុស្មី សោចន្តិ សោកំ ន ជហន្តិ
 បរិនេវ ន ជហន្តិ មជ្ឈិយំ ន ជហន្តិ តេជំ ន
 ជហន្តិ ឧប្បជហន្តិ ន វិដោនេន្តិ ន ព្យន្តិកោន្តិ
 ន អនភាវន្តិមេន្តិទិ សោកបរិនេវមជ្ឈិ ន ជហន្តិ
 ទិន្នា មមាយិតេ ។

(២០៧) ភស្មា មុឈយោ បរិក្ខហំ ហិត្វា
 អចរិសុ ទេមនស្សនោតិ ភស្មាទិ ភស្មា
 តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចហេ តំនិមាបា ឯតំ

វមនិសោកស្តាយ កំមាន សោកស្តាយវត្ថុដែលកំពុងប្រែប្រួល កំមាន
 សោកស្តាយវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ កំមាន ។ អ្នកមានសេចក្តីរឿស
 ដោយការដណ្តើមយកវត្ថុដែលហួនហែង ឡើងវិញ កំមាន ឡើងវិញនឹង
 វត្ថុដែលគេកំពុងដណ្តើមយកកំមាន ឡើងវិញនឹងវត្ថុដែលគេដណ្តើមយក
 ហើយកំមាន អ្នកមានសេចក្តីរឿសដោយការប្រែប្រួល នៃវត្ថុដែលហួន
 ហែង ឡើងវិញកំមាន ឡើងវិញនឹងវត្ថុដែលកំពុងប្រែប្រួលកំមាន ឡើង
 វិញនឹងវត្ថុ ដែលប្រែប្រួលហើយកំមាន ។ ពួកជនវមនិសោក គ្រប់គ្រង
 ក្នុងការ ហួនហែង កំណាញ់វត្ថុដែលហួនហែង ។ ពួកជនវមនិសោក
 ស្តាយ វត្ថុដែលហួនហែង មិនលះបង់សេចក្តីសោក មិនលះបង់សេចក្តី
 ឡើងវិញ មិនលះបង់សេចក្តីកំណាញ់ មិនលះបង់ មិនលះបាប មិន
 បន្ទាបបង់ មិនធ្វើឱ្យវិនាស មិនធ្វើឱ្យដល់នូវការមិនកើតមានសេចក្តីប្រាថ្នា
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ព្រាស់ថា) ពួកជនអ្នកប្រាថ្នា វមនិមិនលះបង់នូវសេចក្តី
 សោក សេចក្តីឡើងវិញ នឹងសេចក្តីកំណាញ់ ក្នុងវត្ថុដែលហួនហែង ។

(២០៧) អនិប្បាយពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ មុខទាំងឡាយ
 ជាអ្នកឃើញសេចក្តីរឿង បានប្រព្រឹត្ត លះបង់សេចក្តីហួនហែងចេញ
 ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺព្រោះដូច្នោះ ព្រោះដំណើរ
 នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបង្ខំយ៉ាងនោះ ព្រោះទីតាំងនោះ

អាជីនវំ សម្មស្សមាណោ មមាត្តស្មតិ ភស្មា ។
 មុនយោតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ យោ បញ្ញា បដា-
 ននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាសម្ពុ-
 តោ ។ តីណំ មោធម្យានំ កាយមោធម្យំ វចំ-
 មោធម្យំ មនោមោធម្យំ ។ បេ ។ សន្តិជាសម-
 តិច្ច សោ មុនំ ។ បរិត្តហោតិ ទ្វេ បរិត្តហា ភណ្ឌា-
 បរិត្តហោ ច និដ្ឋិបរិត្តហោ ច ។ បេ ។ អយំ
 ភណ្ឌាបរិត្តហោ ។ បេ ។ អយំ និដ្ឋិបរិត្តហោ ។
 មុនយោ ភណ្ឌាបរិត្តហំ បហាយ និដ្ឋិបរិត្តហំ បដិ-
 ជិស្សន្តិកា អចរិសុ វិចរិសុ^(១) នវរិយសុ វត្ថុសុ ចារិ-
 សុ យមិសុ យាមិសុ ។ ទេមនស្សិចោតិ ទេមំ វុច្ចតិ
 អមតំ និព្វានំ យោ សោ សទ្ធសង្ខារសមាថោ សទ្ធប-
 ជិប្បជិជិស្សត្តោ ភណ្ឌក្ខយោ វិរាគោ និរោធា និព្វា-
 នំ ។ ទេមនស្សិចោតិ ទេមនស្សិចោ កាលានស្សិចោ

១ ម. វិចរិសុ ។

មុនិកាលឃើញច្បាស់ ឆ្លៀតសង្កត់ ក្នុងវត្ថុដែលហ្មត់ហែងទាំងឡាយ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ព្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ។ ពាក្យថា មុនិកាលឃើញច្បាស់
 សេចក្តីថា ញាណ ហៅថា មោនៈ បានឆ្លងក្រាប ការដឹងច្បាស់
 ។ បេ ។ ការមិនរំលឹក ការរំលឹកវិញ ។ សេចក្តីយល់ឃើញត្រូវ
 មុនិកាលឃើញច្បាស់ ប្រកបដោយញាណនោះ ដល់ហើយឆ្លៀតការដឹង ។
 មោធម្យៈ ទានេយ ភិកាយមោធម្យៈ វិចីមោធម្យៈ មាណាមោធម្យៈ
 ។ បេ ។ បុគ្គលណាកន្លងបង់បណ្តាញគឺត្រឡឹងដាច់ចំពាក់ បុគ្គលនោះ
 ហៅថាមុនិ ។ ពាក្យថា សេចក្តីហ្មត់ហែង បានដល់សេចក្តីហ្មត់ហែង២
 គឺ សេចក្តីហ្មត់ហែងភិកាយ ។ សេចក្តីហ្មត់ហែងភិចី ។ បេ ។ នេះ
 សេចក្តីហ្មត់ហែងភិកាយ ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីហ្មត់ហែងភិចី ។ មុនិ
 កាលឃើញច្បាស់ លះលង់សេចក្តីហ្មត់ហែងភិកាយ លាស់ចោលសេចក្តីហ្មត់
 ហែងភិចី បានឆ្លងក្រាប គ្រាប់ទៅ ដើរទៅ សម្រេច ប្រព្រឹត្ត រក្សា
 ចិត្តមិនខុសប្រមាទ ។ ពាក្យថា អ្នកឃើញសេចក្តីរក្សា សេចក្តីថា
 អមតិព្វាន លោកហៅថា សេចក្តីរក្សា បានឆ្លងការឆ្លាប់សង្ខារទាំង
 ឆ្លង ការលាស់ចេញឆ្លៀតចំពាក់ឆ្លង ការអស់ទៅនៃភណ្ឌ សេចក្តី
 នឿយណាយ សេចក្តីលក់ ព្រះនិព្វាន ។ ពាក្យថា អ្នកឃើញសេចក្តី
 រក្សា បានសេចក្តីថា អ្នកឃើញសេចក្តីរក្សា អ្នកឃើញនិព្វាន

នេវណនស្សីនោ សវណនស្សីនោ អកយនស្សីនោ
 អភ្នុតនស្សីនោ អមតនស្សីនោ ធិត្តាននស្សីនោតិ
 តស្មា មុនយោ បរិត្តហំ ហិត្វា អចរិសុ ខេមនស្សី-
 នោ ។ តេនាហ កកា

សោកាបរិទេវមច្ឆរំ

ន ជហន្តិ កិដ្ឋា មមាយិកេ

តស្មា មុនយោ បរិត្តហំ

ហិត្វា អចរិសុ ខេមនស្សីនោតិ ។

(២០៨) បដិលីនចរស្ស កិក្កុនោ

កជមាទស្ស វិវិត្តមាសនំ

សាមគ្គីយមាហុ តស្ស តំ

យោ អត្តានំ ភវនំ ន នស្សយេ ។

(២០៩) បដិលីនចរស្ស កិក្កុនោតិ បដិលីនចរ
 វុទ្ធគំ សត្ត សេត្តា អរហា បដិលីនោ ។ កីតារណា
 បដិលីនចរ វុទ្ធគំ សត្ត សេត្តា ។ តេ តតោ តតោ
 ចិត្តំ បដិលីនេត្តា បដិកុដ្ឋេត្តា^(១) បដិវដ្ឋេត្តា សន្និវុទ្ធគំ

១ ម. បនិកុដ្ឋេត្តា ។

អ្នកឃើញចំពឹងពួន អ្នកឃើញចំពឹង អ្នកឃើញចំពឹងមានភ័យ អ្នក
 ឃើញចំពឹងច្បុក អ្នកឃើញអមតៈ អ្នកឃើញព្រះឧត្តាន ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ មុនចំពឹងឡាយ ជាអ្នកឃើញសេចក្តី
 ក្សេម បានប្រព្រឹត្តលះបង់សេចក្តីហ្មឺនហែន ។ ហេតុនោះ ព្រះធាន
 ព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ពួកដទៃអ្នកប្រាថ្នា ពុំមែនមិនលះបង់ខ្លះសេចក្តីសាក សេចក្តី

ឡើងឡូល មិនសេចក្តីកំណាញ់ ក្នុងកុំផ្លែលហ្មឺនហែន ព្រោះ

ហេតុនោះ មុនចំពឹងឡាយ ជាអ្នកឃើញសេចក្តីក្សេម បាន

ប្រព្រឹត្តលះបង់សេចក្តីហ្មឺនហែនចេញ ។

(២១០) អ្នកប្រាថ្នាចំពឹងឡាយ ពោលអំពើនោះថាជាសាមគ្គី របស់

ភិក្ខុអ្នកប្រព្រឹត្តិញ្ញាថយ គប់គេអាសនៈស្ងាត់ ដែលមិនបង្ហាញ

ខ្លួនក្នុងចំពឹង ។

(២១១) ភាគ្យថា របស់ភិក្ខុអ្នកប្រព្រឹត្តិញ្ញាថយ អធិប្បាយថា

សេតុបុគ្គល ៧ លោកហៅថាអ្នកប្រព្រឹត្តិញ្ញាថយ ៦ព្រះអរហន្ត ជា

អ្នកប្រព្រឹត្តិញ្ញាថយហើយ ។ សេតុបុគ្គល ៧ពួក លោកហៅថា អ្នក

ប្រព្រឹត្តិញ្ញាថយ ព្រោះហេតុអ្វី ។ សេតុបុគ្គល ៧ពួកនោះ ញ៉ាំងចិត្ត

ឲ្យញាថយ ឲ្យឡូ ឲ្យរំលងវិញ អំពីការម្នាក់នោះ ។ ខ្ញុំប៉ុន្តែសន្និដ្ឋាន

សង្ឃត្តណ្ណត្ថា សង្ឃវារត្ថា រក្ខត្ថា តោបេត្ថា ចរន្តិ^(១)
វិហារន្តិ សិរិយន្តិ វត្តន្តិ ចាលេន្តិ យបេន្តិ យា-
បេន្តិ ។ ចក្កទ្វារ ចិត្តំ បដិលីនេន្តា បដិក្កុដ្ឋេន្តា
បដិវត្តេន្តា សង្ឃទ្ធដ្ឋន្តា សង្ឃត្តណ្ណត្ថា សង្ឃវារត្ថា
រក្ខត្ថា តោបេត្ថា ចរន្តិ វិហារន្តិ សិរិយន្តិ វត្តន្តិ ចា-
លេន្តិ យបេន្តិ យាបេន្តិ ។ សោតទ្វារ ចិត្តំ យាទ-
ទ្វារ ចិត្តំ ជិហ្គទ្វារ ចិត្តំ កាយទ្វារ ចិត្តំ មនោទ្វារ
ចិត្តំ បដិលីនេន្តា បដិក្កុដ្ឋេន្តា បដិវត្តេន្តា សង្ឃទ្ធឯន្តា
សង្ឃត្តណ្ណត្ថា សង្ឃវារត្ថា រក្ខត្ថា តោបេត្ថា ចរន្តិ វិហា-
រន្តិ សិរិយន្តិ វត្តន្តិ ចាលេន្តិ យបេន្តិ យាបេន្តិ ។ យថា
កុក្កុដបត្តំ វា នហរុទ្ធដលំ វា វត្តិម្ហំ បក្ខិត្តំ ហោតិ
បដិលីយតិ បដិក្កុដ្ឋតិ បដិវត្តតិ ន សម្មសារិយតិ
ឯវមេវ តេ តតោ តតោ ចិត្តំ បដិលីនេន្តា បដិក្កុ-
ដ្ឋេន្តា បដិវត្តេន្តា សង្ឃទ្ធឯន្តា សង្ឃត្តណ្ណត្ថា សង្ឃវា-
រត្ថា រក្ខត្ថា តោបេត្ថា ចរន្តិ វិហារន្តិ សិរិយន្តិ វត្តន្តិ
ចាលេន្តិ យបេន្តិ យាបេន្តិ ចក្កទ្វារ ចិត្តំ សោតទ្វារ
ចិត្តំ យាទទ្វារ ចិត្តំ ជិហ្គទ្វារ ចិត្តំ កាយទ្វារ ចិត្តំ

७ म. पाठ विरुद्ध १

ពពឹង រក្សា គ្រប់គ្រង ក្រាប់ទៅ សម្រេចអាយាបថ សម្រាន្តចិត្ត
 ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា ចិត្តិម ទំនុកបម្រុង ។ សេចក្តីបុគ្គលទាំងនោះ
 ញ៉ាំងចិត្តក្នុងចក្ខុទារឡឆ្ងាយ ឡឆ្ងាយ ឡឆ្ងាយវិញ ខ្ទប់ សង្កត់សង្កិន
 ពពឹង រក្សា គ្រប់គ្រង ក្រាប់ទៅ សម្រេចអាយាបថ សម្រាន្តចិត្ត
 ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា ចិត្តិម ទំនុកបម្រុង ។ ញ៉ាំងចិត្តក្នុងសាគរ
 ញ៉ាំងចិត្តក្នុងយានរាង ញ៉ាំងចិត្តក្នុងដំរីរាង ញ៉ាំងចិត្តក្នុងកាយរាង
 ញ៉ាំងចិត្តក្នុងមនោរាង ឡឆ្ងាយ ឡឆ្ងាយ ឡឆ្ងាយវិញ ខ្ទប់ សង្កត់
 សង្កិន ពពឹង រក្សា គ្រប់គ្រង ក្រាប់ទៅ សម្រេចអាយាបថ សម្រាន្ត
 ចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា ចិត្តិម ទំនុកបម្រុង ។ ក្លាបមាត់ ឬទង
 សរសៃ ដែលគេដាក់ក្នុងភ្នែង រមែងរួញ ខ្ទប់ វិលវិញ មិនលា យ៉ាង
 ណាមិញ សេចក្តីបុគ្គលទាំងនោះ ញ៉ាំងចិត្តឡឆ្ងាយ ឡឆ្ងាយ ឡឆ្ងាយ
 វិញ អំពីការម្សឈ្លោះ ។ ខ្ទប់ សង្កត់សង្កិន ពពឹង រក្សា គ្រប់គ្រង
 ក្រាប់ទៅ សម្រេចអាយាបថ សម្រាន្តចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា ចិត្តិម
 ទំនុកបម្រុង អំយ៉ាងនោះដែរ ញ៉ាំងចិត្តក្នុងចក្ខុរាង ញ៉ាំងចិត្តក្នុងសាគ
 ររាង ញ៉ាំងចិត្តក្នុងយានរាង ញ៉ាំងចិត្តក្នុងដំរីរាង ញ៉ាំងចិត្តក្នុងកាយរាង

មនោធារេ ចិត្តំ បដិលីនន្តា បដិកុដ្ឋេន្តា បដិវដ្ឋេន្តា
 សម្មិទ្ធព្វន្តា សម្មិត្តិណ្ឌន្តា សម្មិវារេន្តា វត្ថុន្តា តោបេន្តា
 ចរន្តិ វិហារន្តិ វិវាយន្តិ វត្តន្តិ ហាលេន្តិ យេបេន្តិ យោ-
 បេន្តិ ។ តំតាវណា បដិលីនន្តា វុច្ឆន្តិ សត្ត សេត្តា ។
 ភិក្ខុនោតិ កល្យាណបុគ្គដ្ឋនិស្ស វា ភិក្ខុនោ សេ-
 ត្តស្ស វា ភិក្ខុនោតិ បដិលីនន្តស្ស ភិក្ខុនោ ។

[២០០] ភជមានស្ស វិវិក្ខុមាសន្តិ អាសនំ វុច្ឆតិ
 យត្ថ ធិសីនតិ មត្យោ បំបំ ភិសិ ត្ថដ្ឋិតា ចម្មុទណ្ហោ
 តិណសត្តារោ បណ្ឌិត្តសត្តារោ បណសសត្តារោ^(១) ។
 តំ អាសនំ អសច្យាយុបទស្សនេន វិវិក្ខុ^(២) វិវិក្ខុ បវិ-
 វិក្ខុ អសច្យាយសន្តស្សនេន វិវិក្ខុ^(៣) វិវិក្ខុ បវិវិក្ខុ អ-
 សច្យាយតទ្ធយាយនេន អសច្យាយសសាយនេន អ-
 សច្យាយដោដ្ឋត្ថុដុសនេន អសច្យាយេហំ បញ្ចាហំ
 តាមតុណោហំ វិវិក្ខុ វិវិក្ខុ បវិវិក្ខុ ។ តំ អាសនំ ភជ-
 តោ សម្ពុជតោ សេវតោ ធិសេវតោ សំសេវតោ បដិ-
 សេវតោតិ ភជមានស្ស វិវិក្ខុមាសនំ ។

១ ឧ. ម. បណសសត្តារោ ។ ២. ត. ម. វិវិក្ខុ ។

ញាតិចិត្តក្នុងមនោធារ ឲ្យឆ្ងាយ ឲ្យឆ្ងាយ ឲ្យវិលវិញ រួច សន្តិកំ
 សន្តិម ពរិវិ កេត្ត គ្រប់គ្រង ក្រាបៈ៧ សម្រេចវិវាយាចថ
 សម្រាម្ពចិត្ត ប្រព្រឹត្ត កេត្ត ចំញឹម ទំនុកបម្រុង ។ ព្រោះហេតុនោះ
 សេតុបុគ្គល វិ ពួក លោកហៅថា អ្នកប្រព្រឹត្តិក្លាយ ។ ពាក្យថា
 របស់ភិក្ខុ គឺរបស់ភិក្ខុជាបុគ្គលបុគ្គលក្តី ភិក្ខុជាសេតុក្តី ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) របស់ភិក្ខុអ្នកប្រព្រឹត្តិក្លាយ ។

[២១០] ពាក្យថា គប្បកាសនៈស្ងាត់ សេចក្តីថា ភិក្ខុអង្គុយក្នុង
 ទីណា ទីនោះលោកហៅថា កាសនៈ គឺគ្រែ រាំង ពួក កន្លែង ចម្បង ល្អ
 កម្រាលស្មៅ កម្រាលស្មៅ កម្រាលចំបើង ។ កាសនៈនោះជា
 ទីស្ងាត់ ស្ងាត់ច្រៀប ស្ងាត់ឈឹង ចាកការឃើញរួចមិនជាទីសប្បាយ
 ស្ងាត់ ស្ងាត់ច្រៀប ស្ងាត់ឈឹង ចាកការឆ្ងល់រឿងមិនជាទីសប្បាយ
 ស្ងាត់ ស្ងាត់ច្រៀប ស្ងាត់ឈឹង ចាកការជុំជុំមិនជាទីសប្បាយ ចាកការ
 លំបាកក្លាយមិនជាទីសប្បាយ ចាកការពាល់គ្រវីផ្សាយមិនជាទីសប្បាយ
 ចាកកាមតុណាចំនី ៥ មិនជាទីសប្បាយ ។ កាលគប្បក កតប្រសព្វ
 សេតភវំ អាស្រ័យ ចូលចិត្ត ផ្អែកផ្អិត ចំពោះកាសនៈនោះ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បកាសនៈស្ងាត់ ។

[២០០] សាមគ្គីយនាហុ តស្ស តំ យោ អត្តាចំ
កវំនេ ន ទស្សយេតិ សាមគ្គីយនិ តិស្សោ សាមគ្គី-
យោ គណសាមគ្គី ធម្មសាមគ្គី អនភិវេទន្តិសាមគ្គី ។

កតតមា គណសាមគ្គី ។ ពហុ ទេបិ ភិក្ខុ ស-
មគ្គា សម្មាទមាទា អវិជនាទា ទីរោទក្កិក្ខតា អញ្ញ-
មញ្ញំ បិយេនក្ខហំ សម្មស្សនា វិហារន្តំ អយំ គណ-
សាមគ្គី ។

កតតមា ធម្មសាមគ្គី ។ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា
ចត្តារោ សម្មប្បធានា ចត្តារោ វេទិចាទា បញ្ចក្ក្រម្យាយិ
បក្ខុ ឧលាចំ សត្ត ពោជ្ឈង្គា អវិហោ អដ្ឋង្គិកោ
មក្កោ តេ ឯកតោ បក្ខុទ្ធីន្តំ បសីទន្តំ សម្មតិដ្ឋង្គិ
វិមុទ្ធីន្តំ ន តេសំ ធម្មាចំ វិវាទោ វិប្បវាទោ អត្ថំ អយំ
ធម្មសាមគ្គី ។

កតតមា អនភិវេទន្តិសាមគ្គី ។ ពហុ ទេបិ ភិក្ខុ
អនុចាធិសេសាយ វិញ្ញាណាតុយា បរិវេទន្តយេន្តំ ន
តេសំ វិញ្ញាណាតុយា ខំទន្តំ^(១) វា បុណ្ណន្តំ វា បញ្ញា-
យេតិ អយំ អនភិវេទន្តិសាមគ្គី ។

១ ខ. ម. ឧត្តំ ។

[២១១] អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ គោលអំពើ
នោះ ថាជាសាមគ្គីរបស់ភិក្ខុ ដែលមិនបង្កាញខ្លួនឡើងកើត ត្រង់ពាក្យ
ថា សាមគ្គី បានដល់សាមគ្គី ក្ប យ៉ាង ភី គណសាមគ្គី ធម្មសាមគ្គី
អនភិវេទន្តិសាមគ្គី ។

គណសាមគ្គី តើដូចម្តេច ។ បើភិក្ខុទាំងឡាយ ច្រើនរូប ព្រម
ព្រៀងគ្នា មានសេចក្តីស្មោះស្រឡាចគ្នា មិនចាស់វែងគ្នា មានសភាព
យ៉ាងដូចគ្នា ដែលលាយដោយទឹកដោយស្រស់ សំឡឹងមើលគ្នាដឹងគ្នា
ដោយពុទ្ធជាទីស្រឡាញ់ នេះ ឈ្មោះថា គណសាមគ្គី ។

ធម្មសាមគ្គី តើដូចម្តេច ។ សតិប្បដ្ឋាន៦ សម្មប្បធាន៦ វេទិចា១
៦ តក្ក្រម្យ៨ ពលៈ៨ ពោជ្ឈង្គ៧ មន្តប្រកបដោយអង្គ ៨ ជម្រាសរ
ធម៌ទាំងនោះ វេទន៍ល្បឿនទៅ ថ្វាយគ្នា កាំងទៅល្អ ច្រប្រឡងគ្នា
ទាំងមួយគ្នា ការជជែក ការចាស់វែងនៃធម៌ទាំងនោះ វេទន៍មិនមាន
នេះឈ្មោះថា ធម្មសាមគ្គី ។

អនភិវេទន្តិសាមគ្គី តើដូចម្តេច ។ បើភិក្ខុទាំងឡាយ ច្រើនរូប បរិ-
វេទនាដោយឥទ្ធិបាទិសសនិទាននាគ ការខ្វះខាត ឬការពេញផ្គូផ្គងនិទាន
នាគ ខិតភិក្ខុទាំងនោះក៏មិនប្រាកដ នេះ ឈ្មោះថា អនភិវេទន្តិសាមគ្គី ។

កវនេតិ លេយិកានំ ជិវយោ កវំ វិច្ឆាទយោ-
 ជិកានំ វិច្ឆាទយោជំ កវំ បិក្ខិវិសយេកានំ បិក្ខិ-
 សយោ កវំ មនុស្សានំ មនុស្សលោកោ កវំ
 ទេវានំ ទេវលោកោ កវំ ។ សាមគ្គិយមាហុ តស្ស
 តំ យោ អត្តានំ កវនេ ន ទស្សយេតិ តស្សសា
 សាមគ្គី ឯតំ ឯច្ចំ ឯតំ ឯជ្ឈំ ឯតំ អនុច្ឆរិតំ ឯតំ
 អនុលាមិ យោ ឯវំ បដិបន្នោ^(១) ជិវយោ អត្តានំ ន
 ទស្សេយ្យ វិច្ឆាទយោជិយោ អត្តានំ ន ទស្សេយ្យ
 បិក្ខិវិសយោ អត្តានំ ន ទស្សេយ្យ មនុស្សលោកោ
 អត្តានំ ន ទស្សេយ្យ ទេវលោកោ អត្តានំ ន ទស្សេយ្យ-
 តំ ឯវមាហុ ឯវមាហាសុ ឯវំ កុវេន្តិ ឯវំ កុលាដ្ឋំ
 ឯវំ ធិបយន្តំ ឯវំ វេហារដ្ឋំ តំ សាមគ្គិយមាហុ តស្ស តំ
 យោ អត្តានំ កវនេ ន ទស្សយេ ។ តេហាហ កកា

បដិបេនធម្មស្ស កិក្ខុហោ
 កជមាទស្ស វិវិក្ខមាសនំ
 សាមគ្គិយមាហុ តស្ស តំ

យោ អត្តានំ កវនេ ន ទស្សយេតិ ។

១ ម. បដិបន្នោ ។

ពាក្យថា ក្នុងវិក័ត គឺខាងដាំកើតរបស់ពួកសត្វនោះ កំណើត
 គឺបានដាំកើតរបស់ពួកសត្វ ក្នុងកំណើតវិញនោះ បិក្ខិវិសយជាវិក័ត
 របស់ពួកសត្វក្នុងបិក្ខិវិសយ មនុស្សលោកជាវិក័តរបស់ពួកមនុស្ស ទេវ-
 លោកជាវិក័តរបស់ពួកទេវតា ។ ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយពោល
 អំពើនោះថាជាសាមគ្គីរបស់កិក្ខុដែលមិនបង្ហាញខ្លួនក្នុងវិក័ត បានសេចក្តី
 ថា កិក្ខុណាប្រតិបត្តិយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា មិនគប្បីបង្ហាញខ្លួនក្នុងខាង មិន
 បង្ហាញខ្លួនក្នុងកំណើតវិញនោះ មិនបង្ហាញខ្លួនក្នុងបិក្ខិវិសយ មិនបង្ហាញ
 ខ្លួនក្នុងមនុស្សលោក មិនបង្ហាញខ្លួនក្នុងទេវលោក អំពីខ្លះឈ្មោះថា
 សេចក្តីព្រមព្រៀង ខ្លះឈ្មោះថាជាទីបំប៉ង ខ្លះឈ្មោះថាជាទីសមរម្យ
 ខ្លះឈ្មោះថាជាទីសម្មោះ ខ្លះឈ្មោះថាជាទីសមសួន របស់កិក្ខុនោះ
 អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ពោលហើយយ៉ាងនេះ បានពោលហើយយ៉ាងនេះ
 វេមនសីវេជ័យយ៉ាងនេះ ឯយាយយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ចេតនាញយ៉ាង
 នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ពោលអំពី
 នោះ ថាជាសាមគ្គីរបស់កិក្ខុដែលមិនបង្ហាញខ្លួនក្នុងវិក័ត ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ពោលអំពីនោះ ថាជាសាមគ្គី របស់
 កិក្ខុ អ្នកប្រព្រឹត្តិញ្ញាប័យ គប្បតេសនៈស្ងាត់ ដែលមិន
 បង្ហាញខ្លួន ក្នុងវិក័ត ។

(២០២) សត្វត្ថ មុនិ អនិស្សតោ
 ធម៌យំ កុត្វតិ ចោមិ អប្បយំ
 តស្មី បរិនេមន្តរំ
 ចន្លោ ភវិ យថា ធម៌ម្យតិ ។

(២០៣) សត្វត្ថ មុនិ អនិស្សតោតិ សត្វំ វុច្ចតិ
 ឆ្មាទសាយតនាធម៌ ចក្កុចេវ រុទា ច លោកញ ឧត្តា
 ច យាធាញ ឧត្តា ច ជិវ្ហា ច រសា ច កាយោ
 ច ដោដ្ឋញ ច មហោ ច ធម្មា ច ។ មុនីតិ មោធនំ
 វុច្ចតិ ញាលំ យា បញ្ញា បដាទនា ។ មេ ។ សន្តំសា-
 លមទិដ្ឋ សោ មុនិ ។ អនិស្សតោតិ ទ្វេ ធម៌ស្សយោ
 តណ្ហាធម៌ស្សយោ ច ធម៌ធម៌ស្សយោ ច ។ មេ ។ អយំ
 តណ្ហាធម៌ស្សយោ ។ មេ ។ អយំ ធម៌ធម៌ស្សយោ ។ មុនិ
 តណ្ហាធម៌ស្សយំ បមាយ ធម៌ធម៌ស្សយំ បដិធម៌ស្សធម៌តា
 ចក្កំ អនិស្សតោ សោតំ អនិស្សតោ យាធម៌ អនិស្ស-
 តោ ជ្ជិវ្ហំ អនិស្សតោ កាយំ អនិស្សតោ មនំ អនិ-
 ស្សតោ រូមេ សន្តេ តន្តេ រសេ ដោដ្ឋត្វេ ធម្មេ កុ-
 លំ តណំ អារាមំ លាភំ យសំ បសសំ សុទ្ធំ

(២០៤) មុនិមិនកាស្រ័យទៅ ក្នុងវត្ថុទាំងឡាយ មិនធ្វើសេចក្តី
 ស្រឡាញ់ ទាំងមិនធ្វើសេចក្តីស្អប់ (ចំពោះសត្វនិងសត្វាវ)
 សេចក្តីទ្វិកទ្វិក នឹងសេចក្តីតំណាញ់ មិនជាប់នៅក្នុង
 មុនិនោះ ដូចជារ៉ា មិនជាប់នៅលើស្លឹក (ឈូក) ។

(២០៥) ពាក្យថា មុនិ មិនកាស្រ័យនៅក្នុងវត្ថុទាំងឡាយ អធិប្បាយថា
 វត្ថុទាំងឡាយ លោកពោលសំដៅយកអាយតនៈ ១២ គឺ ភ្នែក ១ រូប ១
 ត្រចៀក ១ សំឡេង ១ ប្រមុខ ១ ក្លិន ១ អណ្តាត ១ សេ ១ កាយ ១
 វស្សា ១ ចិត្ត ១ ធម៌ ១ ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាលា ហៅថា
 មោទៈ គឺប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ មេ ។ បុគ្គលណា កន្លងបង់នូវបណ្តាញ
 គឺត្រឡឹងដាច់ចំពាក់ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មុនិ ។ ពាក្យថា មិនកាស្រ័យ
 នៅ បានផលនៃស្ស័យ ២ យ៉ាង គឺ តណ្ហាធម៌ស្ស័យ ១ ធម៌ធម៌ស្ស័យ ១
 ។ មេ ។ នេះតណ្ហាធម៌ស្ស័យ ។ មេ ។ នេះធម៌ធម៌ស្ស័យ ។ មុនិលេខដ៍
 តណ្ហាធម៌ស្ស័យ លោសំចោលធម៌ធម៌ស្ស័យ មិនកាស្រ័យចក្កំ មិនកាស្រ័យ
 សោតៈ មិនកាស្រ័យយោទៈ មិនកាស្រ័យជ្ជិវ្ហំ មិនកាស្រ័យកាយ មិន
 កាស្រ័យចិត្ត មិនកាស្រ័យរូប សំឡេង ក្លិន សេ វស្សា ធម្មា ម្សី
 ត្រកូល គណៈ ភាវស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ

ចីវរេវមណ្ឌលោតសេនាសនគីលានប្បច្ចយកេសដ្ឋបរិក្កា-
 រំ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភវ រូបភវ អរូប-
 ភវ សញ្ញាភវ អសញ្ញាភវ នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវ ឋ-
 តានេការភវ ចតុរេការភវ បញ្ចវេការភវ អតីតំ
 អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតត្ថេ ធម្មេ អនិ-
 សង្កតោ អសន្តិសង្កតោ អនល្លិចោ អនុបតតោ អន-
 ជ្ឈេសិកោ អននិមុត្តោ មិគ្គុត្តោ មិស្សដ្ឋោ^(១) វិប្ប-
 មុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមវិយាទិកតេន ចេតសា វិហារតីតិ
 សត្វត្ថ មុនិ អនិសង្កតោ ។

[២១២] ន ម៉យ កុត្តតិ ចោបិ អប្បិយន្តិ មិ-
 យាតិ ន្ទេ មិយា សត្តា វា សង្ខារា វា ។

កតមេ សត្តា មិយា ។ នន យេស្ស តេ ហោន្តិ
 អត្ថកាមា ហិតកាមា ជាសុកាមា យោគកេមកា-
 មា មាតា វា បិតា វា ភាតា វា ភតិជំ វា មុត្តោ
 វា ជីតា វា មិត្តា វា អមច្ចា វា ញាតិ វា សាលោ-
 ហិតា វា នមេ សត្តា មិយា ។

១ ឃ. និស្សដោ ។

ចីវរេវមណ្ឌលោតសេនាសនប្បច្ចយគីលានប្បច្ចយកេ-
 សដ្ឋបរិក្កា កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព
 សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯការីការភព
 ចតុរេការភព បញ្ចវេការភព ការម្មណីការីភព អនាគត បច្ចុប្បន្ន
 ការម្មណីវេលាយេញ ពុ បិរោលំ បុគ្គលីយំ គីមិទាស្រីយោវាទ្រម
 មិទព្មេសម្ភំ មិទច្ចលវេជិត មិទជ្រុលជ្រុបំ មិទចុះចក្កសិបំ ជាអ្នក
 ចេញទៅ លោសំចេញ រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានចក្កប្រាសបាត
 សេចក្តីសល់វល់ ចេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសចំ) មុន មិទាស្រីយោវា
 ក្នុងវគ្គនិក្ខន្ធ ។

[២១២] អធិប្បាយពាក្យថា មិទេវេសេចក្តីស្រឡាញ់ ព័ន្ធមិទ
 ធ្វើសេចក្តីស្អប់ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីស្រឡាញ់ បានដល់ សេចក្តី
 ស្រឡាញ់ ២ គឺ ពួកសត្វ ១ សង្ខារ ១ ។

ពួកសត្វជាច្រើនស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ ពួកផនណក្នុងលោក
 នេះ ជាអ្នកប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើន ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាសប្បាយ
 ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមបាតយោគៈ ដល់មុខនោះ ទោះជាមាភក្តី បិភក្តី
 បន្តិប្បូនប្រសក្តី បន្តិប្បូនស្រីក្តី បុត្រក្តី ជីវិតក្តី មិត្តក្តី អាហារក្តី ញាតិ
 ក្តី សាលាហិតក្តី នេះពួកសត្វជាច្រើនស្រឡាញ់ ។

កកមេ សង្ខារ បិយោ ។ មធាបិកា រូបា ម-
ធាបិកា សង្ខារ មធាបិកា គច្ឆា មធាបិកា រសា
មធាបិកា ដោជ្ជត្វា នមេ សង្ខារ បិយោ ។

អប្បយាតិ ទ្វេ អប្បយា សត្តា វា សង្ខារ វា ។

កកមេ សត្តា អប្បយា ។ នំន យស្ស តេ
ហោន្តិ អនត្ថកាមា អហិតកាមា អជាសុកាមា
អយោគកេមកាមា ជីវិតា វេរេរេបតុកាមា នមេ
សត្តា អប្បយា ។

កកមេ សង្ខារ អប្បយា ។ អមធាបិកា រូបា
អមធាបិកា សង្ខារ អមធាបិកា គច្ឆា អមធាបិកា
រសា អមធាបិកា ដោជ្ជត្វា នមេ សង្ខារ អប្បយា ។

ន បិយេ កុព្វតិ ចោបិ អប្បយន្តិ អយេ មេ
សត្តា បិយោ នមេ ន មេ សង្ខារ មធាបិកា វក-
វសេន^(១) បិយេ ន កកេតិ អយេ មេ សត្តា អប្ប-
យោ នមេ ន មេ សង្ខារ អមធាបិកា បដិយវសេន
អប្បយេ ន កកេតិ ន ជលេតិ ន សញ្ញេតិ ន ជិត្វ-
ត្តេតិ ធាតិជិត្វត្តេតិ ន បិយេ កុព្វតិ ចោបិ អប្បយេ ។

១. វ. វ. កង្ការេន ។

ពួកសង្ខារជាច្រើនឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ រូបជាចំពេញចិត្ត សា-
ឡេងជាចំពេញចិត្ត ក្នុងជាចំពេញចិត្ត សេជាចំពេញចិត្ត វ័យ្យជាចំពេញ
ចិត្ត នេះពួកសង្ខារជាច្រើនឡាញ់ ។ ភាគរូប ស្តាប់ បានដល់សេចក្តី
ស្តាប់ ២ គឺពួកសត្វ ១ សង្ខារ ១ ។

ពួកសត្វជាច្រើនស្តាប់ តើដូចម្តេច ។ ពួកជនណា គួងលោកនេះ
ជាអ្នកមិនប្រាថ្នាសេចក្តីចម្រើន មិនប្រាថ្នាប្រយោជន៍ មិនប្រាថ្នាសប្បាយ
មិនប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេម ចាកយោគៈ ជាអ្នកប្រាថ្នា ដើម្បីឱ្យវិនាស
ចាកជីវិត ដល់មុខនោះ នេះពួកសត្វជាច្រើនស្តាប់ ។

ពួកសង្ខារជាច្រើនស្តាប់ តើដូចម្តេច ។ រូបមិនជាចំពេញចិត្ត សាឡេង
មិនជាចំពេញចិត្ត ក្នុងមិនជាចំពេញចិត្ត សេមិនជាចំពេញចិត្ត វ័យ្យមិន
ជាចំពេញចិត្ត នេះពួកសង្ខារជាច្រើនស្តាប់ ។

ភាគរូប មិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ ចំណង់ធ្វើសេចក្តីស្តាប់ បាន
សេចក្តីថា បុគ្គលមិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ ដោយអំណាចរាគៈថា សត្វ
នេះជាច្រើនឡាញ់របស់អញ សង្ខារចំណង់នេះ ជាចំពេញចិត្តរបស់អញ
បុគ្គលមិនធ្វើ មិនបាត្រីត មិនឱ្យកើត មិនឱ្យកើតព្រម មិនឱ្យកើតឡើង
មិនឱ្យកើតចំពោះ ខ្ញុំសេចក្តីស្តាប់ ដោយអំណាចបដិយៈថា សត្វ
នេះជាច្រើនស្តាប់របស់អញ សង្ខារចំណង់នេះ ជាច្រើនស្តាប់របស់អញ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ក្រាស់ថា) មិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ ចំណង់ធ្វើសេចក្តីស្តាប់ ។

[២០៥] តស្មី បរិទេវមច្ឆរំ បរិណេ កំ យថា ន
 វិម្សតិ តស្មិន្ទំ តស្មី បុគ្គលេ អរហន្តោ ចំណាសវេ ។
 បរិទេវកំ ញាតិព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស ភោគព្យាសនេ-
 ន វា ធុដ្ឋស្ស ភោគព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស សីលព្យា-
 សនេន វា ធុដ្ឋស្ស និម្មិតព្យាសនេន វា ធុដ្ឋស្ស អញ្ញា-
 តញ្ញាតវេន វា ព្យាសនេន សមន្តាភក្កស្ស អញ្ញាភ-
 រញ្ញាតវេន វា ធុត្ថូទទ្ទេន ធុដ្ឋស្ស អាទេវា បរិ-
 ទេវោ អាទេវោ បរិទេវោ អាទេវតន្តំ បរិទេវតន្តំ
 វាថា មលាទោ វិច្ឆាលាទោ លាលម្យោ លាលម្យា-
 យថា លាលម្យាយិតន្តំ ។ មច្ឆរិយន្តំ បញ្ច មច្ឆរិ-
 យាជំ អាវាសមច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ លាភមច្ឆរិយំ
 វណ្ណមច្ឆរិយំ ធម្មមច្ឆរិយំ យំ ឯវុចំ មច្ឆរិយំ មច្ឆរា-
 យថា មច្ឆរាយិតន្តំ វេរិជ្ជំ កុដរិយំ កុដុកកុកកា
 អក្កហិតន្តំ ចិត្តស្ស វិនិច្ឆ័យំ មច្ឆរិយំ អមិច-
 ទទ្ធមច្ឆរិយំចំ មច្ឆរិយំ ធាតុមច្ឆរិយំចំ មច្ឆរិយំ

[២០៥] អនិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីឡើងវិញ មិនសេចក្តីកំណាញ់
 មិនជាប់នៅ ក្នុងមុខនោះ ដូចជាវិមិន្ទជាប់នៅលើស្លឹក(ឈូក) ត្រង់ពាក្យ
 ថា ក្នុងមុខនោះ គឺក្នុងបុគ្គលជាព្រះអរហន្តទាំងពេញស្រព ។ ពាក្យថាសេច-
 ក្តីឡើងវិញ គឺ ការយំ ការយំរៀបរាប់ ភាពយំ ភាពយំអណ្តើកអណ្តូក
 ភាពនៃការយំ ភាពនៃការយំរៀបរាប់ ការនិយាយ ការពោលបំផ្លាចបំ-
 ផ្លាច ការពោលរើរវាយ ការពោលរឿយៗ ភាពជាទីពោលរឿយៗ
 ភាពនៃការពោលរឿយៗ ចេសសក្ខីដែលត្រូវសេចក្តីវិនាសញាតិចំពោះ
 ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសកោតបំពោលក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសគំរេតបំពោល
 ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសសីលចំពោះក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសទំនៀមចំពោះក្តី
 ប្រកបព្រមដោយសេចក្តីវិនាសណាមួយ ឬត្រូវទុក្ខទំនៀមណាមួយចំពោះ
 ក្តី ។ ពាក្យថា សេចក្តីកំណាញ់ មានដល់សេចក្តីកំណាញ់ ៥ យ៉ាង
 គឺសេចក្តីកំណាញ់ភាវស ១ សេចក្តីកំណាញ់ក្រកូល ១ សេចក្តីកំណាញ់
 លាភ ១ សេចក្តីកំណាញ់វណ្ណៈ ១ សេចក្តីកំណាញ់ធម៌ ១ សេចក្តីកំណាញ់
 ភាពកំណាញ់ភាពនៃចិត្តកំណាញ់សេចក្តីចង់មានហួសហេតុ សូត្រម្យ៉ាង
 ភាពនៃចិត្តកំណាញ់ ភាពនៃការមិនយកចិត្តទុក ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ
 នេះហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ មួយទៀត សូម្បីសេចក្តីកំណាញ់ទុក ក៏
 ឈ្មោះថា កំណាញ់ សូម្បីសេចក្តីកំណាញ់ធាតុ ក៏ឈ្មោះថា កំណាញ់

អាយតនមច្ឆរិយំបិ មច្ឆរិយំ កាហោ វំធំ វុច្ចតិ មច្ឆរិយំ ។ បណ្ណោ វាវិ យថា ន លិម្បតិកំ បណ្ណំ វុច្ចតិ មនុស្សតំ ។ វាវិ វុច្ចតិ ទុទតំ ។ យថា វាវិ មនុស្សតំ ន លិម្បតិកំ ន សំលិម្បតិកំ ទុបលិម្បតិកំ អលំតំ អសំលំតំ អទុបលំតំ វិហរេវ តស្មី បុគ្គលោ អរហន្តោ ទីណាសវេ បរិនិព្វានំ មច្ឆរិយត្ថា ន លិម្បតិកំ ន សំលិម្បតិកំ^(១) ទុបលិម្បតិកំ អលំតំ អសំលំតំ^(២) អទុបលំតំ សោ ម បុគ្គលោ តេហិ តិលេសេហិ ន លិម្បតិកំ ន សំលិម្បតិកំ ទុបលិម្បតិកំ អលំតំ អសំលំតំ អទុបលំតំ និក្ខតំ និស្សង្កំ វិប្បមុត្តំ វិសត្តាត្តំ វិមរិយានិកាគេន ចេតសា វិហរតីតិ តស្មី បរិនិព្វានំ មច្ឆរិយត្ថា បណ្ណោ វាវិ យថា ន លិម្បតិកំ ។ តេ ឆាហ ភកា

សត្វតុ មុនំ អនិស្សតោ
 ន ចិយំ កុត្វតិ តោបិ អប្បិយំ
 តស្មី បរិនិព្វានំ
 បណ្ណោ វាវិ យថា ន លិម្បតិកំ ។

១ ម. ចលិម្បតិ ។ ២ ម. អលំតំ ។

សូម្បីសេចក្តីកំណាញ់នាយគនៈ ឈ្មោះថា កំណាញ់ ការគិតគោរមនៈ នេះលោកហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ ពាក្យថា មិនជាប់នៅដូចជាវិ មិនជាប់លើស្លឹក(ឈូក) សេចក្តីថា ស្លឹកឈូក លោកហៅថា ស្លឹក ។ ទឹក លោកហៅថា វិ ។ វិមិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ គឺ មិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ហើយនឹងស្លឹកឈូក យ៉ាងណា មិញ សេចក្តីឡើងចូល នឹងសេចក្តីកំណាញ់ មិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ គឺ មិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ហើយ ក្នុង បុគ្គលនោះ គឺក្នុងព្រះអរហន្តទីណាស្រឡា ក៏យ៉ាងនោះដែរ ទាំងបុគ្គល នោះ មិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ គឺមិនជាប់ មិនជ្រួត ជ្រាប មិនប្រឡាក់ ចេញចេញហើយ លោសចេញហើយ ច្រសូច្យះហើយ ច្រាសចេញហើយ ពាក្យនេះសំខាន់នោះ ជាអ្នកមានចិត្តច្រាសពាក្យ សេចក្តីសរសើរ ហេតុនោះ (ជ្រងំក្រាស់ថា) សេចក្តីឡើងចូល នឹង សេចក្តីកំណាញ់ មិនជាប់ក្នុងបុគ្គលនោះ ដូចជាវិ មិនជាប់លើស្លឹក (ឈូក) ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ក្រាស់ថា

មុនិ មិនកាស្រីយេវក្នុងក្នុងក្នុងនឹងមុនិ សេចក្តីស្រឡាញ់
 ទាំងមិនធ្វើសេចក្តីស្អប់ (ចំពោះសត្វនឹងសត្វ) សេចក្តីឡើង
 ចូលនឹងសេចក្តីកំណាញ់ មិនជាប់នៅក្នុងមុនិនោះ ដូចជា
 វិ មិនជាប់នៅលើស្លឹក (ឈូក) ។

[២០២] ឧទវិទ្ធ យថាបិ ចោត្តរេ
 បទុមេ វាវិ យថា ន លិម្បតិ
 ឯវំ មុច្ចំ ចោបលិម្បតិ
 យទិទំ ទិដ្ឋសុតំ មុតេសុ វា ។

[២០៣] ឧទវិទ្ធ យថាបិ ចោត្តរេតិ ឧទវិទ្ធតិ វុទ្ធតិ
 ឧទក្ករេវេវ ។ ចោត្តរេ វុទ្ធតិ បទុមបត្តំ ។ យថា
 ឧទក្កវិទ្ធ បទុមបត្ត ទ លិម្បតិ ទ សំលិម្បតិ ទុប-
 លិម្បតិ អលិវត្ថំ អសំលិវត្ថំ អទុបលិវត្ថន្តំ ឧទវិទ្ធ យ-
 ថាបិ ចោត្តរេ ។

[២០៤] បទុមេ វាវិ យថា ន លិម្បតិ បទុម
 វុទ្ធតិ បទុមបុប្ផំ ។ វាវិ វុទ្ធតិ ឧទក្កំ ។ យថា វាវិ
 បទុមបុប្ផ ទ លិម្បតិ ទ សំលិម្បតិ ទុបលិម្បតិ អលិវត្ថំ
 អសំលិវត្ថំ អទុបលិវត្ថន្តំ បទុមេ វាវិ យថា ន លិម្បតិ ។

[២០៥] ឯវំ មុច្ចំ ចោបលិម្បតិ យទិទំ ទិដ្ឋសុតំ
 មុតេសុ វាវិ ឯវំ ឧបម្មសម្មាសិទ្ធិនា ។ មុច្ចិតិ
 មោទិ វុទ្ធតិ ញាណំ យា បញ្ញា បដាទនា ។ បេ ។

[២០៦] ដំណក់ទឹក មិនជាប់នៅលើស្លឹកឈូក យ៉ាងណា វាមិន
 ជាប់នៅលើផ្កាឈូក យ៉ាងណា មុន មិនជាប់ក្នុងការម្នាស់
 ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

[២០៧] ពាក្យថា ដំណក់ទឹកមិនជាប់នៅលើស្លឹកឈូក យ៉ាងណា
 សេចក្តីថា គ្រាប់ទឹក លោកហៅថា ដំណក់ទឹក ។ ស្លឹកឈូកលោក
 ហៅថាឈូក ។ ដំណក់ទឹកមិនជាប់នៅ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់
 គឺមិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ហើយ លើស្លឹកឈូកយ៉ាងណា
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) ដំណក់ទឹកមិនជាប់នៅលើស្លឹកឈូក យ៉ាងណា ។

[២០៨] ពាក្យថា វាវិ មិនជាប់នៅលើផ្កាឈូក យ៉ាងណា
 សេចក្តីថា ផ្កាឈូក លោកហៅថា ឈូក ។ ទឹក លោកហៅថា
 វាវិ ។ វាវិ មិនជាប់នៅ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ គឺមិនជាប់នៅ
 មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ហើយ លើផ្កាឈូក យ៉ាងណា ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ប្រាស់ថា) វាវិ មិនជាប់នៅលើផ្កាឈូក យ៉ាងណា ។

[២០៩] អធិប្បាយពាក្យថា មុនមិនជាប់នៅក្នុងការម្នាស់ ដែល
 ខ្លួនឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ ក៏យ៉ាងនោះ ត្រង់ពាក្យថា យ៉ាងនោះ
 គឺជាពាក្យផ្តល់សេចក្តីបែប ។ ពាក្យថា មុន សេចក្តីថា ញាណ
 លោក ហៅថា មោទិ បានពន្យល់ ការជឿច្បាស់ ។ បេ ។

សន្តិជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។ លេចាតិ ទ្វេ លេចា
 តណ្ហាលេចោ ច និដ្ឋិលេចោ ច ។ បេ ។ អយំ
 តណ្ហាលេចោ ។ បេ ។ អយំ និដ្ឋិលេចោ ។ មុនិ
 តណ្ហាលេបំ បហាយ និដ្ឋិលេបំ បដិស្សន្តោ និដ្ឋិ ន
 លិម្បតិ សុតេ ន លិម្បតិ មុតេ ន លិម្បតិ វិញ្ញា-
 តេ ន លិម្បតិ ន សំលិម្បតិ ធុបលិម្បតិ អនិក្ខា
 អសំលិក្ខា អធុបនិក្ខា និក្ខត្តោ និស្សត្តោ វិប្ប-
 មុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយានិក្ខតេន ចេតសា វិហរ-
 តីតិ ឯវំ មុនិ យោបលិម្បតិ យនិទំ និដ្ឋសុតំ មុតេ-
 សុ វា ។ តេនាហ កកវា

ឧទវិទ្ធុ យថាបិ ចោត្តរេ
 បទុមេ វាវិ យថា ន លិម្បតិ
 ឯវំ មុនិ យោបលិម្បតិ
 យនិទំ និដ្ឋសុតំ មុតេសុ វាតិ ។
 (២២០) យោ ច ហិ តេន មញ្ញតិ
 យនិទំ និដ្ឋសុតំ មុតេសុ វា
 យាញ្ញេន វិសុទ្ធិមិច្ឆតិ
 ន ហិ សោ រដ្ឋតិ យោ វិរដ្ឋតិ ។

បុគ្គលណា កម្មបល្លាញតិគ្រឿងជាប់ចំពាក់ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា
 មុនិ ។ ភាគៗជា ជាប់ បានដល់ការជាប់ ២ គឺការជាប់គិតល្អាត ១ ការ
 ជាប់គិតចិត្ត ១ ។ បេ ។ នេះការជាប់គិតល្អាត ។ បេ ។ នេះការជាប់គិត
 ចិត្ត ។ មុនិ លះបង់ការជាប់គិតល្អាត រលាស់ចោលការជាប់គិតចិត្ត មិន
 ជាប់ក្នុងរូបវិសេសឃើញ មិនជាប់ក្នុងសំឡេងវិសេស មិនជាប់ក្នុងស្បូន
 វិសេសរោល មិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ គឺមិនជាប់ មិន
 ជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ ចេញទៅ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រាស
 ចេញហើយ ក្នុងអារម្មណ៍វិសេស ជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តី
 សល់រល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) មុនិមិនជាប់ក្នុងអារម្មណ៍វិសេសខ្លួន
 ឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ យ៉ាងនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគប្រាសថា

ដំណក់ទឹក មិនជាប់នៅលើស្លឹកឈូក យ៉ាងណា វាវិ មិនជាប់
 នៅលើផ្កាឈូក យ៉ាងណា មុនិ មិនជាប់ក្នុងអារម្មណ៍ វិសេស
 ខ្លួនឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ ក៏យ៉ាងនោះ ។
 (២២០) បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនសំគាល់នូវអារម្មណ៍
 វិសេសខ្លួនឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ ដោយវត្ថុនោះ មិនប្រាជ្ញ
 សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយហេតុដ៏ទៃ បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់
 នោះ រឺមិនមែនក្រេក មិន(ប្រាម) ។

(២២១) ឆោដោ ធម្មោ មេត្តា យនិទំ ធម្ម-
 សុតំ មុតេសុ វាតំ ឆោដោតំ ឆោដោ វុច្ចតិ បញ្ញា-
 យា បញ្ញា បដិសេដ ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មោ-
 ចាយោ សម្មាសម្ពុទ្ធ ។ កំការណា ឆោដោ វុច្ចតិ បញ្ញា ។
 តាយ បញ្ញាយ តាយទុច្ចរិតំ ទុកត្វ ឆោតត្វ សង្ខា-
 តត្វ ឆោតត្វ ។ វចីទុច្ចរិតំ ទុកត្វ ឆោតត្វ សង្ខា-
 តត្វ ឆោតត្វ ។ មធាទុច្ចរិតំ ទុកត្វ ឆោតត្វ
 សង្ខាតត្វ ឆោតត្វ ។ វាតោ ទុតោ ច ឆោតោ
 ច សង្ខាតោ ច ឆោតោ ច ។ ឆោសោ មោហោ
 តោតោ ទុបមាហោ មត្តោ បណ្ឌសោ វស្សា
 មច្ចរិយំ មាយា សាវេយ្យំ វេទ្គោ សារម្ពោ មាធា
 អតំមាធា មធា បមាធា សង្ខេ កំលេសា សង្ខេ
 ទុច្ចរិតា សង្ខេ ធរាស សង្ខេ បណ្ឌយា សង្ខេ សង្ខាតា
 សង្ខាតុសលាភិសង្ខាត ទុតោ ច ឆោតោ ច សង្ខាតោ
 ច ឆោតោ ច ។ កំការណា ឆោដោ វុច្ចតិ បញ្ញា ។
 អថវា សម្មាសម្ពុទ្ធយោ មិច្ឆាសម្ពុទ្ធិ ទុតោ ច ឆោតោ ច
 សង្ខាតោ ច ឆោតោ ច ។

(២២១) អធិប្បាយនាក្យថ បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនសំគាល់
 ចំពោះការប្រណីដែលខ្លួនឃើញពុទ្ធបំណេល ដោយគ្រានោះ ត្រង់ពាក្យថា
 បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ សេចក្តីថា បញ្ញា លោកហៅថា ប្រាជ្ញាកំចាត់
 បានន័យប្រាជ្ញា សេចក្តីដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ សេចក្តីមិនវិនិច្ឆ័យ ការពិត-
 ណាធម៌ សេចក្តីយល់ត្រូវ ។ បញ្ញា លោកហៅថាប្រាជ្ញាកំចាត់ ក៏ព្រោះ
 ហេតុផ្សេងៗ តាយទុច្ចរិត លោកកំចាត់បង់ហើយ លាភហើយ សំអាត
 ហើយ ជម្រះឱ្យស្អាតហើយ ដោយបញ្ញានោះ ។ វចីទុច្ចរិតលោកកំចាត់
 បង់ហើយ លាភហើយ សំអាតហើយ ជម្រះឱ្យស្អាតហើយ ។ មធា-
 ទុច្ចរិត លោកកំចាត់បង់ហើយ លាភហើយ សំអាតហើយ ជម្រះឱ្យស្អាត
 ហើយ ។ វាតោលោកកំចាត់បង់ហើយ លាភហើយ សំអាតហើយ
 ជម្រះឱ្យស្អាតហើយ ។ ទុតោ មោហា កោត ទុបមាហា មត្តា
 បណ្ឌសា វស្សា មច្ចរិយ មាយា សាវេយ្យ វេទ្គ សារម្ព មាធា
 អតំមាធា មធា បមាធា កំលេសាសង្ខេ ទុច្ចរិតាសង្ខេ ធរាស សង្ខេ
 បណ្ឌយា សង្ខេ សង្ខាតាសង្ខេ ទុតោ ច ឆោតោ ច សង្ខាតោ
 ច ឆោតោ ច ។ កំការណា ឆោដោ វុច្ចតិ បញ្ញា ។ អថវា
 សម្មាសម្ពុទ្ធយោ មិច្ឆាសម្ពុទ្ធិ ទុតោ ច ឆោតោ ច សង្ខាតោ
 ច ឆោតោ ច ។

សម្មាសង្កប្បន្ត មិច្ឆាសង្កប្បន្ត ធុតោ ច ឆោតោ ច
 សង្ខារោ ច វិនិច្ឆោតោ ច ។ សម្មាភពាយ មិច្ឆាភពា
 ធុតោ ច ។ សម្មាភម្ពន្ត មិច្ឆាភម្ពន្ត ធុតោ ច ។
 សម្មាភជីវន មិច្ឆាភជីវន ធុតោ ច ។ សម្មាភយា-
 មេន មិច្ឆាភយាមេន ធុតោ ច ។ សម្មាសតិយា មិច្ឆា-
 សតិ ធុតោ ច ។ សម្មាសមាធិនា មិច្ឆាសមាធិ ធុតោ
 ច ។ សម្មាញាណោ មិច្ឆាញាណំ ធុតោ ។ សម្មាវិ-
 មុត្តិយា មិច្ឆាវិមុត្តិ ធុតោ ច ឆោតោ ច សង្ខារោ ច
 វិនិច្ឆោតោ ច ។ អថេវ អរិយេន អដ្ឋង្គិនោ មាត្រេន សង្ខេ-
 កេលេសោ សង្ខេ ធុត្ថវនោ សង្ខេ ធរវា សង្ខេ បរិ-
 ធយាណា សង្ខេ សង្ខារោ សញ្ញាសុលាភិសង្ខារោ
 ធុតោ ច ឆោតោ ច សង្ខារោ ច វិនិច្ឆោតោ ច ។
 អរហា វិទេហិ ឆោនេយ្យេហិ ធម្មេហិ ឧបេតោ
 សមុបេតោ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបេតោ សមុប-
 បេតោ សមុបេតោ ឧបេតោ អរហា ឆោនោ ។ សោ
 ធុតោតោ ធុតោតោ ធុតោតោ ធុតោតោ ធុតោតោ ធុតោតោ
 ឆោនោ ។

មិច្ឆាសង្កប្បន្តៈ លោកិកំចាតំបដិហឹយ លាភិហឹយ សំភាគហឹយ
 ជម្រះឱស្កាភហឹយ ដោយសម្មាសង្កប្បន្តៈ ។ មិច្ឆាភពា លោកិកំចាតំ
 បដិហឹយ ដោយសម្មាភពា ។ មិច្ឆាភម្ពន្តៈ លោកិកំចាតំបដិ
 ហឹយ ដោយសម្មាភម្ពន្តៈ ។ មិច្ឆាភជីវនៈ លោកិកំចាតំបដិហឹយ
 ដោយសម្មាភជីវនៈ ។ មិច្ឆាភយាមៈ លោកិកំចាតំបដិហឹយ ដោយ
 សម្មាភយាមៈ ។ មិច្ឆាសតិ លោកិកំចាតំបដិហឹយ ដោយសម្មាសតិ ។
 មិច្ឆាសមាធិ លោកិកំចាតំបដិហឹយ ដោយសម្មាសមាធិ ។ មិច្ឆា-
 ញាណៈ លោកិកំចាតំបដិហឹយ ដោយសម្មាញាណៈ ។ មិច្ឆាវិមុត្តិ
 លោកិកំចាតំបដិហឹយ លាភិហឹយ សំភាគហឹយ ជម្រះឱស្កាភហឹយ
 ដោយសម្មាវិមុត្តិ ។ មួយទៀត កិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់
 សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅ
 ក្រហាយទាំងអស់ ការភក់ភែងអកុសលទាំងអស់ លោកិកំចាតំបដិ
 ហឹយ លាភិហឹយ សំភាគហឹយ ជម្រះឱស្កាភហឹយ ដោយអរិយ-
 មគ្គមានអង្គ ៨ ប្រការ ។ ព្រះអរហន្ត ចូលទៅ ចូលទៅត្រឹម ចូលទៅ
 ជិត ផ្គុំផ្គុំ កើត កើតឡើងជាមួយ ប្រកបដោយគោរមន្យចម្រើន
 នេះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអរហន្តឈ្មោះអ្នកមានប្រាជ្ញាកំចាតំ ។ ព្រះ
 អរហន្តនោះ កំចាតំបដិវត្តនៈ កំចាតំបដិវត្តនៈ កំចាតំបដិវត្តនៈ កំចាតំ
 បដិវត្តនៈសេចក្តីអន្ទះអន្ទែង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមានប្រាជ្ញាកំចាតំ ។

ឆោដោ ន ហិ តេន មញ្ញតិ យទិទំ ទិដ្ឋស្មតំ
 មុតេសុ វតិ ឆោដោ ទិដ្ឋំ ន មញ្ញតិ ទិដ្ឋស្មំ ន មញ្ញតិ
 ទិដ្ឋតោ ន មញ្ញតិ ទិដ្ឋំ មេតិ ន មញ្ញតិ ។ សុតំ ន
 មញ្ញតិ សុតស្មំ ន មញ្ញតិ សុតតោ ន មញ្ញតិ សុតំ
 មេតិ ន មញ្ញតិ ។ មុតំ ន មញ្ញតិ មុតស្មំ ន មញ្ញតិ
 មុតតោ ន មញ្ញតិ មុតំ មេតិ ន មញ្ញតិ ។ វិញ្ញាតំ
 ន មញ្ញតិ វិញ្ញាតស្មំ ន មញ្ញតិ វិញ្ញាតតោ ន មញ្ញតិ
 វិញ្ញាតំ មេតិ ន មញ្ញតិ ។ វុតំ ហេតុ កតវតា អស្មិតំ
 កិក្ខុវេ មញ្ញតិមេតំ អនស្មិតំ^(១) មញ្ញតិមេតំ កវិស្សន្តំ
 មញ្ញតិមេតំ ន កវិស្សន្តំ មញ្ញតិមេតំ រូបំ កវិស្សន្តំ
 មញ្ញតិមេតំ អរូបំ កវិស្សន្តំ មញ្ញតិមេតំ សញ្ញំ កវិ-
 ស្សន្តំ មញ្ញតិមេតំ អសញ្ញំ កវិស្សន្តំ មញ្ញតិមេតំ

១ ខ. ម. នយមមស្មិតំ ។

ពាក្យថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនសំគាល់បូរណ៍នៃវិស័យ
 ខ្លះឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ ដោយវត្ថុនោះ បុគ្គលមានប្រាជ្ញា
 កំចាត់ មិនសំគាល់រូបវិស័យឃើញ មិនសំគាល់ក្នុងរូបវិស័យឃើញ មិន
 សំគាល់ដោយរូបវិស័យឃើញ មិនសំគាល់រូបវិស័យអញ្ញឃើញហើយ ។
 មិនសំគាល់សំឡេងវិស័យឮ មិនសំគាល់ក្នុងសំឡេងវិស័យឮ មិនសំគាល់
 ដោយសំឡេងវិស័យឮ មិនសំគាល់ថា សំឡេងវិស័យអញ្ញឮហើយ ។ មិន
 សំគាល់នារម្មណ៍វិស័យប៉ះពាល់ មិនសំគាល់ក្នុងនារម្មណ៍វិស័យប៉ះពាល់
 មិនសំគាល់ដោយនារម្មណ៍វិស័យប៉ះពាល់ មិនសំគាល់ថា នារម្មណ៍វិស័យ
 អញ្ញប៉ះពាល់ហើយ ។ មិនសំគាល់ហេតុវិស័យដឹង មិនសំគាល់ក្នុងហេតុ
 វិស័យដឹង មិនសំគាល់ដោយហេតុវិស័យដឹង មិនសំគាល់ថា ហេតុវិស័យ
 អញ្ញដឹងហើយ ។ សមដូចពាក្យខ្លះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ក្រាស់
 ហើយថា ម្ចាស់ក្នុងពិភពឡាយ អ្នកសំគាល់ហេតុខ្លះថា ពាក្យអញ្ញកំពុង
 មាន អ្នកសំគាល់ហេតុខ្លះថា ពាក្យអញ្ញកំពុងមិនមាន អ្នកសំគាល់
 ហេតុខ្លះថា ពាក្យអញ្ញដឹងមាន អ្នកសំគាល់ហេតុខ្លះថា ពាក្យអញ្ញដឹង
 មិនមាន អ្នកសំគាល់ហេតុខ្លះថា ពាក្យអញ្ញដឹងមានរូប អ្នកសំគាល់
 ហេតុខ្លះថា ពាក្យអញ្ញដឹងមិនមានរូប អ្នកសំគាល់ហេតុខ្លះថា ពាក្យអញ
 ដឹងមានសញ្ញា អ្នកសំគាល់ហេតុខ្លះថា ពាក្យអញដឹងមិនមានសញ្ញា

នេសញ្ញាសញ្ញា កវិសុទ្ធិ មញ្ញតមេតំ មញ្ញតំ កិក្ខុវេ
 រោតោ មញ្ញតំ គណ្ណោ មញ្ញតំ សល្យំ មញ្ញតំ ឧបទ្ធិ-
 រោ គស្មាតិហ កិក្ខុវេ អមញ្ញមាទេន ទេតសា វិហ-
 វិស្សាមាតិ វេញ្ញំ រោ កិក្ខុវេ សិក្ខុតទ្ធិ ។ ឆោតា
 ន ហំ តេន មញ្ញតំ យទិទំ និដ្ឋសុតំ ឧតេសុ វា ។

[២២២] ចាញោន វិសុទ្ធិមិច្ឆតិ ឆោតា អញ្ញោន
 អសុទ្ធិមក្កេន មិច្ឆាបដិបទាយ អនិយ្យានិកបថេន
 អញ្ញាត្រ សតិប្បដ្ឋានេហំ អញ្ញាត្រ សម្មប្បធានេហំ
 អញ្ញាត្រ វិនិច្ឆ័យនេហំ អញ្ញាត្រ វិនិច្ឆ័យេហំ អញ្ញាត្រ ព-
 លេហំ អញ្ញាត្រ ពោជ្ឈន្តេហំ អញ្ញាត្រ អរិយា អដ្ឋ-
 ង្គិកា មគ្គា សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តំ វិមុត្តំ បរិមុត្តំ
 ន វិនិច្ឆ័យ ន សាទិយតិ ន បរុត្តតំ ន បិហតិ
 ចាភិជ្ឈតិ ចាញោន វិសុទ្ធិមិច្ឆតិ ។

អ្នកសំគាល់ហេតុនេះថា កាតាអញ្ញនឹងមានសញ្ញាក៏ទេ មិនមានសញ្ញាក៏ទេ
 ម្ចាស់កិត្តុទាំងឡាយ អ្នកសំគាល់ថាជាពេក អ្នកសំគាល់ថាជាបួស អ្នក
 សំគាល់ថាជាសា អ្នកសំគាល់ថាជាឧបទ្រព ម្ចាស់កិត្តុទាំងឡាយ ព្រោះ
 ហេតុនោះ អ្នកទាំងឡាយ (ចូរសិក្សា)ថា យើងទាំងឡាយ គប្បីទៅ
 ដោយចិត្តមិនបានសំគាល់ ម្ចាស់កិត្តុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយគប្បី
 សិក្សាយ៉ាងហ្នឹងឯង ។ បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនសំគាល់ការឃ្លាត
 ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ឬប៉ះពាល់ ដោយវត្ថុនោះ ។

[២២២] កាត្យថា មិនប្រាជ្ញាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយហេតុដទៃ
 គឺបុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ វិនិច្ឆ័យមិនបាន មិនក្រេកអរ មិនប្រាជ្ញា
 មិនស្រឡាញ់ មិនជាប់ចំពោះនូវសេចក្តីស្អាត ការញាតិចតំ ការបរិសុទ្ធ
 ការរួច ការរួចស្រឡះ ការផុតស្រឡះ ដោយមន្តមិនបរិសុទ្ធ ដោយ
 សេចក្តីប្រតិបត្តិទុស ដោយគន្លងមិនមែនជាឧបទ្រពនិកមិដទៃ វៀរចាក
 សតិប្បដ្ឋាន វៀរចាកសម្មប្បធាន វៀរចាកវិនិច្ឆ័យ វៀរចាកវិនិច្ឆ័យ
 វៀរចាកពលៈ វៀរចាកពោជ្ឈន្ត វៀរចាកអរិយមគ្គមានអង្គ ៨ ឡើយ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនប្រាជ្ញាសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយហេតុដទៃ ។

[២២៣] ឧ ហិ សោ វជ្ជតិ នោ វិវជ្ជតីតិ សព្វ
 ពាលបុគ្គលោ វជ្ជន្តិ កល្យាណបុគ្គលំ ឧបាទាយ
 សត្តសេត្តា វិវជ្ជន្តិ អរហនោ វជ្ជតិ នោ វិវជ្ជតិ ។
 វិវត្តោ សោ ឧយា ភក្ខស្ស វីតភក្ខត្តា ឧយា នោសស្ស
 វីតនោសត្តា ឧយា មោហស្ស វីតមោហត្តា ។ សោ
 វជ្ជន្តិសោ ចិញ្ចិច្ចរណោ ។ មេ ។ នត្ថិ តស្ស បុគ្គលោ
 តិ ឧ ហិ សោ វជ្ជតិ នោ វិវជ្ជតិ ។ តេនាហ កត្តា

នោនោ ឧ ហិ តេន មញ្ញតិ
 យទិទំ ទិដ្ឋសុតំ មុតេសុ វា
 នាញ្ញន វិសុទ្ធិមិច្ឆតិ
 ឧ ហិ សោ វជ្ជតិ នោ វិវជ្ជតីតិ ។

ឆ្នេរ ឯកសុត្តន្តបិដក ទី៣ ។

[២២៣] ភាគ្យថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់នោះ វេទន៍មិនត្រេក មិន...
 ព្រង់ សេចក្តីថា ពាលបុគ្គលទាំងអស់ វេទន៍ត្រេក សេចក្តីបុគ្គល
 វា ពួក ឈប់ទាំងកល្យាណបុគ្គលផង វេទន៍ព្រង់ ព្រះអរហន្ត វេទន៍
 មិនត្រេក មិនព្រង់ ។ ព្រះអរហន្តនោះ ប្រាសចាកត្រេក ព្រោះអស់
 កត្តាព្រះប្រាសចាកកត្តា ព្រោះអស់ចាសៈ ព្រោះប្រាសចាកចាសៈ
 ព្រោះអស់មោហៈ ព្រោះប្រាសចាកមោហៈហើយ ។ ព្រះអរហន្តនោះ
 មានការសម្របសម្រួលច្រើន មានការប្រព្រឹត្តិ ប្រព្រឹត្តិច្រើន
 ហើយ ។ មេ ។ កត្តាដែលព្រះអរហន្តនោះ មិនមានទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ក្រាស់) ថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់នោះ វេទន៍មិនត្រេក មិនព្រង់ ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ក្រាស់ថា

បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនសំគាល់ដូរការម្តង ដែលខ្លួន
 ឃើញឮ ឬប៉ះពាល់ ដោយវត្ថុនោះ មិនប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធ
 ដោយហេតុដ៏ខ្លះ បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់នោះ វេទន៍មិនត្រេក
 មិនព្រង់ ។

ឃប់ ឯកសុត្តន្តបិដក ទី ៤ ។

លក្ខណៈ តិស្សមេត្តេយ្យសុត្តន្តិទ្ធកោ

(២២២) មេដុនមនុយុត្តស្ស (វិទ្យាយស្សា
តិស្សមេត្តេយ្យ)

វិយាតំ ព្រហ្មំ មាវស

សុត្វានំ ឥវ សាសនំ

វិវេកេ សិក្ខុសាមសេ ។

(២២៩) មេដុនមនុយុត្តស្សាតិ មេដុនធម្មោ ជាម
យោ សោ អសន្ធម្មោ កាមធម្មោ វិសលធម្មោ ទុដ្ឋុល្លា
ឱនកុដ្ឋិកោ រហស្សោ ទ្វយទ្វយសមាបត្តិ ។ កីកា
រណា វុច្ឆតិ មេដុនធម្មោ ។ ឧកំជំ រត្តានំ សារត្តានំ
អវស្សតានំ បរិយុដ្ឋិតានំ បរិយាធិន្ទចិត្តានំ ឧកំជំ ស-
ទិសានំ ធម្មោតិ តំការណា វុច្ឆតិ មេដុនធម្មោ ។
យថា ឧភោ កាលហការកា មេដុនកាតិ វុច្ឆតិ
ឧភោ កល្យាណការកា មេដុនកាតិ វុច្ឆតិ ឧភោ
កស្សការកា មេដុនកាតិ វុច្ឆតិ ឧភោ វិវាទការ-
កា មេដុនកាតិ វុច្ឆតិ ឧភោ អធិការណការកា
មេដុនកាតិ វុច្ឆតិ ឧភោ វាទិថោ មេដុនកាតិ
វុច្ឆតិ ឧភោ សល្យាបកា មេដុនកាតិ វុច្ឆតិ

តិស្សមេត្តេយ្យសុត្តន្តិទ្ធកោ ទី ៧

(២២៤) (ព្រះភិស្សមេត្តេយ្យៈ មានអាយុក្រាបខ្លួនយ៉ាងនេះថា)

បពិត្រព្រះអង្គព្រង់ដំរើទុក្ខ សូមព្រះអង្គពោលសេចក្តីចង្អៀត
ចង្អល់ របស់ទុក្ខលដែលប្រកបរឿយ ។ ក្នុងមេដុន យើង
ខ្ញុំស្តាប់ពាក្យប្រដៅរបស់ព្រះអង្គហើយ ឆឹងសិក្សាក្នុងវិវេក ។

(២២៥) ពាក្យថា បុគ្គលប្រកបរឿយៗក្នុងមេដុន អធិច្បាយថា

ឈ្មោះថា មេដុនធម្ម បានដល់ ធម៌របស់អសប្បវស ធម៌របស់អ្នក
ស្រុក ធម៌របស់ជនជាតិទាប ធម៌អាក្រក់ មានទឹកដីបំផុត ធម៌
កើតក្នុងវិក័រទាំង ការចូលរៀនរបស់បុគ្គលទាំង ១ នាក់ ។ ដែលលោកហៅ
ថា មេដុនធម្ម កើតព្រោះហេតុអ្វី ។ ធម៌របស់បុគ្គលពីរនាក់ ដែលត្រេក
អរ ត្រេកអរខ្លាំង ជោគ (ដោយពត៌) ប្រកែក (ដោយពត៌) មានចិត្ត
ត្រវិលសត្របសន្តិភាពស្មើគ្នាទាំងពីរនាក់ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោក
ហៅថា មេដុនធម្ម ។ ជនពីរនាក់ ធ្វើដំណើរ លោកហៅថា គូដំណើរ
ជនពីរនាក់ ធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ លោកហៅថា គូប្រកួតប្រកាន់ ជន
ពីរនាក់ធ្វើការយាយត្នា លោកហៅថា គូទាយត្នា ជនពីរនាក់ធ្វើការ
ជំនួញត្នា លោកហៅថា គូជំនួញត្នា ជនពីរនាក់ ធ្វើអធិការណ៍ លោក
ហៅថា គូអធិការណ៍ ជនពីរនាក់ ចរចាគ្នាជាប្រក្រតី លោកហៅថា
គូចរចា ជនពីរនាក់ ខំយាយធ្វើយុទ្ធនិត្តា លោកហៅថា គូធ្វើយុទ្ធនិត្តា

ឯវមេវ ឧកិដ្ឋំ រក្ខាមំ សារក្ខាមំ អវស្សកាមំ បរិយុ-
 ដ្ឋិកាមំ បរិយាធិដ្ឋចិក្ខាមំ ឧកិដ្ឋំ សទិសាមំ ធម្មោតិ
 តំការណា វុច្ចតិ មេដុនធម្មោ ។ មេដុនមនុយុត្ត-
 ស្សាតិ មេដុនធម្មេ យុត្តស្ស បយុត្តស្ស អាបេត្តស្ស
 សមាយុត្តស្ស ឧទ្ធកិកស្ស ឧទ្ធកុហ្លស្ស ឧត្តរកស្ស
 ឧទ្ធិដ្ឋស្ស ឧប្បណស្ស ឧប្បញ្ញាស្ស ឧទធំមុត្តស្ស
 ឧទាធំបរេយ្យស្សាតិ មេដុនមនុយុត្តស្ស ។

[២២៦] វិទ្យាយស្មា តិស្សោ មេត្តេយ្យោតិ វិទ្យាតិ
 បទសដ្ឋិ បទសំសត្តោ បទចារិប្បិ អក្ករសមវាយោ
 ព្យញ្ជនសិលីដ្ឋតា បទាទុប្បុកមេតិ វិទ្យាតិ ។ អា-
 យស្មាតិ បិយវចនំ កុវវចនំ សតារវចនំ សប្បតិស្ស-
 វចនមេតិ អាយស្មាតិ ។ តិស្សោតិ ឧស្ស វេរស្ស
 ឆាមំ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ញត្តំ វេហារោ ឆាមំ ឆាម-
 កម្មំ ឆាមទេយ្យំ ធិវុត្តិ ព្យញ្ជនំ អកិលាចោ ។

យ៉ាងណា ធម៌របស់ព័រតោន ដែលត្រេកអរ ត្រេកអរខ្លាំង ដោយ
 (ដោយគតៈ) ប្រវឹត (ដោយគតៈ) មានចិត្តត្រូវគំរាលសក្របសន្តិភ័ស្ត្រ
 គ្នាខឹងព័រតោន ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា មេដុនធម្ម យ៉ាង
 នោះដែរ ។ ពាក្យថា ប្រកបរឿយៗក្នុងមេដុន បានសេចក្តីថា ប្រកប
 ពាក់តែង ប្រជុំប្រជា ប្រកបគ្របក្នុងមេដុនធម្ម ប្រព្រឹត្តមេដុនធម្មនោះ
 ត្រាស់ដោយមេដុនធម្មនោះ ភាវណមេដុនធម្មនោះ ទេវតក្នុងមេដុន-
 ធម្មនោះ ទេវតក្នុងមេដុនធម្មនោះ ឈមមុខទៅក្នុងមេដុនធម្មនោះ
 ចុះចិត្តសិប្បទៅក្នុងមេដុនធម្មនោះ ធ្វើមន្ត្រីធម្មនោះឱ្យជាធំ ហេតុនោះ
 (លោកពោលថា) ប្រកបរឿយៗ ក្នុងមេដុន ។

[២២៦] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះកិស្សមេត្តេយ្យមានអាយុ ព្រម
 ទូលយ៉ាងនេះ គ្រងពាក្យថា យ៉ាងនេះ គឺជាពាក្យភ្ជាប់បទ ជាប់ដោយ
 បទ បំពេញបទ ប្រជុំខែអក្ខរៈ សម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា យ៉ាង
 នេះ គឺជាសំដៅបំពេញ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់
 ពាក្យជាទីគោរព ពាក្យប្រកបដោយសេចក្តីគោរព ពាក្យថា មានអាយុ
 មុខ គឺជាពាក្យប្រកបដោយសេចក្តីគោរពគ្រង ។ ពាក្យថា កិស្សៈ គឺជាឆាម
 ការពប់ ឈ្មោះ បញ្ញត្តិ វេហារ ជាឆាម អំពីរបស់ឆាម ពាក្យ
 ប្រព្រឹត្តទុកម្ល៉ាង ភាសា ព្យញ្ជនៈ ការហៅគេ នៃព្រះថេរ្យនោះ ។

មេត្តោយ្យេតិ ឥស្ស ជេវស្ស តោត្ថំ សម្ពា សមញ្ញា
បញ្ញត្តិ កេហារោតិ ឥច្ឆាយស្មា តិស្សោ មេត្តោយ្យោ ។

[២២៧] វិយាតំ ព្រហ្មំ មារិសាតិ វិយាតំ ឧបយាតំ
មីឡុំ យដ្ឋុំ ឧបន្តុំ ឧបសត្តំ ព្រហ្មំ អាចិត្តំ ទេ-
សេហំ បញ្ញាបេហំ បដ្ឋបេហំ វិវេ វិភជ ឧត្តានិកេហំ
ចត្តាសេហំ ។ មារិសាតិ មីយវចនំ តុវវចនំ សតា-
វវចនំ សម្មតិស្សវចនមេតំ មារិសាតិ វិយាតំ ព្រហ្មំ
មារិស ។

[២២៨] សុត្វាន តវ សាសនន្តំ តុយ្ហំ វចនំ ព្យប-
ដំ ទេសនំ អនុសិដ្ឋំ សុត្វា សុណិត្វា ឧត្តមិត្វា ឧប-
ដារយិត្វា ឧបសត្តយិត្វានិ សុត្វាន តវ សាសនំ ។

[២២៩] វិវេកោ សិក្ខុសាមសេតិ វិវេកោតិ តយោ
វិវេកោ តាយវិវេកោ ចិត្តវិវេកោ ឧបដិវិវេកោ ។

ពាក្យថា មេត្តោយ្យៈ គឺជាគោត្រ ការពប់ ឈ្មោះ បញ្ញត្តិ កេហារ
របស់ព្រះយោគីនោះ ហេតុនោះ (លោកពោល) ថា ព្រះគិស្សមេត្តោយ្យៈ
មានអាយុ ក្រាបទូលយ៉ាងនេះ ។

[២២៧] ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់និទុក្ខ សូមព្រះអង្គពោល
សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ សេចក្តីថា សូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង
បញ្ញត្តិ តាំងទុក បើក ចែករំលែក ធ្វើឱ្យរាក់ ប្រកាស ខ្លួនសេចក្តី
ចង្អៀតចង្អល់ សេចក្តីកាន់កាប់ សេចក្តីចៀតចៀន សេចក្តីបំបាត់
សេចក្តីឧបទ្រព សេចក្តីផ្តាច់ខ្ចាស់ ឱ្យបាន ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះ
អង្គទ្រង់និទុក្ខ ខ្ញុំ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ពាក្យជាទីគោរព ពាក្យប្រកប
ដោយសេចក្តីគោរព ពាក្យថា ព្រះអង្គទ្រង់និទុក្ខ ខ្ញុំជាពាក្យប្រកប
ដោយសេចក្តីកាត់ត្រង់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិត្រព្រះអង្គ
ទ្រង់និទុក្ខ សូមព្រះអង្គពោលសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ។

[២២៨] ពាក្យថា ខ្ញុំស្តាប់ពាក្យប្រដៅរបស់ព្រះអង្គ គឺខ្ញុំស្តាប់
ត្រង់គ្រាប់ រឿន ចំណាំ ចំណត់ ខ្ញុំពាក្យ ឥឡូវនៃពាក្យទេសនា ការ
ប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំស្តាប់ពាក្យ
ប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះអង្គ ។

[២២៩] អធិប្បាយពាក្យថា សិក្ខុក្នុងវិវេក ត្រង់ពាក្យថា វិវេក
បានផល វិវេក ពុំ តាយវិវេក ចិត្តវិវេក ឧបដិវិវេក ។

គតមោ កាយវិវេកោ ។ នំ ភិក្ខុ វិវិក្ខំ សេចា-
 សំ ឥវេតំ អញ្ញំ វុត្តម្មំ បច្ចុតំ កាដុំ តិវុត្តហំ
 សុសាមំ វេបតុំ អញ្ញោកាសំ បលាលបុត្តំ កាយេន
 ច វិវិក្ខោ វិហរតិ សោ ឯកោ ឥច្ឆតិ ឯកោ តិច្ឆតិ
 ឯកោ ឯសីទតិ ឯកោ សេយ្យំ កម្មេតិ ឯកោ
 តាមំ បិណ្ឌាយ បរិសតិ ឯកោ បដិក្កមតិ ឯកោ
 រហោ ឯសីទតិ ឯកោ ចន្តមំ អនិជ្ជាតិ ឯកោ ចរតិ
 វិហរតិ និយតិ វត្តតិ ពាលេតិ យេតិ យាបេតិ
 អយំ កាយវិវេកោ ។

គតមោ ចិត្តវិវេកោ ។ បឋមំ ឈានំ សមាបទ្ធស្ស
 បិវណ្ណោ មិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ ឥតិយំ ឈានំ សមាបទ្ធស្ស
 វិវត្តោ ចារោ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ ឥតិយំ ឈានំ
 សមាបទ្ធស្ស បិវណ្ណោ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ ឥតិយំ ឈានំ
 សមាបទ្ធស្ស សុទ្ធសុត្តោ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ អាកា-
 សានន្ទាយនំ សមាបទ្ធស្ស រូបសញ្ញាយ បដិយ-
 សញ្ញាយ ធានុសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ វិញ្ញាណញ្ញា-
 យនំ សមាបទ្ធស្ស អាកាសានន្ទាយនុសញ្ញាយ

កាយវិវេក តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុសាសនានេះ គឺជាសាសនា-
 នៈស្ងួត គឺព្រៃ គឺរោង គឺ ជ្រោះ គឺបាត គឺ ព្រៃស្នាម ព្រៃធំ
 ចំរើល គឺចំរើល ជាអ្នកស្ងួត ដោយកាយ ភិក្ខុនោះ ដើរម្នាក់ឯង
 ឈរម្នាក់ឯង អង្គុយម្នាក់ឯង សម្រេចកិរិយាដ៏ម្នាក់ឯង ចូលទៅ
 កាន់ស្រុកបំណុលម្នាក់ឯង ត្រឡប់មកវិញម្នាក់ឯង អង្គុយក្នុងទីស្ងាត់
 ម្នាក់ឯង អង្គុយចម្រើនម្នាក់ឯង ត្រាច់ទៅ ទៅ សម្រេចកិរិយាបថ
 ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា សេរី ព្រំដីអត្តភាព ឱ្យប្រព្រឹត្តទៅដ៏ម្នាក់ឯង
 នេះ កាយវិវេក ។

ចិត្តវិវេក តើដូចម្តេច ។ ចិត្តរបស់ភិក្ខុអ្នកចូលបឋមដ្ឋាន ជាចិត្ត
 ស្ងួតចាកនិវេទនៈ ចិត្តរបស់ភិក្ខុអ្នកចូលទុតិយដ្ឋាន ជាចិត្តស្ងួតចាក
 និវេទនៈ ចិត្តរបស់ភិក្ខុអ្នកចូលតតិយដ្ឋាន ជាចិត្តស្ងួតចាកបិទិ
 ចិត្តរបស់ភិក្ខុ អ្នកចូលចតុត្ថដ្ឋាន ជាចិត្តស្ងួតចាកសុខនីទុក្ខ ចិត្ត
 របស់ភិក្ខុ អ្នកចូលអាកាសានន្ទាយនៈ ជាចិត្តស្ងួតចាករូបសញ្ញា
 ចាករូបសញ្ញា ចាកនាទុក្ខសញ្ញា ចិត្តរបស់ភិក្ខុ អ្នកចូល
 វិញ្ញាណញ្ញាយនៈ ជាចិត្តស្ងួត ចាកតាតាសានន្ទាយនុសញ្ញា

ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ អាកាសញ្ញាយនំ សមាបទ្ធស្ស
 វិញ្ញាណញ្ញាយនំ ឧសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ ឧស-
 ញ្ញាណញ្ញាយនំ សមាបទ្ធស្ស អាកាសញ្ញាយ-
 នំ ឧសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ ឧសញ្ញាយនំ សញ្ញា-
 យនិដ្ឋិយា វិចិត្តិញ្ញាយ សីលព្វតបរមាសា និដ្ឋានុ-
 សយា វិចិត្តិញ្ញានុសយា តទេកដ្ឋេហិ ច កំលេ-
 សេហិ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ សកាសាមិស្ស ឱឡារិកា
 កាមរាគសញ្ញាជនា បដិយសញ្ញាជនា ឱឡារិកា
 កាមរាគានុសយា បដិយានុសយា តទេកដ្ឋេហិ
 ច កំលេសេហិ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ អនាគាមិស្ស
 អណុសហតតា កាមរាគសញ្ញាជនា បដិយសញ្ញា-
 ជនា អណុសហតតា កាមរាគានុសយា បដិយានុសយា
 តទេកដ្ឋេហិ ច កំលេសេហិ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ អរ-
 ហតោ រូបរាគា អរូបរាគា មាទា ឱទ្ធា អវិជ្ជាយ
 មាទានុសយា កវរាគានុសយា អវិជ្ជានុសយា តទេ-
 កដ្ឋេហិ ច កំលេសេហិ តហិដ្ឋា ច សត្វចម្រើត្តហិ
 ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ អយំ ចិត្តវិវិកោ ។

ចិត្តរបស់ភិក្ខុ អ្នកចូលកាត់ពុញយន្តនេះ ជាចិត្តស្ងាត់ចាកវិញ្ញាណញ្ញា-
 យន្តនៃសញ្ញា ចិត្តរបស់ភិក្ខុ អ្នកចូលវេសញ្ញានាសញ្ញាយន្តនេះ ជាចិត្ត
 ស្ងាត់ចាកកាត់ពុញយន្តនៃសញ្ញា ចិត្តរបស់ភិក្ខុអ្នកវេសសាត្រៈ ជាចិត្ត
 ស្ងាត់ចាកសក្កាយនិដ្ឋិ ចាកវិចិត្តិញ្ញា ចាកសីលព្វតបរមាសា ចាក
 ជំងឺនុស័យ ចាកវិចិត្តិញ្ញានុស័យ ចាកកំលេសទាំងឡាយ ដែលកាំង
 នៅជាមួយនឹងសញ្ញាជនៈទាំងនោះ ចិត្តរបស់ភិក្ខុជាសកតាមិ ជា
 ចិត្តស្ងាត់ចាកកាមរាគសញ្ញាជនៈ ចាកបដិយសញ្ញាជនៈ ជីវ្រាតត្រាត
 ចាកកាមរាគានុស័យ ចាកបដិយានុស័យ ជីវ្រាតត្រាត ចាកកំលេស
 ដែលកាំងនៅ ជាមួយនឹងសញ្ញាជនៈទាំងនោះ ចិត្តរបស់ភិក្ខុជាអនាគាមិ
 ជាចិត្តស្ងាត់ចាកកាមរាគសញ្ញាជនៈ នឹងបដិយសញ្ញាជនៈ ដែលលាយ
 ទ្ប់នៅដ៏ល្អិត ចាកកាមរាគានុស័យ ចាកបដិយានុស័យ ដែលលាយទ្ប់
 នៅដ៏ល្អិត ចាកកំលេសដែលកាំងនៅ ជាមួយនឹងសញ្ញាជនៈទាំងនោះ
 ចិត្តរបស់ភិក្ខុជាព្រះអរហន្ត ជាចិត្តស្ងាត់ចាករូបរាគៈ អរូបរាគៈ មាទៈ
 ឡាវៈ អវិជ្ជា មាទានុស័យ កវរាគានុស័យ អវិជ្ជានុស័យ ចាក
 កំលេសដែលកាំងនៅ ជាមួយនឹងសញ្ញាជនៈទាំងនោះ ចាកនិមិត្តទាំង
 ពួកជាខាងក្រៅ នេះ ចិត្តវិវិក ។

សត្តមោ និស្សមេត្តយ្យសុត្តន្តទ្រព្យ

កតមោ ឧបជីវិវេកោ ។ ឧបជី វុច្ឆន្តិ កំលេ-
សា ច ទុច្ឆា ច អភិសង្ការា ច ។ ឧបជីវិវេកោ
វុច្ឆន្តិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សត្វសង្ខារសមថោ
សត្វបដិប្បជិដិស្សតោ តណ្ហាត្វយោ វិវាតោ និរោ-
និព្វានំ អយំ ឧបជីវិវេកោ ។

កាយវិវេកោ ច វុបកដ្ឋកាយាធំ^(១) នេត្តុច្ឆា-
កិរតាធំ ចិត្តវិវេកោ ច បរិសុទ្ធជិត្តានំ បរមវេទាន-
ប្បត្តានំ ឧបជីវិវេកោ ច និរុបដិធំ បុគ្គលានំ វិសង្ខា-
រតតានំ ។

វិវេកោ សិក្ខុសាមសេតិ សោ វេរោ បកតិយា
សិក្ខុតសិក្ខោ អបិច ធម្មទេសនំ យោចត្តោ^(២) វិវ-
ោហា វិវេកោ សិក្ខុសាមសេតិ ។ តេជោហា វេរោ
តិស្សោ មេត្តេយ្យ

មេដុនមុទុយុត្តស្ស (វិច្ឆាយស្មា តិស្សោ
មេត្តេយ្យ)

វិយាតំ ព្រហ្មា មាវិស
សុត្វាន ភវ សាសនំ
វិវេកោ សិក្ខុសាមសេតិ ។

១ ម. វិវេក្ខិយានំ ។ ២ ម. អបិច ធម្មទេសនំ ឧបាយ ធម្មទេសនំ ណវេត្តោ ។

និស្សមេត្តយ្យសុត្តន្តទ្រព្យ ទី ៨

ឧបជីវិវេក គេដ្ឋបម្ពេច ។ កិលេស ខន្ធ នីតិអភិសង្ខារទាំងឡាយ
លោកហៅថា ឧបជី ។ អមតមិព្វាន លោកហៅថា ឧបជីវិវេក បាន
ពន្លឺការប្រាប់សង្ខារទាំងពួង ការលាស់ចេញនូវឧបជីទាំងពួង ការអស់
កល្យា ការប្រាសចាកកម្រិត ការលាត់ មិព្វាន នេះ ឧបជីវិវេក ។

កាយវិវេក សម្រាប់អ្នកមានកាយគេចចេញ (ចាកពួក) អ្នកត្រេកអរ
ចំពោះឧត្តម្មៈ ចិត្តវិវេក សម្រាប់អ្នកមានចិត្តចរិស្ម អ្នកដល់សេចក្តី
ផ្លូវផងដ៏ត្រូវលែង ឯឧបជីវិវេក សម្រាប់បុគ្គលមិនមានឧបជី អ្នកដល់
នូវវិសង្ខារ គឺព្រះមិព្វាន ។

ពាក្យថា សិក្សាភ្នំវិវេក គឺព្រះជេរនោះ មានសិក្ខាសិក្សាហើយដោយ
ប្រក្រតី តែ លោកសូមធម្មទេសនា បានពេលយ៉ាងនេះថា នឹងសិក្សា
ភ្នំវិវេក ។ ហេតុនោះ ព្រះជេរឈ្មោះកិស្សមេត្តយ្យ ពោលថា

(ព្រះកិស្សមេត្តយ្យមានអាយុក្រាបទូលយ៉ាងនេះថា) បតិត្រ
ព្រះអង្គច្រើនខែខុត្ត សូមព្រះអង្គពោលសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់
លាស់បុគ្គលដែលច្រកបរឿយ ។ ភ្នំវិវេកមុន យើងខ្ញុំស្តាប់
ពាក្យព្រះជេរបស់ព្រះអង្គហើយ នឹងសិក្សាភ្នំវិវេក ។

[២៣០] មេដុនមនុយុត្តស្ស (មេត្តស្ស្យាតិ ភគវ)

មុស្សតេ វាចិ សាសនំ

មិច្ឆា ធម៌ បដិបជ្ជនំ

ឯតំ តស្មី អបារិយំ ។

[២៣១] មេដុនមនុយុត្តស្ស្យាតិ មេដុនធម្មោ ឆាម
យោ សោ អសន្តម្ពោ តាមធម្មោ វសលធម្មោ ទុដ្ឋលោ
ឧទកន្តិកោ វហស្សោ ទ្វយទ្វយសមាបន្តិ ។ តិ-
ការណា វុច្ចនំ មេដុនធម្មោ ។ ឧកន្តំ វត្តានំ សា-
វត្តានំ អវស្សតានំ បរិយុត្តិកានំ បរិវោធិន្តចិត្តានំ ឧកន្តំ
សនិសានំ ធម្មោតំ តំការណា វុច្ចនំ មេដុនធម្មោ ។
យថា ឧកោ កលហការកា មេដុនកាតិ វុច្ចន្តិ
ឧកោ កណ្ឌជការកា មេដុនកាតិ វុច្ចន្តិ ឧកោ
កស្សការកា មេដុនកាតិ វុច្ចន្តិ ឧកោ វិវាជការកា
មេដុនកាតិ វុច្ចន្តិ ឧកោ អធិការណការកា
មេដុនកាតិ វុច្ចន្តិ ឧកោ វាជិដោ មេដុនកាតិ
វុច្ចន្តិ ឧកោ សល្លាបកា មេដុនកាតិ វុច្ចន្តិ

[២៣០] (ព្រះមាតាព្រះភាគស្រាស់ថា ម្ចាស់មេត្តយ្យៈ) សាសនា

របស់បុគ្គលអ្នកប្រកបរឿយ ។ ក្នុងមេដុនធម្ម វិមនិវិធាន

ដោយពិត វាជីបុគ្គលនោះ ក៏វិមនិប្រតិបត្តិខុស អំពើខ្លះ

មិនមែនជាអំពើប្រសើរ ចំពោះបុគ្គលនោះទេ ។

[២៣១] ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកប្រកបរឿយ ។ ក្នុងមេដុនធម្ម

អធិប្បាយថា ឈ្មោះថា មេដុនធម្ម បានខាងធម៌របស់អសប្បវេស ធម៌របស់
អ្នកស្រុក ធម៌របស់ជនចោកចាប ធម៌ត្រក់ មានទឹកដាំបំផុត ធម៌
កើតក្នុងទឹកបាំង ការចូលផ្ទុំរបស់បុគ្គលពីរ ។ នាក់ ។ ដែលលោកហៅ
ថា មេដុនធម្ម គឺព្រះហេតុអ្វី ។ ធម៌របស់បុគ្គលពីរនាក់ ដែលត្រេក
អរ ត្រេកអរខ្លាំង ដោត(ដោយពនៈ) ប្រពៃ(ដោយពនៈ) មានចិត្តត្រូវ
កិលេសគ្របសង្កត់ស្ម័គ្រខ្លាំងពីរនាក់ ព្រះហេតុនោះ ទើបលោកហៅ
ថា មេដុនធម្ម ផ្សេងៗ ផងពីរនាក់ធ្វើជំលោះ លោកហៅថា គូដាម្នោះ
ផងពីរនាក់ធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ លោកហៅថា គូប្រកួតប្រកាន់ ផងពីរ
នាក់ធ្វើការនិយាយគ្នា លោកហៅថា គូនិយាយគ្នា ផងពីរនាក់ធ្វើការ
ដេកគ្នា លោកហៅថា គូដេកគ្នា ផងពីរនាក់ធ្វើអធិការណ៍ លោកហៅ
ថា គូអធិការណ៍ ផងពីរនាក់ចរចាជាច្រើន លោកហៅថា គូចរចា
ផងពីរនាក់និយាយឆ្លើយឆ្លងគ្នា លោកហៅថា គូឆ្លើយឆ្លង យ៉ាងណា

ឯវមេវ ឧត្តង្គំ រត្តាធំ សារត្តាធំ អវស្សតាធំ បរិយុដ្ឋិតា-
 ធំ បរិយាធិន្ទចិត្តាធំ ឧត្តង្គំ សនិសាធំ ធម្មោតិ តំការ-
 ណា វុច្ឆតិ មេដុនធម្មោ ។ មេដុនមនុយុត្តស្សាតិ
 មេដុនធម្មោ យុត្តស្ស បយុត្តស្ស អាយុត្តស្ស សមាយុ-
 ត្តស្ស តច្ចវិតស្ស តព្វហុលស្ស តត្តកេស្ស តដ្ឋិន្ទស្ស
 តប្បណស្ស តប្បញ្ញាស្ស តនិមិត្តស្ស តនាធិបតេ-
 យ្យស្សាតិ មេដុនមនុយុត្តស្ស ។ មេត្តយ្យាតិ ភគវា
 តំ វេរំ តោត្ថេន អាសមតិ ។ ភគវាតិ ការាវជិវចំ ។
 អបិច ភត្តវាតោតិ ភគវា ។ ភត្តនោសោតិ ភគវា ។
 ភត្តមាហោតិ ភគវា ។ ភត្តមាណោតិ ភគវា ។
 ភត្តនិដ្ឋិតិ ភគវា ។ ភត្តកក្កាតោតិ ភគវា ។

ធម៌របស់បុគ្គលពីរនាក់ ដែលគ្រួសារ គ្រួសារឡើង ពេក (ដោយពត៌ៈ)
 ប្រវត៌ (ដោយពត៌ៈ) មានចិត្តត្រូវគ្នាស្របសន្តិកំស្មិត្តាទាំងពីរនាក់
 ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា មេដុនធម្ម យ៉ាងនោះដែរ ។ ពាក្យ
 ថា ប្រគប្បវៀយាភ្នំមេដុន គឺប្រគប ភាគកែង ប្រជុំប្រជា
 ប្រគបព្រម ភ្នំមេដុនធម្ម ប្រព្រឹត្តមេដុនធម្មនោះ ក្រាស់ដោយមេដុន-
 ធម្មនោះ គោរមមេដុនធម្មនោះ ឧទៅភ្នំមេដុនធម្មនោះ ទៅទៅភ្នំ
 មេដុនធម្មនោះ ឈមមុខទៅភ្នំមេដុនធម្មនោះ ចុះចិត្តស៊ប់ភ្នំមេដុនធម្ម
 នោះ ធ្វើមេដុនធម្មនោះឲ្យជាធំ ហេតុនោះ(ទ្រង់ក្រាស់ថា) បុគ្គលអ្នកប្រ-
 គប្បវៀយាភ្នំមេដុនធម្ម ។ ព្រះមានព្រះភាគ ក្រាស់ហៅព្រះថេរៈនោះ
 ភាគគ្រប់ គ្នាសមេត្តយ្យៈ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជា
 ពាក្យគោលដោយគោរព ។ មួយទៀត ព្រះពុទ្ធ មានពត៌ៈបំបាក់បង់
 ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មានទោសៈបំបាក់
 បង់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មានមាហៈបំបាក់
 បង់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មានទាសៈបំបាក់
 បង់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មានទិដ្ឋបំបាក់
 បង់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មានបន្ទាទីកិលេស
 បំបាក់បង់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។

ភក្កត្តិលេសោតិ ភក្កវា ។ ភជំ វិភជំ បជំវិភជំ
 ធម្មានុទិដ្ឋិ ភក្កវា ។ ភវាមំ អន្តរាហេតិ ភក្កវា ។
 ភាវិតកាយោតិ ភក្កវា ។ ភាវិតសីលោ ភាវិតចិត្តោ
 ភាវិតប្បញ្ញោតិ ភក្កវា ។ ភជំ វា ភក្កវា អន្តរាហេ-
 បត្តាមំ បត្តាមំ សេនាសនាមំ អប្បសន្តាមំ អប្បនិ-
 គ្សោសាមំ វិជេនាមំ មនុស្សាហសេយ្យកាមំ បដិ-
 សល្យាទសារូទាមំ ភក្កវា ។ ភាតិ វា ភក្កវា ចីវរបណ្ណា-
 បាតសេនាសនាមំ ធម្មានុទិដ្ឋិ ភក្កវា ។ ភាតិ វា ភក្កវា អនុសស្ស ធម្មានុសស្ស
 វិមុត្តិសស្ស អនិសីលសស្ស អនិច្ចត្តសស្ស អនិប្បញ្ញាណតំ
 ភក្កវា ។ ភាតិ វា ភក្កវា ចតុន្នំ ឈាមាមំ ចតុន្នំ
 អប្បមញ្ញាមំ ចតុន្នំ អរូបសមាបត្តិមន្តំ ភក្កវា ។ ភាតិ
 វា ភក្កវា អដ្ឋន្នំ វិមោក្ខាមំ អដ្ឋន្នំ អភិកាយតនាមំ

មានកិលសបំបាត់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។
 ទ្រង់បង់ចែក វិលកធម្មានុទិដ្ឋិ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។
 ជាអ្នកធ្វើខ្ញុំចម្អិនឱ្យខ្លួន ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។
 មានព្រះកាយចំរើនហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។
 មានសីលចំរើនហើយ មានចិត្តចំរើនហើយ មានប្រាជ្ញាចំរើនហើយ
 ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះមានបុណ្យ
 ទ្រង់គប់គេសេនាសនាស្លាប់ គឺព្រែកចូ ទីនិគ្រោះ មិនមានសំឡេង
 មិនមានការភ័យភ័ន្ត ជាវិជ្ជាសព្វគ្រប់រាល់ថ្ងៃ អំពីកាយខែជន
 ជាវិស្វាគំភ័យរបស់មនុស្ស ជាវិសមគួរដល់ការព្រួយសង្ឃឹម ហេតុនោះ
 ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះមានបុណ្យ ព្រះអង្គមាន
 ចំណែកចំរើន ចំណុច គេសេនាសនា ទីនិគ្រោះប្បច្ចយគេសព្វប្រការ
 ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះមានបុណ្យ
 ព្រះអង្គមានចំណែកអកុសេ ធម្មានុស វិមុត្តិស អនិសីល អនិច្ចត្ត
 ទីនិគ្រោះ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះ
 មានបុណ្យ ព្រះអង្គមានចំណែកឈាន ៤ អប្បមញ្ញា ៤ អរូប-
 សមាបត្តិ ៤ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត
 ព្រះមានបុណ្យ ព្រះអង្គមានចំណែកវិមោក្ខ ៨ អភិកាយតនា ៨

ទវង្គំ អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិទវង្គំ កកវា ។ ភាគី វា
 កកវា ទសង្គំ សញ្ញាកាវនាមំ ទសង្គំ កសិណសមា-
 បត្តិទំ អាមាទាទស្សតិសមាទិស្ស អសុភសមាបត្តិ-
 យាទិ កកវា ។ ភាគី វា កកវា ចតុន្ទំ សតិប្បដ្ឋានាមំ
 ចតុន្ទំ សម្មប្បដ្ឋានាមំ ចតុន្ទំ វិជ្ជាទានាមំ បញ្ចន្ទំ
 វិជ្ជាទានាមំ បញ្ចន្ទំ ពលាមំ សត្តន្ទំ តោជ្ឈង្គាមំ អរិ-
 យស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្សាទិ កកវា ។ ភាគី វា
 កកវា ទសង្គំ តថាគតពលាមំ ចតុន្ទំ វេសារដ្ឋានំ
 ចតុន្ទំ បដិសម្ពិទ្ធាមំ ទង្គំ អភិញ្ញាមំ ទង្គំ តុទ្ធទធម្មាទង្គំ
 កកវា ។ កកវាទិ យេតំ ធាមំ មាគវា កកវំ ទ បិសក
 កកវំ ទ ភាគវា កកវំ ទ កតិមិយា កកវំ ទ មិគ្គា-
 មធ្វេហិ កកវំ ទ ញាតិសាលោហិតេហិ កកវំ ទ
 សមណាប្រាហ្មណេហិ កកវំ ទ ទេវតាហិ កកវំ
 វិហោត្តង្គិកមេតំ តុន្ទានំ កកវាទានំ តោទិយា
 មូលេ សហ សទ្ធាត្រាត្រាណស្ស បដិណភា សង្ខារា
 បញ្ញត្តិ យទិទំ កកវាទិ មេត្តេយ្យាទិ កកវា ។

អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៨ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។
 មួយទៀត ព្រះមានបុណ្យ ព្រះអង្គមានចំណែកសញ្ញាកាវនា ១០
 កសិណសមាបត្តិទំ អាមាទាទស្សតិសមាទិ ឆឹងអសុភសមាបត្តិ ហេតុ
 នោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះមានបុណ្យ ព្រះ
 អង្គមានចំណែកសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បដ្ឋាន ៤ វិជ្ជាទាន ៤ វិជ្ជាយាម ៤
 ពលៈ ៥ តោជ្ឈង្គិក អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ៨ ហេតុនោះ ឈ្មោះ
 ថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះមានបុណ្យ ព្រះអង្គមានចំណែក
 តថាគតពល ១០ វេសារដ្ឋាន ៤ បដិសម្ពិទ្ធា ៤ អភិញ្ញា ៦ ធម៌របស់ព្រះ
 តុទ្ធទធម៌ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះនាមថាមាន
 ព្រះភាគ គុះ មិនមែនព្រះមាតាធ្វើ មិនមែនព្រះបិតាធ្វើ មិនមែនបងប្អូន
 ប្រុសធ្វើ មិនមែនបងប្អូនស្រីធ្វើ មិនមែនមិត្តមិត្តភក្តិធ្វើ មិនមែន
 ញាតិសាលោហិតធ្វើ មិនមែនសមណៈឆឹងព្រាហ្មណ៍ធ្វើ មិនមែនទេវតា
 ធ្វើទេ (ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ) គុះ របស់ព្រះតុទ្ធទធម៌ទាំងឡាយមាន
 ព្រះភាគ ជាព្រះនាមកើតក្នុងវិបស្សនា គឺសេចក្តីបញ្ញត្តិថា មាន
 ព្រះភាគនេះ(កើត) អំពីការបានស្រាវ ដំណាលគ្នាឆឹងការបានចំពោះ
 សត្វញ្ញត្តិញ្ញាណទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ហេតុនោះ(លោកពោលថា)
 ព្រះមានព្រះភាគ ស្រាវថា មូលមេត្តេយ្យៈ ។

(២៣២) មុស្សតេ វាបិ សាសនង្គិ អ្វីហិ កាណ-
ណោហិ សាសនំ មុស្សតិ បរិយត្តិសាសនម្យំ មុស្សតិ
បដិបត្តិសាសនម្យំ មុស្សតិ ។

កតមំ បរិយត្តិសាសនំ ។ យំ ភស្ម បរិយា-
ប្បំ ស្មត្ថំ តេយ្យំ វេយ្យាករណំ តាថា ឧទានំ វតី-
វត្តកំ ជាតកំ អត្តកម្មំ វេទល្យំ វនំ បរិយត្តិសា-
សនំ ។ តម្យំ មុស្សតិ បរិមុស្សតិ បរិពាហិរោ ហោតី-
តិ វេទម្យំ មុស្សតេ វាបិ សាសនំ ។

កតមំ បដិបត្តិសាសនំ ។ សម្មាបដិបទា អនុ-
លោមប្បដិបទា អប្បច្ចនិកប្បដិបទា អនុត្តប្បដិបទា
ចម្មាទុទ្ទប្បដិបទា សីលេសុ បរិបូរណាវតា វេទន្តិយេ-
សុ តុត្តទ្វារតា កោដិទេ អត្តញ្ញតា ជាតវិយាទុយោ-
តោ សតិសម្មជញ្ញំ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា ចត្តារោ
សម្មប្បដ្ឋានា ចត្តារោ វនិទានា បញ្ចវដ្តិយានិ បញ្ច-
តលានិ សត្ត តោជ្ឈង្គា អវិយោ អដ្ឋង្គិកោ មាត្រា
វនំ បដិបត្តិសាសនំ ។ តម្យំ មុស្សតិ បរិមុស្សតិ^(១)
បរិពាហិរោ ហោតីតិ វេទម្យំ មុស្សតេ វាបិ សាសនំ ។

១ ម. សំមុស្សតិ បុស្សតិ សំមុស្សតិ ។

(២៣២) ពាក្យថា សាសនាវិនាស បានដល់សាសនាវិនាស
ដោយហេតុ ២ គឺ បរិយត្តិសាសនា កិវិនាស បដិបត្តិសាសនា កិ-
វិនាស ។

បរិយត្តិសាសនា តើដូចម្តេច ។ គួរចំណែកគឺសុត្តៈ តេយ្យៈ
វេយ្យាករណៈ តាថា វចនៈ វតីវត្តកៈ ជាតកៈ អត្តកម្មៈ វេទល្យៈ
វេសបុគ្គលនោះរៀងហើយ នេះបរិយត្តិសាសនា ។ បរិយត្តិសាសនា
វិនាស បាត់បង់ទៅ (បុគ្គលនោះ) ទៅជាបុគ្គលខាងក្រៅ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) សាសនាវិនាស យ៉ាងនេះទ្វះ ។

បដិបត្តិសាសនា តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ
សេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏សមគួរ សេចក្តីប្រតិបត្តិមិនជាសីកសក្រវ សេចក្តី
ប្រតិបត្តិចំពោះប្រយោជន៍កាលដាច់ សេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏សមគួរដល់
ធម៌ ភាពបុគ្គលអ្នកធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ក្នុងសីលព័ន្ធឡាយ ភាពបុគ្គលមាន
ទ្វារត្រង់ត្រង់ក្នុងវេទន្តិយព័ន្ធឡាយ ភាពបុគ្គលអ្នកដ៏ប្រមាណក្នុងគោដ៍
សេចក្តីប្រតិបត្តិវេទន្តិយព័ន្ធឡាយក្នុងសីក សកិរិសិសម្បជញ្ញៈ សកិប្បជញ្ញៈ
២ សម្មប្បជញ្ញៈ ២ វនិទាន ២ វេទន្តិយ ៥ ពលៈ ៥ តោជ្ឈង្គ ៧
អវិយមន្តប្រកបដោយអង្គ ៨ នេះបដិបត្តិសាសនា ។ បដិបត្តិសាសនា
នោះ វេសវិនាស បាត់បង់ទៅ (បុគ្គលនោះ) ទៅជាបុគ្គលខាងក្រៅ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សាសនាវិនាស យ៉ាងនេះទ្វះ ។

(២៣៣) មិច្ឆា ច បដិបដ្ឋតិភិ ចាលាម្យំ ហនតិ
 អនិច្ចម្យំ អាធិយតិ សង្ខម្យំ ជិន្នតិ ធិលោមម្យំ ហរតិ
 ឯកាគារិកម្យំ កកោតិ បរិបន្តេយិ តិដ្ឋតិ បរោធាម្យំ
 តទ្ធិតិ ឧស្សាហិ កណ្តតិភិ មិច្ឆា ច បដិបដ្ឋតិ ។

(២៣៤) ឯតំ តស្មី អនារិយន្តំ ឯតំ តស្មី បុគ្គលេ
 អនរិយនម្មោ ពាលនម្មោ មុឡនម្មោ អញ្ញាណនម្មោ
 អមរាវត្តេយ្យនម្មោ យេនំ មិច្ឆា បដិបទាតិ ឯតំ តស្មី
 អនារិយំ ។ តេនាហ កកា

មេជ្ជនមមុយុត្តស្ស (មេត្តយ្យតិ កកា)

ឧស្សតេ វាចិ សាសនំ

មិច្ឆា ច បដិបដ្ឋតិ

ឯតំ តស្មី អនារិយន្តំ ។

(២៣៥) ឯកោ បុរោ ចរិតាន

មេជ្ជនំ យោ ធិសេវតិ

យានំ កន្តិវំ តំ លោកេ

ហិណមាហុ ឬជ្ជជ្ជនំ ។

(២៣៦) ពាក្យថា វេមនីប្រតិបត្តិទុស គីបុគ្គលសម្លាប់សត្វៈ
 កាន់យកទ្រព្យដែលគេមិនបានឱ្យខ្លះ កាត់ទុកខ្លះ វាយប្រហារ ទាំងប្លន់
 ចំនុះ ធ្វើការបៀតបៀនទ្រព្យក្នុងផ្ទះមួយខ្លះ ចាំនៅក្បែរផ្ទះដោះខ្លះ គប់
 ក្របីឧបុគ្គលដទៃខ្លះ ពោលកុហកខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 វេមនីប្រតិបត្តិទុស ។

(២៣៧) ពាក្យថា អំពើខ្លះ មិនមែនជាអំពើប្រសើរ ចំពោះបុគ្គល
 នោះទេ គឺអំពើខ្លះ ជាធម៌មិនប្រសើរ ជាធម៌របស់បុគ្គលពាល ជាធម៌
 របស់បុគ្គលល្ងង់ទៅ ជាធម៌របស់បុគ្គលមិនមានបញ្ញា ជាធម៌របស់បុគ្គល
 បោះទៅឱ្យពាក្យមិនឱ្យស្លាប់សីដី គឺជាសេចក្តីប្រតិបត្តិទុស ចំពោះបុគ្គល
 នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អំពើខ្លះមិនមែនជាអំពើប្រសើរ ក្នុង
 បុគ្គលនោះទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្ចាស់មេត្តយ្យៈ) សាសនា
 របស់បុគ្គលអ្នកប្រកបរឿយៗក្នុងមេជ្ជនធម្ម វេមនីវិនាសទៅ
 ដោយពិភ ទាំងបុគ្គលនោះ គឺវេមនីប្រតិបត្តិទុស អំពើខ្លះ
 មិនមែនជាអំពើប្រសើរ ចំពោះបុគ្គលនោះទេ ។

(២៣៨) បុគ្គលណា ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ឯងក្នុងកាលមុន ហើយសេចក្តី
 មេជ្ជនធម្មអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ហៅបុគ្គលនោះថាជាបុប្ផន
 ដោយកាល ក្នុងលោក ដូចជាយានដែលភ្លុកហើយ ។

[២៣៦] ឯកោ បុត្តេ ចរិត្តានតិ ទ្ធិហិ កា-
ណេហិ ឯកោ បុត្តេ ចរិត្តាន បព្វជ្ជាសម្មាសេន វា
គណាវស្សត្ថដ្ឋេន វា ។

កតំ បព្វជ្ជាសម្មាសេន ឯកោ បុត្តេ ចរិត្តាន ។
សតំ យវាវសមលំតោនំ និព្វិត្តា បុត្តធារមលំតោនំ
និព្វិត្តា ញាតិមលំតោនំ និព្វិត្តា មិត្តាមទ្ធមលំតោនំ
និព្វិត្តា សន្និធិមលំតោនំ និព្វិត្តា កេសមស្សំ ឱហា-
នោ កាសាយានិវត្តានិ អន្តរេត្តា អតារស្មា អន-
តាយំ បព្វជិត្តា អាតិញ្ចានការំ ឧបេត្តា ឯកោ ចរិត-
វិហរតិ វិរិយតិ វត្តតិ ចាលេតិ យមេតិ យាមេតិ វិវ-
បព្វជ្ជាសម្មាសេន ឯកោ បុត្តេ ចរិត្តាន ។

កតំ គណាវស្សត្ថដ្ឋេន ឯកោ បុត្តេ ចរិត្តា-
ន ។ សោ វិវ បព្វជិតោ សមាធា ឯកោ
អត្ថវនបត្តានិ បត្តានិ សេនាសនិ បដិសេវតិ
អប្បសន្តានិ អប្បនិក្ខេបាសនិ វិជេនវាតានិ
មនុស្សាហសេយ្យកានិ បដិសល្លាណសារូចានិ ។

[២៣៦] ពាក្យថា ប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ក្នុងកាលមុន អធិប្បាយថា
បុគ្គលប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ក្នុងកាលមុន ដោយហេតុ ២ គឺ ដោយចំណែក
បព្វជ្ជា ឬដោយការលេងល្អ ។

បុគ្គលប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ក្នុងកាលមុន ដោយចំណែកបព្វជ្ជា គឺដូច
ម្តេច ។ បុគ្គលកាត់បង់កង្វល់ គឺយល់សំខាន់ស្រស់ កាត់បង់កង្វល់
គឺបុគ្គលយោ កាត់បង់កង្វល់ គឺញាតិ កាត់បង់កង្វល់គឺមិត្តនិងអាទារៈ
កាត់បង់កង្វល់ គឺការសន្សំ ការសក់និងពុកមាត់ ស្បែកដណ្តប់សំពត់
ដែលជ្រលក់ដោយទឹកចត់ ចេញចាកផ្ទះ ចូលទៅកាន់ផ្ទះ ដល់
នូវភាពជាអ្នកមិនមានសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយ ត្រាច់ទៅ សម្រាក សម្រាន្ត
សម្រេចវិរិយាបថ ប្រព្រឹត្តទៅ ក្បែរ សេវាទៅ ញ៉ាំងអក្ខតាឲ្យ
ប្រព្រឹត្តទៅតែម្នាក់ឯង បុគ្គលប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ក្នុងកាលមុន ដោយ
ចំណែកបព្វជ្ជា យ៉ាងនេះ ។

បុគ្គលប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង ក្នុងកាលមុន ដោយការលេងល្អ គឺ
ដូចម្តេច ។ បុគ្គលនោះ លុះឬសយ៉ាងនេះហើយ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង
តែងតែបំភ្លេចនូវសេនាសនៈស្លាប់ គឺព្រឹក្សចំនីព្រៃធំ មិនមានសំរែង
មិនមានការភ័យភ័ន្ត ជាវិជ្រាសចាកខ្យល់ ដែលកើតអំពីតាយ៉ែន
ជន ជាទីស្តាប់កំបាំង របស់មនុស្ស សមគួរដល់ការព្រួយសង្ឃឹម ។

សោ ឯកោ តទ្ធិតិ ឯកោ តទ្ធិតិ ឯកោ ចិសីនតិ
ឯកោ សេយ្យំ កាឃ្យតិ ឯកោ តាមិ មិណ្ឌាយ
ចរិសតិ ឯកោ បដិក្កមតិ ឯកោ រហោ ចិសីនតិ
ឯកោ ចត្តមំ អធិដ្ឋាតិ ឯកោ ចរតិ វិហារតិ វិយេតិ
វិត្តតិ តាលេតិ យចេតិ យាចេតិ ឯកោ កណាវាស្ស-
ត្ថេដ្ឋេន ឯកោ ច្បត្ថេ ចរិត្តាន ។

(២៣៧) មេដំណំ យោ ឈិស្រវត្តិតំ មេដំណំឆ្មោ
 ឆាម យោ សោ អសន្ទឆ្មោ ។ មេ ។ តំការណា
 វុត្តិតំ មេដំណំឆ្មោ ។ មេដំណំ យោ ឈិស្រវត្តិតំ សោ
 អបរេន សមយេន ពុទ្ធី ធម្មំ សន្មតំ សិក្ខុំ បទ្ធ-
 ក្ខាយ ហីនាយាវត្តិតា មេដំណំឆ្មំ ស្រវតិ ឈិស្រវតិ
 សំស្រវតិ បដិស្រវត្តិតិ មេដំណំ យោ ឈិស្រវតិ ។

(២៣៨) យោជន៍ គង្គវត្ត តំ លោកោតិ យោជន្តិ
 ហត្ថយោជន៍ អស្សយោជន៍ កោយោជន៍ អជយោជន៍

បុគ្គលនោះ ដើរតែម្នាក់ឯង ឈរតែម្នាក់ឯង អង្គុយតែម្នាក់ឯង
សម្រេចការជេកតែម្នាក់ឯង ចូលទៅកាន់ស្រុក ដើម្បីបំណុលចាត់តែ
ម្នាក់ឯង ក្រឡប់មកវិញតែម្នាក់ឯង អង្គុយក្នុងទីស្ងាត់តែម្នាក់ឯង អធ្យាស
ចម្រើនតែម្នាក់ឯង គ្រាប់ទៅ សម្រាក សម្រាន្ត សម្រេចផលយាបច
ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា សេរីនៅ ញ៉ាំងអត្តភាព ឱ្យប្រព្រឹត្តទៅតែម្នាក់ឯង
បុគ្គលប្រព្រឹត្តតែម្នាក់ឯង ក្នុងកាលមុនដោយការលេងចិត្ត យ៉ាងនេះ។

(២៣) អតីតបុព្វនារាយណ៍ បុគ្គលណា សេនាមេជ័យធម្ម
 ឈ្មោះថា មេជ័យធម្ម បាននាង ធម៌រេសតសម្បត្តិ ៧ បេ ៧ ព្រោះ
 ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា មេជ័យធម្ម ៧ នារាយណ៍ បុគ្គល
 ណា សេនាមេជ័យធម្ម បានសេចក្តីថា បុគ្គលនោះ ពោលលា
 ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ នឹងសិក្សា ត្រឡប់ដើម្បីភាពជា
 បុគ្គលដោយធម៌ ហើយគប់ក សេនាគប់ សេនាសម្ពាស សេនា
 បំពានមេជ័យធម្ម ក្នុងសម័យដ៏១ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) បុគ្គល
 ណា សេនាមេជ័យធម្ម ។

(២៣៨) អតិថិជនតាមរយៈ ផ្លូវនាយកដ្ឋានស្ថាប័ន
ក្នុងរោង គ្រងតាមរយៈ យាន គឺ យានទឹក រោងចក្រ យាន
ទឹក រោងចក្រ យានទឹក រោងចក្រ យានទឹក រោងចក្រ

មេស្តាកយោធំ ឱដ្ឋយោធំ ទរយោធំ កន្លំ អនន្លំ អកាវតំ
 អវិជ្ជតំ ឧប្បដំ គល្លាតិ វិសមំ ចាណុម្បិ ចាសា-
 ណម្បិ អភិរូហតិ^(១) អាហោតាម្បិ កត្វាតិ បចាតេបិ
 បបតតិ ។ យថា តំ កន្លំ យោធំ អនន្លំ អកាវតំ
 អវិជ្ជតំ ឧប្បដំ គល្លាតិ ឯវេសេវ សោ វិក្កន្តកោ
 កន្លយោធប្បជិកាកោ ឧប្បដំ គល្លាតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ
 គល្លាតិ ។ បេ ។ មិច្ឆាសមាទិ គល្លាតិ ។ យថា
 តំ កន្លំ យោធំ អនន្លំ អកាវតំ អវិជ្ជតំ វិសមំ ចា-
 ណុម្បិ ចាសាណម្បិ អភិរូហតិ ឯវេសេវ សោ វិក្កន្ត-
 កោ កន្លយោធប្បជិកាកោ វិសមំ កាយកម្មំ អភិ-
 រូហតិ វិសមំ វចីកម្មំ អភិរូហតិ វិសមំ មហោកម្មំ
 អភិរូហតិ វិសមំ ចាណាតិចាតំ អភិរូហតិ វិសមំ
 អនិច្ឆាធានំ អភិរូហតិ វិសមំ កាមេសុ មិច្ឆាចារំ អភិ-
 រូហតិ វិសមំ មុសាវាទំ អភិរូហតិ វិសមំ ចិសុណំ
 វាទំ អភិរូហតិ វិសមំ ផុសំ វាទំ អភិរូហតិ វិសមំ
 សម្មប្បលាបំ អភិរូហតិ វិសមំ អភិជ្ឈំ អភិរូហតិ វិ-
 សមំ ព្យាបាទំ អភិរូហតិ វិសមំ មិច្ឆាទិដ្ឋិ អភិរូហតិ

១ ទ. ម. ឯកុត្តរេ យានម្បិធំ អត្ថិ ។

យានទីមេដោយចៀម យានទីមេដោយឧដ្ឋ យានទីមេដោយណ ជាយាន
 ភូតហើយ ដែលគេមិនបានទូន្មាន មិនបានធ្វើ មិនបានបង្ហាត់
 វេមនីកាន់យកថ្មវិទូស ឡើងកាន់ទីមានជ័ត្តកំ នឹងថ្មដៃបាដុបចុះ ក៏
 ដូចអ្នកបាដុប ភូតភ្នាក់ព្រៃក្នុងគ្រោះខ្វះ ។ យានភូតហើយ ដែល
 គេមិនបានទូន្មាន មិនបានធ្វើ មិនបានបង្ហាត់នោះ វេមនីកាន់យក
 ថ្មវិទូស យ៉ាងណា បុគ្គលជាអ្នកភ្នាក់នោះ (សីត) ប្រៀបដោយ
 យានភូតហើយ វេមនីកាន់យកថ្មវិទូស គឺកាន់យកទិដ្ឋិវិទូស ។ បេ ។
 កាន់យកសមាទិវិទូស យ៉ាងនោះដែរ ។ យានភូតហើយ ដែលគេ
 មិនបានទូន្មាន មិនបានធ្វើ មិនបានបង្ហាត់នោះ វេមនីឡើងកាន់ទី
 មានជ័ត្តកំ នឹងថ្មដៃបាដុប យ៉ាងណា បុគ្គលអ្នកភ្នាក់នោះ ប្រៀប
 ដោយយានភូតហើយ វេមនីឡើងកាន់កាយកម្មមិនស្មើ ឡើងកាន់
 វចីកម្មមិនស្មើ ឡើងកាន់មហោកម្មមិនស្មើ ឡើងកាន់ចាណាតិចាត
 មិនស្មើ ឡើងកាន់អនិច្ឆាធានមិនស្មើ ឡើងកាន់កាមេសុមិច្ឆាចារមិន
 ស្មើ ឡើងកាន់មុសាវាទមិនស្មើ ឡើងកាន់ចិសុណាវាទមិនស្មើ ឡើង
 កាន់ផុសវាទមិនស្មើ ឡើងកាន់សម្មប្បលាបមិនស្មើ ឡើងកាន់
 អភិជ្ឈាបមិនស្មើ ឡើងកាន់ព្យាបាទមិនស្មើ ឡើងកាន់មិច្ឆាទិដ្ឋិមិនស្មើ

វិសមេ សង្ខារេ អភិរុហតិ វិសមេ ចញ្ច តាមគុណា
 អភិរុហតិ វិសមេ ធិវរណោ អភិរុហតិ ។ យថា តំ
 កន្លំ យាធំ អនន្តំ អតារតំ អវិជ្ជតំ អាហោកម្មំ
 កញ្ចតិ ឯវមេវ សោ វិក្កន្តតោ កន្តយានប្បជីកាតោ
 ធិវយេ អត្តានំ កញ្ចតិ តិវច្ឆានយោធិយា អត្តានំ
 កញ្ចតិ ចិត្តិវិសយេ អត្តានំ កញ្ចតិ មនុស្សលោកេ
 អត្តានំ កញ្ចតិ ទេវលោកេ អត្តានំ កញ្ចតិ ។ យថា
 តំ កន្លំ យាធំ អនន្តំ អតារតំ អវិជ្ជតំ ចចាតេបិ
 បបតតិ ឯវមេវ សោ វិក្កន្តតោ កន្តយានប្បជីកាតោ
 ជាតិបចាតម្ហិមិ បបតតិ ជរាបចាតម្ហិមិ បបតតិ ឡា-
 ជិបចាតម្ហិមិ បបតតិ មរណបចាតម្ហិមិ បបតតិ សោក-
 ចរិទេវនុក្ខន្ធនាមនុស្សបាឃាសបចាតម្ហិមិ បបតតិ ។
 លោកេតិ វិភាយលោកេ ។ មេ ។ មនុស្សលោ-
 កេតិ យាធំ កន្លំ តំ លោកេ ។

[២៣៩] ហិណមាហុ បុព្វជ្ជនន្តិ បុព្វជ្ជនាតិ កេនត្ថេ-
 ន បុព្វជ្ជនា ។ បុព្វ កិលសេ ជនន្តិតិ បុព្វជ្ជនា ។

ច្រើនកាត់សង្ខារទាំងឡាយមិនស្មើ ច្រើនកាត់តាមគុណ ៥ មិនស្មើ ច្រើន
 កាត់ដ៏រលោះទាំងឡាយមិនស្មើ យ៉ាងនោះដែរ ។ យានភូតហើយ
 ដែលគេមិនបានទូន្មាន មិនបានធ្វើ មិនបានបង្កើតនោះ វេមនីកន
 ជនអ្នកបរ យ៉ាងណា បុគ្គលអ្នកភ្ញាក់នោះ ប្រៀបដោយយានភូត
 ហើយ វេមនីកនខ្លួនក្នុងនរក កនខ្លួនក្នុងកំណើតវិញ្ញាណ កនខ្លួន
 ក្នុងបិក្ខិវិស័យ កនខ្លួនក្នុងមនុស្សលោក កនខ្លួនក្នុងទេវលោក យ៉ាង
 នោះដែរ ។ យានភូតហើយ ដែលគេមិនបានទូន្មាន មិនបានធ្វើ
 មិនបានបង្កើតនោះ វេមនីភូតភ្ញាក់នៅក្នុងជ្រោះ យ៉ាងណា បុគ្គល
 អ្នកភ្ញាក់នោះ ប្រៀបដោយយានភូតហើយ វេមនីភ្ញាក់ចុះក្នុងជ្រោះ
 គឺជាកិច្ច៖ ភ្ញាក់ចុះក្នុងជ្រោះគឺជាកិច្ច៖ ភ្ញាក់ចុះក្នុងជ្រោះគឺព្យាធិកិច្ច៖ ភ្ញាក់
 ចុះក្នុងជ្រោះគឺមរណៈកិច្ច៖ ភ្ញាក់ចុះក្នុងជ្រោះគឺសេចក្តីសោក សេចក្តី
 ទ្វេសង្ស័យ ទុក្ខ ខោមនស្ស មិនសេចក្តីចង្អៀតចង្អៀលកិច្ច៖ យ៉ាងនោះ
 ដែរ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុង
 មនុស្សលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ដូចជាយាន ដែល
 ភូតហើយ ក្នុងលោក ។

[២៣៩] អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ហៅបុគ្គលនោះ
 ថាជាបុព្វជ្ជន ថោកទាប ត្រង់ពាក្យថា បុព្វជ្ជន គឺឈ្មោះថាបុព្វជ្ជន ដោយ
 សេចក្តីដូចម្តេច ។ ឈ្មោះថាបុព្វជ្ជន ព្រោះកើតកិលសក្រាស់ស្រពកើត ។

បុទ្ធ អវិហតសក្កាយនិដ្ឋិតានិ បុទ្ធជ្ឈនា ។ បុទ្ធ
 សក្ការាមំ ឌុទ្ធ លោកិកានិ បុទ្ធជ្ឈនា ។ បុទ្ធ សត្វ-
 កតិហិ អាវុដានិ បុទ្ធជ្ឈនា ។ បុទ្ធ នាណិកសង្ខារេហិ អភិ-
 សង្ខារេន្តិកំ បុទ្ធជ្ឈនា ។ បុទ្ធ នាណឱយេហិ វិញ្ញេន្តិកំ
 បុទ្ធជ្ឈនា ។ បុទ្ធ នាណសត្តារេហិ សន្តប្បន្តិកំ
 បុទ្ធជ្ឈនា ។ បុទ្ធ នាណបរិធិន្តារេហិ បរិនិច្ឆេន្តិកំ
 បុទ្ធជ្ឈនា ។ បុទ្ធ បញ្ចសុ កាមតុលោសុ រត្តា តិដ្ឋា
 គនិកា មុច្ឆិកា អរដ្ឋាបដ្ឋា លត្តា លត្តិកា បលិ-
 តុដ្ឋានិ បុទ្ធជ្ឈនា ។ បុទ្ធ បញ្ចហិ វិវារលោហិ អាវុដា
 វិវុដា ឱដុដា បិហិតា បដិច្ចដ្ឋា បដិកុដ្ឋិតានិ
 បុទ្ធជ្ឈនា ។ ហិមមាហុ បុទ្ធជ្ឈនន្តំ បុទ្ធជ្ឈនំ ហិមំ
 វិហិមំ ឱមកំ លាមកំ ជនុក្កំ បរិន្តន្តំ វិវុដាហុ វិវ-
 មាហសុ វិវំ កកេន្តំ វិវំ កណ្តន្តំ វិវំ ជិមយន្តំ វិវំ
 វេហនន្តិកំ ហិមមាហុ បុទ្ធជ្ឈនំ ។ នេនាហ កកក

ឈ្មោះថា បុទ្ធជ្ឈន ព្រោះជាអ្នកមានសកាយនិដ្ឋិតក្រាស់មិនទាន់លឿង ។
 ឈ្មោះថា បុទ្ធជ្ឈន ព្រោះជាអ្នកពេលប្តេជ្ញា ចំពោះមុខសាស្ត្រាចារ្យ ឡាយ
 ច្រើន ។ ឈ្មោះថា បុទ្ធជ្ឈន ព្រោះជាអ្នកត្រូវគិតចំណងជ័យក្រាស់ចាត់
 ស្រែ ។ ឈ្មោះថា បុទ្ធជ្ឈន ព្រោះភាគតែងដោយអភិសង្ខារផ្សេង ។ ដ៏
 ក្រាស់ ។ ឈ្មោះថា បុទ្ធជ្ឈន ព្រោះត្រូវឈ្វេងផ្សេងជ័យក្រាស់បន្ទាប់គ្នា ។
 ឈ្មោះថា បុទ្ធជ្ឈន ព្រោះត្រូវក្រហាយ ដោយកំរើកផ្សេង ។ ដ៏ក្រាស់ ។
 ឈ្មោះថា បុទ្ធជ្ឈន ព្រោះកលកលដោយកំរើកកលផ្សេងដ៏ក្រាស់ ។
 ឈ្មោះថា បុទ្ធជ្ឈន ព្រោះត្រូវកក ញឹម ជាប់ចិត្ត ជ្រប់ រឹងរីក ជាប់
 ចំណាត់ ចាត់ស្រែ រួចក្នុងកាមតុលាដ៏ក្រាស់ ។ ឈ្មោះថា បុទ្ធជ្ឈន
 ព្រោះត្រូវវិវារលោកិក ដ៏ក្រាស់ ចាត់ស្រែ រួចក្នុង គ្របសង្កត់ សន្តបំ
 បិទបាំង សណ្តាប់ ។ ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញចាំឱ្យឈរ ហៅបុគ្គល
 នោះ ថាជាបុទ្ធជ្ឈនថេរកថា គឺ អ្នកប្រាជ្ញចាំឱ្យឈរ ពោលយ៉ាង
 នេះ បានពោលហើយយ៉ាងនេះ សំដែងយ៉ាងនេះ និយាយយ៉ាងនេះ
 បំភ្លឺយ៉ាងនេះ បញ្ចេញយ៉ាងនេះ នូវបុគ្គលនោះ ថាជាមនុស្សបុទ្ធជ្ឈន
 ថេរកថា ទៀងយ ជ្រកជ្រក លាមក អាត្រក់ កែចំរើកថា
 ហេតុនោះ (ប្រជ័យក្រាស់ថា) អ្នកប្រាជ្ញចាំឱ្យឈរ ពោលនូវបុគ្គលនោះ
 ថាជាបុទ្ធជ្ឈន ថេរកថា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ក្រាស់ថា

ឯកោ បុរោ ចរិតាន មេដុនំ យោ ឯសេវតិ

យោនំ កន្តំវតំ លោកេ ហិណមាហុ បុដុដ្ឋមន្តំ ។

(២២៤) យសោ កិត្តិ ចយោ បុរោ ហាយតេ វាបិ តស្ស សា

ឯតម្បិ ធិស្វា សិក្ខេជ មេដុនំ វិប្បហានេ ។

(២២៥) យសោ កិត្តិ ចយោ បុរោ ហាយតេ វាបិ តស្ស

សាតិ កតមា យសោ ។ វេទកោច្ឆា បុរោ

សមណភាវេ សក្កតោ ហោតិ តុកតោ មាជិតោ

បូជិតោ អបចិតោ លាភី ចិវិវេណ្ឌនាតសេដាសន-

តំលាទធម្មច្ចយកេសដ្ឋបរិត្តាកានំ អយំ យសោ ។

កតមា កិត្តិ ។ វេទកោច្ឆា បុរោ សមណភាវេ

កិត្តិវណ្ណកតោ ហោតិ បណ្ឌិតោ វិយត្តោ មេ-

ដាវី ធិហុស្សតា ធិត្តតេសី តាណ្យាលាប្បជ-

ភាលោកា សុត្តន្តិកោតិ វា វិជយនោតិ វា

បុគ្គលណា ប្រព្រឹត្តិកម្មាកំឯង ក្នុងកាលមុន ហើយសេនា

មេដុនធម្ម អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ហៅបុគ្គលនោះ ថាជា

បុគ្គល នេះថាជាបុគ្គល ក្នុងកាល ដូចជាយានដែលក្អកហើយ ។

(២២៦) យសនីវក្កៈក្កៈឈ្មោះណា (ភ្ជាប់មាន) ក្នុងកាលមុន

យសនីវក្កៈក្កៈនោះ របស់បុគ្គលនោះ ក៏សាបសូន្យ

ទៅ បញ្ចូលក្នុងវិសាលភាពមុនហើយ គប្បីសិក្សា ដើម្បី

លះបង់រមថុនធម្ម ។

(២២៧) ភាគ្យថា យសនីវក្កៈក្កៈឈ្មោះ ណា ភ្ជាប់មាន ក្នុងកាល

មុន យសនីវក្កៈក្កៈនោះ របស់បុគ្គលនោះ វេទកោច្ឆា បុរោ

មានសេចក្តីអធិប្បាយដូចគ្នាទៅនេះ ចុះយស កើតដូចម្តេច ។ បុគ្គលត្អូក

ខ្វះក្នុងកាលនេះ ជាអ្នកដែលគេធ្វើសក្ការៈ តោតា រាប់ការ បូជា

គោត្រីត្រី ជាអ្នកបាទចិវិ បណ្ឌិត លោកស្រី ធិតិលានប្បច្ចយ-

កេសដ្ឋបរិត្តា ក្នុងកាលជាសមណៈក្នុងកាលមុន នេះ ឈ្មោះថា យស ។

ចុះក្នុងកាលនេះ កើតដូចម្តេច ។ បុគ្គលត្អូកខ្វះក្នុងកាលនេះ កាលទៅក្នុង

ធម្មតាបិកោតិ វា អារាហ្មិកោតិ វា បិណ្ឌបាតិកោតិ
 វា បិសុត្យាលិកោតិ វា តេជវិកោតិ វា សមធាន-
 បារិកោតិ វា ទល្យបច្ឆាភត្តិកោតិ វា ធនេសដ្ឋិកោ-
 តិ វា យថាសន្តតិកោតិ វា បឋមស្ស ឈានស្ស
 លាភីតិ វា ទុតិយស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា តតិ-
 យស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស
 លាភីតិ វា អាកាសានញ្ចាយននសមាបត្តិយា លាភី-
 តិ វា វិញ្ញាណញ្ចាយននសមាបត្តិយា លាភីតិ វា
 អាក្ខិញ្ញញ្ចាយននសមាបត្តិយា លាភីតិ វា ធរេស-
 ញ្ញាបាសញ្ញាយននសមាបត្តិយា លាភីតិ វា អយំ
 កំត្តិ ។ យសោ កំត្តិ ច យា បុព្វេ ហាយតេ
 វាបិ តស្ស សាតិ តស្ស អបរេន សមយេន កុំដុំ
 ធម្មំ សង្ឃំ សិក្ខំ បទុក្ខាយ បំបាយាវត្ថុស្ស សោ
 ច យសោ សា ច កំត្តិ ហាយតិ បរិហាយតិ បរិ-
 ជំសតិ បរិមតតិ អន្តរាយតិ វិប្បលុដ្ឋតិ យសោ
 កំត្តិ ច យា បុព្វេ ហាយតេ វាបិ តស្ស សា ។

ជាធម្មតាបិកត្តិ ជាអ្នកកាន់អារាហ្មិកតត្តិ ជាអ្នកកាន់បិណ្ឌបាតិក-
 តត្តិ ជាអ្នកកាន់បិសុត្យាលិកតត្តិ ជាអ្នកកាន់តេជវិកតត្តិ
 ត្តិ ជាអ្នកកាន់សមធានបារិកតត្តិ ជាអ្នកកាន់ធនេសដ្ឋាភត្តិ-
 តត្តិ ជាអ្នកកាន់យថាសន្តតិកតត្តិ ជាអ្នកកាន់បឋមស្ស
 ឈានស្ស ជាអ្នកកាន់ទុតិយស្ស ឈានស្ស ជាអ្នកកាន់តតិ-
 យស្ស ឈានស្ស ជាអ្នកកាន់ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស
 ជាអ្នកកាន់អាកាសានញ្ចាយននសមាបត្តិកត្តិ ជាអ្នកកាន់វិញ្ញាណញ្ចាយននសមាបត្តិកត្តិ
 ជាអ្នកកាន់អាក្ខិញ្ញញ្ចាយននសមាបត្តិកត្តិ ជាអ្នកកាន់ធរេសញ្ញាបាសញ្ញាយននសមា-
 បត្តិកត្តិ នេះឈ្មោះថា ក្តីឈ្មោះ ។ ពាក្យថា យសនីក្តីឈ្មោះ
 ណា ធ្លាប់មានក្នុងកាលមុន យសនីក្តីឈ្មោះនោះ របស់បុគ្គលនោះ
 រមែងសាបសូន្យទៅ បានសច្ច័យថា កាលបព្វជិតនោះ ពោលណា
 ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ នឹងសិក្សា ក្នុងសម័យដទៃ ហើយព្រ-
 ល្យប់ ដើម្បីរកទេវតាភាប យសនីក្តីឈ្មោះនោះ រមែងសូន្យ
 សាហាលប ទាក់ចេញ ជ្រុងចេញ បាត់បង់ វិនាស ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ក្រាស់ថា) យសនីក្តីឈ្មោះ ណា ធ្លាប់មាន ក្នុងកាលមុន
 យសនីក្តីឈ្មោះនោះ របស់បុគ្គលនោះ រមែងសាបសូន្យទៅ ។

[២២២] ឯតម្បិ ធិស្វា សិក្ខេថ មេដុលំ វិច្ឆ-
 រោតវេតិ ឯតន្តិ បុត្រេ សមណកាវេ យសោ ច កិក្ខុ
 ច អបរោគេ ឡង្គំ ធម្មំ សង្ឃំ សិក្ខុំ បទុក្ខាយ
 ហិវាយាវុត្តស្ស អយសោ ច អកិក្ខុ ច ឯតំ សម្បត្តិ-
 វិបត្តិ ធិស្វា បស្សិតា គុលយេត្វា ភិរយេត្វា វិភាវយេត្វា
 វិក្ខតំ កត្វាតិ ឯតម្បិ ធិស្វា ។ សិក្ខេថាតិ តិស្សោ
 សិក្ខា អធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិប្បញ្ញា-
 សិក្ខា ។

កតមា អធិសីលសិក្ខា ។ វេទ កិក្ខុ សីលវា
 ហោតិ ជាតិមោក្ខសំវាសំវតោ វិហាតិ អាចារកោច-
 សម្បត្តោ អណ្តមត្តេសុ វដ្តេសុ កយនស្សវំ សមា-
 នាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ ឧទ្ធកោ សីលក្ខត្តោ
 មហត្ថោ សីលក្ខត្តោ សីលំ បតិថ្វា អាជំ ចរណំ
 សំយោ វាសំវោ មុទំ បមុទំ កុសលានំ ធម្មានំ
 សមាបត្តិយោ អយំ អធិសីលសិក្ខា ។

កតមា អធិចិត្តសិក្ខា ។ វេទ កិក្ខុ វិច្ឆេត-
 តាមេហំ វិវិច្ឆ អកុសលេហំ ធម្មេហំ សវិត្តំ

[២២២] អធិប្បយោក្យថ បព្វជនឃើញ ខ្ញុំដំណើរនេះហើយ
 ឥឡូវសិក្សាដើម្បីលះបង់មេដុល្លេ ត្រង់ពាក្យថា ខ្ញុំដំណើរនេះ សេចក្តីថា
 យសនឹងកើតឈ្មោះក្នុងភាពជាសមណៈ ក្នុងកាលមុន ការមិនមានយស
 នឹងការមិនមានក្បួនឈ្មោះ របស់បព្វជន ដែលគោលណា ខ្ញុំព្រះពុទ្ធ ព្រះ
 ធម៌ ព្រះសង្ឃ នឹងសិក្សា ហើយត្រឡប់ដើម្បីគេថាជាប ក្នុងកាល
 ជាចំណែកខាងក្រោយ បព្វជនឃើញ ចូល ប្រទះ ថ្វីង ពិចារណា
 ឈ្លងយល់ ធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ ខ្ញុំសម្បត្តិនឹងវិបត្តិនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) បព្វជនឃើញ ខ្ញុំដំណើរនេះ ។ ពាក្យថា ឥឡូវសិក្សា បាន
 ដល់សិក្ខា ព្យា ធិ អធិសីលសិក្ខា ១ អធិចិត្តសិក្ខា ១ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ១ ។

អធិសីលសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ កិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នក
 មានសីល សង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំវា បរិច្ចលីវដោយអាចារៈ នឹង
 គោចរៈ ឃើញភ័យក្នុងវោសមានប្រមាណបន្តិចបន្តួច សមាទានសិក្សា
 ក្នុងសិក្ខាបទព័ន្ធយាយ សីលក្នុងក្នុង សីលក្នុងដំ សីល ចំកាំង
 ខាងដើម ការប្រព្រឹត្តិ ការសង្រួម ការរាំង ប្រពាទ ប្រមុខ
 នៃការបានធម៌ជាគុសលព័ន្ធយាយ នេះ អធិសីលសិក្ខា ។

អធិចិត្តសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ កិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ស្លាប់
 ចាកភាម ស្លាប់ចាកអកុសលធម៌ ចូលរេបមជ្ឈាន ប្រកបដោយវិភក្តិ

សវិតារំ វិវេកជំ បីតិសុទ្ធំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្ព័ន្ធ
 វិហារតិ វិតត្តវិចារនំ វុបសមា អជ្ឈត្តំ សម្មសាទនំ
 ចេតសោ ឯកោនិការំ អវិតត្តំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិ-
 សុទ្ធំ ធុតិយំ ឈានំ តតិយំ ឈានំ ចតុត្ថំ ឈានំ
 ឧបសម្ព័ន្ធ វិហារតិ អយំ អធិចិត្តសិក្ខា ។

កតតមា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ វេទ ភិក្ខុ បញ្ចក
 ហោតិ ឧទយត្ថតាមិទិយា បញ្ញាយ សមន្តាគតោ
 អវិយាយ ធិរោធិកាយ សម្មាទុក្ខក្ខយតាមិទិយា
 សោ វេទ ទុក្ខន្តំ យថាភូតំ បដាបាតិ អយំ ទុក្ខ-
 សមុទយោតិ យថាភូតំ បដាបាតិ អយំ ទុក្ខនិរ-
 ោតិ យថាភូតំ បដាបាតិ អយំ ទុក្ខនិរោធតាមិទិ
 បដិបទាតិ យថាភូតំ បដាបាតិ វេទ អាសវាតិ
 យថាភូតំ បដាបាតិ អយំ អាសវសមុទយោតិ
 យថាភូតំ បដាបាតិ អយំ អាសវនិរោធតាមិទិ យថាភូតំ
 បដាបាតិ អយំ អាសវនិរោធតាមិទិ បដិបទាតិ
 យថាភូតំ បដាបាតិ អយំ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

មេដុនន្តំ មេដុននម្ភោ ធាម យោ សោ អសន្តម្ភោ

ប្រកបដោយវិចារៈ មានបីតិវិស្សនៈ តើអំពីវិវេក ចូលទុក្ខយជ្ឈាន
 មិនមានវិភក្តៈ មិនមានវិចារៈ មានវិស្សនៈវិស្សនៈ ដែលតើអំពីសមាធិ
 ប្រព្រឹត្តទៅខាងក្នុងសន្តាន ជាច្រើនថ្នាក់សំប៉ គឺសទ្ធា មានសភាពជា
 ចិត្តផ្គុំសំប៉ ព្រោះការប្រាប់នូវវិភក្តៈ វិស្សនៈ ចូលក្នុងយជ្ឈាន
 ចូលចក្ខុជ្ឈាន នេះ អធិចិត្តសិក្ខា ។

អធិប្បញ្ញាសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នក
 មានប្រាជ្ញា ប្រកបដោយប្រាជ្ញាជាគ្រឿងដ៏ធំ នូវការកើតឡើងនិងការ
 វិនាសទៅ ជាប្រាជ្ញាដ៏ប្រសើរ អាចទំលុះទំលាយ ជាគ្រឿងដែលនូវការ
 អស់ទុក្ខ ដោយប្រពៃ ភិក្ខុនោះ ក៏ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាទុក្ខ
 ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាហេតុកើតឡើងនៃទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា
 នេះជាគ្រឿងរលក់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាបដិបទាជាគ្រឿង
 រលក់នូវការរលក់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាអាសវៈ ដឹងច្បាស់
 តាមពិតថា នេះជាហេតុកើតឡើងនៃអាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា
 នេះជាគ្រឿងរលក់អាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាបដិបទាជាគ្រឿង
 រលក់នូវការរលក់អាសវៈ នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ ពាក្យថា មេដុននម្ភ
 សេចក្តីថា ដែលឈ្មោះថា មេដុននម្ភ បានខាងធម៌របស់អសម្បវេស

។ យេ ។ តំ កាវណា វុត្តតិ មេធានធម្មោ ។
 ឯកម្យំ ធិស្វា សិក្ខេន មេធានំ វិប្បហានវេតិ មេធាន-
 ធម្មស្ស បហាទាយ វុបសមាយ បដិធិស្សត្តាយ
 បដិប្បស្សន្តិយា អនិសីទម្យំ សិក្ខេយ្យ អនិច្ចម្យំ
 សិក្ខេយ្យ អនិប្បញ្ញម្យំ សិក្ខេយ្យ ។ ឥមា តិស្សោ
 សិក្ខា^(១) អាវុទ្ធនោ សិក្ខេយ្យ ជាទន្ធនោ សិក្ខេយ្យ
 បស្សនោ សិក្ខេយ្យ បទ្កវេក្ខន្ធនោ សិក្ខេយ្យ ចិត្តំ
 អនិច្ចហន្តោ សិក្ខេយ្យ សង្ខាយ អនិមុត្តន្តោ សិក្ខេ-
 យ្យ វិរិយំ បត្តន្តោ សិក្ខេយ្យ សតី ឧបដ្ឋេហន្តោ
 សិក្ខេយ្យ ចិត្តំ សមាធិហន្តោ សិក្ខេយ្យ បញ្ញាយ
 បជាទន្ធនោ សិក្ខេយ្យ អតិញ្ញេយ្យំ អតិជាទន្ធនោ សិ-
 ក្ខេយ្យ បរិញ្ញេយ្យំ បរិជាទន្ធនោ សិក្ខេយ្យ បហានតំ
 បដហន្តោ សិក្ខេយ្យ ភាវេតតំ ភាវេន្តោ សិក្ខេយ្យ
 សច្ចិកាតតំ សច្ចិករោន្តោ សិក្ខេយ្យ អាចរេយ្យ
 សមាចរេយ្យ សមាទាយ វត្ថុយ្យាតិ ឯកម្យំ ធិស្វា
 សិក្ខេន មេធានំ វិប្បហានវេ ។ តេជហ ភក្កា

១. ឧ. សិក្ខាយោ ។

។ យេ ។ ព្រោងហេតុនោះ វេបលោកហៅថា មេធានធម្ម ។
 ភាគរួច បព្វជិតឃើញ ខ្ញុំដំណើរខ្ញុំហើយ គប្បីសិក្សា
 ដើម្បីលះបង់មេធានធម្ម បាទសេចក្តីថា បព្វជិត គប្បីសិក្សាអធិសីល
 ផង គប្បីសិក្សាអធិចិត្តផង គប្បីសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីលះបង់
 ដើម្បីម្ខាស់ ដើម្បីរលាស់ចោល ដើម្បីម្ខាស់ ខ្ញុំមេធានធម្ម ។
 គប្បីពិចារណាសិក្សាសិក្ខាចំណី ៣ យេ គប្បីដឹងសិក្សា គប្បីឃើញសិក្សា
 គប្បីពិចារណាសិក្សា គប្បីអធិដ្ឋានចិត្តសិក្សា គប្បីចុះចិត្តសិក្សាដោយ
 សង្ខារសិក្សា គប្បីផ្គត់ផ្គង់យាមសិក្សា គប្បីកំណត់ស្មារតីសិក្សា គប្បី
 កំណត់ចិត្តសិក្សា គប្បីដឹងច្បាស់ដោយប្រាជ្ញាសិក្សា គប្បីដឹងច្បាស់
 ខ្ញុំធម៌ដែលគួរដឹងច្បាស់សិក្សា គប្បីកំណត់ដឹងធម៌ដែលគួរកំណត់ដឹង
 សិក្សា គប្បីលះបង់ធម៌ដែលគួរលះបង់សិក្សា គប្បីចំរើនធម៌ដែលគួរ
 ចំរើនសិក្សា គប្បីធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ធម៌ ដែលគួរធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់សិក្សា
 គប្បីប្រព្រឹត្តិការ ប្រព្រឹត្តិការដោយប្រពៃ ប្រព្រឹត្តិការឆ័យភ ហេតុនោះ
 (ជ្រងំក្រាស់ថា) បព្វជិតឃើញខ្ញុំដំណើរខ្ញុំហើយ គប្បីសិក្សា ដើម្បី
 លះបង់មេធានធម្ម ។ ហេតុនោះ ប្រាមាទប្រាជ្ញាភាគ ក្រាស់ថា

យសោ កត្តិ ច យោ បុត្រោ

ហាយតេ ភិមេ ភស្កុ សា

ឯកម្មំ ធិស្វា សំកេដ

មេដុនំ វិប្បហាភវេតិ ។

(២២៣) សង្កប្បេហំ ចរេតោ សោ កមលោ វិយ ឈាយតិ
សុត្វា ចរេស ធិត្យោសំ មង្គ្គោតិ តថាវិហោ ។

(២២៤) សង្កប្បេហំ ចរេតោ សោ កមលោ
វិយ ឈាយតិ កាមសង្កប្បេន ឡាថាធនសង្កប្បេន
វិហិតសាសង្កប្បេន ធិដ្ឋិសង្កប្បេន ធុដ្ឋោ ចរេតោ ស-
មោហិតោ សមន្តាតោ^(១) កមលោ វិយ មន្តោ
វិយ មោទ្ធហោ វិយ ឈាយតិ បដ្ឋិយតិ ធិដ្ឋិយតិ
អវដ្ឋិយតិ ។ យថា ឧល្លកោ រុក្ខសាទាយំ ឫសិ-
កំ កមយមាថា^(២) ឈាយតិ បដ្ឋិយតិ ធិដ្ឋិយតិ
អវដ្ឋិយតិ យថា កោតុ ធិដ្ឋិវេ មន្តេ កមយមាថា
ឈាយតិ បដ្ឋិយតិ ធិដ្ឋិយតិ អវដ្ឋិយតិ យថា

១ ឧ. ម. សមន្តាតោ បិហិតោ ។ ២ ឧ. ម. កមយមាថា ។

យសនីវក្កេវឈារេណ(ឆ្ងាប់មាទ) ក្នុងកាលមុន យសនីវ

ក្កេវឈារេនា របស់បុគ្គលនោះ ក៏សាបសូន្យទៅ បព្វ-

ជិតោយិញ្ញាទុវដំណើរនុះហើយ គប្បីសិក្សា ដើម្បីលះបង់មេដុន ។

(២២៥) បព្វជិតនោះ ដែលត្រូវសង្កប្បៈចាំនិទ្យាយ គ្របសង្កត់
ហើយ វេមនីសញ្ញាបំសញ្ញា ដូចមនុស្សកំព្រា បព្វជិត
មានសភាពដូច្នោះ លុះពួកគាត់សំដី របស់ពួកជនដទៃ
ហើយ វេមនីស្រឡាត់ ។

(២២៦) ពាក្យថា បព្វជិតនោះ ដែលត្រូវសង្កប្បៈចាំនិទ្យាយ
គ្របសង្កត់ហើយ វេមនីសញ្ញាបំសញ្ញា ដូចមនុស្សកំព្រា អតិប្បយថា
បព្វជិតត្រូវសង្កប្បៈចាំនិទ្យាយតាម ត្រូវសង្កប្បៈចាំនិទ្យាយតាម
ព្យាបាទ ត្រូវសង្កប្បៈចាំនិទ្យាយវិហិតសា ត្រូវសង្កប្បៈចាំនិទ្យាយ
ប្រកបដោយដំបូងពាល គ្របសង្កត់ ជ្រួតជ្រាប ប្រកបហើយ វេមនី
ក្នុងក្នុង សញ្ញាបំសញ្ញា ស្រពាប់ស្រពោន ជ្រុលជ្រប់ ដូចមនុស្ស
កំព្រា ឬដូចជាអ្នកល្ងង់ ឬក៏ដូចជាអ្នកវង្វេងខ្វែង ។ ម្យ៉ាងកាល
ស្បែកកណ្តាលលើមែកឈើ វេមនីក្តៅក្នុង សញ្ញាបំសញ្ញា ស្រពាប់
ស្រពោន ជ្រុលជ្រប់ យ៉ាងណា ចេកកាលស្បែកគ្រី ទៀបឆ្នេរស្ទឹង
វេមនីក្តៅក្នុង សញ្ញាបំសញ្ញា ស្រពាប់ស្រពោន ជ្រុលជ្រប់ យ៉ាងណា

វិលាហេ សុត្ថិសមលសប្បត្តិវេ^(១) មុសិកំ កមយ-
 មាធា ឈាយតិ បដ្ឋាយតិ និដ្ឋាយតិ អវដ្ឋា-
 យតិ យថា ក្សត្រោ វហត្ថិទ្ធា សុត្ថិសមលសប្បត្តិ-
 វេ ឈាយតិ បដ្ឋាយតិ និដ្ឋាយតិ អវដ្ឋាយតិ
 ឯវមេវ សោ វិទ្យុត្តោ កាមសង្កប្បេន ឡាហន-
 សង្កប្បេន វិហឹសាសង្កប្បេន និដ្ឋិសង្កប្បេន ធុដ្ឋា
 បរោតា សមាហិតោ សមន្តាគោ កមណោ វិយ
 មាធា វិយ មោធម្មោ វិយ ឈាយតិ បដ្ឋាយតិ
 និដ្ឋាយតិ អវដ្ឋាយតិ សង្កប្បេហិ បរោតា សោ
 កមណោ វិយ ឈាយតិ ។

[២២៩] សុត្វា បរេស និក្ខោសំ មន្តំ ហោតិ
 តតិវិចោតិ បរេសុត្ថំ ឧបដ្ឋាយកា វា អាចរិយកា^(២)
 វា សមាធិបដ្ឋាយកា វា សមាចារិយកា វា មិត្តា
 វា សុត្ថិដ្ឋា វា សម្ពត្តា វា សហាយា វា ចោនេត្ថំ

១ ម. សុត្ថិសមលសប្បត្តិវេ ។ ២ ម. ឧបដ្ឋាយា វា អាចរិយា វា ។

គ្នាពាលស្វិនភកណ្ណា ក្នុងទីជាចន្លោះកំណែងផ្ទះ នឹងទីប្រកបដោយ
 មន្ទិល ប្រកបដោយភក់ទឹកឆ្នេរ វេមន៍ក្តៅក្តួល សញ្ញប់សញ្ញឹង ស្រពាប់
 ស្រពោន ជ្រុលជ្រប់ យ៉ាងណា លាភានការដឹកនាំដាច់ហើយ (គេប្រើ
 មិនកើត) វេមន៍ក្តៅក្តួលសញ្ញប់សញ្ញឹង ស្រពាប់ស្រពោន ជ្រុលជ្រប់
 ក្នុងទីជាចន្លោះកំណែងផ្ទះ នឹងទីប្រកបដោយមន្ទិល ប្រកបដោយភក់ទឹក
 ឆ្នេរ យ៉ាងណា បុគ្គលជាអ្នកកាត់នោះ ដែលត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះប្រកប
 ដោយតាម ត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះប្រកបដោយព្យាបាទ ត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះ
 ប្រកបដោយវិហឹសា ត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះប្រកបដោយទិដ្ឋិប៉ះពាល់ គ្រប
 សង្កត់ ជ្រួតជ្រាប ប្រកបហើយ វេមន៍ក្តៅក្តួល សញ្ញប់សញ្ញឹង ស្រពាប់
 ស្រពោន ជ្រុលជ្រប់ដូចមនុស្សកំព្រា ដូចជាអ្នកល្ងង់ ដូចជាអ្នក
 វង្វេងទិស យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាប់ថា) បព្វជន្មនោះ
 ដែលត្រូវសង្កប្បទាំងឡាយ គ្របសង្កត់ហើយ វេមន៍សញ្ញប់សញ្ញឹង
 ដូចមនុស្សកំព្រា ។

[២២៩] អធិប្បាយពាក្យថា បព្វជន្មមានសភាពដូច្នោះ លុះ
 ឮពាក្យសំដីរបស់ដង្ហែហើយ ក៏វេមន៍អៀនអន់ ត្រង់ពាក្យថា ដង្ហែទ
 បានដល់ ពួកដង្ហែឧបដ្ឋាយក្តី អាចារ្យក្តី បុគ្គលមានឧបដ្ឋាយក្តីស្មើ
 គ្នាក្តី បុគ្គលមានអាចារ្យស្មើគ្នាក្តី មិត្តក្តី បុគ្គលដែលភ្ជាប់យ៉ាងគ្នា
 មិត្តម្នាលក្តី បុគ្គលដែលភ្ជាប់គប់គេគ្នាក្តី សំឡាញ់ក្តី ផាស់ភៀនថា

ភស្មុ តេ ចោ អារុសោ អណាភា ភស្មុ តេ ឧល្លាស្មំ
 យំ ភំ ឯវុបំ ឧឡារំ សន្តារំ លកិត្តា ឯវំ ស្វាគ្ហាតេ
 ធម្មវិនយេ បព្វជិត្តា ឯវុបំ អាយតណំ លកិត្តា ហិ-
 ទស្ស មេធានធម្មស្ស កាណា កុដ្ឋំ ធម្មំ សង្ឃំ
 សិក្ខុំ បព្វក្កាយ ហិណយាវត្តាសិ សន្តាមំ ឆាម តេ
 ឆាហោសិ កុសលេសុ ធម្មេសុ ហិវិបំ ឆាម តេ
 ឆាហោសិ កុសលេសុ ធម្មេសុ ឱត្តប្បម្បំ ឆាម តេ
 ឆាហោសិ កុសលេសុ ធម្មេសុ វិយម្បំ ឆាម តេ
 ឆាហោសិ កុសលេសុ ធម្មេសុ សតិបិ ឆាម តេ
 ឆាហោសិ កុសលេសុ ធម្មេសុ បញ្ញាបិ ឆាម តេ
 ឆាហោសិ កុសលេសុ ធម្មេសុ តេសំ វចនំ ក្សបបិ
 ទេសនំ អនុសិដ្ឋំ សុត្តា សុណិត្តា ឧត្តហេត្តា ឧប-
 បាយិត្តា ឧបលក្ខយិត្តា មន្តំ ហោតិ មិន្និតោ យដ្ឋិ-
 តោ ក្សត្តិតោ^(១) តោមធស្សិតោ ហោតិ ។ ភថាវិនោតិ
 ភថាវិនោ តានិសោ ភស្មុណ្ឌិតោ ភយ្យកាភោ ភយ្យ-
 ជីភាតោ យោ សោ វិញ្ញន្តតោតិ សុត្តា បរេស ចំ-
 ត្បោសំ មន្តំ ហោតិ ភថាវិនោ ។ តេឆាហា ភកកា

១ ម. ភាពិតោ ។

ម្នាលអារុសោ អ្នកនាងពេញជាតិលាភមែន ការបាទ(អត្តភាពជា
 មនុស្ស) អ្នកបាទដោយគម្រ ព្រោះថាអ្នកបាទត្រូវដឹងថាមានសភាព
 យ៉ាងនេះ បួសក្នុងធម៌វិន័យដែលព្រះមានព្រះភាគ សំដែងល្អហើយយ៉ាង
 នេះ បាទពួកព្រះអង្គយ៉ាងនេះ មានសភាពយ៉ាងនេះក្រឡឹង ហើយពោលលា
 ខ្ញុំព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ នឹងស្លាប់ ហើយត្រឡប់មកកាន់គេទៅដាក់
 ទាប ព្រោះហេតុមេធានធម៌ជាតិទាប សូម្បីតែសព្វរបស់អ្នកក្នុងកុសល
 ធម៌ ក៏មិនមាន សូម្បីតែហិវរបស់អ្នកក្នុងកុសលធម៌ ក៏មិនមាន សូម្បីតែ
 ឧត្តប្បរបស់អ្នកក្នុងកុសលធម៌ ក៏មិនមាន សូម្បីតែវិយរបស់អ្នកក្នុង
 កុសលធម៌ ក៏មិនមាន សូម្បីតែសតិរបស់អ្នកក្នុងកុសលធម៌ ក៏មិនមាន
 សូម្បីតែបញ្ញារបស់អ្នកក្នុងកុសលធម៌ ក៏មិនមាន បុគ្គលអ្នកភ្នាក់នោះ
 សុះស្លាប់ ឮ អៀន ពិចារណា កំណត់ ខ្ញុំពាក្យ ឆន្ទនិពាក្យ ទេសនា
 ការប្រៀបប្រដៅ របស់ជនទាំងឡាយនោះ ក៏មិនអៀនអន់ ចង្អៀត
 ចង្អល់ ក្រៀមក្រំ ឈឺចាប់ ភូចចិត្ត ។ ពាក្យថា បុគ្គលមានសភាព
 ដូច្នេះ គឺបុគ្គលណា ជាអ្នកភ្នាក់ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមានសភាព
 ដូច្នេះ ប្រាកដដូច្នេះ ប៉ុន្តែដូច្នេះ មានប្រការដូច្នេះ មានចំ-
 ណែនប្រៀបដូច្នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បព្វជិតមានសភាព
 ដូច្នេះ សុព្វពាក្យសីលរបស់ពួកដទៃហើយ វេទន៍អៀនអន់ ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សង្ក្ខេប្បហំ បរោតោ សោ កមណោ វិយ លោ យតិ
 សុត្វា បរេស ធិត្បោសំ មន្តំ ហោតិ តថាវិនោតិ ។

[២៤២] អថ សុត្វាធិ ក្បុរេត បរាធិហំ ចោធិតោ
 ឯស ខុស្ស មហាគោតោ មោសវដ្ឋំ មតាហតិ ។

[២៤៣] អថ សុត្វាធិ ក្បុរេត បរាធិហំ ចោធិ-
 តោតិ អថាតិ បទសន្ធិ បទសំសត្តោ បទចារិប្បិ
 អត្តរសមាធមោ ឡាញ្ចសំលំដ្ឋតា បទាទុប្បុក្ខកមេតិ
 អថាតិ ។ សុត្វាធិតិ តិណំ សុត្វាធិ កាយសត្តំ វិចី-
 សត្តំ មនោសត្តំ ។ វិវិធិ កាយទុច្ចរិតំ កាយសត្តំ
 ចតុត្ថិធិ វិចីទុច្ចរិតំ វិចីសត្តំ វិវិធិ មនោទុច្ចរិតំ មនោ-
 សត្តំ ។ បរាធិហំ ចោធិតោតិ ឧបជ្ឈាយុកេហិ
 វា អាចរិយកេហិ វា សមាទុបជ្ឈាយុកេហិ វា
 សមាធាចរិយកេហិ វា មិត្តេហិ វា សន្តិដ្ឋេហិ វា
 សម្ពត្តេហិ វា សហាយេហិ វា ចោធិតោ

បទុដ្ឋគោតោ ដែលត្រូវសង្ក្ខេប្បហំទាំងឡាយត្រូវសង្ក្ខេបហើយ
 វេទសញ្ញាបំសញ្ញា ដូចមនុស្សកំព្រា បទុច្ចតោនសកាត
 ដូច្នោះ លុះឮពាក្យសំដីរបស់ពួកដទៃហើយវេទសញ្ញាដទៃ ។

[២៤៤] លំដាប់នោះ បុគ្គល ដែលត្រូវវេទដទៃជាសំភ្លើង
 ហើយ វេទធ្វើសង្គ្រាហ៍ទាំងឡាយ មុនជាសេចក្តីជាប់ចំពាក់
 របស់បុគ្គលនោះ បុគ្គលនោះ វេទផ្គត់ពាក្យកុហក ។

[២៤៥] អធិប្បាយពាក្យថា លំដាប់នោះបុគ្គលដែលត្រូវវេទដទៃ
 ដទៃជាសំភ្លើងហើយ វេទធ្វើសង្គ្រាហ៍ទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា លំដាប់
 នោះ គឺជាពាក្យភ្ជាប់បទ ជាពាក្យ ជាប់ចំពាក់ដោយបទ ជាពាក្យ
 បំពេញបទ ជាពាក្យ ប្រជុំអច្ចៈ ជាពាក្យ សម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា
 លំដាប់នោះ គឺជាពាក្យលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា សង្គ្រា បានដល់
 សង្គ្រាហ៍ យ៉ាង គឺ សង្គ្រាគីកាយ ១ សង្គ្រាគីវាចា ១ សង្គ្រាគីចិត្ត ១ ។
 កាយទុច្ចរិត ៣ ឈ្មោះថា សង្គ្រាគីកាយ វិចីទុច្ចរិត ៤ ឈ្មោះថា
 សង្គ្រាគីវាចា មនោទុច្ចរិត ៣ ឈ្មោះថា សង្គ្រាគីចិត្ត ។ ពាក្យថា
 បុគ្គលដែលត្រូវវេទដទៃ ជាសំភ្លើងហើយ គឺបុគ្គលជាឧបជ្ឈាយុក្តី
 អាចារ្យក្តី បុគ្គលមានឧបជ្ឈាយុស្មើក្តី បុគ្គលមានអាចារ្យស្មើក្តី មិត្ត
 ក្តី បុគ្គលដែលធ្លាប់ឃើញគ្នា បុគ្គលដែលធ្លាប់គប្បក្ខត្តិ សំឡេងក្តី

សឡង្គាធម្មសា ភាសតិ អភិរតោ អហំ កន្ត
 អហោសី បព្វជ្ឈាយ មាតា មេ ចោសេតព្វា
 តេនម្ហី វិញ្ញន្តោតិ កណាតិ មិតា មេ ចោសេតព្វា
 តេនម្ហី វិញ្ញន្តោតិ កណាតិ ភាតា មេ ចោសេតព្វា
 ភតិធំ មេ ចោសេតព្វា បុត្តោ មេ ចោសេតព្វា ជិតា
 មេ ចោសេតព្វា មិត្តា មេ ចោសេតព្វា អមច្ចា មេ
 ចោសេតព្វា ញាតកា មេ ចោសេតព្វា សាលាហិ-
 តា មេ ចោសេតព្វា តេនម្ហី វិញ្ញន្តោតិ កណាតិ វចីសត្ថំ
 កកេតិ^(១) ជនេតិ សព្វានេតិ ធិត្ថកេតិ អភិធិត្ថកេតិ
 អមិ សត្តានំ កុរុតេ បរាជេហំ ចោជិតោ ។

(២២៨) ឯស ខុស្ស មហាគេតោតិ ឯសោ ចោ
 អស្ស មហាគេតោ មហាវនំ មហាគហនំ មហា-
 កុត្តារោ មហាវិសមោ មហាកុដិលោ មហាបង្កោ
 មហាបលីលោ មហាបលីតោតោ មហាធម្មនំ យនិនំ
 សឡង្គាធម្មសាវនោតិ ឯស ខុស្ស មហាគេតោ ។

(២២៩) មោសវជ្ជំ បតាហតីតិ មោសវជ្ជំ

១ ខ. ម. កកេតិ សីតកេតិ ។

ដាស់តឿន បុគ្គលនោះ រមែងរោលពាក្យកុហកទាំងអ្វីខ្លះ គឺរោល
 ថា បព្វជ្ជាឯងចេះរិះ ខ្ញុំជាអ្នកត្រេកអរ ក្នុងបព្វជ្ជាហើយ រីកថាខ្ញុំត្រូវ
 ចំរើមមាតា ហេតុនោះ បានជាខ្ញុំរិះខុស រោលថា ខ្ញុំត្រូវចំរើមមិតា
 ហេតុនោះ បានជាខ្ញុំរិះខុស រោលថា ខ្ញុំត្រូវចំរើមបងប្អូនប្រុស ខ្ញុំត្រូវ
 ចំរើមបងប្អូនស្រី ខ្ញុំត្រូវចំរើមបុត្ត ខ្ញុំត្រូវចំរើមជិតា ខ្ញុំត្រូវចំរើមមិត្ត
 ខ្ញុំត្រូវចំរើមមាតា ខ្ញុំត្រូវចំរើមញាតិ ខ្ញុំត្រូវចំរើមសាលាហិត
 ហេតុនោះ បានជាខ្ញុំរិះខុស រមែងធ្វើឱ្យកើត ឱ្យភីតព្រម បង្កើត
 បង្កើតចំពោះឱ្យសស្រ្តាតិវេទ ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) លំដាប់នោះ
 បុគ្គលត្រូវរិះផន្ទៈ ដាស់តឿនហើយ រមែងធ្វើសស្រ្តាទាំងឡាយ ។

(២២៨) ពាក្យថា ខ្ញុំជាសេចក្តីជាប់ចំពាក់ធំ របស់បុគ្គលនោះ
 គឺសភាពខ្ញុំឯងជាសេចក្តីជាប់ចំពាក់ធំ ជាព្រៃធំ ជាញាតស្លាកធំ ជាផ្លូវ
 ជាច្រកយាលធំ ជាផ្លូវមិនស្មើ (ចម្រង់ចម្រាសធំ) ជាផ្លូវរៀបធំ ជាផ្លូវ
 ល្បាប់ធំ ជាផ្លូវមានកង់ច្រើន ជាផ្លូវមានសេចក្តីទូលំទូលាយធំ ជាចំណង
 ធំរបស់បុគ្គលនោះ គឺការរោលមុសាវាទទាំងអ្វីខ្លះ របស់បុគ្គលនោះ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) ខ្ញុំជាសេចក្តីជាប់ចំពាក់ធំ របស់បុគ្គលនោះ ។

(២២៩) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ រមែងផ្តន់ពាក្យកុហក អត់ហ្នឹងថា

វុច្ចនំ មុសាវាដោ ។ នំទេសោ សកត្តតោ វា បរិសត្ថ-
 តោ វា ញាតិមជ្ឈិកតោ វា បូតមជ្ឈិកតោ វា វាជកុល-
 មជ្ជតោ វា អភិជតោ សទ្ធិបុត្រោ ឯហិ តោ បុរិស-
 យំ ជាតាសិ តំ វាជេហិតិ ។ សោ អជាមំ វា អាហា^(១)
 ជាជាមីតិ ជាមំ វា អាហា^(២) ឧ ជាជាមីតិ អបស្សំ
 វា អាហា^(៣) បស្សមីតិ បស្សំ វា អាហា^(៤) ឧ
 បស្សមីតិ វតិ អត្ថហេតុ វា បរហេតុ វា
 អាមិសតិញ្ចិក្ខុហេតុ វា សម្មាសមាសមុសា កាសតិ
 វតិ វុច្ចនំ មោសាវុច្ចនំ ។ អបិច តិហាតាហេហិ មុសា-
 វាដោ ហោតិ បុរោស្ស ហោតិ មុសា កណិស្សន្តិ
 កណ្ឌស្ស ហោតិ មុសា កណាមីតិ កណិតស្ស
 ហោតិ មុសា មយោ កណិតន្តិ វតេហិ តិហាតាហេហិ
 មុសាវាដោ ហោតិ ។ អបិច ចត្វាហាតាហេហិ ។ បញ្ច-
 ហាតាហេហិ ។ ជហាតាហេហិ ។ សត្តហាតាហេហិ ។
 អដ្ឋហាតាហេហិ ។ មុសាវាដោ ហោតិ បុរោស្ស

១ . ២ . ៣ . ៤ . ៥ . ៦ . ៧ . ៨ . ៩

មុសាវាដោ លោកហៅថា ពាក្យកុហក ។ បុគ្គលខ្លះ គ្មានលោកនេះ
 ទៅកាន់កេតិកាវច្ឆ័យ ទៅកាន់បរិសទ្ធិ ទៅក្នុងកណ្តាលញាតិក្តី
 ទៅក្នុងកណ្តាលបូតក្តី ទៅក្នុងកណ្តាលជក្រកូលក្តី ដែលគេនាំទៅ
 ស្នាក់នៅជាបន្តបន្ទាប់ថា ខ្លួនបុរសដ៏ចំរើន អ្នកចូរមក អ្នកជំនិះហេតុ
 ណា ចូរពោលហេតុនោះ ។ បុរសនោះ កាលមិនដឹង ពោលថា ខ្ញុំ
 ដឹងក្តី កាលដឹង ពោលថា ខ្ញុំមិនដឹងក្តី កាលមិនឃើញ ពោល
 ថា ខ្ញុំឃើញក្តី កាលឃើញ ពោលថា ខ្ញុំមិនឃើញក្តី ពោល
 សម្បជានមុសាវាដោ ព្រោះហេតុខ្លះក្តី ព្រោះហេតុបុគ្គលដទៃក្តី ព្រោះ
 ហេតុអាមិសបន្តិចបន្តួចក្តី ដោយប្រការផ្សេងៗ នេះលោកហៅថា ពាក្យ
 កុហក ។ មួយទៀត មុសាវាដោ ដោយអាការៈ ៣ យ៉ាង គឺ មុសាវាដោ
 របស់បុគ្គលនោះ គ្មានកាលមុនថា គាត់អញ្ជើញនិពោលពាក្យកុហក ១
 មុសាវាដោរបស់បុគ្គលគំរាមនិពោលថា គាត់អញ្ជើញនិពោលពាក្យកុហក ១
 មុសាវាដោរបស់បុគ្គលដែលពោលហើយថា គាត់អញ្ជើញនិពោលពាក្យកុហក
 ហើយ១ មុសាវាដោ ដោយអាការៈ ៣ នេះ ។ មួយទៀត មុសា-
 វាដោ មានដោយអាការៈ ៤ យ៉ាង ។ ដោយអាការៈ ៥ យ៉ាង ។ ដោយ
 អាការៈ ៦ យ៉ាង ។ ដោយអាការៈ ៧ យ៉ាង ។ មុសាវាដោ ដោយ
 អាការៈ ៨ យ៉ាង គឺ មុសាវាដោ ខែបុគ្គលនោះ គ្មានកាលមុនថា

ហោតិ មុសា កណ៌ស្សន្តិ កណ៌ន្តស្ស ហោតិ
 មុសា កណ៌មីតិ កណ៌ន្តស្ស ហោតិ មុសា មយា
 កណ៌ន្តន្តិ វិនិជាយ ធិដ្ឋិ វិនិជាយ ទដ្ឋិ វិនិជាយ រុច្ចិ
 វិនិជាយ សញ្ញា វិនិជាយ ភាវី វិមេហិ អដ្ឋហានាហិ
 ហិ មុសាវនោ ហោតិ ។ មោសវដ្ឋិ បត្តាហតិភិ
 មោសវដ្ឋិ បត្តាហតិ ឱតាហតិ អដ្ឋោតាហតិ បរិស-
 ភិភិ មោសវដ្ឋិ បត្តាហតិ ។ តេជានា ភគវា

អថ សត្វានិ ក្បុរេត បរវានេហិ លោមិតោ

ឯស ខុស្ស មហានេតោ មោសវដ្ឋិ បត្តាហតិភិ ។

(២៥០) បណ្ឌិតោតិ សមញ្ញតោ ឯកចរិយិ អធិដ្ឋិតោ

អតាបិ^(១) មេជុនេ យុត្តោ មនោវ បរិភិស្សតិ ។

(២៥១) បណ្ឌិតោតិ សមញ្ញតោតិ វនេកោចា មុទ្ធ
 (២)

សមណភារេ តត្ថិត្តវណ្ណភតោ ហោតិ បណ្ឌិតោ វិយុត្តោ

១ ម. សហមី ។ ២ ម. កិច្ចវិញ្ញាណោ ។

កាញាអញ ទីនីពោលពាក្យកុហក ១ មុសាវន៍ ខែបុគ្គលកំណុះពាលថា
 កាញាអញ ពោលពាក្យកុហក ១ មុសាវន៍ ខែបុគ្គលពាលហើយថា
 កាញាអញ ពោលពាក្យកុហកហើយ ១ ព្រោះលាក់ទុក នូវចំនួន ១ ព្រោះ
 លាក់ទុកនូវការចូលចិត្ត ១ ព្រោះលាក់ទុកនូវសេចក្តីពេញចិត្ត ១ ព្រោះ
 លាក់ទុកនូវសញ្ញា ១ ព្រោះលាក់ទុកនូវការកើតឡើង ១ មុសាវន៍ ដោយ
 កាការ ៨ ខែ ។ ពាក្យថា វេមន៍ផ្គុំពាក្យកុហក គឺ ផ្គុំ ផ្គុំផ្គុំទុក
 កំណត់ទុក ចូលរៅ កាន់ពាក្យកុហក ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថ)
 បុគ្គលនោះវេមន៍ផ្គុំពាក្យកុហក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគប្រាសថ

លំដាប់នោះ បុគ្គលដែលត្រូវព្រះជនដ៏ខ្ពង់ ជាសុភវិទូ

ហើយ វេមន៍ធ្វើស្រ្តាបាំងឡាយ នុះជាសេចក្តីជាប់ចំពាក់

របស់បុគ្គលនោះ បុគ្គលនោះ វេមន៍ផ្គុំពាក្យកុហក ។

(២៥០) បុគ្គលដែលគេដឹងច្បាស់ហើយថាជាបណ្ឌិត អធិដ្ឋាន

ការប្រព្រឹត្តិក្នុងគ្នា កំណត់ តែខាងក្រោយមក ជាអ្នកប្រកបក្នុង

មេជុនធម្ម ទីនីត្រង់ប្រកដ្ឋស ដូចបុគ្គលល្ងង់ទៅ ។

(២៥១) ពាក្យថា បុគ្គល ដែលគេដឹងច្បាស់ហើយថាជាបណ្ឌិត

អធិប្បាយថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ កាលនៅក្នុងភាពជាសមណៈក្នុង

កាលមុន ជាអ្នកពេញដោយភក្តីល្មោះទីនីសេចក្តីសរសើរ ជាបណ្ឌិតវិនិច្ឆ័យ

មេតាវំ ឥហុស្សុតោ ចិត្តកេនី កុល្យាណប្បជីកា-
 ណោ សុត្តន្តិកោតិ វា វិជយេនភេតំ វា ធម្មកេនីកោ-
 តិ វា ។ បេ ។ វេសញ្ញាណសញ្ញាយននសមាបត្តិ-
 យា ណកិតំ វា វា វា ឡាតោ ហោតិ សញ្ញាតោ^(១)
 សមញ្ញាតោតិ បណ្ឌិតោតិ សមញ្ញាតោ ។

[២៨២] ឯកចរិយំ អធិដ្ឋិតោតិ ទ្ធិហិ កាវណ-
 ហិ ឯកចរិយំ អធិដ្ឋិតោ បទ្ធជាសង្ខារេន វា ក-
 ណាវវស្សត្តន្តេន វា ។ កេនី បទ្ធជាសង្ខារេន ឯក-
 ចរិយំ អធិដ្ឋិតោ ។ សត្វំ យវាសបរិពោជំ ធិដ្ឋិ-
 តោ ។ បេ ។ ឯកចរិយំ បទ្ធជាសង្ខារេន ឯកចរិយំ អធិដ្ឋិតោ ។
 កេនី កុល្យាណប្បជីកា ឯកចរិយំ អធិដ្ឋិតោ ។ សោ
 ឯកចរិយំ សមាធមោ ឯកោ អញ្ញាវនបទ្ធជាសង្ខារេន
 ។ បេ ។ ឯកចរិយំ កុល្យាណប្បជីកា ឯកចរិយំ អធិដ្ឋិ-
 តោតិ ឯកចរិយំ អធិដ្ឋិតោ ។

[២៨៣] អថាបិ មេតុនេ យុត្តោតិ មេតុនេធម្មា
 ធម៌ យោ សោ អសន្តម្មា ។ បេ ។ តំកាវណា

១ ម. បញ្ញាតោ ។

មាត្រាថា ជាឥហុស្សុតោ មានពាក្យដ៏ច្រើន មានប្រាជ្ញាប្ប ជាអ្នក-
 ដែលគេដឹងហើយ ដឹងច្បាស់ហើយ ដឹងសុសសាយហើយ យ៉ាងនេះថា
 ជាអ្នកទ្រទ្រង់ព្រះសូត្រក្តី ទ្រទ្រង់វិន័យក្តី ជាធម្មកថិកក្តី ។ បេ ។
 ជាអ្នកបោះចោលសញ្ញាណសញ្ញាយននសមាបត្តិក្តី ហេតុនោះ(ទ្រង់ប្រាស់ថា)
 បុគ្គលដែលគេដឹងច្បាស់ហើយថាជាបណ្ឌិត ។

[២៨៤] ពាក្យថា អធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិកែម្នាក់ឯង អធិប្បាយថា
 បុគ្គលអធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិកែម្នាក់ឯង ដោយហេតុ ២ គឺ ដោយចំណែក
 បទ្ធជាសង្ខារេន ដោយការលះបង់ពួកក្តី ។ បុគ្គលអធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិកែ
 ម្នាក់ឯង ដោយចំណែកបទ្ធជាសង្ខារេន គឺដូចម្តេច ។ បុគ្គល ផ្តាច់ចង់
 សេចក្តីខ្វល់ខ្វាយនិយាមសាសនាចំពោះ ។ បេ ។ អធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិកែ
 ម្នាក់ឯង ដោយចំណែកបទ្ធជាសង្ខារេន គឺដូចម្តេច ។ បុគ្គល អធិដ្ឋានការ
 ប្រព្រឹត្តិកែម្នាក់ឯង ដោយការលះបង់ពួក គឺដូចម្តេច ។ បុគ្គលនោះ
 បួសហ៊ាននេះហើយ ជាអ្នកម្នាក់ឯង គប្បីសនាសនៈស្ងាត់ គឺព្រះគូច
 ព្រៃនិ ។ បេ ។ អធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិកែម្នាក់ឯង ដោយការលះបង់ពួកយ៉ាង
 នេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) អធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិកែម្នាក់ឯង ។

[២៨៥] ពាក្យថា តែខាងក្រោយមក ជាអ្នកប្រកបបុគ្គលមេតុនេធម្ម
 អធិប្បាយថា ឈ្មោះថាមេតុនេធម្ម បានខាងចម្រើនសមស្រប ។ បេ ។

វុទ្ធចតិ មេដុននម្មោ ។ អថាបិ មេដុនេ យុត្តោតិ
 សោ អបរេន សមាយេន វុទ្ធី ធម្មំ សង្ឃំ សិក្ខំ
 បច្ចាត្តាយ ហីនាយាវត្តិតា មេដុននម្មោ យុត្តោ បយុត្តោ
 អាយុត្តោ សមាយុត្តោតិ អថាបិ មេដុនេ យុត្តោ ។

(២៧២) មនោវេ បរិកេស្សតិកំ កុបបណា វិយ^(១)
 មោម្មហោ វិយ កេស្សតិ បរិកេស្សតិ បរិកេស្សតិ
 ចាណម្យំ ហនតិ អនិច្ចម្យំ អាធិយតិ សន្តិម្យំ ធិន្តតិ
 ជិល្លាបម្យំ ហរតិ ឯកាការិកម្យំ កកោតិ បរិបន្ថេបិ
 តិច្ឆតិ បរិបាម្យំ តច្ឆតិ មុសាវិ កណាតិ ឯម្យំ កេ-
 ស្សតិ បរិកេស្សតិ បរិកេស្សតិ ។ កមេធំ វាជាដោ
 កហោត្វា វិវា កម្មការណា កាវេន្តំ កសាហិបិ
 កាឡេន្តំ វេត្តេហិបិ កាឡេន្តំ អន្តរណ្ឌកេហិបិ
 កាឡេន្តំ ហត្ថម្យំ ធិន្តតិ ចាធម្យំ ធិន្តតិ ហត្ថ-
 ចាធម្យំ ធិន្តតិ កណ្តម្យំ ធិន្តតិ ហសម្យំ ធិន្តតិ
 កណ្តហសម្យំ ធិន្តតិ វិលង្កថាសិកម្យំ កកោតិ
 សន្តិមុណ្ឌកម្យំ កកោតិ វាហុមុទម្យំ កកោតិ

១ ម. ធិន្តតិ មនោវាតិ ទិស្សតិ ។

ហេតុនោះ រឿបលោកហៅថា មេដុននម្ម ។ ភាគៗថា តែខាងក្រោយ
 មក ជាអ្នកប្រកបក្នុងមេដុននម្ម គឺសម័យខាងក្រោយ បុគ្គលនោះ
 គោលលាព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ ដ៏សិក្ខា វិលមកដើម្បីតែ
 ថោកចាប ប្រកប ភាគរំភើប ប្រជុំប្រជុំ ប្រកបព្រមក្នុងមេដុននម្ម ហេតុ
 នោះ (ប្រជុំក្រាស់ថា) តែខាងក្រោយមក ជាអ្នកប្រកបក្នុងមេដុននម្ម ។

(២៧២) ភាគៗថា ដ៏ត្រង់ជាប្រជុំស ដូចបុគ្គលល្ងង់ទៅ អតិ-
 ប្បយថា បុគ្គលនោះ ដ៏លំបាក ចង្រ្កឹតចង្រ្កល់ សៅហ្មង ដូចមនុស្ស
 កំប្រា ឬដូចមនុស្សល្ងង់ទៅ គឺវិមន៍សម្លាប់សត្វខ្លះ កាន់យកទ្រព្យវិសេស
 គេមិនទិដ្ឋខ្លះ កាត់ភិណ្ឌ (វិនិច្ឆ័យ) ខ្លះ វាយប្រហារទាំងប្អូនខ្លះ ធ្វើអាការ
 កំហែងក្នុងផ្ទះមួយខ្លះ ឈ្មោស្តាប់ដំណើរមួយខ្លះ គប់រកព្រលឹងរបស់
 ដទៃទៀតខ្លះ គោលភាគៗកុហកខ្លះ ដ៏លំបាក ចង្រ្កឹតចង្រ្កល់ សៅហ្មង
 យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ព្រះរាជាទាំងឡាយឲ្យចាប់បុគ្គលនោះឯងហើយ ឲ្យធ្វើ
 កម្មការណ៍ផ្សេងៗ គឺឲ្យរកវាយជាហើរភាគខ្លះ ឲ្យរកវាយជាយេញខ្លះ ឲ្យ
 រកវាយដោយដំបងខ្លះ កាត់ដៃខ្លះ កាត់ជើងខ្លះ កាត់ទាំងដៃទាំងជើងខ្លះ
 កាត់ស្លឹកគ្រឿងខ្លះ កាត់ច្រមុខខ្លះ កាត់ទាំងស្លឹកគ្រឿងទាំងច្រមុខខ្លះ
 ធ្វើវិលង្កថាសិកម្ម គឺអំពើដែលគេធ្វើក្បាល ឲ្យដូចជាផ្កាដំបងជិតជ្រក
 ខ្លះ ធ្វើសន្តិមុណ្ឌកម្ម គឺអំពើដែលគេធ្វើក្បាល ឲ្យលឿងដូចជាសម្បក
 ស៊ីខ្លះ ធ្វើហុមុទកម្ម គឺអំពើដែលគេធ្វើទាត់ ឲ្យដូចជាមាត់រុញខ្លះ

គត្តោលំ គច្ឆតិ គក្កសិលំ គច្ឆតិ កាលបុទំ
 គច្ឆតិ មរណាចារិ^(១) គច្ឆតិ វេស្សន្តំ គច្ឆតិ វេរា-
 បដំ គច្ឆតិ វេរំ គច្ឆតិ កមលី^(២) គច្ឆតិ វង្គំ គច្ឆតិ
 ឯឡវន្តំ គច្ឆតិ សុវណ្ណក្ខន្ធគំ គច្ឆតិ សុវណ្ណក្ខមី គច្ឆតិ
 កម្ពុបណ្ណំ^(៣) គច្ឆតិ សុប្បវិ^(៤) គច្ឆតិ កុក្កនំ^(៥) គច្ឆតិ
 សុវន្តំ^(៦) គច្ឆតិ អន្ត្តណោនំ^(៧) គច្ឆតិ កន្ត្តណំ^(៨) គច្ឆតិ
 បរមកន្ត្តណំ^(៩) គច្ឆតិ យោជំ^(១០) គច្ឆតិ បិដំ^(១១) គច្ឆតិ
 អន្តរសង្ខំ^(១២) គច្ឆតិ មុក្កត្តារិ គច្ឆតិ ជណ្តបដំ គច្ឆតិ
 រាជបដំ គច្ឆតិ មេស្ថាបដំ គច្ឆតិ សន្តិបដំ គច្ឆតិ ធន្ត-
 បដំ គច្ឆតិ វិសបដំ គច្ឆតិ សន្យាណបដំ គច្ឆតិ មូសិ-
 កបដំ គច្ឆតិ និរេបដំ គច្ឆតិ វេត្តាចារិ^(១៣) គច្ឆតិ វរាម្យ
 កិស្សតិ បរិកិស្សតិ បរិកិលិស្សតិ ។ បរិយេសន្តោ
 ន លកតិ អលាភមូលកម្មវិ ទុក្ខនោមនស្សំ បដិសំ-
 វេនេតិ វរាម្យ កិស្សតិ បរិកិស្សតិ បរិកិលិស្សតិ ។

១ ម. បុរិ ។ ២ ឧ. កមលី ។ ៣ ប. កម្ពុបណ្ណំ ។ ៤ ប. សុប្បវិ ។ ៥ ឧ. កុក្កន្តំ ។ ៦ ម. កុក្កន្តំ ។ ៧ ឧ. កុក្កន្តំ ។ ៨ ម. កុក្កន្តំ ។ ៩ ម. កុក្កន្តំ ។ ១០ ឧ. យោជំ ធន្ត បរមយោជំ ធន្ត ។ ១១ ឧ. បិដំ ១២-
 ស្សតិ ។ ម. វិសំ ។ ១៣ ម. វេត្តាចារិ ។

ទៅកាន់ស្រុកកក្កសិលា ទៅកាន់ស្រុកកាល-
 បុរៈ ទៅកាន់ស្រុកមរណាចារិ ទៅកាន់ស្រុកវេស្សន្តៈ ទៅកាន់ស្រុក
 វេរាបដៈ ទៅកាន់ស្រុកវេរិៈ ទៅកាន់ស្រុកកមលី ទៅកាន់ស្រុកវង្គៈ
 ទៅកាន់ស្រុកឯឡវន្តៈ ទៅកាន់ស្រុកសុវណ្ណក្ខន្ធគៈ ទៅកាន់ស្រុកសុ-
 វណ្ណក្ខមី ទៅកាន់ស្រុកកម្ពុបណ្ណំ ទៅកាន់ស្រុកសុប្បវិ ទៅកាន់ស្រុក
 កុក្កនៈ ទៅកាន់ស្រុកសុវន្តៈ ទៅកាន់ស្រុកអន្ត្តណោនៈ ទៅកាន់ស្រុក
 កន្ត្តណៈ ទៅកាន់ស្រុកបរមកន្ត្តណៈ ទៅកាន់ស្រុកយោជៈ ទៅ
 កាន់ស្រុកបិដៈ ទៅកាន់ស្រុកអន្តរសង្ខៈ ទៅកាន់ស្រុកមុក្កត្តារៈ ទៅកាន់
 ផ្លូវ ដែលគេប្បវេទដោយផ្លូវ ទៅកាន់ផ្លូវដែលគេប្បវេទដោយ
 ជៀម ទៅកាន់ផ្លូវដែលគេប្បវេទដោយពាត ទៅកាន់ផ្លូវផ្លូវ ទៅ
 កាន់ផ្លូវ ដែលគេប្បវេទដោយជ្រក ទៅកាន់ផ្លូវប្រកបដោយព្រៃឫស្សី
 ទៅកាន់ផ្លូវសត្វស្លាប ទៅកាន់ផ្លូវគណៈ ទៅកាន់ផ្លូវជ្រោះ ទៅកាន់
 ផ្លូវមានបន្ទាត់ បុគ្គលនោះ ខឹងលំបាក ចង្អៀតចង្អល់ សៅហ្មង
 ដោយប្រការយ៉ាងនេះខ្លះ ។ បុគ្គលកាលស្វែងរកមិនបាន រមែង
 ទទួលទុក្ខខឹងរោមនស្ស ដែលមានការមិនបានជាមូល បុគ្គលនោះ
 ខឹងលំបាក ចង្អៀតចង្អល់ សៅហ្មង ដោយប្រការយ៉ាងនេះខ្លះ ។

បរិយេសន្តោ លកតិ លទ្ធា ច អារក្ខមូលកម្មំ ធុត្ត-
 នោមនស្សំ បដិសំវេទនតិ ភិដ្ឋិ មេ កោតេ លេវ រាជា-
 នោ ហរេយ្យំ ន នោក ហរេយ្យំ ន អត្តំ ធម្មោយ្យ
 ន ឧទកំ វហោយ្យ ន អប្បិយោ នាយានា ហរេយ្យន្តិ
 តស្ស វរំ រក្ខតោ តោបយតោ^(១) កោតា វិប្បលុ-
 ដ្ឋន្តិ^(២) វិប្បយោកមូលកម្មំ ធុត្តនោមនស្សំ បដិសំ-
 វេទនតិ វរម្យំ ភិស្សតិ បរិភិស្សតិ បរិភិលិស្សតិ^(៣)
 មន្តោវ បរិភិស្សតិ ។ តេជហា កកវ

បណ្ឌិតោតិ សមញ្ញតោ ឯកចរិយំ អធិដ្ឋិតោ

អថាបិ មេដុទេ យុត្តោ មន្តោវ បរិភិស្សតិវា

[២៩៥] ឯកមាធិវំ ញត្ថា មុនិ បុញ្ចបរេ វេទ

ឯកចរិយំ ធន្យំ កាយិក ន ឯសេវេវ មេដុនំ ។

១ ឧ. ម. ឯត្ថន្តរេ ភេតិ វិស្សតិ ។ ២ ឧ. ម. ឯត្ថន្តរេ សោតិ វិស្សតិ ។ ៣ ឯត្ថន្តរេ សោតិ មេដុនេ យុត្តោតិ វិស្សតិ ។ ឧ. អថាបិ មេដុនេ យុត្តោតិ វិស្សតិ ។

បុគ្គល កាលស្វែងរក ទ្រព្យបាម លុះបាទហើយ ក៏ទទួលទុក្ខនឹងទោ-
 មនស្ស មានការថែរក្សាជាមូលថា ធ្វើដូចម្តេចហ្ន៎ ប្រារព្ធជាទាំង
 ឡាយនឹងមិននាំយកទៅ ចោរទាំងឡាយ នឹងមិនលួចយក ភ្លើង
 នឹងមិនឆេះ ទឹកនឹងមិនបន្ទុកទៅ ដងជាតាយាទមិនជាទីស្រឡាញ់ នឹង
 មិននាំយកទៅកោះទាំងឡាយរបស់អញ កាលបុគ្គលនោះ កំពុងរក្សា
 កំពុងគ្រប់គ្រងយ៉ាងនេះ កោតទាំងឡាយ ក៏វិនាសទៅ (បុគ្គលនោះ)
 រមែងទទួលទុក្ខនឹងទោមនស្ស មានការប្រាក់ប្រាស់ជាមូល បុគ្គល
 នោះមើលឃើញ ចង្អៀតចង្អល់ សៅហ្មង ដោយប្រការយ៉ាងនេះ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) បុគ្គលនឹងត្រង់ជាបក្សដួស ដូចជាបុគ្គល
 ល្ងង់ទៅ ។ ហេតុនោះ ព្រះខាងព្រះភគ ក្រាស់ថា

បុគ្គលវេលារេជ្ជនិទ្យាសំហើយថាជាបណ្ឌិត អធិដ្ឋាន

ការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯង តែខាងក្រោយមក ជាអ្នកច្រកប

ក្នុងមេដុនធម្ម នឹងត្រង់ជាបក្សដួស ដូចបុគ្គលល្ងង់ទៅ ។

[២៩៥] មុនក្នុងធម្មវិទ្យានេះ ដឹងទោសទុំហើយ ក្នុងកាលមុន
 នឹងកាលខាងក្រោយ គប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឲ្យចាំ មិន
 គប្បីសោតសមាមេដុនធម្មទេ ។

(២៨៦) ឯកមាធិនំ ញត្វា មុនំ មុត្តាបរេ នីធាតិ
 ឯកន្នំ ចុត្វេ សមណកាវេ យសោ ច កំត្តិ ច អបរ-
 កាតេ វុច្ឆំ ធម្មំ សង្ឃំ សិក្ខំ បច្ចុត្តាយ ហិច្ចាយា-
 វត្តស្ស អយសោ ច អកំត្តិ ច ឯតំ សម្បត្តិវិបត្តិ
 ញត្វា ជាតិក្ខា តុលយិក្ខា តិវយិក្ខា វិភាវយិក្ខា វិក្ខតំ
 កក្ខា ។ មុនំតិ មោធំ វុច្ឆតិ ញាណំ យា បញ្ញា
 បជាធនា ។ បេ ។ សង្កជាលមនិច្ច សោ មុនំ ។ នីធាតិ
 នមិស្សា ធិដ្ឋិយា នមិស្សា ធិដ្ឋិយា នមិស្សា វុច្ឆិយា
 នមស្មី អាធាយេ នមស្មី ធម្មេ នមស្មី វិជយេ នមស្មី
 ធម្មវិជយេ នមស្មី ចាវជយេ នមស្មី ត្រឡាចវិជយេ នមស្មី
 សត្តសាសនេ នមស្មី អត្តកាវេ នមស្មី មនុស្សលោ-
 កេតិ ឯកមាធិនំ ញត្វា មុនំ មុត្តាបរេ នីធា ។

(២៨៧) ឯកចវិយំ ធិដ្ឋំ កាយិភតិ ទ្វិហំ កាវ-
 លោហំ ឯកចវិយំ ធិដ្ឋំ កាយេយ្យ បច្ចុត្តាសង្ខារេន
 វា គណាវស្សត្តដ្ឋេន វា ។

(២៨៦) អនិច្ចាយនាក្យថា មុនំក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដឹងរោសន្តិះ
 ហើយ ក្នុងកាលមុន នឹងកាលនាងក្រោយ ត្រង់នាក្យថា ន្តិះ សេចក្តីថា
 យសនឹងក្លាយ៖ ក្នុងការព្រឹទ្ធបុគ្គលជាសមណៈក្នុងកាលមុន កាប់យស
 នឹងកាប់ក្លាយ៖ ព្រឹទ្ធបុគ្គលពោលលាព្រះពុទ្ធប្រះធម៌ព្រះសេដ្ឋី នឹងសិក្សា
 ត្រូវបំបែកគាត់ខេចកាលបក្ខកាលនាងក្រោយ មុន ដឹង ស្គាល់ ស្គាល់
 ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ ខ្ញុំសម្បត្តិ នឹងបង្កើត ។ នាក្យ
 ថា មុន សេចក្តីថា ញាណ លោកយោវថា មោនៈ បាទនាងក្រោយ
 ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ មុននោះ គន្លងបណ្តាញជាគ្រឿងដាច់ជំពាក់ ។
 នាក្យថា ក្នុងធម្មវិន័យនេះ គឺក្នុងវិន័យនេះ ក្នុងការគ្រូនេះ ក្នុងសេចក្តី
 ពេញចិត្តនេះ ក្នុងសេចក្តីប្រកាន់នេះ ក្នុងធម៌នេះ ក្នុងវិន័យនេះ ក្នុង
 ធម៌វិន័យនេះ ក្នុងនាក្យថាប្រធាននេះ ក្នុងព្រហ្មចរិយៈនេះ ក្នុងសាសនា
 នៃព្រះសាស្ត្រនេះ ក្នុងអត្តភាពនេះ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ហេតុនោះ
 (ត្រង់ប្រាស់ថា) មុន ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដឹងច្បាស់ខ្ញុំរោសន្តិះហើយ
 ក្នុងកាលមុន នឹងកាលនាងក្រោយ ។

(២៨៧) នាក្យថា គប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិឆ្លាក់ឯងឲ្យហ័ អនិច្ចាយ
 ថា បុគ្គលគប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិឆ្លាក់ឯងឲ្យហ័ ដោយហេតុថា ដោយ
 ចំណែកបញ្ចង្គ ឬដោយការលាបដំណូក ។

កង បទដ្ឋាសង្ការគេ ឯកចរិយំ នន្ទំ ករេយ្យ ។
 សត្វំ យនកសបលិពោធំ ឯដ្ឋត្វា បុត្តនារបលិពោធំ
 ឯដ្ឋត្វា ញាតិបលិពោធំ ឯដ្ឋត្វា មិត្តាមច្ចបលិពោធំ
 ឯដ្ឋត្វា សង្ខតបលិពោធំ ឯដ្ឋត្វា គោសមស្សំ ឱហា-
 រេត្វា កាសាយាដំ វត្តាដំ អន្ធានេត្វា អតារាដ្ឋា អ-
 នកាវរិយំ បទដ្ឋត្វា អាគត្វាណាវំ^(១) ឧបត្តា ឯកោ
 ចរេយ្យ វិហរេយ្យ វរិយេយ្យ វត្តេយ្យ ចាលេយ្យ
 យរេយ្យ យារេយ្យ ឯវំ បទដ្ឋាសង្ការគេ ឯកច-
 រិយំ នន្ទំ ករេយ្យ ។

កង់ កណ្តាប់ស្បែកឆ្នួល ឯកច័យ៍ ឆ្ន័ ក-
រយ្យ ។ សោ ឯវិ បព្វជិតោ សមាបោ ឯកោ អត្ត-
វនបត្តាឯ បត្តាឯ សេហសាឯ បជិតេសេវយ្យ អប្ប-
សន្តាឯ អប្បជិត្យោសាឯ វិជនតាឯ មនុស្សកហ-
សោយ្យកាឯ បជិតស្លាទស្សាឯ ។ សោ ឯកោ
កឡេយ្យ ឯកោ តិដ្ឋេយ្យ ឯកោ ជិសីនេយ្យ
ឯកោ សេយ្យំ កឡេយ្យ ឯកោ កង់ ចំណាយ
ចរិសេយ្យ ឯកោ បជិត្តមេយ្យ ឯកោ រហោ

១ ម. អលត្ថាភ័ ។

បុគ្គលគប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឱ្យមាំ ដោយចីរភាពបញ្ចេញ ភ័
ដូចម្តេច ។ បុគ្គលកាត់ការកន្លង គឺយកវេសបាំងអស់ កាត់ការកន្លង
គឺបុគ្គលវិយា កាត់ការកន្លងគឺញាតិ កាត់ការកន្លងគឺមិត្តនិងសាមគ្គី
កាត់ការកន្លងគឺការសន្សំ កាលេកនឹងពុកមាក់ ស្បៀងដណ្តប់សំពត់
ជ្រលក់ដោយទឹកចត់ ចេញចាកផ្ទះចូលទៅកាន់ផ្ទះ ជល់ទូកតាងខ្សែ
មិនមានកន្លង ក្រាប់ទៅ សម្រាកសម្រាន្ត សម្រេចវេយាបថ ប្រព្រឹត្ត
ទៅ ឲ្យ សេរីនៅ ញ៉ាំងអត្តភាពឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ កែម្នាក់ឯង បុគ្គល
គប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឱ្យមាំ ដោយចីរភាពបញ្ចេញយ៉ាងនេះ ។

បុគ្គលសម្បជ្ឈការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឱ្យចាស់ ដោយការលះបង់ពួក តើ
ដូចម្តេច ។ បុគ្គលនោះ បួសយ៉ាងនេះហើយ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង តែង
គប្បីកសាសនាសន្យា គឺព្រះគូចឆឹងព្រៃធំ មិនមានសំឡេង មិនមាន
ការដឹកជញ្ជូន ជាទីប្រាសចាកឲ្យឈប់ដែលកើតអំពីកាយនៃដង ស្លាប់កំបាំង
បេសមនុស្ស សមគួរដល់ការឆ្ងល់ម្ល៉េះ ។ បុគ្គលនោះ ដើរតែម្នាក់ឯង
ឈរតែម្នាក់ឯង អង្គុយតែម្នាក់ឯង សម្រេចការដកតែម្នាក់ឯង ចូលទៅ
កាន់ស្រុក ដើម្បីបណ្តុះបណ្តាលតែម្នាក់ឯង គ្រឡប់មកវិញតែម្នាក់ឯង

និសីទេយ្យ ឯកោ ចន្ទ្គមំ អនិទ្ទេយ្យ ឯកោ ចរេយ្យ
 វិហារេយ្យ និវេយ្យ វត្ថេយ្យ ឆាលេយ្យ យេវេយ្យ
 យារេយ្យ ឯវំ កលាវវិស្សត្តដ្ឋន ឯកចរិយំ ទន្ធិ
 ករេយ្យ^(១) ។ ឯកចរិយំ ទន្ធិ ករេយ្យ ជិវំ
 ករេយ្យ ទន្ធិសមាទាតោ អស្ស អវដ្ឋិតសមាទាតោ
 កុសលេស្ស ធម្មេស្សតិ ឯកចរិយំ ទន្ធិ ករេយ្យ ។

[២៩៩] ន និសេវេជ មេជ្ជនម្ពំ មេជ្ជនទម្ពោ ឆាម
 យោ សោ អសន្ធទម្ពោ ។ បេ ។ តំការណា វុច្ចតិ
 មេជ្ជនទម្ពោ ។ មេជ្ជនទម្ពំ ន សេវេយ្យ ន និសេ-
 វេយ្យ ន សំសេវេយ្យ ន បដិសេវេយ្យតិ^(២) ន
 និសេវេជ មេជ្ជនំ ។ តេនាហា កកា

ឯកចរិយំ ទន្ធិ ករេយ្យ មុនិ បុត្តាចរេ នន

ឯកចរិយំ ទន្ធិ ករេយ្យ ន និសេវេជ មេជ្ជនម្ពំ ។

១ ខ.ម. ករេយ្យតិ ។ ២ ខ.ម. នបដិសេវេយ្យ នចរេយ្យ ន សមាចរេយ្យ ន
 សមាចរេយ្យ ករេយ្យតិ វិស្សត្តំ ។

អន្តិយក្នុងចិត្តស្ងប់តែម្នាក់ឯង អនិជ្ជានិច្ចតែម្នាក់ឯង ព្រាជិតសម្រាក
 សម្រាក សម្រេចវិជ្ជាបថ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា សេវានៅ ញ៉ាំងអត្ត-
 ភាពឱ្យប្រព្រឹត្តទៅតែម្នាក់ឯង បុគ្គល គប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯងឱ្យ
 ដោយការលយន៍ពួកយ៉ាងនេះ ។ បុគ្គល គប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង
 ឱ្យ ធ្វើឱ្យខ្ជាប់ខ្ជួន មានការសមាទានដ៏ល្អ មានការសមាទានកាន់នៅ
 ក្នុងធម៌ជាគុសលទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលគប្បីធ្វើ
 ការប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯងឱ្យ ។

[២៩៨] ពាក្យថា មិនគប្បីសេពសមមេជ្ជនធម្ម សេចក្តីថា ដែល
 ឈ្មោះថា មេជ្ជនធម្ម បានដល់ធម៌របស់អសប្បុរស ។ បេ ។ ហេតុនោះ
 ទើបលោកហៅថា មេជ្ជនធម្ម ។ បុគ្គល មិនគប្បីសេព មិនគប្បីសេព
 សម មិនគប្បីសេពព្រម មិនគប្បីសេពចំពោះទ្វារមេជ្ជនធម្ម ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីសេពសមមេជ្ជនធម្ម ។ ហេតុនោះ ព្រះ
 មានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

មុនិ ក្នុងធម៌ន័យនេះ ដ៏វិចិត្រសន្តិសុខ ក្នុងកាលមុននឹង
 កាលនាងក្រោយ គប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯងឱ្យ មិន
 គប្បីសេពសមមេជ្ជនធម្មទេ ។

[២៥៩] វិវេកញ្ញោវ សិក្ខេថ ឯតធនិយានធម្មត្ថម៌
 តេន សេដ្ឋោ ធម៌ញ្ញោថ ស វេ ធម៌ញ្ញោសន្តិកេ ។
 [២៦០] វិវេកញ្ញោវ សិក្ខេថាតិ វិវេកាតិ តេយោ
 វិវេកា កាយវិវេកា ចិត្តវិវេកា ឧបធិវិវេកា ។
 តតមោ កាយវិវេកា ។ បេ ។ អយំ ឧបធិវិវេកា ។
 កាយវិវេកា ច វុបកដ្ឋកាយោ^(១) ធនេត្តន្តាភិរតានំ
 ចិត្តវិវេកា ច បរិសុទ្ធចិត្តានំ បរមភោទានប្បត្តានំ
 ឧបធិវិវេកា ច ធិរុបធិធំ បុគ្គលានំ វិសង្ខារតតានំ ។
 សិក្ខាតិ តិស្សោ សិក្ខា អធិសីលសិក្ខា អធិចិត្ត-
 សិក្ខា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ បេ ។ អយំ អធិប្បញ្ញា-
 សិក្ខា ។ វិវេកញ្ញោវ សិក្ខេថាតិ វិវេកញ្ញោវ សិក្ខេ-
 យ្យ អាចរេយ្យ សមាចរេយ្យ សមាទាយ វត្ថុយ្យាតិ
 វិវេកញ្ញោវ សិក្ខេថ ។

១ ម. វិវេកញ្ញាយានំ ។

[២៥៩] បុគ្គល គប្បីសិក្សាវិវេកតែម្យ៉ាង (ព្រោះថាវិវេក) ខ្ពុំ ជា
 ធម៌ដ៏ទុក្ខម របស់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ បុគ្គល មិនគប្បី
 សំគាល់ថាខ្លួនប្រសើរ ដោយវិវេកនោះទេ បុគ្គលនោះ
 (ខឹងបំភានៅ) ក្នុងវិជិតព្រះនិព្វាន ។
 [២៦០] ពាក្យថា បុគ្គល គប្បីសិក្សាវិវេកតែម្យ៉ាង សេចក្តីថា
 វិវេកនាង គឺកាយវិវេក ចិត្តវិវេក ឧបធិវិវេក ។
 កាយវិវេក គឺដូចម្តេច ។ បេ ។ នេះ ឧបធិវិវេក ។ វិវេករបស់
 បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមានកាយចៀសចេញ ចាកចូក ត្រេកអរចំពោះ
 ទេតុម្ភៈ ឈ្មោះថា កាយវិវេក ។ វិវេករបស់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែល
 មានចិត្តបរិសុទ្ធ ដល់នូវសេចក្តីជ្រះជន់ដ៏ក្រៃលែង ឈ្មោះថា ចិត្តវិវេក ។
 វិវេករបស់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមិនមានឧបធិកិលេស ដល់នូវវិសង្ខារ
 គឺព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា ឧបធិវិវេក ។ ពាក្យថា សិក្សា បានដល់សិក្សា
 ព្យ គឺអធិសីលសិក្សា អធិចិត្តសិក្សា អធិប្បញ្ញាសិក្សា ។ បេ ។
 នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្សា ។ ពាក្យថា គប្បីសិក្សាវិវេកតែម្យ៉ាង បាន
 សេចក្តីថា គប្បីសិក្សា ប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តព្រម សមាទាន ប្រព្រឹត្តនៅ
 នូវវិវេក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីសិក្សាវិវេកតែម្យ៉ាង ។

[២២១] ឯតនិយាមធម្មត្ថម្ភំ អរិយា វុច្ចន្តិ តុន្តា
 ៥ តុច្ឆស្សនវកា ៥ បច្ចេកតុន្តា ៥ អរិយានំ ឯតំ
 អត្តំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បរំ យនិទំ
 វិវេកចរិយានិ ឯតនិយាមធម្មត្ថម្ភំ ។

[២២២] ភេទ សេដ្ឋោ ៥ មញ្ញោតិ តាយ វិវេក-
 ចរិយាយ ឧណ្ហតិ ៥ កាយេយ្យ ឧណ្ហមំ ៥ កាយេយ្យ
 មាណំ ៥ កាយេយ្យ^(១) ជម្ពំ ៥ កាយេយ្យ ៥ ភេទ មាណំ
 ជយេយ្យ តន្តំ ៥ កាយេយ្យ ៥ ភេទ ជន្មោ អស្ស
 បតុន្តោ បត្តហិតសិរោតិ ភេទ សេដ្ឋោ ៥ មញ្ញោជំ ។

[២២៣] ស វេ ជិញ្ញាណសង្កកោតិ សោ ជិញ្ញាណស្ស
 សង្កកោ សាមញ្ញា អាសន្នេ អវិទូរេ ឧបកម្ពេតិ ស
 វេ ជិញ្ញាណសង្កកោ ។ ភេទាហ កតតំ

១ ម. ឧត្តមេ ចមំ ៥ កាយេយ្យនំ ទិស្សនំ ។

[២២៤] ភាគ្យថា គុំដោតមិជ្ជត្ថម របស់ព្រះអរិយៈចាំឆ្ងាយ
 សេចក្តីថា ព្រះគុំចាំឆ្ងាយក្តី សាវត្ថវព្រះគុំចាំឆ្ងាយក្តី ព្រះ
 ហឫកគុំចាំឆ្ងាយក្តី លោកហៅថា ព្រះអរិយៈ គុណជាគណដែល
 ឈ្មោះថាវិវេកចរិយា គុណជាគុំដោតមិជ្ជត្ថម ប្រសើរ ខ្ពង់ខ្ពស់ ជាប្រធាន
 ឧត្តម ថ្លៃថ្លា របស់ព្រះអរិយៈចាំឆ្ងាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 គុំដោតគុណជាគុំដោតមិជ្ជត្ថម របស់ព្រះអរិយៈចាំឆ្ងាយ ។

[២២៥] ភាគ្យថា មិនគប្បីសំគាល់ថាខ្លួនប្រសើរ ដោយវិវេក
 នោះទេ គឺមិនគប្បីធ្វើការគំរើង មិនគប្បីធ្វើការធ្វើនិវេទន៍ មិនគប្បីធ្វើ
 មានៈ មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីរឹងក្តី ដោយវិវេកចរិយានោះ គឺមិនគប្បីញ៉ាំង
 មានៈឲ្យកើត មិនគប្បីធ្វើការជាប់ជំពាក់ដោយវិវេកនោះ មិនគប្បីជាអ្នក
 រឹងក្តី រឹងរូស មានក្បាលរឹងបារាំងហើយ ដោយវិវេកនោះ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីសំគាល់ថាខ្លួនប្រសើរ ដោយវិវេកនោះទេ ។

[២២៦] ភាគ្យថា បុគ្គលនោះ (ទ័តិបិកាទេវ) ក្នុងទីជិតព្រះ
 ខំញាត គឺបុគ្គលនោះ (ទ័តិបិកាទេវ) ក្នុងទីជិត ក្នុងទីជុំវិញ ក្នុងទីអបខេប
 ក្នុងវិមុត្តនាយ ក្នុងទីស្សព្រះខំញាត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 បុគ្គលនោះ (ទ័តិបិកាទេវ) ក្នុងទីជិតព្រះខំញាត ។ ហេតុនោះ ព្រះ
 អាទេព្រះភាគ ត្រាស់ថា

វិវេកញ្ញាវ សិក្ខេវ ឯតនិយាមមុត្តមំ

តេន សេដ្ឋោ ន មញ្ញេវ ស វេ ឯត្វានសន្តិកាតំ ។

[២២២] វិក្កស្ស មុនិយោ ចរតោ កាមេសុ អនុបេក្ខិយោ

ឌីយតិណ្ណស្ស មិហាយន្តិ កាមេសុ កតិកា បដា ។

[២២៣] វិក្កស្ស មុនិយោ ចរតាតិ វិក្កស្សតិ

វិក្កស្ស វិវិក្កស្ស បរិវិក្កស្ស កាយទុច្ចរិតេន វិក្កស្ស

វិវិក្កស្ស បរិវិក្កស្ស វិចិទុច្ចរិតេន មោធាទុច្ចរិតេន វា-

តេន គោសេន មោហេន កោធន ឧបដាហេន

មក្ខេន បណ្ឌសេន វិស្សយេ មច្ឆរិយេន មាយាយ

សាវេយ្យេន ជីវ្ហេន សាវ្ហ្ហេន មារេន អតិមារេន

មនេន បមារេន សត្វតិលេសេហិ សត្វទុច្ចរិតេហិ

សត្វនរេហិ សត្វបរិធម្មេហេហិ សត្វសត្តាបេហិ សត្វា-

កុសលាភិសង្ខារេហិ វិក្កស្ស វិវិក្កស្ស បរិវិក្កស្ស ។

មុនិយោតិ មោធំ វុច្ចតិ ញ្ញាណំ យា បញ្ញា បដាននា

។ បេ ។ សន្តិជានមតិច្ច សោ មុនិ ។ ចរតាតិ

បុគ្គលឧប្បសិក្សវិវេកតេមក្ខនំ (ព្រោះថាវិវេក) មុន ជាធម៌

ជំនុំក្នុង របស់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ បុគ្គល មិនឧប្ប

សំគាល់ថា ខ្លួនប្រសើរ ដោយវិវេកនោះទេ បុគ្គលនោះ

(នឹងប៉ុន្មាន) ក្នុងចំណីព្រះធម្មាន ។

[២២៤] ប្រដាជន ដែលជាប់ចំណាក់ក្នុងកាមទាំងឡាយ រមែង

ប្រឡាញ់មុន ដែលជាអ្នកទេ អ្នកប្រព្រឹត្ត អ្នកមិនមាន

សេចក្តីគោរពស្រឡាញ់ ក្នុងកាមទាំងឡាយ អ្នកគ្រប់គ្រង ។

[២២៥] អតិប្បាយពាក្យថា មុន ជាអ្នកទេ អ្នកប្រព្រឹត្ត ត្រង់ពាក្យ

ថា ជាអ្នកទេ គឺជាអ្នកទេ ស្ងាត់ ស្ងាត់ស្ងួត គឺជាអ្នកទេ ស្ងាត់

ស្ងាត់ស្ងួត ចាកកាយទុច្ចរិត ជាអ្នកទេ ស្ងាត់ ស្ងាត់ស្ងួត ចាកវិចិទុច្ចរិត

ចាកមនោទុច្ចរិត ចាកពនៈ ចោសៈ មោហៈ កោធនៈ ឧបដាហៈ មក្ខៈ

បណ្ឌសៈ វិស្ស មច្ឆរិយៈ មាយា សាវេយ្យៈ ជីវ្ហៈ សាវ្ហ្ហៈ មារៈ

អតិមារៈ មនៈ បមារៈ តិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តី

ត្រវល់ត្រវល់ទាំងពួង សេចក្តីរោលរលទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយ

ទាំងពួង អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ។ ពាក្យថា មុន សេចក្តីថា ញ្ញាណ

លោកហៅថា មោធៈ បានទាក់ទាញ ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ មុន

នោះ កន្លងបណ្តាញ គឺត្រៀមជាប់ចំណាក់ ។ ពាក្យថា អ្នកប្រព្រឹត្ត

ចរតោ វិហរតោ វិយតោ វុត្តតោ ចារិយតោ យម-
យតោ យាបយតោតិ វិគ្គស្ស មុនិចោ ចរតោ ។

[២៦៦] កាមេស្ម អនបេក្ខិចោតិ កាមាតិ ទុដ្ឋា-
នតោ ធូ កាមា វុត្តកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។
វមេ វុច្ឆន្តិ វុត្តកាមា ។ បេ ។ វមេ វុច្ឆន្តិ កិលេស-
កាមា ។ វុត្តកាមេ បរិជាដិគ្វា កិលេសកាមេ ប-
ហាយ បដហិគ្វា វិចារិគ្វា ព្យាដិគ្វា អនកាវុត្ត-
មិគ្វា កាមេស្ម អនបេក្ខិចា^(១) ចត្តកាមោ វុត្តកាមោ
មុត្តកាមោ បហិមកាមោ បដិវិស្សដ្ឋកាមោ ចត្តក-
តោ^(២) វុត្តរតោ មុត្តរតោ បហិមតោ បដិវិស្ស-
ដ្ឋរតោ វិចារតោ វិចារតោ សីតិក្វតោ សុខប្បដិសំវេទី
ព្រហ្មក្វតោ អត្តោ វិហរតិកិ កាមេស្ម អនបេក្ខិចា ។

[២៦៧] ឱយតិណ្ណស្ស ចិហយន្តិ កាមេស្ម គ-
ជិតា បជាតិ បជាតិ សត្តាជិវចំ ។ បជា កាមេស្ម
វត្តា តិច្ឆា គជិតា មុច្ឆិតា អដ្ឋោបដ្ឋា លត្តា លត្តិតា

១ ម. អនបេក្ខតោ ។ ២ ឧ. វិហរតោ ។ ម. វិហរតោ ចត្តរតោ ។

អ្នកប្រព្រឹត្តសម្រាក សម្រាន្ត សម្រេចវិយាបថ ប្រព្រឹត្តទៅ ក្បែរ
សៀវភៅ ញ៉ាំងអត្តភាពឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា)
មុន ជាអ្នកទេវ អ្នកប្រព្រឹត្ត ។

[២៦៦] អធិប្បយនាក្សថា អ្នកមិនមានសេចក្តីអារក្សរក្សាល័យ
ក្នុងកាមតាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា កាមតាំងឡាយ បើកាមទុក្ខានបាន
ដល់កាម២ គឺវត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ នេះ ហៅថាវត្ថុកាម
។ បេ ។ នេះ ហៅថាកិលេសកាម ។ បុគ្គលកំណត់ជីវិតវត្ថុកាម លះ
បង់កំណត់បង់ បះប្តូរបង់ ធ្វើឱ្យវិចារ ធ្វើមិនឱ្យកើតមាននូវកិលេស-
កាម មិនមានកាល័យក្នុងកាម មានកាមលះចោល មានកាមភ្លាត់ចោល
មានកាមដោះរួច មានកាមលះបង់ មានកាមរលស់ចោលហើយ មាន
រក្ខតលះបង់ មានរក្ខតភ្លាត់ចោល មានរក្ខតដោះរួច មានរក្ខតលះបង់
មានរក្ខតរលស់ចោលហើយ មិនមានប្រាថ្នា មានទុក្ខរលត់ ជាអ្នក
មានចិត្តត្រជាក់ ទទួលសេចក្តីសុខ មានចិត្តជ័យប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់
ក្រាស់ថា) អ្នកមិនមានសេចក្តីអារក្សរក្សាល័យ ក្នុងកាមតាំងឡាយ ។

[២៦៧] អធិប្បយនាក្សថា ប្រជាជនដែលជាប់ចំណាក់ ក្នុងកាម
តាំងឡាយ វេទន៍ស្រឡាញ់ (មុន) អ្នកឆ្លងឈ្នះ ត្រង់ពាក្យថា
ប្រជាជន គឺជាឈ្មោះរបស់សត្វ ។ ប្រជាជនគ្រួសារ ជាប់ចំណាក់
ភ្នាក់ចុះ ដល់ដល់ ជ្រលជ្រល់ ទាក់ ច្រក់ គំនូរគំនូរ ក្នុងកាម

បលីតុដ្ឋា តា^(១) កាមោយំ វិណ្ឌាស្ស ករោយំ វិណ្ឌាស្ស
 ធិដ្ឋោយំ វិណ្ឌាស្ស អវិដ្ឋោយំ វិណ្ឌាស្ស សព្វសំសា-
 រេន្តំ^(២) វិណ្ឌាស្ស ឧវិណ្ឌាស្ស មិណ្ឌាស្ស អវិណ្ឌាស្ស
 សមវិណ្ឌាស្ស វិវិណ្ឌាស្ស ចារុតតស្ស ចារុប្បត្តស្ស
 អន្តតតស្ស អន្តប្បត្តស្ស កោដិតតស្ស កោដិប្ប-
 ត្តស្ស បរិយន្តតតស្ស បរិយន្តប្បត្តស្ស វេសានត-
 តស្ស វេសានប្បត្តស្ស តាលាតតស្ស តាលាប្បត្ត-
 ស្ស លេណាតតស្ស លេណាប្បត្តស្ស សរណាតតស្ស
 សរណាប្បត្តស្ស អគយតតស្ស អគយប្បត្តស្ស អត្ថ-
 តតតស្ស អត្ថតប្បត្តស្ស អបតតតស្ស អបតប្បត្តស្ស
 មិញ្ចានតតស្ស មិញ្ចានប្បត្តស្ស វិច្ឆន្តិ សាធិយន្តិ បត្ថុ-
 យន្តិ មិហាយន្តិ អភិជប្បន្តិ ។ យថា វិណាយិកា^(៣)
 អាទណ្យំ បត្ថេន្តិ មិហាយន្តិ យថា អាតាធិកា អា-
 រោក្យំ បត្ថេន្តិ មិហាយន្តិ យថា ធម្មនន្ទ្រា ធម្មន-
 មោក្ខំ បត្ថេន្តិ មិហាយន្តិ យថា ពាសា កុដិស្សំ បត្ថេន្តិ

១ ម. ហ ។ ២ ម. សព្វសត្តារេន្តិ ។ ម. សព្វសត្តារេន្តិ ។ ៣ ម. វិណាយិកា ។

ប្រជាជនព័ន្ធនោះ រមែងប្រាថ្នា គ្រូកអា រាប់រក ស្រឡាញ់ ក្នុង
 កាមំ (ពិពោះមុខ) ដែលធ្វើអន្ទង់គីកាម ធ្វើអន្ទង់គីកា ធ្វើអន្ទង់គី
 ចំដួ ធ្វើអន្ទង់គីអវិដ្ឋា ធ្វើ ធ្វើចៀង ធ្វើចេញ កម្លាំង ឈានកម្លាំង
 ប្រព្រឹត្តិលើសន្ទុះផ្លូវនៃសន្តិភាពព័ន្ធនោះ ជាអ្នកទៅកាន់ត្រើយ ដល់ត្រើយ
 ទៅកាន់ចំបំផុត ដល់ចំបំផុត ទៅហើយកាន់ចំខាងចុង ដល់ចំខាងចុង
 ទៅកាន់ចំបំផុតដុំវិញ ដល់ចំបំផុតដុំវិញ ទៅកាន់ចំដាច់ចប់ស្រេច ដល់
 ចំដាច់ចប់ស្រេច ទៅកាន់ចំដាច់ ដល់ចំដាច់ ទៅកាន់ចំជ្រកកោន
 ដល់ចំជ្រកកោន ទៅកាន់ចំពឹង ដល់ចំពឹង ទៅកាន់ចំមិនមានភ័យ
 ដល់ចំមិនមានភ័យ ទៅកាន់ចំមិនច្យុត ដល់ចំមិនច្យុត ទៅកាន់ចំមិន
 ស្លាប់ ដល់ចំមិនស្លាប់ ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ដល់ព្រះនិព្វាន ។ ពួកជន
 អ្នកចំពាក់បំណុល រមែងប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ខ្ញុំភាពជាអ្នកមិនមាន
 បំណុល យ៉ាងណា ពួកជនមានជម្ងឺ រមែងប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ខ្ញុំ
 ភាពជាអ្នកមិនមានរោគ យ៉ាងណា ពួកជនដែលជាប់ចំណង រមែង
 ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ខ្ញុំភាពរួចចាកចំណង យ៉ាងណា ពួកជនជាទាសៈ
 រមែងប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ខ្ញុំភាពខ្លួនជាអ្នកជា យ៉ាងណា ពួកជន

បិហយន្តិ យេថា កត្តារដ្ឋានំ បក្ខុញ្ញា^(១) ទេមន្តក្ខមី
 បក្ខុន្តិ បិហយន្តិ វេរោ បថា កាមេស្មុ កត្តា គិដ្ឋា
 គធិតា មុច្ឆិតា អន្លោបញ្ញា^(២) លក្ខា លក្ខិតា បលី-
 តុដ្ឋា តា^(៣) កាមោយតិណ្ណស្ស ករោយតិណ្ណស្ស
 ។ បេ ។ វិញ្ញាបកកស្ស វិញ្ញាប្បក្កស្ស ឥច្ឆន្តិ សាទិ-
 យន្តិ បក្ខុយន្តិ បិហយន្តិ អភិធម្មន្តិកំ ឱយតិណ្ណស្ស
 បិហយន្តិ កាមេស្មុ គធិតា បថា ។ តេហោ កកវា
 វិក្កស្ស ឱវិដោ ចរោតា កាមេស្មុ អនុបេត្តិដោ
 ឱយតិណ្ណស្ស បិហយន្តិ កាមេស្មុ គធិតា បថាតិ។

១ ម. បក្ខុតា ។ ២ ម. អន្លោបញ្ញា ។ ៣ ម. តេ ។

សុត្តន្តោ និស្សមេន្ទេយ្យសុត្តន្តទ្រោសា និដ្ឋិតោ ។

ដែលចេញទៅ កាន់ផ្លូវឆ្ងាយដាច់ស្រយាល វេមន៍ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់
 ចំដើម្បី យ៉ាងណា ពួកប្រជាជន ក្រេកអរ ជាប់ចំពាក់ ភ្នាក់ចុះ
 ឥលងប់ ជ្រុលជ្រប់ ចាក់ ថ្នក់ ព័ន្ធព័ន្ធ ក្នុងកាមចាំងឡាយ ប្រជាជន
 ចាំងនោះ វេមន៍ប្រាថ្នា ក្រេកអរ រាប់រក ក្នុងកាន់ (ចំពោះមុខ)
 ដែលធ្វើអន្ទន់គឺកាម ធ្វើអន្ទន់គឺគតា ។ បេ ។ ទៅកាន់ព្រះវិញ្ញាណ
 ដល់ព្រះវិញ្ញាណ យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) ប្រជាជន
 ដែលជាប់ចំពាក់ក្នុងកាមចាំងឡាយ វេមន៍ស្រឡាញ់មុខ អ្នកធ្វើឈ្នះ ។
 ហេតុនោះ ព្រះធានព្រះភាគ ប្រាស់ថា

ប្រជាជន ដែលជាប់ចំពាក់ ក្នុងកាមចាំងឡាយ វេមន៍
 ស្រឡាញ់មុខ ដែលជាអ្នកទេវ អ្នកប្រព្រឹត្ត អ្នកមិនមាន
 សេចក្តីការព្យារព្រលឹម ក្នុងកាមចាំងឡាយ អ្នកធ្វើឈ្នះ ។

ចប់ និស្សមេន្ទេយ្យសុត្តន្តទ្រោសា ទី ៧ ។

អដ្ឋមោ បស្សន្តនិទ្ទេសោ

[២២៨] ឥនេវ សុទ្ធិំ នតិ វិនយន្តិ

ចាញោសុ ធម្មេសុ វិសុទ្ធិមាមា

យំ ឯសុទ្ធិតា តត្ថ សុភាវនាមា

បច្ឆេកសច្ចេសុ បុដ្ឋំ និវិជ្ជា ។

[២២៩] ឥនេវ សុទ្ធិំ នតិ វិនយន្តិ ឥនេវ សុទ្ធិំ

វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ មុត្តិំ វិមុត្តិំ បរិមុត្តិំ វិនិច្ឆ័យន្តិ កាមេវន្តិ

ភណ្ឌន្តិ ជីវយន្តិ វេហវន្តិ សស្សតោ លោកោ

ននេវេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ

មុត្តិំ វិមុត្តិំ បរិមុត្តិំ វិនិច្ឆ័យន្តិ កាមេវន្តិ ភណ្ឌន្តិ ជីវយន្តិ

វេហវន្តិ អសស្សតោ លោកោ អន្តរា លោកោ អនន្តរា

វា លោកោ តំ ជីវតំ សវី អញ្ញំ ជីវ អញ្ញំ សវី ហោតិ

តថាគតោ បរម្មរណា ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរ-

ណា ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា

បស្សន្តនិទ្ទេស ទី ៨

[២២៩] (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាសថា) តួសមណក្រាហ្មណំ

ជីវច្ឆេន តែវនោលន្តវិការស្ថាន ក្នុងធម៌របស់ខ្លួននេះ មិន

ពោលនូវការស្ថាន ក្នុងធម៌ដទៃ អាស្រ័យសភាវៈណា វែង

ពោលថា ក្នុងសភាវៈនោះ ជាអ្នកគាំទ្រទៅក្នុងក្នុងសច្ចៈ

ដោយវិជ្ជា ។

[២៣០] ពាក្យថា តែវនោលន្តវិការស្ថាន ក្នុងធម៌របស់ខ្លួននេះ

អនិច្ចរយថា (សមណក្រាហ្មណំទាំងឡាយ) តែវនោល សំដែង

ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្ថាន ស្ថានវិសេស បរិសុទ្ធិ ការព្រួច រួច

វិសេស រួចស្រឡះ ក្នុងធម៌នេះថា លោកខៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិភ

ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង

នូវការស្ថាន ស្ថានវិសេស បរិសុទ្ធិ ការព្រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ

ថា លោកមិនខៀង លោកមានទ័បដុត លោកមិនមានទ័បដុត ដីវៈ

នោះ សវីរនោះ ដីវៈដទៃ សវីរដទៃ សក្ខបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់

កើតខៀវក៏មាន សក្ខបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់ មិនកើតខៀវក៏មាន

សក្ខបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់ កើតខៀវក៏មាន មិនកើតខៀវក៏មាន

នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ គតាគតោ បរម្មណា
ននេវ សង្ខំ មោឃមញ្ញាត្តំ សុទ្ធំ វិសុទ្ធំ បរិសុទ្ធំ
មុត្តំ វិមុត្តំ បរិមុត្តំ វិនិច្ឆ័យំ កាដេវិយំ កណ្ឌិយំ ជិបយន្តំ
វេហវន្តិកំ ននេវ សុទ្ធំ នតំ វាជយន្តិ ។

(២៧០) បាញោសុ ធម្មេសុ វិសុទ្ធិមាហូតិ អត្ត-
បោ សន្តាវំ ធម្មក្កាមំ គណំ ធិដ្ឋំ បដិបដំ មត្តំ វេ-
មេត្វា សព្វេ បរវាទេ ទិបទ្ធិ ឧត្តបទ្ធិ បរិក្ខិបទ្ធិ សោ-
សុត្វា ន សត្វញ្ញា ធម្មោ ន ស្វាត្វាតោ គណោ ន
សុប្បជិបន្នោ ធិដ្ឋំ ន ភន្តិកា បដិបតា ន សុប្បញ្ញត្តា
មត្តោ ន ធិយ្យាធិកោ ន ភេតុត្ថ សុទ្ធិ វា វិសុទ្ធិ វា បរិសុទ្ធិ
វា មុត្តំ វា វិមុត្តំ វា បរិមុត្តំ វា ន ឧត្ត^(១) សុដ្ឋន្តិ វា
វិសុដ្ឋន្តិ វា បរិសុដ្ឋន្តិ វា មុច្ឆន្តិ វា វិមុច្ឆន្តិ វា បរិ-
មុច្ឆន្តិ វា ហីនា ធិហីនា ឱមកា លាមកា ជនុត្តា
បរិត្តាតិ វេទាហំសុ វេទំ កាដេវិយំ^(២) វេទំ កណ្ឌិយំ

១ ឧ. ឧត្តេត្ត ។ ២ ម. ធិវិ វេទ្ធិ ធិវិ កណ្ឌិយំ ។

សក្កបន្ទាបំគីតិសេចក្តីស្លាប់ មិនកើតៈទៀតក៏មិនមែន កើតទៀតក៏មិន
មែន ពាក្យនេះ ជាពាក្យឆ្លង ពាក្យដ៏ទៃ ជាមោឃៈ បាទពាល
សំដែង គណនា បំភ្លឺ ថ្លែង ឡូការស្តាភ ស្តាភវិសេស បរិសុទ្ធ
ការក្នុង ប្រវេសស ប្រស្រឡះ ដូច្នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
តែងពាលឡូការស្តាភ ក្នុងធម៌របស់ខ្លួននេះ ។

(២៧១) ពាក្យថា មិនពាលឡូការស្តាភក្នុងធម៌ដ៏ទៃ គឺលើក
កំរើនឡូត្រូបស់ខ្លួន ឡូធម៌ដែលត្រូវនោះពាលហើយ ឡូគណៈ ឡូជំនុំ
ឡូបដិបទាំងមក ហើយបាទពាល លើកពាល ទំលាក់ពាលឡូដ៏ទៃ
ដ៏ទៃទាំងអស់ថា សាស្តានោះ មិនមែនជាសត្វញ្ញា ធម៌សាស្តានោះ
មិនមែនសំដែងដោយប្រពៃទេ គណៈមិនមែនប្រកបគ្នាដោយប្រពៃទេ ទំនៀ
មិនមែនចំរើនទេ បដិបទា មិនមែនបញ្ញត្តាដោយប្រពៃទេ មក្ត មិនមែនជា
ច្រើនប្រសិនសព្វទេ ការស្តាភ ឬស្តាភវិសេស ឬសេចក្តីបរិសុទ្ធ
ការក្នុង ឬប្រវេសស ឬប្រស្រឡះ មិនមានក្នុងធម៌ខ្លួនឡើយ ពួកសក្ក
វេមនិមិនស្តាភ ឬមិនស្តាភវិសេស ឬមិនបរិសុទ្ធ មិនរួច ឬមិនរួច
វិសេស ឬមិនប្រស្រឡះ ក្នុងធម៌ខ្លួនឡើយ ទំនៀងនោះថាកបាប ទន់
អង្គ ទន់ទាប លាមក អាត្រក់ តិចតួច ពួកសមណព្រាហ្មណ៍
ពាលយ៉ាងនេះ សំដែងយ៉ាងនេះ គណនាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ

ឯវិ ធិបយន្តិ ឯវិ កេហាវន្តិ ឆាត្រោសុ ធម្មេសុ
វិសុទ្ធិមាហុ ។

[២៧០] យំ ធិស្សីតា តត្ថ សុភាវនាធាតិ យំ
ធិស្សីតាតិ យំ សត្តាវ ធម្មត្តាវ តណំ ធិដ្ឋី បធិបទំ
មន្តំ ធិស្សីតា សធិស្សីតា អរិយំ ឧបេតតា អដ្ឋោសិកា
អធិមុត្តា ។ តត្ថាតិ សកាយ ធិដ្ឋិយា សកាយ
ឧដ្ឋិយា សកាយ រុចិយា សកាយ លទ្ធិយា ។
សុភាវនាធាតិ សុភវនា សោភវនា បណ្ឌិតវនា
ជីវវនា ញាណវនា ហេតុវនា លក្ខណវនា ការ-
ណវនា ហិរនវនា សកាយ លទ្ធិយាតិ យំ ធិស្សី-
តា តត្ថ សុភាវនា ។

[២៧២] បច្ឆេកសច្ឆេសុ បុទ្ធ ធិវិជ្ជាតិ បុទ្ធ
សមណាប្រាហ្មណ បុទ្ធបច្ឆេកសច្ឆេសុ ធិវិជ្ជា បតិ-
ដ្ឋិតា អរិយំ ឧបេតតា អដ្ឋោសិកា អធិមុត្តា
សស្សីតា លោកា ឆន្ទោ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ
ធិវិជ្ជា បតិដ្ឋិតា អរិយំ ឧបេតតា អដ្ឋោសិកា

ថ្ងៃនយ័ន្ទនេះ ដោយប្រការដូច្នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) មិន
ពោលខ្លាចការស្តាប់ក្នុងធម៌ដ៏វៃ ។

[២៧១] អធិប្បាយពាក្យថា តាស្រ័យសភាវណា វេមនីពោល
ថា ក្នុងសភាវណានោះ ត្រង់ពាក្យថា តាស្រ័យសភាវណា គឺតាស្រ័យ
ជីវិតផ្អែក ជាប់ស្អិត ដល់ស្រប់ ចុះស្រប់ ជឿជាក់ខ្ពស់គ្រូ ធម៌វេល
ត្រូវនោះពោលហើយ គណៈ ចំនួន បធិបទា មគ្គណា ។ ពាក្យថា
ក្នុងសភាវណានោះ គឺក្នុងចំនួនបស់ខ្លួន សេចក្តីគួរបស់ខ្លួន សេចក្តីគាប់
ចិត្តរបស់ខ្លួន លទ្ធិរបស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា ពោលថា គឺពោល
ថា វិជ្ជា ពោលថា ស្តារ ពោលថា ជាបណ្ឌិត ពោលថា ក្នុងប្រាជ្ញ
ពោលថា របស់គ្នាជីវិត ពោលថា ជាហេតុ ពោលថា ជាលក្ខណៈ ពោល
ថា ជាការណ៍ ពោលថា ជាហេតុ ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់
ប្រាស់ថា) តាស្រ័យសភាវណា វេមនីពោលថា ក្នុងសភាវណានោះ ។

[២៧២] ពាក្យថា ពួកសមណាប្រាហ្មណ៍ ជ័យច្រើន ជាអ្នកកំរើត
ទាំង ក្នុងពួកសច្ចៈដោយឡែក សេចក្តីថា ពួកសមណាប្រាហ្មណ៍ជ័យច្រើន
ជាអ្នកមុនទាំង កំរើតទៅ ជាប់ស្អិត ដល់ស្រប់ ចុះស្រប់ ជឿជាក់ក្នុងពួក
សច្ចៈ ដោយឡែកជ័យច្រើន គឺជាអ្នកមុនទាំង កំរើតទៅជាប់ស្អិត ដល់ស្រប់
ចុះស្រប់ ជឿជាក់ថា លោកទៀត នេះជាពាក្យវិចិត្រ ពាក្យដ៏វៃជាងគេ ។

អធិធុត្តា អសស្សតោ លោកោ ។ បេ ។ ធនេ ហោតិ
 ឧ ឧ ហោតិ តតាតតោ បរម្មណា វេទមេវ សំគ្វ
 មោយមញ្ញន្តំ ធិវិជ្ជា បតិជ្ជិតា អប្បិយា ឧបេកតា
 អដ្ឋោសិតា អធិធុត្តាតិ បទ្វេកសច្ចេសុ បុជ្ជំ ធិវិជ្ជា ។
 តេនាហា ភកា

ឥធនេ សុធិំ ឥតិ វាធយន្តិ

នាញេសុ ធម្មេសុ វិសុទ្ធិមាហុ

យំ ធិស្សិតា តតុ សុភាវនាហា

បទ្វេកសច្ចេសុ បុជ្ជំ ធិវិជ្ជាតិ ។

[២៧៣] តេ វាធកាមា បរិសំ វិគយ្ហ

ពាលំ ធម្មន្តំ មិជ្ជំ អញ្ញមញ្ញំ

វេទន្តំ តេ អញ្ញាសិតា កេហោជ្ជំ

បសំសកាមា កុសលាវនាហា ។

[២៧៤] តេ វាធកាមា បរិសំ វិគយ្ហានិ តេ វាធកាមាតិ

តេ វាធកាមា វាធិត្ថិតា វាធិជំប្បយា វាធិបុរេក្ការា

ជាអ្នកមុខមាំ កំរើទៅ ជាប់ស្អិត ដល់សិប្ប ធ្វើជាក់ជា លោកមិនទៀង
 ។ បេ ។ សក្ខចន្ទាប័ក្ខិសេចក្តីស្លាប់ កើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀត
 ក៏មិនមែន នេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ច្រង់ក្រាស់
 ថា) ពួកសមណប្រាហ្មណ៍ដ៏ច្រើន ជាអ្នកកំរើទៅមាំ ក្នុងពួកសច្ចៈ
 ដោយវិជ្ជា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ក្រាស់ថា

ពួកសមណប្រាហ្មណ៍ដ៏ច្រើន វិនិពោលនូវការស្លាក ក្នុង

ធម៌របស់ខ្លួននេះ មិនពោលនូវការស្លាក ក្នុងធម៌ដទៃ

សម្រ័យសភាវណា វិមនិពោលថាស្អ ក្នុងសភាវនោះ

ជាអ្នកកំរើទៅមាំ ក្នុងពួកសច្ចៈដោយវិជ្ជា ។

[២៧៥] ផនទាំងនោះ ជាអ្នកប្រាថ្នាវិទៈ ចុះកាន់បរិសំ ជាផន

មានគូ ផុតគ្នាទៅវិញទៅមក ជាពោល ផនទាំងនោះ

សម្រ័យសភាវណាដទៃ ពោលពាក្យពិតថា ជាអ្នកប្រាថ្នាការ

សរសើរ មានវិទៈជ័យសាស ។

[២៧៦] អធិប្បាយពាក្យថា ផនទាំងនោះ ប្រាថ្នាវិទៈ ចុះកាន់

បរិសំ ច្រង់ពាក្យថា ផនទាំងនោះប្រាថ្នាវិទៈ គឺផនទាំងនោះ ប្រាថ្នា

វិទៈ ក្រូកការដោយវិទៈ ប៉ុនប៉ងនូវវិទៈ ធ្វើវិទៈឱ្យកំរើទៅទាំងមុខ

អង្គមេ បណ្ណសិក្សាខ្មែរ

បណ្ណសិក្សាខ្មែរ ៤

វាជាការយល់ដឹង ចម្លើយ ។ បើសិន វិចិត្រភូមិ ទទួលបានបរិស័ទ
ប្រាហ្មណ៍បរិស័ទ គឺជាបរិស័ទ សមណបរិស័ទ វិចិត្រ
ទិក្ខុ អន្តរាគមន៍ បរិស័ទភូមិ តែ វាជាការ
បរិស័ទ វិចិត្រ ។

[២៧៤] ពាល ធម្មតា មិន អញ្ញមញ្ញត្ថ មិន
ធ្វើ ជន ធ្វើ គលហការណ៍ ធ្វើ កណ្តាលការណ៍ ធ្វើ
គណៈការណ៍ ធ្វើ វិវាទការណ៍ ធ្វើ អនិក្ខរណ៍
ការណ៍ ធ្វើ វាជាការ ធ្វើ សុភវិបាក តែ អញ្ញមញ្ញ
ពាលភាព ហ៊ានភាព ជំហ៊ានភាព ទិក្ខុភាព លាមកភាព
ជនុភាព មនុភាព ធម្មតា បណ្ណត្ថ ធម្មតា
ទិក្ខុភាព ធម្មតា^(១) ឧបបរិក្ខត្ថតិ ពាល
ធម្មតា មិន អញ្ញមញ្ញ ។

[២៧៥] វាជាការ តែ អញ្ញសិក្សា គឺជាផ្នែក អញ្ញ
សិក្សា ធម្មតា គល់ ធម្មតា បណ្ណត្ថ មិន ធម្មតា
សិក្សា អញ្ញសិក្សា ឧបបរិក្ខតា អន្តរាគមន៍ ។
គឺជាផ្នែក វិចិត្រ គល់ហោ គណៈ វិចិត្រ
វិវាទ មេត្ត ។ អង្គ គឺជាផ្នែក អន្តរាគមន៍

១. ឧ. ធម្មតា ។

ប្រាហ្មណ៍ភាព ។ ពាក្យថា ចុះកាន់បរិស័ទ គឺចុះទៅ លុក
ទៅ ចុះសំដៅ ចូលទៅក្នុងបរិស័ទ ប្រាហ្មណ៍បរិស័ទ គឺជាបរិស័ទ
បរិស័ទ សមណបរិស័ទ ហេតុនោះ (ជ្រើសរើស) ជនទាំងនោះ
ប្រាហ្មណ៍ ចុះកាន់បរិស័ទ ។

[២៧៦] អង្គប្បយពាក្យថា ជាជនមានគូ ដុះគ្នាទៅវិញទៅមក
ជាពាល គ្រងពាក្យថា ជាជនមានគូ គឺជាភិក្ខុ គឺជាអ្នកធ្វើផ្លូវ
លោភភិក្ខុ អ្នកធ្វើផ្លូវប្រកួតប្រកាន់ភិក្ខុ អ្នកធ្វើផ្លូវត្រួត
ភិក្ខុភិក្ខុ អ្នកធ្វើផ្លូវវិវាទភិក្ខុ អ្នកធ្វើផ្លូវអនិក្ខរណ៍ភិក្ខុ អ្នកលោភ
និយាយភិក្ខុ អ្នកចោទទៅមកភិក្ខុ ជនទាំងនោះ តែងដុះ មើល
ឃើញ ក្រឡេកមើល សំឡឹងមើល ពិចារណាមើលឲ្យគ្នាដឹងគ្នា ជាពាល
គេក្រាប គេក្រាបរោត ទន់ទាប លាមក អាត្រា គិតគូរ ហេតុនោះ
(ជ្រើសរើស) ជាជនមានគូ ដុះគ្នាទៅវិញទៅមក ជាពាល ។

[២៧៧] ពាក្យថា ជនទាំងនោះ អាស្រ័យសភាវៈដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ពោលពាក្យ
នេះ គឺអាស្រ័យ ពិធីផ្អែក ជាប់ស្អិត ដល់ស្អិត ចុះស្អិត ជឿជាក់
ឲ្យសាស្តា ធម៌ដែលសាស្តា នោះស្រីដឹងហើយ គណៈ ទិដ្ឋ បដិបត្ត
មគ្គដ៏ខ្ពង់ ។ ការឈ្លោះ ប្រកួតប្រកាន់ ចាស់ខ្ពង់ វិវាទ បែកខ្ញែក
គ្នា លោកហៅថា ពាក្យនេះ ។ មួយទៀត ពាក្យថា ពាក្យនេះ

សា កាតា ។ កាតាជំនំ វន្តំ កាលំ វន្តំ កល្យាណំ
វន្តំ វិគ្គហំ វន្តំ វិភង្គំ វន្តំ មេធានំ វន្តំ កល្យាណំ
និមយន្តំ វេហវន្តិតិ វន្តំ តេ អញ្ញាសិកា កាតោជំ ។

[២៧៧] បសំសកាមា កុសលាវនាបាតិ បសំ-
សកាមាតិ បសំសកាមា បសំសត្តិកា បសំសាជិ-
ប្បាយា បសំសប្បុរោកា បសំសបរិយេសនំ វេទនា ។
កុសលាវនាបាតិ កុសលាវនា បណ្ឌិតាវនា វិវាទនា
ញាណាវនា ហេតុវនា លក្ខណាវនា ការណាវនា
ហិរិវនា សកាយ លទ្ធិយាតិ បសំសកាមា កុស-
លាវនា ។ តេធាហ កតវា

តេ វិទកាមា បរិសំ វិគយ្ហ
ពានំ ធម្មាន្តំ មិទ្ធ អញ្ញាមញ្ញំ
វន្តំ តេ អញ្ញាសិកា កាតោជំ
បសំសកាមា កុសលាវនាបាតិ ។

វិសិដ្ឋនោ មិនមានធម៌ ។ ជនពិជ្ជនោ ពោលពាក្យ មិនមាន
ធម៌សេ គឺពោលជំនឿ ពោលការប្រកួតប្រកាន់ ពោលការគាស់
វែង ពោលវិវាទ ពោល ពលិនា បំភ្លឺ ថ្លែង ឲ្យការបែកខ្ញែកគ្នា
ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) ជនពិជ្ជនោ គាត់ស្រយសភាវៈដ៏ទៃ
ពោលពាក្យដ៏ធម៌ ។

[២៧៧] ពាក្យថា ជាអ្នកប្រាថ្នាភាសាសេសី មានវិទ្យាស
ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកប្រាថ្នាភាសាសេសី គឺប្រាថ្នាភាសាសេសី ត្រូវការ
ភាសាសេសី ប៉ុន្តែបើភាសាសេសី ធ្វើការសេសី ឲ្យពិជ្ជនោមានមុខ
ប្រាប់ស្រឡាភាសាសេសី ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមានវិទ្យាសេសី គឺ
'មានវិទ្យាសេសី មានវិទ្យាជាបណ្ឌិត មានវិទ្យាជាអ្នកប្រាថ្នា មានវិទ្យា
ប្រកបដោយញាណ មានវិទ្យាជាហេតុ មានវិទ្យាជាលក្ខណៈ មានវិទ្យា
ជាការណ៍ មានវិទ្យាជាហិរិ ក្នុងលទ្ធិបសំខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់
ប្រាស់ថា) ជាអ្នកប្រាថ្នាភាសាសេសី មានវិទ្យាសេសី ។ ហេតុនោះ
ព្រះមាតាព្រះភាគ ប្រាស់ថា

ជនពិជ្ជនោ ជាអ្នកប្រាថ្នាវិទ្យា ចុះកាន់បរិសទ្ធ ជាជនមាន
គួរផុតគ្នាទៅវិញទៅមក ពោល ជនពិជ្ជនោ គាត់ស្រយ
សភាវៈដ៏ទៃ ពោលពាក្យដ៏ធម៌ ជាអ្នកប្រាថ្នាភាសាសេសី
មានវិទ្យាសេសី ។

[២៧៨] យុត្តោ កតាយំ បរិសាយ មជ្ឈេ
 បសំសមិទ្ធិ វិជយាតិ ហោតិ.
 អនាហតស្មី បន មន្ត្ត ហោតិ
 ជិដ្ឋាយ សោ កុប្បតិ រដ្ឋមេសី ។

[២៧៩] យុត្តោ កតាយំ បរិសាយ មជ្ឈេតិ
 ទត្តិយបរិសាយ វា ត្រា ញុណបរិសាយ វា កតាបតិបរិ-
 សាយ វា សមណបរិសាយ វា មជ្ឈេ អត្តោ កតាយំ
 យុត្តោ បយុត្តោ អាយុត្តោ សមាយុត្តោ សម្បយុត្តោ
 កាថេតុន្តិ យុត្តោ កតាយំ បរិសាយ មជ្ឈេ ។

[២៨០] បសំសមិទ្ធិ វិជយាតិ ហោតិ បសំស-
 មិទ្ធិ បសំសំ ថាមនំ កត្តំ វណ្ណហារិយំ វណ្ណោ សា-
 និយុត្តោ បត្តយុត្តោ បិហយុត្តោ អភិជប្បុត្តោ ។ វិជយាតិ
 ហោតិ បុត្រោ សល្លាតា កតំកតិ វិជយាតិ ហោតិ
 ជយោ ទុទោ មេ កវិស្សតិ បរាជយោ ទុទោ មេ កវិស្ស-
 តិ កតំ ជិត្តហំ កវិស្សមិ កតំ បដិក្កត្តំ កវិស្សមិ
 កតំ វិសេសំ កវិស្សមិ កតំ បដិវិសេសំ កវិស្សមិ

[២៨១] បុគ្គលណា ប្រកបការពាល ក្នុងកណ្តាលបរិស័ទ
 ប្រាជ្ញសេចក្តីសរសើរ បុគ្គលនោះ វេមន៍ចង្អៀតចិត្ត កាល
 បើគេបំបាក់សំដៅហើយ វេមន៍អៀនអន់ បុគ្គលអ្នកស្វន្ធក
 ទោសនោះ វេមន៍ទ័ង ព្រោះការខ្ពង់ ។

[២៨២] ពាក្យថា ប្រកបការពាលក្នុងកណ្តាលបរិស័ទ គឺប្រកប
 ប្រកបរឿយ ។ ប្រកបខ្លះៗ ប្រកបខ្លះៗ ព្រម ប្រកបរឿយៗ ព្រម ក្នុង
 ពាក្យបស់ខ្លួន ដើម្បីពាល ក្នុងកណ្តាលទត្តិយបរិស័ទក្តី ព្រាហ្មណ-
 បរិស័ទក្តី គហបតិបរិស័ទក្តី សមណបរិស័ទក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ប្រកបការពាល ក្នុងកណ្តាលបរិស័ទ ។

[២៨៣] អតិប្បយពាក្យថា ប្រាជ្ញសេចក្តីសរសើរ បុគ្គលនោះ
 វេមន៍ចង្អៀតចិត្ត ទ្រង់ពាក្យថា ប្រាជ្ញសេចក្តីសរសើរ គឺប្រាជ្ញ
 គ្រេកអរ ប៉ុន្តែ ស្រឡាញ់ ជាចិត្ត ទូរសេចក្តីសរសើរ
 សេចក្តីស្ងួច ក្តៅឈ្មោះ សេចក្តីចំរើនដោយគុណ ។ ពាក្យថា
 វេមន៍ចង្អៀតចិត្ត គឺមានសេចក្តីសង្ស័យនឹងការចរា វេមន៍ចង្អៀត
 ចង្អុលមុនថា អាក្នុងអញ នឹងមានជ័យឬ ឬអាក្នុងអញ នឹងបរាជ័យ
 អាក្នុងអញ នឹងធ្វើការផ្សេងៗដល់ដូចម្តេចឬ នឹងធ្វើការបន្ថយដូចម្តេចឬ
 នឹងធ្វើឲ្យវិសេស ដូចម្តេចឬ នឹងធ្វើឲ្យវិសេសគប្បី ដូចម្តេចឬ

កង អាវេជ្ជយំ កវិស្សមិ កង ជិវ្ហេជ្ជយំ កវិស្សមិ
កង ធនំ កវិស្សមិ កង មណ្ឌលំ កវិស្សមិតិ
ឯវំ បុត្រេ សល្លាហា កងកងំ វិជយានិ ហោត្តនិ
បសសមិជ្ជំ វិជយានិ ហោតិ ។

[២៨១] អបហរន្តិ បទ មន្តិ ហោត្តនិ យេ
តេ បញ្ញាវិម័សកា^(១) កវិស្សា ចាសនិកា^(២) តេ
អបហរន្តិ អត្ថាបគតំ កណ៌តន្តិ អត្ថតោ អបហរន្តិ
ព្យញ្ញាបគតំ កណ៌តន្តិ ព្យញ្ញនតោ អបហរន្តិ អត្ថ-
ព្យញ្ញាបគតំ កណ៌តន្តិ អត្ថព្យញ្ញនតោ អបហរន្តិ
អត្ថា តេ ទុដ្ឋតោ ព្យញ្ញនន្ត ទុរោបិទំ អត្ថព្យញ្ញនន្ត
ទុដ្ឋតំ ទុរោបិទំ ជិត្តហោ តេ អត្ថតោ បដិកុដ្ឋន្ត
ទុដ្ឋតំ វិសេសោ តេ អត្ថតោ បដិវិសេសោ តេ ទុដ្ឋត-
នោ អាវេជ្ជយា តេ អត្ថតា ជិវ្ហេជ្ជយា តេ ទុដ្ឋតា
ធនោ តេ អត្ថតោ មណ្ឌលន្ត ទុដ្ឋតំ ទុដ្ឋតិកំ
ទុក្កណ៌តំ ទុក្កបិទំ ទុក្កំ ទុក្កាសិតន្តិ អបហរន្តិ ។

១. ម. បញ្ច វិសេសា ។ ២. ម. ធននិកា ។

នឹងធ្វើឱ្យចុះក្លាយដូចម្តេចហ្ន៎ នឹងធ្វើឱ្យចុះក្លាយហួតដូចម្តេចហ្ន៎ នឹងធ្វើ
ឱ្យដាច់ដូចម្តេចហ្ន៎ នឹងធ្វើឱ្យមានមណ្ឌលដូចម្តេចហ្ន៎ ជាអ្នកមានសេចក្តី
សន្ស័យនឹងការចោល វេមនិចន្ទ្រ្យ្យកចន្ទ្រ្យ្យមុនយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មសេចក្តីសរសើរ បុគ្គលនោះ វេមនិចន្ទ្រ្យ្យកចិត្ត ។

[២៨១] ពាក្យថា កាលបើគេបំបាត់សំដីហើយ វេមនិចន្ទ្រ្យ្យកចិត្ត
អធិប្បាយថា ពួកដទៃណា ជាប់សំទ អ្នកចិញ្ចឹមពោធិប្រសា មាន
សេចក្តីអាណិត ជនទាំងនោះ តែងបំបាត់ គឺបំបាត់ព្រោះអត្ថថា លោក
ពោល ព្រាសចាកអត្ថ បំបាត់ព្រោះព្យញ្ញនថា លោកពោល ព្រាស
ចាកព្យញ្ញន បំបាត់ព្រោះអត្ថនឹងព្យញ្ញនថា លោកពោល ព្រាសចាក
អត្ថនឹងព្យញ្ញន បំបាត់ថា អត្ថ លោកនាំចេញខុស ព្យញ្ញន លោក
លើកឡើងខុស អត្ថនឹងព្យញ្ញន លោកនាំចេញខុស លើកឡើងខុស
លោកធ្វើការសន្តិសន្តិមិនកើតទេ លោកធ្វើការបន្ថយខុស លោកធ្វើ
ឱ្យវិសេសមិនកើតទេ លោកធ្វើឱ្យវិសេសបរិញ្ញាខុស លោកធ្វើឱ្យចុះ
ក្លាយមិនកើតទេ លោកធ្វើឱ្យចុះក្លាយហួតខុស លោកធ្វើឱ្យដាច់
មិនកើតទេ លោកធ្វើឱ្យមានមណ្ឌលខុស សំដែងមិនល្អទេ កណ៌នា
មិនល្អទេ ចរាមិនល្អទេ ជិយាយមិនល្អទេ វ្រូងមិនល្អទេ ។

អថាហតស្មី បធម៌ មង្គ្គ ហោតិ អថាហតស្មី មង្គ្គ
ហោតិ មង្គ្គតោ យង្គ្គតោ ព្យង្គ្គតោ^(១) ឆោមធម៌-

តោ ហោតិ អថាហតស្មី បធម៌ មង្គ្គ ហោតិ ។

[២៨២] ធម្មាយ សោ កុប្បតិ រដ្ឋមេសីតិ

ធម្មាយាតិ ធម្មាយ ករហាយ អកតិក្ខយា អវល្លាហា-
រិកាយ ។ កុប្បតិ កុប្បតិ ព្យាបដ្ឋតិ បតិក្ខយតិ

កោបត្ថា កោសត្ថា អបច្ចយត្ថា បាតុក្កោតិ

ធម្មាយ សោ កុប្បតិ ។ រដ្ឋមេសីតិ រដ្ឋមេសី

វិរដ្ឋមេសី អបរដ្ឋមេសី ទលិកមេសី កង្ក្កតមេសី

វិរាមេសីតិ ធម្មាយ សោ កុប្បតិ រដ្ឋមេសី ។

តេនាហា ភគវ

យុត្តោ ភគវយំ បរិសាយ មជ្ឈេ

បសំសមិទ្ធិ វិជយាតិ ហោតិ

អថាហតស្មី បធម៌ មង្គ្គ ហោតិ

ធម្មាយ សោ កុប្បតិ រដ្ឋមេសីតិ ។

១ ម. ព្យង្គ្គតោ ។

ពាក្យថា កាលបើគេបំបាត់សំដីហើយ វេមនិកៀនអន់ បានសេចក្តីថា
កាលបើគេបំបាត់សំដីហើយ វេមនិកៀនអន់ គឺ មានសេចក្តីពិបាកចិត្ត
ចង្អៀតចង្អល់ចិត្ត តឹងចិត្ត រោមទស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
កាលបើគេបំបាត់សំដីហើយ វេមនិកៀនអន់ ។

[២៨២] រដ្ឋមេសីពាក្យថា បុគ្គលអ្នកស្វែងរកទោសនោះ វេមនិ
ទីនិព្វានការខ្លីខ្លា ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះការខ្លីខ្លា គឺព្រោះការខ្លីខ្លា ព្រោះ
ការតែងជឿល ព្រោះការបង្គាប់ ព្រោះការមិនចំរើនដោយគុណ ។ ពាក្យ
ថា វេមនិទីនិ គឺវេមនិទីនិ ប្រទូស្ត ក្រៅក្រោម ធ្វើសេចក្តីក្រោមផង
ទោសផង សេចក្តីមិនត្រូវការផង ឲ្យប្រាកដ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) បុគ្គលនោះ វេមនិទីនិ ព្រោះការខ្លីខ្លា ។ ពាក្យថា ស្វែងរកទោស
គឺស្វែងរកទោស ស្វែងរកទោសផ្សេងៗ ស្វែងរកកំហុស ស្វែងរក
សេចក្តីកាំងក្លាត់ ស្វែងរកសេចក្តីយឺតយ៉ាវ ស្វែងរកចង្អុល ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលអ្នកស្វែងរកទោសនោះ វេមនិទីនិ ព្រោះ
ការខ្លីខ្លា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានប្រែកាត ត្រាស់ថា

បុគ្គលណា ប្រកបការពាល ក្នុងកណ្តាលបរិស័ទ ប្រាថ្នា
សេចក្តីសរសើរ បុគ្គលនោះ វេមនិចង្អៀតចិត្ត កាលបើគេ
បំបាត់សំដីហើយ វេមនិកៀនអន់ បុគ្គលអ្នកស្វែងរកទោស
នោះ វេមនិទីនិ ព្រោះការខ្លីខ្លា ។

(២៨៣) យេមស្ស ភានំ បរិហ័នមាហុ

អនាហតំ បញ្ញាវិម័សកា យេ

បរិវេជ្ជតិ សោតតិ ហីនវនោ

ឧបច្ចតា មន្តិ អនុគ្គហតិ ។

(២៨៤) យេមស្ស ភានំ បរិហ័នមាហុតិ យំ តស្ស
ភានំ ហីនំ វិហីនំ បរិហីនំ បរិហាមិតំ ន បរិច្ចរិតំ
ឯវមាហំសុ ឯវំ កុលេន្តិ ឯវំ កណ្តិន្តិ ឯវំ ធិបយន្តិ
ឯវំ កេហរន្តិកំ យេមស្ស ភានំ បរិហ័នមាហុ ។

(២៨៥) អនាហតំ បញ្ញាវិម័សកា យេតិ យេ
តេ បញ្ញាវិម័សកា នាវិសដ្ឋា នាសនិកា តេ អបហរន្តិ
អត្តាបគតំ កណ៌តន្តិ អត្តតោ អបហរន្តិ ព្យញ្ញាបគតំ
កណ៌តន្តិ ព្យញ្ញនតោ អបហរន្តិ អត្តព្យញ្ញាបគតំ
កណ៌តន្តិ អត្តព្យញ្ញនតោ អបហរន្តិ អត្តោ តេ ធុន្តតោ
ព្យញ្ញនន្តេ ធុរេយិតំ អត្តព្យញ្ញនន្តេ ធុន្តតំ ធុរេយិតំ
និក្ខយោ តេ អកតោ បដិកម្មន្តេ ធុក្កេ វិសេសោ

(២៨៦) តួគដន អ្នកពិចារណាប្រសា បានគោលវិទៈ របស់

ជននោះ ជាថេរភាព ជាគួរបំបាត់ចោល បុគ្គលអ្នកនានា

ក៏ទៈថេរភាព មែនយំប្រាប់ លោកស្តាយ គួញតែង

គេកន្លងកាត់អញ ។

(២៨៧) ភាគ្យថា គោលវិទៈ របស់ជននោះ ជាថេរភាព នី
គោលយ៉ាងនេះ សំដែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បិក្ខុយ៉ាងនេះ
ថ្ងៃយ៉ាងនេះ នូវវិទៈ របស់បុគ្គលនោះ ជាថេរភាព ទន់អន់
ទន់ទាប សាបស្បឿង មិនបែបណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
គោលវិទៈ របស់ជននោះ ជាថេរភាព ។

(២៨៨) ភាគ្យថា តួគដន អ្នកពិចារណាប្រសា...ថា គួរបំបាត់
ចោល នីត្តកបរិស័ទណា ជាអ្នកពិចារណាប្រសា មានសេចក្តីអាណិត
ត្តកបរិស័ទនោះ គេនឹងបំបាត់ នឹងបំបាត់ព្រោះអត្តថា លោកគោលប្រាស
ចាកអត្ត បំបាត់ព្រោះព្យញ្ញនៈថា លោកគោលប្រាសចាកព្យញ្ញនៈ
បំបាត់ព្រោះអត្តនឹងព្យញ្ញនៈថា លោកគោលប្រាសចាកអត្តនឹងព្យញ្ញនៈ
បំបាត់ថា អត្តលោកនាំចេញខុស ព្យញ្ញនៈលោកលើកឡើងខុស អត្ត
នឹងព្យញ្ញនៈ លោកនាំចេញខុស លើកឡើងខុស លោកធ្វើការសន្តិក
សន្តិធម៌នាគរ ធ្វើការបន្តយុទ្ធស លោកធ្វើទ្រព្យសម្ភារៈនាគរ

តេ អតតោ បដិវិសេសោ តេ ធុត្តដោ អវេទិយា តេ
អតតា វិទេទិយា តេ ធុត្តដោ ទេវោ តេ អតតោ
មណ្ឌលវេទ ធុត្តដំ ធុត្តដំ ធុត្តដំ ធុត្តដំ ធុត្តដំ ធុត្តដំ
ធុត្តសិវត្ថុ អបហវត្ថុ អបហវត្ថុ បញ្ញាវិសេសា យេ ។

[២៨៦] បរិវេទនី សោចតិ ហិទកនោតិ បរិវេទនីតិ
អញ្ចំ មយា អវេទិតំ អញ្ចំ ចិត្តិតំ អញ្ចំ ឧបដាវិតំ
អញ្ចំ ឧបលត្ថិតំ សោ មហាបត្តោ មហាបរិសោ
មហាបរិវារេ បរិសោ ទាយំ វត្តា ន សមត្តា សមត្តាយ
ហេតុ^(១) តតសាលោ បុន កត្តស្យាមិតិ យោ
ឯវុចោ កតាបលោ វិច្ឆាលោ លាលប្បោ លាល-
ប្បាយតា លាលប្បាយិតត្ថុន្តិ បរិវេទនី ។ សោចតិ
តស្ស ជយោតិ សោចតិ មយ្ហំ មរជយោតិ សោចតិ
តស្ស លោកាតិ សោចតិ មយ្ហំ អលោកាតិ សោចតិ
តស្ស យសោតិ សោចតិ មយ្ហំ អយសោតិ សោចតិ

១ ម. បរិវាយ ហេតុ ។

លោកធ្វើឱ្យសេសសល់បញ្ចុស លោកធ្វើឱ្យច្របូកច្របល់មិនកើតទេ លោក
ធ្វើឱ្យច្របូកច្របល់បញ្ចុស លោកធ្វើឱ្យដាច់មិនកើតទេ លោកធ្វើឱ្យមាន
មណ្ឌលចុស សំដែងមិនល្អទេ ពណ៌នាមិនល្អទេ ចរចាមិនល្អទេ
ទិយាយមិនល្អទេ ថ្លែងមិនល្អទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) ពួកជន
អ្នកពិចារណាប្រាស្នា... ថាអ្វីបំបាត់ចោល ។

[២៨៦] កតិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមានវិទ្យាដ៏ចេកវាច វេទន៍
យំរៀបរាប់ សោកស្តាយ ត្រង់ពាក្យថា វេទន៍យំរៀបរាប់ គឺការចោ
ដោយវិចិត្រ ការចោចរឿយៗ ការយំរៀបរាប់ ការយំរៀបរាប់ ភាព
នៃការយំរៀបរាប់ណា មានសភាពយ៉ាងនេះថា កត្តាអញ្ជើញនិយមរបស់
ដ៏១ គឺនិយមរបស់ដ៏១ ចាំទុករបស់ដ៏១ កត់ត្រាទុករបស់ដ៏១
បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានតួនាទីច្រើន មានបរិស័ទច្រើន មានបរិវារច្រើន
២បរិស័ទនេះ ជាពួកមិនព្រមព្រៀងគ្នា ទាំងការចោចដោយពាក្យដើម្បី
សេចក្តីព្រមព្រៀងគ្នា ប្តូរមានចុះ កត្តាអញ្ជើញនិយមបំបែកវិញ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ប្រាស់ថា) វេទន៍យំរៀបរាប់ ។ ពាក្យថា សោកស្តាយ គឺ
សោកស្តាយថា គេមានជ័យ សោកស្តាយថា កត្តាអញ្ជើញនិយម
សោកស្តាយថា គេមានលាភ សោកស្តាយថា កត្តាអញ្ជើញនិយម
សោកស្តាយថា គេមានជ័យ សោកស្តាយថា កត្តាអញ្ជើញនិយម

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាជេតុសោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាជេតុសោ

តស្ស បសំសាតិ សោចតិ មយ្ហំ ជំនាតិ សោចតិ
 តស្ស សុខន្តិ សោចតិ មយ្ហំ ទុក្ខន្តិ សោចតិ សោ
 សក្កតោ គុក្កតោ មាធិតោ បូជិតោ អបចិតោ លាភី
 ចីវរិបិណ្ឌចាតសេនាសនតិលាទប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការ-
 រាជំ អហមស្មិ អសក្កតោ អគុក្កតោ អមាធិតោ
 អបូជិតោ អបបចិតោ ន លាភី ចីវរិបិណ្ឌចាតសេ-
 នាសនតិលាទប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការរាជន្តិ សោចតិ
 កិលមតិ បរិទេវតិ ទុរក្កាធិ កុន្តតិ សម្មោហំ អាម-
 ជ្ជតិ បរិទេវតិ សោចតិ ។ ហិមវនោតិ ហិមវនោ
 ធិហិមវនោ បរិហិមវនោ បរិមាមិមវនោ ន បរិ-
 បូរិមវនោតិ បរិទេវតិ សោចតិ ហិមវនោ ។

(២៨៧) ឧបទ្វកា មន្តិ អនុត្តនាតិកំ សោ មំ វា-
 ទេន វាជំ ឧបទ្វកា ឧបទ្វកា អតិក្កតោ សមតិក្កតោ
 វិគីវត្តោតិ វាជេន ឧបទ្វកា មន្តិ ។ អថ វា មំ វាទេន
 វាជំ អតិក្កតោ អត្ថេក្កតោ បរិយាទយិតា មន្តិតា (១)

១. ម. មន្តយិតា ។

សោកស្តាយថា គេបានសេចក្តីសរសើរ សោកស្តាយថា អាត្មាអញបាន
 និព្វាន សោកស្តាយថា គេបានសុខ សោកស្តាយថា អាត្មាអញបានទុក្ខ
 សោកស្តាយ លំបាកចំក្នុង យំរៀបចប់ យំគក់ទ្រង់ ដល់ខ្លួនសេចក្តីវិនិច្ឆ័យថា
 បុគ្គលនោះ មានគេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន ឬជា គោតម្រែង ជាអ្នក
 បានចីវរ បំណុល លេខាសនៈ នឹងគិតលាទប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការ អាត្មា
 អញ គេមិនធ្វើសក្ការៈ មិនគោរព មិនរាប់អាន មិនចូល មិនគោត
 ម្រែងមិនបានចីវរ បំណុល លេខាសនៈ នឹងគិតលាទប្បច្ចយកេសជ្ជ
 បរិក្ការទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) យំរៀបចប់ សោកស្តាយ ។
 ពាក្យថា មានវិទៈជំរើចកថាប ភំមានវិទៈជំរើចកថាប មានវិទៈទំអំនំ
 មានវិទៈសាបសូន្យ មានវិទៈខ្វះខាត មានវិទៈមិនបរិបូណ៌ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ប្រាសថា) បុគ្គលមានវិទៈជំរើចកថាប រមែងយំរៀបចប់ សោក
 ស្តាយ ។

(២៨៧) ពាក្យថា ក្នុងក្បួនថា គេកន្លងអាត្មាអញ ភិក្ខុញក្បួនថា
 គេបំពាន វិលាគលី ប្រព្រឹត្តកន្លង លែងពីលើ វិលាគលីលើវិទៈ
 ដោយវិទៈនឹងអញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) ក្នុងក្បួនថា គេកន្លង
 អាត្មាអញយ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ក្នុងក្បួនថា បុគ្គលនោះ គ្រប
 សន្តិកំ ពុទ្ធចកន្តំ រូបិកំ ញាញ់ខ្សែវិទៈ ដោយវិទៈនឹងអញ

ចរតិ វិហរតំ នវិយតិ វត្តតំ ទាលោតិ យេមេតិ
 ហោចេតីតំ ឯវម្បិ ឧបទូតា មន្ទិ ។ អនុត្តរា វត្តតំ
 ភំបាបលាតោ វិប្បលាតោ លាវប្បោ លាវប្បោ-
 បេតា លាវប្បាយិតត្ថន្ទំ ឧបទូតា មន្ទិ អនុត្តរាតិ ។
 តេតាយា ភគវា

យមស្ស ភំនំ បរិហិទមាហុ
 អបាហតំ បញ្ញាវិមុត្តសកា យេ
 បរិទេវតី សោចតិ ហិទវាទោ
 ឧបទូតា មន្ទិ អនុត្តរាតីតិ ។

[២៨៨] ឯតេ វិភិទា សមណោសុ ជាតា

ឯតេសុ ឧត្ស្រតិច័យាតិ ហោតិ
 ឯតម្បិ ទិស្វា វិរមេ ភេតោជ្ជំ
 ន ហញ្ញានុត្តំ បសំសលាភា ។

[២៨៩] ឯតេ វិភិទា សមណោសុ ជាតា-

តិ សមណាតិ យេ តេចិ វតោ ពហិទ្ធា

ហើយគ្រាប់ពេសព្រាខ្លួនទៅ ញ្ច័ន្តិវិយាបថឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ញ្ច័ន្តិការ
 ប្រព្រឹត្តិវិយាបថឲ្យកើតឡើង គេក៏វិយាបថ បំពេញវិយាបថ បង្រួប
 វិយាបថ ហេតុនោះ (ទ្រង់គ្រាស់ថា) អញស្ដេច គេក៏ខ្វះកាត្មាអញ
 យ៉ាងនេះទ្វះ ។ ការចរចាដោយវេទ ការចរចាផ្សេងៗ ការយំរៀប
 រាប់ គាតាយំរៀបរាប់ គាត់ខកាយំរៀបរាប់ លោកហៅថា ការអញ
 ស្ដេច ហេតុនោះ (ទ្រង់គ្រាស់ថា) អញស្ដេច គេក៏ខ្វះកាត្មាអញ ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ គ្រាស់ថា

ពួកជន អ្នកវិចារណាប្រសូ បាទាពារាជៈ របស់ជន
 នោះ ថាថេកតប ថាគូបំបាត់ចោល បុគ្គលអ្នកមានវិទៈ
 ដឹងថេកតប វិមន័យរៀបរាប់ សោកស្តាយ អញស្ដេច
 គេក៏ខ្វះកាត្មាអញ ។

[២៩០] វិវាទំនិទ្ទិះ កើតក្នុងពួកសមណៈ កិរិយាច្វិច្ចត្ថំនិ
 ភាគីនិច្ចត្ថំ វិមន័យាន ព្រោះវិទៈចំនិទ្ទិះ បុគ្គលឃើញ
 ហេសានេះហើយ ត្រូវរៀបរាប់សំដីមិនមានទេ ដូច
 ប្រយោជន៍វិវាទមិនមាន ព្រោះកិរិយាបាទពាក្យសារសំរេ ។

[២៩១] អនិប្បាយពាក្យថា វិវាទំនិទ្ទិះ កើតក្នុងពួកសមណៈ
 ទ្រង់ពាក្យថា ពួកសមណៈ គឺពួកជនណាមួយ ដែលចូលទៅកាន់ផ្នួស

បរិច្ចាដុបតតា បរិច្ចាដកសមាធម្មតា ឯដ្ឋាន-
លហា ឯដ្ឋានណ្តា ឯដ្ឋានក្តីហា ឯដ្ឋានវិហារ ឯដ្ឋានមេធា-
សមណសុ ជាតា សញ្ញតា ឯព្វតា អភិឯព្វតា
ចាក្យតាតិ ឯតេ វិហារ សមណសុ ជាតា ។

[២៩០] ឯតេសុ ឧត្តាតិធម្មតិ ហោតិ ជយ-
បរាជយោ ហោតិ លាភាលាភោ ហោតិ យសាយ-
សោ ហោតិ ធម្មាចសសោ ហោតិ សុទ្ធនុក្ខំ ហោតិ
សោមនស្សនោមនស្សំ ហោតិ ឥដ្ឋាធម្មំ ហោតិ
អនុជយបដិយំ ហោតិ ឧត្តាតិធម្មតិ ហោតិ អបុ-
រោធិវោរោ ហោតិ ជយេន ចិត្តំ ឧត្តាតិកំ ហោតិ
បរាជយេន ចិត្តំ ឧត្តាតិកំ ហោតិ លាភេន ចិត្តំ
ឧត្តាតិកំ ហោតិ អលាភេន ចិត្តំ ឧត្តាតិកំ ហោតិ
យសេន ចិត្តំ ឧត្តាតិកំ ហោតិ អយសេន ចិត្តំ
ឧត្តាតិកំ ហោតិ ចសសាយ ចិត្តំ ឧត្តាតិកំ ហោតិ
ធម្មាយ ចិត្តំ ឧត្តាតិកំ ហោតិ ឥន្ទ្រេន ចិត្តំ ឧត្តាតិកំ
ហោតិ ឥន្ទ្រេន ចិត្តំ ឧត្តាតិកំ ហោតិ សោមន-
ស្សេន ចិត្តំ ឧត្តាតិកំ ហោតិ នោមនស្សេន ចិត្តំ

ជាបរិច្ចាដក ចូលទៅក្នុងបរិច្ចាដក ទាន់ត្រូវវិធីសាសនានេះ ដំណោះ
ព្រោះចង្អុល ការប្រកួតប្រកាន់ព្រោះចង្អុល ការចាស់ទងព្រោះចង្អុល ការវែង
ព្រោះចង្អុល ការបែកខ្ញែកគ្នាព្រោះចង្អុលទាំងនេះ កើត កើតព្រម លេច
ឡើង លេចឡើងប្រាកដ កើតប្រាកដ ក្នុងពួកសមណៈ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) វិវាទទាំងនេះ កើតក្នុងពួកសមណៈ ។

[២៩១] ភាព្យថា កិរិយាធូរចិត្តនឹងការតឹងចិត្ត វេមនីមាន ព្រោះ
វិវាទទាំងនេះ អចិប្បាយថា ជយនឹងបរាជយេ វេមនីមាន លាភនឹងឥត
លាភ វេមនីមាន យសនឹងឥតយស វេមនីមាន និវាទនឹងសេចក្តីសរ-
សើរ វេមនីមាន សុខនឹងទុក្ខ វេមនីមាន សោមនស្សនឹងរោមនស្ស
វេមនីមាន របស់ជាទីប្រាថ្នាទាំងមិនជាទីប្រាថ្នា វេមនីមាន សេចក្តីត្រេក-
អនឹងការថ្លាថ្លាក់ វេមនីមាន កិរិយាធូរចិត្តនឹងការតឹងចិត្ត វេមនីមាន
សេចក្តីត្រេកអរនឹងការរឹង វេមនីមាន ចិត្តចូរព្រោះការឈ្នះ ចិត្តតឹង
ព្រោះការចាញ់ ចិត្តចូរ ព្រោះលាភ ចិត្តតឹង ព្រោះឥតលាភ ចិត្តចូរ
ព្រោះយស ចិត្តតឹង ព្រោះឥតយស ចិត្តចូរ ព្រោះសេចក្តីសរសើរ
ចិត្តតឹង ព្រោះនិវាទ ចិត្តចូរ ព្រោះសុខ ចិត្តតឹង ព្រោះទុក្ខ
ចិត្តចូរ ព្រោះរោមនស្ស ចិត្តតឹង ព្រោះរោមនស្ស ចិត្តចូរ

ឯក្សាភិបាល ហោតិ ឧត្តរាភិបាល ចិត្ត ឧក្សាភិបាល ហោតិ
 ឧណាភិបាល ចិត្ត ឯក្សាភិបាល ហោតិ ឯកស្ស ឧក្សាភិ-
 បាល ហោតិ ។

(២៩១) ឯតម្បី ជិស្វា វិរមេ កាដោដ្ឋង្គិ ឯតម្បី
ជិស្វាតិ ឯតំ អាជីនំ ជិស្វា បស្សិតា តុលយិតា
តិរយិតា វិភាយិតា វិក្កតំ កត្វា ជិដ្ឋិកលាហេសុ
ជិដ្ឋិកណ្ណនេសុ ជិដ្ឋិវត្តហេសុ ជិដ្ឋិវិវាទេសុ ជិដ្ឋិមេធនេសុ
តិ ឯតម្បី ជិស្វា ។ វិរមេ កាដោដ្ឋង្គិ កាដោដ្ឋង្គិ
វិទ្យតិ កលាហេ កណ្ណនំ វិគ្គហេ វិវាទេ មេធនំ ។
អនិវា កាដោដ្ឋង្គិ អនេជីនំ សា កថា ។ កាដោដ្ឋង្គិ
ន កាវេយ្យ កលហំ ន កាវេយ្យ កណ្ណនំ ន
កាវេយ្យ វិគ្គហំ ន កាវេយ្យ វិវាទំ ន កាវេយ្យ
មេធនំ ន កាវេយ្យ កលហកណ្ណនវិគ្គហវិវាទមេធនំ
បដិហេយ្យ វិចារេយ្យ ឡង្គិកវេយ្យ អនកាវត្ថុ-
វេយ្យ ។ កលហកណ្ណនវិគ្គហវិវាទមេធនា អារតោ
អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ ជិត្តុតោ ជិស្សុតោ

ព្រោះការប៉ាន់ប្រៀប ចំនួនកើន ព្រោះការប្រមាថចុះ ហេតុនោះ (ទ្រង់
ស្រាស់ថា) ការចូរចំនួនកើនការគិតចំនួន វែងមានព្រោះវាទះចំណុះនេះ ។

(២៩១) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលឃើញចោលនេះហើយ ត្រូវរៀប
បង់សំដីមិនមានធុរ ត្រង់ពាក្យថា ឃើញចោលនេះ គឺឃើញ យល់
ថ្លង់ គ្រិះ ធ្វើឱ្យច្បស់ ធ្វើឱ្យប្រាកដខ្លះចោលនេះ ក្នុងការឈ្លោះ
ព្រោះទង្គិ ក្នុងការប្រកួតប្រកាន់ព្រោះទង្គិ ក្នុងការចាស់ទៃនៃព្រោះទង្គិ
ក្នុងវិវាទព្រោះទង្គិ ក្នុងការបែកខ្ញែកគ្នាព្រោះទង្គិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាប់
ថា) ឃើញចោលនេះ ។ ពាក្យថា ត្រូវរៀបបង់សំដីមិនមានធុរ គឺដំ
លោះ ការប្រកួតប្រកាន់ ការចាស់ទៃនៃ ការវិវាទ ការបែកខ្ញែកគ្នា លោក
ហៅថា សំដីមិនមានធុរ ។ មួយទៀត ពាក្យមិនមានធុរនោះ ហៅថា
សំដីមិនមានធុរ ។ បុគ្គលមិនឥប្បវេសិកសំដីមិនមានធុរ គឺមិនឥប្បវេសិក
លោះ មិនឥប្បវេសិកការប្រកួតប្រកាន់ មិនឥប្បវេសិកការចាស់ទៃនៃ មិនឥប្បវេសិក
ធ្វើការវិវាទ មិនឥប្បវេសិកការបែកខ្ញែកគ្នា ឥប្បវេសិកសំដី ឥប្បវេសិកសំដី
ធ្វើឱ្យចោល ឥប្បវេសិកសំដីខ្លះតែមិនមានធុរនោះ ការប្រកួតប្រកាន់
ការចាស់ទៃនៃ ការវិវាទ ឆ្លើយការបែកខ្ញែកគ្នា ។ បុគ្គលឥប្បវេសិកសំដី
រៀបចំស្រឡះ រៀបចំពោះ ចៀបកង លះបង់ ផុតស្រឡះ ប្រកបប្រាស
ចាកជំនោះ ការប្រកួតប្រកាន់ ការចាស់ទៃនៃ ការវិវាទឆ្លើយការបែកខ្ញែកគ្នា

វិប្បឡាស្តោ វិសញ្ញាស្តោ វិមរិយាដិកេតេន ធនេសោ វិហ-
រេយ្យាតិ ឯតម្បិ ធិស្វា វិរមេ តាថោដ្ឋំ ។

[២៩២] ន ហញ្ញនត្ថត្ថិ បសំសលាភាតិ បសំស-
លាភា អញ្ញា អត្ថោ នត្ថិ អត្ថត្ថោ វា បរត្ថោ វា
ឧភយត្ថោ វា ធិដ្ឋនម្មិកោ វា អត្ថោ សម្បណយិកោ
វា អត្ថោ ឧត្តានោ វា អត្ថោ តម្ពិរោ វា អត្ថោ
តូណោ វា អត្ថោ បដិច្ចន្នោ វា អត្ថោ ធរេយ្យា វា
អត្ថោ ធិតោ វា អត្ថោ អនន្តរោ វា អត្ថោ ធិត្តិ-
លេសោ វា អត្ថោ វេទានោ វា អត្ថោ បរមត្ថោ
វា អត្ថោ នត្ថិ ន សំវិជ្ជតិ នុបលត្តតិ ន ហញ្ញ-
នត្ថត្ថិ បសំសលាភា ។ តេនាហ ភគវា

ឯតេ វិវាទេ សមលោសុ ជាតា
ឯតេសុ ឧត្ស្យាតិធិយាតិ ហោតិ
ឯតម្បិ ធិស្វា វិរមេ តាថោដ្ឋំ
ន ហញ្ញនត្ថត្ថិ បសំសលាភាតិ ។

ហើយសម្រាកនៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកវិជ្ជាគិលេស ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឃើញពោសនេហើយ ត្រូវរៀបចំសំដីមិនមានធុរ ។

[២៩២] ពាក្យថា ជ្រកប្រយោជន៍ដ៏ទៃមិនមាន ព្រោះការបាត
សេចក្តីសរសើរ សេចក្តីថា ប្រយោជន៍ដ៏ទៃមិនមាន ព្រោះការបាត
សេចក្តីសរសើរ គឺប្រយោជន៍របស់ខ្លួនក្តី ប្រយោជន៍របស់បុគ្គលដ៏ទៃក្តី
ប្រយោជន៍វិនិច្ឆ័យក្តី ប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្នក្តី ប្រយោជន៍ក្នុងលោកខាង
មុខក្តី ប្រយោជន៍ឥតក្តី ប្រយោជន៍ជ្រៅក្តី ប្រយោជន៍លាក់ក្តី ប្រយោជន៍
កំបាំងក្តី ប្រយោជន៍ដែលត្រូវដឹងក្តី ប្រយោជន៍ដែលដឹកនាំហើយក្តី
ប្រយោជន៍មិនមានពោសក្តី ប្រយោជន៍មិនមានគិលេសក្តី ប្រយោជន៍ផ្ស
ផងក្តី ប្រយោជន៍មានអក្ខរៈជុំក្តី វេមន៍មិនមាន មិនមានព្រម មិន
កើតមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជ្រកប្រយោជន៍ដ៏ទៃ មិន
មាន ព្រោះការបាតសេចក្តីសរសើរ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
ត្រាស់ថា

វិវាទតាំងនេះ កើតក្នុងពួកសមណៈ គឺយាជូរចិត្តនឹងការកើត
ចិត្ត វេមន៍មាន ព្រោះវិវាទតាំងនេះ បុគ្គលឃើញពោស
នេហើយ ត្រូវរៀបចំសំដីមិនមានធុរ ជ្រកប្រយោជន៍
ដ៏ទៃ មិនមាន ព្រោះការបាតពាក្យសរសើរទេ ។

[២៩៣] បស់សិរីតា វា បង តត្ថ ហោតិ
 អត្តាយ វា បរិសាយ មជ្ឈិ
 សោ ហស្សតិ ឧត្តមតិ តេ
 បប្បយ្យ^(១) តមត្ថំ យថាមថា អហ្ម ។

[២៩៤] បស់សិរីតា វា បង តត្ថ ហោតិ តត្ថាតិ
 សកាយ ធិដ្ឋិយា សកាយ ឧដ្ឋិយា សកាយ រុចិយា
 សកាយ វេដ្ឋិយា បស់សិរីតា វេទិកា តត្ថិតា
 វត្តិតា ហោតិ បស់សិរីតា វា បង តត្ថ ហោតិ ។

[២៩៥] អត្តាយ វា បរិសាយ មជ្ឈិ ឧត្តម-
 បរិសាយ វា ព្រាហ្មណបរិសាយ វា តបាបតិបរិសាយ
 វា សមណបរិសាយ វា មជ្ឈិ អត្តោ វា អត្តាយ
 អាចិត្តិតា អនុវា អត្តាយ អាចិត្តិតា មម្ពយិតា
 ព្រហ្មយិតា មម្ពយិតា វេទយិតា វាហិតា បរិត្ត-
 តិតា អត្តាយ វា បរិសាយ មជ្ឈិ ។

[២៩៦] សោ ហស្សតិ ឧត្តមតិ តេ ហោតិ
 សោ តេ ជយេតេ តុដ្ឋា ហោតិ ហេដ្ឋា
 បហេដ្ឋា អត្តមថា បរិបុណ្ណសង្កេត្យ ។

១. ឧ. សម្បយ្យ ។

[២៩៧] មួយទៀត បុគ្គលនោះពោលវាចា ក្នុងកណ្តាលបរិស័ទ
 ត្រូវគេសរសើរ ក្នុងសភាវៈនោះហើយ វេទន៍រីករាយក្រអឺត
 ក្រោធា ដោយហេតុនោះ ដល់ខ្ញុំប្រយោជន៍នោះហើយ
 ជាបុគ្គលមានចិត្តតាំងទៅដូចដើម ។

[២៩៨] ពាក្យថា ក្នុងសភាវៈនោះ លេចពាក្យថា មួយទៀត
 ត្រូវគេសរសើរហើយ ក្នុងសភាវៈនោះ គឺត្រូវគេសរសើរ លើកតំកើត
 ប្រកាសគុណ ពណ៌នាគុណក្នុងជីវិតរបស់ខ្លួន ក្នុងការគូរបស់ខ្លួន ក្នុង
 សេចក្តីពេញចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាប់ថា)
 មួយទៀត ត្រូវគេសរសើរហើយ ក្នុងសភាវៈនោះ ។

[២៩៩] ពាក្យថា ពោលវាចា ក្នុងកណ្តាលបរិស័ទ គឺពោល ប្រាប់
 វាចារបស់ខ្លួន ពោល ប្រាប់ បំពេញ ចំរើន សំដែង បំភ្លឺ ថ្លែង
 គំណត់អនុវាចារបស់ខ្លួន ក្នុងកណ្តាលឧត្តមបរិស័ទក្តី ព្រាហ្មណបរិស័ទ
 ក្តី តបាបតិបរិស័ទក្តី សមណបរិស័ទក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាប់ថា)
 ពោលវាចា ក្នុងកណ្តាលបរិស័ទ ។

[៣០០] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ វេទន៍រីករាយ ក្រអឺតក្រោធាដោយ
 ហេតុនោះ គឺបុគ្គលនោះ វេទន៍ក្រអឺតរីករាយ ស្រស់ស្រាយ មានចិត្ត
 ក្រេកអរ មានចិត្តត្រង់ទៅពេញលេញ ដោយប្រយោជន៍គំនិតការឈ្នះនោះ។

អថ វា ធន្តវិនិស្សកំ ហសនា យោតិ សោ ហស្សតិ ។
 ឧទ្ទិមតិច្ច តេជានិ សោ តេជ ជយេត្ថេន ឧទ្ទិមោ
 យោតិ ឧទ្ទិមោ ធមោ សឡាត្តាហោ កេតុកម្ម-
 កា ចិត្តស្សតិ សោ ហស្សតិ ឧទ្ទិមតិច្ច តេជ ។

(២៩៧) បប្បយ្យ តមត្ថំ យថាមនោ អហូតិ តំ
 ជយត្ថំ បប្បយ្យ ចាបុណ្ហា អធិត្វា វិនិច្ឆា មជ្ឈិ-
 តំ ។ យថាមនោ អហូតិ យថាមនោ អហូ យថា-
 ចិត្តា អហូ យថាសង្កម្មោ អហូ យថាវិញ្ញាណោ
 អហូតិ បប្បយ្យ តមត្ថំ យថាមនោ អហូ ។ តេជហ
 កកា

បសំសិតោ វា ចន តត្ថ ហោតិ

អក្ខយ វា ធន្ត បរិសាយ មជ្ឈិ

សោ ហស្សតិ ឧទ្ទិមតិច្ច តេជ

បប្បយ្យ តមត្ថំ យថាមនោ អហូតិ ។

មួយទៀត បុគ្គលកាលស័ចបនោញឆ្មេញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា)
 បុគ្គលនោះរីករាយ ។ ពាក្យថា ក្រអឺតក្រអែត គឺដោយហេតុនោះ គឺបុគ្គល
 នោះ មានចិត្តប៉ងឡើង មានចិត្តខ្ពស់ឡើង មានចិត្តជួបជាទីជ័យ
 មានចិត្តឆ្លងឡើង ភាពនៃចិត្តមានសេចក្តីប្រាថ្នាជួបជាទីជ័យ ដោយ
 ប្រយោជន៍គឺការឈ្នះនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ
 រីករាយ ក្រអឺតក្រអែត ដោយហេតុនោះ ។

(២៩៧) ពាក្យថា ដល់ខ្ញុំប្រយោជន៍នោះ ជាអ្នកមានចិត្តកាំង
 នៅដូចដើម គឺដល់ លុះ សម្រេច បាន បានចំពោះប្រយោជន៍ គឺ
 ការឈ្នះនោះ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមានចិត្តកាំងនៅដូចដើម គឺជាអ្នក
 មានចិត្តដូចដើម មានចិត្តដូចដើម មានសេចក្តីគ្រវីនៅដូចដើម មាន
 ការជឿដូចដើម ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) បានដល់ខ្ញុំប្រយោជន៍
 នោះ ជាអ្នកមានចិត្តកាំងនៅដូចដើម ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ប្រាស់ថា

មួយទៀត បុគ្គលនោះកាលវាៈ ក្នុងកល្យាណបរិស័ទ
 ត្រូវសេសសល់ហើយ ក្នុងសភាវៈនោះ រមែងរីករាយក្រអឺត
 ក្រអែត ដោយហេតុនោះ ដល់ខ្ញុំប្រយោជន៍នោះហើយ
 ជាបុគ្គលមានចិត្តកាំងនៅដូចដើម ។

[២៩៨] យា ឧទ្ទតិ សាស្ស វិយាតក្ខមិ
 មាណសំ វេទេ^(១) បដេសោ
 ឯតម្យំ ធិស្វា ន វិវាទយេជ
 ន ហិ តេន សុទ្ធិ កុសលា វេទន្តិ ។

[២៩៩] យា ឧទ្ទតិ សាស្ស វិយាតក្ខមិ យា
 ឧទ្ទតិ ឧទ្ទតោ នដោ សម្មត្តាហោ តេតុតម្យ-
 តា ចិត្តស្ស សា តស្ស វិយាតក្ខមិ ឧត្តាតក្ខមិ
 បីឡនក្ខមិ យន្តនក្ខមិ ឧបទ្ធក្ខមិ ឧបសត្តក្ខមិ
 យា ឧទ្ទតិ សាស្ស វិយាតក្ខមិ^(២) ។

[៣០០] មាណសំ វេទេ បដេសោតិ សោ
 បុត្តលោ មាណសំ វេទេ អតិមាណសំ វេទេតិ មាណសំ
 មាណសំ វេទេ បដេសោ ។

[៣០១] ឯតម្យំ ធិស្វា ន វិវាទយេជ

១ ម. វេទេ ។ ២ ម. ចិត្តស្ស យា ឧទ្ទតិ ។ សាស្ស វិយាតក្ខមិ សា
 តស្ស វិយាតក្ខមិ ឧបយាតក្ខមិ បីឡនក្ខមិ យន្តនក្ខមិ ឧបទ្ធក្ខមិ ឧបសត្តក្ខមិ
 សា ឧទ្ទតិ សាស្ស វិយាតក្ខមិ វិស្សន្តិ ។

[២៩៨] ការប៉ុន្មានឡើងណា ការប៉ុន្មានឡើងនោះ ជាក្នុងនៃ
 សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់របស់បុគ្គលនោះ មួយទៀត បុគ្គលនោះ
 វេទនៈពោលនូវមានៈ វិនិច្ឆ័យមានៈ បុគ្គលឃើញពោលនោះ
 ហើយ មិនគួររំពឹងទេ ជុំនឹងអាក្រក់ណាស់ទាំងឡាយ មិន
 ពោលនូវការស្អាត ដោយវិវាទនោះឡើយ ។

[២៩៩] ពាក្យថា ការប៉ុន្មានឡើងណា ការប៉ុន្មានឡើងនោះ
 ជាក្នុងនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ របស់បុគ្គលនោះ គឺការប៉ុន្មានឡើង ការ
 ខ្ពស់ឡើង ចិត្តដូចនឹងដើម ការផ្គុំឡើង ការពឹងចិត្តមានប្រាជ្ញាដូចជាទង់
 ណា នោះជាក្នុងនៃការចង្អៀតចង្អល់ ជាក្នុងនៃសេចក្តីមានគឺ ជាក្នុងនៃ
 ការលៀតលៀន ជាក្នុងនៃសេចក្តីទាំងទប់ ជាក្នុងនៃឧបទ្រព ជាក្នុងនៃ
 ឧបសគ្គរបស់បុគ្គលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) ការប៉ុន្មានឡើងណា
 ការប៉ុន្មានឡើងនោះ ជាក្នុងនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ របស់បុគ្គលនោះ ។

[៣០០] ពាក្យថា មួយទៀត បុគ្គលនោះ វេទនៈពោលនូវមានៈ
 វិនិច្ឆ័យមានៈ គឺបុគ្គលនោះ ពោលនូវមានៈផង ពោលនូវវិនិច្ឆ័យមានៈផង
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) មួយទៀត បុគ្គលនោះ វេទនៈពោលនូវមានៈ
 វិនិច្ឆ័យមានៈ ។

[៣០១] ពាក្យថា បុគ្គលឃើញពោលនោះហើយ មិនគួររំពឹងទេ

ឯតំ អាជីនំ និស្សា បស្សន្តា តុលយន្តា តិរយន្តា វិភា-
 យន្តា វិក្ខតំ កត្តា និដ្ឋិតុលហេសុ និដ្ឋិតុល្លាទេសុ
 និដ្ឋិតុត្តហេសុ និដ្ឋិតុវិវាទេសុ និដ្ឋិតុមេធកេសុតិ ឯតម្បី
 និស្សា ។ ន វិវាទេយជាតិ ន កលហំ ករេយ្យ
 ន កល្លាធំ ករេយ្យ ន វិក្ខហំ ករេយ្យ ន វិវាទំ
 ករេយ្យ ន មេធតំ ករេយ្យ កលហកល្លាទវិ-
 ត្តហវិវាទមេធតំ បដិហេយ្យ វិវាទេយ្យ ស្សន្តិករេយ្យ
 អនភាវុទ្ធិមេយ្យ ។ កលហកល្លាទវិក្ខហវិវាទមេធតា
 អាវតោ អស្ស វិវតោ បដិវិវតោ និក្ខុត្តោ និស្សត្តោ
 វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយានិកេតេន ទេតសា
 វិហរេយ្យាតិ ឯតម្បី និស្សា ន វិវាទេយេន ។

[៣០២] ន ហិ តេន សុទ្ធិ កុសលា នន្តិកំ
 កុសលាតិ យេ តេ ទទ្ធកុសលា ធាតុកុស-
 លា អាយតនកុសលា បដិច្ចសមុប្បាទកុស-
 លា សតិប្បដ្ឋានកុសលា សធម្មធានកុសលា

សេចក្តីថា បុគ្គលឃើញ យល់ ថ្លឹង ពិចារណា ធ្វើឱ្យដាក់ច្បាស់ ធ្វើ
 ឱ្យប្រាកដនូវចោសនៈ ក្នុងដង្វាយព្រោះចង្អុល ក្នុងការប្រកួតប្រកាន់ព្រោះ
 ចង្អុល ក្នុងការចាស់ទៃនៃព្រោះចង្អុល ក្នុងការរំពឹងព្រោះចង្អុល ក្នុងការបែកខ្ញែក
 គ្នាព្រោះចង្អុល ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) បុគ្គលឃើញចោសនៈ ។
 ពាក្យថា មិនគួររំពឹងទេ គឺមិនគួរធ្វើដង្វាយ មិនគួរធ្វើការប្រកួតប្រកាន់
 មិនគួរធ្វើការចាស់ទៃនៃ មិនគួរធ្វើការរំពឹង មិនគួរធ្វើការបែកខ្ញែកគ្នា គប្បី
 លះបង់ គប្បីបន្ថោបង់ គប្បីធ្វើឱ្យរំលោភ គប្បីធ្វើមិនកើតមាននូវ
 ដង្វាយ ការប្រកួតប្រកាន់ ការចាស់ទៃនៃ ការរំពឹងនឹងការបែកខ្ញែកគ្នា ។
 គឺជាអ្នកគ្រាន់ វៀរស្រឡះ វៀរចំពោះ ចៀសចេញ លះបង់ ផុត
 ស្រឡះ ការប្រកួតប្រកាន់ពាក្យនោះ ការប្រកួតប្រកាន់ ចាស់ទៃនៃ ការ
 រំពឹង នឹងការបែកខ្ញែកគ្នា គប្បីសម្រេចនៅដោយចិត្ត ដែលប្រាស
 ចាកផែនដីកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាស់ថា) ឃើញចោសនៈហើយ
 មិនគួររំពឹងទេ ។

[៣០២] អធិប្បាយពាក្យថា ជ្រកដទៃអ្នកឈ្លាសចំណីឡាយ មិនពេល
 នូវការស្នាក់នៅដទៃនោះទេ ត្រង់ពាក្យថា អ្នកឈ្លាសចំណីឡាយ គឺ
 ពួកជនណា ជាអ្នកឈ្លាសក្នុងខន្ធ ឈ្លាសក្នុងធាតុ ឈ្លាសក្នុងអាយតនៈ
 ឈ្លាសក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ ឈ្លាសក្នុងសតិប្បដ្ឋាន ឈ្លាសក្នុងសធម្មធាន

នំដ្ឋិតានុស្តានំ វត្ថុនិយ្យានុស្តានំ តល្យានុស្តានំ តោ-
 ជ្ឈន្ត្រានុស្តានំ មគ្គានុស្តានំ ផលានុស្តានំ ជំព្វានុ-
 ត្ថានុស្តានំ តេ ត្ថានុស្តានំ ជិដ្ឋិតាលោមនំ ជិដ្ឋិតល្លាមនំ
 ជិដ្ឋិតិគ្គលោមនំ ជិដ្ឋិតិវិវាទនំ ជិដ្ឋិតិមនោគមនំ សុដ្ឋិ វិសុដ្ឋិ បរិ-
 សុដ្ឋិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ន វនិដ្ឋិ ន តេជនិដ្ឋិ ន ភណ្ឌនិដ្ឋិ
 ន ធិបយនិដ្ឋិ ន វេហវនិដ្ឋិ ន ហិ តេជនំ សុដ្ឋិ ត្ថានុស្តានំ
 វនិដ្ឋិ ។ តេជនំ ភគវា

យា ឧណ្ហតិ សាស្ស វិយាគក្ខមិ

មាធាតិមាធំ វនេត បនេសោ

ឯតថ្យំ ជិស្វា ន វិវាទយេជ

ន ហិ តេជនំ សុដ្ឋិ ត្ថានុស្តានំ វនិដ្ឋិតំ ។

(៣០៣) សូតេ យថា វាជនោយ បុដ្ឋា

អភិគដ្ឋៈមតិ បដិសុវមិដ្ឋ

ឈ្លាសក្នុងដង្ហែង ឈ្លាសក្នុងដង្ហែង ឈ្លាសក្នុងពលៈ ឈ្លាសក្នុង
 កោដ្ឋន្ត ឈ្លាសក្នុងមគ្គ ឈ្លាសក្នុងផល ឈ្លាសក្នុងជំព្វាន ផន្ត
 ឈ្លាសទាំងនោះ មិនពេល មិនសំដែង មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិន
 ថ្លៃថ្នូរការស្អាត ស្អាតសេស បរិសុទ្ធ ការចេញ ច្រវែលសេស ច្រវែលច្រវែង
 ដោយដាច់ព្រោះចង្អុល ដោយការប្រកួតប្រកាន់ ព្រោះចង្អុល ដោយការ
 ចាស់ទុំនៃព្រោះចង្អុល ដោយការវិវាទព្រោះចង្អុល ដោយការបែកខ្ញែកគ្នាព្រោះ
 ចង្អុល ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) ផន្តឈ្លាសទាំងឡាយ មិនពេល
 ខ្វះការស្អាត ដោយការវិវាទនោះទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ប្រាសថា

ការប៉ោងឡើងនា ការប៉ោងឡើងនោះ ជាក្នុងមិនសេចក្តី
 ចង្អុលក្នុងសំបុត្រលនោះ មួយទៀត បុគ្គលនោះ វេលា
 ពេលខ្វះខាត ឆ្លងកំឡោះ បុគ្គលឃើញទោសនេះហើយ
 មិនគួរវិវាទទេ ឱ្យផន្តឈ្លាសទាំងឡាយ មិនពេលខ្វះ
 ការស្អាត ដោយវិវាទនោះឡើយ ។

(៣០៣) ដូចបុគ្គលអ្នកភ្ញៀវ ដែលគេចំពឹង ដោយទាន់និយ-
 កោជន៍យាហរ របស់ព្រះរាជា កាលប្រាថ្នា បុគ្គល
 អ្នកភ្ញៀវភ្ជាប់ វេលាគម្រោមចូលមក ម្ចាស់អ្នកភ្ញៀវ

យើងស្រឡាត់ ក្នុង បរិយាកាស យុគ

ဗုဒ္ဓ၊ နန္ဒ၊ ယဒိန္ဒ၊ ယုဇာယ ၇

(៣០៤) សូរេ យថា ភជិទនាយ^(១) ឬដ្ឋានី
សូរេតិ សូរេ វីរេ វិន្តរុត្តា អភិវុ អប្បម្ពី អនុគ្រាសី
អបណយី ។ ភជិទនាយ ឬដ្ឋានី ភជិកាផលីយេន
ភជិកាផលីយេន ឬដ្ឋា ពោសិតោ អាហារិតោ បដិ-
ចារិតោ វុត្តិតោតិ សូរេ យថា ភជិទនាយ ឬដ្ឋា ។

(៣០៥) អភិគដ្ឋោមតិ បដិស្សាមិច្ឆច្ចំ សោ គដ្ឋោត្តា
 ឧត្តដ្ឋោត្តា អភិគដ្ឋោត្តា ឯតិ ឧបតិ ឧបកច្ចតិ បដិ-
 ស្សា បដិប្បាស បដិសន្តំ បដិមល្លំ វច្ឆោត្តា សាទិយោត្តា
 បត្តយោត្តា ចិហយោត្តា អភិជញ្ញោតិ អភិគដ្ឋោមតិ
 បដិស្សាមិច្ចំ ។

បុគ្គលក្នុងក្រុមនេះ (១៧) ក្នុងចំណោម អ្នកឯងចូលទៅ
ក្នុងទីនោះចុះ ជុំគ្រប់គ្រងដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីតយុទ្ធភាព
មិនមានភាពស៊ាំដល់មក ។

(២០៤) អង្គបុគ្គលអ្នកត្រៀវ ដែលគេ
ចង់ឱ្យដោយទានន័យភោជនីយាហារ របស់ព្រះរាជា គ្រងឱ្យអ្នក
ត្រៀវ ឥឡូវអ្នកត្រៀវ អ្នកប្រជុំប្រុស អ្នកឃ្លាន មិនខ្វះ
មិនកើត មិនតក់ស្លុត មិនភ័យ ឯករាជ្យ ដែលគេចង់ឱ្យដោយទានន័-
យភោជនីយាហារ របស់ព្រះរាជា គឺ គេចង់ឱ្យ ក្បូរ បីដាច់ ថែទាំ
ឱ្យចំរើនដោយទានន័យរបស់ព្រះរាជា ដោយភោជនីយៈរបស់ព្រះរាជា
លោកុនារ (គ្រងត្រាស់ថា) អង្គបុគ្គលអ្នកត្រៀវ ដែលគេចង់ឱ្យ
ដោយទានន័យភោជនីយាហារ របស់ព្រះរាជា ។

(៣០៩) ពាក្យថា កាលប្រាជ្ញាបុគ្គលអ្នកភ្ញៀវភាគរយ រមែងគម្រោម
ចូលមក គឺបុគ្គលនោះ កាលគម្រោម កាលសង្ស័យ កាលសង្ឃឹម
ដើរចូលទៅ ឈរចូលទៅ ដើរចូលទៅនឹក កាលចង់ គ្រេកអរ ប្រា-
ជ្ញា ស្រឡាញ់ ជាប់ទិតុ ខ្ញុំបុគ្គល អ្នកភ្ញៀវភាគរយ ខ្ញុំវិសេសសង្រ្គោះ
ខ្ញុំវិសត្រូវគេ ខ្ញុំអ្នកជាប់គប់គេ ហេតុនោះ (ឆ្លងក្រាស់ថា) កាល
ប្រាជ្ញាបុគ្គលអ្នកភ្ញៀវភាគ រមែងគម្រោមចូលមក ។

(៣០៦) យេនេវ សោ ភេន បលេហិ ស្វរតិ
 យេនេវ សោ ធិដ្ឋិតតិកោ ភេន បលេហិ ភេនេវ
 វជ ភេន ភដ្ឋ ភេន អភិក្កម សោ តុយ្ហិ បដិស្វរេ
 បដិប្បិសោ បដិសត្ត បដិមល្លាតិ យេនេវ សោ ភេន
 បលេហិ ស្វរ ។

(៣០៧) បុត្រេវ នត្ថិ យនិធំ យុត្តាយាតិ បុត្រេវ
 ពោជយា ម្យលេ យេ បដិសេដិកា តិលេសា បដិ-
 លោមកា បដិកណ្ឌកកា បដិបក្កកា ភេ នត្ថិ
 ន សន្ត ន សិវដ្ឋន្ត នុបលន្តន្ត បហីហ សមុទ្ធិបា
 វុបសត្តា បដិប្បស្រា អកតុប្បត្តិកា ញាលាត្តិទា
 នន្តា ។ យនិធំ យុត្តាយាតិ យនិធំ យុត្តន្តាយ
 កលហត្តាយ កណ្ឌនត្តាយ វិគ្គហត្តាយ វិវាទត្តាយ
 មេនត្តាយាតិ បុត្រេវ នត្ថិ យនិធំ យុត្តាយ ។

(៣០៦) ពាក្យថា ម្ចាស់អ្នកភៀវា បុគ្គលអ្នកលុះក្នុងជំនុំនោះ
 (១៧) ក្នុងទំណា អ្នកចូរទៅក្នុងទំនោះចុះ សេចក្តីថា បុគ្គល លុះក្នុងជំនុំ
 នោះ (១៧) ក្នុងទំណា អ្នកចូរទៅក្នុងទំនោះ ចូរឈានទៅក្នុងទំនោះ
 ចូរដើរទៅក្នុងទំនោះ ចូរដើរកម្រដៅទៅក្នុងទំនោះ បុគ្គលនោះ ជាអ្នក
 ភៀវាភប ជាបុរសស្រូវ ជាស្រូវភប ជាអ្នកដាល់គប់គល់របស់អ្នក
 ហេតុនោះ (ច្រង់ក្រាស់ថា) ម្ចាស់អ្នកភៀវា បុគ្គលអ្នកលុះក្នុងជំនុំ
 នោះ (១៧) ក្នុងទំណា អ្នកចូរទៅក្នុងទំនោះចុះ ។

(៣០៧) ពាក្យថា ជំរិតអំពើដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីយុទ្ធគ្នាមិន
 មានអំពើអំពើដើមមក អចិប្បាយថា កិលេសទាំងឡាយណា ធ្វើជា
 សេនាភប ធ្វើទំនាស់ ធ្វើជាបន្ទាភប ធ្វើជាបដិបក្ក កិលេសទាំងឡាយ
 នោះ មិនមាន មិនកើត មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺភពភក លះ
 បដិ ផ្តាច់ផ្តិល ម្លាប់ គ្របសង្កត់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតបាន ផុតបំផ្លាញ
 ដោយក្លិននិញ្ញាណហើយ ដកគល់រោងព្រឹក្ស តាំងអំពើដើមមក ។ ពាក្យ
 ថា អំពើដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីយុទ្ធគ្នា គឺអំពើណាប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បី
 ប្រយោជន៍យុទ្ធគ្នា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ដទៃទៀត ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់
 ការប្រកួតប្រកាន់ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការចាស់វែង ដើម្បីប្រយោជន៍
 ដល់ការរើទ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការបែកខ្ញែកគ្នា ហេតុនោះ(ច្រង់ក្រាស់
 ថា) អំពើដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីយុទ្ធគ្នា មិនមានអំពើដើមមក ។

តេជោហ ភគវា

សុរោ យេថា រាជទណយេ បុត្តោ
អភិក្កន្ធមេតិ បដិស្វរមិច្ឆ
យេនេវ សោ តេន បលេហិ ស្វរ
បុត្រេវ នត្ថំ យេនិធំ យេនាយាតិ ។

(៣០៨) យេ និដ្ឋិមុត្តយ្ហ វិវាទយន្តិ
ននមេវ សច្ចន្តិ ច វាទយន្តិ
តេ ភំ វេទស្ស ធម៌ ហិ តេន អត្ថំ
វាទន្តិ ជាតេ បដិសេដិកត្តា ។

(៣០៩) យេ និដ្ឋិមុត្តយ្ហ វិវាទយន្តិ យេ
នាសម្ពិទ្ធភោ និដ្ឋិតតាធំ អត្តាភរាត្រាធំ និដ្ឋិតតំ
តហេត្វា ឧត្តហិត្វា តណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិវិសិត្វា
វិវាទយន្តិ កករហិ កករេន្តិ កក្កាធំ កករេន្តិ វិក្កហំ
កករេន្តិ វិវាទំ កករេន្តិ មេនតំ កករេន្តិ ធម៌ ភំ សមំ
ធម្មវិនយំ អាជាធាសិ អភំ សមំ ធម្មវិនយំ
អាជាធាមិ ភី ភំ សមំ ធម្មវិនយំ អាជាធម្មស្សសិ
មិច្ឆាបដិបន្តោ ឧទសំ អនាមស្មិ សន្តាបដិបន្តោ

ហេតុនោ ព្រះនាមព្រះភាគ ព្រាស់ថា

ដូចបុគ្គលអ្នកក្បែរក្បា ដែលគេចិញ្ចឹមដោយទាទ័យកោដន៍
យាហា របស់ព្រះរាជា កាលប្រាថ្នាបុគ្គលអ្នកក្បែរក្បាភប
វេមន៍គម្រាមចូលមក ម្ចាស់អ្នកក្បែរក្បា បុគ្គលអ្នកលុះក្នុង
ទិដ្ឋិនោះ (ទេ) ក្នុងទីណា អ្នកឯងចូរទៅ ក្នុងទីនោះចុះ
អ្វីកអំពើដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីឲ្យឧទ្ធា មិនមានកំរើ
អំពើដើមមក ។

(៣១០) ពួកជនណា ប្រកាន់ទិដ្ឋិហើយវេមន៍ចាស់ទៃន័ត្តា មួយទៀត
តែងពោលថា នេះឯងជាពាក្យពិត អ្នកចូរពោលនឹងពួកជននោះ
ចុះ កាលដែលវាចះកើតហើយ កិលេសទាំងឡាយណា ធ្វើ
ជាសេនាភប កិលេសទាំងឡាយនោះ មិនមានក្នុងវិវាទឡើយ ។

(៣១១) ពាក្យថា ពួកជនណា ប្រកាន់ទិដ្ឋិហើយ វេមន៍ចាស់ទៃន័ត្តា
សេចក្តីថា ពួកជនណា ប្រកាន់ ក្នុងកាមំ ទទួលយក ស្តាបុរសវន្តល ធ្វើ
សិប្បនូវទិដ្ឋិ ៦៦ ទិដ្ឋិណាមួយហើយ វេមន៍ចាស់ទៃន័ត្តា ធ្វើជម្លោះ ធ្វើការ
ប្រកួតប្រកាន់ធ្វើការចាស់ទៃន័ត្តា ធ្វើការវិវាទ ធ្វើការបែកខ្ញែកគ្នាថា អ្នកមិន
ជឿច្បាស់នូវធម្មវិន័យនេះទេ ខ្ញុំជឿច្បាស់នូវធម្មវិន័យនេះ អ្នកជឿច្បាស់នូវ
ធម្មវិន័យនេះដូចម្តេចនោះ អ្នកជាបុគ្គលប្រតិបត្តិទុស ខ្ញុំជាអ្នកប្រតិបត្តិគ្រូ

សហិតម្តេ អសហិតម្តេ ចុរ វេទន័យ បង្ហា អវេ
 ទង្ហា វេទន័យ ចុរ អវេ អធិចិស្ត្រាម្តេ វិបាកត្ត
 អាហេយិតោ តេ វាដោ និក្ខហិតោសិ ចរ វាទប្ប-
 មោត្វាយ និព្វេនេហំ កំ សុច បរហាសីតិ យេ
 និដ្ឋម្បត្តយ វិវាទយន្តំ ។

(៣០០) វេទមេវ សុច្ឆន្ទំ ច វាធិយន្តិភិ សសស្សតោ
 លោកោ វេទមេវ សុច្ឆន្ទំ មោយមញ្ញាណំ វាធិយន្តិ កកេដ្ឋន្តិ
 កណ្តន្តិ វិបយន្តិ វេហាវន្តិ អសសស្សតោ លោកោ ។ យេ ។
 យេវ ហោតិ ច ច ហោតិ តថាតតោ មាម្ពរណា វេ-
 ទមេវ សុច្ឆន្ទំ មោយមញ្ញាណំ វាធិយន្តិ កកេដ្ឋន្តិ កណ្តន្តិ
 វិបយន្តិ វេហាវន្តិ វេទមេវ សុច្ឆន្ទំ ច វាធិយន្តិ ។

(၁၈၈) ကေ နဲ့ ပါသန့် ဂ ဝါး ခေခ မနဲ့ ဂ-
၁၈၉ ဝါးခေ ဝါးခေ ဝါးခေ ဝါးခေ ကေ နဲ့ ပါသန့် ကေ ပါသန့်

សំដីរបស់ខ្ញុំ ប្រកបដោយប្រយោជន៍ សំដីរបស់អ្នក មិនប្រកបដោយ
ប្រយោជន៍ សំដីដែលត្រូវនិយាយមុន អ្នកប្រែជាងនិយាយត្រាយ សំដី
ដែលត្រូវនិយាយត្រាយ អ្នកប្រែជាងនិយាយមុន ពាក្យដែលអ្នកសន្សំ
មកអន្លើហើយ ត្រូវខ្ញុំឱ្យវិលត្រឡប់ហើយ វា៖ (ពោស) ខ្ញុំលើក
ដាក់សំអ្នកហើយ អ្នកជាមុនគ្រប់គ្រង ឥឡូវជាប់ទុកហើយ អ្នកចូរ
ត្រាច់ទៅ ដើម្បីដោះវាចុះ ឬបើអ្នកអាច ចូរដោះចុះ ហេតុតាម
(ប្រជុំត្រាស់ថា) ពួកជនណា ប្រកាន់ខ្ញុំដឹងហើយ វាមិនជាសំខាន់ឡើយ ។

(៣១០) ពាក្យជា មួយទៀត តែងតោលថា ខេងង ជាពាក្យ
 ពិត គឺតែងតោល វិយាយ ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែងថា លោកទៀង
 ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមួយៈ តែងតោល វិយាយ
 ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែងថា លោកមិនទៀង ។ ថេ ។ សន្តបថ្នាបំភ័ក្តិ
 សេចក្តីស្លាប់ កើតទៀតគឺមិនមែន មិនកើតទៀតគឺមិនមែន នេះ ជាពាក្យ
 ពិត ពាក្យដទៃជាមួយៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ប្រាសថា) មួយទៀត
 តែងតោលថា នេះ ជាពាក្យពិត ។

(៣១១) ពាក្យថា អ្នកចូរលោសនឹងតួក្នុងនោះចុះ កាលដែល
វាទៅរកក្រហឹម ក៏លេសតាំងឡាយណា ធ្វើជាសេនាភយ ក៏លេស
តាំងឡាយនោះ មិនខានក្នុងវិធីនេះទេ អតីហ្វយថា អ្នកចូរនិយាយ

និគ្គហោន និគ្គហំ បដិកម្មោន បដិកម្មំ វិសេសោ
 វិសេសំ បដិវិសេសោន បដិវិសេសំ អាវេនិយាយ អា-
 វេនិយំ និទ្ទេនិយាយ និទ្ទេនិយំ នេនេន នេនំ មណ្ឌ-
 លោន មណ្ឌលំ តេ ភុយ្ហំ បដិសូក បដិបុរិសា បដិ-
 សក្កំ បដិមណ្ឌតិ តេ ភំ វុទ្ធស្ស ។ ន ហិ តេន អត្ថំ
 វាទម្ហំ ជាតេ បដិសេនិកក្កាតិ វាទ ជាតេ សញ្ញាតេ
 និព្វត្តេ អកំនិព្វត្តេ នាតុក្កតេ យេ បដិសេនិកក្កា បដិ-
 សោមកក្កា បដិកណ្ឌកកក្កា បដិបក្ខកកក្កា កាល-
 ហំ ករេយ្យំ កណ្ឌំ ករេយ្យំ វិគ្គហំ ករេយ្យំ វិវាទំ
 ករេយ្យំ មេនតំ ករេយ្យំ តេ នត្ថំ ន សន្តំ ន សំវិជ្ជន្តំ
 ទុបលន្តន្តំ បហំនា សមុច្ឆិន្ទា វុបសន្តា បដិប្បស្សន្ទា
 អកទុប្បត្តិកា ញាណត្ថិនា នន្តរតិ តេ ភំ វុទ្ធស្ស ន
 ហិ តេន អត្ថំ វាទម្ហំ ជាតេ បដិសេនិកក្កា ។

ពាក្យផ្ទៀងផ្ទាត់ ដោយពាក្យផ្ទៀងផ្ទាត់ ពាក្យគប ដោយពាក្យគប
 ពាក្យវិសេស ដោយពាក្យវិសេស ពាក្យវិសេសគប ដោយពាក្យវិសេស
 គប ពាក្យវិលុះចំណាយ ដោយពាក្យវិលុះចំណាយ ពាក្យដោះស្រាយ
 ដោយពាក្យដោះស្រាយ ពាក្យកាត់ផ្តាច់ ដោយពាក្យកាត់ផ្តាច់ ពាក្យ
 មានមណ្ឌល ដោយពាក្យមានមណ្ឌល នឹងដឹងដែលប្រកបដោយវិជ្ជា
 នោះ (ព្រោះថា) ដទៃទៀតនោះ ជាអ្នកត្រូវក្លាយ ជាបុរសស្រូវ ជា
 ស្រូវស្រប ជាអ្នកដាស់តឿនបដិវិសេស ហេតុនោះ (ព្រះត្រាស់ថា) អ្នក
 ចូរគោលនឹងដឹងទាំងនោះចុះ ។ ពាក្យថា កាលដែលវិវាទកើតហើយ
 កិលេសទាំងឡាយណា ធ្វើជាសេនាគប កិលេសទាំងឡាយនោះ មិន
 មានក្នុងខន្ធទេ គឺកាលដែលវិវាទកើតមាន កើតព្រម កើតឆ្លើង កើត
 ច្បាប់ កើតប្រាកដហើយ កិលេសទាំងឡាយណា ធ្វើជាសេនាគប ជា
 ទំនាស់ ជាចម្រើន ជាស្រូវ គប្បីធ្វើដំនោះ ធ្វើការប្រកួតប្រកាន់ ធ្វើ
 ការចាស់ទៃនឹង ធ្វើការរំលោភ ធ្វើការបែកខ្ញែកគ្នា កិលេសទាំងឡាយនោះ
 មិនមាន មិនកើត មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺគប្បីគតលះបង់
 ផ្តាច់ផ្តុល ម្ខាស់ ស្របសន្តិភាព មិនគួរឱ្យកើតបាន បានដុតបំផ្លាញដោយ
 ភ្លើងនិព្វានណាហើយ ហេតុនោះ (ព្រះត្រាស់ថា) អ្នកចូរគោលនឹងពួក
 ដទៃនោះចុះ កាលដែលវិវាទកើតហើយ កិលេសទាំងឡាយណា ធ្វើ
 ជាសេនាគប កិលេសទាំងឡាយនោះ មិនមាន ក្នុងវិវាទនេះ ។

អង្គហេ បស្សសុត្តន្តបិដក

បស្សសុត្តន្តបិដក ៤

តេនាហ ភក្កវា

យេ និដ្ឋិម្ពុត្តយ្ហ វិវាទយន្តិ
 ភិទ្ធោមេ សច្ចន្តិ ច វាទយន្តិ
 តេ ភំ វាទស្ស ន ហិ តេន អភិ
 វាទន្តិ ជាតេ បដិសេធិកត្តាតិ ។

[៣០៩] វិសេធិកត្តា បទ យេ ចាត្ថិ

និដ្ឋិហិ និដ្ឋិ អវុជ្ជមាណ
 តេស្ម ភំ កី លកេជា បស្ស
 យេសីន នភិ បរម្មត្តហិតំ ។

[៣១០] វិសេធិកត្តា បទ យេ ចាត្ថិ តេស្ម ភំ កី លកេជា បស្ស យេសីន នភិ បរម្មត្តហិតំ ។ កាយទុច្ចរិតំ មារសេនា វិច្ឆិទុច្ចរិតំ មារសេនា មនោទុច្ចរិតំ មារសេនា វាគោ មារសេនា ធម្មេសា មារសេនា មោហោ មារសេនា កោរោ ទុបបាហោ មក្ខោ បន្ទាសោ វស្សា មច្ចិយំ មាយា សាវេយ្យំ វិមុត្តោ សារម្ភោ មារោ អភិមារោ មនោ បមារោ សត្វេ តិលេសោ សត្វេ ទុច្ចរិតោ សត្វេ

ហេតុនោ ព្រះមានព្រះភាគ គ្រាស់ថា

ពួកជនណា ប្រកាន់ចំង្ហើហើយវែងទាស់វែងគ្នា មួយទៀត
 តែងតោលថា ខេ ឯងជាពាក្យពិត អ្នកចូរតោលនឹងពួកជន
 នោះចុះ កាលដែលវាចុះកើតហើយ កិលេសទាំងឡាយណា ធ្វើ
 ជាសេនាភយ កិលេសទាំងឡាយនោះ មិនមានក្នុងវិន័យនេះ ។

[៣១១] មួយទៀត ពួកជនណា ធ្វើសេនាឱ្យតោលហើយ

ប្រព្រឹត្តទៅ ពួកជននោះ មិនប្រមូលចំង្ហើដោយចំង្ហើទាំងឡាយ
 ម្ចាស់អ្នកជាបុគ្គលាទ្យវិភាគប ការប្រកាន់ជាត្រវែង ក្នុង
 លោកនេះ ខែពួកជនណាមិនមាន អ្នកឧប្បិបាទអ្វី ក្នុងពួក
 ជននោះ ។

[៣១២] ពាក្យថា មួយទៀត ពួកជនណា ធ្វើសេនាឱ្យតោល

ហើយប្រព្រឹត្តទៅ អតិបរិយាម មារសេនា លោកហៅថា សេនា ។
 កាយទុច្ចរិត ជាមារសេនា វិច្ឆិទុច្ចរិត ជាមារសេនា មនោទុច្ចរិត ជា
 មារសេនា វាគៈជាមារសេនា កោរោជាមារសេនា មោហៈជាមារសេនា
 កោនៈ ទុបបាហៈ មក្ខៈ បន្ទាសៈ វស្សា មច្ចិយៈ មាយា សាវេ-
 យៈ វិមុត្តៈ សារម្ភៈ មារៈ អភិមារៈ មនៈ បមារៈ កិលេសទាំងអស់
 ទុច្ចរិតទាំងអស់ ការត្រវែងត្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីត្រូវត្រហាយទាំងអស់

នាថា សត្វេ បរិណ្ឌរាមា សត្វេ សន្តាហា សត្វាធុស្ថ-
 លាភិសង្ខារា មារសេនា ។ វុត្តំ យេតិ ភគវតា តាមា
 តេ បឋមា សេនា ធុតិយាវតិ វុច្ឆតិ ។ ធម៌ ។ ជេត្វា
 ច លាភតេ សុខន្តំ ។ យតោ ចត្វាវិ អវិយាសេត្តាបិ
 សត្វា ច មារសេនា សត្វេ ច បដិសេធិកា វេលេ-
 សា ជិតា ច បរាជិតា ច ភត្តា វិប្បបុត្តា បរាជ្ជា
 តេន វុច្ឆន្តិ វិសេធិកត្វា ។ យេតិ អរហន្តោ ទីលា-
 សា ។ ចរន្តិទិ ចរន្តិ វិហរន្តិ វិវាយន្តិ វិន្តន្តិ នាលេន្តិ
 យេវេន្តិ យាវេន្តិទិ វិសេធិកត្វា បន យេ ចរន្តិ ។

(៣០២) និដ្ឋិហំ និដ្ឋិ អវុជ្ឈមាធានិ តេសំ ប្វាសន្តិ
 និដ្ឋិតតាមិ បរិហនិ សមុច្ឆន្តាមិ វុបសន្តាមិ បដិប្ប-
 ស្សនាមិ អភទុប្បត្តិតាមិ ញាណត្ថំវា នន្ត្រិមិ តេ
 និដ្ឋិហំ និដ្ឋិ អវុជ្ឈមាធា អយេន្តិយមាហា អប្បដិហាញ្ញ-
 មាធា អប្បដិហាតមាធានិ និដ្ឋិហំ និដ្ឋិ អវុជ្ឈមាធា ។

សេចក្តីអន្ទះអវុជ្ឈតាំងអស់ អកុសលាភិសង្ខារតាំងអស់ ជាមារសេនា ។
 សមដូចព្រះពុទ្ធដីការនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ភាម
 តាំងឡាយ ជាសេនាទីមួយរបស់អ្នក អរិកលោកហៅថាជាសេនាទី ២
 របស់អ្នក ។ បេ ។ លុះវត្ថុបុគ្គលឈ្នះសេនានោះ ទើបបានសេចក្តីសុខ ។
 ព្រោះមានសេនាតាំងអស់ នឹងកិលេសធ្វើជាសេនាភពតាំងអស់ ពួកដទៃ
 តាំងនោះ បានឈ្នះ បានដាច់ បានកាប់បំបាក់ បានកាត់ទប់ ដោយ
 អរិយមន្តតាំង ២ ជាសកាតមានមុខក្នុងចំណី ។ ហេតុនោះ លោកគោល
 ថា ធ្វើសេនាទីវិចារស ។ ពាក្យថា ពួកដទៃណា បានដល់ព្រះអរហន្តទី-
 ណាស្រព ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្តទៅ និប្រព្រឹត្តទៅ សម្រាន្តទៅ ញ៉ាំង
 អវិយាបថប្រព្រឹត្តទៅ ញ៉ាំងការប្រព្រឹត្តអវិយាបថឲ្យកើត ក្សេអវិយា-
 បថ បំណេញអវិយាបថ បន្លប់អវិយាបថ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 មួយៗក្នុង ពួកដទៃណា ធ្វើសេនាទីវិចារសហើយប្រព្រឹត្តទៅ ។

(៣០២) ពាក្យថា មិនប្រទូស្តទិដ្ឋិ ដោយទិដ្ឋិតាំងឡាយ នឹងទិដ្ឋិ
 តាំង ២២ ពួកដទៃនោះ បានលះបង់ ផ្តាច់មូល ម្លាប់ គ្របសន្តិក៍ ធ្វើមិន
 ក្សេឲ្យកើតបាន ដុកបំបាក់ញាដោយភ័ន្តិកិញ្ញាណ ពួកដទៃនោះ មិនប្រទូស្ត
 មិនទាំងទប់ មិនចង្អៀតចង្អល់ មិនទន្ទឹកទិដ្ឋិ ដោយទិដ្ឋិតាំងឡាយ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនប្រទូស្តទិដ្ឋិ ដោយទិដ្ឋិតាំងឡាយ ។

[៣១៤] តេសុ ភ្នំ ភី លកេដោ^(១) បស្សា តេសុ
 អាហាន្តេសុ ទីណាសវេសុ ភី លកេដោ បដិសុ
 បដិបុរិស បដិសន្ត បដិមល្លាត តេសុ ភ្នំ ភី
 លកេដោ បស្សា ។

[៣១៥] យេសីធ ធីត្ថំ បរមុត្តហិត្ថំ យេសំ
 អាហាន្តេសុ ទីណាសវេសុ ភី លកេដោ បដិសុ
 បដិបុរិស បដិសន្ត បដិមល្លាត តេសុ ភ្នំ ភី
 លកេដោ បស្សា ។

វិសេនិកត្ថា បទ យេ ចរត្ថំ
 ធីត្ថំហំ ធីត្ថំ អវិជ្ជាមាតា
 តេសុ ភ្នំ ភី លកេដោ បស្សា
 យេសីធ ធីត្ថំ បរមុត្តហិត្ថំ ។

១ ម. ភី លកេដោ ។ ២ ម. ធីត្ថំ អវិជ្ជា ទីស្សត ។ ៣ ម. ធីត្ថំ អស្សត ។

[៣១៦] តេសុ ភ្នំ ភី លកេដោ^(១) បស្សា តេសុ
 អាហាន្តេសុ ទីណាសវេសុ ភី លកេដោ បដិសុ
 បដិបុរិស បដិសន្ត បដិមល្លាត តេសុ ភ្នំ ភី
 លកេដោ បស្សា ។

[៣១៧] យេសីធ ធីត្ថំ បរមុត្តហិត្ថំ យេសំ
 អាហាន្តេសុ ទីណាសវេសុ ភី លកេដោ បដិសុ
 បដិបុរិស បដិសន្ត បដិមល្លាត តេសុ ភ្នំ ភី
 លកេដោ បស្សា ។

មួយទៀត ពួកជនណា ធ្វើសេនាទីវិទ្យាស ហើយប្រព្រឹត្តទៅ
 ពួកជននោះ មិនប្រកាន់ក្រៃលែង ដោយទិដ្ឋភាពទ្វេរ ម្ចាស់អ្នក
 ជាបុគ្គលភ្ញៀវភ្នំ ការប្រកាន់ក្រៃលែង ក្នុងលោកនេះ
 ខែពួកជនណាមិនមាន អ្នកប្រកាន់ក្រៃលែង ក្នុងលោកនេះ ។

(៣០៧) អថ ភំ បរិគក្កមាគមា
 មនសា និដ្ឋិតតាមិ ចិន្ទយន្តោ
 គោរោម យុតំ សមាគមា
 ន ហំ ភំ សក្កសិ សម្បយាគវេ ។

(៣០៨) អថ ភំ បរិគក្កមាគមាមិ អថាតិ បទ-
 សន្និ បទសំសក្កោ បទចារិច្ចរំ អក្ករសមាគយោ ព្យ-
 ញាសិវិដ្ឋតា បនាទុប្បត្តតាមេតំ អថាតិ ។ បរិគក្ក-
 មាគមាមិ គក្កន្តោ វិគក្កន្តោ សន្តប្បន្តោ^(១) ជយោ
 ទុ ទោ មេ កវិស្សតិ បរាជយោ ទុ ទោ មេ កវិស្សតិ
 កតំ វិស្សមិ កតំ កវិស្សមិ កតំ បដិកម្មំ កវិស្សមិ
 កតំ វិសេសំ កវិស្សមិ កតំ បដិវិសេសំ កវិស្សមិ
 កតំ អាវេនិយំ កវិស្សមិ កតំ បិទ្ធនិយំ កវិស្សមិ
 កតំ ធនំ កវិស្សមិ កតំ មណ្ឌលំ កវិស្សមិ
 វិគក្កន្តោ វិគក្កន្តោ សន្តប្បន្តោ អាគតោសំ ទតា-
 គតោសំ សម្បត្តោសំ មយោ សន្និ សមាគតោសំ
 អថ ភំ បរិគក្កមាគមា ។

(៣០៩) មនសា និដ្ឋិតតាមិ ចិន្ទយន្តោមិ
 មនោតិ យំ ចិត្តំ មនោ អាទសំ ហទយំ បណ្ឌរំ

១ ឧ.ម. គក្កន្តោ វិគក្កន្តោ សន្តប្បន្តោ ។

(៣១៧) មួយទៀត អ្នកគ្រិះរិះហើយមក កាលនឹកដល់វិជ្ជាជីវិត
 ខ្សោយដោយចិត្ត ហើយមកជួបជុំជាគ្នា នឹងព្រះពុទ្ធអ្នកមាន
 ប្រាជ្ញាភិបាត់ អ្នកមិនអាចដើម្បីដល់ខ្ញុំគួរទេ ។

(៣១៨) អចិហ្សយនាក្សត្រ មួយទៀត របស់បទថា មួយទៀត
 អ្នកគ្រិះរិះហើយមក គ្រង់នាក្សត្រ មួយទៀត គឺជានាក្សត្របទ ជា
 នាក្សត្របំប៉ោយបទ ជានាក្សត្របំប៉ោយបទ ជានាក្សត្រប្រជុំអគ្នា ជានាក្ស-
 ត្រប្រមូលឆ្លុះ ជានាក្សត្រ មួយទៀត មុំជាលំដាប់បទ ។ នាក្សត្រ គ្រិះ
 រិះហើយមក នឹកអាក្បាលគ្រិះរិះ គ្រិះរិះផ្សេងៗ គ្រិះរិះព្រម ជានាក្ស-
 ត្រអញ្ជើញនឹងមន្ត្រីយជំនះឬ ឬជានាក្សត្រអញ្ជើញនឹងបរាជ័យ នាក្សត្រអញ្ជើញធ្វើ
 ការសន្តិសុខសន្តិសុខដូចម្តេច នឹងធ្វើការដោះគុបកដូចម្តេច នឹងធ្វើឱ្យវិសេស
 ដូចម្តេច នឹងធ្វើឱ្យវិសេសគុបដូចម្តេច នឹងធ្វើឱ្យឆ្មោយដូចម្តេច នឹងធ្វើ
 ខ្ញុំការជាស្រាយដូចម្តេច នឹងធ្វើឱ្យជាប់ដូចម្តេច នឹងធ្វើឱ្យមានមណ្ឌល
 ដូចម្តេច គ្រិះរិះ គ្រិះរិះផ្សេងៗ គ្រិះរិះព្រមយ៉ាងនេះ ហើយមក ចូល
 មក ដល់មក មកជួបជុំជាមួយនឹងគាត់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា)
 មួយទៀត អ្នកគ្រិះរិះហើយមក ។

(៣១៩) អចិហ្សយនាក្សត្រ កាលនឹកដល់វិជ្ជាជីវិតខ្សោយ ដោយ
 ចិត្ត គ្រង់នាក្សត្រ ចិត្តមានដល់ចិត្ត នឹកគ បំណងក្នុងចិត្ត ហេតុនេះ

មនោ មនាយកនៈ មន្ត្រិយ៍ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណ-
 កូន្នោ តថា មនោវិញ្ញាណាតតុ ។ ចិត្តេន ធិដ្ឋិត-
 តាមិ ចិន្តេន្តោ វិចិន្តេន្តោ សស្សតោ លោកោតិ វា
 អសស្សតោ លោកោតិ វា ។ បេ ។ លេវ ហោតិ
 ច ម ហោតិ តុថាតតោ បរម្មណាតិ វាតិ មនសា
 ធិដ្ឋិតតាមិ ចិន្តយន្តោ ។

(៣២០) ជាដេន យុត្តំ សមាគមា ច ហំ ត្ថំ
 សក្កសិ សម្មយាគវេតិ ជាតា វុច្ចតិ បញ្ញា យា
 បញ្ញា បដាចនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មា-
 ធិដ្ឋិ ។ ភីតារណា ជាតា វុច្ចតិ បញ្ញា ។ កាយ
 បញ្ញាយ កាយទុច្ចរិតំ ទុតត្វ ជាតត្វ សង្ខាតត្វ
 ធិន្នោតត្វ ។ បេ ។ សត្វកុសលាភិសង្ខារ ទុតា ច
 ជាតា ច សង្ខាតា ច ធិន្នោតា ច ។ អដវា សម្មា-
 ធិដ្ឋិយា មិច្ឆាធិដ្ឋិ ទុតា ច ជាតា ច សង្ខាតា ច
 ធិន្នោតា ច ។ បេ ។ សម្មាវមុត្តិយា មិច្ឆាវមុត្តិ ទុតា
 ច ជាតា ច សង្ខាតា ច ធិន្នោតា ច ។

កន្លែងក្នុង មនៈ មនាយកនៈ មន្ត្រិយ៍ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណកូន្ន មនោ-
 វិញ្ញាណាតតុ តើអំពីវិញ្ញាណកូន្ននោះ ។ កាលគិត កាលគិតផ្សេងៗ
 នូវខ្លួនខ្លួនឡាយដោយចិត្តថា លោកទៀត ឬថា លោកមិនទៀត ។ បេ
 ឬថា សត្វបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់ តើក៏ទៀតក៏មិនមែន មិនក៏ទៀតក៏មិន
 មែន ហេតុនោះ (ប្រជ្ជក្រាស់ថា) កាលគិតនូវខ្លួនខ្លួនឡាយដោយចិត្ត ។

(៣២០) ពាក្យថា មកដល់ដំណាច់នៃព្រះក្នុងអ្នកមានប្រាជ្ញាកំចាត់អ្នកមិន
 កាចរម្យដល់នូវស្វរ្យយ អធិប្បាយថា បញ្ញាលោកហៅថាប្រាជ្ញាកំចាត់
 បានខាងប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនទៀត ការពិចារណា
 ធម៌ ការឃើញប្រាកដ ។ ប្រាជ្ញាដែលលោកហៅថាប្រាជ្ញាកំចាត់ តើព្រោះ
 ហេតុអ្វី ។ កាយទុច្ចរិតបុគ្គលកំចាត់បដិវេទន៍ លាងវេទន៍ លាងសំអាតវេទន៍
 កំចាត់ចេញវេទន៍ ដោយប្រាជ្ញានោះ ។ បេ ។ អកុសលាភិសង្ខារពិធីរស់
 បុគ្គលកំចាត់បដិវេទន៍ លាងវេទន៍ លាងសំអាតវេទន៍ កំចាត់ចេញវេទន៍ ។ មួយ
 ទៀត មិច្ឆាធិដ្ឋិបុគ្គលកំចាត់បដិវេទន៍ លាងវេទន៍ លាងសំអាតវេទន៍ កំចាត់
 ចេញវេទន៍ ដោយសម្មាវិដ្ឋិ ។ បេ ។ មិច្ឆាវមុត្តិ បុគ្គលកំចាត់បដិវេទន៍
 លាងវេទន៍ លាងសំអាតវេទន៍ កំចាត់ចេញវេទន៍ ដោយសម្មាវមុត្តិ ។

អថា អរិយេន អដ្ឋង្គិកេន មក្កេន សទ្ធ អកុស-
 លា សទ្ធ ធុច្ឆរិតា សទ្ធ ទេវតា សទ្ធ បរិជ្ឈាហា
 សទ្ធ សន្តាហា សញ្ញានុសលាភិសម្មាហ ធុតា ច
 ជោតា ច សម្មោតា ច ធិន្នោតា ច ។ កតា វិ-
 មេហិ ជោធនេយ្យេហិ ធម្មេហិ ឧបេកា សធុបេកា
 ឧបកតា សធុបកតា ឧបបន្នោ សធុបបន្នោ សម-
 ប្បាគតា វិស្មា កតា ជោតោ ។ សោ ធុតាគោ
 ធុតាទោ ធុតក្កិលេសោ ធុតបរិជ្ឈាហោភិ ជោតោ ។
 ជោធនេ យុតំ សមាគមា ច ហិ វុំ សកុសំ សម្បយា-
 តវេតំ ចស្សនេ បរិព្វាជកោ ធម្មជិតលោ ជោធនេ
 តុន្នេន កតវតា សន្និ យុតំ សមាគមា សមាគម្វា
 យុតត្តាហំ គល្លាភិវុំ សាគាច្ឆេតុំ សល្លបេតុំ សាគាច្ឆំ
 សមាបច្ឆេតុំ ។ វំ តំស្ស ហេតុ ។ ចស្សនេ បរិព្វា-
 ជកោ ហិជោ វិហិជោ ឧបេកា លាមកោ ជិតុត្តោ
 បរិវត្តោ ។ សោ ហិ កតា អត្តោ ច សេដ្ឋោ ច
 វិសេដ្ឋោ ច តាមាត្តោ ច បរិវេ ច ។

មួយទៀត អកុសលទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំង
 អស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ អកុស-
 លាភិសង្ខារទាំងអស់ បុគ្គលកំចាត់បង្កង់ លាងផង លាងសំអាតផង
 កំចាត់ចេញផង ដោយមគ្គមានអង្គ៨ដ៏ប្រសើរ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ចូលទៅដិត ចូលទៅដឹកព្រម ចូល
 ទៅកៀក ចូលទៅកៀកព្រម ប្រកបដោយនាទេយ្យធម៌ទាំង៤៧ ហេតុ
 នោះព្រះមានព្រះភាគ ព្រះនាមថា មានប្រាជ្ញាកំចាត់ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 នោះ ទ្រង់បានកំចាត់ព្រះ កំចាត់បាប កំចាត់កិលេស កំចាត់សេចក្តីក្តៅ
 ក្រហាយ ហេតុនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា មានប្រាជ្ញាកំចាត់ ។ ពាក្យថា
 មកជួបជុំជាតូចៗព្រះពុទ្ធ អ្នកមានប្រាជ្ញាកំចាត់ អ្នកឯងមិនគាចដើម្បី
 ដល់ខ្លួនឡើយ បានសេចក្តីថា អ្នកជាបរិព្វាជក អ្នកមានសេចក្តីភ្លឺវិញ
 មកជួប មកប្រទះ ជាតូចៗព្រះពុទ្ធ មានព្រះភាគ មានប្រាជ្ញាកំចាត់
 មិនអាចនឹងផ្លាស់ស្លាប់ ចរចាទៅមក ដល់ព្រមខ្លួនការសាសនា ។
 ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ។ ព្រោះជាអ្នកជាបរិព្វាជក មានសេចក្តី
 ភ្លឺវិញ ជាបុគ្គលថាគបាប ទង់ខ្យល់ ទង់បាប លាមក អាត្រា
 កំទេចមនុស្ស ។ ចំណែកព្រះមានព្រះភាគនោះ ជាកំលាំងផង
 ប្រសើរផង ប្រសើរវិសេសផង ជាប្រធានផង ប្រសើរក្រវល់ផង ។

អង្គជំនុំជម្រះ បន្តសវនាការទី១២៧

[illegible]

បញ្ចប់កិច្ចសន្យាទី ៤

ខន្ធបាចមកចូល មកប្រទះ ជាតូត្តាខ័ន្ធវិសាលដែលចុះប្រផ្ន មិន
អាចផ្គូផ្គងយ៉ាងណា ចងកមកចូល មកប្រទះ ជាតូត្តាខ័ន្ធវិសាល ជា
មិន រាជ មិនអាចផ្គូផ្គងយ៉ាងណា កូនគោះទៅក្នុងកំពុងរុករម បានមកចូល
មកប្រទះ ជាតូត្តាខ័ន្ធវិសាលដែលមានបូកក៏មាំ មិនអាចផ្គូផ្គងយ៉ាង
ណា ក្អែកបានមកចូល មកប្រទះ ជាតូត្តាខ័ន្ធគ្រុះ វែងគេយៗ មិនអាច
ផ្គូផ្គងយ៉ាងណា មនុស្សចណ្តាល បានមកចូល មកប្រទះ ជាតូត្តាខ័ន្ធស្តេច
ចក្រភក្តិ មិនអាចផ្គូផ្គងយ៉ាងណា ប៉ុស្តិ៍សាច បានមកចូល មកប្រទះ ជា
តូត្តាខ័ន្ធប្រះត្រៃជាស្តេចទៅវា មិនអាចផ្គូផ្គងយ៉ាងណា អ្នកជាប់ក្បួនក
មានសេចក្តីត្រូវវា បានមកចូល មកប្រទះ ជាតូត្តាខ័ន្ធប្រះពុទ្ធមានប្រះ
ភាគ អ្នកមានប្រាជ្ញាភ័យភ័យ មិនអាចមិនផ្គូ លាភស្នា ចាចាទៅមក
ដល់នូវសាលាស្នា ក៏យ៉ាងនោះដែរ ៗ មិនយ៉ាងនោះ ឬមានហេតុអ្វី ៗ

បស្សនេ បរិព្វាដកោ ហិណប្បញ្ញោ និហិណប្បញ្ញោ ឱម-
 កប្បញ្ញោ លាមកប្បញ្ញោ ជតុក្កប្បញ្ញោ បរិក្ខុប្ប-
 ញ្ញោ ។ សោ ហិ កកក មហាបញ្ញោ បុទ្ធប្បញ្ញោ ហា-
 សប្បញ្ញោ ជវប្បញ្ញោ តិក្ខុប្បញ្ញោ និទ្ទេសប្បញ្ញោ
 បញ្ញាបកេនតុសលោ បក្កិទ្ធិញ្ញាលោ អនិក្ខតប្បដិ-
 សម្ពិទោ ធម្មវេសាវជ្ជប្បញ្ញោ ធនតលធារី បុរិសាស-
 កោ បុរិសសីលោ បុរិសនាគោ បុរិសាជញ្ញោ បុរិស-
 តោរយ្យោ អនន្តញ្ញាលោ អនន្តតេជោ អនន្តយ-
 សោ អន្តោ មហន្តោ ធនកំ ធនោ វិធនោ អនុ-
 ធនាសញ្ញាបេតា និដ្ឋាបេតា បេតុតា បសារេតា ។
 សោ ហិ កកក អនុប្បទ្ធស្ស មគ្គស្ស ឱប្បទេតា
 អសញ្ញាតស្ស មគ្គស្ស សញ្ញាទេតា អនក្កាតស្ស
 មគ្គស្ស អក្កាតា មគ្គញ្ញោ មគ្គវិទូ មគ្គតោវិទោ ។
 មគ្កាទុតា ច បទស្ស ឯតាហិ ភាវកោ វិហារន្តិ
 បច្ឆា សមម្ពាតតា ។ សោ ហិ កកក ជាតំ ជាបាតិ
 បស្សំ បស្សតិ ចក្កក្កតោ ញ្ញាលាក្កតោ ធម្មក្កតោ

ព្រោះជាអ្នកជាប់ខ្លាចក មានសេចក្តីត្រៀម តែមានប្រាជ្ញាជាតាម
 មានប្រាជ្ញាខ្ពង់ខ្ពស់ មានប្រាជ្ញាខ្ពង់ខ្ពស់ មានប្រាជ្ញាលាមក មានប្រាជ្ញា
 កាត្រក់ មានប្រាជ្ញាតិចគួប ។ ចំណែកព្រះមានព្រះភាគ អង្គនោះ
 ទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន មានប្រាជ្ញាក្រាស់ មានប្រាជ្ញាកើត មានប្រាជ្ញា
 ហើស មានប្រាជ្ញាមុត មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងចំលុះចំលាយ ទ្រង់ឈ្លាស
 ក្នុងប្រភេទប្រាជ្ញា ទ្រង់បែកព្រះញាណ ទ្រង់ទោសាម្របបដិសម្ពិទ្ធ
 ទ្រង់ដល់ដូចគ្នាវេសាវជ្ជញ្ញាលោ ទ្រង់ទ្រង់ខ្ញុំកំឡុង ១០ ជាបុរិសាសកៈ
 ជាបុរិសសីលៈ ជាបុរិសនាគ ជាបុរិសតាវិទេយ្យ ជាបុរិសតាចតំ
 ទៅដូច្នោះបាន មានអនន្តញ្ញាលោ មានគេជៈ មិនមានចំបង្ក មានយស
 មិនមានចំបង្ក ទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានធន ជាអ្នកណា
 តំ ខ្លាច ប្រៀបប្រដៅ ឆ្ងល់ ឡើងឡើយ សំឡឹង ឡើងលើក ។
 ព្រោះជា ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ជាអ្នកញ៉ាំងមគ្គដែលមិនខាន
 កើតឱ្យកើតឡើង ញ៉ាំងមគ្គដែលមិនខានកើតព្រមឱ្យកើតព្រម ប្រាប់ផ្លូវ
 ដែលគេមិនគាប់ប្រាប់ ទ្រង់ស្គាល់ផ្លូវ គ្របច្បាស់ផ្លូវផ្លូវ ក៏ដឹងក្នុងផ្លូវ ។
 មួយទៀត ឯទ្បនេះ ពួកសាវ័កនៃព្រះមានព្រះភាគនោះ ជាអ្នកដើរ
 តាមផ្លូវប្រកប (ដោយគុណ) ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ ។ ព្រោះ
 ព្រះមានព្រះភាគនោះ ទ្រង់ជ្រាបហេតុ ដែលគួរជ្រាប ទ្រង់ឃើញ
 ហេតុ ដែលគួរឃើញ ព្រះអង្គមានចក្ខុ មានញាណ មានចម្លើ

ប្រាហ្មត្រតោ វត្តា បវត្តា អត្តស្ស វិទ្យោតា អមតស្ស
 ធាតា ធម្មស្សមី តតាតតោ ។ ធម្មិ តស្ស ភតវតោ
 អញ្ញាតិ វេទិច្ច អវិទិតិ អសង្កតតិ អនុសិតិ បញ្ញាយ ។
 អតីតិ អបាតតិ បទុប្បន្និ ឧបាធាយ សទ្យេ ធម្មា
 សព្វាគារេន តុច្ឆស្ស ភតវតោ ញាណាមុខេ អាតាជំ
 អាតច្ឆន្តិ ។ យត្តិញ្ច ឈយ្យ បាម អត្ថិ^(១) ជាតិទុំ ។
 អត្ថោត្ថា វា បរត្ថោ វា ឧកយត្ថោ វា វិទ្យុធម្មិកោ វា អត្ថោ
 សម្បកយិកោ វា អត្ថោ ឧត្តាបោ វា អត្ថោ តម្ក្កិកោ វា
 អត្ថោ ត្ថុទ្ធកោ វា អត្ថោ បដិច្ចន្តោ វា អត្ថោ ឈយ្យោ វា
 អត្ថោ ធិតោ វា អត្ថោ អនវត្ថោ វា អត្ថោ វិគ្គិលេសោ
 វា អត្ថោ វេទនេយោ វា អត្ថោ បរមត្ថោ វា អត្ថោ សត្វន្តិ
 អត្ថោតុច្ឆញ្ញាណោ បរវត្តតិ ។ សត្វំ កាយកម្មំ តុច្ឆស្ស
 ភតវតោ ញាណាធម្មវត្តតិ សត្វំ វិចិត្តម្មំ ញាណាធម្ម-
 បរវត្តតិ សត្វំ មនោកម្មំ ញាណាធម្មវត្តតិ ។
 អតីតេ តុច្ឆស្ស ភតវតោ អប្បជំហតិ ញាណំ

១. ម. អត្ថិ ឈម្ម ។

ព្រះអង្គជាបុគ្គលប្រសើរ ពោលធម៌ ពោលដោយប្រការផ្សេង ។ ទ្រង់
 នាំចេញផ្លូវប្រយោជន៍ ទ្រង់ឲ្យអមកៈ ជាធម្មស្សមី ជាភក្តក ។ ការ៉ែន
 ជីង មិនឃើញ មិនយល់ច្បាស់ មិនធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ មិនប៉ះពាល់
 ដោយប្រាថ្នា នៃព្រះមានព្រះភាគនោះ មិនមានទេ ។ ធម៌ទាំងអស់
 ដែលអាស្រ័យអភិក អនាគត ខឹងបទុប្បន្ន រមែងមកកាន់កន្លងចំមុខ
 ព្រះញាណ របស់ព្រះតុច្ឆមានព្រះភាគ ដោយអាភាវសព្វគ្រប់ ។
 ធម្មជាតិក្នុងយុវជន ក្រវីជីង ។ ប្រយោជន៍ខ្លួនផង ប្រយោជន៍បុគ្គល
 ដទៃផង ប្រយោជន៍ទាំងពីរផង ប្រយោជន៍ជាបទុប្បន្នផង ប្រយោជន៍
 ក្នុងទាំងមុខផង ប្រយោជន៍រាក់ផង ប្រយោជន៍ជ្រៅផង ប្រយោជន៍
 លាក់ផង ប្រយោជន៍កំបាំងផង ប្រយោជន៍ ដែលក្រវីនាំចេញផង
 ប្រយោជន៍ដែលនាំចេញហើយផង ប្រយោជន៍មិនមានទោសផង ប្រ-
 យោជន៍មិនមានកំលេសផង ប្រយោជន៍ផ្សេងផង ប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែង
 ផង ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទាំងក្នុងក្នុងញាណ ។
 កាយកម្មទាំងអស់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណ របស់ព្រះតុច្ឆមាន
 ព្រះភាគ វិចិត្តទាំងអស់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណ មនោកម្ម
 ទាំងអស់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណ របស់ព្រះមានព្រះភាគ ។
 ព្រះញាណ របស់ព្រះតុច្ឆមានព្រះភាគ មិនទើបរាល់ក្នុងអភិកកាល

អនាគតេ តុទ្ធស្ស កតវតោ អប្បដិហតំ ញាណំ
 បទុប្បន្នេ តុទ្ធស្ស កតវតោ អប្បដិហតំ ញាណំ ។
 យាវតតំ ឈេយ្យំ តាវតតំ ញាណំ យាវតតំ
 ញាណំ តាវតតំ ឈេយ្យំ ឈេយ្យបរិយដ្ឋិតំ ញាណំ
 ញាណបរិយដ្ឋិតំ ឈេយ្យំ ។ ឈេយ្យំ អតិក្កមិត្វា ញាណំ
 ឧប្បវត្តតិ ញាណំ អតិក្កមិត្វា ឈេយ្យបដោ នត្ថំ ។
 អញ្ញមញ្ញបរិយដ្ឋង្គាយិទោ តេ នម្មា ។ យថា ច្នៃដ្ឋ
 សមុត្តបដលានំ សម្មាសុតិកានំ ហេដ្ឋេមំ សមុត្តបដលំ
 ឧបរមំ នាតវត្ថុតិ ឧបរមំ សមុត្តបដលំ ហេដ្ឋេមំ នាតិ-
 វត្ថុតិ អញ្ញមញ្ញបរិយដ្ឋង្គាយិទោ ឯវមេវ តុទ្ធស្ស
 កតវតោ ឈេយ្យត្វ ញាណត្វ អញ្ញមញ្ញបរិយដ្ឋ-
 ង្គាយិទោ យាវតតំ ឈេយ្យំ តាវតតំ ញាណំ យាវ-
 តតំ ញាណំ តាវតតំ ឈេយ្យំ ឈេយ្យបរិយដ្ឋិតំ
 ញាណំ ញាណបរិយដ្ឋិតំ ឈេយ្យំ ឈេយ្យំ អតិក្ក-
 មិត្វា ញាណំ ឧប្បវត្តតិ ញាណំ អតិក្កមិត្វា ឈេយ្យ-
 បដោ នត្ថំ អញ្ញមញ្ញបរិយដ្ឋង្គាយិទោ តេ នម្មា ។
 សទ្ធិនធម្មេស្ថ តុទ្ធស្ស កតវតោ ញាណំ បវត្តតិ ។

ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មិនទើបចាស់ក្នុងអនាគតកាល
 ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មិនទើបចាស់ក្នុងបច្ចុប្បន្នកាល
 របស់ដែលត្រូវជីវិតមានចំនួនប៉ុន្មាន ព្រះញាណក៏មានចំនួនប៉ុណ្ណោះ ព្រះ
 ញាណមានចំនួនប៉ុន្មាន របស់ដែលត្រូវជីវិតក៏មានចំនួនប៉ុណ្ណោះ ព្រះ
 ញាណមានរបស់ដែលត្រូវជីវិត ជាវិបិដុក របស់ដែលត្រូវជីវិតមានព្រះ
 ញាណជាវិបិដុក ។ ព្រះញាណមិនប្រព្រឹត្តក្នុងរូបរបស់ ដែលត្រូវជីវិត
 ឯកទ្វងដែលត្រូវជីវិត ក៏មិនក្នុងព្រះញាណ ។ ធម៌ទាំងនោះ ប៉កនៅ
 ក្នុងវិបិដុកនៃគ្នានឹងគ្នា ។ បាតស្រួតទាំងពីរ ដែលគេគ្របយ៉ាងជិតស្និទ្ធ
 បាតស្រួតខាងក្រោម វេមន៍មិនប្រព្រឹត្តក្នុងបាតស្រួតខាងលើ បាតស្រួត
 ខាងលើ វេមន៍មិនប្រព្រឹត្តក្នុងបាតស្រួតខាងក្រោម បាតស្រួតទាំងពីរ
 ប៉កនៅក្នុងវិបិដុក នៃគ្នានឹងគ្នា យ៉ាងណាមិញ របស់ដែលត្រូវជីវិតនឹង
 ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ប៉កនៅក្នុងវិបិដុក នៃគ្នានឹងគ្នា
 ក៏យ៉ាងនោះដែរ របស់ដែលត្រូវជីវិតមានចំនួនប៉ុន្មាន ព្រះញាណក៏មាន
 ចំនួនប៉ុណ្ណោះ ព្រះញាណមានចំនួនប៉ុន្មាន របស់ដែលត្រូវជីវិតក៏មាន
 ចំនួនប៉ុណ្ណោះ ព្រះញាណមានរបស់ដែលត្រូវជីវិតជាវិបិដុក របស់ដែល
 ត្រូវជីវិត មានព្រះញាណជាវិបិដុក ព្រះញាណមិនប្រព្រឹត្តក្នុងរូបរបស់
 ដែលត្រូវជីវិត ឯកទ្វងដែលត្រូវជីវិត ក៏មិនក្នុងព្រះញាណ ធម៌ទាំងនោះ
 ប៉កនៅក្នុងវិបិដុកនៃគ្នានឹងគ្នា ។ ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ

សព្វេ ធម្មា តុទ្ធស្ស កតវតោ អាវជ្ជេនប្បដិទ្ឋាន អាត-
 ម្ភប្បដិទ្ឋាន មនសីការប្បដិទ្ឋាន ចិត្តប្ប ធម្មដិទ្ឋាន ។
 សត្វសន្តេសុ តុទ្ធស្ស កតវតោ ញាណំ បរិនុតិ ។
 សព្វេសំ សត្តានំ កតវ អាសយំ ជាតានិ អនុសយំ
 ជាតានិ ចរិតំ ជាតានិ អចមុត្តំ ជាតានិ អប្បរ-
 ជិតេ មហាវជិតេ វិនិច្ឆ័យេ អនិច្ឆ័យេ សុភារ-
 ជាភារ សុវត្ថបាយេ ធុវត្ថបាយេ ក្បាករេ សន្តេ
 បជាតានិ ។ សនេវតោ លោកោ សមាវតោ
 សព្វាញតោ សស្សមណាញាញណំ បជា សនេវ-
 មនុស្សា អន្តោតុទ្ធាណោ បរិនុតិ ។ យថា យេ
 កេចិ មជ្ជតាច្ចតា អន្តមសោ តិមិតិមិន្ទិល ឧបាទាយ
 អន្តោមហាសមុទ្ធេ បរិនុត្តិ ឯវាមេ សនេវតោ
 លោកោ សមាវតោ សព្វាញតោ សស្សមណ-
 ញាញណំ បជា សនេវមនុស្សា អន្តោតុទ្ធាណោ
 បរិនុតិ ។ យថា យេ កេចិ បត្តិ អន្តមសោ តុវជ្ជ
 វេនេតយ្យំ ឧបាទាយ អាតាសស្ស បនេស
 បរិនុត្តិ ឯវាមេ យេចិ តេ សាវ័ទ្ធភ្នសមា បញ្ញាយ

ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងធម៌ទាំងពួង ធម៌ទាំងអស់ ជាប់ចំពោះ ដោយ
 ការភិត ជាប់ដោយការប្រាថ្នា ជាប់ដោយការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ជាប់
 ដោយចិត្តប្បទ របស់ព្រះពុទ្ធ មានព្រះភាគ ។ ព្រះញាណរបស់
 ព្រះពុទ្ធ មានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសត្វទាំងអស់ ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់ក្របអញ្ញាស្រ័យ ក្របអនុស័យក្របចរិត ក្របការ
 ចុះចិត្តសិបំ របស់សត្វទាំងអស់ ក្របពួកសត្វមានចូល ក្នុងក្រុងកិច
 មានចូលក្នុងភ្នែកច្រើន មានវង្វៀលវង្វៀវ មានវង្វៀលទន់ មាន
 ភាពល្អ មានភាពអាក្រក់ ឱ្យជំនះដោយតិរិយ ឱ្យជំនះដោយលំ
 ពាក មានភ័ន្តនឹងភ័ន្ត ។ លោកព្រមទាំងទៅលោកមារលោក
 ព្រហ្មលោក ពួកសត្វព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណំ មនុស្សជាសម្បត្តិ-
 ទេព នឹងមនុស្សដ៏សេស រមែងប្រព្រឹត្តទៅទាំងក្នុងព្រះពុទ្ធាញ្ញាណ ។
 ពួកគ្រីនីនិអណ្តើកណាមួយ រាប់យកត្រីល្មោះតិមិតិមិន្ទិល ដោយ
 ហោចរា រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងទាំងក្នុងមហាសមុទ្ធ យ៉ាងណា
 លោកព្រមទាំងទៅលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ពួកសត្វព្រមទាំង
 សមណព្រាហ្មណំ មនុស្សជាសម្បត្តិទេពនឹងមនុស្សដ៏សេស រមែងប្រព្រឹត្ត
 ទៅក្នុងទាំងក្នុងពុទ្ធាញ្ញាណ យ៉ាងនោះដែរ ។ ពួកបក្សីណាមួយ រាប់
 យកគ្រុឌវេនេតយ្យដោយវិបិជ្ជក រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងប្រទេសវៃអណ-
 កាស យ៉ាងណា ដទៃទាំងឡាយណា មានប្រាជ្ញាស្ម័គ្រនឹងព្រះសាវ័ទ្ធប្រ

តេជំ ឥន្ទ្រញាណស្ស បទេសេ បរិវត្តន្តំ ។ ឥន្ទ្រញា-
 ណំ នេវមនុស្សានំ បញ្ញំ ជនិត្តា អភិក្កត្តា តិដ្ឋតិ ។
 យេជំ តេ ទត្ថយបណ្ឌិតា ព្រាហ្មណបណ្ឌិតា កុហ-
 បតិបណ្ឌិតា សមណបណ្ឌិតា ជិដ្ឋណា កកមាប្ប-
 វាទា វាលវេជិវុទា វេកិន្ទន្តា មន្ត្រា ជន្តិ បញ្ញា-
 កតេន ជិដ្ឋិតតាជំ តេ បញ្ញំ អភិសន្តិវត្តា អភិស-
 ន្តិវត្តា កថាគតំ ឧបសន្តមិត្តា បុច្ឆន្តិ ។ កថិតា
 ជ វិសដ្ឋិតា ជ តេ បញ្ញា កកវតា ហោន្តិ ជិដ្ឋិតតាវណា
 ឧបក្ខត្តតា ជ ។ តេ កកវតោ សម្បជ្ជន្តិ ។ អជ ទោ
 កកវា តត្ថ អតិរោចតិ យជិជំ បញ្ញាយាតិ ជាទេន
 យុតំ សមាគមា ជ ហិ ភំ សក្ខុសំ សម្បយាតវេ ។
 តេហាហ កកវា

អជ ភំ បរិវត្តន្តមាគមា
 មនសា ជិដ្ឋិតតាជំ ជិដ្ឋយន្តោ
 ជាទេន យុតំ សមាគមា
 ជ ហិ ភំ សក្ខុសំ សម្បយាតវេ ។

អន្តិមោ បណ្ឌិតនិកាយ ទំន្តិពោ ។

ជនតាំងនោះ វេចន៍ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងប្រទេសនៃឥន្ទ្រញាណយ៉ាងនោះដែរ ។
 ព្រះឥន្ទ្រញាណ ផ្សាយទៅគ្របសង្កត់ទូទាំងប្រាជ្ញាខែវាខន៍មនុស្ស ។
 ចោះបំផុតកណ្ត ជាទត្ថយបណ្ឌិត ព្រាហ្មណបណ្ឌិត កុហបតិប-
 ណ្ឌិត កកមាបណ្ឌិត មានបញ្ញាល្អិត ស្គាល់វិទ្យាបេសំជនជ័យ កាល
 ទំលាយទំន្តិពាំងឡាយចេសំជនជ័យ ដោយប្រាជ្ញាបេសំខ្លួន ទំន្តិដូច
 ជាខ្លួនឯងស្តាប់បញ្ជាឲ្យច្រាយ ក្នុងជននោះ ភាគីគង់រឿយៗនូវប្រសា
 រួចចូលទៅសួរព្រះភក្តិ ។ ប្រសាទាំងនោះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់សំដែងដោះស្រាយហើយផង ជាប្រសាមានហេតុដែលសំដែងចេញ
 ហើយផង ជាប្រសាដែលដាក់ហើយផង ។ បណ្ឌិតទាំងនោះ បាន
 សម្រេច (សម្បត្តិជាសាវ័កឬទុបាសក ដោយការដោះស្រាយ) របស់
 ព្រះមានព្រះភាគ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រើសរឿងដោយ
 បញ្ញាក្នុងកណ្តាលបរិស័ទនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ក្រាស់ថា) មកចូលដុំ
 ជាភូមិទ្រង់ព្រះពុទ្ធព្រះគង្គមានគោនា អ្នកមិនអាច ដើម្បីដល់នូវគូរ ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ក្រាស់ថា

មួយទៀត អ្នកគ្រិះរិះហើយមក កាលគិតនូវទំន្តិពាំងឡាយ
 ដោយចិត្ត ហើយមកចូលដុំ ជាភូមិទ្រង់ព្រះពុទ្ធ ទ្រង់មាន
 ប្រាជ្ញាភិបាត់អ្នកឯងមិនអាច ដើម្បីដល់នូវគូរ ។

ឈប់ បណ្ឌិតនិកាយ ទំ ៩ ។